

MAGYAR ZOLTÁN

A MAGYAR
TÖRTÉNETI MONDÁK
KATALÓGUSA
V

Legendák
Vallásos témájú mondák

Magyar Zoltán
A magyar történeti mondák katalógusa V.

Magyar Zoltán

A MAGYAR TÖRTÉNETI MONDÁK KATALÓGUSA
TÍPUS- ÉS MOTÍVUMINDEX

V.

LEGENDÁK (VALLÁSOS TÉMÁJÚ MONDÁK)

Kairosz Kiadó • Budapest, 2018

© Magyar Zoltán, 2018
© Kairosz Kiadó, 2018

Minden jog fenntartva, beleértve a hagyományos módokon – újranyomás, fénymásolás stb. – történő és a világhálón vagy zártkörű adatbázisban való közzététel révén megvalósított sokszorosítás, a nyilvános előadás, a rádió- és televízióadás, valamint a fordítás jogát, az egyes fejezeteket és illusztrációkat illetően is. A reprodukció bármely említett formájához a szerző előzetes írásos engedélye szükséges. A katalógusra történő tudományos hivatkozást a vonatkozó típusszámok (MZ) feltüntetésével együtt tekintjük szerzői jogilag teljes értékűnek.

A borítót tervezte: Kaszta Móni
A borítón a magyarköblösi református templom
Bodoni József által 1778-ban festett karzatképe látható
(Magyar Zoltán fotója, 2015)

A térképeket tervezte: Nagy Béla

ISBN: 978 963 662 951 9ö
ISBN: 978-963-662-957-1

A kötetet az Alapítvány a Kelet- és Közép-európai Kutatásért és Képzésért
megbízásából gondozta és kiadta a Kairosz Kiadó.
1134 Budapest, Apály u. 2/B.
www.kairosz.hu

Nyomdai előkészítés: Fancsek Krisztina
Nyomdai kivitelezés: Séd Nyomda, Szekszárd
Felelős vezető: Katona Szilvia

TARTALOM

V. LEGENDÁK (VALLÁSOS TÉMÁJÚ MONDÁK)	
A 1–40. Kegyhelyek, templomok mondái	13
A 1–10. A kegyhely csodás aurája	13
A 11–30. A csodás templom	17
A 31–40. Templomokkal kapcsolatos egyéb hagyományok	25
B 1–60. Kegyképek mondái	29
B 1–20. A kegykép eredete	29
B 21–40. A csodás kegykép	39
B 41–50. A csodatévő kegykép	52
B 51–60. Kegyképekkel kapcsolatos egyéb hagyományok	60
C 1–60. Kegyszobrok mondái	63
C 1–20. A kegyoszobor eredete	63
C 21–40. A csodás kegyoszobor	76
C 41–50. A csodatévő kegyoszobor	92
C 51–60. Kegyszobrokkal kapcsolatos egyéb hagyományok	100
D 1–40. Az oltáriszentséggel kapcsolatos mondák	103
D 1–10. Az oltáriszentség csodái	103
D 11–20. Az oltáriszentség elrejtése	107
D 21–30. Az oltáriszentség megszenteltelenítése	108
D 31–40. Az oltáriszentséggel kapcsolatos egyéb hagyományok	109
E 1–70. Keresztmondák	111
E 1–10. A kereszt megtalálása	111
E 11–20. Keresztek állítása	113
E 21–30. Emlékkereszt (Halottak emlékére állított kereszt)	118
E 31–50. A csodás kereszt	122
E 51–60. A csodatévő kereszt	124
E 61–70. Kereszttel kapcsolatos egyéb hagyományok	127
F 1–100. Harangmondák	129
F 1–20. A harang eredete	129
F 21–30. A harang elvitele	134
F 31–40. A harang elrejtése	135
F 41–50. Az elsüllyedt harang	145
F 51–60. A harang megtalálása	152
F 61–70. A különleges harang	160

F 71–80. A csodás harang	165
F 81–100. Egyéb harangmondák	184
G 1–70. Forrásmondák (Szentkutak)	187
G 1–20. A szentkút eredete	187
G 21–30. Egyéb források eredete	205
G 31–40. A gyógyító vizű szentkút	212
G 41–60. A csodás forrásvíz	230
G 61–70. Egyéb forrásmondák	237
H 1–80. Csodás gyógyulások	241
H 1–40. A csodás gyógyulások	241
H 41–50. A gyógyulás ideje	282
H 51–60. A csodás módon meggyógyultak	284
H 61–70. Fogadalmi ajándékok	289
H 71–80. A megváltott egészség	291
J 1–20. Sziklába mélyedt nyomok	297
J 1–10. Jézus Krisztus nyoma	297
J 11–20. Egyéb vallásos hagyományok	304
K 1–70. Csodás módon megmutatkozó egyéb jelek	307
K 1–10. Égi jelek	307
K 11–30. Csodás vérjelek	310
K 31–40. Az ártatlanság jelei	315
K 41–50. Bűnöket és bűnösöket felfedő jelek	316
K 51–70. Egyéb csodás jelek	320
L 1–50. Az eleve elrendeltetett sors	325
L 1–20. Az eleve elrendeltetett sors	325
L 21–30. A baljóslatú időpont	331
L 31–50. A mitikus sorsjóslok	331
M 1–80. Jelenések	335
M 1–10. A Mária-jelenések	335
M 11–20. Jézus Krisztus jelenései	371
M 21–30. Egyéb bibliai szereplők jelenései	374
M 31–40. Szentek jelenései	376
M 41–60. Egyéb jelenések és imagisztikus jelek	377
M 61–80. A napcsodák (A Nappal kapcsolatos kollektív látomások)	381

N 1–100. Látomások, vallásos álmok	389
N 1–10. A látomásban megjelenő Úristen	389
N 11–30. Látomásban megjelenő Szűz Mária	392
N 31–40. Látomásban megjelenő Jézus Krisztus	399
N 41–50. Látomásban megjelenő angyalok	404
N 51–60. Látomásban megjelenő szentek	406
N 61–70. Látomásban megjelenő ördögök	408
N 71–80. Látomásban látott túlvilág	411
N 81–100. Egyéb álmok és látomások	417
P 1–90. Angyalok	423
P 1–10. A mennyország udvartartása	423
P 11–20. Angyali hírnökök	425
P 21–30. A félelmetes angyal	428
P 31–50. A földre szállt angyalok (Az angyal emberi természete)	431
P 51–60. Az őrzőangyal	437
P 61–70. Az angyal mint lélekkalauz	441
P 71–80. Nevezetes angyalok	443
P 81–90. Angyalokkal kapcsolatos egyéb hagyományok	444
Q 1–150. Szentek, szent életű emberek	449
Q 1–10. Nevezetes bibliai szereplők	449
Q 11–70. Nevezetes szentek	456
Q 71–90. Szent életű papok	470
Q 91–120. Remeték, szerzetesek	481
Q 121–140. Parasztproféták, szentemberek	493
Q 141–150. Szent életű látók és gyógyítók	521
R 1–140. Mágikus erejű papok	537
R 1–80. Román pap	537
R 1–10. A román pap természetfeletti aurája	537
R 11–20. A segítő román pap	551
R 21–30. A büntető román pap	560
R 31–40. A román pap egyéb tevékenységei	571
R 41–50. A román pap ördögi mestersége	572
R 51–80. Nevezetes román papok	574
R 81–91. Pravoszláv pap	577
R 91–110. Ördöngös magyar papok	578
R 111–130. Csodarabbi	584
R 131–140. Egyéb hagyományok	594

S 1–60. Egyéb vallásos témájú mondák	597
S 1–20. Szent tárgyak és szentelmények	597
S 21–30. Segítő rítusok, kegyes gesztusok	605
S 31–40. Példázatszerű történetek	610
S 41–60. Egyéb csodák, legendák, legendás hagyományok	611

CATALOGUE OF HUNGARIAN HISTORICAL LEGENDS.
TYPE AND MOTIF INDEX V.

TABLE OF CONTENTS

MZ V. RELIGIOUS LEGENDS

A 1–40. Legends of Shrines and Churches	13
A 1–10. The Miraculous Aura of Shrines	13
A 11–30. The Miraculous Church	17
A 31–40. Other Legends Associated with Churches	25
B 1–60. Legends about Devotional Pictures	29
B 1–20. Origins of Devotional Pictures	29
B 21–40. The Miraculous Devotional Picture	39
B 41–50. The Miracle-Working Devotional Picture	52
B 51–60. Other Legends Associated with Devotional Pictures	60
C 1–60. Legends about Devotional Statues	63
C 1–20. Origins of Religious Statues	63
C 21–40. The Miraculous Religious Statue	76
C 41–50. The Miracle-Working Religious Statue	92
C 51–60. Other Legends Associated with Religious Statues	100
D 1–40. Legends Associated with The Holy Sacrament	103
D 1–10. Miracles of The Holy Sacrament	103
D 11–20. Hiding the Holy Sacrament	107
D 21–30. Desecration of the Holy Sacrament	108
D 31–40. Other Legends Associated with the Holy Sacrament	109
E 1–70. Legends about Notable Crosses	111
E 1–10. Finding the Cross	111
E 11–20. Erecting Crosses	113
E 21–30. Commemorative Crosses (Erecting Crosses in Memory of the Dead)	118
E 31–50. The Miraculous Cross	122
E 51–60. The Miracle-Working Cross	124
E 61–70. Other Legends Associated with Crosses	127

F 1–100. Legends about Bells	129
F 1–20. Origins of Bells	129
F 21–30. Carrying Away the Bell	134
F 31–40. Hiding the Bell	135
F 41–50. The Sunken Bell	145
F 51–60. Finding the Bell	152
F 61–70. The Special Bell	160
F 71–80. The Miraculous Bell	165
F 81–100. Other Legends about Bells	184
G 1–70. Legends about Springs (Holy Wells)	187
G 1–20. Origins of Holy Wells	187
G 21–30. Origins of Other Springs	205
G 31–40. Sacred Springs with Healing Water	212
G 41–60. The Miraculous Spring	230
G 61–70. Other Legends about Springs	237
H 1–80. Miraculous Healings	241
H 1–40. Miraculous Healings	241
H 41–50. Time of Healing	282
H 51–60. The Miraculously Healed	284
H 61–70. Devotional Offerings	289
H 71–80. Health Redeemed	291
J 1–20. Imprints in Stone	297
J 1–10. Imprints of Jesus Christ	297
J 11–20. Other Religious Legends	304
K 1–70. Other Divine Signs	307
K 1–10. Celestial Signs	307
K 11–30. Miraculous Blood Signs	310
K 31–40. Signs of Innocence	315
K 41–50. Signs Exposing Misdeeds and Sinners	316
K 51–70. Other Miraculous Signs	320
L 1–50. Predestined Fate	325
L 1–20. The Predestined Fate	325
L 21–30. Sinister Dates	331
L 31–50. Mythical Oracles	331

M 1–80. Apparitions	335
M 1–10. Apparitions of the Virgin Mary	335
M 11–20. Apparitions of Jesus Christ	371
M 21–30. Apparitions of other Biblical Characters	374
M 31–40. Apparitions of Saints	376
M 41–60. Other Apparitions and Imagistic Signs	377
M 61–80. Miracles of the Sun	
(Collective Apparitions Relating to the Sun)	381
N 1–100. Visions, Religious Dreams	389
N 1–10. Visions of God	389
N 11–30. Visions of the Virgin Mary	392
N 31–40. Visions of Jesus Christ	399
N 41–50. Visions of Angels	404
N 51–60. Visions of Saints	406
N 61–70. Visions of Devils	408
N 71–80. Visions of the Afterlife	411
N 81–100. Other Dreams and Visions	417
P 1–90. Angels	423
P 1–10. The Heavenly Court	423
P 11–20. Angelic Heralds	425
P 21–30. The Frightful Angel	428
P 31–50. Angels on Earth (The Human Characteristics of Angels)	431
P 51–60. The Guardian Angel	437
P 61–70. Angel as a Spirit Guide	441
P 71–80. Notable Angels	443
P 81–90. Other Legends Associated with Angels	444
Q 1–150. Saints, Holy People	449
Q 1–10. Notable Biblical Characters	449
Q 11–70. Notable Saints	456
Q 71–90. Holy Priests	470
Q 91–120. Hermits, Monks	481
Q 121–140. Peasant Prophets, Holy Persons	493
Q 141–150. Holy Seers and Healers	521
R 1–140. Priests with Magical Powers	537
R 1–80. The Romanian Priest	537
R 1–10. The Supernatural Aura of the Romanian Priest	537
R 11–20. The Helping Romanian Priest	551
R 21–30. The Punishing Romanian Priest	560

R 31–40. Other Practices of the Romanian Priest	571
R 41–50. The Devilish Characteristics of the Romanian Priest	572
R 51–80. Notable Romanian Priests	574
R 81–91. The Pravoslav Priest	577
R 91–110. Hungarian Priests Using Black Magic	578
R 111–130. The Miracle Rabbi	584
R 131–140. Other Legends	594
S 1–60. Other Religiously Themed Legends	597
S 1–20. Holy Objects and Sacramentals	597
S 21–30. Helping Rituals, Pious Gestures	605
S 31–40. Religious Parables	610
S 41–60. Other Miracles, Religious Legends and Legendary Traditions	611

A 1–40. KEGYHELYEK, TEMPLOMOK MONDÁI

A 1–10. A kegyhely csodás aurája

A 1. A kegyhely/kegytemplom csodás eredete.

→MZ I. G 1–130.

A 3. Imameghallgatások a kegyhelyen. A kegyhelyre zarándoklók isteni imameghallgatásban részesülnek, panaszaik orvoslásra lelnek.

→MZ V. B 41–42. →MZ V. C 41–42. →MZ V. H 1–80.

A 4. A kegyhely mint asylum. Azok, akik az ellenség elől a kegyhelyre menekülnek, isteni oltalomban részesülnek/megmenekülnek a fogságtól, mert a törökök vaksággal/kezük és lábuk remegésével sújtva nem közelíthetnek a szent helyhez.

DT: Andocs (Pethő Lénárd, 1929. 8. – a jezsuita tartományi évkönyv feljegyzése, 1638); Andocs (Pethő Lénárd, uo. – 1642); Andocs (EA 18881/4. – Zádori János gy., 1884); Andocs (EA 18881/7. – Kaposvári Mária gy., 1972–1974).

A 5. A kegyhelyen lehulló bilincsek. A kegyhelyre zarándokló fogoly/bűnös ember bilincsei a templomban maguktól lehullnak, bizonyítva az illető ártatlanságát/azt, hogy Isten megbocsátotta a bűneit.

DT: Székesfehérvár (EM, 14–20.; Bonfini, 2.1.210–220.; Temesvari, 92.34.; EC, 617.; AnjouLeg-EM, 6–8. kép); Budaszentlőrinc (Hadnagy Bálint, 1511. 65.).

FF: Bodrogkeresztúr/Máriapócs (Dobos Ilona, 1988. 361.); Ipolytölgyes/Máriapócs (MZA 110326. – Magyar Zoltán gy., 2017).

AF: Máriapócs (Paulovits Sándor, 1930. 39.); Battyán/Máriapócs (Magyar Zoltán, 2009b. 89–90.); Máriapócs (Frauhammer Krisztina, 2013. 97.).

→MZ II. C 185.1. →MZ II. E 44.1.

A 6. A béke szigete. A kegyhely környékét Szűz Mária megjelenése óta elkerüli a jégverés, jöllehet a vihar a környéken mindenütt nagy károkat okoz. / Noha a környéken a világháború alkalmával heves harcok dúlnak, a kegyhely nem kap egyetlen lövést sem.

ER: Szőkefalva (BBE MIK D-177/54. – Lőrinczi Kinga-Mária gy., 2003); Szőkefalva (KJNTA 1346-04/6. – Bedőházi Beáta gy., 2003); Szőkefalva (Magyar Zoltán, 2005a. 121.); Szőkefalva – 6, Mikefalva (Györfy Eszter, 2012. 89., 206–208.).

SZ: Gyimesfelsőlök (Gál Péter József, 2017. 110. – 1994).

DT: Tardos (Hála József–Kemecsi Lajos, 2002. 279.; Álmodások és látomások a 20–21. századból I., 2009. 66. – Kemecsi Lajos gy.).

FF: Ipolytölgyes* (MZA 110320. – Magyar Zoltán gy., 2017).

A 7. A kegyhelyhez fűződő égi jelenések.

A 7.1. A kegyhely csillaga. A templomalapítót/egy vallásos asszonyt egy fénylő csillag vezet a későbbi kegyhely helyére. / A kegyhely fölött egy fénylő csillag jelenik meg, amely apró csillagokká változva le hull a templom környékére, és mindent fényességbe borít. / Alkonyattájt minden nap egy csillag száll az egyik kegyhelytől a másikig. / Háborús fenyegetés idején három csillag világítja be a templomot.

DT: Gálos (Ruff Andor, 1928/1938. 77–78.); Csatka (Takáts Márton, 1888. 4.).

FF: Várhosszúrét (Bálint Sándor, 1944b. 72–73.); Bart (MZA 83738. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007); Szanda (Limbacher Gábor, 2013. 483.).

AF: Kőkényesd (MZA 5000. – Fazekas Lóránd gy., 2006).

SZ: Csíksomlyó (P. Boros Fortunát, 1994. 71. – 1943).

A 7.2. A kegyhely fölött látható napcsoda. A kegyhely fölött pünkösdi hajnalán/Kisboldogasszony napja hajnalán felkelő napkorong különféle csodás jelenségeket mutat/különböző vallásos képek és jelképek tűnnek fel benne.

→MZ V. M 61–80.

A 7.3. A mennyei lajtorja. A kegyhelyre/a kegyhely melletti szent hegyre égi lajtorja ereszkedik le (miközben mennyei énekszó hallatszik és angyalokat látni le-föl járni rajta).

SZ: Csíksomlyó (MZA 52496., 102917. – a csíksomlyói Salvator-kápolna déli külső falának felirata, 1734); Csíksomlyó (Szentiváni Mihály, 1986. 138. – 1837); Csíksomlyó (Nemzeti Társalkodó, 1841. 166.); Csíksomlyó (Benkő Károly, 1853. 77.); Csíksomlyó (Kőváry László, 1857. 107.; Uő, 1866. 300.; Herrmann Antal, 1893. 347.); Csíksomlyó (Hunfalvy János, 1864. III. 110.); Gyimes: Rakottyás (Bosnyák Sándor, 1992a. 22.); Csíksobotfalva (MZA 52503. – Kádár Kincső gy., 2006).

MO: Lujzikalugar – 2 (KJTNA ltsz. n.; MZA 66517., 66523. – Ilyés Sándor és Miklós Zoltán gy., 2001).

AF: Arad-Mossóczytelep* (Kovács Ferenc, 1995. 28–19. – 1950-es évek); Tiszaágtelek* (Lettszövetség 2. VI/1.).

A 8. A szent hegy.

A 8.1. Az isteni szeretet érzése. A szent hegy tetején épült kápolnába belépők/a szent helyen alvók szíve hevesen kezd el dobogni, és a lelküket belső megnyugvás, az isteni szeretet érzése járja át.

FF: Karancs vidéke – 3 (Hetény János, 2006. 87.).

SZ: Oroszhegy (Gál Péter József, 2017. 171–172. – 1992); Oroszhegy (Harangozó Imre, 2003. 104–105.).

A 8.2. A bűnös lélekkel megmászhatatlan szent hegy. A búcsújáró mindaddig képtelen megmászni a szent hegyet, amíg meg nem gyónja a bűneit.

MO: Lujzikalugar (Tánczos Vilmos, 1991. 149.; Uő, 1997. 154.).

A 8.3. A meg nem gyulladó máglya. A szent hegy tetején a kommunista diktátor (Sztálin) születésnapján ünnepi máglyát akarnak gyújtani, de az összehordott fa semmiféle módon nem gyullad meg, hanem csak füstöl.

FF: Karancslapujtó (Hetény János, 2000. 66. – 1952; Frics Gyula–Varga Norbert, 2007. 236).

A 9. A kegyhelyen lévő szent fa.

A 9.1. A csodálatos módon megfogant szent fa. A kegyhelyen (Máriaradnán) álló terebélyes szent fa egy földbe szúrt száraz ágból/egy a bűneiért vezeklő/a betegségéből a kegyhelyen kigyógyult koldus leszúrt mankójából sarjad ki. A fa ágai is olyan formájúak, mint a mankó két vállfája.

AF: Szeged (Kálmány Lajos, 1914. II. 172.); Szeged (Bálint Sándor, 1980. 394.); Kunszentmárton (MOA 12644. – Villányi Péter gy., 1981).

A 9.3. A csodás szent fa.

A 9.3.1. A vérző fa. A szentképekkel teleaggatott/szentkút mellett álló fát senki sem meri kivágni, mert egyszer vér folyt belőle.

→MZ V K 28.

A 9.3.2. Az el nem száradó fa. Bár a fa kérgét a zarándokok szinte teljesen lefaragják, az mégsem szárad el, hanem továbbra is dús lombkoronával zöldell.

DT: Radamos (Gönc M. László, 2003. 28.).

A 9.3.3. A többi fa közül kimagasló szent fa. A szent fa hatalmas méreténél fogva kimagaslik az erdő többi fája közül. Azért is különleges, mert tavasszal ez a fa rügyezik ki először, a legtöbb madár is ezen a fán énekel.

DT: Piliscsév (Kövecses Varga Etelka, 2004. 19. – Mózer Márta gy.); Tardos (Hála József–Kemecsi Lajos, 2002. 279.; Kemecsi Lajos, 2004. 197.).

FF: Barka (EA 23999/197. – Kmeckzó Mihály gy., 1989); Barka (Magyar Zoltán, 2001a. 582.).

AF: Doboz* (EFMA 563-78/8. – Toldi Gábor gy., 1967).

A 9.4. Az isteni rendelés folytán megmaradt szent fa. Noha a világháború alatt heves harcok dúlnak a kegyhely környékén, a szent fa egyetlen lövést sem kap. / Bár az egész falu leég, a történelmi nevezetességű fa sértetlen marad. / Noha többen is megpróbálják kivágni a szent fát, kudarcot vallanak (a motorfűrész nem indul be/a fűrész foga kicsorbul rajta stb.).

DT: Tardos (Hála József–Kemecsi Lajos, 2002. 279.); Kámaháza, Kapca, Kót, Völgyifalu (MZA 1754., 1752., 1753., 1755. – Magyar Zoltán gy., 2008); Radamos (Mód László–Simon András, 2005. 159.); Dobronak, Zsitkóc (Magyar Zoltán, 2010. 114., 115.).

AF: Bodófalva (KJNTA 259-98/44. – Magyar Etelka gy., 1998).

A 9.5. A szent fa gyógyító aurája.

A 9.5.1. A szent fánál történt csodás gyógyulások. A fa csodatévő hatása folytán a helyszínen történt csodás gyógyulások.

DT: Németbánya (Vajkai Aurél, 1942. 134.); Andocs (Barna Gábor, 1990. 28.); Andocs (LDMNA 996/3. – Bán Ferenc gy., 1990); Kesztlőc (Kövecses Varga Etelka, 2004. 18.); Öskü (Veszprém megye földrajzi nevei IV., 2000. 207.).

AF: Törökkanizsa, Józseffelva (Beszédes Valéria, 2001. 40.); Dusnok (Bárth János, 2005. 13.).

SZ: Csíksomlyó (Wlislöck Henrik, 1895. 17.).

A 9.5.2. A szent fa gyógyító kérge. A búcsújárók a szent fa kérgéből visznek betegek gyógyítására. / A szent fa kérgéből készített fogvájó/a víz, amelybe a szent fa kérget beáztatják, segít a fogfájásban/egyéb betegségben szenvedőkön.

DT: Esztergom megye/Péliszentkereszt, Mosonmagyaróvár*, Nagyszakácsi (Vajkai Aurél, 1942. 134.); Becsvölgye: Vargaszeg (EA 6305/11. – Szentmihályi Imre gy., 1958); Budakeszi (Bonomi Eugen, 1969. 281.; Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 229.); Enying (Lukács László, 1997. 268.; Uő, 2002. 26.); Radamos (Gönc M. László, 2003. 28.); Bánuta (Tóth Ferenc, 2004. 180.); Zalaegerszeg (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 58–61. – Mód László és Simon András gy.); Maradék (MZA 91188. – Magyar Zoltán gy., 2010).

FF: Ragyolc (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 259–260.).

AF: Kiskunfélegyháza (Bálint Sándor, 1980. 399–400.; Fekete János, 1989. 431–432.); Petőfiszállás (Barna Gábor, 1990. 128.); Helvécia (Merinu Éva, 2006. 373.).

A 9.5.3. A betegségűző Barátfa. Ha a csorda az alatt a határbeli fa alatt delel, amelyre a törökök valaha szerzeteseket akasztottak fel, semmiféle járvány nem betegíti meg az állatokat.

DT: Nagykanizsa (Balogh János, 1896. 59.).

A 9.5.5. A szent fához fűződő egyéb imameghallgatások. A szent fa tövében találják meg egy csokor hóvirággal a kezében az elveszett kisfiút/a békésen alvó, elveszett kisfiút, aki elmeséli, hogy egész éjjel csodás melegséget érzett ott.

DT: Horvátszidány (A Répce mente meséi és mondái, 1996. 20. – Horváth Iván gy., 1970); Radamos (Gönc M. László, 2003. 33.); Radamos (Mód László–Simon András, 2005. 160.); Zalaegerszeg (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 58–61. – Mód László és Simon András gy.); Radamos – 2 (Magyar Zoltán, 2010. 118.).

→MZ IX. E 43–44.

A 10. A kegyhely csodás környezete. A kegyhely földrajzi-természeti környezete is jelzi a hely megkülönböztetett voltát: tavasszal ott van a legtöbb virág, az erdei vadak nem járnak oda, ellenben a madarak oda gyűlnek a legnagyobb számban énekelni.

DT: Tardos (Hála József–Kemecsi Lajos, 2002. 279.; Kemecsi Lajos, 2004. 197.; Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 66.).

SZ: Oroszhegy (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 97.).

MO: Pokolpatak (Álmok és látomások I., 2009. 52. – Peti Lehel gy., 2008).

A 10.1. A kegyhely természeti környezetéből származó ereklyék.

A 10.1.1. A kegyhelyről származó víz.

→MZ V. G.

A 10.1.2. A kegyhelyről származó növények. Zöld ágak, virágok, teának való füvek, amiket a zarándokok a kegyhelyen szednek, és becses ereklyeként hazavisznek.

→MZ V A 9.

A 10.1.3. A kegyhely gyógyító földje. A Szűz Mária hasznosi megjelenésének helyéről/a Benedek Márton trunki sírjáról származó föld gyógyító erővel bír, ezért a zarándokok becses ereklyeként visznek belőle. / Az elpusztult kolostor földjéből gyógyító energiát vélnek kiáramlani.

FF: Mátraverebély (EA 3527/5. – Hofer Tamás gy., 1950).

AF: Váchartyán (Váci Hírlap, 1891. augusztus 23.; Limbacher Gábor, 2013. 485.).

DT: Radamos (Magyar Zoltán, 2010. 121.).

MO: Trunk, Lészped (Bosnyák Sándor, 1993a. 17., 18.); Trunk, Somoska (Csoma Gergely, 1993. 103–104., 107.); Trunk – 3 (KJNTA 918-02/9–10., 12–14. – Peti Lehel gy., 2002); Klézse, Trunk (Peti Lehel, 2008. 38.; Uő, 2012. 75., 77.); Klézse, Trunk – 2 (Uő, 2012. 75., 77., 79.).

→MZ V. Q 75.13.4.

A 10.1.4. A csíksomlyói kavicsok. A kegyhelyen szedett kavicsok, amiket a búcsújárók becses ereklyeként őriznek, mert azok a szent helyről valók/mert azokat az angyalok lába taposta/mert azok Szűz Mária kővé vált könnyecseppjei.

SZ: Esztelnek (Kakas Zoltán, 2000.; MZA – Kakas Zoltán gy., 1992.).

AF: Gyulavarsánd* (MZA 99899. – Magyar Zoltán és Harangozó Imre gy., 2014).

→MZ V. G 3.4.2.

A 11–30. A csodás templom

A 11. A természetfeletti fényesség. A kegytemplom belseje/a templom és közvetlen környezete éjjelente (kivált a Mária-ünnepken) természetfeletti fényességben, isteni fényben tündököl. (A csodás jelenségnek a közelben lakó törökök és protestánsok is szemtanúi – a Máriaradnára vonatkozó lippai adatok utalnak erre.)

DT: Andocs (EA 16161/2. – az andocsi rendház alapítólevele, 1719); Homokkomárom (Tüskés Gábor, 1993. 180. – 1751–1786); Andocs (Lévay Mihály, 1934. 355. – 1819); Lajtakáta* (Ruff Andor, 1928/1938. 56.); Celldömölk: Kiscell (Nemes Vazul, 1948. 12.); Szentmihályhegy (MOA 13579. – Eperjessy Ernő gy., 1962); Andocs (MZA 90867. – Magyar Zoltán gy., 1996); Máriagyűd (Pesti János szerk., 2002. 356–359.).

FF: Rimóc (Limbacher Gábor, 1998. 207.); Ipolybalog (MZA 84064. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010).

AF–ER: Máriaradna* (Cselebi, Evlia, 1985. 40. – 1660); Máriaradna – 5, Lippa (Világos Berkes-hegy, 1796. 40–44.); Máriaradna – 4, Lippa (Dugonics András, 1810. 81–87.); Máriaradna (Magyary Pál, 1902. 36–38.); Máriaradna (Lévay Mihály, 1934. 384.); Máriaradna (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 266.).
 ER: Brassó: Bolgárszeg (Cserei Mihály, 1983. 442–443. – 1713).
 SZ: Csíksomlyó (P. Boros Fortunát, 1994. 71.; Székely László, 1995. 184. – 1943).

A 12. A mennyei énekszó. A templomból éjjelente csodálatos szépségű énekszót hallanak kiszűrődni az emberek. / A templom közvetlen környezetében éjjelente angyalok éneke hallatszik.

DT: Andocs (EA 16161/2. – az andocsi rendház alapítólevele, 1719); Bakonybél (Rómer Flóris, 1860. 2.); Andocs (Lévay Mihály, 1934. 355.); Andocs (MZA 90867. – Magyar Zoltán gy., 1996).

FF: Mátraverebély-Szentkút (Chirovány Ede, 1929. 28. – 1735); Mátraverebély-Szentkút (Szentmihályi Mihály, 1797. 47.).

AF–ER: Máriaradna – 2 (Világos Berkes-hegy, 1796. 42., 43.); Máriaradna – 3 (Dugonics András, 1810. 59., 85.); Máriaradna (Magyary Pál, 1902. 37.); Máriaradna (Lévay Mihály, 1934. 384.).

SZ: Csíksomlyó (MZA 52496., 102917. – a Salvator-kápolna külső falának felirata, 1734); Csíksomlyó (Nemzeti Társalkodó, 1841. 166.; Benkő Károly, 1853. 77.; Kövály László, 1866. 300.); Gyimes: Rakottyás (Bosnyák Sándor, 1992a. 22.).

MO: Sztánfalva/Tatros, Hilip (Domokos Pál Péter, 1987. 364., 366. – Codex Bandinus, 1646–1648); Lujzikalugar/Csíksomlyó (KJNTA ltsz. n.; MZA 66523. – Ilyés Sándor és Miklós Zoltán gy., 2001).

→MZ V. P 33.

A 13. A csodás processzió. A kegytemplom körül éjjelente szép énekszó kíséretében gyertyás/fáklyás körmenetet látnak a környékeliek.

AF–ER: Máriaradna (Világos Berkes-hegy, 1796. 40.); Máriaradna (Dugonics András, 1810. 82.).

SZ: Csíksomlyó (MZA 52496., 102917. – a Salvator-kápolna külső falának felirata, 1734); Csíksomlyó (Nemzeti Társalkodó, 1841. 166.; Benkő Károly, 1853. 77.; Kövály László, 1866. 300.); Gyimes: Rakottyás (Bosnyák Sándor, 1992a. 22.).

MO: Sztánfalva/Tatros, Hilip (Domokos Pál Péter, 1987. 364., 366. – Codex Bandinus, 1646–1648).

A 14. A mennyei muzsikaszó. A kegytemplom fölött éjszaka mennyei harsonnazengést hallani. / A törökök által megszállt város templomában éjjelként dobpergést és tárogató zenéjét lehet hallani (amely a város közelgő visszafoglalását jövendöli).

DT: Sümeg (Kiss Fábrián, 1703. 14–17.; Kocsis Ödön, 1940. 11.; Tüskés Gábor, 1993. 180.); Buda (Csodák könyve, 1859. 209–212.).

FF: Nyitradarázi (Mártonvölgyi László, 1941. 92–93.).

AF: Hajós (Schön Mária, 2005. 159–160.).

SZ: Csíkrákos (Hiedelemszövegek Székelyföldről, 2015. 640. – Gagy József gy., 1993).

A 15. A kegyhelyen tapasztalt egyéb csodás hangok.

A 15.1. Szűz Mária sírása. A kegytemplom pincéjéből bizonyos időközönként Szűz Mária sírása hallatszik.

ER: Gyorok/Máriaradna (MZA 91009. – Magyar Zoltán gy., 2010).

A 15.2. A Jordán vízének csobogása. A mező közepén álló csíkdelnei templomban évente egyszer (azon idő tájt, amikor Keresztelő Szent János Jézust megkeresztelte, hallani lehet a Jordán folyó vízének csobogását).

SZ: Gyimes: Bükkhavas pataka (Magyar Zoltán, 2003. 705.).

A 15.3. A természetfeletti koppanás. A templom oltárát térden háromszor megkerülő búcsújárók az oltár megkerülését követően megmagyarázhatatlan koppanást hallanak.

MO: Trunk/Csíksomlyó (Peti Lehel, 2008. 125., 158.).

A 15.4. A kolostori óra csengése. Az elpusztult/elsüllyedt kolostor földben rejtőző toronyórájának csengését hallja az, aki azon a határrészen jár/legeltet.

AF: Hajós (Schön Mária, 2005. 159.).

A 15.5. A templom kriptájában dobogó szív. Egy az édesapja által megátkozott ártatlan fiú/Szűz Mária szívének dobogása hallható a (máriaradnai) templom kriptájából.

ER: Kárásztelek (MZA 98052. – Magyar Zoltán gy., 2013).

AF: Gyulavarsánd, Nagypél (MZA 99897., 99898. – Magyar Zoltán és Harangozó Imre gy., 2014).

A 15.6. A föld alatti kiáltás. A bánya föld alatti kápolnájából eltávolítják a mécses, mire az örök háromszori „Lámpát!” kiáltást hallanak a bánya mélyéről. A vezetőség a természetfeletti jelenség hatására visszahelyezi a mécses a kápolnába.

ER: Rónaszék (Magyar Zoltán, 2011a. II. 391.).

A 15.7. A kegyhelyen hallható föld alatti harangszó. A hajdani templom elsüllyedt/elrejtett harangja bizonyos időközönként megszólal a föld alatt.

→MZ V F 71.

A 16. A kegyhelyen érezhető illatok.

A 16.1. A szentek sírjainál érezhető édes illat.

→MZ II. A 318.2.

A 16.3. A kegytemplomot betöltő édes illat. A kegytemplomba belépő búcsújárók mindent átható, korábban sohasem tapasztalt kellemes illatot/átható virágillatot éreznek.

DT: Csatka (Takáts Márton, 1888. 2–3.); Homokkomárom (Sándor, 1999. 484.).

FF: Szurdokpüspöki (Lengyel Ágnes–Limbacher Gábor, 1997. 107.; Limbacher Gábor, 2005. 140.); Tar (Limbacher Gábor, 1998. 204.).

SZ: Oroszhegy* (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 97.).

MO: Lészped (Álmok és láomások a 20–21. századból I., 2009. 298. – Peti Lehel gy., 2008).

A 16.4. A kegyhelyen terjengő puskaporzag. Amikor a zsidók üldözték Jézust és Szűz Máriát, a katonák puskával lőttek utánuk. Azóta érződik a kegyhelyen a puskapor szaga.

DT: Baranya megye*/Máriakönyve (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 267.).

A 17. A megmozduló templom.

A 17.1. A meghajló templomtorony. A templomtorony meghajol a szent király előtt, és mutatja neki, hogy merre menekült előle az ellenség.

DT: Alsóór (Gaál Károly, 1988. 374.).

A 17.2. A körbeforduló templom. A kegykáporna a pünkösdi körmenet alkalmával keleti irányba mozdulva körbefordul a tengelye körül, aminek a búcsújáró sokaság is szemtanúja.

MO: Sztánfalva/Tatros, Völcsök (Domokos Pál Péter, 1987. 364., 364–365. – Codex Bandinus, 1646–1648).

A 17.3. A felemelt templom. A templom alatt egy sárkány lakik, amely az éjféle mise alkalmával bizonyos magasságig megemeli a templomot.

FF: Bán (Versényi György, 1895. 233.).

A 17.4. A magától kinyíló kápolnaajtó. A Szűz Mária-szobrot tisztító szentaszszony közeledtére magától kinyílik a kápolna ajtaja, jöhetnek másoknak kulccsal sem sikerül kinyitniuk azt.

FF: Debrőd (Fehérváry Magda, 1993. 204.).

A 20. Az elpusztíthatatlan templom.

A 20.1. Az ördög meghíusult kísérlete. Az ördög egy hatalmas sziklával akarja összezúzni a kegytemplomot (a jáki templomot/a martonyi kolostort/a gyöngyösi kolostort/a jászói kolostort), de a terve nem sikerül, mert a kő a templom mellé esik/mert a sziklát elejti, mielőtt még odaérkezne/mert útközben rávirrad a hajnal/mert megszólalnak a harangok/mert megszólalnak a kakasok.

DT: Ják – 4, Gencsapáti – 3 (Bárdosi János, 1963. 202., 210., 214–215., 217–218.).

FF: Meszes (Magyar Zoltán, 2001a. 261. – Pesty Frigyes, 1864. Borsod vármegye); Gyöngyös (Hanusz István, 1900. 62.); Jászó (Magyar Zoltán, 2001a. 259. – Kisfalusi János gy., 1994); Meszes (Hornnyák Gyula, 2000. 15.); Debrőd, Tornahorváti, Tornaszentandrás (Magyar Zoltán, 2001a. 259–260.); Torna (MZA 84375. – Magyar Zoltán gy., 2003).
→MZ IX. A 41.

A 20.2. Az átvészelt földrengés. Noha a településen minden ház romba dől, a kápolna sértetlenül vészeli át a pusztító földrengést.

DT: Perbete (Bogoly János, 1995. 78.).

A 20.3. Az átvészelt tűzvész. Noha a kegytemplom közvetlen környezetét is elpusztítja a tűzvész, a templom és a kolostor épületében a lángok nem tesznek kárt, azok sértetlenek maradnak.

DT: Sümeg (Kocsis Ödön, 1940. 34–35. – 18. század eleje).

AF: Szeged – 4 (Ordinánsz Konstantin, 1831. 45–47., 57–58.).

AF–ER: Máriaradna (Világos Berkes-hegy, 1796. 34.).

A 20.4. A föl nem robbant bomba. A második világháború alatt az esztergomi bazilika tornyát bombatalálat éri. A bomba átszakítva a kupolát, a templom közepére zuhan, ám ott nem robban föl. / A templomtoronyba lőtt ágyúgolyó csodás módon nem robban föl. / A templomnak szánt ágyúlövést a mellette álló hatalmas szilfa fogja fel.

FF: Nagydaróc (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 111.); Alsófalu, Leléd (MZA 64179., 89938. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2006, 2011).

DT: Felsőrajk (Sági Károly, 1982. 367.).

A 20.5. A föl nem robbant ajándékgyertya. A törökök az elvesztett csata miatt bosszúból lőporral megtöltött, hatalmas ajándékgyertyát küldenek a máriacelli/a szentgotthárdi templomba, ám a gyanússá vált ajándékról még annak meggyújtása előtt kiderül, hogy az az egész templomot elpusztította volna. / A templom-építő főúr haragosa puskaporral töltött gyertyát küld a máriabesnyői templom felszentelésének az ünnepségére, de a gyertya háromszor is csodás módon elalszik, amikor meggyújtják/Szűz Mária elfújja a gyertya lángját.

DT: Kőszeg (EA 8894/4. – N. N. gy., 1968); Pankasz (EA 20398/37. – Avas Kálmánné gy., 1980); Felsőszőlőnk – 2, Rábatótfalu – 2, Szakonyfalu – 2, Vasszentmihály (Eperjessy Ernő, 1988. 402–405.; Uő, 1996. 182–186.); Rábatótfalu (Uő, 1996. 199.).

FF: Ipolytarnóc (Eperjessy Ernő, 1988. 420.; Uő, 1996. 199.).

AF: Máriabesnyő (Gyömbér András, 1899); Debrecen* (Eperjessy Ernő, 1996. 201–202. – 1913).

→MZ IV. C 77.5.

A 22. A tüzes templomzsindely. A törökök felgyújtják a máriaradnai/a szeged-alsóvárosi templomot, mire válaszul a templom tetőzetének égő zsinde-

lyei – noha szélcsendes az idő – a török táborba szállnak, és felgyújtják azt/ mindaddig üldözik a törököket, amíg a szultán fel nem kutatja a gyújtogatókat, és ki nem végezteti őket.

AF–ER: Máriaradna (Világos Berkes-hegy, 1796. 34.); Máriaradna (Dugonics András, 1810. 60–62.); Máriaradna (Jordánszky Elek, 1836. 97.); Máriaradna (Csodák könyve, 1859. 191–192.); Máriaradna (Magyary Pál, 1902. 21.); Újkígyós/Máriaradna (Harangozó Imre, 1990. 24.); Gyulavarsánd (MZA 99895. – Magyar Zoltán és Harangozó Imre gy., 2014).

AF: Tápé (EA 8052/6. – Dobos Ilona gy., 1966); Tápé (Katona Imre, 1971. 659.); Endrőd (EA 1799/3. – Fülöp Imre gy., 1942).

A 23. A templom megsértői. Mindazokat, akik szentségtörő módon/ártó szándékkal lépnek a templomba/akik a szent épület elpusztítására törekszenek, isteni büntetés sújtja.

→MZ VI. J 1–10.

A 24. A kegytemplom méhei. Egy Máriapócsra zárandokló férfi a méheit ajánlja fel arra az esetre, ha ő/a gyermeke meggyógyulna a betegségéből. A csodás gyógyulás hamarosan bekövetkezik, ám az illető elfelejti/megbánja a fogadalmát, és nem viszi el a kegyhely javára megígért méheket, mire a méhek maguktól felkerekednek, és Máriapócsra repülnek, ahol befészkelik magukat a templom falának egyik hasadékába. A méhraj azóta is ott tanyázik a kegytemplom északi oldalában (a kegytemplom legutóbbi felújításáig).

AF: Máriapócs (Paulovits Sándor, 1930. 38.); Máriapócs (Móricz Pál, é. n. 386–388.; Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 267.); Máriapócs (Berecz Sándor, é. n. 137.); Ófehértó (EA 8889/22. – Bárdosi János gy., 1960); Máriapócs (Szenthelyi–Molnár István–Mauks Márta, 1988. 88.); Máriapócs (Barna Gábor, 1990. 110.); Kántorjánosi (Bari Károly, 1990. 399.); Tiszalök (Makra Sándor, 1991. 155.); Demecser (EA 26265/15. – Hegedűs Antalné gy., 1994); Apátfalva (MZA 28392. – Sinkó Rozália gy., 1999); Máriapócs (MZA 13429. – Magyar Zoltán gy., 1999); Nagygéres, Bodrogszentmária (MZA 1528., 1529. – Magyar Zoltán gy., 2005, 2006); Battyán, Bodrogszentmária, Bodrogszerdahely (Magyar Zoltán, 2009b. 92–93.); Érsemjén, Szalacs (Uő, 2012c. 115.); Salánk, Bene (MZA 94641., 94642. – Magyar Zoltán gy., 2012); Bajánháza, Csicsér, Dobóruszka, Hegyi, Mokcsakerész, Nagyszelmenc, Szirénfalva (MZA 97390., 97396., 97391–97395. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013).

FF: Bodrogkeresztúr (Dobos Ilona, 1988. 361–362.); Nagyida, Imreg (MZA 84597., 97554. – Magyar Zoltán gy., 1999, 2013); Ipolytölgyes (MZA 110327. – Magyar Zoltán gy., 2017).

A 24.1. A szentkút méhei. A pilisszentkereszt Szentkút melletti egyik fa odvába vadméhek fészkelnek be, jelezve a hely kitüntetett voltát.

DT: Pilisszentkereszt (MZA 13429. – Magyar Zoltán gy., 1999).

A 26. A fundamentum nélküli templom. A kegytemplom szentélyét angyalok viszik Andocsra, és teszik le jelenlegi helyére, amit az is bizonyít, hogy a kápolnának egyáltalán nincsen alapja.

DT: Andocs (Gaál Károly, 2006. 112. – 1723); Andocs (Kazy Ferenc, 1741.; MZA 5075.); Andocs (Paulovits Sándor, 1930. 5–6.); Andocs (Lévay Mihály, 1934. 355.); Andocs (Eperjessy Ernő, 1996. 196.); Andocs (S. Lackovits Emőke, 2004. 262.).
→MZ I. G 15.

A 26.1. A hitetlen emberek. Az egyházi kiküldötteket megmagyarázhatatlan félelem fogja el akkor, amikor hozzáfognak annak vizsgálatához, hogy a templom szentélyének valóban van-e alapja. / Egy férfi, aki nem hiszi el, hogy a kegytemplom szentélyének nincsen alapja, egy vasdoronggal megpróbálja megemelni azt, de a kezei megmerevednek.

DT: Andocs (Gaál Károly, 2006. 112. – 1723); Boda (Vajkai Aurél, 1940. 62.).

A 26.2. Az egymástól elváló templomrészek. Az andocsi kegytemplom kápolnájához hiába építenek hozzá további templomrészeket, a falak nem ragadnak össze, igazolva azt, hogy a szentély csodás módon máshonnan érkezett.

DT: Andocs (Kazy Ferenc, 1741.; MZA 5075.).

AF: Kalocsa (Eckert Irma, 1937. 34.).

A 27. A templom csodás falai.

A 27.1. A verejtékező templomfal. A katonák által megszenteltségtelenített (rak-tárként használt) templom falai vért verejtékeznek. / A templomfal azon része, ahol egy szent életű szerzetes van eltemetve/ahol valaha az elapadt szentkút fakadt, állandóan nedves.

AF: Jászság* (Thaly Kálmán, 1881. 125.; Uő, 1889. 102. – 1710); Nyírvasvári (Ferenczi Imre–Molnár Mátyás, 1972. 254–255.).

FF: Ipolyszécsénke (Hét, 1929. november 16. – Manga János gy.; Csáky Károly, 1987. 55–56.).

SZ: Rugonfalva (EA 26309/40. – Gagyiné Bíró Katalin gy., 1973).

A 27.2. A templommennyezet hasadása. A törökök által saját istentiszteletükre használt rábakovácsi templom boltozata meghasad, és bárhogy próbálják kijavítani, a hasadás továbbra is látszik. Amikor a templom újra keresztény kézre kerül, a hasadás magától összehúzódik.

DT: Böde (EA 2988/11. – Szentmihályi Imre gy., 1952).

A 27.3. A bevakolhatatlan templomfal. A templom (az ákosi református templom) falát nem lehet bevakolni, mert akárhányszor próbálják, a téglán nem marad meg a vakolat, a kőművesek akárhogy teszik rá, lehullik róla.

AF: Ákos (Magyar Zoltán, 2011a. I. 444.).

ER: Mocsolya (Magyar Zoltán, 2007a. 269.); Dobra (Uő, 2011a. II. 444.).

A 27.4. A lemeszelhetetlen templomfal. A templom falán lévő freskókat akárhányszor próbálják lemeszelni, az mindannyiszor lehányja magáról az idegen

festéket. / A – tündérek által épített – templom falát nem lehet lemeszelni, mert a köveket nem fogja a mész.

AF: Tiszakarád/Karcsa (NIFA 697. – Dégh Linda gy., 1950); Mezőtelegd (Bihari népmondák, 1995. 108. – Fábíán Imre gy., 1984); Kisgéres/Bodrogszentes (Magyar Zoltán, 2009b. 70.).

A 27.5. A tükörfényes templomfal. A templom kövei olyan fényesek, hogy a közelben lakó férfiak vasárnap reggelente a templom falához járnak borotválkozni, mert mint a tükörben, tisztán látják benne magukat.

AF: Karcsa (Balassa Iván, 1960. 238.; Uő, 1963. 195.).

A 28. A megszenteltelenített templom. A templom falai között történt paráználkodás megszentelteleníti a szent épületet, amelybe hamarosan villám sújt, és porig égeti azt. / A templomot emberek rombolják le.

SZ: Erdőfüle (Bod Péter, 1984. 158. – 18. század eleje); Felcsík (Vita Zsigmond, 1975. 69. – Jókai Mór úti levele, 1853).

→MZ V. A 37.2.

A 28.1. Az elsüllyedt templom. A templom átok/szentségtörés/isteni rendelés folytán elsüllyed. / Az elsüllyedt templom tornyának keresztjét meg lehet látni/harangjának kongását meg lehet hallani bizonyos időközönként.

→MZ II. H 324.2. →MZ V. F 42. →MZ VI. B 14. →MZ IX. F 26.

A 29. A templom őrzői. A kegytemplomot/kolostort/az egykor létezett templom romjait természetfeletti lények (fehér asszony/fejetlen barátok/a szent helyen korábban tevékenykedő papok, szerzetesek szellemei) őrzik. E túlvilági lelkek a szent helyen időnként megjelennek/elűzik az illetéktelen behatólókát/a templom bontásakor szomorúságuknak adnak hangot, hogy onnét el kell költözniük.

DT: Csáktornya (Tompa Mihály, 1870. 371–372.); Hahót (Bálint Sándor, 1973. 104.); Radamos (Magyar Zoltán, 2010. 122.).

FF: Körmöcbánya (Versényi György, 2011. 45. – 1883); Kőhídigyarmat (MZA 83698. – Balázsik Andrea gy.); Kőhídigyarmat, Ipolyfödémes (MZA 83696., 84037. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007, 2010).

A 30. Templommal kapcsolatos egyéb hiedelmek.

A 30.1. A mágikus kőszék. A pannonhalmi apátság altemplomának faragott márványszéke gyógyító erővel bír: ha a derékfájásban szenvedők beleülnek, elmúlik a fájdalmuk.

DT: Pannonhalma/Györszentmárton (Esterházy Pál, 1696. 134–135.).

→MZ II. C 75.

A 30.2. A sárosmagyarberkeszi román templom oltárköve. A lebontott ortodox templom oltárkövét azért hagyják ott a régi helyén, és nem viszik át az

újonnan épült templomba, mert az ott korábban szolgálatot teljesítő papok sok egyházi átkot mondtak/sok fekete misét végeztek mellette.

ER: Sárosmagyarberkesz – 2 (Magyar Zoltán, 2011a. II. 365.).

A 30.3. A templompor. A középkori templomok portáléjának oszlopain látható vájatok egy hajdani vallásos-mágikus rítus emlékei: a helybeli vitézek mielőtt a háborúba/ütközetbe indulnak, a templomkapu oszlopain köszörülnek még élesebbé a kardjukat/a templom hívei az oszlopokból kikapart kőport mint gyógyító erejű templomport viszik haza, és használják különféle betegségek orvoslására.

DT: Boldogfa (Liszka József, 1995. 193.).

AF: Ócsa (Liszka József, 1995. 193.).

ER: Boroskrakkó* (Magyar Zoltán, 2007a. XIX/45.; Uő, 2011g. 250.); Zeykfalva* (Uő, 2009d. V/2.); Óraljaboldogfalva (Uo., 130.).

A 30.4. A gyógyító templomzsindeley. A füzesmikolai kegytemplom (fatemplom) tetejét fedő zsindeleyből a bűcsújárók egy-egy kisebb darabot törnek, azt hazaviszik, és otthon annak a füstjével gyógyítják a betegeket.

ER: Csomafája (Vajkai Aurél, 1943. 106.).

A 31–40. Templomokkal kapcsolatos egyéb hagyományok

A 31. Kegyhelyek vetélkedése. A szülők beteg gyermeke a felkeresett kegyhelyen sem gyógyul meg, sőt a hazafelé vezető úton meghal. A szülők bánatukban a másik közeli kegyhely védőszentjéhez fohászkodnak, és csakhamar a halott gyermek életre kel. / A kegyhely védőszentje/kegyszobra/kegytemploma megszenteltetés miatt átköltözik egy másik, távoli helyre, azt ruházva fel szentségi aurával.

DT: Bába/Budaszentlőrinc (Hadnagy Bálint, 1511. 2.; Furhmann, Matthias, 1754. 284–285.; V. Kápolnás Mária szerk., 1993. 73.; Sümegi József, 2007. 267. – 15. század vége); Andocs (Bonbardi, Michael, 1750. 255.; Takács J. Ince–Pfeiffer János, 2001. I. 178–179.); Andocs (Adriányi Gábor, 1986. 67.); Andocs (Eperjessy Ernő, 1988. 419.); Andocs (EA 24662/9–10. – Kiss Márta gy., 1991).

FF: Máriavölgy – 2 (Pásztor Lajos, 1943. 11. – 18. század); Ipolyszécsénke (Lengyel Ágnes–Limbacher Gábor, 1997. 14.)

AF: Bodrogszentmária (Leczo Zoltán, 2005. 25.).

A 31.1. Az ellopott mankók. A csatka Szentkútnál kifüggesztett mankók Jásdról származnak, ahonnan azért lopták el azokat, hogy Csátka váljék híresebb kegyhelyé.

DT: Jásd (Vajkai Aurél, 1940. 64.).

A 33. Az aranyból épült templom. A vajkai templomot a helybeli lakosok színaranyból építik fel.

DT: Vajka (Ruff Andor, 1928/1938. 27.).

A 33.1. Az aranypénzzel lepadolt templom. A templom dúsgazdag építői aranypénzekkel rakják ki a templom padlóját, amit a felsőbb hatóság azzal a feltétellel engedélyez, ha a pénzket lapjával lefelé teszik, mivel a másik felén a király arcképe van, és azt a templomlátogatók nem taposhatják.

SZ: Gyimes: Kostekek (Takács György, 2004. 376–377.).

→MZ II. Q 271.

A 34. A magas templomtorony. A debreceni Nagytemplom toronygombja egy szintben van a Hortobágyi csárda küszöbével. / A rákóczi falvi templom tornya ugyanolyan magas, mint a szolnoki nagytemplom. / A medgyesi templom tornya a legmagasabb egész Erdélyben.

AF: Rákóczi falva – 2 (Szabó István–Szabó László, 1976. 51.).

ER: Medgyes (Kőváry László, 1852. 244.).

A 35. A torony nélküli templom. Az ivánkai/a sárai templomnak nincsen tornya, mert azt a sárkány zivataros időkben a farkával mindig ledönti.

FF: Ivánka (Magyar Állam, 1879. 62. szám, 2.); Sára (MOA 2465. – Dégh Linda gy., 1959).

A 36. A templom toronyórája.

A 36.1. A kétszer ütő toronyóra (A késett kegyelem). A győri főbíró fia egy szegény céhmester lányának udvarol. A főbíró ellenzi az alakulóban lévő frigyét, és elhatározza, hogy megleckézteti a fiát. A darabontokkal elfogatja a lányos házhoz beosonó fiút, és lopással megvádolva fejvesztésre ítéli, de egyúttal arról is intézkedik, hogy a kivégzés napjára Bécsből megérkezzen számára a kegyelem. A kivégzés reggelén azonban a főbíró a teendőibe feledkezve elszámolja az óra ütését, és mire a piactérre ér, a fiát már kivégezte a hóhér. Bánatában a főbíró olyan órát készített a templom tornyára, amely kétszeresen üt, emlékeztetve a pontos időre, valamint az ártatlanul kivégzett fiú halálára és megkésett kegyelmére. A győri toronyóra a második világháborúban történt elpusztulásáig valóban minden alkalommal kétszeres ütéssel jelezte az időt.

DT: Győr (Zoltán Vilmos, 1921.; Sándor István, 1948. 142–143. – további irodalmi előfordulások említésével).

A 36.2. A templomtorony árnyékából kiolvasott idő. Mivel a falu temploma toronyóra nélkül lett felépítve, a helybeli lakosok a torony árnyékából olvassák le az idő állását.

FF: Homokterenyé (PMNA 269/2. – Becze László gy., 1966).

A 37. A templomtorony keresztje.

A 37.1. A kegyeletből meghagyott templomkereszt. A reformáció idején a falu protestáns hitre tért népe a jobbágycsúszás iránt jóindulatú katolikus földesúr iránti kegyeletből meghagyja a templom tornyán a keresztet, amely évszázadokon keresztül ott is marad.

FF: Szőlőszárd (Koleszár Krisztián, 2002. 311. – Pesty Frigyes, 1864. Torna vármegye).

A 37.2. A tabusértés miatt ledöntött templomkereszt. Egy remete a papucsával leüti az idők folyamán elhagyatottá vált templom keresztjét, mivel egy leányt a néhai templom falai között szeplősítettek meg.

SZ: Erdőfüle (Bod Péter, 1984. 158. – 18. század közepe).

A 38. A templom homlokzati díszei. A templom (középkori templom) faragott külső szobraihoz/homlokzati domborműveihez fűződő mondák.

A 38.1. A nagybörzsönyi kőfejek. A nagybörzsönyi Szent István-templom szentélyének külső pártázatán látható, kőből kifaragott emberfejek az ott eltemetett vértanúkra/a helybeliek által ott megölt pogányokra/tatárookra emlékeztetnek. A falura támadó tatárok közül egynek sikerült elmenekülnie, azért van a kőfejek között egy hely üresen.

FF: Nagybörzsöny (Horváth M. Ferenc, 2000. 193. – Pesty Frigyes, 1865. Hont vármegye); Nagybörzsöny (Kolacskovszky Lajos, 1938. 186.); Nagybörzsöny (Horváth M. Ferenc, 2000. 163.); Nagybörzsöny (MZA 93720., 110067. – Magyar Zoltán gy., 2012, 2017).

A 38.2. Az őrtilosi kutyaköpők. A beleznai templom tornyán kifaragott kutyafejek arra figyelmeztetnek, hogy a templomépítő gróf lánya kutyával fajtalanodott, bűnös életet élt.

DT: őrtilos (MZA 58998. – Eperjessy Ernő gy., 1960 k.); őrtilos (Eperjessy Ernő, 2009. 42.).

→MZ I. G 93.10.2. →MZ I. G 93.12.

A 39. Az elköltöztetett templom. A templomot a hívek különféle módon elköltöztetik/elszállítják/eltolják korábbi helyéről.

DT: Máriagyúd (EA 116. – Bosnyák Sándor gy., 1961; Baranya megye földrajzi nevei, 1982. II. 704.).

A 40. Egyéb hagyományok.

A 40.1. A nagyharsányi templom. A török basa elrendeli, hogy bontsák le a nagyharsányi templomot, és annak köveit a siklói vár újjáépítésére használják fel. Az összeterelt környékeliek valóban el is kezdik bontani a templomot, és már csak a szentély van hátra, amikor a falu bírójának sikerül megvesztesgetnie a török vezért, hogy legalább azt a tíz métert hagyják meg. Azért nem egyforma máig sem a nagyharsányi templom két fele.

DT: Nagyharsány (Berze Nagy János, 1940. II. 592.; Lengyel Dénes, 1975. 236.).
→MZ I. F 101.

A 40.2. A hirdi templom. A két szomszédos falu közös templomot épít a két község közös határán. Egy arra vetődő cigány azt az ajánlatot teszi az egyik falu népének, hogy beviszi hozzájuk a templomot, ha egy hónapig jóltartják. Amikor letelik az idő, a cigány odahívja az embereket, és azt mondja nekik, hogy adják fel a templomot a vállára. Mivel ezt a helybeliek nem tudják teljesíteni, a cigány széttárja a kezét, és odébb áll. Azóta is ott van a hirdi templom, ahol addig állt.

DT: Püspökbogád (Berze Nagy János, 1940. II. 580).
→Rátótiadák.

A 40.3. A megfordított bejárat. A tordatúri római katolikus templom bejárata azért néz nyugat felé, mert a villám kétszer is belecsapott az oltárba.

ER: Tordatúr (Csögör Enikő, 1998. 60.).

B 1–60. KEGYKÉPEK MONDÁI

B 1–20. A kegykép eredete

B 1. Az égből alászálló kegykép. A kegykép (a barkai/máriapócsi/füzesmikolai kegykép) az égből száll alá/esik le a későbbi kegyhely helyszínére (egy fára/egy fa törzsére).

FF: Buzita – 2, Barka – 2 (EA 23999/64., 143., 197–198. – Kmeczkó Mihály gy., 1989); Buzita (Kmeczkó Mihály, 1991. 25.); Barka (Magyar Zoltán, 2001a. 582.).

AF: Fehértó (EA 8889/21. – Bárdosy János gy., 1960).

ER: Ördögösfüzes (Magyar Zoltán, 2011a. II. 62.; Uő, 2012a. 281.); Bálványosvárálja, Ördögösfüzes – 2 (MZA 91390., 91391., 96062. – Magyar Zoltán gy., 2011–212); Mocs, Nagydevecser, Pusztakamarás, Szék, Szépkenyerűszentmárton (Magyar Zoltán, 2012a. 281–283.); Vice (Uo., 282. – Tomisa Ilona gy.).

B 1.1. A felhőn alászálló kegykép. Szűz Mária képe egy kis felhőcskén ereszkedik le a barkai kegytemplom melletti fára.

FF: Buzita (Kmeczkó Mihály, 1991. 25.).

B 3. Isteni rendelésből származó kegykép.

B 3.1. A mennyei levél. Egy tápéi asszony éjszakai álmából felserkenve kimegy az udvarra, ahol egy levelet sodor elé a szél, amelyen az áll, hogy a szeged-alsóvárosi Szűzanyának az az óhaja, hogy a képéről másolatot készíttessen, és azt a helybeli templomban helyezze el. Az ájtatos asszony megfogadja a levélben foglaltakat, és megfesteti a képet.

AF: Tápé (Bálint Sándor, 1971. 634.; Uő, 1980. 380.).

B 3.2. Szűz Mária meghagyása. Egy barkai hívő embernek álmában megjelenik Szűz Mária, és arra utasítja, hogy zarándokoljon el Rómába/Loretóba, ott keresse meg/festesse meg a képét, majd pedig hozza haza a faluja templomába. / Szűz Mária arra utasít egy hívő embert, hogy a birtokában lévő képet ajándékozza a máriaradni atyáknak. / Szűz Mária álmában megjelenik egy sarkadi lánynak, és megmutatja neki, hogy az ősök hová rejtették a Fekete-Körös mocsarai között a Nádi Boldogasszony kegyképét.

FF: Barka (EA 7750/64. – Bálint Sándor gy., 1940.; Bálint Sándor, 1977. II. 52.); Kassa, Buzita, Merény, Rimaszombat, Rakacaszend, Barka – 2 (EA 23999/65–75., 153., 194–198., 223–224. – Kmeczkó Mihály gy., 1989); Kiskovácsvágása – 2 (MZA 294., 96673. – Magyar Zoltán gy., 1996, 2002).

AF–ER: Újkigyós/Máriaradna (Harangozó Imre, 1990. 24.).

ER: Kárásztelek (MZA 98055. – Magyar Zoltán gy., 2013).

AF: Gyula (Barna Gábor, 1990. 77.).

B 3.2.1. A váci Hétkápolna kegyképe. Egy szegény asztalos a Pozsony melletti Máriavölgyből zarándoklati emlékül hazaviszi az ottani kegyszobor egy vászonra festett másolatát. Egy alkalommal, amikor súlyos betegként az otthonában tartott Mária-kép előtt imádkozik, elszenderedik, álmában szózatot hall, és azt az intést kapja a Szűzanyától, hogy a képet vigye ki a város határában fakadó forráshoz. Az asztalos felébredvén, súlyos betegségéből kigyógyulva, egészségesen száll le az ágyáról, és a képet saját maga viszi ki a hétkápolnai forrás mellé.

FF: Vác (Fellner Antal, 1882. 2–3.); Vác (Rosty Kálmán, 1888. 169–170.); Vác (Tragor Ignác, 1923. 95.; Uő, 1929. 9–10.); Vác (Paulovits Sándor, 1930. 60.); Vác (Szenthelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 123–124.); Vác (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 286.); Vác (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 277.).

B 3.3. A megálmodott kegykép. Egy hívő ember/két ember azt álmodja, hogy zarándokoljon el Rómába, és onnét hozza el a saját falujába a Kármelhegyi Szűzanya festett képét, mert az oda kívánczik. Az illető megfogadja az álomban látottakat, megkeresi és hazaviszi a kegyképet.

FF: Buzita (EA 23999/64. – Kmeczkó Mihály gy., 1989); Kiskovácsvágása, Barka, Lucska (Magyar Zoltán, 2001a. 253., 581.); Kiskovácsvágása – 2 (Uő, 2004c. 113–114., 114–115.); Kiskovácsvágása (MZA 84381. – Magyar Zoltán gy., 2004); Barka (Kovács Attila, 2005. 66.); Reste (MZA 84574. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008); Krasznahorkaváralja (Magyar Zoltán, 2011c. 222.).

B 3.4. A pápától kapott kegykép. Egy istenfélő lucskai férfi Szűz Mária intelme/álmólátása/beteg gyermeke gyógyulása végett elzarándokol Rómába, ám a keresett képet semelyik ottani templomban nem találja. A férfi a pápához fordul segítségért, aki az elmondottak alapján bevezeti őt a saját kápolnájába, ahol az illető azonnal ráismer a keresett képre. A pápa csak nehéz szívvel válik meg tőle, mert ő is mindennap az előtt a Mária-kép előtt szokott imádkozni.

FF: Barka (EA 7750/64. – Bálint Sándor gy., 1940; Bálint Sándor, 1977. II. 52.); Kassa, Merény, Rakacaszend, Barka (EA 23999/65–75., 194–197. – Kmeczkó Mihály gy., 1989); Kiskovácsvágása – 2 (MZA 294., 96673. – Magyar Zoltán gy., 1996, 2002); Lucska (Magyar Zoltán, 2001a. 581.); Kiskovácsvágása (Uő, 2004c. 114–115.).

B 3.4.1. A kegykép jelzése. A lucskai zarándok azt kéri a pápától, hogy azt a képet adja neki a templomból, amelyik meg fog mozdulni, ha ő rámutat.

FF: Lucska (Magyar Zoltán, 2001a. 581.).

B 3.4.2. A pápa által megáldott kegykép. A pápa személyesen áldja meg/szenteli meg a Barkára küldött kegyképet.

FF: Rakacaszend, Barka (EA 23999/194–195., 195–196. – Kmeczkó Mihály gy., 1989).

B 4. A fogadalmi kegykép.

B 4.1. A megálmodott fogadalmi kép. Egy férfi/egy asszony azt álmodja, hogy beteg gyermeke csak akkor fog meggyógyulni, ha az álomban látott Mária-ké-

pet/egy meghatározott szentképet megkeresi, és a faluja templomába hazaviszi/ha az álomban látott Mária-képet megkeresi, és előtte ájtatoskodik.

FF: Karancslapujtó (Hetény János, 2000a. 32., 45. – 1952); Barka – 3, Buzita – 3, Debrőd, Karnó, Kassa, Rakacaszend (EA 23999/49–59., 64–75., 193–195., 198., 222., 224. – Kmeczkó Mihály gy., 1989); Barka (Kmeczkó Mihály, 1991. 25.); Barka (Kovács Attila, 2005. 66.); Reste, Komaróc (MZA 84574., 84575. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008); Krasznahorkaváralja (Magyar Zoltán, 2011c. 222.).

B 4.2. Betegségből való felépülés érdekében megfestetett kegykép. Egy ercsi szőlőműves/egy grófnő/egy budakeszi/doborgazi parasztleány fogadalmat tesz, hogy ha a betegségéből felépül, Mária-képet festet/vásárol, és a kegyhelyen kifüggeszti.

DT: Budakeszi (Bednárík György, 2017. 6. – 1731); Ercsi (Tüskés Gábor, 1993. 223. – 1756–1762); Bodajk (Huszár Károly, 1859. 2–3.); Budakeszi (Schaefer Jakab, 1897. 18.); Bodajk (Paulovits Sándor, 1930. 8–9.); Budakeszi (Bonomi Jenő, 1939. 151.); Szentantal (Bölcskey Ödön, 1997. 67–68. – 1930); Budakeszi (Szenhelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 26.).

FF: Imreg (MZA 97555. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013).

B 4.3. Betegségből való felépülés örömeire megfestett kegykép. Egy budai polgár/egy pécsi polgárasszony/egy zempléni földesúr/stb. maga vagy gyermeke betegségéből való felépülése örömeire festeti/hozatja Szűz Mária képét, és azt faluja templomának az oltárán helyezi el.

DT: Solymár (Schaefer Jakab, 1897. 95.); Solymár (Paulovits Sándor, 1930. 47–48.); Solymár (Hufnagel Ferenc, 1934. 4.); Máriakéménd (Szenhelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 82–83.); Kürt (Liszka József, 2000. 58.); Máriakéménd (Pesti János szerk., 2002. 351.).

FF: Laborcrév*, Sztropkó (Zemplén vármegye és Sátoraljaújhely, 1905. 73., 167.).

B 4.4. Pestistől való megmenekülés örömeire ajándékozott kegykép. Egy budai polgár fogadalmat tesz a dühöngő pestisjárvány elkerülése érdekében. Noha a járvány minden szomszédját elragadja, ő és családja életben marad. Hálából Itáliába zarándokol, és a vigezzói kegykép másolatát hozza magával, amit a krisztinavárosi templomnak adományoz/hálából kápolnát épít, és abban Szűz Mária képét helyezi el.

DT: Buda: Krisztinaváros (Jordánszky Elek, 1836. 33–34.); Buda: Krisztinaváros (Csodák könyve, 1859. 225–226.; Paulovits Sándor, 1930. 24–25.; Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 264.); Solymár (Barna Gábor, 1990. 139.).

B 4.7. Egyéb fogadalmi okokból megfestetett kegykép.

B 4.7.1. A szerencsés megmenekülés. Az ellenség ostromának elhárítása/a tavon tomboló viharból történő megmenekülés/farkasoktól való megmenekülés/baleset szerencsés elkerülése/rablók kezéből való kiszabadulás emlékére megfestett kegykép.

DT: Kismarton (Schaefer Jakab, 1897. 52–53.); Feketeváros (Mohl Adolf, 1926. 143–148.); Mosonmagyaróvár (Ruff Andor, 1928/1938. 117–118.); Szany (MZA 111064. – Balázs Livia gy., 1972); Mosonmagyaróvár/Feketeerdő (Timaffy László, 1992. 108.); Piliscsév (Kövecses Varga Etelka, 2004. 19. – Mózer Márta gy.).

FF: Körmöcbánya (Versényi György, 1895. 128.); Kömöcbánya (EA 16019/5. – Lánzos Zoltán gy., 1977); Parád (EA 15193/18. – Kozéky László gy.); Márianosztra (Fésű József György, 2014. 413.); Szob, Nagymaros (MZA 110233., 110931. – Magyar Zoltán gy., 2017, 2018).

B 4.7.2. Egyéb imameghallgatások. Ördögi kísértéstől/természetfeletti ártó erőktől történő megszabadulás emlékére fára függesztett Mária-képek eredete.

DT: Magyarpolány (S. Lackovits Emőke, 2007. 227.; Uó, 2008. 51.).

AF: Dusnok (Bárth János, 2005. 19. – 1769).

B 4.8. Mária-jelenés emlékére kifüggesztett szentkép. A képet/kegyképet a Mária-jelenés helyszínén a jelenés emlékére függesztik ki egy fára.

FF: Nagymaros (MZA 90937. – Magyar Zoltán gy., 2005); Péterfalva (Magyar Zoltán, 2006b. 114.); Nagyszalác (MZA 84832. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008); Várhosszúrét (Magyar Zoltán, 2011c. 224.); Nagymaros (MZA 99183. – Magyar Zoltán gy., 2013).

AF: Temesvár (Márki Sándor, 1913. 483.).

B 7. Földből előkerülő kegykép.

B 7.1. A földből kiásott Mária-kép (A homokkomáromi kegykép eredete).

A hívek a templom alapjainak az ásása/kőfejtés közben találnak rá a föld mélyén rejtőző kegyképre.

DT: Homokkomárom (Tüskés Gábor–Knapp Éva, 1982. 270., 272–273. – 1751); Homokkomárom (Tüskés Gábor, 1993. 225. – 1760); Homokkomárom (<http://www.nti.btk.mta.hu/kapcsolathalo/index.php/homokkomárom>; MZA 102017. – Sándor Ildikó gy., 1995); Homokkomárom (Sándor Ildikó, 1999. 478.); Homokkomárom (MZA 50646. – Magyar Zoltán gy., 2006); Nemeskosút (MZA 90658. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010).

AF: Rigósfürdő* (Temes vármegye és Temesvár, 1914. 93.); Máriabesnyő (Gyömbér András, 1899.).

B 7.2. Elpusztult templom romjai alól kiásott Mária-kép. A templomépítő munkások a régi templom romjainak bontása közben találnak rá Szűz Mária földbe süllyedt képére.

DT: Esztergom (Esterházy Pál, 1696. 122.; Jordánszky Elek, 1836. 1.); Boldogasszony (Vajkai Aurél, 1942. 128.).

FF: Abasár* (Kandra Kabos, 1891. 153.).

B 7.3. A földből kiszántott kegykép. Kegykép (Mária-kép/Szent Vendel-kép), amit a tavaszi szántás alkalmával fordít ki az eke a földből.

DT: Radamos (EA 25893/90. – Kerecsényi Edit gy., 1986); Piliscsév (BBMNA 95/1. – Mózer Márta gy., 2000); Radamos (Magyar Zoltán, 2010. 124.); Kismácséd (MZA 90606. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010).

FF: Barka, Uhorna (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 263–264.); Nagyörzsöny – 2 (MZA 109574., 111210. – Magyar Zoltán gy., 2017, 2018).

AF: Éradony (Bihari népmondák, 1995. 216. – Dandé Bálintné gy., 1980).

B 7.4. Állatok által megtalált kegykép.

B 7.4.1. A szántás közben letérdepelő ökrök. A földben rejtőző hasznosi/uhornai Mária-képet úgy találják meg, hogy az ökrök szántás közben letérdepelnek egy adott helyen, és hiába ütik, nógatják őket, nem hajlandók továbbmenni.

FF: Hasznos (Lengyel Ágnes–Limbacher Gábor, 1997. 53.); Csécs, Reste (MZA 84580., 84581. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008).

B 7.4.2. A letérdepelő ló. A plébános lóháton jár a filiákba misézni, és lova a későbbi hasznosi kápolna helyéhez érkeve mindig letérdel. A plébános felásatja a földet, ahonnét Szűz Mária képe kerül elő. / A török katona itatni vitt lova térdre esik a tó fenekére rejtett kép helyén.

FF: Hasznos (Lengyel Ágnes–Limbacher Gábor, 1997. 53.).

AF: Tápé (Bálint Sándor, 1971. 634.).

→MZ V. D 10.2.

B 7.4.3. Ökrök által kikapart kegykép. Az ökrök legeltetés közben a lábukkal kikaparnak a földből egy Mária-képet. / A szentantali barátok fellendítendő kolostoruk forgalmát, a legelőn elásnak egy szentképet, és fölötte sót hintenek el. Másnap a legelő állatok megérezve a só szagát, nyalni és kaparni kezdik azt a helyet, s a pásztor felfigyelve a csorda szokatlan viselkedésére, felásza a földet, és megtalálja a szentképet. A csodálatos lelet hírére újra zarándokok sokasága özönlik a kegyhelyre. / A legelő bika egy Szent Anna-képet kapar ki a földből.

DT: Molva (Vajkai Aurél, 1942. 125.; Manga János, 1962. 357. – ponyvanyomtatvány, 19. század második fele); Tejfalu*, Somorja* (Csiba Lajos, 1996. 102–103., 103–104.; „Beszéli a világ, hogy mi magyarok...”, 1998. 203–205. – Csiba Lajos gy., 1938, 1947); Szany (EA 17770/20.; MZA111063. – Balázs Livia gy., 1972).

B 7.4.4. Juhok által megtalált kegykép. A legeltető pásztor arra lesz figyelmes, hogy a vezérkos egy helyen kapar a lábaival valamit. Közlebb megy, és csodálkozva látja, hogy az állat egy gyönyörű Mária-képet kapart ki a földből. / Egy juhász arra lesz figyelmes, hogy a juhái a legelőn egy fát döfködnek a szarvukkal. Amikor odamegy, és a baltájával rácsap a fa törzsére, abból egy Mária-kép kerül elő.

DT: Dozmat (EA 2470/2.; SMK 157/II. 2. – Tóth József gy., 1951).

FF: Lócse (Pataky István, 1878. 1.).

→MZ V. B 9.1.

B 7.4.5. Disznók által kítúrt kegykép. A legelő konda egy Szűz Máriát ábrázoló képet túr ki a földből.

DT: Kaposfüred/Turbék (Vajkai Aurél, 1942. 128.); Segesd (Szapu Magda, 1980. 61–62.); Hőgyész (Tolna megye földrajzi nevei, 1981. 290.); Csicsó (Barna Gábor, 1990. 49.); Lók (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 264.); Hőgyész (L. Imre Mária, 2000. 173.).

B 8. Vízből előkerülő kegykép.

B 8.1. A Csöpörke-tóban talált kegykép (A szegedi Fekete Mária megtalálása). Egy török katona lovát itatni/fürdetni bemegy a Szeged melletti Csöpörke-tóba, és itatás közben észreveszi, hogy a ló a patájával kiránt valamit a tó iszapos fenekéről. Közlelebről megvizsgálva ámultan látja, hogy az egy szentkép arról az asszonyról, akit a keresztények istenük anyjaként tisztelnek. A török katona a teljesen épen maradt képet nem dobja vissza a tóba, hanem elviszi a ferences szerzeteseknek, mondván, hogy az őket illeti, tiszteljék hát továbbra is. Azóta csodatévő kép a szegedi Fekete Mária.

AF: Szeged–Alsóváros (Péter László, 1994. 31. – a ferences rendház Historia Domusa, 1731); Szeged (Ordinánsz Konstantin, 1831. 28–29.); Szeged–Alsóváros (Jordánszky Elek, 1836. 101–102.); Szeged (Kaltenbaeck, J. P., 1845. 268.; Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 265.); Szeged (A tengeri kisasszony, 2006. 585. – Wéber Károly gy., 19. század közepe); Szeged (Schaefer Jakab, 1897. 99.); Szeged (Tömörkény István, 1909. 160.); Szeged (Paulovits Sándor, 1930. 51.); Szeged (Lévay Mihály, 1934. 392.); Szeged (Bálint Sándor, 1939. 195.; Uő, 1957. I. 262.; Uő, 1960. 123.; Uő, 1963. 51.); Mórahalom (MFMNA 39-1967/30. – Szabó Máttyás gy., 1956); Tápé (EA 8052/7. – Dobos Ilona gy., 1966); Tápé (MFMNA 411-1972/39. – Katona Imre gy.); Tápé (Bálint Sándor, 1971. 634.); Szeged (Szenthelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 114.); Szeged (Barna Gábor, 1990. 151.); Szeged–Alsóváros (Ipolyölgvi Németh J. Krizosztom, 1991. 261.); Szeged (Bosnyák Sándor, 2001. 174.).

B 8.2. Forrás mélyén talált kegykép. Egy inni hajoló ember a forrás vizében/a forrás fenekén egy Mária-képet talál, amit kiemelnek, és a továbbiakban nagy becsben tartanak a környékbeliek. A kép a kiemelést követően rögtön megszárad, a színei megújulnak, és olyanak tűnik, mintha akkor festették volna. / Szűz Mária kegyképét a protestánsok egy kútba dobják, de a kút fölött feltűnő fény elárulja a helyét, ahonnt a hívek hamarosan kiveszik, és újra az oltárra helyezik.

DT: Mosonszentpéter, Szigetköz/Máriakálnok (Ruff Andor, 1928/1938. 64–66., 75.); Máriakálnok (Pávai Antal, 1903. 13–14.); Léka (Barna Gábor, 1990a. 247.).

FF: Hárskút (Magyar Zoltán, 2001a. 584.; Uő, 2011c. 221.).

→MZ V. C 11.2.

B 8.3. Forrás mélyén tündöklő kegykép. A forrás (a vasvári Szentkút) mélyén az oda zarándokló hívek tisztán látják Szűz Mária törökök elöl elrejtett kegyképét, de kivenni nem tudják, valahányszor kísérletet tesznek rá, a kép eltűnik onnan.

DT: Vasvár (Fehér Mátyás, 1942. 244–245.; MZA 57999. – Balogh Flórián feljegyzése, 1690); Vasvár (Bozóth [Dezső], 1868. 471.); Vasvár (Vas megyei Lapok, 1869. augusztus 15.); Vasvár (A vasvári csodálatos Szent kút, 1875. 5.); Vasvár (Szenhelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 122.); Pilicsév* (BBMNA 95/1. – Móser Márta gy., 2000).

B 8.4. Víz hozta kegykép. A kápolnában függő Szent Antal-képet/Szűz Mária-képet egy hatalmas árvíz hozza le a Dráván/a Garamon, és veti ki a partra a falu határában.

DT: Berzence (Kerny Terézia, 1990. 281. – Genthon István gy., 1954).

B 9. Fán talált kegykép.

B 9.1. Fa odvában talált Mária-kép. Szűz Mária csodatévő képét egy fa odvában leli meg egy pásztor/az erdőben járók. / Egy pásztor arra lesz figyelmes, hogy a juhái a legelőn minduntalan egy fát döfködnek a szarvukkal. Amikor a baltájával rácsap a fára, a falu kápolnájából eltűnt Mária-kép kerül elő onnan.

DT: Pesthidegkút (Pesty Frigyes, 1864. Pest-Pilis-Solt vármegye, 161.).

FF: Lőcse (Pataky István, 1878. 1.).

ER: Bükszád (Hanusz István, 1902. 77.); Vice (Magyar Zoltán, 2012a. 282. – Tomisa Ilo-na gy.).

B 9.2. Fa törzséből előtűnő Mária-kép. Egy korábban a fára akasztott, ám az idők folyamán elvászott Mária-kép helyén egy kicsi táblára festett újabb kép bukkan elő magától a fa törzséből, amit alaposabban megvizsgálva úgy talál-
nak, hogy az a tönkrement felső kép alatt volt már korábban is.

AF: Dusnok (Bárth János, 2005. 17. – 1769).

B 9.3. Fa lombjai között megállapodó kegykép. Az égből alászálló kegyképet egy fa lombjai között fedezik fel.

→MZ V. B 1.

B 9.4. Fa törzsén talált kegykép. Az erdőt járó emberek egy Mária-képet/Szent Anna-képet találnak egy fára felakasztva. A képet beviszik a templomukba, és nagy tiszteletben részesítik attól kezdve/a fa helyén templomot építenek, és abban helyezik el a talált képet.

DT: Badafalva (Schwartz Elemér, 1925. 33.); Szany (EA 17770/20.; MZA 111062. – Balázs Livia gy., 1972).

FF: Péterfalva/Mátraverebély-Szentkút (Magyar Zoltán, 2006b. 117.); Csécs/Rudnok (MZA 84582. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008).

ER: Nagysármás/Füzesmikola* (Magyar Zoltán, 2012a. 586.).

B 9.5. Kivágott fa tuskóján talált kegykép. Az égből alászálló kegyképet egy kivágott fa tuskóján találják meg az erdőben járó emberek.

→MZ V. B 1.

B 9.6. Bokorban talált Mária-kép. Szűz Mária csodatévő kegyképét egy fa alatt/ egy bokorban találják meg a legeltető pásztorok/az erdőben járó emberek.

DT: Csobánka (Soós Sándor, 2011. 110. – Bonomi Jenő gy., 1941).

AF: Demecser/Máriapócs (EA 26265/15. – Hegedűs Antalné gy., 1994); Érselénd/Szentjobb (Magyar Zoltán, 2011c. 116.).

MO: Külsőrekesin (Csoma Gergely, 2016. 223. – 1990).

B 10. Oltár mélyén talált Mária-kép. Egy császári katona a besenyői evangélikus templom javítása közben arra lesz figyelmes, hogy minél magasabbra akarja emelni az oltárt, az annál mélyebbre süllyed. A különös jelenség okát keresve szétbontja az oltárt, amelyben egy sértetlen Mária-képre talál, amelyet azóta nagy tisztelettel öveznek.

ER: Beszterce (Kovács Gyárfás, 1898. 65–66.).

B 11. A vak koldus oltárképe. A kegyképet egy vak koldus festi meg, miután a szentkút vizétől visszanyerte a szeme világát. / A képet egy vak leány találja meg a falu határában, aki ezt követően nyomban visszanyeri a látását.

FF: Laborcrév (Zemplén vármegye és Sátoraljaújhely, 1905. 73.); Egerszalók (Heves megye földrajzi nevei I., 1970. 151.).

B 13. Győztes csata emlékére adományozott kegykép. A király Szűz Máriához fohászkodik a másnapi csata sikere érdekében. Álomba szenderülve megjelenik előtte a Szűzanya, és győzelmet ígér neki. Felébredve a király a házi oltára képét találja a mellén nyugodva. A tatárok legyőzését követően a király Máriacellben templomot épített, és a mellén talált képet az egyháznak adományozza. E kép másolata a passauai és a turbéki kegykép is. / A törökök fölött diadalmaskodó császári hadvezér a csatatéren egy Mária-képet talál, amelyet személyesen helyez a péterváradai kápolna oltárára. / A törökök/tatárok felett aratott győztes csata emlékére a csatatéren kápolnát emelnek (Kőkép/Vereskép), és abban egy Mária-képet helyeznek el.

DT: H. n./Turbék (Esterházy Pál, 1690. 119–120.; Uő, 1696. 45–47., 144–145.; Jordánszky Elek, 1836. 92–93.; Paulovits Sándor, 1930. 58.).

AF: Pétervárad (Schaefer Jakab, 1897. 80.).

FF: Menyhe (Magyar Zoltán, 2002. 65.).

SZ: Csíkszentlélek (Orbán Balázs, 1869. II. 31.).

B 14. Csodás jelenés emlékére festett kegykép. Szűz Mária/a szenvedő Jézus/ egy Mária-kép megjelenésének az emlékére festetett/vásárolt, és a jelenés helyszínén kifüggesztett kegykép.

DT: Ercsi (Tüskés Gábor, 1993. 223. – 1756–1762); Budakeszi (Bonomi Jenő, 1939. 151.; Szenthelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 26.).

FF: Tófalú (Heves megye földrajzi nevei II., 1976. 33.); Kiskovácsvágása/Barka (MZA 1398. – Magyar Zoltán gy., 2001).

ER: Szőkefalva (Györfy Eszter, 2012. 198.).
→MZ V. B 4.8.

B 15. Jeles esemény emlékére festetett kegykép. Egymással bajvívásra készülő nemes ifjak kibékülésének/egy istenkáromló tatár isteni büntetésének az emlékére/stb. festetett kegykép.

DT: Pázit (Esterházy Pál, 1691. 80–81.); Vágfarkasd (Szeghalmy Gyula, 1929. 206.).

B 17. Az ellenség elől elrejtett kegykép. A kegyképet az ellenség (törökök/protestánsok) elől elássák/odvas fába/tóba rejtik (majd évtizedek múltán véletlenül lelnek rá újra teljes épségben).

DT: Vasvár (MZA 57999.; Fehér Mátvás, 1942. 244–245. – Balogh Flórián feljegyzése, 1690); Homokkomárom (Tüskés Gábor–Knapp Éva, 1982. 270. – 1751); Molva (Vajkai Aurél, 1942. 125. – vallásos ponyva, 19. század második fele); Vasvár (Szenthelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 122.); Vasvár (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 295.); Homokkomárom (Sándor Ildikó, 1999. 478.).

AF: Szeged – 9.

→MZ V. B 8.1.

B 18. Külföldről származó kegykép. Szűz Mária csodatévő kegyképét egy menekülő püspök/egy remete/egy zarándok/egy fogadalmat tevő személy/egy külföldi parasztasszony hozza magával valamely távoli országból a kegykép jelenlegi helyére.

B 18.1. A kegykép származási helye.

B 18.1.1. A kegykép itáliai eredete. A kegyképet Rómából/a római Szent Péter-bazilikából/a pápa kápolnájából/Loretóból/Itália valamely más szakrálisan nevezetes helyéről hozzák Magyarországra (Barkára/Budára/Kismartonba/Homoródkarácsonyfalvára).

FF: Barka (EA 7750/64.; Bálint Sándor, 1977. II. 52. – Bálint Sándor gy., 1940); Barka – 3, Buzita – 6, Debrőd, Karnó, Kassa, Merény, Rakacaszend, Rimaszombat (EA 23999/49., 64–75., 143., 193–198., 220–224. – Kmeczkó Mihály gy.); Barka – 3 (Kmeczkó Mihály, 1991. 25.); Kiskovácsvágása (MZA 294. – Magyar Zoltán gy., 1996); Barka, Dernő, Kiskovácsvágása, Lucska, Torna (Magyar Zoltán, 2001a. 253., 581–582.); Kiskovácsvágása (MZA 96673. – Magyar Zoltán gy., 2002); Kiskovácsvágása – 2 (Magyar Zoltán, 2004c. 113–114., 114–115.); Barka (Kovács Artila, 2005. 66.); Kiskovácsvágása – 2 (MZA 84381., 1717. – Magyar Zoltán gy., 2004, 2008); Reste (MZA 84574. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008); Krasznahorkaváralja (Magyar Zoltán, 2011c. 222.); Kóspallag (MZA 110725. – Magyar Zoltán gy., 2017).

DT: Buda-Krisztinaváros (Jordánszky Elek, 1836. 33–34.); Kismarton (Schaefer Jakab, 1897. 52–53.).

SZ: Homoródkarácsonyfalva (Magyar Zoltán, 2011d. 134.).

B 18.1.2. A kegykép szentföldi eredete. A kegyképet (a kistapolcsányi Skapulárés Szűzanya kegyképét) egy nemesasszony fogadalomból hozza Kármel hegyéről a Szentföldről. Azóta tisztelik Nyitra megyében a Kármelhegyi Szűzanyát.

FF: Kálaz (MZA 83604. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007).

B 18.1.3. A kegykép írországi eredete. Szűz Mária győri kegyképét egy ír püspök hozza magával Magyarországra, amikor a katolikusokat üldöző Cromwell elől menekülni kényszerül.

DT: Győr (Jordánszky Elek, 1836. 56.; Schaefer Jakab, 1897. 40–41.; Barna Gábor, 1988. 352.; Szenthelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 64.); Hegykő – 2 (Bosnyák Sándor, 2001. 237.).

B 18.1.4. A kegykép svájci eredete. A kegyképet egy svájci parasztszony hozza magával Magyarországra, amikor a törökök kiűzését követően a családjával Buda környékére költözik.

DT: Pesthidegkút (Jordánszky Elek, 1836. 78.); Pesthidegkút (Csodák könyve, 1859. 235.); Pesthidegkút (Schaefer Jakab, 1897. 45.); Budapest: Máriaremete (Paulovits Sándor, 1930. 40.); Budapest: Máriaremete (Szenthelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 38.).

B 18.1.5. A kegykép ausztriai eredete. A képet egy helybeli parasztember máriacelli zarándoklatából hozza.

DT: Kürt (Liszka József, 2000. 58.).

B 18.1.6. A kegykép lengyel eredete. A kegyképet a földesúr/egy helybeli szentember Lengyelországból hozza jelenlegi helyére.

AF: Apátfalva (MZA 28396. – Sinkó Rozália gy., 1999).

SZ: Gyergyóremete (Magyar Zoltán, 2011a. I. 161.).

B 18.2. A kegykép hazahozatala.

B 18.2.1. A gyalogos zarándoklat. A kegyképet hozó személy negyven napig/négy hónapig/negyven évig vándorol, amíg hazaérkezik Rómából/Loretóból Barkára.

FF: Barka, Buzita – 3, Karnó, Merény, Rakacaszend, Rimaszombat (EA 23999/49., 64., 143., 194–195. – Kmeckó Mihály gy., 1989); Kiskovácsvágása (Magyar Zoltán, 2004c. 113–114.).

B 18.2.2. Az elnyűtt lábbelik. A kegyképet hozó személy három pár/negyven pár lábbelit koptat el, mire Rómából/Loretóból hazaérkezik Barkára.

FF: Kassa, Buzita (EA 23999/65–75., 143. – Kmeckó Mihály gy., 1989); Torna (Magyar Zoltán, 2001a. 582.).

B 20. Kegyeképek eredetével kapcsolatos egyéb hagyományok.

B 20.1. Kegyekép más szentek emlékére. Szent Márton születésének helyén/Szent Bertalan halálának helyén épített templomban emlékképpen elhelyezett Mária-kép.

DT: Szombathely (Esterházy Pál, 1696. 132.); Pécs-Erzsébettelep (Bosnyák Sándor, 1962. 127.).

B 20.2. Más szentek tiszteletére festett kegykép. Szent Miklóst/Szent Antalt/Kis Szent Terézt ábrázoló csodatévő kegykép.

DT: Feketeváros (Mohl Adolf, 1926. 143–148.); Szany (EA 17770/20. – Balázs Livia gy., 1973).

FF: Imreg (MZA 97555. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013).

B 20.3. Vezeklésül hozott kegykép (A homoródkarácsonyfalvi Kalapos Madonna eredete). Egy ember gyilkosság miatt zarándokol el vezeklésül Rómába, és hoz magával haza egy Mária-képet.

SZ: Homoródkarácsonyfalva (Magyar Zoltán, 2011d. 134.).

B 20.4. Halott emlékére festetett szentkép. A földesúr balesetben elhunyt lánya emlékére egy híres festővel megfesteti a lány képét, amit aztán a helyi templomnak ajándékoz, és a kép máig is – mint szentkép – az oltár fölött függ.

FF: Ipolyvisk/Lontó (MZA 89788. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).

B 20.5. Szentasszony által kiválasztott kegykép. A Mária-jelenések médiuma az általa látott isteni fény által bizonyosodik meg arról, hogy melyik festő méltó a Szűz Máriát ábrázoló kép elkészítésére/melyik festmény méltó arra, hogy a kegyhely templomába kerüljön.

ER: Szőkefalva (Györfy Eszter, 2012. 198.).

B 20.6. Betyártól kapott pénzből festetett oltárkép. A templom oltárképét egy falubeli házaspár a szőlőhegyi pincéjükben gyakran tanyázó nevezetes betyártól (Savanyú Jóskától) kapott pénzből festeti.

DT: Vászoly (Nagy Balázs szerk., 2012. 188.).

B 21–40. A csodás kegykép

B 21. A könnyező kegykép. Szűz Mária kegyképe (háborús fenyegettség/az országot sújtó megpróbáltatások/járványok idején/nehéz időkben/egyéb okok miatt) könnyezik/Szűz Mária szeméből napokon keresztül könnycseppek hullnak.

DT:

– A nagyszombati Mária-kép: Nagyszombat (Mártonffy György, 1709.; Tüskés Gábor, 1993. 222.); Nagyszombat (Mártonffy György, 1738. A 3/b.; Tüskés Gábor, uo.); Nagyszombat (Jordánszky Elek, 1836. 15–16.); Nagyszombat (Schaefer Jakab, 1897. 72–73.); Pered (MZA 90628. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).

– A királyfalvi Mária-kép: Királyfalva (Esterházy Pál, 1696. 117.; Barna Gábor, 1988. 35.), Királyfalva (Jordánszky Elek, 1836. 147. – Godovics Wunibáld gy., 1827).

– A győri Mária-kép: Győr (Somogyi Leopold, 1697.; Tüskés Gábor, 1993. 222.); Győr – 2 (K. Papp Miklós, 1874. 593. – Bydeskúti Boldizsár naplója, 1697); Győr (Hetény János, 2000b. 44. – Dunmer Mihály feljegyzése, 1697); Győr (Uo., 48. – a győri szabók céhének

pénztárkönyve, 1697); Győr (Uo. – Telekesi István győri kanonok levele, 1699); Győr (Uo., 44–45. – a győri székeskáptalan tagjainak feljegyzése, 1701); Győr (Scherer Henrik, 1702. 108.); Győr (Csete István, 1754. – 1702.; Hetény János, 2000b. 45.); Győr (Kiss Fábrián, 1703. 3.); Győr (Hetény János, 2000b. 45. – Schogg Kristóf győri kanonok feljegyzése, 18. század eleje); Győr (Uo., 46. – Siegbert Heister osztrák generális jelentése, 18. század eleje); Győr (Uo., 46., 48. – Mogyoróssy Borbély József naplója, 1753); Győr (Uo., 46–47. – Majláth Antal győri apátkanonok szentbeszéde, 1797); Győr (Jordánszky Elek, 1836. 56.); Győr (Schaefer Jakab, 1897. 40–41.); Győr (Paulovits Sándor, 1930. 19–20.); Győr (Sándor István, 1981. 658.; Uő, 1987. 657.); Győr (Barna Gábor, 1988. 351–352.; Uő, 1990. 73.); Győr (Szenthelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 64.); Győr (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 118.); Hegykő – 2 (Bosnyák Sándor, 2001. 237.); Zsitvabesenő (MZA 97037. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013).

– A szentantali/bácsfai Mária-kép: Szentantal – 4 (Bölcskey Ödön, 1997. 68–70. – 1715/1930); Szentantal (Barna Gábor, 1988. 350–351.; Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 113.); Szentantal/Bácsfa (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 25.); Szentantal (Hetény János, 2000b. 43.); Egyházfa – 2, Hegysúr, Jóka – 3, Kismácséd, Magyarbél, Nagyfödémés, Nemeskosút (MZA 90614., 90617., 90620., 71434., 90615., 90619., 90621., 90616., 90618., 90622. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010–2011); Pered, Réte – 2, Vezekény – 2, Vízkelet, Zonctorony – 2 (MZA 90623., 71435., 90627., 71431., 90624., 90626., 909613., 90625. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010–2011). FF: Garampáld (MZA 83739. – Magyar Zoltán gy., 2006); Ipolykiskeszi (MZA 89448. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).

– A sasvári Mária-kép: Sasvár (Pozsony vármegye és Pozsony, 1904. 179.; Szendrey Ákos, 1940. 87.).

– A pécsi kegykép: Pécs/Pannonhalma (Tüskés Gábor, 1993. 223. – Koptik Odó feljegyzése, 1752).

– A solymári Mária-kép: Solymár (Tüskés Gábor, 1993. 223. – kéziratos mirákulum feljegyzések, 1752); Solymár – 2 (Bonomi Jenő, 1940. 364.).

FF:

– A sajpálfalvi Mária-kép: Sajpálfalva (Jordánszky Elek, 1836. 106–107. – Hoder márszky József János püspökségi helytartó jelentése, 1717; Paulovits Sándor, 1930. 45.; Barna Gábor, 1988. 351.; Uő, 1990. 133.; Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 113.; Szenthelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 101–103.; Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 246.; Berecz Sándor, é. n. 166.).

– A munkácsi Mária-kép: Munkács (Pósházi János, 1669. II. 585.).

– A Kassa-vidéki (abosi?) Mária-kép: Kassa vidéke (Kiss Fábrián, 1703. Előszó, 3. – 1696).

– A kassai Szent Ignác-kép: Kassa* (Thaly Kálmán, 1881. 125.; Uő, 1889. 102. – 1706). AF: Nyírvasvári (Ferenczi Imre–Molnár Mátyás, 1972. 254.).

– A kлокocskói/klátóci Mária-kép könnyezése, amikor a protestánsok késsel, lándzsával megsértik: Klátóc (Esterházy Pál, 1690. – 1670; Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 108., 332.; Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 153.; Hetény János, 2000b. 41.); Klátóc* (A helybeli templom mennyezetképe, 1830).

– A barakai Mária-kép: Tornahorvát (Magyar Zoltán, 2001a. 582.).

– A Karancs-hegyi Mária-kép: Medvesalja (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 264.).

– A bőszebi Mária-kép: Márianosztra (MZA 74222. – Mile Zsigmond gy., 2003; Mile Zsigmond Zsolt, 2016. 81.); Nagymaros (MZA 90939. – Magyar Zoltán gy., 2008).

AF:

– A máriapócsi Mária-kép és az arról készült másolat könnyezése: Máriapócs – 34 (Igaz beszéd..., 1751. 5–31.; Kisfalusi János, 1997. 13–16. – 1696, 1715); Máriapócs (Kiss Fábrián,

án, 1703. *3.); Máriapócs – 2 (Jordánszky Elek, 1836. 108–109. – 1696, 1715); Máriapócs (Udvari István, 1992. 133. – János pócsi iskolamester tanúvallomása, 1715); Máriapócs, Nyírbakta (Mizser Lajos, 2000. 333. – Pesty Frigyes, 1864. Szabolcs vármegye); Máriapócs (EA 6367. – Szendrey Zsigmond gy., 1920-as évek); Máriapócs (Lévay Mihály, 1934. 380–381.; Kisfalusi János, 1997. 16. – Zubriczky Tivadar jelentése, 1905); Máriapócs (Schaefer Jakab, 1897. 66.); Máriapócs (Barna Gábor, 1988. 351.; Uő, 1990. 109–110.); Máriapócs (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 185.); Máriapócs (Berecz Sándor, é. n. 136.); Nyírbátor (BIMA 141-83/158. – Ratkó Lujza gy., 1983); Nagygéres, Bodrogszentmária (MZA 1530., 1531. – Magyar Zoltán gy., 2005); Battyán, Bodrogszentmária, Nagytárkány, Rad (Magyar Zoltán, 2009b. 89., 93–94.); Micske (Uő, 2011a. II. 487.); Szalacs (Uő, 2012c. 115.); Bene, Beregszász (MZA 94639., 94640. – Magyar Zoltán gy., 2012); Deregyő, Dobóruszka – 2, Kistráska, Nagyráska, Nagyszelmenc, Szirénfalva, Vajkóc, Zemplén (MZA 97375., 97368., 97385., 97380., 97384., 97381., 97383., 97382. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013–2014). FF: Buzita (Abaúj-Torna vármegye és Kassa, 1896. 304.; Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 110.); Tajti (Magyar Zoltán, 2006b. 121.); Nagyida, Imreg – 2 (MZA 84595., 97552., 97570. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008, 2013); Kistoronya (MZA 101882. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2014); Ipolytölgyes (MZA 110325. – Magyar Zoltán gy., 2017).

– A hajagosi Mária-kép: Bodrogszentmária* (Magyar Zoltán, 2009b. 95.).

– A bajai Máriakönnynén (Vodicán) található Mária-kép: Baja-Máriakönnye/Vodica (Bálint Sándor, 1943. 164.; Uő, 1944b. 53.); Szakmár* (Eckert Irma, 1937. 35.); Baja-Máriakönnye/Istensegits (Bosnyák Sándor, 1977. 152.); Baja-Máriakönnye (Barna Gábor, 1988. 351.; Uő, 1990. 30.; Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 114., 264.); Baja-Máriakönnye (Szenhelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 21.); Baja-Máriakönnye (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 27.).

– A szeged-alsóvárosi Fekete Mária: Szeged (Magyarság, 1924. szeptember 10.; Ethnographia, 1926. 157.); Apátfalva – 2 (MZA 10476., 28396. – Sinkó Rozália gy., 1999).

AF–ER:

– A máriaradnai Mária-kép: ER: Csernakeresztúr (Magyar Zoltán, 2009d. 129.). AF: Székudvar (MZA 99886. – Magyar Zoltán és Harangozó Imre gy., 2014).

ER:

– A füzesmikolai/kolozsvári Mária-kép: Füzesmikola/Kolozsvár (A kolozsvári könyvező Szűznek historiaja, 1735. 15–18.; Tüskés Gábor, 1993. 222. – 1699); Füzesmikola/Kolozsvár (Grueber, Antonius, 1737. 114. – 1699); Füzesmikola (Jordánszky Elek, 1836. 132–133. – 1699); Füzesmikola/Kolozsvár (Gebhart, Johann, 1854. I. 250–254.); Füzesmikola (Kovács Gyárfás, 1898. 40.); Füzesmikola – 2 (Tagányi Károly–Réthy László–Kádár József, 1901. V. 180.; Uők, 1903. VI. 315–316.); Füzesmikola (Lévay Mihály, 1934. 370–372.); Füzesmikola (Bálint Sándor, 1944b. 57.); Füzesmikola (B. Nagy Margit, 1977. 24.); Füzesmikola (Sándor István, 1981. 658.; Uő, 1987. 657.); Füzesmikola/Kolozsvár (Barna Gábor, 1988. 349–350.); Füzesmikola (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 154–155.); Füzesmikola (Hetény János, 2000b. 42.); Désakna, Göc, Kérő, Ördöngösfüzes – 2, Vasasszentgyed, Visa (MZA 82732., 76535., 82731., 1705., 91392., 76526., 76551. – Magyar Zoltán gy., 2005–2011); Ördöngösfüzes, Szépkenyerűszentmárton (Magyar Zoltán, 2011a. II. 62.); Gyeke, Ördöngösfüzes, Pusztakamarás – 2, Szék, Uzdiszentpéter, Visa* (Uő, 2012a. 281., 283–284.); Ördöngösfüzes (MZA 96064. – Magyar Zoltán gy., 2012).

– A brassó-bolgárszegi kegykép: Brassó* (Cserei Mihály, 1983. 442–443. – 1713).

– A gyulaféhevári Mária-kép: Gyulaféhevár (Lier, Jacobus, 1747. 1–36.; Tüskés Gábor, 1993. 222.).

- Az alsóilosvai Mária-kép: Alsóilosva (Tagányi Károly–Réthy László–Kádár József, 1901. IV. 123. – 1717).
- A zsákosi Mária-kép: Somogyom (Magyar Zoltán, 2011a. I. 364. – Orbán Dániel gy.).

B 21.1. Szűz Mária véres könnyei. Szűz Mária kegyképe vérszínű/vérrel elegyes könnyecseppet hullat.

DT:

- A győri Mária-kép: Győr (Hetény János, 2000b. 48. – Mogyoróssy Borbély József naplója, 1753); Győr (Szenthelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 64.); Győr (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 118.); Hegykő (Bosnyák Sándor, 2001. 237.).
- A szentantali/bácsfai Mária-kép: Szentantal – 5 (Bölcskey Ödön, 1997. 68–70., 77. – 1715/1930); Szentantal (Barna Gábor, 1988. 350–351.; Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 113.); Szentantal (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 25.); Szentantal (Hetény János, 2000b. 43.); Kismácséd, Nemeskosút, Pered, Vezekény, Zonctorony – 2 (MZA 90621–90625., 90613. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010–2011).

FF:

- A sajjópálvali Mária-kép: Sajjópálvalva (Jordánszky Elek, 1836. 106–107. – Hoder márszky József János feljegyzése, 1717).
- A klockocskói/klátóci Mária-kép: Klockocskó (Esterházy Pál, 1690.; Barna Gábor, 1988. 348.; Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 108., 332.).
- A bőszeni Mária-kép: Márianosztra (MZA 74222. – Mile Zsigmond gy., 2003; Mile Zsigmond Zsolt, 2016. 81.); Nagymaros (MZA 90939. – Magyar Zoltán gy., 2008).

B 21.2. A kegykép könnyezésének egyéb hagyományai.

B 21.2.1. Máriakönnye nevének eredete. Egy vándorlegény megpihen az alatt a fa alatt, amelyre Szűz Mária képe van kifüggesztve. Pihenés közben, miközben sanyarú sorsán gondolkodik, egyszer csak azt veszi észre, hogy vízcseppek hullnak a karjára. A legény furcsállja a dolgot, mivel napfényes idő lévén eső nem eshet, mígnem felfedezi, hogy a feje fölött függő képből, a Szűzanya szeméből hullnak a könnyecsepek: Mária siratja őt. A csodás eset híre messze földön elterjed, és a kegyhelyet Máriakönnynek/Vodicának nevezik el.

AF: Baja-Máriakönnye (Bálint Sándor, 1943. 164.; Uő, 1944b. 53.; Barna Gábor, 1988. 351.; Uő, 1990. 30.; Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 114., 264.); Szakmár* (Eckert Irma, 1937. 35.); Baja-Máriakönnye (Szenthelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 21.); Baja-Máriakönnye (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 27.).

B 21.2.2. A könnyecsepek nyoma. A máriapócsi Mária-kép könnyecseppjei nyomot hagynak a kép alá helyezett óntányéron.

AF: Máriapócs (Igaz beszéd..., 1751. 7., 20., 26.).

B 21.2.3. A csodálatos könnyecsepek (Hatalom az elemek felett). A sajjópálvali Mária-kép vérszínű könnyecseppjei a legnagyobb hidegben sem fagnak meg, és a fűtött kályha mellett sem párolognak el.

FF: Sajjópálvalva (Jordánszky Elek, 1836. 107. – Hoder márszky József János feljegyzése, 1717).

B 21.2.4. Megtérés a könnyezés hatására. Egy református nemes a füzesmikolai kegykép könnyezésének hatására áttér a katolikus hitre.

ER: Füzesmikola/Kolozsvár (A kolosvári könyveező Szűznek története, 1735. 25.).

B 21.2.4. A Szűz Mária könnyeiből fakadt forrás. A falra függesztett Mária-kép földre hulló könnyeiből bővizű forrás fakad.

AF: Baja-Máriakönyve/Vodica – 2 (Bálint Sándor, 1943. 165.; Uő, 1944b. 53.).

B 22. A verejtékező kegykép. Szűz Mária/Jézus Krisztus képén izzadás nyomai látszanak/a kegykép vért verejtékezik.

DT:

– A nagyszombati Mária-kép izzadása és könnyezése az 1708. évi pestisjárvány idején: Nagyszombat (Jordánszky Elek, 1836. 15–16.).

– A királyfalvi kegyképen a Szűzanya ölében fekvő Jézus testének verejtékezése: Királyfalva (Jordánszky Elek, 1836. 147. – Godovics Wunibáld feljegyzése, 1827).

– A győri Mária-kép vérral verejtékezése: Győr (Jordánszky Elek, 1836. 56. – 1697); Győr (Uo., 48. – a győri szabók céhének pénztárkönyve, 1697); Győr (Csete István, 1754. – 1702.; Hetény János, 2000b. 45.); Győr (Kiss Fábrián, 1703. Előszó, 3.); Győr (Hetény János, 2000b. 45. – Schogg Kristóf győri kanonok feljegyzése, 18. század eleje); Győr (Uo., 46–47. – Majláth Antal győri apátkanonok szentbeszéde, 1797); Győr (Schaefer Jakab, 1897. 40–41.); Győr (Barna Gábor, 1988. 352.; Uő, 1990. 73.).

FF:

– A sajópálfalvi Mária-kép izzadása: Sajópálfalva (Jordánszky Elek, 1836. 106–107. – Hoderhárszky József János püspöki helytartó levele, 1717).

ER:

– A brassó-bolgárszegi kegykép vérral verejtékezése: Brassó* (Cserei Mihály, 1983. 442–443. – 1713.)

– Az alsóilosvai Jézus-kép verejtékcseppjei, melyek a tatárok közelgő betörésére figyelmeztetnek: Alsóilosva (Tagányi Károly–Réthy László–Kádár József, 1901. IV. 123. – 1717).

B 22.1. A letörölhetetlen verejtékcsepppek. A sajópálfalvi kegyképen kiütkező véres izzadságcsepppeket nem lehetséges letörölni, mert azok újra és újra kiütkezőnek Szűz Mária homlokán.

–A sajópálfalvi Mária-kép izzadása: Sajópálfalva (Jordánszky Elek, 1836. 107. – Hoderhárszky József János püspöki helytartó levele, 1717).

B 23. A vérző kegykép. Egy istentelen ember megdobja kővel Szűz Mária budai/makkosmáriai kegyképét/egy török katona belélő/a lovával belerúgat Szűz Mária szegedi kegyképébe, aminek következtében a képen vércsepppek ütkezőnek ki. / Egy önhitt ember nem veszi fel a szekerére az út szélén fiatalasszony képében álldogáló Szűz Máriát, sőt még az ostorral végig is vág rajta. Kis idővel később az abosi templomba belépő pap döbbenet látja, hogy (az ostorcsapás nyomán) vérzik Mária arca (a nagyszombati kegykép másolata). / Szűz Mária galamb képében megjelenik egy pásztor előtt, de az odacsap hozzá az ostorá-

val, mire a galamb Máriapócsra repül, ahol az ostorcsapás nyoma máig látható a máriapócsi Szűzanya arcán. / Hogy a kenyér jobban süljön, az ellenséges katonák a kemence száját egy Mária-képpel (a kacsikai kegyképpel) zárják le, mire a képből ömleni kezd a vér, és a katonák rémülten elmenekülnek.

DT: Buda: Krisztinaváros (Tüskés Gábor, 1993. 225. – 1755); Buda: Krisztinaváros (Jordánszky Elek, 1836. 33–34.; Csodák könyve, 1859. 225–226.; Paulovits Sándor, 1930. 24–25.; Lévy Mihály, 1934. 362–363.); Budakeszi-Makkosmária (Jordánszky Elek, 1836. 76.).

FF: Abos (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 265.); Nagybörzsöny, Márianosztra, Bernecebaráti (MZA 109574., 110196., 110678. – Magyar Zoltán gy., 2017).

AF: Szeged (Magyarság, 1924. szeptember 10.; Ethnographia, 1926. 57.); Apátfalva (MZA 28396. – Sinkó Rozália gy., 1999); Bodrogszentmária, Bodrogszerdahely, Lelesz (Magyar Zoltán, 2009b. 94.).

MO: Külsőrekeszin (Csoma Gergely, 2016. 223. – 1990).

B 25. A vándorló kegykép.

B 25.1. A maga választotta helyre szálló kegykép. Szűz Mária kegyképét ellopják/a kegykép birtokosai egy másik templomba viszik/a templomépítők az újonnan felépített templomba viszik, de a kép mindig visszatér a régi helyére/mindig visszaszáll a maga által választott helyre/egy fára száll a maga választotta helyen. A csodát az emberek isteni jelnek tartva belenyugodnak az égiek akarataiba, és ott tisztelik tovább a képet/ott építik fel a kegykép otthonául szolgáló templomot.

DT:

– A pesthidegkút-máriaremetei Mária-kép: Pesthidegkút (Pesty Frigyes, 1864. Pest-Pilis-Solt vármegye, 161.); Pesthidegkút-Máriaremete (Bonomi Jenő, 1939. 155.).

– A budakeszi-makkosmáriai Mária-kép: Budakeszi (Herrmann Antal, 1882. 15–16.; Uő, 1889. 15–16.); Budakeszi (Thirring Gusztáv, 1900. 83.); Budakeszi (Bonomi Jenő, 1939. 155.).

– A badafalvi Mária-kép: Badafalva (Schwartz Elemér, 1925. 33.); Badafalva (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 264.).

– A solymári Mária-kép: Solymár – 2, Pilisszentiván (Bonomi Jenő, 1939. 155.; Uő, 1940. 365–366.).

– A csobánkai Mária-kép: Csobánka (Bonomi Jenő, 1939. 155.); Csobánka (Soós Sándor, 2011. 110. – Bonomi Jenő gy., 1941).

– Az osli Mária-kép: Rábatonona (MZA 71626. – Lackovits Emőke gy., 1969).

– A segesdi Mária-kép: Segesd (Szapu Magda, 1980. 61–62.).

FF:

– A körmöcbányai Mária-kép: Körmöcbánya (Latkóczy Mihály, 1898. 185.).

– A barkai Mária-kép: Barka (EA 7750/64.; Bálint Sándor, 1977. II. 52. – Bálint Sándor gy., 1940); Barka – 3, Buzita (EA 23999/50–59., 143., 196–198., 223–224. – Kmeckó Mihály gy., 1989); Barka (Kmeckó Mihály, 1991. 25.); Barka, Dernő, Kiskovácsvágása (MZA 65., 68., 294. – Magyar Zoltán gy., 1996); Áj, Barka, Dernő, Kiskovácsvágása, Tornahorvát (Magyar Zoltán, 2001a. 253., 581–583.); Kiskovácsvágása (MZA 96673. – Magyar Zoltán gy., 2002); Kiskovácsvágása – 2 (Magyar Zoltán, 2004c. 113–114., 114–115.); Kiskovácsvágása (MZA 84381. – Magyar Zoltán gy., 2004); Barka (Kovács Attila, 2005. 66.); Kiskovácsvágása,

Reste (MZA 1717., 84574. – Magyar Zoltán gy., 2008); Alsólánc* (MZA 1784. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008); Hárskút, Krasznahorkaváralja (Magyar Zoltán, 2011c. 222.).

– Az egerszalóki Mária-kép: Egerszalók (Heves megye földrajzi nevei I., 1970. 151.).

– A Básti-hegy kegyhelyének Mária-képe: Péterfalva* (Magyar Zoltán, 2006b. 117.).

– A rudnoki Szent Anna-kép: Csécs (MZA 84582. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008).

AF:

– A máriapócsi Mária-kép: FF: Magyarsas (MZA 101884. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2014).

– A szentjobbi Mária-kép: Éradony (Bihari népmondák, 1995. 216. – Dandé Bálintné gy., 1980); Érselénd (Magyar Zoltán, 2012c. 116.).

– A máriacsiklovai Mária-kép: Máriacsiklova (Keresztény Élet, 2000. december 17. 5.).

– A péterváradai Mária-kép: Temerin – 2 (Csorba Béla, 2006. 76., 77.).

ER:

A füzesmikolai Mária-kép: Bádok (Vajkai Aurél, 1943. 46.); Bálványosváralja, Buza, Cege, Melegföldvár, Ördöngösfüzes, Vice (MZA 91390., 76550., 76534., 76533., 91391., 76532. – Magyar Zoltán gy., 2008–2011); Füzesmikola*, Kolozsvár* (Szikszai Mária, 2010. 121.); Bálványosváralja, Ördöngösfüzes (Magyar Zoltán, 2011a. II. 62.); Szépenyerűszentmárton (Uo., 62.; Uő, 2012a. 281.); Mocs, Ördöngösfüzes, Pusztakamarás, Szék, Vasasszentegyed, Visa (Uő, 2012a. 282–283.); Vice (Uo., 282. – Tomisa Ilona gy.).

– A máriaradnai Mária-kép: Kárásztelek – 2 (MZA 98053., 98054. – Magyar Zoltán gy., 2013).

B 25.2. A maga választotta helyre rejtőző kegykép. A kiszántott Mária-képet beviszik a község templomába, de a kép egy év múlva eltűnik, és az újabb szántáskor ismét a szántóföld mélyén találják meg. A csodát az emberek isteni jelnek tartva ott építik fel a kegykép otthonául szolgáló templomot.

FF: Uhorna (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 263.).

B 25.3. A kegyképet szállító állatok. Szűz Mária képét, amely egy képes fán függ, az emberek beviszik a község templomába, de az újra és újra visszaszáll az eredeti helyére. Amikor e csoda harmadszor is megtörténik, a kegyképet felteszik a szekérre, amely elé két, járomhoz nem szokott tinót fognak, mondván, hogy oda fogják akasztani a képet, ahová azt az állatok szállítják. A tinók a képpel felrohanak a hegyre, és a képesfa mellett állnak meg. A csodát az emberek isteni jelnek tartva, belenyugodnak az égiek akaratába, és a kép fölé templomot emelnek.

DT: Badafalva (Schwart Elemér, 1925. 33.); Badafalva (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 264.).

B 25.4. A kint felejtett kegykép. A péterváradai Havi Boldogasszony kegyképét a harangozó egy búcsú alkalmával kint felejt a templom előtt, mire a kép magától száll be az eredeti helyére.

AF: Temerin – 2 (Csorba Béla, 2006. 76., 77.).

B 25.5. A zarándokok elé kívánckozó kegykép. A kegyképet megtekinteni kívánó zarándokok csak a kora esti órákban érkeznek meg a templomhoz, és hiába akarják látni a csodás képet, azt éjszakára mindig a kolostor egyik szobájába zárják. A sekrestyés az esti imájába beleszövi az esetet, azon óhajának adva hangot, hogy milyen jó lenne, ha a képet mindenki mindenkor láthatná. Alighogy e szavakat kimondja, az oltár felé tekintve meglátja ott a Mária-képet. A csoda különlegességét növeli, hogy a szerzetesek megvizsgálva a kegyképet őrző szoba ajtaját, azt zárva, a rajta lévő pecsétet pedig éppen találják.

DT: Szentantal/Bácsfa (Bölcskey Ödön, 1997. 70–71. – 1715/1930).

B 26. A megnehezdedő kegykép. A kegyképet el akarják szállítani korábbi helyéről, de hiába fognak be a kocsi elé négy/hat lovat/ökröt is, azok nem tudják megmozdítani a szekeret, és így a képet kénytelenek otthagyni/visszavinni abba a templomba, ahol addig is őrizték.

DT: Rábapatoná/Osli (MZA 71626. – Lackovits Emőke gy., 1969).

FF: Szob, Márianosztra – 2 (MZA 109751., 110196., 110198. – Magyar Zoltán gy., 2017).

AF: Kisiratos (Kovács Ferenc, 1995. 24. – 1950-es évek).

→MZ V. C 23.

B 27. Az elpusztíthatatlan kegykép.

B 27.1. A tűzvészben is épségben maradó kegykép. A váratlanul kitörő tűzvészben/a törökök által felgyújtott templomban egyedül a kegykép marad sértetlen, noha minden más porig ég/csupán a korom fogja be a képet, semmi más baja nem esik. / A törökök/huszták/protestánsok el akarják égetni a kegyképet, többször is máglyára dobják, de azt a tűz érintetlenül hagyja.

DT:

– A lendvai várkapolna Mária-képe: Lendva (Esterházy Pál, 1696. 120.).

– A köpcsényi várkapolna Mária-képe: Köpcsény (Esterházy Pál, 1696. 37.).

– A nagyszombati Mária-kép: Nagyszombat (Esterházy Pál, 1696. 793.; Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 265.).

– A krapinai Mária-kép: Krapina* (Jordánszky Elek, 1836. 124.).

– A boldogasszonyi Mária-kép: Boldogasszony (Rosty Kálmán, 1890. 342–343.; Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 265.); Boldogasszony (Schaefer Jakab, 1897. 16.); Boldogasszony (Horváth Athanáz, 1926. 10–12.); Boldogasszony (Vajkai Aurél, 1942. 128.).

– A járfalui oltárkép: Vimpác (Ruff Andor, 1928/1938. 91.).

FF:

– A krasznahorkai várkapolna Mária-képe: Krasznahorkaváralja (Jordánszky Elek, 1836. 112.); Krasznahorkaváralja – 2 (Schaefer Jakab, 1897. 56.); Krasznahorkaváralja (Szilárdfy Zoltán, 1994. 333.).

– A znióváraljai Mária-kép: Znióváralja – 2 (Jordánszky Elek, 1836. 49.).

– A belpátfalvi Mária-kép: Belpátfalva (ENA 963-69. – N. N. gy., 1930).

– A márianosztrai Fekete Mária: Ipolydamásd, Kóspallag (MZA 110315., 110725. – Magyar Zoltán gy., 2017).

AF:

– A szeged-alsóvárosi templomban lévő Fekete Madonna: Szeged-Alsóváros (Ordinász Konstantin, 1831. 38.); Szeged-Alsóváros (Jordánszky Elek, 1836. 101.); Szeged (Kaltenbaeck, J.

P., 1845. 268.; Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 265.); Szeged (Schaefer Jakab, 1897. 99.); Szeged (Tömörkény István, 1909. 160.; Péter László, 1994. 28. – Tömörkény István: A fekete Máriánál c. tárcája, 20. század eleje).

– A szentjobbii Fekete Madonna: Szentjobb – 2 (Magyar Zoltán, 2011a. II. 486.).

AF–ER:

– A máriaradnai Mária-kép: Máriaradna (Világos Berkes-hegy, 1796. 12–14. – 1762); Máriaradna (Dugonics András, 1810. 66–67.); Máriaradna (Jordánszky Elek, 1836. 97.); Máriaradna (Kaltenbaeck, J. P., 1845. 262.; Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 265.); Máriaradna (Csodák könyve, 1859. 191–192.); Máriaradna (Vasárnapi Ujság, 1886. 645.); Máriaradna (Budapesti Hirlap, 1886. szeptember 15. 6.); Máriaradna (Naményi Lajos, 1888. 2.; Uő, 1888. 1614.); Endrőd (EA 1799/3. – Fülöp Imre gy., 1942); Kunszentmárton (MOA 12645. – Villányi Péter gy., 1981); Újkígyós (Harangozó Imre, 1990. 24.); Máriaradna (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 186.); Máriaradna (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 166.); Világos (MZA 91007. – Magyar Zoltán gy., 2010); Érsemjén (Magyar Zoltán, 2012c. 116.); Kárásztelek (MZA 98055. – Magyar Zoltán gy., 2013); Gyulavarsánd, Simonyifalva – 2, Székudvar (MZA 99882., 99883., 99590., 99592., 99884. – Magyar Zoltán és Harangozó Imre gy., 2014).

B 27.2. A villám által megkímélt kegykép. A villám belecsap a templomi oltárba és végigfut az oltárkép aranyozott fémrááján, amely teljesen megolvad/megszenesedik, ám a ráába foglalt Szent István-képnek semmi baja nem történik.

FF: Méhi (Fehérvári István, 1937. 24.).

B 27.3. Az elázhatatlan kegykép. Szűz Mária képe az árvíz alkalmával/a tó fenekén is sértetlen marad. / A törökök a folyó vizébe dobják a kegyképet, hogy elpusztítsák azt, de a kép nem ázik el.

FF: Miksi (MZA 84278. – Varga Norbert gy., 2003).

AF: Kunszentmárton/Máriaradna (MOA 12645. – Villányi Péter gy., 1981).

→MZ V. B 8.

B 27.4. A visszánövő kegykép. Egy Mária-kép megég a házban keletkezett tűzben. A sérült képet a tulajdonosai felteszik a padlásra, és amikor jóval később egy lomtalanítás alkalmával rátalálnak, döbbenet látják, hogy a kép sérült és elpusztult része újra „kinőtt”, és az a rész fényesebb, mint valaha. E képen olyan írás van, amit kilenc pap sem tud elolvasni.

AF: Újkígyós (MZA 99247. – Harangozó Imre gy., 1999).

→Harangmondák.

B 27.5. Egyéb hagyományok. Egy református katona az összes golyóját kilövi a kegyképre, de azok egytől-egyig elkerülnek a képet, mellette fúródnak a falba. Dühében a katona az öklével esik neki a képnek, és meg is rugdossa azt, de egyetlen kisebb horzsoláson kívül egyéb kárt képtelen benne tenni. / A falon függő szentkép leesik a padlóra, és noha a ráájája darabokra törik, az üveg ép

marad, és a képnek sem történik semmi baja. / A kegyképben a törökök lovainak patái által okozott repedés csodálatos módon magától összeforr.

DT: Lorettom (Mohl Adolf, 1926. 162–163.).

FF: Ipolynyitra (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 159.).

AF: Szeged (Magyarság, 1924. szeptember 10.; Ethnographia, 1926. 57.).

B 29. A levegőben lebegő kegykép.

B 29.1. A hadi győzelemhez segítő kegykép. A szegedi Fekete Mária/a pétervárad

Havi Boldogasszony kegyképe a törökökkel vívott zentai/pétervárad ütközet alatt feltűnik a csatater fölött a levegőben, mely csodás látvány a törököket megrémiszi, míg a keresztényeket halálmegvető bátorságra sarkallja az ellenség elleni küzdelemben. A csodát egy Szegedre vetődött török vitéz is megerősíti, aki az alsóvárosi templom oltárán felismeri a zentai csatater fölött lebegő Mária-képet. / Buda 1686. évi felszabadításakor a levegőben lebegve tűnik fel Szűz Mária makkosmáriai kegyképe.

AF:

– A szeged-alsóvárosi Fekete Mária kegyképe: Szeged-Alsóváros (Ordinánsz Konstantin, 1831. 43–44.); Szeged-Alsóváros (Jordánszky Elek, 1836. 102.); Szeged (Paulovits Sándor, 1930. 51.); Szeged (Lévay Mihály, 1934. 39.); Szeged-Alsóváros (Bálint Sándor, 1983. 117.).

AF–DT:

– A pétervárad Havi Boldogasszony kegyképe: Pétervárad (Balogh, Augustus Florianus, 1872. 634.).

DT:

– A makkosmáriai Mária-kép: Budakeszi-Makkosmária (Tüskés Gábor, 1993. 223. – 1731–1777).

→MZ II. D 220.

B 29.2. A kegytemplom fölött lebegő kegykép. A Zágrábhoz közeli Remete

Szűz Mária-képe pestis, háború és más országos megpróbáltatások idején elhagyja az oltárt, és a kegytemplom fölött lebeg.

DT: Zágráb-Remete (Esterházy Pál, 1690. 84.; Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 302.).

B 29.3. Egy fa felett lebegő Mária-kép. Szűz Mária kegyképe a megtelepedésre általa választott helyen egy fa fölött lebeg a levegőben.

DT: Budakeszi-Makkosmária (Tüskés Gábor, 1993. 223. – 1731–1777).

FF: Lőcse (Pataky István, 1878. 1.).

→MZ V. B 25.1.

B 30. A megmozduló kegykép. Szűz Mária/Jézus Krisztus kegyképe megmozdul/elfordul/megelevenedik a templomban/a kegyhely oltárán.

DT: Buda: Krisztinaváros (Tüskés Gábor, 1993. 180. – 1755); Radamos (Mód László–Simon András, 2005. 157.).

FF: Ipolyszécsénke/Magyarnándor (Limbacher Gábor, 2005. 140.); Lucska/Barka (Magyar Zoltán, 2001a. 581.).

ER: Visa/Füzesmikola (Magyar Zoltán, 2012a. 281.).

B 31. A megszólaló kegykép. Szűz Mária kegyképe megszólal az oltáron/a képesfán: hozzászól az előtte ájtatoskodó nemesasszonyhoz/arra utasítja az alatta megpihenő vándort, hogy merítsen vizet a könnyeiből fakadt forrásból.

DT: Boldogasszony (Esterházy Pál, 1690. 67.; Jordánszky Elek, 1836. 59.; Horváth Athanáz, 1926. 20–21.); Fraknó/Boldogasszony (Titkos Értelmő Róza, 1698. 22–24.).

AF: Baja-Máriakönyve/Vodica (Bálint Sándor, 1944b. 53.).

B 32. A kegykép változó arckifejezései.

B 32.1. A kegykép mosolya. A bőszeni/a füzesmikolai Mária-kép arca felderül, ha tiszta lelkű ember járul elé és imádkozik hozzá.

FF: Nagymaros (MZA 90938. – Magyar Zoltán gy., 2008).

ER: Kide (Vajkai Aurél, 1943. 46.).

B 32.2. A rosszaló tekintet. A füzesmikolai Mária-kép arca szomorúvá változik, ha bűnös ember járul elé. / A füzesmikolai Jézus-kép a tekintetét elfordítja attól, aki bűnös ember.

ER: Kide (Vajkai Aurél, 1943. 46.); Mezőkeszű (Magyar Zoltán, 2012a. 284.).

B 32.3. Az elváltozó arcszín. A máriapócsi kegykép színe a könnyezések alkalmával elváltozik: Mária arca feketébbé válik, a szeme pedig vörösbe vált. / A kökényesdi Szűz Mária és Jézus Krisztus-képek színe bevörösödik, amikor vallástalan ember lép a kápolnába.

AF: Máriapócs (Igaz beszéd..., 1751. 29.); Kökényesd (MZA 5000. – Fazekas Lóránd gy., 2006).

B 33. A kísérő tekintet. A nagyszalánci/a füzesmikolai Mária-kép olyan, mintha mindig kísérné a szemével az embert. A zarándok akármelyik irányból is közelít hozzá, a kép szembenéz vele.

FF: Nagyszalánc (MZA 84831. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008).

ER: Ördöngösfüzes (Magyar Zoltán, 2011a. II. 62.; Uő, 2012a. 284.); Ördöngösfüzes – 2 (MZA 91392., 96064. – Magyar Zoltán gy., 2011, 2012).

B 34. A fényességben tündöklő kegykép. Szűz Mária/Szent Anna képe fényességet sugároz a rejtkehelyén/fényességben tündöklök a Mária-ünnepeken.

FF: Buzita/Rudnok (EA 23379/8. – Kmeczkó Mihály gy., 1984); Hasznos (Lengyel Ágnes–Limbacher Gábor, 1997. 53.).

AF: Dusnok (Bárh János, 2005. 17. – 1769); Jászládány (Bálint Sándor, 1942. 142–143.); Máriaradna (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 266.).

B 34.1. A rudnoki kegykép. Ismeretlen tettesek ellopják Szent Anna rudnoki kegyképét, és eladják egy orgazdának. Egy jámbor rudnoki ember éjszaka megálmodja, hogy a kép melyik településen és kinél van. Felkeresi az illetőt, és közli az orgazdával, hogy tudja, hogy nála van a kép, és kéri, hogy adja neki vissza. Az orgazda tagadja a vádat, de azt mondja, hogy ha mégis megtalálná nála, akkor elviheti. Amint a rudnoki ember benyit a kamrába, egyből szemébe ötlük Szent Anna képe, amely a többi ott lévő kép közül fényesen feltündöklük. A leleplezett orgazda kénytelen engedni, hogy a kegyképet elvigyék tőle.

FF: Buzita/Rudnok (EA 23379/8. – Kmeczkó Mihály gy., 1984).

B 35. A fába beforró kegykép. Szűz Mária fára akasztott képe az idők folyamán beleforr a fa kérgébe/törzsébe, a képet mintegy körbenövi a fa.

AF: Dusnok (Bárth János, 2005. 17.; Uó, 2005. 1078. – 1769); Doboz – 2 (EFMA 563-78/8., 9. – Toldi Gábor gy., 1967); Doboz (EA 17577/37. – Szabó Tibor gy., 1972).

FF: Nagymaros (MZA 99441. – Magyar Zoltán gy., 2014).

B 36. A lemásolhatatlan kegykép. A protestáns festő bárhogy is próbálkozik, nem képes megfesteni Szűz Mária képét. Áttér a katolikus hitre, mire egyből gyönyörű Mária-képet fest a kismartoni plébániatemplom számára. / Egy szegedi laikus barát meg akarja újítani a kegykép megfakult színeit, de a képből kilövellő fényes sugarak elhomályosítják a látását, miáltal a munkát nem képes véghezvinni. / Egy szegedi „képiró” a fia gyógyulása miatt érzett hálából elhatározza, hogy lemásolja a Fekete Mária csodatévő kegyképét, hogy azt majd rézmetszet formájában mások számára is közrebocsáthassa. Valahányszor hozzákezd a kegykép másolásához, fényesség lövell ki a képből, és elhomályosítja a látását annyira, hogy semmiképpen sem tud haladni a munkával. Elkeseredésében másnap az evangéliumi vak koldus szavaival járul a kegykép elé („Uram, engedd meg, hogy lássak!”), mire a szemei megnyílnak, és végre sikerül lemásolnia a kegyképet.

DT: Kismarton (Mohl Adolf, 1926. 89–93.).

AF: Szeged-Alsóváros – 2 (Ordinánsz Konstantin, 1831. 51–53., 54–57.; Bálint Sándor, 1980. 380.).

B 38. A kegykép sérülései.

B 38.1. Az ostorcsapás nyoma. Egy uradalmi kocsis kocsija előtt hirtelen nagy fényesség/porfelleg tűnik fel, és a kocsis ijedtében odacsap az ostorával. / Az út mentén egy gyönyörű nő (Szűz Mária) tűnik fel, aki megpróbál felkérkedni a kocsira, de segítség helyett a kocsis/a földesúr ostorral odasuhint az arcára. / Szűz Mária egy szegény asszony képében tűnik fel az út szélén, ölében a kis Jézust tartva. A kocsival arra járó földesúr alamizsnálkodás helyett megüti az ostorral. A nagytapolcsányi/abosi/márianosztrai Mária-kép arcán azóta meglátászik az ostorcsapás nyoma. / A kegyképet elrabolni akaró katona/kocsis ostor-

csapásának a nyoma látszik mai napig is Szűz Mária arcán. / A pihenő pásztor felébredve egy fölötté repkedő galambra lesz figyelmes. Reflexszerűen odavág az ostorával, mire a galamb képében megjelent Szűzanya elrepül Máriapócsra, ahol a Mária-kép arcán máig is látszik az ostorcsapás okozta sebhely.

FF:

– Az abosi Mária-kép (amely a nagytapolcsányi kegyzobor másolata): Abos (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 265.).

– A márianosztrai Vágottképmű Mária (Fekete Mária) kegyképe: Ipolyszalka, Ipolykiskeszi (MZA 89930., 89931. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011); Vámosmikola, Szob, Nagybörzsöny, Márianosztra, Ipolytölgyes – 2, Ipolydamásd, Letkés, Bernecebaráti (MZA 109575., 109751., 110120., 110198., 110316–110319., 110678. – Magyar Zoltán gy., 2017).

AF:

– A máriapócsi Mária-kép: Bodrogszentmária, Bodrogszerdahely (Magyar Zoltán, 2009b. 94.). FF: Magyarság (MZA 101884. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2014).

B 38.2. Az ásó nyoma. Szűz Mária képe a templom alapjainak az ásása közben a földből kerül elő. Az ásó éle a nyakánál megsérti a képet, mely sebhely azóta is látszik a kegyképen. / A földből kiszántott kegykép (a márianosztrai Fekete Mária) az eke által szerzi az arcon látható sérüléseit.

DT: Homokkomárom (<http://www.nti.btk.mta.hu/kapcsolathalo/index.php/homokkomarom>; MZA 102017. – Sándor Ildikó gy., 1995); Homokkomárom (Sándor Ildikó, 1999. 478.).

FF: Nagybörzsöny (MZA 109574. – Magyar Zoltán gy., 2017).

B 38.3. A kegykép begyógyult sérülései. A Mária-képet egy református katona karddal három darabra vágja, de a hívek összeragasztják azt, és a kép csodás módon újra összeforr. / A kegyképen a török lovak patái okozta repedés csodás módon eltűnik, és a kép nyom nélkül újra egybeforr.

DT: Királyfalva (Barna Gábor, 1988. 351.).

AF: Szeged (Magyarság, 1924. szeptember 10.; Ethnographia, 1926. 57.).

B 39. A kegyképen megmutatkozó egyéb csodák.

B 39.1. Szűz Mária gyűrűje. Szűz Mária meglátogatja Kossuth Lajost, elkéri tőle az ujján lévő gyűrűt, majd eltűnik. Később egy kápolna oltárképén tűnik fel csodás módon Mária ujján Kossuth gyűrűje.

AF: Debrecen (Debreczen, 1878. március 15. 1.).

→MZ II. M 87.

B 39.2. Szűz Mária liliomos ruhája. Ha sokáig nézi valaki Szűz Mária képét, úgy látja, hogy a Szűzanya csillogó selyemruháján sok kicsi liliom nyílik ki.

DT: Pankasz (EA 19984/91. – Avas Kálmánné gy., 1978).

B 40. A kegyképhez fűződő egyéb csodák.

B 40.1. A kegykép tiszteletére megszólaló harangok. A kegykép hazaérkezésekor/a kegykép megsértésekor maguktól megszólalnak a templomi harangok.

FF: Barka (EA 7750/64.; Bálint Sándor, 1977. II. 52. – Bálint Sándor gy., 1940); Barka – 2, Kassa (EA 23999/65–75., 196–198., 223–224. – Kmeczkó Mihály gy., 1989); Abos (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 265.); Torna (Magyar Zoltán, 2001a. 582.); Barka (Kovács Attila, 2005. 66.); Komaróc (MZA 84575. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008).
→MZ V. F 73.

B 40.2. A kegykép tiszteletére bekövetkező nyári hóesés. A makkosmáriai kegykép templomba vitele alkalmából augusztus elején hó esik a kegyhelyen.

DT: Budakeszi-Makkosmária (Herrmann Antal, 1889. 15–16.).
→MZ I. G 10.

B 40.3. A kivirágzó képesfa. A fa, amelyre az erdőben Szűz Mária/Szent Anna kegyképe szállt, két hónappal annak rendes ideje előtt kilevelezik/virágba borul.

FF: Barka – 2, Kassa (EA 23999/65–75., 196–198., 223–224. – Kmeczkó Mihály gy., 1989).
DT: Szany (EA 17770/20. – Balázs Livia gy., 1973).

B 40.5. A víz tetején lebegő kápolna. Az árvíz elönti, és romba dönti a falu házait, de a Szűz Mária kegyképét magába foglaló fakápolna csodás módon megmarad: a víz hátán úszik-lebeg, amíg levonul az ár.

FF: Miksi (MZA 84278. – Varga Norbert gy., 2003).

B 41–50. A csodatévő kegykép

B 41. A kegyképnek tulajdonított csodás gyógyulások. Csodás gyógyulások, melyek a kegyképhez fohászodók/a kegykép elé járulók imái következtében Szűz Mária/a kegyképen megfestett szent érdemeiért következnek be.

DT:

– A bodajki Mária-kép: Bodajk (Huszár Károly, 1859. 2–3.); Bodajk (Paulovits Sándor, 1930. 7–8.).

– A boldogasszonyi Mária-kép: Boldogasszony – 152 (Titkos Értelmő Róza, 1698. 28–326. – 17. század második fele); Boldogasszony – 37 (Horváth Athanáz, 1926. 12., 36–43.); Boldogasszony (Vajkai Aurél, 1942. 128.).

– A csornai Szerecsen Mária-kép: Csorna – 2 (Szenhelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 48.); Csorna (Barna Gábor, 1990. 54.); Csorna – 2 (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 73.).

– Az ercsi Mária-kép: Ercsi (Tüskés Gábor, 1993. 223. – 1756–1762).

– A homokkomáromi Mária-kép: Homokkomárom (<http://www.nti.btk.mta.hu/kapcsolathalo/index.php/homokkomárom>; MZA 100130. – Sándor Ildikó gy., 1995); Homokkomárom (Sándor Ildikó, 1999. 478.).

- A kópházi Fekete Madonna kegyképe: Kópháza (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 156.).
 - A kürti Mária-kép: Kürt (Liszka József, 2000. 58.).
 - A makkosmáriai Mária-kép: Budakeszi – 92 (Bednárík György, 2017. 6–64. – 1731–1778); Budakeszi (Schaefer Jakab, 1897. 18.); Budakeszi (Paulovits Sándor, 1930. 13.); Budakeszi (Bonomi Jenő, 1939. 151.); Budakeszi (Szenthelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 26.); Budakeszi (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 46.).
 - A molvai Mária-kép: Molva (Vajkai Aurél, 1942. 125. – vallásos ponyva, 19. század második fele).
 - A pesthidegkút-máriaremetei Mária-kép: Pesthidegkút (Esterházy Pál, 1690. 94–98.; Uő, 1696. 46.; Jordánszky Elek, 1836. 78.; Gebhart, Johann, 1856. II. 320–322.; Csodák könyve, 1859. 235.; Schaefer Jakab, 1897. 45.; A Mária-Remete Ismertetése, 1899. 33.; Paulovits Sándor, 1930. 40.; Lévy Mihály, 1934. 385–386.; Ángyán M. Fülöp, 1942. 4–6., 9–11.); Wimmer M. Anzelm–Sebestyén M. Jeromos, 1947. 425–426.; Szenthelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 38.; Barna Gábor, 1990. 43.).
 - A solymári Mária-kép: Solymár – 11 (Seres István, 1993. 149. – 1759).
 - A szentantali Mária-kép: Szentantal/Bácsfa – 25 (Bölcskey Ödön, 1997. 67–68., 77–80. – 1715/1930).
 - A turbéki Mária-kép: Turbék (Paulovits Sándor, 1930. 59.).
- FF:
- A barkai Mária-kép: Barka – 2, Buzita – 2, Debrőd, Karnó, Kassa (EA 23999/49–59., 64–75., 193–195., 220–222. – Kmeczkó Mihály gy., 1989); Barka (Kmeczkó Mihály, 1991. 25.); Krasznahorkaváralja (Magyar Zoltán, 2011c. 222.).
 - A borsosberény-jásztelekpusztai Mária-kép: Borsosberény (Limbacher Gábor, 2001. 405.).
 - A bőszi Mária-kép: Zebegény/Márianosztra, Szob (MZA 108192., 109755. – Magyar Zoltán gy., 2016, 2017).
 - Az egerszalóki Mária-kép: Egerszalók (Heves megye földrajzi nevei I., 1970. 151.); Egerszalók (Berecz Sándor, é. n. 57.); Egerszalók (Szenthelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 52.); Egerszalók (Barna Gábor, 1990. 59.).
 - A gáboltói Mária-kép: Gáboltó* (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 103.).
 - A Karancs-hegyi Mária-kép: Karancslapujtó (Hetény János, 2000a. 45. – 1952).
 - A márianosztrai Mária-kép: Márianosztra (Martos György, 1994. 138. – Gyéressy Ágoston feljegyzése); Márianosztra (MZA 93598. – [1759]; Márianosztra (MZA 93599. – Magyar Zoltán gy., 2012); Szob – 3 (MZA 109752–109754. – Magyar Zoltán gy., 2017).
 - A sztropkói Mária-kép: Sztropkó (Zemplén vármegye és Sátoraljajúhely, 1905. 167.).
 - A váci Hétkápolna Mária-képe: Vác (Fellner Antal, 1882. 2–3.); Vác – 2 (Rosty Kálmán, 1888. 170., 170–171.); Vác – 3 (Tragor Ignác, 1923. 9–10., 95.; Uő, 1929. 11.); Vác (Szenthelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 123–124.); Vác (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 286.); Vác (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 277.).
 - A zsolnai Szent István-kép: Zsolna (Lovcsányi Gyula, 1881. 90.).
- AF:
- A máriapócsi Mária-kép: Máriapócs (Frauhammer Krisztina, 2013. 97–100. – 1857, 1929); Máriapócs – 3 (Uo., 2013. 100–101. – Máriapócs Látogatási Könyve 1900–1986. 43., 73.); Ófehértó (EA 8889/22. – Bárdosy János gy., 1960); Biri, Nyírbátor (BIMA 142-183/14., 73. – Ratkó Lujza gy., 1981); Máriapócs (Szenthelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 88.); Máriapócs (Móricz Pál, é. n. 386–388.); Máriapócs (Berecz Sándor, é. n. 137.); Máriapócs (Barna Gábor, 1990. 110.; Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 267.); Kántorjánosi (Bari Károly, 1990. 399.); Tiszalök (Makra Sándor, 1991. 155.); Apátfalva – 2

(MZA 10476., 28392. – Sinkó Rozália gy., 1999); Nagygéres, Bodrogszentmária (MZA 1528., 1529. – Magyar Zoltán gy., 2005); Battyán, Bodrogszentmária, Bodrogszerdahely, Nagytárkány – 2 (Magyar Zoltán, 2009b. 90–92.); Szalacs (MZA 83299. – Magyar Zoltán gy., 2010); Érsemjén, Szalacs, Érselénd (Magyar Zoltán, 2012c. 115., 117.); Salánk, Bene (MZA 94641., 94642. – Magyar Zoltán gy., 2012). FF: Bodrogkeresztúr (Dobos Ilona, 1988. 361–362.); Nagyida (MZA 84597. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008).

AF–ER:

– A máriaradnai Mária-kép: Máriaradna – 62 (Világos Berkes-hegy, 1796. 51–98. – 1762); Máriaradna – 20 (Dugonics András, 1810. 94–124.); Máriaradna (Vajkai Aurél, 1942. 127. – vallásos ponyva, 19. század második fele); Máriaradna* (Barna Gábor, 2004. 86. – 1862); Máriaradna (Naményi Lajos, 1888a. 2.; Uő, 1888b. 1614.); Máriaradna – 49 (Magyary Pál, 1902. 92–123.); Jászládány (Bálint Sándor, 1942. 90–93.); Arad (Uő, 1980. 384.); Kunszentmárton – 2 (MOA 12644., 12645. – Villányi Péter gy., 1981); Újkígyós – 4 (Harangozó Imre, 1990. 24–25., 65.); Csanádpalota (MFMNA 1172-1997/11. – Erdélyi Valéria gy., 1997); Ötvösd (MZA 90984. – Magyar Zoltán gy., 2010); Kárásztelek (MZA 98051. – Magyar Zoltán gy., 2013).

ER:

– A bükszádi Mária-kép: Bükszád (Hanusz István, 1902. 77.).
 – A füzesmikolai Mária-kép: Füzesmikola/H. n. – 159 (A kolosvári könyvező Szűznek törté-riája, é. n. 57–172. – 1699–1810); Kide – 2 (Vajkai Aurél, 1943. 46.); Visa (Magyar Zoltán, 2012a. 285.); Vice (Uo., 282. – Tomisa Ilona gy.).
 – A füzeszentpéteri Mária-kép: Bádok (Vajkai Aurél, 1943. 47.).

MO:

– A kacsikai Mária-kép: Külsőrekecsin (Csoma Gergely, 2016. 223. – 1990).

B 42. A kegyképnek tulajdonított egyéb imameghallgatások.

B 42.1. A járvány elmúlása. A pusztító 1708–1709. évi/1735. évi pestisjárvány miatt a feketevárosiak/az aradiak megfogadják, hogy búcsújárással tisztelik meg a boldogasszonyi/a máriaradnai kegyképet. A járvány ezt követően megszűnik. / Egy budai polgár a solymári Mária-kép oltalmába ajánlja magát és családját az 1733. évi pestisjárvány idején, s noha az összes szomszédja áldozatul esik a vésznek, ő és családja életben marad.

DT: Feketeváros (Horváth Athanáz, 1926. 56.; Vajkai Aurél, 1942. 129.); Solymár (Schaefer Jakab, 1897. 95.); Solymár (Paulovits Sándor, 1930. 47–48.); Solymár (Hufnagel Ferenc, 1934. 4.); Solymár (Bonomi Jenő, 1940. 361.).

AF–ER: Máriaradna/Glogovác (Barna Gábor, 2004. 87. – 1930); Arad/Máriaradna (Bálint Sándor, 1977. I. 400–401.; Uő, 1980. 384.)

ER: Füzesmikola/H. n. – 10 (A kolosvári könyvező Szűznek historiaja, é. n. 76–77., 90., 124–125., 134., 136., 138., 142. – 1703–1741).

B 42.2. A tűzvésztlő való megmenekülés. Szűz Mária szeged-alsóvárosi kegyképe-
 kének köszönhetően a város megmenekül a tűzvész veszedelmétől. / Egy lippai polgár Szűz Mária máriaradnai kegyképéhez fohászkodik a városban ki-tört tűzvész idején, és noha a szomszéd házat egészen elemésztí a tűz, az övé sértetlen marad.

AF: Szeged-Alsóváros (Ordinánsz Konstantin, 1831. 45–46.); Szeged-Alsóváros – 4 (Jordánszky Elek, 1836. 102.); Szeged (Paulovits Sándor, 1930. 51.).

AF–ER: Máriaradna (Világos Berkes-hegy, 1796. 79–80. – 1762).

ER: Füzesmikola/H. n. – 2 (A kolosvári könyvező Szűznek historiaja, é. n. 63., 72–73. – 1702, 1705).

B 42.3. Az átvészelt vihar. A halászsokat hatalmas vihar lepi meg a tavon. Szorult helyzetükben Szent Miklós/Szűz Mária kegyképéhez fohászkodnak, és megmenekülnek.

DT: Feketeváros (Mohl Adolf, 1926. 143–148.); Feketeváros (Bálint Sándor, 1977. I. 42.); Örtilos (Eperjessy Ernő, 2009. 41.).

B 42.4. A vízbefúlástól való megmenekülés. A folyó (Duna/Dráva/Lajta/Maros) vizébe eső/a folyón az átkelést vakmerően megkísérlő/örvénybe kerülő személy fuldoklás közben a boldogasszonyi/a szentantali/a makkosmáriai/a máriaradnai Máriához fohászkodik segítségért/a fuldokló gyermek szülei fohászkodnak segítségért, és kérésük meghallgatásra talál: a bajbaesettek szerencsésen partot érnek. / Egy török katona a Maroson történő átkelés közben elmerül a habokban. Kétségbeesésében a folyó túlsópartján lévő máriaradnai kegyképhez kiált segítségért, és sikerül is szerencsésen kiúsznia, majd a partot érését követően hálából áttér a keresztény hitre.

DT: Boldogasszony – 3 (Titkos Értelmő Róza, 1698. 142–148., 204–210., 243–245. – 1687–1692); Szentantál (Bölcskey Ödön, 1997. 79. – 1728/1930); Budakeszi (Bednár György, 2017. 14–15. – 1738); Boldogasszony (Horváth Athanáz, 1926. 40.); Örtilos (Eperjessy Ernő, 2009. 41.).

FF: Gáboltó (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 103.).

AF–ER: Máriaradna – 3 (Világos Berkes-hegy, 1796. 58–59., 77–78. – 1762); Máriaradna – 3 (Dugonics András, 1810. 78–79., 117–119., 121.); Máriaradna – 2 (Magyary Pál, 1902. 100., 111.).

ER: Füzesmikola/H. n. – 6 (A kolosvári könyvező Szűznek historiaja, é. n. 68., 109., 128–129., 135–136. – 1703–1740).

B 42.5. Az ördögűző kegykép. Egy gonosz lélek által megszállt nőből a szepeskáptalani papok ördögűző szertartással sem tudják kiűzni az ördögöt. A püspök azt javasolja, hogy a nőt vigyék Xavéri Szent Ferenc képéhez, és csókolja meg azt. Amint ez megtörténik, nyomban elhagyja a testét a Gonosz. / Tizenkét pap által a kegykép előtt végzett miseszolgálat űzi ki a megszállt emberből az ördögöt.

FF: Szepeshely/Szepeskáptalan (Pirhalla Márton, 1899. 472. – 18. század második fele).

AF: Nagypél* (MZA 99891. – Magyar Zoltán és Harangozó Imre gy., 2014).

B 42.6. A győztes csata. A péterváradai Mária-képhez fohászkodó császári hadvezér seregei fényes győzelmet aratnak a törökök felett. / A Szűz Máriát ábrázoló zászlóhoz fohászkodó vezér (a Máriássyak őse) diadalt arat az ellenséges

had felett. / Egy nemesasszony a kistapolcsányi Máriához fohászkodik, hogy a települése meneküljön meg a török hadak pusztításaitól. A törökök nem sok idővel később döntő vereséget szenvednek.

DT–AF: Pétervárad (Religio, 1854. II. félév, 579.); Pétervárad (Bálint Sándor, 1943. 163.; Uő, 1944a. 79–80.); Pétervárad (Szilárdfy Zoltán, 1994. 340.).

FF: Márkusfalva (Budai Ferencz, 1805. II. 664.); Abos (Tóth Sándor, 1910. II. 363.); Kistapolcsány (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 151–152.); Kistapolcsány (Remény, 2007. augusztus 5. 12.).

→MZ V. B 29.1.

B 42.7. Hazatérés a fogságból. A boldogasszonyi kegyképhez fohászkodók kiszabadulnak a török rabságból. / A makkosmáriai kegyképhez fohászkodó katonák hazatérnek a hadifogságból. / A márianosztrai Fekete Máriához fohászkodó családtagok kérése meghallgatásra talál: a családfő hazatér a szibériai hadifogságból.

DT: Boldogasszony – 3 (Titkos Értelmő Róza, 1698. 111–112., 136–140. – 1683–1686); Boldogasszony (Horváth Athanáz, 1926. 40.); Budapest/Makkosmária (Varga Géza Ernő, 1937. 156–163.); Nemesahany (Lanczendorfer Zsuzsanna, 2013. 26.).

FF: Nagybörzsöny (MZA 109576. – Magyar Zoltán gy., 2017).

B 42.8. A kiderült ártatlanság. A makkosmáriai/a veszprémi/a máriapócsi kegyképhez fohászkodó rabnak kiderül az ártatlansága. / A várúr azt mondja a halálra ítélt rabnak, hogy ha a vár fokáról ágyúval eltalálja a legelőről hazafelé tartó csorda bikáját, akkor szabadon engedi. Az ártatlanul elítélt rab a krasznahorkai Máriához imádkozik, és lövésével telibe találja a bikát, miáltal kiszabadul. / Az ártatlanul halálra ítélt rab azt kéri, hogy vezessék a máriapócsi kegykép elé, és amikor a tekintetét a Mária-képre veti, szétnyílnak, és a földre hullnak a vasbincsei, melyek azóta is ott lógnak a templom falán.

DT: Budakeszi (Bednár György, 2017. 35. – 18. század); Veszprém (EA 19147/16. – Bán Ferenc gy., 1976).

FF: Bodrogeresztúr (Dobos Ilona, 1988. 361.); Krasznahorkaváralja (MZA 55087. – Magyar Zoltán gy., 2003).

AF: Máriapócs (EA 6467. – Szendrey Zsigmond gy., 1920-as évek); Máriapócs (Paulovits Sándor, 1930. 38–39.); Battyán (Magyar Zoltán, 2009b. 89–90.).

B 42.9. Szabadulás a tatároktól. Egy katona a boldogasszonyi kegyképhez fohászkodik, amikor rajtaütnek a tatár harcosok, de imájának köszönhetően csodás módon sikerül elmenekülnie előlük.

DT: Boldogasszony (Titkos Értelmő Róza, 1698. 195–200. – 1690).

B 42.10. Szabadulás a rablóktól. Egy úton lévő embert tizenhárom rabló támad meg. Az illető a boldogasszonyi kegyképhez fohászkodik, mire az útonállók lövései elkerülik őt, a lovaik pedig „megkötődnek”, amikor rá akarnának ron-

tani. / Egy nemesasszony a máriaradnai Szűzanyához fohászkodik, amikor rablók törnek a házára, és szerencsésen megmenekül a veszedelemből. / Egy kisfiú, akit szép hangja miatt vándorcigányok akarnak ellopni, a vodicai Máriához fohászkodik, és átkarolja a fát, amin a kegykép függ, mire láthatatlanná válik, és a cigányok nem találják meg, hiába keresik mindenütt.

DT: Győr/Boldogasszony (Titkos Értelmő Róza, 1698. 117–123. – 1685).

AF–ER: Máriaradna – 2 (Világos Berkes-hegy, 1796. 61., 62–63.; Magyary Pál, 1902. 101.).

AF: Baja-Máriakönnye/Vodica (BSH 147-84/17. – Bosnyák Sándor gy., 1941); Baja-Máriakönnye/Vodica (Bálint Sándor, 1943. 164.).

B 42.10.1. A cigányok által elrabolt gyerekek. Egy úri házaspár kisfiát ellopják a cigányok, megvakítják, és koldulásra kényszerítik. A házaspár évekig kereseti a fiút, de hiába, végül a máriaradnai Szűzanyához fordulnak segítségért. Amikor a templomhoz érkeznek, saját fiukra ismernek a bejárat előtt kéregető koldusok között. Az értesített csendőrök a cigányokat elfogják és felakasztják, a megvakított gyereket pedig visszaadják a szüleinek.

SZ: Andrásfalva/Máriaradna (Bosnyák Sándor, 1977. 153–154.).

ER: Világos (MZA 91008. – Magyar Zoltán gy., 2010).

B 42.11. Megmenekülés a farkasoktól. Két vándordiókot megtámadnak a farkasok. A diákok a közelben egy magas fán egy Mária-képet (a vodicai kegyképet) pillantanak meg, oltalomért hozzá fohászkodnak, és sikerül is megmenekülniük.

AF: Baja-Máriakönnye/Vodica (Bálint Sándor, 1943. 164.; Uő, 1944. 53–54.; Barna Gábor, 1990. 30.).

B 42.12. A mélybe zuhant gyermek. A grófnál szolgáló dajka ringatás közben kiejti a vár ablakán úrnője egyetlen kisfiát./A harangozó lánya/fia véletlenül kiesik a templomtoronyból./Egy kislány lezuhan a mély szakadékba. A lezuhant gyermek dajkája/apja/édesanyja kétségbeesésében a gimesi várkáporna Mária-képéhez/a boldogasszonyi Mária-képhez/a szegedi Fekete Máriához/a máriacsiklovai Szűzanyához fohászkodik segítségért, és hamarosan kiderül, hogy a gyermek csodás módon sérülések nélkül vészelt át a balesetet (fennakadt egy bokron stb.).

DT: Boldogasszony (Titkos Értelmő Róza, 1698. 55–56. – 1671).

FF: Gímes (Mártonvölgyi László, 1941. 130–131.); Gímes* (Magyar Zoltán, 2002. 189.).

AF: Szeged-Alsóváros (Ordinánsz Konstantin, 1831. 58–60.; Bálint Sándor, 1980. 118.); Szeged-Alsóváros (Tömörkény István, 1909. 160.); Máriacsiklova (Keresztény Élet, 2000. december 17. 5.).

B 42.13. A mély kútba esett gyermek. Egy gyermek játék közben véletlenül egy mély kútba esik. A szülei kétségbeesésükben a boldogasszonyi Szűzanyához fohászkodnak segítségért, és a gyerek sérelem nélkül kerül ki a kút mélyéről.

DT: Boldogasszony – 2 (Titkos Értelmő Róza, 1698. 49–50., 240–241. – 1670, 1692); Nezsider/Boldogasszony (Horváth Athanáz, 1926. 37.).

B 42.14. A malomkerék alá esett ifjú. Egy asszony/egy fiú a vízimalom sebesen forgó kereke alá esik. A szerencsétlenül járt asszony/a fiú anyja a boldogasszonyi/szentantali/máriaradnai Szűzanyához fohászkodik segítségért, és a kerék csodás módon azonnal megáll, mielőtt még az asszony/a fiú testét összeroncsolná.

DT: Boldogasszony (Titkos Értelmő Róza, 1698. 293–294. – 1694); Szentantal (Bölcskey Ödön, 1997. 79. – 1721/1930).

AF–ER: Máriaradna (Világos Berkes-hegy, 1796. 65. – 1762); Máriaradna (Dugonics András, 1810. 116–117.).

B 42.15. A szerencsés végkimenetelű baleset. Egy négylovas kocsival utazó férfi alatt beszakad a Fertő tó jege, de a boldogasszonyi Máriához fohászkodva a lovával együtt kiszabadul életveszélyes helyzetéből. / Egy férfi lovastul-kocsistul a hídról a folyó vizébe/egy mély szakadékba zuhan. Esés közben a boldogasszonyi Szűzanyához fohászkodik, és életben marad. / Egy lovak alá esett gazda/gyermek a makkosmáriai Szűzanyához fohászkodik, és sértetlen marad./ Stb.

DT: Boldogasszony – 2 (Titkos Értelmő Róza, 1698. 252–256., 284. – 1692, 1693); Budakeszi – 4 (Bednárík György, 2017. 10., 23., 61., 65. – 1736–1778); Boldogasszony (Horváth Athanáz, 1926. 41.).

FF: Zselíz (MZA 102974. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2015).

AF–ER: Máriaradna/Újszentanna – 2* (Barna Gábor, 2004. 86., 87. – 1966, 1968).

SZ: Gyergyóholló (MZA 106168. – Magyar Zoltán gy., 2016).

B 42.16. A megvadult lovak. Egy polgár/egy paraszt/a kalocsai érsek orvosainak kocsiját/szénával megrakott szekerét elragadják a megvadult lovak, és sebesen vágatnak a szakadék felé. Az illető oltalomért a boldogasszonyi/a makkosmáriai/a hajósi kegyképhez fohászkodik, és a lovak a szakadék szélén lecsillapodnak.

DT: Boldogasszony – 2 (Titkos Értelmő Róza, 1698. 44–45., 201–204. – 1669, 1690); Budakeszi – 2 (Bednárík György, 2017. 23–24., 24., 62. – 1740).

AF: Hajós (Telecskay, 1891. 50–51.; Lukácsy István, 1937. 45.).

ER: Füzeshikola/H. n. – 3 (A kolosvári könyvező Szűznek historiaja, é. n. 69–71., 109., 145. – 1704–1741).

B 42.18. A romok alól épségben előkerülő gyerek. A játszadozó gyerekekre rádől a szomszéd ház tűzfala/az épület erkélye. A romokat takarító emberek/a gyerekek édesapja a szentmártoni Szűzanyához/a máriaradnai kegyképhez fohászkodik, és a gyerekek csodás módon épségben kerülnek elő a törmelékek alól.

DT: Szombathely-Szentmárton (Szalay János, 1938. 116–117. – 1756).

AF–ER: Máriaradna (Világos Berkes-hegy, 1796. 97–98. – 1762).

B 42.20. A megszűnő rontás. A megrontott személy szülei a boldogasszonyi/a máriaradnai kegyképhez fohászknak segítségért, és a rontás hamarosan elmúlik.

DT: Boldogasszony (Titkos Értelmő Róza, 1698. 47–48. – 1670).

AF–ER: Máriaradna (Világos Berkes-hegy, 1796. 90. – 1762).

B 42.21. A megszűnő kísértés. Egy férfi elkeseredésében már az öngyilkosságot fontolgatja, amikor eszébe jut, hogy végső reményként a boldogasszonyi Szűzanya segítségét kérje. Fogadalmát követően az illető megszabadul minden bajtól, és visszatér az életkedve.

DT: Győr/Boldogasszony (Horváth Athanáz, 1926. 41.).

B 42.23. A visszakapott pénz. A boldogasszonyi/makkosmáriai Szűzanyához fohászkozó személy elveszett pénze/lova megkerül.

DT: Boldogasszony (Titkos Értelmő Róza, 1698. 38–39. – 1668); Bukakeszi (Bednárík György, 2017. 9–10. – 1737).

B 42.24. A csodás meggazdagodás. Egy szegény asszony kisfia a szentképet áru-ló házalónál meglát egy Mária-képet, és addig kérleli érte az anyját, amíg az a képet kölcsönkért pénzből végül is megveszi. Másnap reggel azzal állít be a családfő, hogy vége az ínséges életüknek, mert az éjjel annyi pénzhez jutott, amennyit talán el sem tudnak költeni.

DT: Pankasz (EA 19984/91–92. – Avas Kálmánné gy., 1978).

B 42.27. Egyéb esetek.

ER: Füzesmikola/H. n. – 3 (A kolosvári könyvező Szűznek historiaja, é. n. 73. – 1708); Kolozsborsa/Füzesmikola (Vajkai Aurél, 1943. 45.); Uzdiszentpéter/Füzesmikola (Magyar Zoltán, 2012a. 284.).

B 45. A büntető kegykép. A kegykép megsértőjét/bántalmazóját isteni büntetés sújtja. / A kegykép megbünteti az elé járuló bűnös embert.

→MZ VI. J 11–20.

B 48. Halott emlékére létesített képesfa. A fa alatt történt halálos baleset emlékére a hozzátartozók egy Mária-képet függesztenek fel a fa törzsére.

DT: Rinyabesenyő (Somogy megye földrajzi nevei, 1974. 220.); Fehérvárcsurgó (EA 21368/6. – Sashalmi Endre gy., 1982).

FF: Szete (Csáky Károly, 2008. 116.).

B 51–60. Kegyeképekkel kapcsolatos egyéb hagyományok

B 51. Szentek kegyképei. Csodatévő kegyképek, melyek Jézus Krisztust vagy valamely jeles szentet ábrázolják.

B 51.1. Jézus Krisztust ábrázoló kegykép.

DT: Királyfalva (Jordánszky Elek, 1836. 147. – Godovics Wunibáld feljegyzése, 1827).

ER: Alsóilosva (Tagányi Károly–Réthy László–Kádár József, 1901. IV. 123.); Mezőkeszű/Füzesmikola (Magyar Zoltán, 2011a. II. 284.).

B 51.2. Szent Annát ábrázoló kegykép.

DT: Szany (MZA111063. – Balázs Lívia gy., 1972); Szany (EA 17770/20.; MZA111062. – Balázs Lívia gy., 1972); Vászoly (Nagy Balázs szerk., 2012. 188.).

FF: Csécs/Rudnok (MZA 84582. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008).

B 51.3. Szent Miklóst ábrázoló kegykép.

DT: Feketeváros (Mohl Adolf, 1926. 143–148.; Bálint Sándor, 1977. I. 42.).

B 51.4. Szent Antalt ábrázoló kegykép.

DT: Tejfalu* (Csiba Lajos, 1996. 102–103. – Csiba Lajos gy., 1938); Pécsvárad (Pesti János szerk., 2002. 353.).

B 51.5. Szent Vendelt ábrázoló kegykép.

DT: Radamos (EA 25893/90. – Kerecsényi Edit gy., 1986).

B 51.7. Szent István ábrázoló kegykép.

FF: Zsolna (Lovcsányi Gyula, 1881. 90.); Méhi (Fehérvári István, 1937. 24.).

B 51.12. Szent Juliannát ábrázoló kegykép.

DT: Lorettom (Mohl Adolf, 1926. 162–163.).

B 51.13. Szent Ignácot ábrázoló kegykép.

FF: Szepesség (Turisták Lapja, 1930. 310. – Rónaky Kálmán gy.).

B 51.14. Xavéri Szent Ferencet ábrázoló kegykép.

FF: Szepeshely/Szepeskáptalan (Pirhalla Márton, 1899. 472. – 18. század második fele).

B 51.15. Loyolai Szent Ignácot ábrázoló kép.

FF: Kassa* (Thaly Kálmán, 1881. 125.; Uó, 1889. 102. – 1706).

AF: Nyírvasvári (Ferenczi Imre–Molnár Mátyás, 1972. 254.).

B 51.16. Kis Szent Terézt ábrázoló kegykép.

FF: Imreg (MZA 97555. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013).

B 52. Protestánsok által is tisztelt kegykép. Kegykép, amit a környékbeli protestánsok is tisztelnek/amit csodatévő híre miatt ők is gyakran felkeresnek.

DT: Boldogasszony (Rosty Kálmán, 1890. 342–343.; Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 265.); Boldogasszony (Schaefer Jakab, 1897. 16.).

C 1–60. KEGYSZOBROK MONDÁI

C 1–20. A kegyszobor eredete

C 1. Az égből alászálló kegyszobor. A csíksomlyói kegyszobor a mohácsi vész után az égből száll alá, hogy Csíkban a katolikus hitet megvédelmezze. / A kegyszobrot egy reggel a Kissomlyó hegyén/a kegytemplom oltárán találják. / Az égből alászálló Mária-szobrot az erdőben egy kivágott fa tuskóján találják.

SZ: Csíksomlyó (Orbán Balázs, 1869. II. 15. – Losteiner Leonárd feljegyzése, 18. század vége); Csíksomlyó (Mohay Tamás, 2015. 86. – Losteiner Leonárd kézírata, 1810–1815); Csíksomlyó (Latkóczy Mihály, 1898. 149–150.); Gyimes: Rakottyás (Bosnyák Sándor, 2001. 170.).

ER: Várkudu (Magyar Zoltán, 2011a. II. 273.); Szék (Uő, 2012a. 285.); Visa (Uo., 282–283.); Vice (Uo., 282. – Tomisa Ilona gy.).

FF: Kálaz (MZA 83608. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007).

C 1.1. A kolostorfőnök álma. A csíksomlyói kolostor főnökének álmában megjelenik Szűz Mária, kezében egy Mária-szobrot tartva, és kijelenti, hogy attól kezdve e képmás lesz Erdély patrónája. Reggel a szerzetes a kegytemplom oltárán találja az álomban látott szobrot.

SZ: Csíksomlyó (Latkóczy Mihály, 1898. 149–150.).

C 1.2. A Hab Mária. Egy árvíz alkalmával, amikor a hullámok már a kolostor falait mossák, Szűz Mária szobra leszáll az égből az áradat közepére, és megparancsolja az árnak, hogy vonuljon vissza. A víz azonnal apadni kezd, a szobor pedig – amit azóta csak Hab Máriának neveznek a helybeliek – ott marad megkövülve a győri sétátéren.

DT: Győr (Bedy Vince, 1939. 132. – 19. század közepe).

C 1.3. A kolozsmonostori Mária-szobor. Szűz Mária legkedvesebb imahelyéről, a kolozsmonostori Mária-kút helyéről emelkedik fel az égbe. Kőből való mása, karján a kis Jézussal, azonban ott marad csodás módon azon a helyen.

ER: Kolozsvár (Versényi György, 1901. 219.).

C 2. Angyalok által hozott kegyszobor. Szűz Mária kegyszobrát angyalok viszik Kalocsáról Andocsra (az andocsi kegykápolnával együtt)/Nemeshetesen keresztül Búcsúszentlászlóra.

DT: Andocs (Jordánszky Elek, 1836. 173–175.); Mesztegyő/Andocs (Vajkai Aurél, 1942. 127. – vallásos ponyva, 19. század második fele); Andocs (EA 18881/10–11. – Kaposvári Mária gy., 1972–1974); Andocs (Eperjessy Ernő, 1988. 419. – 1973); Andocs (Somogy

megye földrajzi nevei, 1974. 238.); Nikla/Andocs (Hársházi István, 1978.); Andocs (Bangó Jenő, 1978. 57.); Nemeshetés (<http://hu.wikipedia.org/wiki/Nemeshetes>).
→MZ I. G 15.

C 4. Isteni rendelésből készült kegyszobor. Szűz Mária megjelenik a hasznosi szentasszonynak/egy magyarpolányi asszonynak, és utasítja, hogy csináltasson egy szép Mária-szobrot/Szentháromság-szobrot. A Szűzanya többször is megjelenik neki, és ellenőrzi, hogy a szobor a kívánalmai szerinti-e, és amíg nem találja tökéletesnek, átdolgozást kér rajta. / Szűz Mária álmában megjelenik egy turai férfinak, és arra utasítja, hogy vigyen a szekeren egy szobrot az épülő hasznosi kápolnába.

FF: Mátraverebély (PMNA 149/2. – Hofer Tamás gy., 1950); Hasznos (Kisfalusi János, 1995. 29.); Hasznos (Lengyel Ágnes–Limbacher Gábor, 1997. 114.).

DT: Magyarpolány (S. Lackovits Emőke, 2007. 227.).

AF: Tura (Kisfalusi János, 1995. 73.).

C 5. A fogadalmi kegyszobor.

C 5.1. Betegségből való felépülés érdekében állított Mária-szobor. Egy gróf/egy parádi férfi beteg felesége gyógyulása érdekében/egy mátrafüredi család a súlyosan beteg édesapa/egy jászladányi asszony saját gyógyulása reményében megfogadja, hogy ha felépül a betegségéből, szobrot állítanak Szűz Mária tiszteletére. A csodás gyógyulás bekövetkezte után a hozzátartozók/a betegségéből felgyógyult személyek beváltják a fogadalmukat.

DT: Bársonyos (EA 17075/9. – Nebehaj Ilona gy., 1971).

FF: Mátrafüred (EA 15623/4. – Krigovszky Anna gy., 1967); Mátrafüred (EA 15623/13. – Vészi Edit gy., 1967); Parád (EA 15626/6. – Godó Ágnes gy., 1967).

AF: Jászladány (Gulyás Éva, 1994. 112.).

C 5.2. Betegségből való felépülés örömeire állított fogadalmi szobor. Harci sebekből való kigyógyulás/a látás visszatérte/a beteg gyermek meggyógyulása örömeire/egy szerencsés szülés emlékére állított köztéri szobor (Szűz Mária/a Szentháromság/Szent Anna/Szent Vendel szobra).

DT: Berencs (MZA 61303. – Székesi László gy., 1997); Pered (Liszka József, 2000. 102.); Csorna, Markotabödöge, Egyed (Perger Gyula, 2006. 478–479.); Nagyfödemes (MZA 90456. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).

FF: Aha (MZA 1606. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007); Ipolykér (MZA 84271. – Varga Norbert gy., 2008); Bernecebaráti (Csáky Károly, 2010. 44.); Bernecebaráti – 2 (MZA 110672., 110674. – Magyar Zoltán gy., 2017).

C 5.3. A pestis elmúlása miatt állított fogadalmi szobor. Székesfehérvár/Feketeváros/Arad lakossága fogadalmat tesz a pestisjárvány idején, és a vész elmúltával köztéri Mária-szobrot/Szentháromság-szobrot emelnek annak örömeire, hogy a halálos kór megkímélte őket.

DT: Székesfehérvár (Károly János, 1887.); Feketeváros/Loretto (Mohl Adolf, 1909. 43.).
 AF: Arad (Bálint Sándor, 1977. I. 400–401.).

C 5.4. A dögvész elmúlása érdekében állított fogadalmi szobor. Egy Vendel nevű pásztorfiú buzgó imádságával/a falu népe búcsújárás felfogadásával kikönyörgi az égietől a vidéket sújtó dögvész megszűnését. A járvány elmúlásának az öröme állítja a község népe Szent Vendel határbeli szobrát.

AF: Jászárokszállás (Bálint Sándor, 1977. II. 390.); Kömlő (Császi Irén, 2006. 428–429.).
 DT: Dunaszekcső, Szabadszentkirály (Pesti János szerk., 2002. 353.).
 FF: Nagyt (Császi Irén, 2006. 429.).

C 5.5. A villámcsapások elhárításául állított Mária-szobor. Egy gazda a szántóföldjét sújtó gyakori villámcsapások elhárítása érdekében Szűz Mária-szobrot állíttat arra a helyre, ahová a mennykő a legtöbbször csapott le. A szobor felállítását követően a villámcsapások megszűnnek.

FF: Kerecsend (Császi Irén, 2005. 373.).
 AF: Földeák (MFMNA 687-1978/10. – Sipos Erzsébet gy.).

C 5.6. A lelki üdvösség érdekében állított kegyszobor. Egy győri nemesember többedmagával elhatározza, hogy szövetséget köt az ördöggel/eladja lelkét az ördögnek, ha az gazdaggá teszi őt. A pénzszerzés kudarcát követően a nemes lelki üdvössége érdekében szobrot állít Szent Mihály arkangyal tiszteletére azon a helyen, ahol társaival az ördögöt megidézték. / Egy pozsonyi polgár lelke a halála után megjelenik családtagjai előtt és kéri őket, hogy bűnei bocsánata érdekében váltsák be a fogadalmát, miszerint a Fájdalmas Szűzanyáról szobrot készíttet, és azt a káptalani templom oltárára helyezi. Az elmulasztott ígéret teljesítését követően a bolyongó lélek fehér galamb képében a mennybe emelkedik. / Egy ember a pénzéért megöli azt a kereskedő zsidót, akinek szállást adott éjszakára. Noha a gyilkosság nem kerül napvilágra, a hirtelen meggazdagodott férfit a lelkiismeret-furdalás arra indítja, hogy a zsidó pénzén a faluban emlék-szobrot állíttson Szűz Máriának. / Egy tűzvészben meghalt fiú emlékére állított Flórián-szobor/egy járványban meghalt leány emlékére állított Mária-szobor.

DT: Győr (Bálint Sándor, 1977. II. 320–321.; Perger Gyula, 2006. 468. – 1761); Pozsony (Esterházy Pál, 1690. 76–77.; Jordánszky Elek, 1836. 4.); Csalóköz (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 267.); Hegysúr (MZA 90466. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011.).
 FF: Dejtár (Ekler Andrea, 2006. 188.); Kisgyarmat (Csáky Károly, 2010. 125.).

C 5.7. Szerencsés megmenekülés emlékére állított fogadalmi szobor.

C 5.7.1. Fogságból való szabadulás emlékére állított szobor. Egy feketevárosi fiúnak sikerül megszöknie a tatárok táborából. Hazatérve hálából évek múltán oszlopot emeltet a Szentháromság tiszteletére. / Egy 48-as tisz az őt kompromittáló iratokat a lakásában őrzött Mária-szobor belsejébe rejti, ahol a nyomozó hatóságok a papírokat nem találják meg, s így kénytelenek őt szabadon

engedni. Hálából a család összes birtokán Mária-szobrot állíttat fel. / A cigányok által elrabolt és koldulásra kényszerített kisfiú szülei fogadalomtételüket követően rátalálnak régóta keresett gyermekükre. Hálából a máriaradnai kálvárián Mária-szobrot emelnek.

DT: Feketeváros (Mohl Adolf, 1926. 110–113.); Feketeváros (Olvasókönyv, é. n. 166–168.).

AF: Izsák (KJMNA 249.81/5. – Kovács Gyula gy., 1981).

ER: Világos (MZA 91008. – Magyar Zoltán gy., 2010).

C 5.7.2. A háborúból való hazatérés emlékére állított Mária-szobor. Az első világháborúból épségben történő hazatérés emlékére állított Mária-szobor.

DT: Olad (SMNK 1038/22. – Tóth József gy., 1976).

C 5.7.3. A sikertelen merénylet emlékére állított Mária-szobor. A király annak emlékére, hogy szerencsésen túlélte egy merényletet, hálából szobrot állít Szűz Mária tiszteletére.

DT: Buda (Szenthelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 29.).

C 5.7.4. Vadállatoktól történő megmenekülés emlékére állított fogadalmi szobor. Festetich Kristóf gróftól vadászat közben megtámadják a vaddisznók. A gróf egy hársfára mászva talál menedéket előlük. Hálából a megmeneküléséért a kemendollári kápolna számára egy Szent Kristóf-szobrot készíttet. / A pápai Szentháromság-szobor Mátyás király ajándéka, aki hálából állíttatja annak az emlékére, hogy szerencsésen megmenekült egy farkascorda elől.

DT: Kemendollár – 3 (EA 4196/1., 3. – Szentmihályi Imre gy., 1953); Vöckönd (Sági Károly, 1982. 368.); Pápa (Veszprém megye földrajzi nevei II., 1987. 139.).

→MZ II. H 355.4.

C 5.7.5. A sasvári kegyszobor eredete. A sasvári kegyszobrot egy nemesasszony faragtatja azt követően, hogy indulatos férje kidobta őt a hintóból. A nemesasszony Szűz Máriához könyörög segítségért, és fohásza meghallgatásra talál, mert korábban rossz házassága attól kezdve békességessé válik.

DT: Sasvár (Jordánszky Elek, 1836. 20.).

C 5.8. Engesztelésül állított szobor. Egy ártatlanul kivégzett fiú vére mindaddig felbuzog a földből, amíg a jezsuita atyák egy Szent Flórián-szobrot nem állítanak arra a helyre. / Gyilkosság miatt állított Ecce homo-szobor.

FF: Znióváralja (Zányi Kálmán, 1886. 2.)

DT: Páli (MZA 111046. – Balázs Lívia gy., 1989); Kapuvár (Perger Gyula, 2006. 481. – Bogárnár Ákos és Csiszér Attila gy.).

→MZ V. K 23.

C 5.9. Mária-jelenés emlékére állított szobor. Azon a helyen, ahonnét Szűz Mária felszállt a mennybe, Mária-szobrot állítanak, karján a kis Jézussal.

ER: Kolozsvár (Versényi György, 1901. 219.).

C 7. A külföldről származó kegyszobor.

C 7.1. A kegyszobor moldvai eredete. Szűz Mária csodatévő csíksomlyói kegyszobra a moldvai Barátból/Bákóból származik. / A kegyszobrot Moldvában faragják, és a török-tatár fenyegetés miatt menekítik Magyarországra. Szűz Mária kegyszobrát magyar katonák viszik Barátból/Bákóból Csíksomlyóra.

SZ: Csíksomlyó* (Erős Ferencz Modeszt, 1852. 13.); Gyimes: Gyepece (MZA 52456. – Magyar Zoltán gy., 2000); Gyimes: Komját száda, Lesőd, Gyepece (Magyar Zoltán, 2003. 257., 691–692.); Gyimes: Kostelek (Tomisa Ilona, 2003. 215.); Gyimes: Csinód (Magyar Zoltán, 2009a. 268.); Gyimes: Gyepece – 2 (Uő, 2011a. I. 100.).

MO: H. n. (Csíki Néplap, 1932. május 18. 2.; Mohay Tamás, 2009. 223.); H. n. (P. Boros Fortunát, 1994. 54. – 1943; Barna Gábor, 1993. 54. – Robu Mihály jászvásári püspök szentbeszéde, 1939); Bogdánfalva, Lujzikalugar – 2 (Tánczos Vilmos, 1991. 138–140.; Uő, 2016. 213–214., 216–217.); Bogdánfalva, Forrófalva*, Lujzikalugar* (Barna Gábor, 1993. 54.); Lujzikalugar (Gazda József, 1993. 56.); Forrófalva (Tánczos Vilmos, 2016. 214–216. – Takács György gy., 1993); Lujzikalugar (Magyar Zoltán, 1994. 83.); Csíkfalu (Borbély Éva, 1994. 61.); Trunk (Tánczos Vilmos, 2016. 217. – 1994); Pusztina (Gazda Enikő–Benedek H. Erika, 1997. 260.); Nagypatak (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 47.); H. n. (Simén Domokos, 1999. 134.); Bogdánfalva, Csíkfalu – 3 (Fosztó László, 1999. 104–105.); Klézse (Turai Tünde, 1999. 136.); Lujzikalugar (Bosnyák Sándor, 2001. 168–169.); Lujzikalugar – 4 (KJNTA ltsz. n.; MZA 66502., 66522., 66525., 66543. – Ilyés Sándor és Miklós Zoltán gy., 2001); Forrófalva (KJNTA ltsz. n.; MZA 66518. – Kinda István gy., 2001); Trunk (KJNTA ltsz. n.; MZA 66519. – Kinda István és Peti Lehel gy., 2001); Trunk (KJNTA ltsz. n.; MZA 66583. – Bende Szende gy., 2001); Lészped (KJNTA ltsz. n.; MZA 66544. – Papp Éva és Sebestyén Emese gy., 2001); Lészped (Lukács László, 2009. 426.); Lujzikalugar, Klézse (Magyar Zoltán, 2011a. II. 512., 512–513.); H. n. (P. Márk József, 2015. 3.).

C 7.1.1. A kegyszobor megnehezedése a maga választotta helyen. Szűz Mária kegyszobrát egy lovacskával szekéren szállítják Moldvából/megtalálási helyéről Magyarországra, de csak Csíksomlyóig tudják vinni, mert ott a szobor annyira megnehezedik, hogy akárhány ökröt fognak a kocsi elé, azok meg sem tudják mozdítani azt. A kegyszobor szállítói belenyugszanak az égiek akaratába és Csíksomlyón hagyják a kegyszobrot, tiszteletére pedig azon a helyen templomot építenek.

SZ: Gyimes: Antalok száda (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 107–108.); Gyimes: Gyepece (MZA 52456. – Magyar Zoltán gy., 2000); Gyimes: Antalok száda – 2, Gyepece (Magyar Zoltán, 2003. 257., 691–692.); Gyimes: Kostelek (Tomisa Ilona, 2003. 215.); Gyimes: Csinód (Magyar Zoltán, 2009a. 268.); Gyimes: Gyepece – 2 (Magyar Zoltán, 2011a. I. 100.).

MO: Lujzikalugar – 2 (Tánczos Vilmos, 1991. 138–139., 139–140.; Uő, 2016. 213–214., 217.); Forrófalva (Uő, 2016. 214–216. – Takács György gy., 1993); Trunk (Uo., 217. – 1994); Pusztina (Gazda Enikő–Benedek H. Erika, 1997. 260.); Nagypatak (Gál Péter József–Molnár

V. József, 1999. 47.); Lujzikalugar (Bosnyák Sándor, 2001. 168–169.); Lujzikalugar – 3 (KJNTA ltsz. n.; MZA 66502., 66522., 66543. – Ilyés Sándor és Miklós Zoltán gy., 2001); Trunk (KJNTA ltsz. n.; MZA 66583. – Bende Szende gy., 2001); Lészped (KJNTA ltsz. n.; MZA 66544. – Papp Éva és Sebestyén Emese gy., 2001); Lészped (Lukács László, 2009. 426.); Lujzikalugar (Magyar Zoltán, 2011a. II. 512.).
→MZ I. G 23. →MZ V. C 23.

C 7.1.2. A kegyszobor kiárúsítója. Azt a lujzikalugari csángót, aki önös érdekből eladja a kegyszobrot/a kegyszoborért cserébe a moldvai katolikusoknak juttatott havast (Bálványos havasát) a csíkiaknak, elviszik az ördögök/holtában elkárhozik.

MO: Lujzikalugar (Tánczos Vilmos, 1991. 138–139.; Uő, 2016. 213–214.); Forrófalva (Uő, 2016. 214–216. – Takács György gy., 1993); Forrófalva (KJNTA ltsz. n.; MZA 66518. – Kinda István gy., 2001).

C 7.2. A kegyszobor szentföldi eredete. Az andocsi kegyszobrot, melyet Szent József faragott, Jézus sírboltjában rejtik el, ahonnét egy szigetre, majd Rómába szállítják, végül Szent István uralkodása idején kerül Magyarországra.

DT: Mesztegyő (Vajkai Aurél, 1942. 127. – ponyvanyomtatvány, 19. század vége).
AF: Szakmár (Eckert Irma, 1937. 33.).

C 7.3. A kegyszobor bizánci eredete. Szűz Mária csíksomlyói kegyszobrát a török hódítás miatt Konstantinápolyból menekítik a moldvai Bákóba, majd később tovább onnan Csíksomlyóra.

MO: H. n. (Simén Domokos, 1999. 134.); H. n. (P. Márk József, 2015. 3.).

C 7.4. A kegyszobor németországi eredete. A hajósi Szűz Mária-szobrot az első telepesek hozzák magukkal német földről (Bussenből/Wittenbergből). A német telepesek csak akkor hajlandók Magyarországra költözni, ha szeretett kegyszobrukat is magukkal vihetik/mivel a szobrot nem adják nekik, az éj leple alatt lopják ki a templomból, és úgy viszik el.

AF: Hajós (Schön Mária, 2003. 83–90. – 1749); Hajós – 18 (Uő, 2003. 5–66.); Hajós – 2 (Bereznai Zsuzanna–Schön Mária, 2013. 748–749., 831.).

C 7.5. A csíkmenasági Mária-szobor eredete. Mária szobrát a reformáció idején kidobják a templomból a szászok lakta barcasági Hóltövényben. A szemétdombra vetett szobor megszólít egy a falun átutazó csíki szekereset („Vigyél magaddal!”), aki felveszi és hazaviszi a szobrot, majd a csíkmenasági templomnak adja.

SZ: Csíkmenaság (Orbán Balázs, 1869. II. 41.; Uő, 1873. VI. 429. – Losteiner Leonárd kéziratós műve nyomán, 18. század vége).

C 8. A kegyszobor készítői.

C 8.1. Szent József faragványa. Az andocsi kegyszobor Szűz Mária férjének, Szent Józsefnek az alkotása.

DT: Mesztegnyő/Andocs (Vajkai Aurél, 1942. 127. – vallásos ponyva, 19. század vége); Andocs (EA 18881/10. – Kaposvári Mária gy., 1972–1974).

AF: Szakmár (Eckert Irma, 1937. 33.).

C 8.2. Tündérek által készített királyszobrok. A váradi királyszobrokat (Szent István, Szent Imre, Szent László álló alakos szobrát, valamint Szent László lovas szobrát, melyek a nagyváradi székesegyház bejárata előtt álltak) tündérek készítették.

AF: Bihar vármegye/Nagyvárad (Bunyitay Vince, 1883. I. 188.).

C 8.3. A bákói mester. Szűz Mária csíksomlyói kegyszobrát egy Bákó városában élő művész/mester faragja.

SZ: Gyimes: Gyepece (Magyar Zoltán, 2003. 691–692.); Gyimes: Gyepece (Uő, 2011a. I. 100.).

C 8.4. A szoborfaragó remete. A máriavölgyi kegyszobrot egy az ottani völgyben élő remete faragja. /Szűz Mária zebegényi kődomborművét az ottani barlangban lakó remete faragja.

DT: Máriavölgy (Grieskiercher Ferdinánd, 1661. 37.); Máriavölgy (Pásztor Lajos, 1943. 6. – Orosz Ferenc feljegyzése, 1730-as évek); Máriavölgy (Ipolyi Arnold, 1859. 434–435.); Felsőszeli (EA 27140/15. – Danajka Lajos gy., 1996).

FF: Zebegény (EA 17909/9. – Ficszl Istvánné gy., 1973).

C 8.5. Az ártatlanul elítélt rab által faragott kegyszobor. Egy ifjúnak, akit ártatlanul zárnak a krasznahorkai vár tömlöcébe, álmában megjelenik Szűz Mária, és megvigasztalja őt. Felébredvén maga mellett a földön egy kést és egy darab fát talál, amiből a börtön sötétjében egy szép Mária-szobrot farag. Amikor a pap meglátogatja az ifjút, hogy a kivégzés előtt feladja neki az utolsó kenetet, elcsodálkozik a szobron, és azt felviszi a vár urának. A várúr a szobrot látva megbizonyosodik az ifjú ártatlanságáról, és szabadon bocsátja őt, Szűz Mária képmását pedig a vár közelében egy hársfára téteti fel. Azóta hívják azt a helyet Hárskútnak.

FF: Hárskút (Csodák könyve, 1859. 126.; Koleszár Krisztián, 2002. 276. – Pesty Frigyes, 1864. Torna vármegye); Hárskút (Magyar Zoltán, 2001a. 280.); Hárskút (Szentandrás Virág, 2008. 45.).

C 8.6. Pásztorfiú által faragott Mária-szobor. Szűz Mária hont-csitári/hajósi szobrát egy pásztorfiú faragja egyetlen fatörzsből hálából azért, mert a Szűanya egy ottani forrás vizével a vakságából kigyógyította.

FF: Ipolyvece (Kamarás József, 1984a. 43–44.); Hont (Uő, 1984b. 93–94.), Drégelypalánk (Csáky Károly, 1993. 103–104.); Herencsény (Magyar Zoltán, 2004b. 169–170.); Palást – 2 (MZA 64137., 84061. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007); Ipolynyék (MZA 84057. – Rusnák Beáta gy., 2009); Hont (Fésű József György, 2014. 416–417.); Ipolytölgyes (MZA 110314. – Magyar Zoltán gy., 2017).

AF: Hajós (Bereznai Zsuzsanna–Schön Mária, 2013. 706.).

C 8.7. Egy pásztor által faragott kegyszobor. Szűz Mária Básti-hegyi/Mátraverebély-szentkúti szobrát egy pásztor faragja hálából fia csodás gyógyulása és Szűz Mária megjelenése emlékére.

FF: Vecseklő (Barna Gábor, 1985. 164.); Mátraverebély-Szentkút (Uő, 1990. 114.).

C 8.8. Szűz Mária segítségével faragott kegyszobor. A hasznosi Mária-szobor Szűz Mária instrukciói alapján és ellenőrzése mellett készül el.

FF: Hasznos (Lengyel Ágnes–Limbacher Gábor, 1997. 114.).

C 10. Földből előkerült kegyszobor.

C 10.1. Az égi jel által felfedett kegyszobor. Szűz Mária csíksomlyói kegyszobrát az ellenség elől földbe rejtik, és mivel az elrejtők meghalnak a háborúban, a szobor sokáig rejtve marad. Egyszer a környéken élők arra lesznek figyelmesek, hogy amikor a Nap a határ egy bizonyos részére ér, az mindig elsötétedik. Az égi jel nyomán felássák az elsötétült földterületet, és megtalálják a kegyszobrot.

MO: Klézse (Turai Tünde, 1999. 136.).

C 10.2. A kegyszobor helyét jelző csodás liliom. Egy leány a kukoricaföldön kapálgatva egy gyönyörű fehér liliomra lesz figyelmes. Annyira megtetszik neki, hogy elhatározza, hogy földestül kiássza a virágot, és majd otthon a kertben újra elülteti. Ásás közben az ásó hegye egy ládába ütközik, amelyből Szűz Mária csíksomlyói kegyszobra kerül elő.

SZ: Gyimes: Antalok száda (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 107–108.; Gál Péter József, 2017. 186.); Gyimes: Antalok száda – 2 (Magyar Zoltán, 2003. 257., 691.).

ER: Szék (Magyar Zoltán, 2012a. 285.).

MO: Bogdánfalva (Tánczos Vilmos, 1991. 138.; Uő, 2016. 217.).

C 10.3. Állatok által megtalált kegyszobor.

C 10.3.1. Disznók által kitúrt kegyszobor. A legelő konda egy Mária-szobrot túr ki a földből a grófi legelőn. A disznótúrás (a földből kikerült kegyszobor) helyén forrás keletkezik (a csicsói szentkút).

DT: Högyész (Barna Gábor, 1990. 49.; Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 264.); Högyész* (L. Imre Mária, 1995. 201.; Uő, 2000. 173.).

C 10.3.2. Egyéb hagyományok. Szűz Mária máriavölgyi kegyszobrát egy kecske kaparja ki a szarvával. / Szűz Mária csíksomlyói kegyszobrát egy szarvasmarha

kaparja ki a földből. / Az andocsi kegyszoborra úgy találnak rá, hogy a pásztor a csordából el-eltűnő tehén nyomába szegődik, és meglátja, hogy az állat a réten elrejtett kegyszoborhoz dörzsölődik.

DT: Máriavölgy (Grieskiercher Ferdinánd, 1661. 13–19.; Pásztor Lajos, 1943. 4.).

MO: Lujzikalugar/Csíksomlyó (Magyar Zoltán, 2011a. II. 512.).

AF: Szakmár/Andocs (Eckert Irma, 1937. 34.).

C 10.4. A földből kiszántott kegyszobor. Mária szobrát (a segesdi/a csöpönyi/a lajtaszéki/a máriavölgyi/a káli/a máriapócsi/a csíksomlyói kegyszobrot) szántás alkalmával az eke fordítja ki a földből.

DT: Segesd (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 264.); Csöpöny, Lajtaszék (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 163.); Kismácséd/Máriavölgy (MZA 90606. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010).

FF: Kál (Császi Irén, 2005. 345–347. – Berényi Andrásné gy.).

AF: Bodrogszerdahely/Máriapócs (Magyar Zoltán, 2009b. 89.).

SZ: Lövéte/Csíksomlyó (Magyar Zoltán, 2011d. 131.).

C 10.5. A földből kiásott Mária-szobor (A máriabesnyői kegyszobor eredete). Egy gödöllői kőműveslegény, aki munkásként részese a régi premontrei kolostor romjai helyére tervezett új templom építésének, éjjel azt a szózatot hallja/azt álmodja, hogy ha ásni kezd az egykori főoltár helyén, valami nagyon szép tárgyat fog találni. A kőművessegéd másnap az álomban megjelölt helyen nekifog az ásásnak, és hamarosan egy csontból faragott Mária-szoborra akad. A talált szobrot a legény a grófhhoz viszi, aki azt a felépülő templom oltárára téteti.

AF: Máriabesnyő (Jordánszky Elek, 1836. 54.); Máriabesnyő (Luppa Péter, 1861. 557.); Máriabesnyő (Asztalos István, 1979. 44. – Pesty Frigyes, 1864. Pest-Pilis-Solt vármegye); Máriabesnyő (Odrobenyák János, 1875.); Máriabesnyő (Az Osztrák–Magyar Monarchia irásban és képben IX., 1893. 529.); Máriabesnyő (Lits Gyula, 1901. 2.); Máriabesnyő (P. Bartal Ince, 1929. 38.); Máriabesnyő (Paulovits Sándor, 1930. 30.); Máriabesnyő (Lévay Mihály, 1934. 376–377.); Máriabesnyő (Kolacskovszky Lajos, 1937. 316.); Máriabesnyő (Jávorka Péter, 1959. 58–59.); Máriabesnyő (Schram Ferenc, 1975. 278–279.); Gödöllő/Máriabesnyő (Raátz Judit, 1981. 24–25.); Máriabesnyő (Ipolyvölgyi Németh. J. Krizosztom, 1991. 175.).

C 10.7. Egyéb hagyományok. A föld mélyéről véletlenül előkerülő Mária-szobor.

DT: Ercsi (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 91.).

AF: Szakmár/Andocs (Eckert Irma, 1937. 33.).

C 11. Vízből előkerülő kegyszobor.

C 11.1. Tó vízében talált Mária-szobor. Egy szombathelyi asszonyt az álmából felébresztve ellenállhatatlan erő hívja ki a házból. Az asszony a ház közelében lévő mocsár közepén fényt lát felgyúlni, amely hívogatja őt. Az asszony elindul a fény felé, és csodák csodájára nem süllyed el az ingoványban. Amikor a tó kö-

zepére ér, a lángocska helyén egy Mária-szobrot pillant meg, amely az ölébe ugrik. A szobrot, amely egy régen elsüllyedt város templomának a szobra, a család attól kezdve nagy becsben őrzi. / A szegedi Szent György-templom kegyszobra/a csíksomlyói Mária-szobor egy tó/patak fenekéről kerül újra napvilágra.

DT: Szombathely (SMK 273/IV. 1. – Dömötör Ákos gy., 1953).

AF: Szeged (Tömörkény István, 1909. 163.).

SZ: Nyárádremete (Magyar Zoltán, 2011a. I. 178.).

MO: Lujzikalugar (Tánczos Vilmos, 1991. 139–140.); Lujzikalugar (KJNTA ltsz. n.; MZA 66543. – Ilyés Sándor és Miklós Zoltán gy., 2001); Lujzikalugar – 2 (Magyar Zoltán, 2011a. II. 512.).

C 11.1.1. A halálra ítélt katona útmutatása. Egy halálra ítélt katona annak fejében árulja el, hogy hová van elrejtve a kegyszobor, ha cserébe szabadon engedik.

MO: Lujzikalugar (Magyar Zoltán, 2011a. II. 512.).

C 11.2. Kút vízében talált Mária-szobor. Egy rabló felesége/egy beteg asszony/ egy jó útra tért rabló/egy pálos szerzetes/egy vándorló katona/egy vak koldus/ egy pásztor a gyógyító erővel bíró forrás fenekén egy Mária-szobrot talál. Az oda rejtett/ott rejtőző kegyszoborhoz egy csillag/fényesség/égi szózat/a vízben tükröződő Mária-kép vezeti el a megtalálót.

DT:

– A máriavölgyi kegyszobor: Máriavölgy – 3 (Grieskiercher Ferdinánd, 1661. 13–19., 38–39.; Pásztor Lajos, 1943. 3–4.); Máriavölgy (Esterházy Pál, 1690. 74.; Uő, 1696. 39.); Máriavölgy (Pásztor Lajos, 1943. 6. – Orosz Ferenc feljegyzése, 1730-as évek); Máriavölgy (Jordánszky Elek, 1836. 37.); Máriavölgy (Gebhart, Johann, 1856. II. 325–326.); Máriavölgy (Ipolyi Arnold, 1859. 434–435.); Máriavölgy (István bácsi naptára, 1878. 79.); Máriavölgy (Pozsony vármegye és Pozsony, 1904. 543.); Máriavölgy (Schaefer Jakab, 1897. 68–69.); Máriavölgy (Magary-Kossa Gyula, 1929. II. 39–40.); Máriavölgy (Pásztor Lajos, 1940. 134.); Máriavölgy (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 189.); Nyárasd (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 263.); Felsőszeli (EA 27140/15. – Danajka Lajos gy., 1996).

– A máriakálnoki kegyszobor: Máriakálnok (Pávai Antal, 1903. 13–14.); Máriakálnok (Ruff Andor, 1928/1938. 75–76.).

– A csatkaai kegyszobor: Rábapatona (MZA 71627. – Lackovits Emőke gy., 1969).

– A kocsolai kegyszobor: Kocsola (L. Imre Mária, 1995. 205.).

FF:

– A mátraverebély-szentkúti kegyszobor: Mátraverebély-Szentkút (Lévay Mihály, 1934. 394.); Tarnabod (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 262.); Péterfalva (Magyar Zoltán, 2006b. 116–117.); Ipolynyitra (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 256.).

AF:

– A jászberényi Mária-szobor: Jászberény (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 228. – 1948).

C 11.3. A kútba dobott Mária-szobor. A protestánsok/a törökök elől a várkútba/egy határbeli forrásba dobják a Mária-szobrot, amely többé már nem kerül elő. / A kolostor kútjában szentek kőszobrai találgatják meg.

DT: Léka (Rupp Jakab, 1870. I. 570.); Kiskutas (EA 6206/2–3. – Szentmihályi Imre gy., 1956); Pusztaszentlászló (Sági Károly, 1982. 366.).

C 11.4. A forrás mélyén tükröződő Mária-szobor. A forrás (a vasvári Szentkút) mélyén a kúthoz zarándokló hívek látni vélik az ellenség elől oda rejtett Mária-szobrot, amit azonban nem tudnak onnan kivenni.

DT: Ják (EA 8893/3. – Dobos Ilona gy., 1968); Vasvár (SMNK 750/1. – Lendvai Mária gy., 1971); Vasvár (Barna Gábor, 1990. 166.; Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 263.).
→MZ V. B 8.3.

C 12. Víz hozta Mária-szobor. A folyó (a Lajta/a Zsitva/Garam) hullámai egy Mária-szobrot vetnek a partra, amit az emberek a templomban helyeznek el, és nagy tiszteletben részesítenek. / A vimpáciak templomot építenek, és már anynyira elkészülnek vele, hogy csak az oltárkép hiányzik. Ekkor találnak rá a Lajta partján dolgozó parasztok a víz által hozott kegyszoborra.

DT: Vimpác (Mohl Adolf, 1926. 59–60.); Rőjtökmuzsaly (XJMNA 46-65/10. – Eröss László gy., 1956); Rőjtökmuzsaly/Vimpác (Berecz Sándor, é. n. 165.; Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 244.).

FF: Aha (MZA 83610. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007); Lekér/Csata (MZA 103063. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2015).

C 12.1. Árvíz hozta Mária-szobor. A falu általánosan tisztelt Mária-szobrát az árvíz egy távoli, ismeretlen helyről sodorja el, és teszi le mostani helyén, a templom közelében.

DT: Vállus (Petánovics Katalin, 1986. 61.; Uó, 1991. 116.); Hövej (Győr-Moson-Sopron megye földrajzi nevei I., 1998. 41.).

FF: Aha (MZA 83610. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007); Lekér/Csata (MZA 103063. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2015).

C 13. Az erdőben talált Mária-szobor.

C 13.1. Fa odvában talált Mária-szobor. Szűz Mária máriavölgyi/ciglédi kegyszobrát az elrejtése után sok idővel találják meg egy fa odvában.

DT: Vasvár* (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 295.); Kürt (Liszka József, 2000. 45.); Magyarbél, Egyházfa, Vághosszúfalu (MZA 90607., 90608., 90602. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).

C 13.2. Fa tuskóján talált Mária-szobor. Szűz Mária (égből alászálló) szobrát egy kivágott fa tuskóján fedezik fel az erdőt járó emberek.

ER: Visa (Magyar Zoltán, 2012a. 282–283.); Vice (Uo., 282. – Tomisa Ilona gy.).
→MZ V. B 9.5.

C 13.3. Bakonyoszlop nevének eredete. A Bakonyoszlop helyére érkező német telepesek az erdőben egy Mária-szobrot találnak, amit építendő templomuk elé egy oszlopra helyeznek. Innen ered a falu neve is.

DT: Bakonyoszlop (Ny. Nagy István, 2000. 144.; Veszprém megye földrajzi nevei IV., 2000. 55. – Pesty Frigyes, 1864. Veszprém vármegye).

C 14. Szakrális helyről előkerült kegyszobor.

C 14.1. Az elfalazott Mária-szobor. Amikor a törökök elfoglalják Budát, Szűz Mária szobrát a templomban elfalazzák, hogy az ne kerülhessen a kezükbe. Mikor másfélszáz év múlva a város visszafoglalásáért folynak a harcok, és egy hatalmas robbanás következtében leomlik a fal, újra láthatóvá válik a semmilyen sérülés nem szenvedett kegyszobor, amit a törökök és a magyarok egyaránt csodának tartanak.

DT: Buda (Latkóczy Mihály, 1898. 70–82.); Buda (Magyarság, 1927. május 8.); Buda (Paulovits Sándor, 1930. 10–12.); Buda (Berecz Sándor, é. n. 33–34.); Buda (Szenthelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 30.).

FF: Herencsény (Magyar Zoltán, 2004b. 161–162.).

SZ: Istensegítség (Bosnyák Sándor, 1977. 152.).

C 14.2. A máriakéeméendi kegyszobor megtalálása. Néhány kislány az egykori templom romjai között játszva a fal egyik mélyedéséből sugárzó fényre lesz figyelmes. Odaszaladva a kis Jézust bal karján tartó Mária szobrát találják meg az üregben, amit kiemelve onnan a falu templomába szállítva, azóta nagy tiszteletben részesítenek.

DT: Máriakéeménd (Csodák könyve, 1859. 134.); Máriakéeménd* (Barna Gábor, 1990. 101.).

C 16. Nevezetes esemény emlékére állított kegyszobor.

C 16.1. Mária-jelenés emlékére állított kegyszobor. Határbeli Mária-szobor, amit Szűz Mária ottani megjelenése emlékére állítanak.

DT: Kesztlőc (Kövecses Varga Erelka, 1995. 667.).

FF: Rakacaszend (MZA 228. – Magyar Zoltán gy., 1997).

C 16.2. Égi tünemény emlékére állított Mária-szobor. Egy szokatlanul nagy fekete felhő feltűnésének a hatására állított fogadalmi szobor.

FF: Ipolykiskeszi (MZA 89835. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).

C 16.3. Sárkányölés emlékére állított kegyszobor. Egy teheneket őrző lányt sárkány támad meg a legelőn, de a lány szembeszáll vele, és a lábával a fenevad nyakára taposva végez vele. E nevezetes tett emlékére a helyszínen a falubeliek Antiochiai Szent Margit-szobrot/Szűz Mária-szobrot állítanak.

DT: Máriakéeménd (Kriss, Rudolf, 1937. 42.; Bálint Sándor, 1977. II. 44.); Rábapordány (MZA 111036. – Balázs Lívía gy., 1976).

C 16.5. Nevezetes haláleset emlékére állított fogadalmi szobor. A földesúr Mária nevű önhitt lányát isteni büntetés sújtja. Emlékeire intő jelül Mária-szobrot

állíttat az édesapja. / A hirtelen kitört hóviharban és hidegben elpusztul a falu csordája, sőt még a pásztor is megfagy. Az állatok lenyúzott bőrének az árából Nepomuki Szent János-szobrot állítanak a pécskaiak. / Vízbe fült kislányok, balesetben meghaltak emlékére állított köztéri szobor.

FF: Tokaj (R. Gyula, 1884. 1.).

AF: Pécska (Magyar Etelka, 1996. 3.).

DT: Nagymácséd, Nagyfödemes (MZA 90465., 90468. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010, 2011).

C 18. Az ellenség elől elrejtett kegyszobor. A kegyszobrot az ellenség (törökök/tatárok/protestánsok/rablók) elől elássák/odvas fába/tóba/forrás mélyére rejtik/a templomban elfalazzák (majd a kegytárgyra évtizedek/évszázadok múltán véletlenül lelnek rá újra teljes épségében).

DT: Máriavölgy (Grieskiercher Ferdinánd, 1661. 38–39.; Pásztor Lajos, 1943. 4.); Máriavölgy (Pásztor Lajos, 1943. 6. – Orosz Ferenc feljegyzése, 1730-as évek); Máriavölgy (Ipolyi Arnold, 1859. 434–435.); Léka (Rupp Jakab, 1870. I. 570.); Máriavölgy (Schaefer Jakab, 1897. 68–69.); Buda (Latkóczy Mihály, 1898. 70–82.); Máriavölgy (Pozsony vármegye és Pozsony, 1904. 543.); Máriavölgy (Magyar-Kossa Gyula, 1929. II. 39–40.); Buda (Paulovits Sándor, 1930. 10–12.); Kiskutas (EA 6206/2–3. – Szentmihályi Imre gy., 1956); Ják/Vasvár (EA 8893/3. – Dobos Ilona gy., 1968); Vasvár (SMNK 750/1. – Lendvai Mária gy., 1971); Vasvár (Barna Gábor, 1990. 166.; Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 263.); Buda (Berecz Sándor, é. n. 33–34.); Ercsi, Máriavölgy (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 91., 189.); Nyárasd (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 263.); Felsőszeli (EA 27140/15. – Danajka Lajos gy., 1996); Mohács (Bosnyák Sándor, 2001. 148–149.); Magyarbél, Vághosszúfalu (MZA 90607., 90602. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).

FF: Kürt (Liszka József, 2000. 45.); Ipolynyitra/Mátraverebély-Szentkút (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 256.).

AF: Szeged (Tömörkény István, 1909. 163.); Szakmár/Andocs (Eckert Irma, 1937. 33.); Úri/Máriabesnyő (Schram Ferenc, 1975. 284.).

ER: Istensegítség/Buda (Bálint Sándor, 1977. 152.).

SZ: Nyáradremete (Magyar Zoltán, 2011a. I. 178.).

MO: Lujzikalugar (Tánczos Vilmos, 1991. 139–140.); Lujzikalugar (KJNTA ltsz. n.; MZA 66543. – Ilyés Sándor és Miklós Zoltán gy., 2001).

C 19. A megálmódott kegyszobor. Kegyes álom/álomban kapott isteni sugallat/égi szózat nyomán találnak rá a régóta rejtőző kegyszoborra (Mária-szoborra).

DT: Szombathely (SMK 273/IV. 1. – Dömötör Sándor gy., 1957).

FF: Hont (Kolacsokszky Lajos, 1938. 188.); Ipolyvece (Kamarás József, 1984a. 43–44.); Drégelypalánk (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 81.); Hont (Hála József, 1994. 46.); Szanda (Limbacher Gábor, 1995. 23.); Lengyel Ágnes–Limbacher Gábor, 1997. 15–16.); Ipolykér (MZA 84271. – Varga Norbert gy., 2008).

C 19.1. A máriabesnyői kegyszobor megtalálása.

→MZ V. C 10.5.

C 19.2. A megálmodott irgalmas szobor. Egy súlyos betegségben szenvedő bécsi asszonynak álmában háromszor jelenik meg Szűz Mária faragott képe, és azt az utasítást kapja tőle, hogy a szobrot keresse meg, és meggyógyul. A harmadik jelenés Sümegre irányítja az asszonyt, ahol az atyák több Mária-szobrot is eléje visznek, mígnem ráismer végül az álomban látottra. Az asszony misét mondat a szobor előtt, és meggyógyul. Ezt az első csodás gyógyulást még számos további követi Sümegen.

DT: Sümeg (Kiss Fábán, 1703. Előszó *4.); Sümeg (Jordánszky Elek, 1836. 85–86.); Sümeg (Gebhart, Johann, 1856. II. 340–341.); Sümeg (Paulovits Sándor, 1930. 48–49.); Sümeg (Kocsis Ödön, 1940. 7–10.); Sümeg (Bálint Sándor, 1977. I. 216.); Sümeg (Szenhelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 112.); Sümeg (Barna Gábor, 1990. 145.); Sümeg (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 256.).

C 20. A kegyszobor eredetével kapcsolatos egyéb hagyományok.

C 20.1. A háton hozott kegyszobor. Egy ájtatos férfi a hátára véve viszi haza falujába egy távoli városból (Pozsonyból/Marosvásárhelyről) a kegyszobrot.

DT: Ipolykér (MZA 84271. – Varga Norbert gy., 2008).

SZ: Nyárádremete* (Magyar Zoltán, 2011a. 179.).

C 20.2. Az otffelejtt szobor. A búcsújárók pihenés közben otffelejtnek a pihenés helyén egy Jézus-szobrot, amit a falu lakói megtalálnak, és nagy tiszteletben részesítenek.

DT: Szentá (MZA 73668. – N. N. gy., 1974).

C 20.3. A szent fából faragott Mária-szobor. A szentkút mellett álló kivágott fa törzséből faragják ki a kegyszobrot.

DT: Palotabozsok (L. Imre Mária, 1995. 203.).

C 20.4. A győri Kálvinista Mária. Egy Komárom megyei református földesúr a hozzá alamizsnáért betérő karmelita barátot tréfából deresre húzatja. Tettéért a bíróság Mária-szobor felállítására kötelezi. Így létesül a győri Immaculata-szobor, amit a köznyelv az eredettörténete miatt csak Kálvinista Máriának nevez.

DT: Győr (Bedy Vince, 1939. 132.).

C 21–40. A csodás kegyszobor

C 21. A vándorló kegyszobor. A kegyszobrot ellopják/elrabolják/a kegyszobor birtokosai egy másik helyre viszik, de a szobor mindig visszatér az eredeti helyére/a megtalálási helyére/a maga választotta helyre.

DT:

– A soproni Szent Mihály-templom celli Mária-szobra: Sopron (Mohl Adolf, 1926. 170–178.).

- A máriakálnoki Mária-szobor: Máriakálnok (Ruff Andor, 1928/1938. 75–76.).
- Az andocsi Mária-szobor: Andocs (Csóti Csaba, é. n. 129.).
- A segesi Mária-szobor: Segesd (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 264.).
- FF:
- A szentkúti Mária-szobor: Kishartyán (EA 6358/1. – Nagy Dezső gy., 1951); Mátraverebély-Szentkút (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 262.); Tarnabod (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 264.); Péterfalva – 2 (Magyar Zoltán, 2006b. 116–117., 117.).
- A bábindali Mária-szobor: Bábindal (MZA 83594. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007).
- Az ahai Mária-kő: Aha – 2* (MZA 83611., 83612. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007).
- A frivaldi Mária-szobor: Frivald (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 101.).
- AF:
- A máriabesnyői kegyszobor: Úri (Schram Ferenc, 1975. 284.).
- A szegedi Megláncolt Jézus: Szeged (A tengeri kisasszony, 2006. 585. – Wéber Károly gy., 19. század közepe).
- A hajósi Mária-szobor: Hajós (Schön Mária, 2003. 52–53.; Bereznai Zsuzsanna–Schön Mária, 2013. 60., 749.).
- AF–ER:
- A máriaradnai Mária-szobor (a kegyhely közelében lévő Mária-szobor):: Szapáryfalva, Gyulavarsánd (MZA 99887., 99888. – Magyar Zoltán és Harangozó Imre gy., 2014).
- ER:
- A füzemesikolai Mária-szobor: Visa* (Magyar Zoltán, 2012a. 282–283.); Vice* (Uo., 282. – Tomisa Ilona gy.).
- SZ:
- A csíksomlyói Mária-szobor: Csíksomlyó (Kritsa Klára, 1887. 2.); Gyimes: Bükkhavas pataka (Magyar Zoltán, 2003. 694.). MO: Csíkfalu (Fosztó László, 1999. 104.).

C 21.1. Az angyalok által visszavitt kegyszobor. A segesi/a csíksomlyói Mária-szobrot angyalok viszik vissza az eredeti helyére.

DT: Segesd (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 264.).

MO: Csíkfalu (Fosztó László, 1999. 104.).

C 21.2. Az anyjához kívánczó Mária-szobor. A bántornyai Mária-szobor leszáll az oltárról, és elindul az „anyjához”, a máriabesztercei Szűzanyához. A bántornyaiak látva a csodát és megijedve attól, hogy otthagyja őket a kegyszobor, harangozni kezdenek, mire Mária megtorpan, és visszamegy az oltárra.

DT: Radamos (MZA 90953. – Magyar Zoltán gy., 2011).

C 21.3. Egyéb hagyományok.

C 21.3.1. A megsértődő kegyszobor. Szűz Mária szobra elhagyja a községet, mert annak új, református földesura lett, és átmegy a szomszéd falu templomába. / Szűz Mária szobra a sarokból a templom közepére megy, amikor nem őt akarják a templomban az oltárra helyezni. / Szűz Mária szobra elhagyja a kápolnát, amikor annak kriptájába egy bűnös embert temetnek, és csak akkor tér vissza, amikor a halottat más helyre viszik.

DT: Vimpác (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 265.); Röttökmuzsaj (XJMNA 46-65/10. – Erőss László gy., 1956); Csepreg (Vas megye földrajzi nevei, 1982. 51.).

C 23. A megnehezédő kegyszobor. A kegyszobrot el akarják hurcolni (a törökök/tatárok/szovjetek)/el akarják szállítani korábbi helyéről, de sehogyan sem tudják kivinni a templomból, mert a szobor olyan nehezzé válik, hogy nem tudják felemelni. / A szekérre rakott kegyszobrot nem tudják továbbvinni a település/a megye határán/a hargitai Tolvajos-tetőn/nem tudják átvinni a hídon, mert hirtelen annyira megnehezedik, hogy hiába fognak a kocsi elé akárhány ökröt, azok nem tudják megmozdítani. Amikor szállítói felhagynak a hiábavaló kísérellettel, a kegyszobor újra könnyűvé válik.

DT:

– A bodajki Mária-szobor: Bodajk (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 294.).

FF:

– A kálazi Hétfájdalmú Szűzanya-szobor: Kálaz – 4 (MZA 1588., 83607–83609. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007).

– A nyitralehotai Mária-szobor: Nyitralehotá (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 209.).

ER:

– A csíksomlyói Mária-szobor: Szilágysomlyó (Bosnyák Sándor, 2001. 170.); Szilágynagyfalu (Bara Madarász Éva, 2003. 40–41.); Görgényüvegcsúr (KJNTA 2369-10/12. – Vass Attila gy., 2009); Alsórákos, Bálványosvár (MZA 91273., 91389. – Magyar Zoltán gy., 2010, 2011); Gereblye (Magyar Zoltán, 2011a. II. 318.); Bálványosvár (Uo., 62–63.; Uő, 2012a. 286.); Szék, Vice – 2 (Uő, 2012a. 285–286.); Kárásztelek – 2 (MZA 98056., 98057. – Magyar Zoltán gy., 2013).

SZ:

– A csíksomlyói Mária-szobor: Gyimes: Bán pataka, Görbe pataka, Gyimesbükk (Bosnyák Sándor, 1982. 84–85., 101.); Szépvíz, Oroszhegy (MZA 52228., 52229. – Bosnyák Sándor gy., 1980-as évek); Gyimesfelsőlok (Tankó Gyula, 1992. 93.); Csík (Bosnyák Sándor, 1993. 45.); Csík (Kozma Mária, 1983. 43.); Gyimes: Antalok száda (Gál Péter József, 2017. 186. – 1996); Gyimes: Barackos pataka, Bükkhavas pataka – 2, Kosteletk, Gyimesközéplök (MZA 52429., 52428., 52436., 52434., 52455. – Magyar Zoltán gy., 1996–2001); Göröcsfalva, Gyergyóremete, Szépvíz, Gyimes: Rakottyás (Bosnyák Sándor, 2001. 169–170., 219.); Gyimes: Antalok száda, Barackos pataka, Bükkhavas pataka – 2, Csinód, Görbe pataka, Sántatelek* (Magyar Zoltán, 2003. 692–696.); Gyimes: Farkasok pataka (Uő, 2008b. 86.); Gyimes: Csinód – 2 (Uő, 2009a. 268.); Kászonaltíz, Kászonfeltíz, Kászonjakabfalva – 2, Kászonújfalva, Gyimes: Áldomás pataka, Magyarcsügés, Csíkmenaság, Csíkszentkirály, Csíkszentmárton, Gyergyóalfalu, Orotva*, Székelyvarság, Zetelaka (Uő, 2011a. I. 85–86., 100., 144., 165–166., 214.); Szentegyházsfalu (Uő, 2011a. II. 513.); Barót, Miklósvár, Zalánpaták – 2 (Uő, 2011b. 133.); Lövéte – 2, Homoródtremete (Uő, 2011d. 131–132.); Csíksomlyó (P. Márk József, 2015. 4.); Gyergyótölgyes: Túlsovíz, Gyergyóholló (MZA 106164., 106165. – Magyar Zoltán gy., 2016).

MO:

– A csíksomlyói Mária-szobor: Forrófalva (Barna Gábor, 1993. 54.); Nagypatak (Gál Péter József, 2017. 71–72. – 1993); Csíkfalu, Klézse (Fosztó László, 1999. 105.); Pusztina, Romanu (Bosnyák Sándor, 2001. 170.); Lészped (KJNTA ltsz. n.; MZA 66542. – Papp Éva és Sebestyén Emese gy., 2001); Lujzikalugar (Magyar Zoltán, 2011a. II. 512.).

C 23.1. A szobor visszavitele. A csodálatosképpen megnehezedett kegyszobrot (Szűz Mária csíksomlyói szobrát/a bodajki Mária-szobrot) több ökör sem tudja elhúzni, de visszafelé szállítani könnyűszerrel lehet/két ember is vissza tudja vinni az eredeti helyére.

SZ: Gyimes: Bán pataka, Görbe pataka (Bosnyák Sándor, 1982. 85., 101.); Gyimes: Bükkhavas pataka (MZA 52436. – Magyar Zoltán gy., 1996); Gyimes: Bükkhavas pataka (Magyar Zoltán, 2003. 693.); Kászonzeltíz, Gyergyóalfalu, Zetelaka (Magyar Zoltán, 2011a. I. 85., 165., 214.); Zalánpatak (Uő, 2011b. 133.).

MO: Romanu (Bosnyák Sándor, 2001. 170.).

DT: Bodajk (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 294.).

C 24. Az elpusztíthatatlan kegyszobor.

C 24.1. A tűzben is sértetlen maradó kegyszobor. A váratlanul kiütő tűzvészben/a törökök/a tatárok által felgyújtott templomban egyedül a kegyszobor marad sértetlen, minden más porig ég. / A tatárok/a protestánsok máglyára vetik a kegyszobrot, de azt a tűz érintetlenül hagyja.

DT:

– A fraknoi várkapolna Mária-szobra: Fraknó – 2 (Esterházy Pál, 1690. 70–71.; Jordánszky Elek, 1836. 64.); Fraknóvárалja (Schaefer Jakab, 1897. 33.); Fraknóvárалja (Tomisa Ilona, 2015. 192.).

– A máriakálnoki Mária-szobor: Máriakálnok (Pávai Antal, 1903. 41.).

– A sümegi Mária-szobor: Sümeg (Kocsis Ödön, 1940. 15.).

– A röjtökmuzsalyi Mária-szobor: Röjtökmuzsaly (XJMNA 46-65/10. – Erőss László gy., 1956).

– A tardosi Mária-szobor: Tardos (Hála József–Kemecsi Lajos, 2002. 282–284.).

– a korponaszentmiklósi (krapinai) Mária-szobor: Korponaszentmiklós (MZA 103183. – Mile Zsigmond és Huszár Andrea gy., 2015).

AF:

– A hajósi Mária-szobor/Jézus-szobor: Hajós – 2 (Schön Mária, 2005. 286., 287.); Hajós (Lukácsy István, 1937. 20.).

ER:

– A tordatúri (gyulafehérvári) Mária-szobor: Tordatúr – 2 (Magyar Zoltán, 2011a. I. 460.).

SZ:

– A csíksomlyói Mária-szobor: Csíksomlyó (Jordánszky Elek, 1836. 138. – 1741); Csíksomlyó (Mohay Tamás, 2015. 98. – Loistener Leonárd kézírata, 1810–1815); Csíksomlyó (Kovács Gyárfás, 1898. 42.); Csíksomlyó (Lévay Mihály, 1934. 364.); Csíksomlyó (P. Boros Fortunát, 1994. 62. – 1943); Orotva – 2 (Magyar Zoltán, 2011a. I. 166.); Homoródkarácsonyfalva (Uő, 2011d. 132.); Csíksomlyó (P. Márk József, 2015. 4.). ER: Gereblye (Magyar Zoltán, 2011a. II. 318.); Szék (Uő, 2012a. 285.).

C 24.1.1. A kettéváló lángnyelvek. Az égő templomba a kegyszobor megmentése miatt bemenő férfi előtt kettéválik a tűz, és ezáltal épségben tudja kihozni azt.

AF: Hajós (Schön Mária, 2005. 286.).

C 24.1.2. Az el nem égő fénykép. A fényképen, amelyen Szűz Mária segesdi kegyszobra is látható, nem ég el. A fénykép minden más része elhamvad, de az a rész, amely a Mária-szobrot ábrázolja, nem kap lángra.

DT: Örtilos/Szentmihályhegy (Eperjessy Ernő, 2009. 47.).

C 24.2. A villám által megkímélt kegyszobor. A fertőszentmiklói templomba beleszapó villám darabokra töri Fájdalmas Szűzanya-szobor talapzatát, de magának a szobornak semmi baja nem esik.

DT: Fertőszentmiklós (Berez Sándor, é. n. 71.).

C 24.3. A pusztító vihart túlélte kegyszobor. A vihar ledönti Szűz Mária fertőszentmiklói/balassagyarmati határbeli szobrát/kidönti a szobrot tartó fát, és noha a talapzat/a fa teljesen összetörik, magának a szobornak semmi baja sem esik.

DT: Fertőszentmiklós (Szenhelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 58.); Fertőszentmiklós (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 99.); Fertőszentmiklós (Rozsonits Géza, 1996. 20.).

FF: Balassagyarmat (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 30.).

C 24.4. A bombatámadást túlvészelt kegyszobor. Noha a bombázástól/a bomba által okozott légnyomástól romba dől a kegyszobrot őrző kápolna/templom, maga a szobor sértetlen marad.

DT:

– A mesztegyői Mária-szobor: Mesztegyő (G. Jáger Márta, é. n. 172.).

FF:

– A kiskovácsvágási Nepomuki Szent János-szobor: Kiskovácsvágása (Magyar Zoltán, 2004c. 118.).

ER:

– A tordatúri Mária-szobor: Tordatúr (Magyar Zoltán, 2011a. I. 460.).

C 24.5. A széttörhetetlen kegyszobor. Szűz Mária csíksomlyói/rakacaszendi kegyszobrát hiába próbálják a keresztény hit ellenségei (a tatárok/a szovjet katonák/a kommunisták) széttörni/fegyverrel összevagdálni, nem képesek elpusztítani azt. / A kegyszobrot elpusztítani készülő ellenséges katonákat isteni büntetés sújtja (szörnyethalnak/isteni fény vakítja el őket/a karjuk megmerevedik/stb.), és ezért nem árthatnak annak.

ER: Gereblye (Magyar Zoltán, 2011a. II. 318.).

SZ: Csík (Kozma Mária, 1983. 43.); Szépvíz (MZA 52228. – Bosnyák Sándor gy., 1980-as évek); Gyimes: Rakottyás, Szépvíz (Bosnyák Sándor, 2001. 170., 219.); Gyimes: Bükkhavas patak (MZA 52441. – Magyar Zoltán gy., 2001); Gyimes: Bükkhavas pataka – 3, Ciherek pataka, Kápolna pataka, Kostelek (Magyar Zoltán, 2003. 693–696.); Gyimes: Ciherek pataka (Uő, 2006d. 81.); Kászonjakabfalv, Zetelaka (Uő, 2011a. I. 85., 214.); Miklósvár (Uő, 2011b. 134.).

FF: Rakacaszend (MZA 227. – Magyar Zoltán gy., 1997).

C 25. A kegyszobor sérülései.

C 25.1. Katonák által megsebzett kegyszobor. A kegyszobor elhurcolására érkező ellenséges katonák (törökök/tatórok/szovjetek) abbéli dühükben, hogy a szobrot képtelenek elvinni, fegyverrel próbálnak elégtételt venni, de a kardvágással/lándzsaszúrással/korbácsütéssel csak kisebb sérülést képesek okozni rajta. / A kegyszobrot összetörni akaró ellenséges katonák fegyverei nem okoznak kárt a kegyszoborban, a bántalmazás nyoma azonban egy helyütt rajta marad, és máig látható a szobor arcán/más testrészén.

DT:

– A röjtökmuzsaji Mária-szobor: Röjtökmuzsaj (XJMNA 46–65/11. – Eröss László gy., 1956).

FF:

– A privigyei Mária-szobor: Privigye (Rosty Kálmán, 1890. 8.).

ER:

SZ:

– A csíksomlyói Mária-szobor: Csíksomlyó (Kozma Mária, 1983. 37. – püspöki leirat, 1798); Csíksomlyó (Mohay Tamás, 2015. 103., 129. – Losteiner Leonárd kézírata, 1810–1815); Csíksomlyó (Jordánszky Elek, 1836. 139.); Csíksomlyó (Orbán Balázs, 1869. II. 15.); Csíksomlyó (Kritsa Klára, 1887. 2.); Csíksomlyó (Kovács Gyárfás, 1898. 2.); Csíksomlyó (Lévay Mihály, 1934. 364.); Csíksomlyó (Kardos Árpád, 1941. 43–44.); Csíksomlyó – 3 (P. Boros Fortunát, 1994. 54., 67., 74. – 1943); Gyimes: Görbe pataka (Bosnyák Sándor, 1982. 101.); Gyimes (Tankó Gyula, 1992. 93.); Gyimesközéplek (MZA 52455. – Magyar Zoltán gy., 1996, 2001); Gyergyóremete, Szépvíz, Gyimes: Rakottyás (Bosnyák Sándor, 2001. 169–170.); Gyimes: Antalok száda, Bükkhavas pataka – 2, Csinód, Sántatelek (Magyar Zoltán, 2003. 692., 694., 696–697.); Gyimes: Farkasok pataka (Uő, 2008b. 86.); Gyimes: Csinód – 3 (Uő, 2009a. 268–269.); Kászonaltíz, Kászonújfalva, Csekefalva, Orotva, Deményháza, Nyárádköszvényes, Nyárádremete, Oroszhegy, Székelyvarság (Uő, 2011a. I. 85–86., 144., 166., 178., 214.); Barót – 2, Miklósvár, Zalánpatak (Uő, 2011b. 133–134.); Homoródkarácsonyfalva, Homoródremente – 2, Lövéte (Uő, 2011d. 131–132.); Csíksomlyó (P. Márk József, 2015. 4.). ER: Szilágysomlyó (Bosnyák Sándor, 2001. 170.); Szilágynagyfalva (Bara Madarász Éva, 2003. 40–41.); Vice (Magyar Zoltán, 2012a. 286. – Tomisa Ilona gy.); Kárásztelek – 2 (MZA 98056., 98057. – Magyar Zoltán gy., 2013). MO: Forrófalva (Barna Gábor, 1993. 54.; Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 265.).

C 25.2. Az ostorcsepés nyoma. A Mária szobrát Andocsra szállító angyalok nagy fényességgel érkeznek a falu fölé. Miközben szállnak le a templom helyére, egy ott álldogáló gonosz béres az ostorával a fényesség felé csap. Az ostor vége a kegyszobor arcát éri, amely vágás máig is meglátszik rajta. / Egy uradalmi kocsis kocsija előtt hirtelen nagy fényességben egy gyönyörű nő tűnik fel. A kocsis nem mer odaütni, de a földesúr leugrik a bakról, és kétszer rávág az ostorral a nő arcára. / Egy plébános hintón utazik, amikor a lovak megtorpannak. A kocsis jelzi a papnak, hogy egy öregasszony áll a kocsi előtt. A plébános utasítja a kocsist, hogy vágjon végig rajta az ostorával, amit az meg is tesz. / Az országúton üresen poroszkáló ló vontatta szekérre felül Szűz Mária, de a kocsis végigver rajta. Szűz Mária leszáll a kocsiról, és felül egy tehenek által vontatott szekérre, amely

nyomban sebesen repülni kezd, jóllehet nagy súlyt visz. Amikor a szekér megérkezik Nagytapolcsányba, Szűz Mária felmegy az oltárra, és ott marad. A nagytapolcsányi kegyszobor arcán azonban azóta is látható a két ostorcsapás nyoma.

DT:

– Az andocsi Mária-szobor: Andocs (Hársházi István, 1978.).

FF:

– A nagytapolcsányi Mária-szobor: Nagytapolcsány (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 204.); Zoborvidék/Nagytapolcsány (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 264–265.); Alsócsitár* (Magyar Zoltán, 2002. 190.). DT: Csallóköz (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 265.).

C 25.3. Az ásóval megsértett kegyszobor. A csíksomlyói Mária-szobor arcán úgy keletkezik a sérülés, hogy véletlenül megsérti az ásó, amikor a földből (elrejtési helyéről) kiássák/amikor egy legelő marha a lábával kikaparja azt.

MO: Lujzikalugar (Tánczos Vilmos, 1991. 139–140.; Uő, 2016. 217.); Klézse (Turai Tünde, 1999. 136.); Lujzikalugar – 2 (Magyar Zoltán, 2011a. II. 512.).

C 25.5. A kijavíthatatlan sérülés. Szűz Mária csíksomlyói kegyszobrának arcán látható sérülést/horzsolást bárhogy is próbálják, nem tudják kijavítani, a szoborról lepattog az újabb festés.

ER: Szilágynagyfalu (Bara Madarász Éva, 2003. 40–41.); Kárásztelek (MZA 98056. – Magyar Zoltán gy., 2013).

SZ: Csíksomlyó (Mohay Tamás, 2015. 103., 129. – Losteiner Leonárd kézírata, 1810–1815); Csíksomlyó (Jordánszky Elek, 1836. 139.); Csíksomlyó (Orbán Balázs, 1869. II. 15.); Csíksomlyó (Kovács Gyárfás, 1898. 42.); Csíksomlyó (Lévay Mihály, 1934. 364.); Csíksomlyó (Kardos Árpád, 1941. 43–44.); Csíksomlyó (P. Boros Fortunát, 1994. 74. – 1943); Gyimes: Görbe pataka (Bosnyák Sándor, 1982. 101.); Gyimesközéplak (MZA 52455. – Magyar Zoltán gy., 2001); Gyimes: Antalok száda, Bükkhavas pataka – 2, Csinód, Sántatelek (Magyar Zoltán, 2003. 692., 694., 696–697.); Gyimes: Csinód – 3 (Uő, 2009a. 268–269.); Kászontíz, Nyárádköszvényes (Uő, 2011a. I. 86., 178.); Homoródkarácsonyfalva, Homoródremete (Uő, 2011d. 132.); Gyergyótölgyes: Tülsóvíz, Gyergyóholló (MZA 106164., 106165. – Magyar Zoltán gy., 2016).

MO: Lujzikalugar (Tánczos Vilmos, 1991. 139–140.; Uő, 2016. 217.); Forrófalva (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 265.); Lujzikalugar (KJNTA ltsz. n.; MZA 66521. – Ilyés Sándor és Miklós Zoltán gy., 2001); Lujzikalugar (Magyar Zoltán, 2011a. II. 512.).

C 27. A könnyező kegyszobor. Szűz Mária/Szent László kegyszobra az országos megpróbáltatások, a vidéket sújtó veszedelem (háború/járvány/stb.) idején/bizonyos alkalmakkor sír, könnyezik.

DT:

– A máriavölgyi Mária-szobor: Máriavölgy (Barna Gábor, 1988. 348. – Grueber Antal feljegyzése, 1737).

– A kiscelli Mária-szobor: Kiscell (Paulovits Sándor, 1930. 23.).

– A magyaregregyi Mária-szobor: Örtilos/Szentmihályhegy (Eperjessy Ernő, 2009. 45. – 1964).

– Szent László nagyváradi lovas szobra: Somogyvár (Bosnyák Sándor, 2001. 82.).

– A búcsúszentlászlói Mária-szobor: Göntérháza (Magyar Zoltán, 2010. 123.).

FF:

– A sasvári Mária-szobor: Sasvár (Lévay Mihály, 1934. 387.).

– A hont–csitári Mária-szobor: Hont (Kolacskovszky Lajos, 1938. 188.); Hont/Drégelypalánk (Hála József, 2000. 343.).

– A szandai Mária-szobor: Szurdokpüspöki (Lengyel Ágnes–Limbacher Gábor, 1997. 107.; Limbacher Gábor, 2005. 139.); H. n.* (Limbacher Gábor, 1997a. 161–162.).

– A debrődi Szent László-kápolna Jézus-szobra: Debrőd (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 256–257.; Gál Péter József, 2017. 444.); Debrőd (Magyar Zoltán, 2001a. 597–598.).

– A szentkúti Mária-szobor: Osgyán (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 256.).

– A tildi Mária-szobor: Pozba (MZA 97035. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013).

– Az újlóti Mária-szobor: Újlót (MZA 97036. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013).

– A pásztói Mária-szobrok: Pásztó – 2 (www.facebook.com/paszto/ – posztolás: 2017.06.28.; 2017.06.29.: a pásztói plébánia facebook-oldala, fényképekkel együtt; MZA 109541., 109542.); Pásztó (<http://www.magyar Kurir.hu/hirek/a-vaci-egyhazi-megye-kozlemenye-pasztoi-szuz-maria-szobor-konnyezese-kapcsan> – letöltés: 2017.07.18.; MZA 109543.); Pásztó (Fáy Zoltán, 2017. 10.); Nagybörzsöny, Letkés, Ipolydamásd (MZA 109577., 110323., 110324. – Magyar Zoltán gy., 2017); Nagybörzsöny (MZA 111211. – Magyar Zoltán gy., 2018).

AF:

– Az andocsi Mária-szobor: Kalocsa (Eckert Irma, 1937. 33.).

– A jánoshidai Mária-szobor: Jánoshida (Lengyel Ágnes, 2004. 63–64.).

– A mogyorósi Lourdes-i Mária-szobor: Szinyér (Magyar Zoltán, 2009b. 95.).

– A csongrádi Lourdes-i Mária-szobor: Csongrád (Gyöngyössy Orsolya, 2008. 523.).

AF–ER:

– A máriaradnai kálvárián/egy máriaradnai kápolnában lévő Mária-szobor: Világos (MZA 91010. – Magyar Zoltán gy., 2010); Micske (Magyar Zoltán, 2011a. II. 487.); Érselénd (Uő, 2012c. 117.); Gyulavarsánd (MZA 99885. – Magyar Zoltán és Harangozó Imre gy., 2014).

ER:

– A szászsebesi/kolozsvári Mária-szobor: Szászsebes (Kőváry László, 1852. 247.; Uő, 1866. 291.).

– A csíksomlyói Mária-szobor: Egrestő (Magyar Zoltán, 2005a. 122.); Csernakeresztúr (Uő, 2009d. 129.); Alsórákos (MZA 91273. – Magyar Zoltán gy., 2010); Bolya (Magyar Zoltán, 2011a. I. 364.); Ördöngösfüzes (Uő, 2011a. II. 63.; Uő, 2012a. 286.).

SZ:

– A csíksomlyói Mária-szobor: Csíksomlyó – 2 (Mohay Tamás, 2015. 99., 103–104. – Losteiner Leonárd kézírata, 1810–1815); Csíksomlyó – 2 (Orbán Balázs, 1869. II. 15.); Csíksomlyó – 2 (Kozma Mária, 1983. 39., 42.); Csíkszereda (MZA 52219. – Tomisa Ilona gy., 2003); Gyimes: Csinód (Magyar Zoltán, 2009a. 269.); Kászonyjakabfalva, Csíkszentkirály, Csíkszentmárton – 2, Deményháza, Vármező*, Oroszhegy, Székelyvarság (Uő, 2011a. I. 86., 144., 178., 214.); Barót (Uő, 2011b. 133.); Lövéte (Uő, 2011d. 132.); Gyergyótölgyes: Hágótó, Gyergyótölgyes: Túlsóvíz, Gyergyótölgyes (MZA 106161–106163. – Magyar Zoltán gy., 2016); Pálpataka – 2 (MZA 108888., 108911. – Magyar Zoltán gy., 2017).

MO:

– A csíksomlyói Mária-szobor: Lujzikalugar (KJNTA ltsz. n.; MZA 66543. – Ilyés Sándor és Miklós Zoltán gy., 2001).

C 27.1. A Mária-szobor véres könnycseppjei. Amikor a tatárok el akarják mozdtítani a helyéről Szűz Mária csíksomlyói kegyszobrát, a szeméből véres könnycsepp hull. / Egy gömöri Mária-szobor szeméből vércseppek folynak.

ER: Alsórákos (MZA 91273. – Magyar Zoltán gy., 2010).

FF: Vály völgye (P. Bodnár Mónika–Pusko Gábor, 2002. 80.).

C 27.2. A könnycseppek nyoma. A magyaregregyi Mária-szobor könnycseppjeit lehetetlen felmosni, azok máig is látszanak a templom kövezetén.

DT: Örtilos/Szentmihályhegy (Eperjessy Ernő, 2009. 45. – 1964).

→MZ II. D 108., 137.

C 28. A verejtékező kegyszobor. Szűz Mária csíksomlyói kegyszobra örökké izzad, azért törölgetik a pünkösdi búcsú alkalmával is zsebkendővel.

SZ: Kászonimpér – 2, Gyimes: Magyarcsügés (Magyar Zoltán, 2011a. I. 86., 100–101.); Zalánpatak (Uő, 2011b. 134.).

MO: Lészped (Kóka Rozália, 1984. 626.); H. n. (Csángó Újság, 1990. 4. szám, 3. – Kóka Rozália gy.).

C 28.1. A vérrel verejtékező Mária-szobor. Szűz Mária máriavölgyi kegyszobra háborús időkben/az országot fenyegető veszély esetén vérrel verejtékezik.

DT: Máriavölgy (Kiss Fábán, 1703. Előszó, 3.); Máriavölgy (A kolosvári Könyvező Szűznek históriája, 1735. 15.; Tüskés Gábor, 1993. 222–223.); Máriavölgy (Kaltenbaeck, J. P., 1845. 147.; Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 264.).

C 29. A vérző kegyszobor. Egy út menti Mária-szobor Ocskay László kuruc kapitány kivégzésekor vérezni kezd. / Az ostoros béres/kődobáló gyerekek/el-lenséges katonák által megsebzett szobor vérezni kezd.

DT:

– Az érsekújvári Boldogasszony-szobor: Érsekújvár (Thaly Kálmán, 1881. 125.; Uő, 1889. 102. – B. Berényi Ferenc naplója, 1710).

FF:

– A nagytapolcsányi Mária-szobor: Nagytapolcsány (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 204.).

– A hasznosi Mária-szobor: Mátraverebély (EA 3527/2. – Hofer Tamás gy., 1950).

AF:

– Ferenc József ásoththalmi szobra: Ásoththalom* (Bálint Sándor, 1980. 5118.).

SZ:

– A csíksomlyói Mária-szobor: Csíksomlyó (Orbán Balázs, 1869. II. 15. – 18. század vége); Gyergyóremete (Bosnyák Sándor, 2001. 169.); Miklósvár (Magyar Zoltán, 2011b. 134.).

C 31. A kegyszobor változó arckifejezései.

C 31.1. A kegyszobor változó tekintete. Szűz Mária csíksomlyói kegyszobra mosolyog, amikor belépnek a zarándokok a templomba, és szomorú, amikor távoznak onnan. / A Mária-szobor arca olykor mosolygós, máskor pedig bánatos.

SZ: Csíksomlyó (Mohay Tamás, 2015. 98–99., 128. – Losteiner Leonárd kézírata, 1810–1815); Csíksomlyó – 7 (P. Boros Fortunát, 1994. 67. – 1943); Vármező, Oroszhegy, Székelyvarság (Magyar Zoltán, 2011a. I. 178., 214.); Lövéte (Magyar Zoltán, 2011d. 132.).
FF: Debrőd (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 256.; Gál Péter József, 2017. 443. – 1993).

AF: Csongrád (Gyöngyössi Orsolya, 2008. 523.).

C 31.1.1. Az érdemek szerinti tekintet. A sasvári/a pilisszántói/a csíksomlyói Mária-szobor mindenkire érdemei szerint néz: a hívó emberre kegyesen, a bűnös emberre szigorúan. / A bűnös emberek nem tudják állni a csíksomlyói kegyszobor tekintetét.

DT: Sasvár (Lévay Mihály, 1934. 388.); Pilisszántó (Bálint Sándor, 1977. II. 284.).

SZ: Csíksomlyó – 2 (P. Boros Fortunát, 1994. 71.); Gyergyóalfalu (Magyar Zoltán, 2011a. I. 166.).

C 31.2. A pislogó kegyszobor. A kegyszobor (a csatkaai Mária-szobor/a hontcsitári Mária-szobor/a pécskai Szent János-szobor) többször is lehunyja, majd megint kinyitja a szemét.

FF: Tar (Limbacher Gábor, 1998b. 205.); Herencsény (Magyar Zoltán, 2004b. 169–170.).

AF: Pécska (Magyar Etelka, 1996. 3.).

C 31.2.1. A kiscelli csoda. A kiscelli plébános miseszolgálat közben látja, hogy úrfelmutatáskor a Mária-szobor felnyitja, majd lecsukja a szemét, a fejét jobbra és balra fordítja, végül lehajtja az Úr teste előtt. E csoda valóságát a jelenlévő hívek közül többen is megerősítik. Néhány nap múlva a csoda ugyancsak úrfelmutatáskor megismétlődik: Mária szobra felnyitja a szemét és barátságosan a hívek felé bólint. A miséző plébános megrendültségében elájul az oltár előtt.

DT: Kiscell (Huszár Károly, 1859. 8. – 1745); Kiscell/Dömölk (Tüskés Gábor, 1993. 180. – 18. század közepe); Kiscell (Paulovits Sándor, 1930. 23.); Kiscell (Lévay Mihály, 1934. 369.).

C 31.3. A kegyszobor elkomorodó tekintete. Szűz Mária kiscelli/csíksomlyói kegyszobra háborúk alkalmával/vészterhes idők közeledtével/a nagyszombati mise alatt elkomorul/szomorúvá változik/kipirul.

DT: Kiscell/Dömölk (Tüskés Gábor, 1993. 180. – 18. század közepe); Kiscell (Paulovits Sándor, 1930. 23.); Kiscell (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 264.).

SZ: Csíksomlyó (Mohay Tamás, 2015. 98–99. – Losteiner Leonárd kézírata, 1810–1815); Csíksomlyó (Jordánszky Elek, 1836. 139.); Csíksomlyó (Lévay Mihály, 1934. 364.);

Csíksomlyó – 12 (P. Boros Fortunát, 1994. 67., 71. – 1943); Csíksomlyó (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 264.).

C 31.4. A kegyszobor kísérelő tekintete. A csíksomlyói kegyszobor kíséri a tekintetével a templomba belépő embert.

ER: Aknasugatag (Magyar Zoltán, 2011a. II. 391.).

SZ: Csíksomlyó* (P. Boros Fortunát, 1994. 67.); Gyergyótölgyes: Túlsóvíz (MZA 106159. – Magyar Zoltán gy., 2016).

C 32. A megszólaló kegyszobor. Szűz Mária kegyszoborra megszólal az oltáron, és tanácsot ad a híveknek/a búcsújáróknak.

DT: Boldogasszony (Titkos értelmő Róza, 1698. 16–27.; Tüskés Gábor, 1993. 180.); Máriavölgy (Pásztor Lajos, 1943. 14–15.).

FF: Szanda (Limbacher Gábor, 2004. 115.).

SZ: Csíksomlyó (Orbán Balázs, 1869. II. 15. – Losteiner Leonárd kézírata nyomán, 18. század vége); Csíksomlyó (Kozma Mária, 1983. 39.).

→MZ V. C 42.8.2.

C 32.1. A Mária-szobor jövendölése. A törökök a templomba kötik be a lovaiakat, és közben arról beszélgetnek, hogy hamarosan megnyerik a háborút, mire Szűz Mária szobra az oltáron megszólal: „Nem ti győztök!” Mária e szavaiból származik Lenti neve is.

DT: Lenti – 4 (EA 6573/1–2. – Szentmihályi Imre gy., 1958).

C 32.2. A Mária-szobor kérése. Szűz Mária visnyovéni szobra kéri a sekrestyéstől, hogy a templom takarításakor őt is törölgesse meg. / Szűz Mária vasvári szobra a törökök közeledése miatt kéri a menekülő szerzetest, hogy őt is vigye magával. / Szűz Mária szemétdombra kidobott holtövényi szobra kéri az arra járó csíkmenasági szekereset, hogy vigye magával. / Szűz Mária tardosi szobra álmában arra kér egy asszonyt, hogy vigye vissza az eredeti helyére.

FF: Visnyovén (Nedeczky Ladislaus, 1739. 126.).

DT: Vasvár (SMNK 750/1. – Lendvai Mária gy., 1971); Vasvár (Barna Gábor, 1990. 166.; Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 263.); Tardos (Hála József–Kemecsi Lajos, 2002. 282–284.).

SZ: Csíkmenaság (Orbán Balázs, 1869. II. 41.).

C 32.3. A Mária-szobor parancsa („Vigyétek innen ezt a dögöt!”). Egy életében bűnös szerzetest/bűnös földesurat temetnek az andocsi templomba/a csepregi kápolnába. Éjszaka egyszer csak az emberek arra lesznek figyelmesek, hogy a harangok maguktól megszólalnak, a gyertyák maguktól meggyulladnak, és Szűz Mária szobra megelevenedve azt az utasítást adja, hogy vigyék el a közeléből azt a bűnös holttestet. Amint a parancsot végrehajtják, a szobor ismét megmerevedik, és a harangok is elhallgatnak.

DT: Bő/Csepreg (A Répce mente meséi és mondái, 1996. 85–86. – Pomogyi József gy., 1979); Andocs (MZA 103646. – Magyar Zoltán gy., 1996).

AF: Kalocsa/Andocs (Eckert Irma, 1937. 34.).

C 32.4. Az éneklő Mária-szobor. Szűz Mária hont-csitári kegyszobra a mise alatt végig együtt énekel a hívekkel.

FF: Herencsény (Magyar Zoltán, 2004b. 169–170.).

C 32.5. A zokogó Mária-szobor. A sasvári kegytemplom kápolnájából kihallatszik a síró Mária-szobor zokogása.

DT: Sasvár (Lévay Mihály, 1934. 387.).

C 33. A megmozduló kegyszobor. Szűz Mária/jeles szentek szobra életre kel, megmozdul az oltáron/a fejét jobbra-balra fordítja. A Szűzanya megelevenedését kipirult arca, homlokának melegsége is elárulja.

DT: Kiscell/Dömölk (Tüskés Gábor, 1993. 180. – 18. század közepe); Kiscell (Paulovits Sándor, 1930. 23.); Celldömölk (Nemes Vazul, 1948. 12.).

FF: Szanda (Limbacher Gábor, 2004. 115.).

C 33.1. A megforduló szobor. Szent Vendel Hanyi-pusztai szobra mindig arra fordul, amerről a harangszót hallja. / Szent Flórián nagykárolyi szobra minden hetedik évben szilveszter éjszakáján 12 órakor megfordul a tengelye körül.

FF: Eger (Császi Irén, 2006. 429.).

AF: Nagykároly (Kónya László szerk., 2003. 161.).

C 33.2. Az órát igazító szobor. A pozsonyi városháza terén álló páncélos lovag kőszobra valahányszor a déli harangszót hallja, kiveszi az óráját, és megigazítja.

DT: Pozsony* (Tolnai Vilmos, 1927. 43.).

C 33.3. A trombitáló szobor. Gábrriel arkangyal szobra a szobrot készíttető istenfélő ember halálakor és halálának századik évfordulóján életre kel, és megfújja a kezében lévő trombitát. Harmadszor akkor fog belefújni a harsonába, ha eljön a végítélet napja.

FF: Znióváralja (Zányi Kálmán, 1886. 2.).

→MZ IV. N 110.2. →MZ V. C 33.4.

C 33.4. A csíksomlyói angyalok. Ha a csíksomlyói kolostorban egy szerzetes halála közeleg, a kegyszobor feletti angyal lehajtja a fejét, és a kezében lévő koronát Szűz Mária fejére helyezi. / Mihály arkangyal szobra a csíksomlyói kolostorban az egyházi szónoklatok előtt trombitálni szokott.

SZ: Csíksomlyó (Orbán Balázs, 1869. II. 15.; P. Boros Fortunát, 1994. 69. – Loseiner Leonárd kézírata nyomán, 18. század vége); Csíksomlyó – 2 (Mohay Tamás, 2015. 101.,

102. – Loseiner Leonárd kézírata, 1810–1815); Csíksomlyó (Orbán Balázs, 1869. II. 15.); Csíksomlyó (P. Boros Fortunát, 1994. 70–71. – 1943).

C 33.5. A kegyszobor hívása. A gutori Mária-szobor a mutatóujját maga felé görbítve magához inti az ott ájtatoskodó úriasszonyt.

DT: Gutor (Jankó Zoltán, 1997. 86. – 1935).

C 33.6. Az oltárra kíváncsozó szobor. A sarokban őrzött Mária-szobor a templom közepére megy, amikor nem őt akarják az oltárra tenni.

DT: Rőjtökmuzsaj (XJMNA 46-65/10. – Eröss László gy., 1956).

C 33.7. A szent kezébe kíváncsozó szobrok. A Jézust és Szűz Máriát ábrázoló szobrok leszállnak az oltárról, és Boldog Ilona apáca kezében tűnnek fel.

KM/DT: H. n. (HE, 9.).

C 33.8. A talapzatáról leszálló szobor. Donát szobra minden éjfélkor megelevenedik, leszáll a talapzatáról, és körülnéz Kolozsváron, hogy nem fenyegeti-e veszély a várost.

ER: Kolozsvár (Versényi György, 1901. 126.; Asztalos Lajos, 1985. 32.); Kolozsvár (Szendrey Zsigmond, 1927. 198.).

→MZ II. D 220. →MZ II. J 223.1.

C 33.9. Az oltárról leszálló Mária-szobor. A miselátogatás elhanyagolása/az erkölcsök megromlása miatt Szűz Mária szobra (a magyaregregyi Mária-szobor/a pinkakertesi szőlőhegyi Mária-szobor/a szombathely-szentmártoni Mária-szobor) leszáll a talapzatáról/az oltárról, és el akarja hagyni a templomot. Csak a pap és a hívek hosszas könyörgésére és fogadalomtételére változtatja meg a szándékát, és megy vissza a helyére.

DT: Örtilos/Szentmihályhely (Eperjessy Ernő, 2009. 45. – 1964); Pinkakertes, Szombathely-Szentmárton (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 267.).

→MZ V. C 21.2.

C 35. A fényességben tündöklő kegyszobor. Szűz Mária kegyszobor fényességet sugároz/mennyei fényességben tündöklök az oltáron/azon a helyen, ahová elrejtették.

DT:

– A máriavölgyi Mária-szobor: Máriavölgy (Grieskiercher Ferdinánd, 1661. 38–39.; Pásztor Lajos, 1943. 4.); Máriavölgy (Ipolyi Arnold, 1859. 434–435.); Felsőszéli (EA 27140/15. – Danajka Lajos gy., 1996); Kismácséd, Magyarbél (MZA 90606., 90607. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010, 2011).

– A máriakémendi Mária-szobor: Máriakéménd (Csodák könyve, 1859. 134.); Máriakéménd (Barna Gábor, 1990. 101.); Máriakéménd (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 181.).

- A máriagyúdi Mária-szobor: Máriagyúd (Lukácsy István, 1911. 21.); Máriagyúd (Lévay Mihály, 1934. 380.).
- A kiscelli Mária-szobor: Kiscell (Paulovits Sándor, 1930. 23.).
- A sasvári Mária-szobor: Sasvár (Lévay Mihály, 1934. 387., 388.).
- A budavári Mária-szobor: SZ: Istensegítség (Bosnyák Sándor, 1977. 152.).
- A csepregi Mária-szobor: Bő (A Répce mente meséi és mondái, 1996. 85–86. – Pomogyi József gy., 1979).
- FF:
- A magyarnándori Mária-szobor: Ipolyszécsénke (Limbacher Gábor, 2005. 140.).
- AF:
- A máriabesnyői Mária-szobor: Gödöllő (Lits Gyula, 1901. 2.).
- SZ:
- A csíksomlyói Mária-szobor: Csíksomlyó – 2 (Mohay Tamás, 2015. 100., 125., 129. – Losteiner Leonárd kézírata, 1810–1815: 1669-ben és 1746-ban feljegyzett mirákulumok); Csíksomlyó (Orbán Balázs, 1869. II. 15. – Losteiner Leonárd latin nyelvű kéziratosa műve nyomán); Csíksomlyó (Báth János, 2000. 50. – 1784); Csíksomlyó (Kovács Gyárfás, 1898. 57. – 1788); Csíksomlyó (Jordánszky Elek, 1836. 139.); Csíksomlyó – 3 (P. Boros Fortunát, 1994. 67–69. – 1943); Csíksomlyó (Székely László, 1995. 184.); Gyimes: Bükkhavas pataka (Magyar Zoltán, 2003. 696.).

C 35.1. A kegyszobor fénylő csillagai. A törökök dúlása előtt három fényes csillag ragyog Szűz Mária csíksomlyói kegyszobrán (kettő a mellén és egy a homlokán) olyan fényesen, hogy a templomot éjjel is teljesen bevilágítják. / Pünkösöd hajnalán, mielőtt a Nap feljönne, látszik az égen 12 csillag: a csíksomlyói Szűzanya arcképe és körülötte a 12 csillag.

SZ: Csíksomlyó (Orbán Balázs, 1869. II. 15. – Losteiner Leonárd kéziratosa műve nyomán, 18. század vége); Csíksomlyó – 3 (Mohay Tamás, 2015. 100., 102–103. – Losteiner Leonárd kézírata, 1810–1815).

ER: Várkudu (Magyar Zoltán, 2011a. II. 274.).

C 36. A minden szennytől mentes kegyszobor. Szűz Mária csíksomlyói kegyszobrát/a szobor arcát nem kell tisztítani, mert nem porosodik, és a gyertyafüst sem fogja be.

SZ: Csíksomlyó (Mohay Tamás, 2015. 129. – Losteiner Leonárd kézírata, 1810–1815); Csíksomlyó (Kovács Gyárfás, 1898. 57. – 1788); Csíksomlyó (Kozma Mária, 1983. 37. – püspöki leirat, 1798); Csíksomlyó (Jordánszky Elek, 1836. 139.); Csíksomlyó (Lévay Mihály, 1934. 364.); Csíksomlyó – 3 (P. Boros Fortunát, 1994. 66., 173. – 1943); Csíksomlyó (Művelődés, 1990. 6–7. szám, 7. – P. György József feljegyzése); Csíkszereda (MZA 52504. – Tomisa Ilona gy., 2007); Gyergyóalfalu (Magyar Zoltán, 2011a. I. 166.).

C 39. A kegyszobron megmutatkozó egyéb csodák.

C 39.1. Szűz Mária hat uja. A szandai Mária-szobor hat ujjának látványa zavarja a hívek egy részét, és elhatározzák, hogy eltávolítják a fölös ujjat, de az asztalos legény nem vállalja, hogy hozzányúljon „gyilkoló eszközzel” a Szűzanya testéhez. Egy falubeli asszonynak álmában megjelenik Mária (a Mária-szobor),

és felszólítja, hogy csak nyugodtan vágja le a fölös ujját a padláson lévő metszőollóval. Másnap az asszony éppen csak hozzáérinti a metszőollót a kegyszoborhoz, és a fölös ujj magától leválik.

FF: Szanda (Limbacher Gábor, 1997. 15–16.; Uő, 2004. 101–103.); Herencsény* (Magyar Zoltán, 2004b. 169.).

C 39.2. A kegyszobor haja. Szűz Mária nyitralahotai kegyszobrának élő haja van: Mária haja magától nő, amit a falubeli lányok és asszonyok naponta fésülnek.

FF: Nyitralahota, Zoborvidék (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 261., 267.).

C 39.3. Az összenövő testrészek. A törökök visszaviszik Szűz Mária kegyszobrának elrabolt fejét, és amint a hívek ráteszik a leválasztott fejet a szobor törzsére, az magától ráforr, újra összenő.

DT: Röjtökmuzsaj (XJMNA 45-65/12. – Erőss László gy., 1956).

C 39.5. A kegyszobor ruhája.

C 39.5.1. A kegyszobor stólája. A kegyszobor felszentelésekor szél támad, amely lekapja a misét celebráló pap nyakából a stólát, és azt Szűz Mária nyakába röpti.

DT: Pozsony (Esterházy Pál, 1690. 76.; Jordánszky Elek, 1836. 21.; Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 267.).

C 39.5.2. A kegyszobor kalocsai ruhája. Szűz Mária andocsi kegyszobra csak kalocsaiak által varrt ruhát tűr meg magán, emlékeztetve arra, hogy honnan származik.

AF: Kalocsa (Eckert Irma, 1937. 34.).

C 39.5.3. A szobor által levetett ruha (Az el nem fogadott ajándék). Egy grófi pár arannyal hímzett palástot ígér a máriacelli kegyszobornak, ha vakon született kislányuk meggyógyul. A csodás gyógyulást követően meggondolják magukat, és csak egy olcsóbb palástot visznek Máriacellbe, de amint ráadják a ruhát szoborra, a Szűzanya leveti magáról a nem jó szívvel adott ajándékot. / A hárskúti Mária-szoborra egy rosszéletű nő is varrt ruhát, de amikor ráadják azt a szoborra, a ruha leég róla.

DT: Pécs (Berze Nagy János, 1940. II. 533–534.).

FF: Hárskút (Bálint Sándor, 1944a. 171.).

C 39.6. A kegyszobor koszorúja. Nepomuki Szent János szobrára egy búcsú alkalmával egy tizennégy éves leány koszorút helyez, mely rá egy esztendőre újra kivirít. / Egy fiatalasszonyt állandó fejfájás gyötri. Azt a tanácsot kapja, hogy vegyen koszorút a Mária-szobor fejére. Amint ezt megteszi, nyomban elmúlik a panasza.

FF: Eger vidéke (Benkóczy Emil, 1907. 151.); Nógrádmegyer (Limbacher Gábor, 1993. 198.; Lengyel Ágnes–Limbacher Gábor, 1997. 19.).

C 39.7. A kegyszobor kezében tartott virág.

C 39.7.1. A kegyszobor kezében kivirágzó virág. A Mária-szobor kezébe tett virág (muskátlil/lilom) kivirágzik, és hetek múltán is ugyanolyan élő marad, míg a vízbe tett virág napok alatt elhervad.

DT: Kesztlőc – 2 (Kövecses Varga Etelka, 1995. 667.); Kesztlőc – 2 (BBMNA 95/10., 12. – Mózer Márta gy., 2000).

AF: Apátfalva (MZA 28394. – Sinkó Rozália gy., 1999).

C 39.7.2. A kegyszobor kezében égő gyertyává változó virág. A csíksomlyói Szűzanya által a karján tartott kis Jézus kezében lévő virág égő gyertyává változik, és egészen a szentmise végéig világít.

SZ: Csíksomlyó* (Bárh János, 2000. 51. – 1784); Csíksomlyó (Mohay Tamás, 2015. 103. – Losteiner Leonárd kézírata, 1810–1815); Csíksomlyó – 4 (P. Boros Fortunát, 1943. 74–75.; Uő, 1994. 69–70.).

C 39.10. Egyéb hagyományok. A kegyhely egyik fáján egy csodálatos nagy gubacsot találnak, amely Szűz Máriát mintázza a kis Jézussal. / Mátyás király kolozsvári szobrának közepéről a bevonuló románok kilövik a címert, de az nemsokára újból magától kinő.

DT: Mosonmagyaróvár (Ruff Andor, 1928/1938. 118.).

ER: Belényessonkolyos (Kun József, 1998. 79. – 1959).

C 40. A kegyszoborhoz fűződő egyéb csodák.

C 40.1. A kegyszobor helye. Két szomszédos falu azért verseng, hogy kinek a területén álljon a szent út menti szobra, de valahányszor elmozdítják azt korábbi helyéről, hatalmas vihar tör ki a környéken. / Szűz Mária nógrádmegyeri szobrát kiteszik a sekrestyébe, ám azután időről időre belevág a villám a templomba, mely istencsapás csak akkor ér véget, amikor visszateszik a szobrot a méltó helyére. / Szűz Mária abaújszina szobrát hiába falazzák be, a fal mindig megpedezik/leomlik azon a helyen.

DT: Máriakéménd (Imre Mária, 1997. 240.).

FF: Nógrádmegyer (Limbacher Gábor, 1993. 198.; Lengyel Ágnes–Limbacher Gábor, 1997. 19.); Abaújszina (MZA 84598. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008).

C 40.2. A kegyszobor előtt meghajló fák. A fák meghajolnak Szűz Mária szobra előtt, amikor azt az angyalok Andocsra viszik.

AF: Kalocsa (Eckert Irma, 1937. 34.).

C 40.3. A kegyszobor jobbító kisugárzása. Szűz Mária andocsi kegyszobrához a képpromboló reformátusok is tisztelettel közelednek, és sértetlenül hagyják. / Szűz

Mária csíksomlyói kegyszobrának pusztá látványa megtérésre készíti a hozzá el-lenséges érzülettel érkezőket. A török basa belépve a templomba annyira a hatása alá kerül, hogy kikorbácsoltatja a többi katonát a szent helyről, ő maga pedig leborul és imádkozik a szobor előtt. / A Csíkból elhelyezett osztrák tábornok napokig siránkozik amiatt, hogy a továbbiakban meg lesz fosztva a kegyszobor látványától. / Amikor a szovjet katonák el akarják vinni, az orosz ezredes a templom közepére érve sírva fakad, és visszafordul. / A tolvajt, aki el akarja lopni Szűz Mária gyöngökkel kirakott koszorúját, a kegyszobor látványa magába szállásra készíti.

DT: Andocs (Gaál Károly, 2006. 111. – Nagyszombati jezsuita évkönyv, 1638); Andocs (Pethő Lénárd, 1929. 8. – 1642).

SZ: Csíksomlyó – 2 (Orbán Balázs, 1869. II. 15. – Losteiner Leonárd kéziratosa műve nyomán, 18. század vége); Csíksomlyó (Székely László, 1995. 184.); Gyimes: Rakotttyás (Bosnyák Sándor, 1992a. 23.; Uő, 2001. 170.).

C 40.5. A visszadobott adomány. Egy asszony három lejjel érkezik Csíksomlyóra, amit be is dob a Mária-szobor alatti perselybe, de aztán eszébe jut, hogy abból a pénzből más templomokban is adakozhatott volna. A következő pillanatban az asszony fémes csengést hall a templom padlóján, és látja, hogy Mária visszadobta neki a nem szívből jövő adományt.

MO: H. n. (Tánczos Vilmos, 2000. 217.).

C 40.6. A szívesen fogadott adomány (A bohóc ajándéka). Egy bohóc is eljut Csíksomlyóra, de semmilyen adományt nem tud Szűz Mária csodatévő szobrának adni, sőt, még imádkozni sem tud. Az jut eszébe, hogy a bohócjátékát ajánlja fel a Szűzanyának. Amikor ezt megteszi, a kegyszobor lehajol hozzá, és átöleli a bohócot.

SZ: H. n. (Dobos Ilona, 1984. 18.); Gyimes: Komját száda (Magyar Zoltán, 2003. 703.).
→MZ V. C 33.

C 40.7. Az oltalmazó kegyszobor. Szűz Mária templomi/templom előtti/faluvé-gi kegyszobra örködik a község felett. / Amikor a kegyszobrot körbehordozzák a kigyulladt épület körül, nyomban elalusznak a lángnyelvek.

DT: Andocs – 2 (EA 18881/7. – Kaposvári Mária gy., 1972–1974).

FF: Pográny (Magyar Zoltán, 2002. 67.); Nyitracsehi, Kálaz (MZA 83534., 83609. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007).

AF: Hajós (Schön Mária, 2003. 87. – 1749); Hajós (Telecskay, 1891. 40.).

C 41–50. A csodatévő kegyszobor

C 41. A kegyszobornak tulajdonított csodás gyógyulások. Csodás gyógyulások, melyek a kegyszoborhoz foháskodók/a kegyszobor elé járulók imái révén Szűz Mára/a kegyszobor képében megfaragott szent érdemeiért következnek be.

DT:

- Az andocsi Mária-szobor: Andocs – 59 (Pethő Lénárd, 1929. 43–66. – 1720–1910 k.); Andocs (Jordánszky Elek, 1836. 142.); Andocs – 2 (Vajkai Aurél, 1942. 128.); Andocs (EA 18881/7. – Kaposvári Mária gy., 1972–1974); Andocs (LDMNA 996/3. – Bán Ferenc gy., 1990); Andocs (MZA 90867. – Magyar Zoltán gy., 1996).
- A búcsúszentlászlói Mária-szobor: Görbő/Búcsúszentlászló (Kiss Fábán, 1703. 21.); Búcsúszentlászló – 2 (N. Szabó Gyula, 1925. I. 15.); Búcsúszentlászló – 2 (Paulovits Sándor, 1930. 9., 10.); Búcsúszentlászló – 3 (Lévay Mihály, 1934. 359–360.); Búcsúszentlászló (Vajkai Aurél, 1942. 137.); Búcsúszentlászló (EA 3974/2. – Szentmihályi Imre gy., 1953); Búcsúszentlászló (Berecz Sándor, é. n. 21.); Búcsúszentlászló (Barna Gábor, 1990. 38–39.); Búcsúszentlászló (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 45.); Nemeshetés – 2, Vindornyalak (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 306., 308.). SZ: Istenségsít (Bosnyák Sándor, 1977. 152.).
- A csatka Mária-szobor: Csatka – 2 (S. Lackovits Emőke, 2005. 98. – 1865); Csatka – 4 (Vajkai Aurél, 1940. 65–66. – 1864–1866); Csatka, Székesfehérvár, Szentgál (Vajkai Aurél, 1940. 64., 66.); Csatka (Pereszlényi Mária, 1941. 285.); Csatka (Szenthelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 44.); Csatka (Barna Gábor, 1990. 47.); Csatka (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 68.); Csatka (S. Lackovits Emőke, 2004. 261.); Csatka, Berhida (Uő, 2005. 92., 98.). FF: Nyitracsehi (MZA 83606. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007).
- A fertőszentmiklósi Fájdalmas Szűzanya-szobor: Fertőszentmiklós (Rozsonits Géza, 1996. 20.).
- A kesztőlci Fájdalmas Szűzanya-szobor: Kesztőlc – 2 (BBMNA 95/7., 9. – Mózer Márta gy., 2000).
- A kiscelli Mária-szobor: Kiscell (Jordánszky Elek, 1836. 81.); Kiscell (Huszár Károly, 1859. 7–8.); Kiscell (Paulovits Sándor, 1930. 21–23.); Kiscell (Lévay Mihály, 1934. 368–369.); Celldömölk (Vajkai Aurél, 1942. 131.); Rábapatona (MZA 71625. – Lackovits Emőke gy., 1969); Celldömölk (Szenthelyi–Molnár István–Mauks Márta, 1988. 42.); Celldömölk (Barna Gábor, 1990. 45.); Celldömölk (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 65.); Celldömölk (S. Lackovits Emőke, 2004. 264.); Celldömölk (Fáy [Zoltán], 2007. 33.).
- A lorettomi Mária-szobor: Lorettom* (Esterházy Pál, 1690. 79.); Lorettom – 5 (Mohl Adolf, 1909. 16–17., 44–47. – 17. század második fele); Lorettom (Lévay Mihály, 1934. 374–375.).
- A máriagyüdi Mária-szobor: Máriagyüd (Barna Gábor, 1990. 95–ö6.).
- A máriakálnoki Mária-szobor: Máriakálnok – 4 (Pávai Antal, 1903. 52–53.); Szigetköz* (Ruff Andor, 1928/1938. 75.).
- A máriakémendi Mária-szobor: Máriakéménd (Gebhart, Johann, 1856. II. 356.); Máriakéménd (Szenthelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 82–83.).
- A máriavölgyi Mária-szobor: Máriavölgy – 26 (Pásztor Lajos, 1943. 11–15. – 1634–1784: mintegy 800 gyógyulás); Hidaskürt, Nagyfödemes, Vágkirályfa, Vízkelet (MZA 90594., 90596., 90591., 91600. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010–2011).
- Az osli Mária-szobor: Osl (Esterházy Pál, 1690. 83.); Osl (Paulovits Sándor, 1930. 44.); Osl (Barna Gábor, 1990. 120.).
- A röjtökmuzsaji (vimpáci) Mária-szobor: Vimpác (Mohl Adolf, 1926. 58–62.); Röjtökmuzsaj (XJMNA 46-65/11. – Erőss László gy., 1956); Röjtökmuzsaj (Berecz Sándor, é. n. 165.), Röjtökmuzsaj (Szenthelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 100.); Röjtökmuzsaj (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 245.).
- A sümegi Mária-szobor: Sümeg – 55 (Kiss Fábán, 1703. 1–10., 20–162.); Sümeg (Jordánszky Elek, 1836. 85–86.); Sümeg (Schaefer Jakab, 1897. 97.); Sümeg – 3 (Paulovits

Sándor, 1930. 48–50.); Sümeg (Lévay Mihály, 1934. 389–391.); Sümeg – 79 (Kocsis Ödön, 1940. 7–10., 11–46.); Rábatapona (MZA 71623. – Lackovits Emőke gy., 1969); Sümeg (Bálint Sándor, 1977. I. 216.; Szenthelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 112.; Barna Gábor, 1990. 145.; Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1990. 50.); Sümeg (Kovács Antal Kalliszt, 1995. 20.); Veszprém (S. Lackovits Emőke, 2004. 259.).

– A szombathely-szentmártoni Mária-szobor: Szombathely-Szentmárton (Esterházy Pál, 1696. 132.); Szombathely-Szentmárton – 10 (Szalay János, 1938. 115–117. – 18. század közepe).

– A szombathely-szentmártoni Szent Márton-szobor: Répcevidék (Bálint Sándor, 1977. II. 464. – Simon József gy. nyomán).

– A tallósi Lourdes-i Mária-szobor: Tallós (Gágyor József, 1997. 1–2.); Tallós (Uő, 2007. 141.); Hidaskürt (MZA 90632. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).

– A tardosi Mária-szobor: Tardos (Hála József–Kemecsi Lajos, 2002. 282–284.).

FF:

– A mátraverebély-szentkúti Mária-szobor: Mátraverebély-Szentkút – 54 (Szentmihályi Mihály, 1797. 65–105.); Mátraverebély-Szentkút – 32 (OSZK Fol. Hung. 2378/31., 37., 40–41., 75–111. – Lencsés Kornél gy., 1940 k.); Mátraverebély-Szentkút – 50 (Chinorány Ede, 1929. 39–63.); Mátraverebély-Szentkút – 53 (Roznik Rajné, 1939.); Mátraverebély-Szentkút (Bálint Sándor, 1942. 94–97.); Mátraverebély-Szentkút – 6 (PMNA 149/2., 5–6. – Hofer Tamás gy., 1950); Mátraverebély-Szentkút (Barna Gábor, 1990. 114.); Palást (MZA 64136. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007).

– A frivaldi Mária-szobor: Frivald (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 101.).

– A hasznosi Mária-szobor: Maconka (Bosnyák Sándor, 2000. 109–110.).

– A nyitralehotai Mária-szobor: Nyitralehota (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 209–210.).

– A privigyei Mária-szobor: Privigye (Mártonvölgyi László, 1941. 34.).

– A rakacaszendi Mária-szobor: Rakacaszend (MZA 214. – Magyar Zoltán gy., 1997); Rakacaszend – 2 (Magyar Zoltán, 2001a. 604.).

– A szandai Mária-szobor: Szanda (Limbacher Gábor, 1993. 196.).

– A szokolói Mária-szobor: Szokolóc (Jordánszky Elek, 1836. 150.).

– A zsolnai Mária-szobor: Zsolna (Mednyánszky Alajos, 1981. 51. – 1825).

AF:

– A hajósi Mária-szobor: Hajós (Schön Mária, 2003. 84–85. – 1749); Hajós (Jordánszky Elek, 1836. 95.); Hajós – 35 (Telecskay, 1891. 42–64.; Lukácsy István, 1937. 27–28., 43–46.); Hajós (BSH 254-84. – Takáts István gy.); Hajós – 2 (Schön Mária, 2003. 69–70., 73–74.).

– A máriabesznyői Mária-szobor: Máriabesznyő – 2 (Fludorovics Lajos, 1913. 26., 28–29.); Máriabesznyő – 15 (P. Bartal Ince, 1929. 82–85.); Máriabesznyő – 2 (Paulovits Sándor, 1930. 31–32.); Máriabesznyő (Lévay Mihály, 1934. 377.); Máriabesznyő (Schram Ferenc, 1975. 283.).

ER:

– A tordatúri (gyulafehérvári) Mária-szobor: Tordatúr – 2 (Magyar Zoltán, 2011a. I. 460.).

– A csíksomlyói Mária-szobor: Torockószentgyörgy (Orbán Balázs, 1871. V. 228.); Vice (Magyar Zoltán, 2012a. 286–287. – Tomisa Ilona gy.).

SZ:

– A csíksomlyói Mária-szobor: Csíksomlyó (Esterházy Pál, 1696. 130.); Csíksomlyó (P. Kunits Ferenc, 1731. 54.); Csíksomlyó – 8 (Mohay Tamás, 2015a. 635–639. – Losteiner Leonárd kézírata, 1777); Csíksomlyó – 74 (Bárth János, 2000. 37–61. – 1784); Csíksomlyó (P. Márk

József, 2015. 4. – 1780-as évek); Csíksomlyó – 4 (Orbán Balázs, 1869. II. 15. – Loseiner Leonárd kézírata nyomán, 18. század vége); Csíksomlyó – 46 (Mohay Tamás, 2015. 104–125., 128., 129. – Loseiner Leonárd kézírata, 1810–1815: az esetek többsége megegyezik az 1784-es tanúkihallgatási jegyzőkönyv vallomásaival); Csíksomlyó – 2 (Jordánszky Elek, 1836. 138–140.); Csíksomlyó – 7 (P. Boros Fortunát, 1994. 66., 71–74.); Gyimes: Hidegség pataka (Salamon Anikó, 1987. 182–183.); Csíksomlyó (Művelődés, 1990. 6–7. szám, 7. – P. György József feljegyzése); Gyimes: Szalomás pataka (Tankó Gyula, 1992. 93.); Gyimes: Ciherek pataka, Farkaspalló, Kostelek (Magyar Zoltán, 2003. 701–702.); Gyimes: Kostelek (Tomisa Ilona, 2003. 215.); Gyimes: Ciherek pataka (Magyar Zoltán, 2006d. 81.); Gyimesközéplak (Pócs Éva, 2008. 297.); Gyimes: Farkasok pataka (Magyar Zoltán, 2008b. 86.); Gyimes: Csinód (Uő, 2009a. 269–270.); Kászontáltíz, Kászonzeltíz, Kászonyújfalu, Gyimes: Áldomás pataka, Gyepece, Csekefalva, Csíkszentmárton – 3, Gyergyóalfalu, Nyárárdremete, Székelyvarság – 2, Zetelaka (Magyar Zoltán, 2011a. I. 86–87., 101., 145., 167., 178., 215.); Barót (Uő, 2011b. 134.); Homoródalmás, Homoródkarácsonyfalva, Homoródtremete (Uő, 2011d. 132–133.).

MO:

– A csíksomlyói Mária-szobor: Lészped – 2 (Kóka Rozália, 1984. 627.); Lujzikalugar – 2 (Tánczos Vilmos, 1991. 142.; Uő, 2016. 209.); Pusztina (Gazda Enikő–Benedek H. Erika, 1997. 273.); Kléze (Fosztó László, 1999. 104.); Lujzikalugar (KJNTA ltsz. n.; MZA 66500. – Ilyés Sándor és Miklós Zoltán gy., 2001).

C 41.1. A kegyszobor kegyelméből történt feltámadás. A kétségbeesett szülők ráteszik halott gyermekük mellére a csíksomlyói Szűzanya képét, és a gyerek csodálatos módon feléled.

SZ: Csíksomlyó/Lövete (P. Márk József, 2015. 5. – Loseiner Leonárd kézírata nyomán, 1777).

C 42. A kegyszobornak tulajdonított egyéb imameghallgatások.

C 42.1. Az elmúló járvány. A pusztító pestisjárvány miatt az emberek segítségért fohászkodnak a csodás kegyszoborhoz (Szűz Mária/Szent Márton szobrához), és a járvány megkíméli a község lakosait/a kegyszobor segítségét kérő, fogadalmtevő családokat.

DT: Máriavölgy (Pásztor Lajos, 1943. 12. – 1634–1784); Pozsony* (Jordánszky Elek, 1836. 144.); Székesfehérvár (Károly János, 1887.); Lorettom (Mohl Adolf, 1894. 101.; Uő, 1909. 45.); Andocs (Pethő Lénárd, 1929. 57.).

FF: Frivald (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 101.); Kömlő (Császi Irén, 2006. 428–429.).

AF: Jászárokszállás* (Bálint Sándor, 1977. II. 390.).

C 42.1.1. Az elmúló dögvész. Egy vasi pásztor Szent Márton csodatévő szobrához/a Heves megyei nép Szent Anna Hanyi-pusztai szobrához/egy jáász pásztorfiú Szent Vendelhez könyörög a jószágot megtizedelő járvány megszűnése érdekében. A kegyes könyörgés meghallgatását követően a helybeliek Szent Vendel-szobrot állítanak a község határában.

DT: Répcevidék (Bálint Sándor, 1977. II. 464. – Simon József gy. nyomán).

AF: Jászárokszállás (Bálint Sándor, 1977. II. 390.); Kömlő (Császi Irén, 2006. 428–429.).

C 42.2. A tűzvésztől való megmenekülés. Noha a hatalmas tűzvészben a község nagy része elhamvad, Szűz Mária kegyszobra megmenti a kolostort a pusztulástól. A lángok terjedése láttán a Szűz Máriához fohászzkodó szerzetesek/apácák imájának hatására a zárda tetejére csapó lángok erejüket vesztik/visszafordulnak.

DT: Sümeg (Kiss Fábrián, 1703. 113–116.); Sümeg (Kocsis Ödön, 1940. 34–35.); Halászi* (Perger Gyula, 2006. 472. – Koncz Antalné gy.).

FF: Gyöngyös (A csodás érem, 1929. 26–27.).

C 42.3. Az átvészelt vihar. A tengeren/Dunán hajózókat/a kegyszobrot a törököktől visszaszerző hajósiakat hatalmas vihar lepi meg. A hajón lévő emberek szorult helyzetükben a lorettomi/a sümegi/a hajósi Mária-szoborhoz fohászzkodnak, és a vihar csakhamar lecsillapodik.

DT: Lorettom (Mohl Adolf, 1909. 45.); Csáktornya/Sümeg (Kocsis Ödön, 1940. 36–37.).

AF: Öregcsertő/Hajós (Eckert Irma, 1937. 35.); Hajós (Schön Mária, 2003. 23.; Bereznai Zsuzsanna–Schön Mária, 2013. 830.).

C 42.4. A vízbefúlástól való megmenekülés. Egy ferences barátot/egy kászoni székelyt elragad az Olt/a Kászon-patak megáradt vize. A szerzetes a csíksomlyói Szűzanya segítségéért fohászzkodik, és szerencsésen megmenekül a vízbefúlástól.

DT: Celldömölk/Kiscell – 2* (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 237., 238. – 1817, 1869: fogadalmi képek); Vitnyéd* (Tímár Lajos, 1993. 104.).

SZ: Csíksomlyó (Bárh János, 2000. 38–39. – 1784); Csíksomlyó (Mohay Tamás, 2015. 111. – Losteiner Leonárd kézírata, 1810–1815).

C 42.5. Az ördögűző Mária-szobor. Az ördög által megszállt nemesasszony a szentkúti forrás vizétől, a szentkúti/a máriavölgyi Mária-szobor előtt szabadul meg a rossz lélektől.

FF: Mátraverebély-Szentkút (OSZK K Fol. Hung. 2378/104–106. – Lencsés Kornál gy., 1840 k.).

DT: Máriavölgy (Pásztor Lajos, 1943. 12. – 1634–1784).

C 42.6. A csatagyőzelemhez segítő Mária-szobor.

C 42.6.1. A csodás tüzeső. A tatárok által ostromolt vár úrnője a várkápolna csodatévő Mária-szobrához fohászzkodik segítségért, mire tüzeső kezd hullni az égből az ellenségre, és a tatárok mind ottpusztulnak.

FF: Kolon (Magyar Zoltán, 2002. 189.).

C 42.6.2. Az ütközet helyszínére vitt kegyszobor. Szűz Mária csíksomlyói kegyszobrát a csíkiak magukkal viszik a Tolvajos tetőre, ahol megütköznek a katolikus hitet eltörölni akaró unitárius fejedelem seregével. A kegyszobor jelenlétének köszönhetően a katolikus székelyek megfutamítják az ellenséget.

SZ: Csíkszögöd (Bosnyák Sándor, 2001. 186.); Homoródremete (Magyar Zoltán, 2011d. 131.).

→MZ I. L 1. →MZ IV. J 21.1.1.

C 42.7. Hazatérés a fogságból. A lorettomi/a máriavölgyi/a búcsúszentlászlói Mária-szoborhoz fohászokodó török fogságba esett emberek kiszabadulnak a rabságukból. / Egy a deportálásra hajtott zsidó asszonynak a menetben eszébe jut a csíksomlyói csodatévő Mária. Elhatározza magában, hogy ha segít rajta, felkeresi a kegyszobrot, és kikeresztelkedik. Váratlanul félreáll a sorból, és az örök közül senki nem veszi észre az eltűnését. Fogadalmát a háború után beváltja: megkeresztelkedik.

DT: Lorettom – 2 (Mohl Adolf, 1909. 46., 46–47. – 17. század vége); Máriavölgy (Pásztor Lajos, 1943. 12. – 1634–1784); Vindornyalak (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 306.).

SZ: Gyimes: Komját száda (Magyar Zoltán, 2003. 703.).

C 42.8. A kiderült ártatlanság.

C 42.8.1. A maguktól lehulló bilincsek. A felesége meggyilkolásával ártatlanul megvádolt férfi Szűz Mária egri kegyszobra elé viteti magát, ahol a bilincsei maguktól lehullnak. / Az egervári börtönben ártatlanul szenvedő rabok a sümegi Szűzanyához fohászokodnak, mire a sötét börtönben nappali fény árad szét, és nehéz bilincsek lehullnak a kezükről, lábukról.

FF: Eger (Esterházy Pál, 1690.; Szenthelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 50.; Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 88.).

DT: Sümeg (Kocsis Ödön, 1940. 35–36. – 1718).

C 42.8.2. Az aranyсарu. Egy kéregető öreg hegedűs betérve a premontréiek bihari kolostorába, Szent Márton szobra előtt előveszi a hegedűjét, és sanyarú sorsát énekszóval adja az ott álló szent tudtára. Alighogy az énekét befejezi, ámultan látja, hogy az oltárról Szent Márton egyik aranyсарuja lehullik eléje. A hirtelen támadt fényességben a szent megszólal, és tudtára adja, hogy a sarut nekiajándékozta. A nagy örömmel hazatérő hegedűst a falubeli pék bevádolja, hogy az aranyсарut biztosan lopta, és a börtönbe vetett muzsikusnak a bíróság sem hiszi el, hogy milyen csoda juttatta az értékes tárgy birtokába. A halálra ítélt hegedűs utolsó kérése az, hogy még egyszer adják kezébe a hegedűjét, és vigyék Szent Márton szobra elé. A kápolnában ismét panaszos énekszóval fordul a hegedűs Szent Mártonhoz, mire a másik aranyсарu is lehullik elé az oltárról. A csoda láttán az elítélt hegedűst szabadon engedik.

AF: Szentmárton/Bihar vármegye (Csodák könyve, 1859. 65–67.; Bálint Sándor, 1977. II. 463.).

C 42.9. Szabadulás a háborúból. A sümegi kegyszoborhoz fohászokodó emberek épségben kiszabadulnak az óvóhelyről. / A csíksomlyói Szűzanya segítségét kérő katona szerencsésen visszatér az ellenséges táborból/hazatér a frontról.

DT: Sümeg (Kovács Antal Kalliszt, 1995. 19–20.).

MO: Csíksomlyó (Mohay Tamás, 2015. 106. – Losteiner Leonárd kézírata, 1810–1815); Lujzikalugar (Tánczos Vilmos, 1991. 142.; Uő, 2016. 209.).

C 42.11. Megmenekülés a medvétől. Egy uradalmi vadőr vadászat közben egy anyamedvébe botlik, de lövés közben elromlik a fegyvere. A rárontó medvével a vadőr viaskodni kezd, és ereje fogytán a sümegi Szűzanyához fohászkodik segítségért. Halálos veszedelméből a fogadalmát követően megszabadul, és életben marad, majd elzarándokolva Sümegre a törött fegyvert az oltárra akasztja.

DT: Sümeg (Kocsis Ödön, 1940. 36. – 1722).

C 42.12. A mélybe zuhant csecsemő. A templom építésekor egy anya leejti a csecsemőjét a magas emelvényről. A gyermek egy kőrakásra esik, ám nem sérül meg. E csoda emlékét azóta a templom egyik gyámköve örökíti meg.

FF: Besztercebánya* (Ipolyi Arnold, 1876. 375.; Ernyey József, 1927. 260.).

C 42.13. A mély kútba esett gyermek. Egy gyermek a máriavölgyi Szűzanya oltalmának köszönhetően kerül ki sértetlenül abból a mély kútból, ahová véletlenül belezuhant.

DT: Máriavölgy (Pásztor Lajos, 1943. 12. – 1634–1784).

C 42.15. Egyéb szerencsés végkimenetelű balesetek. Valaki, aki a csónakjával felfordul/beomlik alatta a föld/oltott mésszel teli gödörbe esik/akit egy tehén a szarvai közé kap/stb., Szűz Mária máriavölgyi/szentkúti szobrához fohászkodik, és megmenekül.

DT: Máriavölgy – 3 (Pásztor Lajos, 1943. 12. – 1634–1784); Páli* (Perger Gyula, 2006. 480.).

FF: Mátraverebély-Szentkút (Szentmihályi Mihály, 1797. 165. – 1795).

SZ: Csíksomlyó (Bárh János, 2000. 48. – 1784); Csíksomlyó – 2 (Mohay Tamás, 2015. 114., 116. – Losteiner Leonárd kézírata, 1810–1815).

C 42.16. A megvadult lovak. Egy nemesasszony/egy érsek kocsiját elragadják a megvadult lovak. Szorult helyzetében az illető a Szűz Máriához/Mária máriabesnyői/hajósi/csíksomlyói kegyszobrához fohászkodik, és a lovak megtorpannak a szakadék előtt.

AF: Hajós (Lukácsy István, 1937. 45.); Máriabesnyő (Schram Ferenc, 1975. 278.); Máriabesnyő (Rác Judit, 1981. 25.).

SZ: Csíksomlyó (Mohay Tamás, 2015. 636. – Losteiner Leonárd kézírata, 1777).

C 42.17. Az elmúló sáskajárás. Az egész vidéket ellepő sáskajárás idején az andocsiak Mária csodatévő kegyszobrához fohászkodnak, és noha a sáskák anynyian vannak, hogy még a Napot is elhomályosítják, és a környékbeli községek határát mind tönkreteszik, az andocsi határt elkerülik.

DT: Andocs (Pethő Lénárd, 1929. 59–60. – 1748).

B 42.20. A megszűnő rontás. A boszorkányok által megrontott személy a szentkúti forrás vizétől/a szentkúti Mária-szobor kegyelméből újra jobban lesz.

FF: Mátraverebély-Szentkút – 2 (OSZK K Fol. Hung. 2378/82., 93–94. – Lencsés Kornél gy., 1729, 1730).

C 42.21. A kegyelemteljes szülés. Egy asszonyt aratás közben lepnek meg a szülési fájdalmak, de a hármas határon álló Fájdalmas Szűzanya-szobor mellett szerencsésen életet ad a gyermekének.

FF: Aha (MZA 83548. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007).

C 42.23. A visszakapott értékek. Az erdőszélen ittas állapotban leheveredő férfit alvás közben kirabolják az arra járók. / Egy illetőnek ellopják a jószágait. A kárvallott a sümegi Szűzanyához fohászkodik segítségért, és a tolvaj kiléte kiderül/ az ellopott állatok megkerülnek.

DT: Sümeg – 2 (Kiss Fábrián, 1703. 119–123.); Sümeg (Kocsis Ödön, 1940. 35. – 18. század eleje).

C 42.25. A megjavult házasság. A gróf utazás közben összeveszik a feleségével, és hirtelen haragjában kidobja őt a kocsiból. A grófné Szűz Máriához fohászkodik, mire a férje engesztelésül templomot alapít a Szűzanya tiszteletére. / A férje által bántott/elhagyott asszony Szűz Mária csíksomlyói kegyesobrához/Nepomuki Szent János rónaszéki köztéri szobrához fohászkodik segítségért, és a rossz házasság rövid időn belül megváltozik. / Szűz Mária csodatevő szobrának köszönhető szerencsés házasságkötés.

AF: Jászladány/Mátraverebély-Szentkút (Bálint Sándor, 1942. 94–97.); Máriabesnyő* (Schram Ferenc, 1975. 278.).

ER: Rónaszék (Magyar Zoltán szerk., 2010. 112. – Csordás Ilona gy., 1982); Csernakeresztúr* (Magyar Zoltán, 2009d. 129.).

SZ: Csíksomlyó (Mohay Tamás, 2015. 636–637. – Losteiner Leonárd kézírata, 1777).

MO: Lészped (Kóka Rozália, 1984. 627.; Uő, 1989. 63–64.; Uő, 1990a. 3.).

C 42.30. Egyéb esetek. A régen eltűnt, külföldre távozott fiú az édesanyja által a csíksomlyói Szűzanyához intézett fohászt követően hírt ad magáról. / Stb.

SZ: Csíksomlyó – 2 (Mohay Tamás, 2015. 635., 637. – Losteiner Leonárd kézírata, 1777); Csíksomlyó (Mohay Tamás, 2015. 112. – Losteiner Leonárd kézírata, 1810–1815); Barót (Magyar Zoltán, 2011b. 134–135.); Gyergyótölgyes, Gyergyótölgyes: Tülsóvíz (MZA 106166., 106167. – Magyar Zoltán gy., 2016).

C 45. A büntető kegyesobor. A kegyesobor megsértőjét/bántalmazóját isteni büntetés sújtja. / A kegyesobor megbünteti az elé járuló bűnös embert.

→MZ VI. J 11–20.

C 51–60. Kegyszobrokkal kapcsolatos egyéb hagyományok

C 51. Szentek kegyszobra. Csodatévő erejük miatt/valamely egyéb okból nevezetes szobrok, melyek Jézust Krisztust vagy valamely jeles szentet ábrázolják.

C 51.1. A Szentháromságot ábrázoló szobor.

DT: Pápa (Veszprém megye földrajzi nevei II., 1987. 139.).

FF: Bernecebaráti (Kolacskovszky Lajos, 1938. 188.); Hasznos (Lengyel Ágnes–Limbacher Gábor, 1997. 114.); Bernecebaráti (Csáky Károly, 2010. 44.); Bernecebaráti – 3 (MZA 110672., 110675., 110676. – Magyar Zoltán gy., 2017).

C 51.2. Jézus Krisztust ábrázoló szobor.

DT: H. n. (HE, 9.).

FF: Privigye (Rosty Kálmán, 1890. 8.); Palócföld (Lovász Irén, 1998. 159.); Debrőd (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 256–257.); Debrőd (Magyar Zoltán, 2001a. 597–598.).
AF: Hajós (Schön Mária, 2005. 287.).

C 51.3. Szent Annát ábrázoló szobor.

FF: Berencs (MZA 61303. – Székesi László gy., 1997).

AF: Kömlő (Császi Irén, 2006. 428–429.).

C 51.4. Szent Mihályt ábrázoló szobor.

DT: Győr (Perger Gyula, 2006. 468. – 1761).

FF: Ipolyfödemes (Csáky Károly, 2010. 84–85.).

SZ: Csíksomlyó – 2 (Orbán Balázs, 1869. II. 15. – Losteiner Leonárd kéziratosa műve nyomán, 18. század vége); Csíksomlyó – 2 (P. Boros Fortunát, 1994. 69., 70–71. – 1943).

C 51.5. Szent Mártont ábrázoló szobor.

DT: Pozsony (Szirmay Antal, 2008. 101–102. – 1805–1807); Répcevidék (Bálint Sándor, 1977. II. 464. – Simon József gy.).

AF: Bihar vármegye (Csodák könyve, 1859. 65–67.).

C 51.8. Szent Kristófot ábrázoló szobor.

DT: Kemendollár – 3 (EA 4196/13. – Szentmihályi Imre gy., 1953); Vöckönd (Sági Károly, 1982. 368.).

C 51.9. Szent Donátot ábrázoló szobor.

ER: Kolozsvár (Versényi György, 1901. 126.; Asztalos Lajos, 1985. 32.); Kolozsvár (Szendrey Zsigmond, 1927. 198.).

C 51.10. Szent Flóriánt ábrázoló szobor.

DT: Halászi (Perger Gyula, 2006. 472. – Korcz Antalné gy.).

AF: Nagykároly (Kónya László szerk., 2003. 161. – Pósan Bernadett gy.).

C 51.11. Antiochiai Szent Margitot ábrázoló szobor.

DT: Máriakéménd (Kriss, Rudolf, 1937. 42.; Bálint Sándor, 1977. II. 44.); Máriakéménd (Imre Mária, 1997. 240.).

C 51.14. Szent István királyt ábrázoló szobor.

FF: Jablonca (Magyar Zoltán, 2001a. 127.).

C 51.15. Nepomuki Szent Jánost ábrázoló szobor.

FF: Csábrág (Haan Rezső, 1867. 3.); Eger vidéke (Benkóczy Emil, 1907. 151.); Sárospatak (EA 1015/12–13. – N. N. gy., 1912); Kiskovácsvágása (Magyar Zoltán, 2004c. 118.); Bernecebaráti (MZA 110677. – Magyar Zoltán gy., 2017).

AF: Arad (Magyari Etelka, 1996. 3.); Tornya/Újkígyós (MZA 99457. – Magyar Zoltán gy., 2014).

ER: Rónaszék (Magyar Zoltán szerk., 2010. 112. – Csordás Ilona gy., 1982).

C 51.17. Szent Orbánt ábrázoló szobor.

DT: Kürt (MZA 61310. – Pócs Krisztina gy., 2003); Zsitvabesenyő (MZA 97067. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013).

FF: Palást (Csáky Károly, 2008. 98.); Barsbese (MZA 97068. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013); Szob (MZA 110232. – Magyar Zoltán gy., 2017).

C 51.18. Szent Vendelt ábrázoló szobor.

DT: Pered (Liszka József, 2000. 102.).

FF: Óvár (MZA 84280., 84281. – Varga Norbert gy., 2003); Ipolytölgyes (Koczó József, 2005. 32.); Eger (Császi Irén, 2006. 429.); Pereszlény (Csáky Károly, 2011. 115.); Ipolytölgyes (Uő, 2012. 70.).

AF: Jászárokszállás (Bálint Sándor, 1977. II. 390.); Csongrád, Kiskunfélegyháza (Ferenczi Imre, 1976. 20.); Kömlő (Császi Irén, 2006. 428–429.).

C 52. Az arccal lefelé eltemetett szobor. A kommunizmus idején Szent István király szobrát arccal lefelé ássák el a földbe.

FF: Jablonca (Magyar Zoltán, 2001a. 127.).

→MZ II. C 193.

C 53. A talált kincssel kapcsolatos szobor. Egy pásztor egy határbeli Szent János-szoborban talál rengeteg aranyra. / A gazdaggá lett Bagi juhász a kincstalálás helyén Szent Vendel-szobrot állít/az általa állított Szent Vendel-szobrok bányalakja utal a parasztnábob eredeti foglalkozására.

FF: Csábrág (Haan Rezső, 1867. 3.).

AF: Csongrád, Kiskunfélegyháza (Ferenczi Imre, 1976. 20.).

→MZ VIII. J 111.3.

C 55. A „tündéres” Mária-szobra. A garabonciással rokon tündéres természetfeletti ereje onnan származik, hogy Mária-szobrot hord a tarisznyájában.

FF: Palást (Csáky Károly, 2001. 92.; Uő, 2004. 141.).

C 57. A kegyszobor letört keze. A hajósi Mária-szobor egyik karja azért hiányzik, mert noha a templomban kitört tűzvészből a szobrot ki tudták menteni, de az egyik karja elégett/mert villám csapott bele/mert amikor hozták el a templomból, a szoborért kitört verekedésben az ottmaradt németek addig rángatták, amíg az egyik kar a kezükben maradt/mert a szobor szállítói óvatlanul elejtették azt/mert az egyik kart a hajósiak nemes gesztusként visszaküldték Németországba. / A kegyszobor/szobor letörésével (és visszaillesztésével) kapcsolatos egyéb folklórhagyományok.

AF: Hajós (Schön Mária, 2003. 86. – 1749); Hajós (Lukácsy István, 1937. 20.); Hajós – 13 (Schön Mária, 2003. 5., 15., 19–21., 25., 29–31., 34–35., 38., 42–43., 45., 48–49., 56., 62., 65–66.); Hajós – 2 (Bereznai Zsuzsanna–Schön Mária, 2013. 748–749., 831.).

FF: Bernece (Kolacskovszky Lajos, 1938. 188.); Ipolydamásd, Bernecebaráti – 2 (MZA 110332., 110575., 110576. – Magyar Zoltán gy., 2017).

C 58. A Babba Mária. A csíksomlyói Szűzanya a Babba Mária.

SZ: Gyimes: Csinód (Magyar Zoltán, 2003. 690.; Uő, 2009a. 270.).

C 60. Szentek szobraival kapcsolatos tréfás népi elbeszélések. Helyi mondák, adomák, falucsúfoló történetek, melyek Szent Orbánnal/Szent Vendellel/Nepomuki Szent Jánossal/más olyan szenttel kapcsolatosak, akinek a település határán/a község határában szobrot állítottak.

DT: Kürt (MZA 61310. – Pócs Krisztina gy., 2003); Zsitvabesenő (MZA 97067. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013).

FF: Sárospatak (EA 1015/12–13. – N. N. gy., 1912); Bernecebaráti (Kolacskovszky Lajos, 1938. 188.); Nyitragerecsér (Magyar Zoltán, 2002. 88.); Óvár – 2 (MZA 84280., 84281. – Varga Norbert gy., 2003); Palást (Csáky Károly, 2008. 98.); Ipolyfödemes (Uő, 2010. 84–85.); Barsbese (MZA 97068. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013); Szob, Bernecebaráti – 2 (MZA 110232., 110675., 110676. – Magyar Zoltán gy., 2017).

D 1–40. AZ OLTÁRISZENTSÉGGEL KAPCSOLATOS MONDÁK

D 1–10. Az oltáriszentség csodái

D 1. A vérző ostya.

D 1.1. A bátai vérző ostya. A bátai kolostorban miséző barát vért lát kicsordulni a szentáldozatra előkészített ostyából. / A bátai vérző/vércseppektől gyöngyöző ostya mint a középkori vallásos tisztelet tárgya.

DT: Báta (Kónyi Mária, 1940. 12. – IV. Jenő pápa bullája, 1434); Báta (Fügedi Erik, 1977. 874. – 1415); Báta (Kónyi Mária, 1940. 15. – Kapisztrán Szent János csodái, 1458–1461); Báta (Ransanus, Petrus, IV. 145. – 15. század vége; Kónyi Mária, 1940. 13.; Balanyi György, 1952. 579.); Báta (Laskai Osvát, 1507.; Tüskés Gábor–Knapp Éva, 1986. 84.); Báta (EA 21606/3. – N. N. gy., 1943); Báta (Tolna megye földrajzi nevei, 1981. 516.); Báta (Bosnyák Sándor, 1993. 29–30.); Mohács (Uő, 2001. 148.).

D 1.2. A vasvári vérző ostya (A kételkedő pap I.). Egy vasvári pap a miseszolgálat közben, miközben már a bor átváltoztatásához készül, kételkedni kezd a konszekráció igazságában, ám amint a már átváltoztatott ostyára tekint, döbbenetben látja, hogy azon vércseppek jelentek meg. A pap félbeszakítva a szentáldozást, a nép felé fordul, és megmutatja mindenkinek a vértől gyöngyöző ostyát, melyen összesen kilenc vércseppet számolnak meg.

DT: Győri egyházmegye (Fehér Mátyás, 1942. 67.; Tüskés Gábor–Knapp Éva, 1986. 85–86.; Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 67. – II. Pál pápa megbízólevele, 1470); Vasvár (SMNK 1149/1. – Németh Antalné gy., 1960-as évek); Vasvár (SMNK 750/1. – Lendvai Mária gy., 1971).

D 1.3. Egyéb csodák és kultuszhelyek. Vértől gyöngyöző ostyát őrző egyéb kultuszhelyek (Pécsen/Kassán/Szegeden/Erdélyben).

DT: Pécs (Balanyi György, 1952. 581. – 1491).

FF: Kassa (Pásztor Lajos, 1940. 136.; Balanyi György, 1952. 577.; Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 66. – IX. Bonifác pápa búcsúengedélye, 1402); Kassa (Balanyi György, uo. 576. – Laskai Osvát prédikációja, 1507); Mogyoróska* (NIFA 185/6. – Békefi Margit gy., 1959).

AF: Szeged (Balanyi György, 1952. 576. – Laskai Osvát prédikációja, 1507).

ER: H. n. (Gebhart, Johann, 1856. II. 400–401. – 1613).

D 1.4. A garamszentbenedeki Szent Vér-ereklye. A tajnai oszlop azt örökíti meg, hogy a garamszentbenedeki Szent Vér-ereklye (egy díszes monstranciában őrzött szövetfoszlány, rajta Jézus vérének a nyomaival) egy éjjelen át ott tartózkodott.

FF: Tajna (Haiczl Kálmán, 1913. 128.).

D 1.5. A baljós előjel. A mohácsi csata előtti napon az úrfelmutatáskor vér csöpög Bátán a szent ostyából, amit a jelenlévők baljós előjelként értelmeznek.

DT: Bába (Bosnyák Sándor, 1993. 29–30.); Mohács (Bosnyák Sándor, 2001. 148.).

D 1.7. A kimosott ostya. Egy szlovénok lakta községben egy ember a nadrágja zsebében hazaviszi a templomból a templomi ostyát, amit a ruhában felejt. Amikor az asszonyok mosni kezdik a nadrágot, vér kezd folyni az ostyából, sőt a házban a legkisebb részből is vér csordul ki.

DT: Kapca (Magyar Zoltán, 2010. 124–125.).

D 2. Krisztus teste.

D 2.1. A hússá változó ostya (A kételkedő pap II.). Egy győri pap kételkedni kezd a szentáldozás közben Krisztus valóságos jelenlétében, mire az ostya az átváltozást követően azonnal félig hússá változik.

DT: Győr (Szilády Áron, 1910. II. 446.; Tüskés Gábor–Knapp Éva, 1986. 85.).

D 2.2. A gyermek Jézus köntöskéje. Egy szent életű magyarországi pap egész életében arra vágyik, hogy emberalakban láthassa Jézust. Egyszer álmában Isten angyala által azt az utasítást kapja, hogy készítsen egy köntöst a Megváltó számára, mert a könyörgése meghallgatásra talált. Mivel a pap inkább a gyermek Jézust szeretné látni, kicsiny köntöst varrat, amit az oltárra helyez. Amint elmondja mise közben az átváltoztatás szavait, Jézus teste láthatóvá válik: feltűnik az oltáron a köntöskében. A pap három órán keresztül gyönyörködik a csodás látványban, mígnem Jézus visszatér az ostyába. A pap csak a jelenlévő királyné hosszas nógatására meséli el azt, hogy milyen csodának volt a szemtanúja. A csodás jelenést követően a köntöske ott marad az oltáron, amit a királyi kincstárba vitetnek, majd onnét idővel kikerül Aachenbe, ahol a magyar zarándokok továbbra is nagy áhítattal keresik fel.

KM: H. n.* (Némethy Lajos, 1901. 301.; Bálint Sándor, 1973. 108–109. – 14–15. század).

D 3. Az átváltoztatott misebor (A kételkedő pap III.). A Varasd megyei Ludbregen egy pap a miseszolgálat közben kételkedni kezd az átlényegülés valóságában, mire a kehelyben lévő folyadék azonnal a vér színét ölti magára/valóságos vérré változik. A pap ijedtében nem folytatja a misét, a Jézus vérével teli kelyhet pedig a templom falába rejti, és csak a halálos ágyán árulja el titkát és a csodás ereklje rejtekhelyét.

DT: Ludbreg* (Kerchelich, B. A., é. n. 209.; Haiczl Kálmán, 1913. 124.; Pásztor Lajos, 1940. 136.; Balanyi György, 1952. 577.; Tüskés Gábor–Knapp Éva, 1986. 85.; Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 67. – X. Leó pápa búcsúengedélye, 1512).

D 5. A megmutatózó oltáriszentség.

D 5.1. Az ostyában látott Krisztus-kép. Egy szent életű asszony az úrfelmutatás/a nemesi rangú házaspár a szentáldozás közben az ostyában látja Jézus arcképét/a megfeszített Krisztus képét.

FF: Palócföld (Limbacher Gábor, 1998a. 169–170.); Ecséd (Lengyel Ágnes–Limbacher Gábor, 1997. 67.); Ipolykiskeszi (MZA 89944. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).

ER: Magyarpeterd (Kolozsvári boszorkányperek, 2014. 108–109. – 1584).

MO: Lészped (Pozsony Ferenc, 1998. 163.); Lészped – 2 (Kóka Rozália, 2006. 77–78., 195.).

D 5.2. Az ostyában látott Mária-kép. Egy palóc asszony az úrfelmutatáskor az ostyában látja Szűz Mária arcképét.

FF: Magyarnándor (Limbacher Gábor, 1998b. 197.).

D 5.3. Az oltáriszentség-tartón látott Krisztus-kép. Egy szent életű asszony az oltáriszentség-tartón Jézus (a szomorú Jézus/a feltámadt Jézus/Krisztus király/a kereszten haldokló Jézus) képét látja.

AF: Csongrád – 4 (Gyöngyössy Orsolya, 2008. 514–519.).

D 5.4. Az ostyatarakón látott Krisztus-kép. Egy szent életű asszony az ostyatarakón Jézus (a szenvedő Jézus/a bátor Jézus/a Szűzanyára néző Jézus/egy próféta tekintő Jézus) képét látja.

AF: Csongrád (Gyöngyössy Orsolya, 2008. 511–514.).

D 6. A gyógyító oltáriszentség.

D 6.1. A gyógyító ostya. A szent életű apáca szentáldozáskor kiveszi a szájából az Úr testét, és odaadja egy beteg nővérnek, aki nyomban meggyógyul. / Egy ördögötől megszállt fiút vezetnek a templomba. Amikor a pap felmutatja az Úr testét és véré, az őrzöngő fiú lecsillapodik, és megszabadul a gonosz lélektől.

DT: H. n. (HE, 2.).

ER: Szilágynagyfalu (Bara Madarász Éva, 2003. 63.).

D 6.2. A szentkúti vízbe áztatott kenyérhéj. Egy személy, aki öt éven keresztül volt vak, a csatka szentkút vizébe mártott kenyérhéjjal kötözi be a szemét, és másnap a szentmise alatt az úrfelmutatáskor visszanyeri a látását.

DT: Csátka (Pereszlényi Mária, 1941. 285.).

D 6.3. A bán imameghallgatása. Garai János bán a bosnyákok elfogják, és hosszú időn át nehéz vasban fogságban tartják. A bán a börtönben a bátai Szent Vér-ereklyéhez folyamodik segítségért, mire hamarosan visszanyeri a szabadságát. Szabadulását követően elzarándokol a bátai kolostorba, hatalmas bilincseit pedig emlékeztetőül a fogadalmi tárgyak közé helyezi.

DT: Báta (Thuróczy János, 1488. IV. 16.; Uő, 1980. 325–326.; Rupp Jakab, 1870. II/2. 379.; Kónyi Mária, 1940. 12.; Balanyi György, 1952. 578.; Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 66.); Báta (Balanyi György, 1952. 578. – Tinódi Lantos Sebestyén verse, 16. század közepe).

→MZ IV. C 83.10.1.

D 7. A vándorló oltáriszentség. A törökök elrabolják Csíksomlyóról az oltáriszentséget, de az magától visszamegy az őrzési helyére.

SZ: Oroszhegy (Magyar Zoltán, 2011a. I. 215.).

D 8. Az elsüllyedő oltáriszentség. Egy pap misézés közben elejti az oltáriszentséget. Fel akarja venni a földről, de az mindig lejjebb süllyed. Próbálják kiasni az ostyát, de úgyszem sikerül, csak még lejjebb süllyed, az ásás helyen pedig egy kút (a pálosszenkúti forrás) keletkezik.

AF: Szank (BSH 147-84/44. – Bálint Sándor gy.).

D 9. A bűnös ember kezéből kieső oltáriszentség. A szent ostya megérzi, hogy ki a boszorkány, és az áldozáskor szándékosan kiesik a kezéből, mert nem akar a bűnös testébe belekerülni.

ER/SZ: Déva (Kolumbán Samu, 1904. 38.).

MO: H. n. (Oláh-Gál Elvira, 2005b. 4.).

D 9.1. Az oltáriszentség felmutatásakor látott bűnös emberek. Egy szent életű asszony úrfelmutatáskor látja, hogy kik azok, akik bűnös lélekkel vették magukhoz Jézus testét. / A pap az éjféli misén az úrfelmutatáskor látja, hogy kik a templomban a boszorkányok.

MO: Lészped (Pozsony Ferenc, 1998. 76.).

→Hiedelemmondák.

D 10. Úrfelmutatáskor tapasztalt egyéb csodák.

D 10.1. A hasznosi csoda. Úrfelmutatás idejére kitisztul a borús ég, és a Nap fénylő sugarakkal megvilágítja azt a helyet, ahol éppen miséznek.

FF: Herencsény (Magyar Zoltán, 2004b. 172.).

D 10.2. Az oltáriszentség előtt letérdepelő szamar. Egy hitvita alkalmával a katolikusok szénát és egy ostyát hozatnak elő, majd odavezetnek egy szamarat. A szamar nem nyúl hozzá a szénához, ellenben letérdepel az oltáriszentség előtt.

DT: Nikla (MZA 104541. – Tomisa Ilona gy., 1970-es évek).

D 11–20. Az oltáriszentség elrejtése

D 11. Kútba rejtett oltáriszentség. A hívek menekülés közben a közeli kútba dobják az oltáriszentséget, nehogy azt a közeledő törökök meggyalázzák. A forrás azóta megszentelt kút.

AF: Ferencszállás-Pálósszentkút (Vajkai Aurél, 1940. 57.); Pálósszentkút (Bálint Sándor, 1944. 7–8.); Kiskunfélegyháza – 5 (EA 7678/19., 29., 48., 51. – Szentmihályi Imre gy., 1949); Petőfiszállás-Pálósszentkút (Bálint Sándor, 1980. 399–400.); Petőfiszállás (Petőfiszállás-Szentkút története, é. n. 2–3.); Petőfiszállás-Pálósszentkút (Fekete János, 1989. 429.); Petőfiszállás-Pálósszentkút (Barna Gábor, 1990. 127–128.; Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 262.); Petőfiszállás-Pálósszentkút (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 221.); Petőfiszállás (Bács-Kiskun megye földrajzi nevei I., 1997. 70.).

D 12. Folyóba/tóba rejtett oltáriszentség. A menekülő lakosság a tatárok elől egy vizesárokba/tóba rejti az oltáriszentséget.

DT: Bogyiszló (Tolna megye földrajzi nevei, 1981. 461.); Császárszék (Komárom megye földrajzi nevei, 1985. 297.).

AF: Kiskunfélegyháza (EA 7678/7–8. – Szentmihályi Imre gy., 1949).

D 12.1. Az önkéntes áldozat. Az oltáriszentség elrejtői (a pap és a két ministráns) öngyilkosok lesznek, hogy a közeledő ellenségnek semmiképpen se árulhassák el a becses ereklye helyét.

AF: Kiskunfélegyháza (EA 7678/7–8. – Szentmihályi Imre gy., 1949).

D 13. Odvas fába rejtett oltáriszentség. A törökök megérkezése előtt egy istenfélő ember magához véve az oltáriszentséget, egy odvas fába rejti el azt, ahonét később kiveszik a vész elültével.

DT: Mohács (Andrásfalvy Bertalan, 1975. 144. – 1801).

D 14. Az elásott oltáriszentség. Az ellopott oltáriszentséget egy kereszt alá/egy bokor tövébe ássák el. / A törökök elől az oltáriszentséget egy bokor alá ássák el, mely helyen a bokor gyakran lángot vet.

DT: Pered (MZA 90548. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).

FF: Alsószemeréd (MZA 84038. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007); Krasznahorkaváralja (Magyar Zoltán, 2011c. 222–223.).

D 17. A tüzes barát. A törökök elől az egyik bátai barát a kolostorhoz közeli barlang mélyére rejti a Szent Vér-ereklyét, de a törökök rátalálnak, és megölik a szerzetest. A halott barát tüzes kerékké változik, és sebesen forogva senkit nem enged az ereklye közelébe/megfutamítja a csodás jelenségtől megrémült törököket. A beomlott barlangban a bátaiak azóta is hallják olykor éjszakánként az ereklyét őrző tüzes kerék zúgását.

DT: Bába (Haas Mihály, 1852. 382–383.); Bába (Kónyi Mária, 1940. 20.); Bába (EA 21606/3. – N. N. gy., 1943); Bába (EA 5592/2. – Luby Margit gy., 1940-es évek); Bába (Katona Imre, 1962. 18.); Bába (Bosnyák Sándor, 1993. 30.; Uő, 2001. 164.).
→MZ IV. C 132.19.

D 19. A kút mélyén rejtőző oltáriszentség. A búcsújáró nép egy szentként tisztelt kút vizének tükrében a forrás mélyére rejtett oltáriszentséget látja (Karancskesziben/Hont–Csitáron/a debrődi Szent László-forrásban/Kisnánán/a tapsonyi jegyző udvarán lévő kútban). A karancsi szentkútban az oltáriszentséget égő gyertyákkal és angyalarcokkal körülvéve lehet megpillantani/a kút mélyén rejtőző oltáriszentséget egy fényes öltözetű öregember tartja a kezében.

FF: Karancskeszi (Findura Imre, 1885. 202.); Karancskeszi (A karancsági szent-kútnak eredete és valóságos története, é. n. – 19. század második fele); Hont–Csitár (Kolacsokovszky Lajos, 1938. 188.); Karancskeszi (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 261.); Karancskeszi (Limbacher Gábor, 1997. 12.; Uő, 2001. 203.; Uő, 2005. 133.); Debrőd (Magyar Zoltán, 2001a. 370–371.); Kisnána (Császi Irén, 2005. 348.).

DT: Tapsony (S. Lackovits Emőke, 2007. 222. – 1872).

D 20. A megtalált oltáriszentség. Az ellopott és elásott oltáriszentséget isteni sugallat által megtalálják. / A zsidók parancsára kútba dobott oltáriszentség másnap reggelre újra ott lebeg a víz felszínén.

DT: Pered (MZA 90548. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).

FF: Krasznahorkaváralja (Magyar Zoltán, 2011c. 222–223.).

AF: Kiskunfélegyháza (EA 7678/29. – Szentmihályi Imre gy., 1949).

D 21–30. Az oltáriszentség megszenteltelenítése

D 21. Az oltáriszentség megszenteltelenítőinek isteni büntetése. Az oltáriszentséget káromló/ellopó/azt jogtalanul magánál tartó/azt a lovával megetető/azzal vadászó személyt isteni büntetés sújtja.

KM: H. n. (Ujváry Zoltán, 1999. 1196. – Bornemissza Péter prédikációja, 1578).

DT: Göcsej (Gönczi Ferencz, 1914. 166.); Cserdi (Berze Nagy János, 1940. III. 346.); Halastó (EA 23287/16. – Irányi Lujza gy., 1953); Őrtilos – 4 (Eperjessy Ernő, 2009. 195–196. – 1953–1963); Sármellék (NIFA 697. – Dégh Linda gy., 1960); Hahót (TGYMA A/1152-80/34., 44. – Ott Júlia gy., 1975).

FF: Miskolc (Csák Czirjék, 1927. 71.; Bálint Sándor, 1938. 66.); Mogyoróska (Ferenczi Imre, 1960. 11.); Mogyoróska (Uo., 24. – Nagy József gy.); Pográny (Magyar Zoltán, 2002. 154.); Nagybörzsöny, Márianosztra, Szob (MZA 110128., 110202., 110203. – Magyar Zoltán gy., 2017).

AF: Szatmár vármegye* (Jakab József, 1895. 310.); Egyházaskér (Kálmány Lajos, 1976. 266–267. 20. század eleje); Baja (Bálint Sándor, 1938. 65.).

SZ: Csikszenttamás (Versényi György, 1901. 220.); Gyimes: Gyepece (Takács György, 2004. 594.).

MO: Külsőrekecsin (KJNTA 831-02/6. – Szöcs Levente gy., 2002).

→MZ VI. J 49.

D 22. A zsidóknak eladott oltáriszentség. Egy magyar asszony adósságaitól szorongattatva a szentáldozáskor kiveszi az ostyát a szájából, hazaviszi, és sok pénzért eladja a zsidóknak, akik aztán a szent ostyát megszentégtelenítik (megverik/keresztülszúrnák). Az asszony a fiát is kitanítja erre, ő azonban félve lelki üdvössége elvesztésétől, elárulja e titkot a hatóságoknak.

KM: H. n. (Bálint Sándor, 1938. 64.).

D 23. A bűnös Szapolyai. Szapolyai Jánost a parasztlázadás leverése miatt Isten azzal a büntetéssel sújtja, hogy a szentmisén úrfelmutatáskor, a szentáldozás idejére mindig elveszti a látását, és csak két év múlva, családtagjainak jó cselekedetei által látja meg újra a szentséget.

KM: H. n. (Márki Sándor, 1883. 192.; Geréb László, 1950. 210.; Sándor István, 1972. 9. – Istvánffy Miklós feljegyzése, 17. század eleje).

D 31–40. Az oltáriszentséggel kapcsolatos egyéb hagyományok

D 31. Látomásban látott oltáriszentség. A hasznosi szentasszony/egy törökbecsei látóember által látomásban látott/a szőkefalvi Mária-jelenések alkalmával az égen látott oltáriszentség.

FF: Hasznos – 5 (Kisfalusi János, 1995. 26., 45., 50–51.).

AF: Töröktopolya (Berecz Sándor, 1934.; Bálint Sándor, 1977. I. 70.).

ER: Szőkefalva (BBE MIK D-177/54. – Lőrinczi Kinga-Mária gy., 2003).

D 32. A mágikus oltáriszentség.

D 32.1. A puskába töltött szentelt ostya. A templomból hazavitt és puskába töltött ostyával a vadász minden eléje kerülő vadat könnyűszerrel lő le.

DT: Cserdi (Berze Nagy János, 1940. III. 346.); Halastó (EA 23287/16. – Irányi Lujza gy., 1953); Órtilos – 4 (Eperjessy Ernő, 2009. 195–196. – 1953–1963); Hahót (TGYMA A/1152-80/34. – Ott Júlia gy., 1975).

AF: Szatmár vármegye (Jakab József, 1895. 310.).

FF: Mogyoróska (Ferenczi Imre, 1960. 11.); Mogyoróska (Uo. – Nagy József gy.).

SZ: Gyimes: Gyepece (Takács György, 2004. 594.).

MO: Külsőrekecsin (KJNTA 831-02/6. – Szőcs Levente gy., 2002).

→Hiedelemmondák.

D 32.2. A méhkasba tett szentelt ostya. Ha a méhészt a templomból hazavitt ostyát a kaptárba teszi, rengeteg méze lesz.

KM: H. n.* (Thury Etele, 1913. 203. – Bornemissza Péter feljegyzése, 16. század második fele).

FF: Márianosztra (EA 12891/81. – Korcsmáros László gy., 1960).

D 32.2.1. A méhek által épített oltár. Egy ember a miséről hazaviszi az ostyát, és beteszi a méhei kaptárába. Amikor két hét múlva bepillant a kaptárba, döbbenten látja, hogy a méhek odabent nagy oltárt építettek, aminek a tetején van az ostya.

FF: Márianosztra (EA 12891/81. – Korcsmáros László gy., 1960).

D 32.3. A villámcsapástól megóvó szentelt ostya. Abba az emberbe, aki szentelt ostyát hord a nyakában, nem csap bele a mennykő.

ER: Fogaras – 2 (Miskolczy Ambrus, 2016. 176. – Baló Bálint gy., 1790).

D 33. A havasi szentáldozás. Egy kalibázó gyimesi csángó ember pap és templom hiányában meggyón a felkelő Nappal szemben, majd egy levelet leszakítva úgy használja el, mintha az szent ostya volna.

SZ: Gyimes: Rakottyás (Bosnyák Sándor, 1992a. 15.).

D 34. A kehelybe esett kő. Az áldoztatni utazó papot megdobálják a gyerekek, és egy kő éppen a kezében tartott kehelybe pottyan bele. A pap Krisztus áldozatvállalására emlékezve a követ ereklyeként őrzi a továbbiakban.

AF: Nagygéres (Magyar Zoltán, 2009b. 64.).

→MZ II. R 72.1.

D 37. Az elmulasztott szentáldozás.

D 37.1. Az ördög és az oltáriszentség. Egy asszonyt, aki már régen volt gyónni és áldozni, minden éjjel nyomnak a rossz lelkek. Egy tudósasszony azt tanácsolja a hozzátartozóknak, hogy az asszony menjen el a templomba, mert a szentáldozás egy ideig akadályt gördít az ördög szándékai elé.

FF: Etes (MZA 59816. – Nagy Zoltán gy., 1986).

D 37.2. A levágott fej gyónása. (Az el nem enyésző fej). Egy véres csatát követően a csataterén járók mormolásra lesznek figyelmesek. Hosszas keresgélés után a fűben a csontok között egy élettelen és elenyészett testre találnak, amelynek a feje és a nyelve még él és beszél. A halott katona elmondja, hogy Szűz Mária tartotta eddig életben, hogy ne távozzon el a másvilágra az egyházi szentségek nélkül. Papot hívnak hozzá: a halott katona meggyón és megáldoz, majd azt követően a fej is békében elenyészik.

KM: H. n. (Thuróczy János, 1488. 212.); H. n. (Bonfini, III. 3.424.); H. n. (TemesváriStell, XII. P. II.); H. n. (Laskai, 1497. 66.; Uő, 1507. 52.); H. n.* (Régi Magyar Költők Tára III., 1881. 345–345., 467. – Tinódi Lantos Sebestyén: Zsigmond király és császárnak krónikája – 16. század közepe); H. n. (Timár Kálmán, 1911. 318.; Pázmány Péter összes munkái IV. 587. – Pázmány Péter prédikációja, 17. század eleje).

E 1–70. KERESZTMONDÁK

E 1–10. A kereszt megtalálása

E 1. Az égből aláhulló kereszt. Egy hatalmas felhőszakadás alkalmával Zólyomban egy nagy fakereszt esik le az égből. A csodás keresztet a városi magisztrátus a település becses ereklyéjeként a város levéltárában helyezi el.

FF: Zólyom (Fényes Elek, 1851. IV. 329.); Zólyom (Siegmeth Károly, 1889. 22.).

E 2. Az állatok által megtalált kereszt.

E 2.1. A térdeplő bárányok. A legeltető pásztor arra lesz figyelmes, hogy a bárányok a legelő egy pontján letérdelnek, és a földet nyalják/egy gödröt kaparnak/az égre néznek. A pásztor közelebb megy, és ámultan látja, hogy egy kereszt rejtőzik a földben/egy kereszt csúcsa bukkan ki a földből. A földből kihúzott kereszt helyén templomot építenek, amely híres búcsújáróhellyé válik. / Az ökrök szántás közben mindig térdre esnek azon a helyen, ahol korábban egy kereszt állt, mivel nem akarják azt a részt felszántani.

DT: Péliföldszentkereszt (Ipolyi Arnold, 1854. 10.); Járfalu (Ruff Andor, 1928/1938. 91.); Bajót/Péliföldszentkereszt (BBMNA 20/12–13. – Balogh László gy., 1964); Bajót/Péliföldszentkereszt (BBMNA 44/24. – Balogh László gy., 1968); Bajót (Komárom megye földrajzi nevei, 1985. 71.); Péliföldszentkereszt (Barna Gábor, 1990. 124.; Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 264.); Péliföldszentkereszt (Tóth Krisztina, 2000. 101.); Pered (Liszka József, 2000. 139.).

E 2.2. A felsebzett lábú tehén. A pásztor észreveszi, hogy az egyik elkóborolt tehenének véres a lába. A vérnyomot követve egy keresztnek a csúcsára talál a legelőn. Megpróbálja kiásni a keresztet, és ásás közben egy templomot szabadít ki a föld alól (a mai Szent Bertalan-templomot).

DT: Pécs (Vargha Károly–Rónai Béla–Muszty László, 1960. 97–99.).

→MZ II. A 5.

E 2.3. Kutya által kikapart toronykereszt. Egy pásztor a kutyája kaparása nyomán talál rá az elsüllyedt Ókeresztfő tornyának az aranykeresztjére.

FF: Komlóskeresztes (Pulszky Ferenc, 1840a. 168.; Ipolyi Arnold, 1854. 110.).

E 2.4. Bivaly szarva által kiemelt kereszt. Egy bivaly húsolni megy a legelővel szomszédos tó posványába, és ahogy fészkelődik, a szarvával kiemel egy régi keresztet.

ER: Szentbenedek (Tagányi Károly–Réthy László–Kádár József, 1903. VI. 319.).

E 3. Víz által hozott kereszt. A vimpáci templomban lévő hatalmas feszületet az áradó Dunából fogják ki a helybeliek. / A Zala folyó az árvíz alkalmával egy keresztet sodor magával, amit egy öreg gesztenyefa ágai fognak fel, azért teszik később az emberek arra a fára.

DT: Vimpác (Forster Gyula, 1915. IV. 86.); Vimpác (Mohl Adolf, 1926. 63–64.); Szentgyörgyvölgy (Petánovics Katalin, 2002. 202.).

E 4. Tóban talált feszület. Egy idős férfi a Szentbenedek melletti tó partján járva megpillant a tó szélén egy szép liliomszálat. Amikor lehajol érte, hogy letépje, az megmozdul, és a tó közepe felé úszik, majd egy adott ponton megáll. A csodás jelenség okát kutatva és a liliumot követve a férfi egy teljesen sértetlen feszületet talál a víz fenekén, azt a templomi feszületet, amit már régen elvesztettek hittek. / A nyárádremetei feszületet egy tóba rejtik az ellenség elől, és később onnan is kerül elő.

ER: Szentbenedek (Kovács Gyárfás, 1898. 61.; Közművelődés, 1898. 116.); Szentbenedek (Tagányi Károly–Réthy László–Kádár József, 1903. VI. 319.).

SZ: Nyárádremetete (Magyar Zoltán, 2011a. I. 178.).

E 5. A földből kiásott kereszt. A falu határában/az elpusztult falu helyén az emberek egy régi feszületre/kőkeresztre lelnek.

DT: Túrje (Zala megye földrajzi nevei, 1964. 225.); Monostorapáti (S. Lackovits Emőke, 2007. 229.; Uő, 2008. 52.).

FF: Maconka/Mátraverebély-Szentkút (Szentmihályi Mihály, 1797. 42–43.).

AF: Besenyőtelek (EA 17183/75. – Ivicz Anna gy., 1971).

MO: Mojnest (Domokos Pál Péter, 1979. 1329.; Paládi-Kovács Attila szerk., 1985. 442. – Petrás Incze János levele Döbrentei Gábornak, 1842).

E 5.1. A keresztre vezető fénysugár. A szentkúti forrásból aranyszínű fényesség emelkedik ki, és a közeli hársfa alá száll. A csodás jelenség okát kutatva ássák fel a fa alját, és találnak rá egy terméskő keresztre.

FF: Maconka/Mátraverebély-Szentkút (Szentmihályi Mihály, 1797. 43.).

E 5.2. A kereszt nyomán fakadó forrás. A földből kiásott kereszt helyén forrás tör elő (a türjei Talát-kút).

DT: Túrje (Zala megye földrajzi nevei, 1964. 225.).

E 6. Az erdőben talált kereszt. A vidéket benépesítő lakosok/a földbirtokos vadászat közben egy régi kőkeresztre bukkannak az erdőben, amelynek helyére hamarosan templomot építenek.

ER: Magyaryerőmonostor (Müller, Friedrich, 1885. 310.); Sülelmed (Magyar Zoltán, 2007a. 240.).

DT: Lorettom (Mohl Adolf, 1909. 10.).

E 8. A keresztet megszerző szent ember. A keresztet egy fiatal, tiszta életű szerzetes /a falu papja/egy szent életű remete kapja/halássza ki a vízből/húzza ki a földből. / A csodás feszületet egy öreg remete a hátán viszi el Marosvásárhelyről a távoli Nyárádremetére.

KM: Budaszentlőrinc (Gyöngyösi Gergely, 1983. 149. – 16. század első fele).

DT: Vimpác (Mohl Adolf, 1926. 63–64.); Bajót/Pélföldszentkereszt (BBMNA 20/12–13. – Balogh László gy., 1964); Bajót (Komárom megye földrajzi nevei, 1985. 71.).

SZ: Nyárádremete (Magyar Zoltán, 2011a. I. 179.).

E 10. A Szent Kereszt megtalálása. Szent Ilona császárné a helyiek útmutatása/csodás jelek alapján Jeruzsálemben a Golgota földjében megtalálja azt a keresztet, amelyre az Úr Jézust felfeszítették.

→Apokrifek.

E 10.1. Jézus keresztfájának eredete. Jézus Krisztus keresztfája a paradicsomi almafából (a Tudás fájából) lett kifaragva.

FF: Zsély (MZA 108141. – Danczi Lajos gy., 1975).

SZ: Andrásfalva (Bosnyák Sándor, 1993d. 50.; Uő, 2004. 38.).

→Apokrifek.

E 10.2. Az Úr Jézus keresztfájának darabkája. Pélföldszentkereszt mint a Szent Kereszt-ereklje őrzője és kultuszhelye.

DT: Bajót (EA 14477/25–26. – érseki leirat, 1732).

E 11–20. Keresztek állítása

E 11. Fogadalmi kereszt.

E 11.1. Járvány ellen állított fogadalmi kereszt. A község lakosai/egy család/egy hajóskapitány keresztet állít fogadalomból annak érdekében, hogy a járvány (pestis/kolera) elmúljon/elkerülje őket. A keresztállítás körülményeire gyakran a kereszt népi megnevezése (Kolerás kereszt, Láz kereszt, Hideglelős kereszt stb.) is utal.

DT: Esztergom (EA 21403/3. – Dobay Pál gy., 1982); Esztergom (EA 27403/30. – Barátosy Judit gy., 1997); Erdőcsmecke (Pesti János szerk., 2002. 352.).

FF: Nagydaróc/Guszona (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 122.).

E 11.2. Jégverés ellen állított fogadalmi kereszt. A község lakosai a termést fenyegető pusztító jégverés távoltartása végett állítanak fogadalmi keresztet a település határában. / Egy gazda hálából állít keresztet azért, mert a jégeső az ő birtokát elkerülte, holott a szomszédos parcellákat mind elverte.

DT: Véménd (Pesti János szerk., 2002. 352.); Véménd (Baranya megye földrajzi nevei II., 1982. 76.); Zsitvabesenyő (MZA 97033. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013).

FF: Hím/Perény (MZA 64558. – Magyar Zoltán gy., 2006); Szob (MZA 109758. – Magyar Zoltán gy., 2017).

AF: Temerin (Csorba Béla, 1980. 141.; Uő, 1989. 631.).

E 11.3. A háborúból való hazatérés érdekeiben állított kereszt. A háborúban lévő személy/a katona családtagjai fogadalmi keresztet állítanak az illető épségben történő hazatérése érdekében.

DT: Bogád (Pesti János szerk., 2002. 351.).

FF: Herencsény (Magyar Zoltán, 2004b. 165–166.).

SZ: Gyimes: Farkasok pataka* (MZA 103451. – Magyar Zoltán gy., 2015).

E 11.3.1. A fogadalomra emlékeztető cigányasszony (A herencsényi Teplánszky-kereszt eredete). Egy herencsényi férfi megfogadja, hogy ha a frontról épségben hazakerül, keresztet állíttat a falujában. Hazatérve azonban megfélekedzik a fogadalmáról, mire egyszer egy cigányasszony állít be a házába, és figyelmezteti a férfi feleségét a mulasztásra. A hazatérő férj elcsodálkozva azon, hogy egy cigányasszony honnan tudhat minderről, a hívatlan vendéget mindenütt keresni kezdi a faluban, de asszonyt még csak látni sem látta senki. Az esetet csodás jelenésnek tartva, a család hamarosan felállítja a megígért keresztet.

FF: Herencsény (Lengyel Ágnes–Limbacher Gábor, 1997. 115.; Limbacher Gábor, 2009. 164.); Herencsény (Magyar Zoltán, 2004b. 165–166.).

E 11.4. Egyéb okokból állított fogadalmi kereszt. Fagykár ellen/a család anyagi helyzetének javulása érdekében/a családban gyakori csecsemőhalandóság megszűnése érdekében állított kereszt.

DT: Abaliget (Tüskés Gábor, 1980. 111.); Véménd, Dunafalva (Pesti János szerk., 2002. 352.).

FF: Zebegény (MZA 20135. – Magyar Zoltán gy., 2002.).

E 12. Engesztelő kereszt. Fejedelemgyilkosság/gyilkosságban való részvétel miatt/valamilyen egyéb elkövetett bűn miatti vezeklésül/engesztelésül állított kereszt.

DT: Máriakálnok (Perger Gyula, 2006. 482.); Baranya megye (Tüskés Gábor, 1980. 111.).

SZ: Gyimes: Bálványos pataka (Székely László, 1995. 230–231.); Gyimesközéplek (Tóth Ida, 2015. 29. – Berecz András gy.).

AF: Petőfiszállás (Paulovits Sándor, 1930. 56.); Jászsalsószentgyörgy (Gulyás Éva, 2000. 63.); Hajós (Bereznai Zsuzsanna–Schön Mária, 2013. 49–50.).

FF: Ipolyszakállós* (Dobrovolni Antal, 1935. 191.).

E 13. Szerencsés megmenekülés emlékére állított kereszt. Viharból/rablóktól/vadállatoktól történő megmenekülés/szerencsésen átvészelt baleset/sikeres lovas bravúr emlékére hálából állított kereszt.

DT: Esztergom (Vasárnapi Ujság, 1854. 272.); Lábatlan (BBMNA 14/83. – Balogh

László gy., 1970); Répcevis (SMNK 902/83. – Szabó József gy., 1973); Mersevát (SMNK 1035/7. – Kovács Jenő gy., 1976); Bajna (BBMNA 41/41. – Kisbán Eszter gy., 1976); Bajna (Bosnyák Sándor, 2001. 310.).

FF: Ipolyszalka (EA 26274/30. – Nagy Endre gy., 1994); Kál (Császi Irén, 2005. 347. – Berényi Andrásné gy.); Ipolykiskeszi (MZA 89837. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011); Szob, Bernecebaráti (MZA 109759., 110613. – Magyar Zoltán gy., 2017).

SZ: Csíkszentmárton (Magyar Zoltán, 2009a. 33.; Uő, 2011a. I. 146.).

E 13.1. Az ördög által elrabolt lány (A csolnoki Piros kereszt). Az ördög elrabol egy falubeli szűzlányt, akinél azonban egy nagyon vastag rózsafüzér van. Az ördög cipeli-cipeli a lányt, de mivel a rózsafüzér nagyon nehéz a számára, egy idő után nem bírja tovább vinni. Ahol az ördög a lányt elejti és otthagyja, oda hálából a lány apja keresztet állíttat, az ún. Piros keresztet.

DT: Csolnok (Tisovszki Zsuzsanna, 1988. 87.).

E 13.2. A farkaskereszt (Farkasoktól való megmenekülés emlékére állított feszület). A téli időben úton lévő vándort/egy lovas kocsival hazafelé tartó gazdát megtámadnak a farkasok. A megtámadott férfi szorult helyzetében egy út menti fakeresztre felmászva/egy fára felkapaszkodva menekül meg. / Egy férfi egyik lovát felfalják a farkasok, de neki magának sikerül megmenekülnie. Megmeneküléséért hálából az illető azon a helyen kőkeresztet/az életmentő fakereszt helyére díszes kőfeszületet emeltet.

DT: Kürt (Majer István, 1861. 81.; Liszka József, 1993. 602.; Uő, 1994a. 36–38.; Uő, 2000. 52–53.); Kürt* (Szulik József, 1866. 26–27.); Feketeerdő/Moson vármegye (Timaffy László, 1992. 108.; Perger Gyula, 2006. 484–485. – Ruff Andor nyomán, 20. század eleje); Kürt (Liszka József, 1993. 604.); Pozsonyepérjes, Kürt – 2 (MZA 91467., 103119., 103120. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010, 2015).

FF: Makranc (Liszka József, 1993. 605.).

E 13.3. Háborúból való hazatérés emlékére állított kereszt. A háborúból ép-ségben történő hazatérés/az ellenséges fogságtól való megmenekülés emlékére hálából állított kereszt.

DT: Abaliget–Orfű vidéke (Tüskés Gábor, 1980. 111.); Máriakéménd, Véménd (Pesti János szerk., 2002. 352.).

FF: Szanda, Romhány (Limbacher Gábor, 1993. 197.); Kolon (MZA 108729. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2017); Nagymaros – 2 (MZA 110928., 110931. – Magyar Zoltán gy., 2018).

E 14. Betegségből való felépülés emlékére állított kereszt. A betegségben szenvedő gyermek felgyógyulásának az öröme/a szentkút vizétől bekövetkező csodás gyógyulás emlékére állított kereszt.

DT: Vasvár (A vasvári csodálatos Szent kút, 1875. 6.); Abaliget–Orfű vidéke (Tüskés Gábor, 1980. 111.); Erdősmecske (Pesti János szerk., 2002. 352.).

FF: Zebegény (MZA 91468. – Magyar Zoltán gy., 2002); Rárósmúlyad (MZA 25530. – Var-

ga Norbert gy., 2003); Egyházasbást (Magyar Zoltán, 2006b. 119.); Pinc (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 258.).

AF: Kalocsa/Petőfiszállás (Eckert Irma, 1937. 35–36.); Hajós (Bereznai Zsuzsanna–Schön Mária, 2013. 50.).

SZ: Oroszhegy (Bárh János, 1998. 37.; Uő, 2001. 35.); Oroszhegy (Tánczos Vilmos, 2006. 262. – Vass Melánia gy.); Oroszhegy (Márkó Zsuzsa, 2010. 15.).

E 14.1. A református keresztje. Meggyógyult református által állított kereszt.

SZ: Oroszhegy (Tánczos Vilmos, 2006. 262. – Vass Melánia gy.).

E 14.2. A zsidó keresztje. Meggyógyult zsidó által állított kereszt.

FF: Egyházasbást (Magyar Zoltán, 2006b. 119.).

E 15. Kincstalálás helyén állított kereszt. Egy gazda szántás/egy pásztor legel-
tetés közben/stb. elásott kincset talál. Hálából a talált pénzből díszes keresztet
állít emlékül azon a helyen/a községben.

DT: Mecsér (Ruff Andor, 1928/1938. 94.); Csobánka (EA 22384/8. – Séra Éva gy., 1985);
Esztergom-Szentgyörgymező (Tisovszki Zsuzsa, 1988. 86–87.); Mosonújhely (Edelényi Adél,
2004. 253.); Zsigárd, Pered (MZA 90469., 90470. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy.,
2010, 2011).

FF: Romhány (MZA 11154. – Körner Tamás gy., 1966); Dernő (Magyar Zoltán, 2001a.
358.); Guszóna (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 152.).

AF: Boconád (Heves megye földrajzi nevei III., 1980. 52.); Bátya (Kuczy Károly, 1980. 65.);
Tiszakürt („Beszéli a világ, hogy mi magyarok...”, 1998. 300. – Papp Orsolya gy., 1995);
Jászság (Gulyás Éva, 2000. 63.); Kecel (Fehér Zoltán, 2004. 160. – Korkes Zsuzsa gy.); Rad*
(MZA 1521. – Magyar Zoltán gy., 2005).

E 15.1. Lottónyeremény emlékére állított kereszt. Lottón/sorsjegyen nyert
pénzből állított kereszt.

DT: Hövej (Perger Gyula, 2006. 480. – Nagy István gy.).

FF: Szanda (Limbacher Gábor, 1993. 197.).

→MZ I. G 112.

E 16. Egyéb személyes okból hálából állított kereszt. Az elveszett gyermek
megtalálásáért/a vágyott nő kezének elnyeréséért/a család vagyoni gyarapodá-
sáért/az Amerikából való hazatérés öröme/stb. hálából állított kereszt.

DT: Baranya megye (Tüskés Gábor, 1980. 111.); Szederkény (Pesti János szerk., 2002.
352.).

FF: Bernecebaráti (Hála József, 1977. 591.); Szanda (Limbacher Gábor, 1993. 197.); Óvár
(MZA 25488. – Varga Norbert gy., 2003); Herencsény – 2 (Magyar Zoltán, 2004b. 167.,
167–168.); Ipolyvarbó (Csáky Károly, 2008. 80.); Kemence (Uő, 2010. 121.); Kemence
(Munkácsi Zsolt, 2012. 35.); Bernecebaráti (MZA 110682. – Magyar Zoltán gy., 2017).
Szob (MZA 109760. – Magyar Zoltán gy., 2017).

AF: Kiskőrös/Akasztó (MZA 90897. – Magyar Zoltán gy., 2005).

SZ: Homoródkarácsonyfálva (JKNTA 1905-07/11. – Czoguly Ildikó gy., 2007);

Csikszentmárton (Magyar Zoltán, 2011a. I. 146–147.); Csíkbánkfalva (MZA 98672. – Gagy József gy., 1995).

E 17. Csodás jelenés emlékére állított kereszt. Szűz Mária/Jézus Krisztus/egy égi bárány/egy csodás galamb/angyali körmenet/csodás természeti jelenség (szokatlan fekete felleg/augusztusi hóesés)/stb. emlékére állított kereszt.

DT: Hosszúhetény (Zengő, 1995. 4. szám, 5.); Hosszúhetény (Mód László, 2003. 222.).

FF: Nagylóc (Csáky Károly, 1992. 139.); Nagylóc (Hála József, 1995a. 273–274.); Hasznos (Kisfalusi János, 1995. 12–13.); Nagylóc, Szanda (Lengyel Ágnes–Limbacher Gábor, 1997. 64.); Szandaváralja (Limbacher Gábor, 1998. 207.); Felsőtárkány (Császi Irén, 2005. 348.); Ipolykiskeszi, Imreg (MZA 89835., 97373. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011, 2013).

AF: Zenta (Burány Béla, 2001. II. 27.); Rad, Szomotor (Magyar Zoltán, 2009b. 94.).

SZ: Csíkbánkfalva (Hiedelemszövegek Székelyföldről, 2015. 652–653. – Gagy József gy., 1995).

MO: Sztánfalva/Tatros (Domokos Pál Péter, 1987. 364. – Codex Bandinus, 1646–1648).

E 18. Ördögi kísértés elhárítására állított kereszt. Ördögi kísértés helyszínén/ az ördögök tanyájának tartott/kísértetjárta helyen állított kereszt.

DT: Hövej (Pergers Gyula, 2006. 482. – Csiszár Attila gy.).

FF: Bernece (Kolacskovszky Lajos, 1938. 188.); Bernecebaráti (EA 14775/44. – Korcsmáros László gy., 1951); Nádújfalu (EA 18837/8. – Kuborczik Klára gy., 1975); Bernecebaráti (Hála József, 1977. 591.); Kemence (Csáky Károly, 2010. 121.); Kemence (Munkácsi Zolt, 2012. 35.); Bernecebaráti – 6 (MZA 110124., 110612., 110679–110681., 111653. – Magyar Zoltán gy., 2017–2018).

ER: Kékes (Magyar Zoltán, 2011a. II. 161. – Orbán Dániel gy.); Katona, Kékes (Magyar Zoltán, 2012a. 487.).

MO: Külsőrekecsin (KJNTA 831-02/3. – Szócs Levente gy., 2001).

E 18.1. Sárkány ellen állított kereszt. A vidéket rettegésben tartó sárkány ellen a fenevad barlangjának a bejáratánál állított kereszt.

ER: Nagybánya-Veresvíz (Magyar Zoltán szerk., 2010. 124. – Görbe István gy., 1958–1960).

E 19. Történelmi hagyomány emlékéül állított kereszt.

E 19.1. Történelmi szereplők által/az ő emlékükre állított kereszt. A keresztfát Szent István király állítja egy hegytetőre annak az emlékére, hogy „átlépte” a hegyet. / A király elfogásának a helyszínén állított kereszt. / A keresztet egy püspök ottjártának az emlékére állítják.

MO: Magyarfalu (Bosnyák Sándor, 1971. 182.; Uő, 1980. 54.).

FF: Domoszló (EA 15621/5. – Dudás Erzsébet gy., 1967).

ER: Marosszentimre (Kőváry László, 1866. 320.).

SZ: Sepsibükszád (Orbán Balázs, 1869. III. 64.).

DT: Sopron (Mohl Adolf, 1926. 5–9.).

E 19.2. Az ellenség feletti győzelem emlékére állított kereszt.

E 19.2.1. A törökök kiűzésének emléke. A török hódítás megállításának/a török kiűzésének az emlékére állított kereszt.

DT: Bodonhely (MZA 111030. – Balázs Livia gy., 1973); Kisalföld/Győr (Gulyás Éva, 2000. 63.); Börcs (Perger Gyula, 2006. 476.).

FF: Uppony (EA 10150/7. – Pongó Bertalan gy.); Uppony (HOMNA 700/14. – Lajos Árpád gy., 1960); Bény (EA 25029/18. – Csókás Ferenc gy., 1985; Csókás Ferenc, 2004. 91.); Nyitraegerszeg (Magyar Zoltán, 2002. 64.); Ipolyvisk* (MZA 89759. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).

AF: Kunszentmárton (MOA 12653. – Villányi Péter gy., 1981); Jászberény (Gulyás Éva, 2000. 63.).

E 19.2.2. A reformáció megállításának emléke. A reformáció megállításának az emlékére állított kereszt.

FF: Uppony (EA 4799/2. – Bereznai Károly gy., 1930); Uppony (HOMNA 700/13. – Lajos Árpád és Pongó Bertalan gy., 1960); Uppony (EA 16728/98. – Dobosy László gy., 1970); Uppony (MZA 23940. – Magyar Zoltán gy., 2002).

ER: Kárásztelek – 2 (MZA 928., 938. – Magyar Zoltán gy., 2000); Kárásztelek – 2 (Magyar Zoltán, 2007a. 156., 157.); Kárásztelek – 3 (MZA 98089., 98092., 98093. – Magyar Zoltán gy., 2013).

→MZ IV. J 148.3.3.

E 19.3. Egyéb hagyományok. Elpusztult község helyén állított kereszt/stb.

DT: Pusztasomorja (Ruff Andor, 1928/1938. 20–23.).

E 20. Kereszt állításával kapcsolatos egyéb hagyományok.

E 20.1. Az emlékezetes villámcsapás. Az otthonát elhagyó remete sziklabarlangjába villám csap, annak emlékére állítják a barlang fölé a keresztet. / A bűnös ember sírjába mindig belecsap a villám. A villámcsapások megszűnése érdekében keresztet tesznek a sírra. / Illés próféta napján villám csapja agyon a falusi csorda összes tehenét (360 állatot). A tragédia napját a község népe búcsújáró nappá fogadja, és a legelőn keresztet állít fel.

FF: Uppony (HOMNA 700/14. – Lajos Árpád gy., 1960).

AF: Battyán (Magyar Zoltán, 2009b. 88.).

SZ: Csíkszentdomokos (Magyar Zoltán, 2011a. I. 147.).

E 21–30. Emlékkereszt (Halottak emlékére állított kereszt)

E 21. A csatában elesettek emlékkeresztje. A törökökkel vívott ütközet helyszínén/a szabadságharcban elesett halottak emlékére állított kereszt (a vitnyédi Vöröskép/a dunaszegi Vörös körösz/a gimesi Veres kereszt, a vicsápi Fehér kereszt stb.)/a háborúban messze földön elesettek emlékére állított kereszt.

DT: Dunaszekcső (Baranya megye földrajzi nevei II., 1982. 226.); Kapuvár (Perger Gyula, 2006. 481. – Csiszár Attila gy., 1988); Vitnyéd (Tímár Lajos, 1993. 483.); Dunaszeg – 2 (Kozmáné Pozsgai Éva, 2000. 159–160.); Erdősmecske (Pesti János szerk., 2002. 352.); Vitnyéd (Perger Gyula, 2006. 482.); Vízkelet (MZA 90648. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).

FF: Vác (Tragor Ignác, 1935. 84.); Vicsápapáti (MZA 1086. – Magyar Zoltán gy., 1998); Gímes, Nyitrageszte, Vicsápapáti (Magyar Zoltán, 2002. 64., 83–84.); Gímes (Liszka József, 2002. 287.); Herencsény (Magyar Zoltán, 2004b. 168.).

AF: Földeák (EA 27427/71. – Rácz Sándor gy., 1996).

ER: Marosszentimre (Csáki Árpád, 2015. 70. – Pesty Frigyes, 1864. Alsó-Fehér vármegye); Marosszentimre (Kőváry László, 1866. 320.).

SZ: Gyimes (KJNTA 381-00/9. – Tankó Gyula gy., 1999); Nagybacon (Magyar Zoltán, 2011b. 130.).

E 22. Az ellenség által kivégzett áldozatok keresztje. A törökök/tatárok által kivégzett emberek (a ciglédi remeték/az elhurcolt lányok/az önfeláldozó palásti bíró/stb.) emlékkeresztje.

DT: Kürt (Liszka József, 1994a. 49–50. – Danczi Lajos gy., 1986; Danczi Lajos, 1999. 38–39.); Kürt (Liszka József, 2000. 47.); Tardoskedd (EA 26325/1. – Nagy Zoltán gy., 1994).

FF: Palást (Höke Lajos, 1868a. 371.; Uő, 1890b. 1984.); Palást (Hont vármegye és Selmeczbánya, 1906. 61.); Palást – 2 (MZA 83879., 83880. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007).

MO: Külsőrekecsin (Halász Péter, 1994. 27.).

E 23. Rablók által megölt áldozatok keresztje. Betyárok/útonállók/fosztogató ellenséges katonák által megölt emberek emlékkeresztje.

DT: Cserszeztomaj (Vajkai Aurél, 1964. 319.); Sopron (Lipták Gábor, 1978. 332.); Keszthely (Réthelyi Jenő, 1984. 55.).

FF: Lándok (Turisták Lapja, 1889. 157.; Neidenbach Ákos, 2000. 101.).

AF: Kispiac (Papp György, 1989. 42.).

SZ: Gyergyócsomafalva (Tarisznyás Márton, 1982. 178.); Gyimes: Háromkút (EA 27257/21. – Gergely Katalin és Gergely Ildikó gy., 1995); Gyimes: Ugra pataka – 2 (KJNTA 381-00/6–7., 8–9. – Tankó Gyula gy., 1999); Gyimes: Magyarcsügés (Takács György, 2001. 60.); Lövéte (Magyar Zoltán, 2011d. 164.); Sóvidék (Lukács Csaba, 2013. 40.).

E 24. Egyéb gyilkosságok áldozatainak keresztje.

E 24.1. A megölt uraság. A jobbágyok által megölt kegyetlen várúr/népnyúzó jegyző/a vadászat alkalmával lelőtt uraság emlékkeresztje.

DT: Olad (SMNK 1038/9. – Tóth József gy., 1976); Abaliget/Orfű* (Tüskés Gábor, 1980. 99.).

FF: Diósjenő, Szokolya (Kolacskovszky Lajos, 1938. 317.); Nyitrageszte (MZA 1087. – Magyar Zoltán gy., 1998); Gímes (Magyar Zoltán, 2002. 83. – Sipos Anna gy.); Zsére (Magyar Zoltán, 2002. 82–83.); Diósjenő (Gáncs Viktor–Nagy László, 2014. 431.).

E 24.2. A megölt hozzátartozók. A testvérgyilkosság áldozatai/a fia által meggyilkolt apa emlékére állított kereszt.

DT: Páli (Perger Gyula, 2006. 482.).

FF: Terbeléd (Telekiné Nagy Ilona, 1994. 19.).

AF: Klárafalva (Ferenczi Imre, 1984. 611.).

SZ: Gyimes – 3 (KJNTA 381-00/7–9. – Tankó Gyula gy., 1999).

E 24.3. A tragikus félreértés (A gimesi Fehér kereszt eredete). A vidéken dühöngő pestisjárvány miatt a várnagy megparancsolja az öröknek, hogy senkit ne engedjenek be a várba, és aki mégis a kapuhoz közelít, azt lőjék le. Egyszer az esti szürkületben parancsoló hangon egy lovas kér bebocsáttatást a várba, de az örök őt is távozásra szólítják fel. Az elutasító válaszon feldühödő lovas azt veti oda az öröknek, hogy neki itt nem parancsolhat senki sem, és a lovát megsarkantyúzva a bejárat felé kezd vágatni, mire az örök lelövik az idegent, és csak holtában ismerik fel otthonról régen eltávozott urukat, a gimesi grófort. E tragikus félreértés emlékére áll azóta kereszt a vár alatt, amit Fehér keresztnek neveznek.

FF: Gimes (Mártonvölgyi László, 1941. 130.); Gimes (Magyar Zoltán, 2002. 83–84. – Danczi Lajos gy., 1953–1964); Gimes (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 109.); Gimes – 2 (MZA 1084., 1085. – Magyar Zoltán gy., 1998); Gimes (Magyar Zoltán, 2002. 84. – Sipos Anna gy.).

→MZ IX. C 101.1.

E 25. Öngyilkosok emlékkeresztje. Szerelmi bánatában öngyilkos ifjú/magát véletlenül halálra sebző személy emlékére állított kereszt.

FF: Diósgyőr (Barcza Imre, 1903. 72–73.); Panyidaróc – 2 (MZA 25556., 25571. – Varga Norbert gy., 2003); Nagymaros (MZA 90935. – Magyar Zoltán gy., 2010); Nagymaros (Döbrössy Mihályné Valentin Kriszta, 2016. 109.); Nagymaros – 4 (MZA 110710., 110929., 110930., 111522. – Magyar Zoltán gy., 2017–2018).

ER: Aranyosszék (MZA 36935. – Farkas Annamária gy., 1986).

SZ: Gyimes (EA 30169/9. – Tankó Gyula gy., 1999).

E 26. Vadállatok áldozatainak emlékkeresztje.

E 26.1. A vadkan által felnyársalt gróf. A grófort vadászat közben megöli egy megsebzett vadkan (vadmacska). A tragikus vadászbaleset emléke a gimesi Veres kereszt.

FF: Gimes (MZA 44704. – Sipos Anna gy., 1994); Gimes – 2 (MZA 1082., 1083. – Magyar Zoltán gy., 1998); Gimes, Barslédéc* (Magyar Zoltán, 2002. 84., 84–85.).

E 26.2. A juhok által széttépett leány. Egy leánykát élelmet vinni küldenek fel a nyári szállásra a havasi pásztorokhoz, de a juhok, melyek már régóta nem kaptak sót, megrohanják a megizzadt leányt, és széttépi a sós véréért. A lány emlékére keresztet állítanak a hegyen, a Leányka keresztfáját.

SZ: Gyimes: Ugra pataka (EA 30169/7. – Tankó Gyula gy., 1999).

E 26.3. A disznók által kikezdtet pásztor. Egy kanász makkoltatás közben elalszik az erdőn, és arra ébred, hogy kikezdték a disznók. A súlyos sérülésekbe belehal, és az emlékére keresztet állítanak azon a helyen.

FF: Kemence (MZA 110122. – Magyar Zoltán gy., 2017).

E 27. Villám által agyonűjtottak emlékkeresztje.

E 27.1. Villám által agyonűjtött emberek keresztje. Villámcsapás következtében meghalt emberek határbeli keresztje, amit a villámcsapás helyszínén emelnek.

DT: Nádszeg, Zsigárd (MZA 90472., 90471. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010).

FF: Terbeléd (Telekiné Nagy Ilona, 1994. 19.); Bernecebaráti (Gáncs Viktor–Nagy László, 2014. 431.); Kemence (MZA 110123. – Magyar Zoltán gy., 2017).

ER: Szilágyerked (Magyar Zoltán, 2007a. 464.).

SZ: Kászonfeltíz (MZA 98425. – Gagyí József gy., 1997).

E 27.2. Villám által agyonűjtött tehének keresztje. A csíkszentdomokosi tehén-csorda/egy villám által agyonűjtött tehén elpusztulásának az emlékére állított kereszt. A tréfás kedvű, kárvallott gazda azt mondja: „Hadd el, Isten, mert olyan emléket állítok a marha emlékére, hogy a nők keresztet vetnek, a férfiak meg kalapot emelnek előtte!”

SZ: Barót (MZA 91469. – Magyar Zoltán gy., 2010); Csíkszentdomokos (Magyar Zoltán, 2011a. I. 147.); Barót (Uő, 2011b. 129–130.).

E 28. A Fagyoskereszt I. A község határában megfagyott utazók/pásztorok emlékére állított kereszt, amely olykor a nevében is utal (a valósi/a cserseztomaji/zalakomári Fagyos kereszt) az elhunyt személy halálának módjára.

DT: Válos (Páky Zsolt, 1942. 154.); Cserseztomaj (Vajkai Aurél, 1964. 319.; Sipőcz József, 2006. 94.); Keszthely (Réthelyi Jenő, 1984. 55.); Martfű (EA 26383/6. – Vas Béla Zoltán gy., 1994); Kapuvár (Perger Gyula, 2006. 480.); Zalakomár („Beszéli a világ, hogy mi magyarok...”, 1998. 215. – N. N. gy., 1994); Hosszúhetény (MZA 91466. – Magyar Zoltán gy., 2008).

FF: Szepesség (Turisták Lapja, 1904. 26.).

SZ: Gyergyóalfalu (Magyar Zoltán, 2011a. I. 164.).

→MZ V. E 66.

E 29. Balesetben meghaltak emlékkeresztje. A beszakadó jég alatt életüket veszítő személyek/vadászbalesetben/kocsiszerencsétlenségben/kígyómarás/stb. következtében életüket veszített személyek emlékére állított kereszt.

DT: Sárvár (Mohl Adolf, 1931. 14.; Perger Gyula, 2006. 484–485.); Töltéstava (Perger Gyula, 2006. 480.).

FF: Szádelő (Sprenger-Schönk Ilona, 1885. 2.); Gimes (Magyar Zoltán, 2002. 84. – Danczi Lajos gy., 1953–1964); Uppony (HOMNA 700/13. – Lajos Árpád gy., 1960); Vicsápapáti (Magyar Zoltán, 2002. 83.); Aha (MZA 83580. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007).

AF: Deszk (Mokány Sándor, 1984. 55.); Deszk (Ferenczi Imre, 1984. 610.); Martfű (EA 26383/2. – Vas Béla Zoltán gy., 1994).

ER: Mesterháza (Soós Antal, 2009. 342. – 1862).

E 30. Egyéb hagyományok.

E 30.1. Járványban elhunytak emlékkeresztje. A guszonai Kolerás keresztet annak a hegynek a tetejére állítják, ahol a járvány áldozatainak a testét máglyára rakva elégették. / Járványban elhunytak emlékére állított egyéb kereszt.

FF: Nagydaróc (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 122.); Kóspallag (MZA 110750. – Szilágyi Alfréd gy., 2014).

AF: Szaján (Gyóni Gábor, 2003. 134.).

DT: Gyórsövényháza (Perger Gyula, 2006. 480.).

E 31–50. A csodás kereszt

E 31. A vérző feszület. A feszület húsvét éjszakáján vérel veritékeznek/Jézus arcáról vér csorog/a kereszt bizonyos időközönként olyan vörössé válik, mintha vérezne.

ER: Brassó (Cserei Mihály, 1983. 442–443. – 1713).

FF: Pince (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 258.).

AF: Jászsalsószentgyörgy (Gulyás Éva, 2000. 63.).

E 32. A könnyező feszület. A kereszten függő megfeszített Jézus szeméből nagycsütörtökön vízcseppek gördülnek le, jóllehet száraz az idő.

FF: Herencsény (Magyar Zoltán, 2004b. 166.).

E 33. Az izzadó kereszt. Az istenkáromló lány emlékére állított keresztnek/a kéregető koldust elkergető szívtelen gazda temetői keresztjének/a református család által megvásárolt feszületnek az oldalából/tövéből/a rászegezett korpusból víz csöpög, a kereszt mindig nedves.

DT: Városlód (Vajkai Aurél, 1939. 66.); Farkasgyepü (Uó, 1942. 129.); Bagota (Bózner Miklós–Muzicsek László, 1944. 85.).

ER: Bustyaháza (MZA 91127. – Magyar Zoltán gy., 2010).

→MZ V. E 51.

E 34. Az illatozó kereszt. A búcsújárók által hordott templomi feszületből/a kommunisták tiltása ellenére felállított falubeli betonkeresztből/a ledöntött útmenti keresztből kellemes illat árad, amit többen is éreznek, még a pap is.

FF: Herencsény (Magyar Zoltán, 2004b. 168–169.).

MO: Trunk – 3 (Peti Lehel, 2012. 72–73.).

E 35. A kivirágzó kereszt. A Szent László nagyváradi temploma előtt álló keresztfa kivirágzik.

AF: H. n. (A világ legnagyobb Csodatörténete, vagyis a kivirágzott keresztfa Nagyváradon..., é. n. – ponyvanyomtatvány, 19. század második fele; Kerny Terézia, 1996b. 233.).

E 36. A zenélő kereszt. Egy részeg erdész puskával belelő a keresztbe, mire azt követően mindennap éjfélkor muzsikaszó szólal meg a keresztnél, mely csoda csak akkor szűnik meg, amikor egy idegen férfi felakasztja magát a keresztfára.

DT: Sorokpolány (EA 16503/15. – Kocsis Endre gy., 1969).

E 37. A tündöklő kereszt. A határbeli csodatévő kereszt isteni fényességben tündöklöklik.

DT: Alsószentmárton (Magyar Nemzet, 2012. szeptember 15. 27. – György Zsombor gy.).

E 39. Az el nem égő feszület. A porig égő lakásban egyedül a falon függő feszület marad sértetlen.

SZ: Gyergyószentmiklós (EA 27257/62. – Gergely Katalin és Gergely Ildikó gy., 1995).

E 41. A megmozduló kereszt. A templomi feszület meghajol a neki kedves szerzetes előtt. / A meghalt férj keresztje jobbra-balra mozog a falon, amikor az özvegye beszél hozzá.

FF: Ungvár (Bornemissza Péter, 1980. 1047. – 1579); Ipolynyék (MZA 84068. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010).

E 42. A vándorló kereszt.

E 42.1. A maga választotta helyre kívánckozó kereszt. A Duna vizéből kihalászott keresztet az emberek a község plébániatemplomában helyezik el, de az onnan minden éjjel eltűnik, és reggelre a minorita templomban találják meg. A jelenség többször is megismétlődik, mire a falu népe belenyugszik a kereszt akarataiba.

DT: Vimpác (Mohl Adolf, 1926. 63–64.).

E 42.2. A Rómába menő kereszt. A Dunából csodás módon előkerült vimpáci kereszt a levegőben Rómába száll.

DT: Vimpác (Mohl Adolf, 1926. 65.).

E 42.3. A szentkúti aranykereszt. A szentkúti forrás vizében megpillantott aranykereszt a kútból egy közeli hársfa alá száll.

FF: Maconka/Mátraverebély-Szentkút (Szentmihályi Mihály, 1797. 42–43. – 1714).

E 42.4. A veszprémvölgyi kereszték. A veszprémvölgyi apácakolostorban a kereszték leszállnak az oltárról, és Boldog Ilona kezében tűnnek fel/megállnak előtte.

DT: H. n. (HE, 3., 4.).

E 43. A fa törzsébe rejtőző kereszt. Egy rablóvezér a baltájával össze akar törni egy tölgyfára függesztett keresztet, de a fa csodás módon felnyílik, és magába fogadja a kegytárgyat, amiben a bandita immár nem tud kárt tenni.

FF: Pozsony vármegye (Mednyánszky Alajos, 1834. II. 191–193.); Pozsony vármegye (Jedlicska Pál, 1891. II. 85.).

E 45. A szentet tisztelő kereszték. Csodás jelek, melyekkel a templomi kereszt a szent életű személy iránti ragaszkodását és tiszteletét fejezi ki.

DT: H. n. (HE, 3., 4.).

FF: Ungvár (Bornemissza Péter, 1980. 1047. – 1579).

E 48. A Sátor-hegy keresztje. Az abaújszántói Sátor-hegy csúcsán álló kereszt akadályozza meg, hogy a hegy mélyében lévő tűzhányó kitörjön.

FF: Abaújszántó (EA 31788/3. – N. N. gy., 2003).

E 51–60. A csodatévő kereszt

E 51. A keresztnek tulajdonított csodás gyógyulások. Csodás gyógyulás, amelyben a határbeli kereszthez zarándoklók/a kereszt mellett fohászkodók részeseülnek.

DT: Esztergom (Vasárnapi Ujság, 1855. 32.); Esztergom (Majer István, 1856. 295.); Pilismarót (Pastinszky Miklós–Tapolcainé Sáray Szabó Éva, 1977. 191.; Lukácsné Varga Eszter, 2012. 345. – Pesty Frigyes, 1864. Esztergom vármegye); Városlőd, Moson megye (Vajkai Aurél, 1939. 66., 67.); Alsószentmárton (Magyar Nemzet, 2012. szeptember 15. 27. – György Zsombor gy.).

FF: Kassa vidéke (Csaplovics János, 1829. II. 276.); Abaúj-Torna vármegye és Kassa, 1896. 208.).

ER: Bustyaháza (MZA 91127. – Magyar Zoltán gy., 2010).

MO: Lészped* (Bosnyák Sándor, 2001b. 100.; Csángómagyar legendák, 2015. 30.).

E 51.1. A Hideglelős kereszt. Hideglelős keresztnek/Lázkeresztnek nevezett fészület a Duna feletti egyik meredélyen, amelyről azt tartják, hogy az a beteg, aki térden csúszva háromszor megkerüli azt, annak a láza elmúlik/az kigyógyul a hideglelésből. / Út menti kereszt Moson megyében, amit hideglelésben szenvedők látogatnak a gyógyulás reményében.

DT: Esztergom (Vasárnapi Ujság, 1855. 32.); Esztergom (Majer István, 1856. 295.); Pilismarót (Pastinszky Miklós–Tapolcainé Sáray Szabó Éva, 1977. 191.; Lukácsné Varga Eszter, 2012.

345. – Pesty Frigyes, 1864. Esztergom vármegye); Moson megye (Vajkai Aurél, 1939. 67.); Esztergom (EA 27403/30. – Barátosy Judit gy., 1970); Pilismarót (Lukácsné Varga Eszter, 2012. 345.).

E 51.2. A feszület gyógyító verejtéke. A kereszt oldalából/a korpuszból származó nedvesség gyógyító erővel bír; több csodás gyógyulást tulajdonítanak neki.

DT: Városlőd (Vajkai Aurél, 1939. 66.).

ER: Bustyaháza (MZA 91127. – Magyar Zoltán gy., 2010).

E 51.3. Az út menti keresztre aggatott rongyok. Ruhadarabok, melyeket a betegek, kivált az epilepsziában szenvedők hozzátartozói – gyógyulás reményében – az út menti keresztekre aggatnak.

FF: Kassa vidéke (Csaplovics János, 1829. II. 276.); Abaúj vármegye (Abaúj-Torna vármegye és Kassa, 1896. 208.); Rimaszombat (Ferenczi Imre, 1960. 21. – 1877).

E 52. A keresztnek tulajdonított egyéb imameghallgatások.

E 52.1. A megszűnő szárazság. Aszályos idők beköszöntével a község lakosai vasárnap délután kivonulnak a határbeli feszülethez, és esőért könyörögnek, amely néhány napon belül megérkezik.

DT: Tekeres (Tüskés Gábor, 1980. 109.).

FF: Romhány (Kerny Terézia, 1990. 290. – Genthon István gy., 1955).

SZ: Csíkbánkfalva (MZA 98672. – Gagy József gy., 1995).

E 52.3. Az irgalmas kereszt. Ha valakit a temetőben a temetői feszület mellé temetnek, annak a halottnak megbocsáttatnak a bűnei.

AF: Nyírtura (JAMNA 142-67/129. – Vámos Mária gy., 1959).

E 53. A szent kereszt ereje.

E 53.1. Az ördögűző szent kereszt. Az ördögöt csak a szent kereszt erejével lehet elűzni. Egy házba, amit megszállt a sátán, beviszik és leteszik az asztalra a szent keresztet. A kereszt az asztalról fél méter magasságban felemelkedik, mire nagy recsegés-ropogás közepette eltávozik a házból a rossz lélek.

ER: Csernakeresztúr (Bosnyák Sándor, 1977. 139.).

E 53.2. A fába vágott kereszt. Hátszeg-vidéken a Fehérvíz torkolatával szemben egy kopár hegyet Ördögasztagnak neveznek. A hegy egykor sűrűn be volt növe fákkal, de egyszer a favágók lerészegedvén, este elfelejtettek egyes fába keresztet vágni, miáltal az ördög egyetlen éjszaka alatt az egész erdőt elpusztította.

ER: Bajesd (Herrmann Antal, 1893. 180.).

E 53.3. A kereszt jelével aratott győzelem. A pogány ellenséggel harcoló magyarok kétségek között készülnek a másnapi ütközetre, mert a seregük csupán

maroknyi. Éjszaka a magyarok tábora fölött egy kereszt jelenik meg az égen, aminek láttán a vezér azt mondja a katonáinak, hogy a csatában majd az a kereszt fogja vezetni őket. Másnap a kis csapat legyőzi a hatalmas ellenséges sereget.

AF: Battyán (Magyar Zoltán, 2009b. 96.).

E 55. A büntető kereszt. A keresztet megszenteltelenítő/megsértő/azt a helyéről önkényesen eltávolító személyt isteni büntetés sújtja. / A kereszt megbünteti az őt bántalmazó/elé járuló bűnös embert.

KM. H. n. (Uj csodatörténet a kereszt ostromlásáról, vagyis a kövé vált szőlőről, 1890. 1–7.); H. n. (Magyary-Kossa Gyula, 1929. II. 46.).

DT: Göcsej – 2 (Gönczi Ferencz, 1914. 162., 166.); Dunaföldvár* (WMMEA 113-74/1. – Berze Nagy Ilona gy., 1920–1925); Tök (Loschdorfer Anna, 1935. 74.); Cserdi (Berze Nagy János, 1940. III. 346.); Felsőmocsolád (Orbán Gézáné, 1973. 64.); Bize (RRMNA 1212/44. – Rádics Márta gy., 1978); Esztergom (EA 27403/31–32. – Barátossy Judit gy., 1997); Pered – 2 (Liszka József, 2000. 139., 139–140.); Őrtilos (Eperjessy Ernő, 2009. 195.); Nyékinca (MZA 91198. – Magyar Zoltán gy., 2010).

FF: Mátraverebély-Szentkút (Szentmihályi Mihály, 1797. 41–44.); Pozsony vármegye (Mednyánszky Alajos, 1834. II. 191–193.); Körmöcbánya (Versényi György, 2011. 22. – 1880); Pozsony vármegye (Jedlicska Pál, 1891. II. 85.); Hont (Kolacskovszky Lajos, 1938. 188.); Ipolytölgyes – 3 (EA 7070/16.; Pócs Éva szerk., 2012. 662. – Diószegi Vilmos gy., 1962); Ipolytölgyes (EA 10411/237. – P. Madar Ilona gy., 1969); Ipolyvece (Kamarás József, 1984a. 43–44.); Hont-Csitár (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 81.); Guszóna (Ferencz Béla, 1995. 5.; Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 134.); Hont-Csitár (Hála József, 2000. 328.); Bódvaszilás (Magyar Zoltán, 2001a. 587.); Nyitragerencsér, Pográny (Uő, 2002. 94.); Bolyk (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 135.); Ipolynyék (MZA 84057. – Rusnák Beáta gy., 2009); Hanva, Sajólenke (MZA 93148., 93149. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2009).

AF: Kiskunfélegyháza (EA 7678/42. – Szentmihályi Imre gy., 1949); Békényér (Balázs D. Attila, 2005. 30. – 1949); Magyarcsanak* (EA 18867/7. – Asztalos P. Kálmán gy., 1975); Bukovác (Beszedes Valéria, 2000. 98.); Szaján (Gyóni Gábor, 2003. 135–136., 136.); Majdán (MZA 55192. – Ábrahám Livia gy., 2003); Albis – 2, Érbogyoszló (MZA 83334–83336. – Magyar Zoltán gy., 2010; Magyar Zoltán, 2012c. 122–123.).

ER: Szamosardó – 2 (Magyar Zoltán, 2007a. 290–291.); Aknasugatag (Magyar Zoltán, 2011a. II. 393.).

SZ: Csíksomlyó/Szárhegy (Mohay Tamás, 2015. 94. – Losteiner Leonárd kézírata, 1810–1815); Csíkrákos (Orbán Balázs, 1869. II. 68.); Csíkrákos (Látkóczy Mihály, 1898. 116.); Gyergyószentmiklós (EA 27257/62. – Gergely Katalin és Gergely Ildikó gy., 1995).

→MZ VI. J 21–30.

E 55.1. A megszenteltelenített kereszt. A szentkút mellett álló keresztfa attól fogva veszti el csodás jellegét, hogy egy férfi felakasztja rá magát. A keresztfa néhány nap múlva magától kidől. / Egy kommunista belelő a feszületbe, és a kereszt oldalán máig is meglátszik a golyó nyoma.

DT: Sorokpolány (EA 16503/15. – Kocsis Endregy., 1969); Ebergőc (EA 17568/17. – Foltányi Klára gy., 1972).

AF: Érkeserű (Magyar Zoltán, 2012c. 117.).
 ER: Szilágyballa (MZA 97817. – Czégényi Dóra gy., 2006).
 →MZ VI. J 21–30.

E 61–70. Kereszttel kapcsolatos egyéb hagyományok

E 61. Az elsüllyedt templom toronykeresztje. Egy tóból/egy kútból aszály idején kilátszik az elsüllyedt templom tornyának a keresztje. / Egy pásztor elkóborolt állatait követve lel rá egy hajdan elsüllyedt templom földből kikandikáló toronykeresztjére.

DT: Zalaegerszeg (EA 6272/4. – Szentmihályi Imre gy., 1957); Baranya megye (Varga Károly–Rónai Béla–Muszty László, 1960. 97–99.); Rábapatonna (MZA 71687. – Lackovits Emőke gy., 1969); Apátistvánfalva (MOA 13575. – Eperjessy Ernő gy., 1974).
 FF: Komlóskereszt (Pulszky Ferenc, 1840a. 168.; Ipolyi Arnold, 1854. 110.).
 AF: Fornos (Lehoczky Tivadar, 1881. III. 252.).
 ER: Mezőtelegd (MZA 48789. – Varga Árpád gy., 1990 k.).
 SZ: Csíkszentmihály (MZA 11722. – Bosnyák Sándor gy., 1980-as évek).

E 62. Az aranykereszt. A kolostor tornyának/az elsüllyedt templom tornyának aranyból van a keresztje. / A szentkút mélyén aranykeresztet látnak az arra érdemesek.

DT: Dunaföldvár (WMMEA 113-74/5. – Berze Nagy Ilona gy., 1920–1925).
 FF: Mátraverebély-Szentkút (Szentmihályi Mihály, 1797. 42.); Komlóskereszt (Pulszky Ferenc, 1840a. 168.; Ipolyi Arnold, 1854. 110.).
 ER: Körösfő (Solymossy Sándor, 1935. 29.).

E 63. A meggörbült toronykereszt. A vilkei templom tetején azért van meggörbülve a kereszt, mert hajdan repülés közben egy sárkány beleakadt.

AF: Ipolyvilke (MZA 6831. – Bosnyák Sándor gy., 1980-as évek).
 →MZ II. K 31–40.

E 65. A Farkaskereszt. A kürti Farkaskereszt/a hosszúhetényi Farkaskereszt/a kövesdi Farkaskereszt (a kereszt helyén állt korábbi kereszt) arról nevezetes, hogy arra felmászva menekül meg a rátámadó farkasok elől egy vándor/egy falubeli ember.

DT: Kürt (Májér István, 1861. 81.); Kürt (Szulik József, 1866. 26–27.); Kövesd (Mohl Adolf, 1926. 194–197.); Hosszúhetény (Reuter Camillo, 1968. 33.).
 →MZ V. E 13.2.

E 66. A Fagyoskereszt II. (A keresztben megfagyott ember). A cserszegtomaji Fagyoskereszt/a tapolcai Fagyoskereszt/a kunszentmártoni Balázs-kereszt környékén támadnak meg a farkasok télen egy kéményseprőt/egy Balázs nevű

embert, aki utolsó mentsvárként a keresztre menekül fel, de mivel a farkasok miatt sokáig nem mer/nem tud lejönni onnan, megfagy a kereszt tetején.

DT: Cserszegtomaj (Vajkai Aurél, 1964. 319.); Cserszegtomaj (Baki Ernő, 1967. 319.); Tapolca (Veszprém megye földrajzi nevei I., 1980. 147.); Keszthely (Réthelyi Jenő, 1984. 55.).

AF: Kunszentmárton (MOA 12647. – Villányi Péter gy., 1981).

E 67. A Veres kereszt. Az oladi Vörös kereszt a keresztnél megkínzott népnyzó uraság/a palásti Veres kereszt a kereszt helyén a törökök által karóba húzott palásti bíró kiömlő véréből kapja a nevét.

DT: Olad (SMNK 1038/9. – Tóth József gy., 1976).

FF: Palást (MZA 83879. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007).

E 68. A Pogánykereszt. Aki az abaligeti Pogánykereszt előtt imádkozik, annak a kérése nem nyer meghallgatást (mert a kereszt nem lett fölszentelve).

DT: Abaliget (Tüskés Gábor, 1980. 111.).

E 69. Az égen feltűnő kereszt. A szőkefalvi Mária-jelenések alkalmával az égen/a csíksomlyói búcsú alkalmával a felkelő Napban látott szent kereszt/az ostyában kirajzolódó kereszt. / A második világháború után az esti égbolton feltűnő hatalmas, fényes kereszt jelenése.

ER: Szőkefalva (BBE MIK D-177/54. – Lőrinczi Kinga Mária gy., 2003).

MO: Pokolpatak, Lészped (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 129., 132. – Peti Lehel gy.).

DT: Bogyoszló (Balázs Livia, 2002. 264.).

→MZ V. E 53.3.

E 70. Egyéb hagyományok (vegyes).

DT: Badacsonytomaj (Veszprém megye földrajzi nevei I., 1982. 223.); Zsitvabesenyő (MZA 97033. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013).

FF: Szőlősárdó (Koleszár Krisztián, 2002. 311. – Pesty Frigyes, 1864. Torna vármegye); Herencsény (MZA 91479. – Magyar Zoltán gy., 2005); Bernece, Kisgyarmat (Csáky Károly, 2010. 42., 130.); Kemence – 2, Márianosztra (MZA 110074., 110121., 110200. – Magyar Zoltán gy., 2017).

ER: Nagybánya-Veresvíz (Magyar Zoltán szerk., 2010. 112. – Görbe István gy., 1958–1960).

SZ: Nagyajta (Benkő József, 2004. 143–144. – 1770); Gyimes: Farkasok pataka (MZA 103360. – Magyar Zoltán gy., 2015).

MO: Diószén (Domokos Pál Péter, 1987. 230. – 1929–1932).

F 1–100. HARANGMONDÁK

F 1–20. A harang eredete

F 1. Az égből alászálló harang. A körmöcbányai vártemplom harangja az égből szállt le, ezért vihar alkalmával csak azzal a haranggal szokás harangozni.

FF: Körmöcbánya (Versényi György, 1895. 128.; Uő, 2011. 44. – 1883).

F 2. Víz hozta harang. A község harangját egy hatalmas felhőszakadás/árvíz alkalmával a víz sodorja a falu határába. Amikor az ár levonul, a helybeli emberek a megtalált harangot mint isteni ajándékot teszik fel a haranglábba/a toronyba.

DT: Hird (Baranya megye földrajzi nevei I., 1982. 679.); Raposka (Veszprém megye földrajzi nevei I., 1982. 180.); Pilissszentiván (Patay Pál, 1989. 36.); Gyümölcsény (Uő, 2010. 167. – 1997); Nikla (MZA 90871. – Magyar Zoltán gy., 2006).

FF: Márk (EA 33020. – 1898); Nógrádszakál (Patay Pál, 2010. 167. – 1951); Bodony (DE MNYT K-1024/49. – Farkas Márta gy., 1987); Zabar (Villányi Péter, 1992. 107.); Fülekkelecsény, Kalonda (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 118.); Szilvásköpuszta/Bárna (Frics Gyula, 2007. 28.); Jeszte – 2 (MZA 92739., 92831. – Varga Norbert gy., 2011); Apátújfalú – 3 (MZA 89864–89866. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).

AF: Verseg (Patay Pál, 1963. 35.; Uő, 1977. 43.; Uő, 2010. 167. – 1959).

F 2.1. Víz által vitt harang. Az árvíz a haranglábbal együtt a patakba sodorja a falu harangját is, amelynek nyoma vész. / A hatalmas felhőszakadás a falu végéig sodorja a falu harangjait.

FF: Turócszentmárton (Versényi György, 1895. 125.).

ER: Somogyom (Magyar Zoltán, 2011a. I. 364. – Orbán Dániel gy.).

F 3. Szélvihar hozta harang. Egy hatalmas szélvihar az egyik községből a másikba sodorja a toronybeli harangokat.

ER: Mezőverese gyháza – 2 (Magyar Zoltán, 2011a. II. 142.; Uő, 2012a. 307. – Orbán Dániel gy.).

F 4. Tündérek által hozott harang. A tündérek az általuk épített templom tornyába ezüsthangú harangot tesznek. / A tündérek építik a karcsai/az olaszliszka templomot. Már éppen viszik a harangot az elkészült templomba, amikor éjfél múltával a kakas megszólal, és a tündérlányok a harangot a Karcsa/a Bodrog vizébe ejtik. / A tündérek a levegőben szállítják a révleányvári várból a kisvárdai várba a harangot, amikor valaki megszólítja őket, mire ijedükben a szabolcsveresmarti Paptavába ejtik azt. / A tündérkirály egy tóba hajítja a harangot. A harang azóta ott van a folyó/a tó fenekén, és senki sem tudja azt kivenni onnan.

FF: Sára (EA 30589/10. – Dégh Linda gy., 1940-es évek); Sára – 2 (NIFA 726. – Dégh Linda gy., 1943); Sára – 5 (NIFA 697. – Dégh Linda gy., 1950).

AF: Karcsa (Tompa Mihály, 1846. 52–58.; Uő, 1870. 522–524.; Ipolyi Arnold, 1854. 97.); Karcsa (Balassa Iván, 1960. 240–241. – Fodor Sámuel feljegyzése, 1851); Karcsa (Vasárnapi Ujság, 1858. 337–338.); Karcsa (Szendrey Zsigmond, 1925. 10–11.); Karcsa (SRKA 1227/8. – Rehó Gyula és Rácz Ferenc gy., 1937); Tiszakarád (MOA 2089. – Dégh Linda gy., 1950); Vajdácaska (MOA 11777. – Valádi Erzsébet gy., 1957); Karcsa – 2 (Balassa Iván, 1960. 236–238., 238–239.; Uő, 1960. 99–100., 193–195.); Szabolcsveresmart (Kiss Lajos, 1961. 350.); Karcsa (Balassa Iván, 1963. 317.); Zemplénagárd (HOMNA 2716/5–7. – Nagy Ilona gy., 1965); Karcsa (HOMNA 2716/3–4. – Nagy Géza gy., 1970); Karcsa (HOMNA 2485/5. – N. N. gy., 1971); Karcsa (HOMNA 2486/2–3. – Dács Éva gy., 1971); Karcsa (MOA 14179. – Bosnyák Sándor gy., 1973); Karcsa (EA 21090/41. – Dakos Irén gy., 1981); Karcsa (HOMNA 5453/1. – Kerülő Tünde és Simon Nóra gy., 1986); Karcsa (Bódisz Artila, 1991. 18–20.); Karcsa (Pápai Istvánné Páhi Emma–Huszár Andrea Magdolna, 2008. 8.); Karcsa (Varga Klára, 2008. 9.); Karcsa (MZA 111147. – Huszár Andrea Magdolna gy., 2008); Kiskövesd (Magyar Zoltán, 2009b. 70.);

ER: Nagymoha (AFAR Mg. 1442. II. a. – Faragó József gy., 1967).

F 5. Angyalok által hozott harang. Egy tündérleány építi a karcsai templomot, és amikor elkészül vele, harangot hozat belé az égből. Az angyalok röpülve hozzák a harangot, de amikor a templom fölé érnek, ijedtükben elejtik azt, mely elmerül a Karcsa folyó vizében. A harang azóta is ott van az iszapba süllyedve. / A kisvárdai várban egy jámbor ember lakik, akinek az Úristen ajándékképpen egy harangot küld az angyalaival. Mídon a két angyal a haranggal éppen készül szállni a földre, a vártorony órája éjfél üt, mire az angyalok ijedtükben leejtik a harangot a földre. Hogy az égi ajándékot ne láthassa meg senki, az angyalok gyorsan egy bódét építenek föléje. Ha majd újra jámbor ember fog lakni a kisvárdai várban, a harangot kiveszik a földből, és elviszik neki.

AF: Karcsa (Tarnóczy Tivadar, 1887. 9.); Pap/Kisvárda (EA 605/58. – Hubay Győző gy., 1915).

F 6. Az óriások harangja.

F 6.1. A kötényben hozott harang. Egy Margit nevű óriásasszony a kötényében hozza, és viszi fel a toronyba a harangot. Róla kapja a nevét utóbb a falu, Szentmargita.

ER: Szentmargita (Magyar Zoltán, 2012a. 307. – Orbán Dániel gy.).

F 6.2. Az óriások harangjai. Harangok, melyekkel az óriások királya/egy óriás tanácskozni hívja a többi óriást. / Az óriások harangja, amit birtokosuk a vár kútjába/egy határbeli kútba dobott, és amely máig is ott rejtőzik.

ER: Kispulyon – 2 (Magyar Zoltán, 2012a. 307., 452.).

SZ: Kisborosnyó (Orbán Balázs, 1869. III. 165.); Nagypatak (Kisgyörgy Zoltán, 2010. 169–170.).

F 7. Történeti hős által birtokolt harang.

F 7.1. Szent Margit harangja. Szent Margit ezüstharangja, amely a szent életű apáca Margit-szigeti sírjába van elásva.

KM: Budapest (Az Osztrák–Magyar Monarchia irásiban és képben IX., 1893. 145.; Szendrey Zsigmond, 1926. 31.).

→MZ II. E 147.12.

F 8. Történeti hősök által ajándékozott harang.

F 8.1. Mátyás király harangja. Mátyás király egy faluba érkezve elcsodálkozik azon, hogy nem harangoznak a tiszteletére. Mikor megtudja, hogy a helybelieknek nincsen harangjuk, egy harangot ajándékoz a község népének.

ER: Tacs (Magyar Zoltán, 2012a. 173.).

→MZ II. H 355.3.

F 8.2. Rákóczi harangja. Nevezetes harangok, amiket II. Rákóczi Ferenc ajándékoz egyes települések népének. A fejedelem iránti tiszteletből a harang azóta a Rákóczi-harang nevet viseli.

→MZ II. L 151–160.

F 8.2.1. Az ördög segítségével készített harang. Rákóczi megparancsolja a kovácsának, hogy öntsön harangot. A kovács hozzá is lát a feladathoz, de mivel nincsen hozzá elég anyaga, szövetkezik az ördöggel, hogy segítsen neki elkészíteni azt. A kovács lánya értesülve az egyezségről, hogy az apja lelkét megmentse, beleugrik a forró vaskohóba. A harang elkészül, de mivel csak a lánya élete árán, a kovács megátkozta azt, hogy senki ne vehesse a hasznát.

AF: Kisvárdai (Ferenczi Imre–Molnár Mátyás, 1972. 213.).

F 9. Szent életű emberek harangja. Eredetileg egy szent életű remete/egy ferences szerzetes által használt kápolnai harang/ „Szent leányok” által öntetett harang. / A szent életű pap az általa felépített templomba a püspöki székhelyről, az elkárhozott barátok templomából hoz harangot. Tizenkét selyemkendő szakad el a kezén, amíg a harangot a toronyból leengedi, és a harangért a rossz lelkeknek a templomban ottmaradó árnyékával fizet meg.

DT: Ruszt (Mohl Adolf, 1926. 143.); Raposka (Veszprém megye földrajzi nevei I., 1982. 180.).

ER: Marosszentanna (Orbán Balázs, 1870. IV. 189.).

SZ: Homoródremete – 2 (Magyar Zoltán, 2011d. 124–125., 125.).

F 10. A husziták harangja. Eredetileg a husziták (csehek) által birtokolt/öntetett harang.

FF: Csalár (Mocsáry Antal, 1826. 325.); Nagybarca (Tóth Péter, 1988. 48. – Pesty Frigyes, 1864. Borsod vármegye).

AF: Tápé (EA 14006/11. – Molnár Imre gy., 1964); Révleányvár (Balassa Iván, 1975. 23–24.; Kulcsár Ferenc, 1995. 61–63.).

F 11. A törökök harangja. A törökök által használt/a törököktől maradt/a törököktől zsákmányolt harang.

DT: Szentlászló (Ferenczi Imre, 1979. 205.).

ER: Nagykend (Magyar Zoltán, 2005a. 73.); Búzásbocsárd (Uő, 2008a. 178.); Ürmös (Kisgyörgy Zoltán, 2010. 136.); Vajdakamarás (Magyar Zoltán, 2012a. 303.).

F 12. A tatárok harangja. A tatárok által az általuk lakott faluban használt „tatárharang”/a lelőtt tatárvezér csengettyűje, amit a templomtoronyban második harangként őriznek.

ER: Harangláb (MZA 1258. – Magyar Zoltán gy., 2005); Magyarcsaholy – 2 (Magyar Zoltán, 2011a. II. 446.).

SZ: Telekfalva (Orbán Balázs, 1868. I. 177.).

F 13. A rablók harangja. A rablók által a haramiatanyán őrzött különleges harang, amellyel egymásnak jelzéseket adnak.

ER: Mezőverese gyháza/Kötke (Magyar Zoltán, 2012a. 307.).

F 14. A románok harangja. A román pap egy új harangot öntet Magyarországon a híveinek, de azoknak nem tetszik a hangja, és megfenyegetik a papot, hogy beleteszik a harangba, és visszaküldik oda, ahol a kegytárgy készült. A pap kihirdeti a templomban, hogy aki attól kezdve rosszat mond a harangra, az meghal. Nemsokára két nagyszájú ember is meghal a faluban, mire az emberek végre kifizetik a papnak a harang vételárát. Hogy a híveket a pap végképp megnyugtassa, hozat egy mérnököt, aki megvizsgálja a harangot, és kijelenti, hogy az román harang, mert nem azt mondja, hogy „bú-za-ke-nyér”, hanem hogy „má-lé-ke-nyér”.

ER: Komorzán* (Kónya László szerk., 2003. 171.).

F 15. A magyarok harangja. A korábban magyarok által lakott, ám idővel kihalt községben (Magyarherepén/Rődön) leszerelik a harangot, és elszállítják valamely közeli magyar faluba. / A magyarok által elnéptelenedett községből (Borosbenedekről) a környékbeli magyarok el akarják szállítani az árván maradt harangot, de a helybeli románok megakadályozzák az elvitelt, és a harangot felhúzzák a saját templomuk tornyába.

ER: Magyarszentbenedek, Vajasd, Ajton (Magyar Zoltán, 2011a. I. 405., 483.).

F 16. Hadizsákmányként szerzett harang.

F 16.1. Rákóczi hadizsákmánya. A debreceni Nagytemplom harangját II. Rákóczi Ferenc az osztrákoktól zsákmányolja. / A kükküllődombói román templom harangját II. Rákóczi György Lengyelországból hozza.

AF: Mátészalka (Ferenczi Imre–Molnár Mátyás, 1972. 280.); Tiszakóród, Kérsemjén (Molnár Sándor, 2003. 196., 199.).

ER: Dicsőszentmárton (Magyar Zoltán, 2005a. 109.).

F 16.2. Morvaországi harangok. A podolaiak/a várfalviak/a gegesiek harangját a kurucok/Bethlen Gábor katonái egy morvaországi portya során rekvirálják, és szállítják haza a falujukba.

FF: Podola (Szeghalmi Szennovits Gyula, 1904. 42.; Szeghalmy Gyula, 1929. 97.).

ER: Várfalva (Orbán Balázs, 1870. IV. 32.; Uő, 1871. V. 183.); Várfalva (Jankó János, 1893. 34.); Várfalva – 2 (MZA 8410., 55529. – Keszeg Vilmos gy., 1990-es évek).

SZ: Geges (Orbán Balázs, 1870. IV. 32.); Geges* (Benkő Károly, 1869. 144–145.).

F 16.2.1. A várfalvi harang eredete. A várfalvi unitárius templom harangját Bethlen Gábor helybeli katonája, Egyedfű (Egyedfy) Pál hozza haza a falujába úgy, hogy a lovára fordítva teszi fel a patkót, hogy az üldöző cseheket megtévessze. / A vitézül harcoló Egyedfű Pált megkérdezi a cseh király, hogy mit adjon neki. A katona azt válaszolja, hogy Várfalván nincsen nagyharang, mire a király megajándékozza azzal. A szekéren hazavitt harangot a vitéz az unitárius egyháznak ajándékozza azzal a kikötéssel, hogy midőn a családjában meghal valaki, ingyen tartoznak nekik harangozni.

ER: Várfalva (Orbán Balázs, 1870. IV. 32.; Uő, 1871. V. 183.); Várfalva – 2 (MZA 8410., 55529. – Keszeg Vilmos gy., 1990-es évek).

→MZ II. J 273.1.

F 17. A különleges anyagból öntött harang.

F 17.1. Ágyúcsövekből öntetett harang. Rákóczi a csatában az osztrákoktól zsákmányolt ágyúk csöveiből önteti a debreceni nagyharangot.

AF: Ibrány, Nyírtelek-Gyulatanya (Ferenczi Imre–Molnár Mátyás, 1972. 279., 281.).

F 17.2. Földben talált üstből öntetett harang. A feketehalmi evangélikus templom harangját egy kincessel teli kiásott üst anyagából öntik.

ER: Feketehalom* (Müller, Friedrich, 1885. 98.; Herrmann Antal, 1893. 29.).

F 17.3. Rézből öntetett harang.

SZ: Gyimes: Farkasok pataka (Magyar Zoltán, 2008b. 85.).

F 17.4. Korábbi harangból öntött harang. A jászágói harangot egy földből kiásott középkori harang anyagából öntik újra.

AF: Jászágó (Szolnok megye földrajzi nevei I., 1986. 31.); Doboz (EFMA 9–67/9–10. – Péter László gy., 1952.).

→MZ V. F 62–64.

F 18. Fogadalmi harang. Egy a Fertő mocsaraiban kószáló, eltévedt kislányt egy kolompoló fehér bika vezet ki a nádas sűrűjéből. A szülők a csodás jelenés és leányuk megmenekülése emlékére harangot öntetnek a helyi egyház számára. / Egy izsáki/egy keceli ember szerencsés kincstalálása öröme a talált pénzből két nagy harangot vásárol a templom tornyába/harangtornyot állíttat a faluba.

DT: Fertőszéplak (Paúr Iván, 1855. 2.).

AF: Izsák (Mesznéder Katalin, é. n. 14–15.); Kecel (VKMA 373-84/15–16. – Korkes Zsuzsanna gy., 1984).

F 21–30. A harang elvitele

F 21. Az ellenség által elhurcolt harang. A törökök/tatárok magukkal hurcolják a település harangját, amit nem is lát viszont többet a község népe.

DT: Gyűrűs (EA 6276/3. – Szentmihályi Imre gy., 1957); Kémes (Pesti János szerk., 2002. 92.).

FF: Putnok (Ujváry Zoltán szerk., 1983. 62.); Kövi (MZA 64201. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2006); Bernecebaráti (MZA 111651. – Magyar Zoltán gy., 2018).

ER: Székelykocsárd (Csáki Árpád, 2015. 90. – Pesty Frigyes, 1864. Aranyosszék); Érszakácsi (MZA 1660. – Magyar Zoltán gy., 2006); Magyarcsaholy (Magyar Zoltán, 2011a. II. 446.); Mezőkeszű, Nagydevecser (Uő, 2012a. 302.).

SZ: Nyárádszentmárton (Kisgyörgy Zoltán, 2010. 83.).

F 21.1. A Konstantinápolyba vitt harang. A régi homoródszentmártoni harangot, amelynek az egész Homoród mentén nincsen párja, a törökök Konstantinápolyba hurcolják, és manapság is ott szól.

SZ: Homoródszentmárton (Orbán Balázs, 1868. I. 164.).

F 21.2. A Bákóba szállított harangok. A község harangját a törökök egy rablóportyájuk alkalmával a Kárpátokon túlra, Bákóba szállítják.

SZ: Szentlélek (Orbán Balázs, 1868. I. 106. – a harangok Bákóba szállításának hagyományát Székelyföld-szerzte elterjedt történeti emlékként említi Orbán Balázs).

F 22. Az ágyúöntés céljából elszállított harang. A község harangját a Rákóczi-szabadságharc/az 1848-as szabadságharc/az első világháború alkalmával elszállítják, hogy ágyút öntsenek belőle.

DT: Szentlászló (Ferenczi Imre, 1979. 205.); Óriszentpéter (BSLMA N 285-84/4. – Szikszay Edit gy., 1962).

FF: Bény (EA 25029/20. – Csókás Ferenc gy., 1992); Felsővály (Margittai Gábor, 2006. 31.); Alsófalú, Zsemleér (MZA 92832., 103014. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2006, 2015).

AF: Tiszadob (Ferenczi Imre–Molnár Mátyás, 1972. 281.); Mohol (MZA 108606. – Boja Patyi Sarolta gy., 2003).

ER: Magyarmacska (KJNTA 2129-08/9. – Barcsay Andrea-Krisztina gy., 1992); Váralja – 2 (Magyar Zoltán, 2005a. 92., 93. – Orbán Dániel gy.); Magyarborzás (Magyar Zoltán, 2011a. II. 142.; Uő, 2012a. 308. – Orbán Dániel gy.).
SZ: Kibéd – 2 (Ráduly János, 2006. 18., 18–19. – 1986); Berekeresztúr (EA 27128/10. – Dósa Erika gy., 1996).

F 23. Az ellopott harang. Két szomszédos község népe összekülönbözik, és az egyik faluban lakók bosszúból/irigységből ellopják a másik település harangját, amely ott is marad az új helyén.

DT: Csurgó (Somogy megye földrajzi nevei, 1974. 623.).

FF: Szécsényfalu (Patay Pál, 1989. 25.); Bükkszentmárton (Uő, 1990. 402.).

AF: Érdengeleg – 3* (MZA 107179., 107181., 107182. – Magyar Zoltán gy., 2016).

F 27. Az áttelepített harang. A romossá lett vár kápolnájából/az elpusztult hátrabeli kápolnából a harangot a közeli község templomába viszik át.

FF: Barslédéc (MZA 24232. – Magyar Zoltán gy., 1998).

AF: Ajak/Kisvárd (Luby Margit, 1985. 41. – 1954); Dercen (MZA 94320. – Magyar Zoltán gy., 2012).

ER: Várhegy (Csáki Árpád–Pál–Antal Sándor, 2014. 215. – Pesty Frigyes, 1864. Marosszék); Csicsómihályfalva (Magyar Zoltán, 2011a. II. 269.).

SZ: Gyimes: Farkasok pataka, Sántatelek, Szépvíz – 2 (Magyar Zoltán, 1998a. 235–236.); Gyimes: Farkasok pataka – 2 (Uő, 2008b. 85.).

F 28. A más településre menekített harang. A község harangját a közeledő ellenség (törökök/tatárok) elől egy távoli helyre/más településre menekítik.

FF: Cserépfalu (EA 18373/30. – Turós Lászlóné gy., 1974).

AF: Mezőtúr (EA 15832/188. – Bereczki Imre gy., 1968); Tyukod (Bosnyák Sándor, 2001. 77.).

ER: Sarmaság (Bessenyei István, 1998. 18.).

F 30. A visszaszerzett harang. A tatárok elrabolják a falu harangját, de a község népe vasvillát ragadva utánuk ered, és visszaszerzi tőlük a becses kegytárgyat. / A lelkész leitatja a rekviráló katonákat, és míg azok részegen alszanak, az éj leple alatt a híveivel elássa a harangot, és másnap a katonák a kövekkel megrakott, szénával letakart szekerekkel indulnak tovább.

AF: Érszakácsi (Magyar Zoltán, 2011a. II. 436.).

SZ: Nyárádszentmárton (Kisgyörgy Zoltán, 2010. 83.).

F 31–40. A harang elrejtése

F 31. Kútba süllyesztett harang. A közeledő ellenség elől a község/a vár/a kolostor lakosai a falu egyik kútjába/a település határában lévő kútba/a várkútba/a kolostor kútjába/stb. süllyesztik a harangot, hogy az ne kerüljön a törökök/

tatárok/illérek/protestánsok/stb. kezébe. / A megszálló ellenséges katonák elviszik a község harangját, és azt egy közeli kútba dobják. Az azóta a kút mélyén rejtőző kegytárgyra többnyire a kút helyi elnevezése (Harangos-kút, Feneketlen-kút stb.) is emlékeztet.

DT: Szigetszentmiklós (EA 33020. – egyházlátogatási jegyzőkönyv, 1819); Boldogasszonyfa (EA 33020. – egyházlátogatási feljegyzés, 1838); Dudar-Csetény (Rómer Flóris, 1860. 124.); Csikvánd (EA 33020. – Rómer Flóris gy., 1861); Kapi, Olaszfalu, Veszprém – 2 (EA 33020. – Rómer Flóris gy., 19. század második fele); Sellye (Pesty Frigyes, 1864. Baranya vármegye, 82.); Gamás, Nagybjajom (Gózszy Zoltán–Polgár Tamás, 2001. 111., 217. – Pesty Frigyes, 1864. Somogy vármegye); Pécsely (Ny. Nagy István, 2000. 231.; Veszprém megye földrajzi nevei IV., 2000. 455. – Pesty Frigyes, 1864. Veszprém vármegye); Dunaföldvár–Alsószentiván (Hattyúfi Dezső, 1871. 34.); Csabdi (Károly János, 1898. III. 251.); Mikefa/Zágorhida (Gönczi Ferencz, 1901. 410.); Tokod (Esztergom vármegye, 1908. 39.); Zágorhida, Petrikeresztúr, Babosdöbréte, Salomvár, Kálócfa (Gönczi Ferencz, 1914. 50–51., 55., 57., 75., 79–80.); Várkesző (Verebélyi Kincső szerk., 1998. 54. – Berta Imre gy., 1914); Zágorhida (N. Szabó Gyula, 1927. V. 185.); Nagylengyel (EA 3083/17–19. – Kiss Károly gy., 1941); Dunapentele (EA 4058/46. – G. Veres Éva gy., 1951); Nagykutas – 2 (EA 2699/11., 12. – Szentmihályi Imre gy., 1951); Zalaszentmihályfa (EA 2699/19. – Szentmihályi Imre gy., 1951); Pácod (EA 3774/6. – Dömötör Sándor gy., 1952); Kadarkút (EA 5886/45. – Hofer Tamás gy., 1952); Vargaszeg (EA 3887/16. – Szentmihályi Imre gy., 1952); Zalaboldogfa – 2 (EA 6206/2., 4. – Szentmihályi Imre gy., 1956); Csonkahegyhát – 4, Hegyhátszentpéter (EA 6207/2–4. – Szentmihályi Imre gy., 1956); Velemér (EA 6222/3. – Dömötör Sándor gy., 1957); Csonkahegyhát – 2 (EA 6305/16., 17. – Szentmihályi Imre gy., 1958); Kustánszeg/Csonkahegyhát – 5 (EA 6305/19–20., 22. – Szentmihályi Imre gy., 1958); Becs völgye: Vargaszeg – 2 (EA 6305/11., 13. – Szentmihályi Imre gy., 1958); Kereseszeg/Vargaszeg (EA 6305/10. – Szentmihályi Imre gy., 1958); Barabásszeg/Vargaszeg (EA 6305/4. – Szentmihályi Imre gy., 1958); Petrikeresztúr (EA 6305/5. – Szentmihályi Imre gy., 1958); Györfiszeg/Petrikeresztúr, Pálfiszig/Petrikeresztúr (EA 6305/7., 26. – Szentmihályi Imre gy., 1958); Iharos (TGYMA A/97-68. – Hofer Tamás gy., 1961); Tinnye* (Patay Pál, 1963. 33.); Uny (EA 333020. – Patay Pál gy., 1958; Patay Pál, 1963. 34.; Uő, 1977. 43.; Uő, 1989. 69.); Bajót – 2 (BBMNA 20/8–9., 10.; EA 14477/20. – Balogh László gy., 1964, 1965); Zalalövő, Salomvár, Milejszeg, Petrikeresztúr, Söjtör, Szilvágy, Mikekarácsonyfa, Szentpéterföldsé, Nagybakónak, Zalaújlak, Zalasárszeg (Zala megye földrajzi nevei, 1964. 102., 105., 155., 191., 209., 311., 325., 337., 375., 545., 547., 573.); Bajót – 2 (EA 14477/20., 49. – Balogh László gy., 1965); Magyarszombatfa – 2 (EA 17480/71., 77. – Kovács József gy., 1966); Halastó (SMNK 590/25. – Zsigmond Gizella gy., 1967); Döbrököz (EA 15680/6. – Várhegyi Mária és Fügedi Olga gy., 1967); Bajót (BBMNA 44/18. – Balogh László gy., 1968); Tapolca (EA 15858/48. – Hagymási Sándor és Szelestey Ibolya gy., 1967); Magyarszombatfa – 2 (EA 17480/75., 77. – Kovács József gy., 1971); Szatta (EA 17482/32. – Avas Kálmánné gy., 1971); Szigetszentmiklós (EA 17147/33. – Vöő Imre gy., 1971); Sikátor – 2 (EA 33020. – Patay Pál gy., 1972); Pusztaszentpéter (EA 17482/39. – Avas Kálmánné gy., 1972); Szenta – 2, Porrog (RRMNA 768/2., 9. – Papp Imre gy., 1972); Győrság (EA 17566/2. – Simon Anna gy., 1972); Gamás, Vése, Töröcske, Porrog, Szenta, Homokszentgyörgy (Somogy megye földrajzi nevei, 1974. 117., 328., 538., 607., 632., 760.); Nagykamond (EA 18548/32. – Süle Sándor gy., 1974); Madocsa (Andrásfalvy Bertalan, 1975. 62–63.); Nagymákfa (Patay Pál, 1977. 42–43.); Szentbékalla – 2 (EA 19616/6., 23., 52. – Süle Sándor gy., 1977); Nagyvázsony (LDMNA 311/4. – Zsiray Lajos gy., 1978); Bajánsenye, Őriszentpéter (EA 19984/33., 77. – Avas Kálmánné gy., 1978); Salomvár (Juhász Dezső, 1980. 7.); Döbrököz (Tolna

megye földrajzi nevei, 1981. 271.); Dudar (LDMNA 554/4. – Mészáros Emőke gy., 1981); Csikóstóttós, Kisbeszterce, Bodolyabér (Baranya megye földrajzi nevei I., 1982. 54., 246., 255.); Monoszló (Veszprém megye földrajzi nevei I., 1982. 129.); Salomvár – 2 (Henczi Sándor, 1983. 33., 40.); Bajna, Bajót (Komárom megye földrajzi nevei, 1985. 19., 70.); Sármellék (Zala megye földrajzi nevei II., 1986. 28. sz.); Szentá – 3, Porrog (Papp Imre, 1987. 165–167., 174.); Nagysáp (MOA 14175. – Bosnyák Sándor gy., 1987); Nagykamond (Veszprém megye földrajzi nevei III., 1991. 133.); Nemespátró (EA 27286/1. – Szakál Alíz gy., 1993); Külsővat (Simonfi Szolán, 1996. 316–317.); Kisbeszterce (EA 33020. – Patay Pál gy., 1997); Bisse (Pesti János szerk., 2002. 87.); Babosdöbréte (EA 33313/21. – Rózsás Csabáné gy., 2013).

FF: Szepesség/Káposztafalva: Menedékkő (Kovács Mihály, 1919. 28–29.); Zabar (EA 33020. – Borbás Ferenc gy., 1863); Bükkmogyorósd (EA 4798/1. – N. N. gy., 1930); Karancslapujtő (Hetény János, 2000. 43. – 1952); Szögliget (Magyar Zoltán, 2001a. 202. – Paládi-Kovács Attila gy., 1961); Erdőbénye (NIFA Sz-8/46. – Szabó Erzsébet gy., 1962); Gyöngyöstarján (EA 15619/7. – Ötvös Erzsébet gy., 1967); Bükkmogyorósd, Zádorfa (EA 16728/78., 165. – Dobosy László gy., 1970); Kóspallag (EA 33020. – Patay Pál gy., 1972); Cserépfalu (EA 18373/60. – Turós Lászlóné gy., 1974); Szögliget (EA 19490. – Hajdu Imre gy., 1977); Szögliget (Hajdu Imre, 1981. 6.; Magyar Zoltán, 2001a. 293.); Hangony (GA 481/24. – Perger Gyula gy., 1981); Romhány (EA 33020. – Patay Pál gy., 1982); Alsótold (MOA 14177. – Bosnyák Sándor gy., 1986); Abasár (Heves megye földrajzi nevei IV., 1988. 107.); Gyöngyöstarján (Patay Pál, 1989. 24.; Uő, 1990. 402.; Uő, 2010. 164.); Nyíri (HOMNA 6481/1. – Parlag Szilvia gy., 1994); Herencsény (Zólyomi József, 1998. 7.); Alsótold (Bosnyák Sándor, 2000. 145.); Ipolyfödémes (Hála József, 2000. 324.); Szögliget (Magyar Zoltán, 2001a. 295–296.); Herencsény* (Uő, 2004b. 164–165.); Martonyi (Uő, 2005b. 164.); Kétkeresztúr – 2 (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 118.); Várgede (MZA 92828. – Varga Norbert gy., 2007); Hubó (MZA 92826. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2009); Kerekgede/Várgede (MZA 92829. – Varga Norbert gy., 2011); Vizslás-Újlakpuszta (vizslas.hu/tortenelem; MZA 103178. – Sándor Ispán Ilona feljegyzése); Kóspallag (MZA 110756. – Szilágyi Alfréd gy., 2014); Kóspallag (MZA 110718. – Magyar Zoltán gy., 2017).

AF:

– A pusztaföldvári Harangos-kút: Pusztaföldvár – 2, Orosháza (Torma István, 1997. 281. – Pesty Frigyes, 1864–1866. Békés vármegye); Pusztaföldvár (Uo., 281. – Bajcsy László feljegyzése, 1880); Pusztaföldvár (Darvas József, 1942. 97., 322–323.); Pusztaföldvár (EA 2032/25. – N. N. gy., 20. század eleje); Pusztaföldvár (EA 26297. – Dér István gy., 1931); Pusztaföldvár (Nagy Gyula, 1955. 222.); Pusztaföldvár (EA 12572/12.; Beck Zoltán, 1996. 70. – Ágoston Éva gy., 1960); Pusztaföldvár, Tiszapalkonya (Szende László, 2002. 410. – Dénes Sándor feljegyzése, 1961); Pusztaföldvár – 2 (Beck Zoltán, 1996. 76., 77.); Orosháza – 34 (EA 6445/2–11. – általános iskolás tanulók gyűjtései, 1838–1943); Orosháza – 2 (EA 12572/12., 18. – Beck Zoltán, 1965. 140–142. – Ágoston Éva gy., 1960); Orosháza (Szende László szerk., 2002. 84. – 20. század második fele); Orosháza (Pócs Éva szerk., 2012. 187. – Patakfalvi István gy.); Kardoskút, Szentetornya (Beck Zoltán, 1965. 140., 141.; Uő, 1996. 67., 72.).

– Egyéb helyszínek: Uszód (Patay Pál, 1977. 43. – 1819); Solt (EA 33020. – Gyurinka Antal feljegyzése, 1863); Veresegyház – 2 (Asztalos István, 1979. 16.; Bognár András, 1984. 474–475. – Pesty Frigyes, 1864. Pest-Pilis-Solt vármegye); Szabadszállás (Bognár András, 1978. 173. – Pest-Pilis-Solt vármegye); Nagyzorlenc (Pesty Frigyes, 1885. II/2. 300.); Hodász (Luby Margit, 1985. 48.; Kálnási Árpád, 1989. 88. – Pesty Frigyes, 1864. Szabolcs vármegye);

Mezőberény (Karácsonyi János, 1896. II. 221–223.); Katalinfalva (Torontál vármegye, 1912. 60.); H. n. (Szívós Béla, 1912. 29.); Karcag (Szendrey Zsigmond, 1926. 137. – Madarassy László közlése); Biharkeresztes (DE MNYT K-30/2. – Imre Samu gy., 1937); Ilk (Szendrey Zsigmond, 1939. 531.); Kiskunhalas (GYINMA 209/3. – Molnár József gy., 1939); Balmazújváros – 2 (Varga Antal, 1943. 19.); Dunapataj (EA 1212/18. – Solymos Ede gy., 1948); Kiskunfélegyháza – 2 (EA 7678/28., 29. – Szentmihályi Imre gy., 1949); Kaszaper (EA 4213. – Nagy Dezsőné gy., 1953); Bezdán („Beszéli a világ, hogy mi magyarok...”, 1998. 174. – Balla István gy., 1953); Harkakötöny (EA 33020. – Patay Pál gy., 1958); Csorvás (Beck Zoltán 1965. 141–142.; Uő, 1996. 74. – Ágoston Éva gy., 1960); Gádoros (Uő, 1965. 140.; Uő, 1996. 69. – Ágoston Éva gy., 1960); Nagykopáncs (Uő, 1965. 139.; Uő, 1996. 68. – Ágoston Éva gy., 1960); Beszterec (Kiss Lajos, 1961. 33.), Magy (Mező András, 1967. 52.); Körösnagyharsány (EA 15823/184. – Bereczki Imre gy., 1952); Körösnagyharsány (Legendás Békés, 2005. 31. – Bereczki Imre gy., 1968); Túrkeve (MMMNA 527-1968/109. – Bereczki Imre gy., 1968); Királyhegyes (MFMNA 286-1971/2. – Búvár Anna gy., 1969); Ordas (EA 17003/16. – Besenczi Csilla gy., 1971; Kuczay Károly, 1980. 75.); Kisvárdá – 3, Mezőladány/Kisvárdá (Ferenczi Imre–Molnár Mátyás, 1972. 213.); Kisvárdá (Molnár Sándor, 2003. 199.); Jászárokszállás (DJMNA 963-73. – Faragó Jánosné gy., 1973); Csanádalberti* (Krupa András, 1974. 301–302.); Nagybereg (Ferenczi Imre, 1984. 117.); Mezőberény (Skolka András, 1988. 119.); Jászladány (Patay Pál, 1989. 41.; Uő, 2010. 164.); Hajdúnánás (EA 24415/31. – Draviczky Imre gy., 1990); Kunmadaras (EA 29839/111.; DE MNYT K-1501/111. – Kurucz János gy., 1999); Mezőbikács, Bócsa (EA 33020. – Patay Pál gy., 2000); Móricgát (Fehér Zoltán, 2004. 407.); Szalacs (Magyar Zoltán, 2012c. 108.). ER: Kercsed (Csáki Árpád, 2015. 122–123. – Pesty Frigyes, 1864. Aranyosszék); Mezőszabad, Mezőménés, Mezőbánd (Orbán Balázs, 1870. IV. 194., 196., 207.); Marosugra, Kercsed, Gerend-Bogátpuszta (Uő, 1871. V. 37., 120., 124.); Barcaújfalu (Uő, 1873. VI. 412.); Torda (Uő, 1889. 116–117.); Kalotaszentkirály (Vincze Ferencz, 1891. 156.); Kalotaszentkirály – 2, Kalotadámos, Mákófalva, Magyarbikal, Egeres (Jankó János, 1892. 35–36.); Kercsed (Uő, 1893. 34.); Kercsed (Hanusz István, 1900. 236.); Magyarköblös (Tagányi Károly–Réthy László–Kádár József, 1901. IV. 469.); Szilágynagyfalu (Petri Mór, 1901. I. 622.); Kisderzsida, Diósd, Ipp (Uő, 1902. III. 273., 308., 589.); Sarmaság, Szilágyszeg (Uő, 1902. IV. 314., 447.); Marosvásárhely vidéke* (Rexa Dezső, 1904. 287.); Nagykend (Fábián Béla, 1939. 12.); Magyarbikal (Szabó Géza, 1940. 21.); Kisbács (Szabó T. Attila, 1942. 218.); Fejérd (BBE MIK Á-5/30. – Gentheisz Béla gy., 1941); Kisbács (Gergely Béla, 1942. 16.); Magyarcsaholy (Vass Márton, 1972. 28.); Kalotaszentkirály-Zentelke (AFAR Mg. 2078. II. e. – Vöő Gabriella gy., 1972); Magyarbikal, Körösfő (Szabó Géza, 1978. 116., 124.); Magyarszovát (Tamás Irén, 1979. 223.); Bályok (Bihari népmondák, 1995. 111. – Fóris Ilona gy., 1981); Fejérd (Janitsék Jenő, 1988. 174.); Mákófalva (Magyar Zoltán, 2004a. 244–245. – Rácz János gy., 1990); Feketelak (Hints Miklós, 1992. 22.; Uő, 1995. 29.); Magyargoroszló (Dani József, 1996. 6.); Magyarbikal (Sebestyén Kálmán, 1996. 40.); Körösfő (Uő, 1998. 54.); Nagykend (Péterfy László, 1999. 170.); Menyő/Sándorháza, Sárvásár (MZA 722., 485. – Magyar Zoltán gy., 1999); Bősháza (Szilágysági magyarok, 1999. 352. – Vicsai János gy.); Szilágyszeg/Sándorháza (Uo., 542. – Kovács Kuruc János gy.); Harasztos (Zsigmond Győző, 2000. 59.); Harasztos (Murádin László, 2000b. 142.); Szászszombor – 2, Újös (MZA 60371., 60372., 60425. – Orbán Dániel gy., 2003); Kercsed (Keszeg Vilmos, 2004. I. 177.); Körösfő, Magyarbikal (Sebestyén Kálmán, 2004. 51.); Kalotadámos, Kalotaszentkirály-Zentelke, Kisbács – 2, Körösfő – 2, Magyarbikal – 2, Sárvásár/Kalotaszentkirály (Magyar Zoltán, 2004a. 244–246., 264.); Nagymedvés (MZA 1034. – Magyar Zoltán gy., 2004); Nagykend – 2, Kiskend/Nagykend – 3 (Uő, 2005a. 73., 108–109.); Bősháza, Diósd – 2, Lele/Sándorháza – 4, Magyargoroszló, Menyő/Sándorháza, Monó, Szilágyballa, Szilágyszeg/

Sándorháza (Uő, 2007a. 176–177., 188., 254–256.); Kide (MZA 82716. – Magyar Zoltán gy., 2007); Magyarcsaholy (Bura László, 2008. II. 12.); Barcaújfalu (Kisgyörgy Zoltán, 2010. 41.); Kolozspata – 2 (Magyar Zoltán, 2011a. I. 488.); Szászsombor – 2, Újós (Uő, 2011a. II. 142.; Uő, 2012a. 303., 303–304. – Orbán Dániel gy.); Feketelak, Kispulyon, Vajdakamarás – 3, (Uő, 2012a. 302–303., 305.).

SZ: Szörcse (Csáki Árpád, 2012. 125. – Pesty Frigyes, 1864. Háromszék); Bordos (Csáki Árpád–Pál–Antal Sándor, 2014. 29. – Pesty Frigyes, 1864. Udvarhelyszék); Székelyvécke, Székelyszállás (Orbán Balázs, 1868. I. 156., 156–157.); Sepsikőröspatak, Kisborosnyó (Uő, 1869. III. 51., 165.); Sóvárad, Nyomát, Nyárádselye, Székelykál (Uő, 1870. IV. 22., 61., 82., 98.); Nyomát (Benkő Lóránd, 1947. 33.); Kibéd (Ráduly János, 1997. 94.); Nyárádselye (Péterfy László, 2000. 21.); Berekeresztúr (Magyar Zoltán, 2007b. 53.); Sepsikőröspatak (Kisgyörgy Zoltán, 2008. 42.; Uő, 2010. 169.); Maksa, Nagypatak (Uő, 2010. 40., 169–170.); Zetelaka – 2 (Magyar Zoltán, 2011a. I. 206.).

F 31.1. Harang-kút, Harangos-kút. A kút neve (Harang-kút, Harangos-kút, Harangos kútja, Csörgős-kút) már önmagában is utal arra, hogy abba valaha egy harangot dobtak/süllyesztettek.

DT: Mikekarácsonyfa, Milejszeg, Petrikeresztúr, Salomvár, Söjtör, Szentpéterföldre, Töröcske, Zágórhida, Zalasárszeg.

FF: Abasár.

AF: Balmazújváros, Kiskunhalas, Pusztaföldvár/Orosháza/Kardoskút/Szentetornya, Szalacs, Veresegyház.

ER: Bósháza, Nagykend.

SZ: Bordos, Székelyvécke, Székelyszállás.

F 31.2. Feneketlen-kút. A harangot egy Feneketlen-kútnak mondott/feneketlennel tartott kút vizébe süllyesztik/dobják.

DT: Csonkahegyhát, Döbrököz, Nemespátró, Milejszeg, Petrikeresztúr, Vargaszeg, Zágórhida.

FF: Bükkmogyorósd.

AF: Kisvárda.

ER: Fejérd, Vajdakamarás.

F 31.3. A várkútba dobott harang. A vár leszerelt harangját a vár udvarán lévő kútba süllyesztik/dobják.

DT: Magyarszombatfa.

FF: Szögliget.

AF: Kisvárda.

SZ: Kisboronyó, Nagypatak, Sepsikőröspatak.

F 31.4. A kolostor kútjába dobott harang. A szerzetesek harangját a kolostor udvarán lévő kútba süllyesztik/dobják.

DT: Külsővat, Nagylengyel, Nagyvázsöny, Várkesző.

FF: Karancslapujtő, Martonyi, Szepesség/Káposztafalva: Menedékkő.

→MZ V. F 79.

F 32. Tóba dobott harang. A közeledő ellenség elől a község lakosai a település közelében lévő tóba/mocsárba/kenderáztatóba/folyó holtágába rejtik a falu harangját. / A megszálló ellenséges katonák elviszik a község harangját, és azt egy közeli tóba dobják.

DT: Baranya megye/Baranyavár (Karsai Géza, 1938. 189. – Mark Antonio Pigafetti olasz katonatiszt naplója, 1567); Gyulafirátót, Ádásztevel (Rómer Flóris, 1860. 137., 166.); Jánosháza (EA 33020. – Rómer Flóris gy., 1861); Csór – 2 (EA 33020. – Rómer Flóris gy., 19. század második fele); Csór (Pesty Frigyes, 1864. Fejér vármegye, 20.); Vargaszeg* (Gönczi Ferencz, 1914. 61.); Velemér (Dunántúli Népművelő, 1936. 190.); Balatonfűzfő (Kovács József, 1944. 54–55.); Gyenesdiás, Fonyód (MOA 13806., 13807. – Nyék Sándor gy., 1953); Balatonkenese (EA 33020. – Patay Pál gy., 1955); Pálfiszeg (EA 6305/24. – Szentmihályi Imre gy., 1958); Kiskozár (Vargha Károly–Rónai Béla–Muszty László, 1960. 108–109.); Kémes (EA 12935/4. – Zentai János gy., 1961); Őrszentpéter (BSLMA N 285-84/3–4. – Szikszay Edit gy., 1962); Zalatárnok (Zala megye földrajzi nevei, 1964. 203.); Halastó (EA 15493/28. – Zsigmond Gizella gy., 1967); Balatonszabadi (Patay Pál, 1989. 28.; Uő, 2010. 163. – 1974); Tüskevár (EA 18964/14. – Süle Sándor gy., 1975); Jákó (EA 33020. – Patay Pál gy., 1976); Révfülp (EA 20359/74., 98. – Süle Sándor gy., 1979); Monostorapáti (Veszprém megye földrajzi nevei I., 1982. 108.); Vasszentmihály (Vas megye földrajzi nevei, 1982. 363.); Héreg (Komárom megye földrajzi nevei, 1985. 168.); Nagykeszi (EA 27205/45. – Szalai Anikó gy., 1996); Monoszló (EA 33020. – Patay Pál gy., 2005); Révfülp (Süle Sándor, 2008. 44.); Monoszló (Patay Pál, 2010. 166.).

FF: Zabar (EA 33020. – Borbás Ferenc gy., 1863); Egerszólát (Csiffáry Gergely, 2005. 217. – Pesty Frigyes, 1864. Heves vármegye); Pereszlény (Hont vármegye és Selmeczbánya, 1906. 62.); Sára – 3* (NIFA 697. – Dégh Linda gy., 1950); Erdőbénye (NIFA Sz-8/46. – Szabó Erzsébet gy., 1962); Nemesbikk (EA 15430/76. – Takács Erzsébet gy., 1967); Balaton (EA 21027/9. – Köves Edit gy., 1981); Imola (GA 481/13. – Perger Gyula gy., 1981); Hollókő (MOA 13496. – Bosnyák Sándor gy., 1980-as évek); Csernely (Paládi-Kovács Attila, 1982. 153.); Ipolypásztó (Zalabai Zsigmond, 1984. 91.); Pereszlény (Csáky Károly, 1987. 52.; Uő, 2003. 188.); Pereszlény (EA 33020. – Patay Pál gy.); Balaton (Patay Pál, 1990. 402.); Balaton (MZA 14871. – Magyar Zoltán gy., 1997); Várgede (MZA 92828. – Varga Norbert gy., 2007); Perőcsény (Munkácsi Zsolt, 2012. 31.); Bernecebaráti (MZA 110671. – Magyar Zoltán gy., 2017).

AF: Uszód (Patay Pál, 1977. 43. – 1819); Rigica (Rigica és környéke, 1862. 53.); Solt (EA 33020. – Gyurinka Antal feljegyzése, 1863); Galgahévíz/Hévízgyörk (Asztalos István, 1976. 52., Bognár András, 1984. 161. – Pesty Frigyes, 1864. Pest-Pilis-Solt vármegye); Kenderes (Pesty Frigyes, 1864. Külső-Szolnok vármegye, 147.); Simapuszta (EA 33020. – Kiss Lajos gy., 1924); Topolya (MZA 55136. – Boros Rózsa gy., 1948); Nagykőrös (AJMA 240-70/15. – Balanyi Béla gy., 1960); Paszab (Kiss Lajos, 1961. 310.); Nyírbozdány (JAMNA 238-67/6. – Csermely Tibor gy., 1962); Bátorliget, Ömböly (EA 33020. – Patay Pál gy., 1965); Karcsa (HOMNA 2716/4. – Nagy Géza gy., 1970); Kiskunhalas – 2 (VKMA ltsz. n.; MZA 33043., 33044. – Czákó Ferenc gy., 1978); Nagybégány (Ferenczi Imre, 1984. 117.); Őcsöd (Jász-Nagykun-Szolnok megye földrajzi nevei V., 1994. 44.); Révleányvár (Balassa Iván, 1975. 23–24.; Kulcsár Ferenc, 1995. 61–63.); Fülöpjakab, Jászszentlászló (Bács-Kiskun megye földrajzi nevei I., 1997. 20., 63.); Fényeslitke (DE MNYT K-1226/36. – Bakajsa Ivett gy., 1998); Nagylónya, Mátyus (Patay Pál, 1999. 421., 422.); Petőfiszállítás (Merinu Éva, 2006. 373.); Akasztó (Réthey-Prikkel Miklós, 2016. 144.).

ER: Székelykocsárd (Csáki Árpád, 2015. 90. – Pesty Frigyes, 1864. Aranyosszék); Belényesújlak (K. Nagy Sándor, 1888. III. 151.); Szentbenedek (Tagányi Károly–Réthy László–Kádár Jó-

zsef, 1903. VI. 319.); Marossárpatak (Vajda András, 2015. 91., 103. – Adorjáni Károly gy., 1903); Marossárpatak (BBE MIK Á-18/19–20. – Bíró Emma gy., 1948); Sáromberke (BBE MIK Á-444/58. – Zselyki Erzsébet gy., 1987); Abafája (EMEA ltsz. n.; MZA 36752. – N. N. gy., 1990); Magyarzovát (Hints Miklós, 1995. 29.); Újös („Beszéli a világ, hogy mi magyarok...”, 1998. 284.; Magyar Zoltán, 2012a. 306. – Wass György és Kresz-Guther Ilona gy., 1995); Újös (EA 28011/66–67. – Wass György gy., 1997); Kisbács (Szabadság, 1999. augusztus 7.); Szilágysámson – 2 (MZA 716., 717. – Magyar Zoltán, 1999, 2001); Újös (MZA 60369. – Orbán Dániel gy., 2003); Sövényfalva (Magyar Zoltán, 2005a. 109.); Bösháza, Kárásztelek, Szilágysámson – 2, Völcsök – 2 (Uő, 2007a. 256–257.); Marosgombás – 2 (Uő, 2008a. 238.); Magyarzovát (MZA 76586. – Magyar Zoltán gy., 2010); Mezőkeszű (Magyar Zoltán, 2011a. II. 514.; Uő, 2012a. 304–305.); Újös (Uő, 2011a. II. 141–142.; Uő, 2012a. 304. – Orbán Dániel gy.); Vice (Uő, 2012a. 305. – Tomisa Ilona gy.); Szentmargita (Uo., 304. – Orbán Dániel gy.); Magyarzovát, Vajdakamarás (Magyar Zoltán, 2012a. 304., 305.); Szilágysámson (MZA 97838. – Magyar Zoltán gy., 2013).

SZ: Székelysárd (Csáki Árpád–Pál–Antal Sándor, 2014. 195. – Pesty Frigyes, 1864. Marosszék); Nyárászentlőrinc, Székelytomp, Berekeresztúr (Orbán Balázs, 1870. IV. 64–65., 76.); Bukovina (Bukovinai székely népmesék IV., 1986. 221.); Székelyhodos (BBE MIK Á-448/88. – Szabó Csilla gy., 1992; Szabó Csilla, 1994. 81.); Bodos (Lőrincz Sándor, 2003b. 37–38.); Csíkszenttamás, Uzon, Nyárászentlőrinc (Kisgyörgy Zoltán, 2010. 33–34., 60–61., 169.).

MO: Szabófalva (Domokos Pál Péter, 1981. 86.; Harangzó Imre, 2001a. 293.; Lakatos Demeter, 2003. II. 601–602. – Domokos Pál Péter és Jagamas János gy., 1958); Szabófalva (Harangzó Imre, 2001a. 78.).

F 32.1. Harang-tó, Harangos-tó. A tavat/mocsarat/folyami holtágat, ahová a harangot elrejtették, azóta Harang-tónak/Harangos-tónak/Harangozó-tónak/Harang-zugnak/Harang-lápának nevezik.

DT: Halastó.

AF: Csicsér, Kiskunhalas, Öcsöd.

ER: Abafája, Marossárpatak, Sáromberke, Szilágysámson.

SZ: Uzon.

F 32.2. Feneketlen-tó. A harangot egy Feneketlen-tónak hívott/feneketlennek tartott tó/mocsár vizébe süllyesztik bele.

DT: Csór – 2, Jákó, Pálfiszeg.

FF: Erdőbénye.

AF: Galgahévíz/Hévízgyörk.

ER: Belényesújlak, Magyarzovát, Marosgombás, Szentmargita, Vajdakamarás, Völcsök.

SZ: Székelyhodos.

F 32.3. A harang elrejtői. Azok, akik a harangot a tóba rejtik, maguk is a vízbe fulladnak.

AF: Kiskunhalas (VKMA ltsz. n.; MZA 33044. – Czakó Ferenc gy., 1978).

F 33. Folyóba dobott harang. A közeledő ellenség elől a község lakosai a település közelében folyó érbe/patakba/folyóba (Duna, Tisza, Zala, Marcal, Pinka,

Kerka, Ipoly, Sajó, Bódva, Bodrog, Sebes-Körös, Fekete-Körös, Maros, Olt, Feketeügy stb. medrébe) rejtik a falu harangját. / A megszálló ellenséges katonának elviszik a község harangját, és azt egy folyóvízbe dobják.

DT: Nagymegyer (Patay Pál, 2010. 165. – egyházlátogatási jegyzőkönyv, 1780); Mérges – 2 (EA 33020. – egyházlátogatási feljegyzések, 1830, 1847); Tormafölde (Egyházaskülli Dervarics Kálmán, 1855. 309–310.); Tormafölde (EA 122/D. 73. – Dervarics Kálmán gy., 19. század második fele); Tormafölde (Bátorfi Lajos, 1877. IV. 142.); Tormafölde (Bellosics Bálint, 1892. 204.); Rábaszentandrás (Patay Pál, 1963. 34.; Uő, 1977. 43.; Uő, 2010. 166. – Hajós Endre feljegyzése, 1896); Tormafölde, Zalabér (N. Szabó Gyula, 1927. VI. 219.); Vasszentmihály (Vakarcs Kálmán, 1939. 208.); Andrásida (EA 2699/3. – Szentmihályi Imre gy., 1951); Zalabér (EA 6273/4. – Szentmihályi Imre gy., 1957); Nagymákfa (Patay Pál, 2010. 167. – 1958); Vasvár, Mihályháza (Patay Pál, 1963. 33., 34.; Uő, 1977. 42–43.); Szigetmonostor (EA 8387/2. – Dobos Ilona gy., 1967); Pornóapáti, Mérges (Patay Pál, 1989. 21., 68.); Muraszemenye (EA 98869. – Patay Pál gy.); Nagymákfa (Vas megye földrajzi nevei, 1982. 539.); Izbég (Dobos Ilona, 1986. 124.).

FF: Berzence (Mocsáry Antal, 1826. – Bél Mátyás nyomán, 18. század első fele); Sajóivánka (Tóth Péter, 1988. 271–272. – Pesty Frigyes, 1864. Borsod vármegye); Edelény (Kovács Mihály, 1919. 29.); Ipolyszakállos* (Dobrovolni Antal, 1935. 74.); Sajórecske (Patay Pál, 1977. 42.; Uő, 2010. 166. – 1941); Nógrádszakál (EA 33020. – Patay Pál gy., 1951); Sáradsadány (Dankó Imre, 1955. 44.); Sáradsadány (EA 33020. – Patay Pál gy., 1965); Ipolyásztó (Zalabai Zsigmond, 1984. 91.); Nógrádszakál (MZA 33263. – Magyar Zoltán gy., 2004).

AF: Uszód (Patay Pál, 1977. 43. – 1819); Érmihályfalva (EA 33020. – községi vagyonleltár, 1824); Karcsa (Balassa Iván, 1975. 20. – Fodor Sámuel feljegyzése, 1851); Öcsöd (Pesty Frigyes, 1864. Külső-Szolnok vármegye, 80.); Csongrád (EA 33020. – Rómer Flóris gy., 19. század második fele); Püspökladány* (Kiszélák Sándor, 1878. 708–709.); Békés (Somjai Sándor, 1894. 70.); Karcsa (Patay Pál, 1977. 42.; Uő, 2010. 165. – 1898); Nagylónya, Mátyus (Kelen Gyula, 1939. 386.); Kiskunfélegyháza (EA 7678/7–8. – Szentmihályi Imre gy., 1949); Kisvársány (Ferenczi Imre–Molnár Mátyás, 1972. 280.; Molnár Sándor, 2003. 199.); Kertészsziget (MOA 13470. – Bereczki Imre gy., 1972); Mesterszállás (EA 18951/15. – Szabó Imre gy., 1975); Ároktó (HOMNA 4321/4. – Szűcs Szergej gy., 1980); Tiszazug (Horgosi Ödön, 1981. 90.); Nagylónya (Patay Pál, 1999. 421.); Nagymuzsaly (MZA 94720. – Pávlovics Judit gy., 2008); Érmihályfalva (MZA 74348. – Magyar Zoltán gy., 2010); Érmihályfalva (Magyar Zoltán, 2012c. 107–108.).

ER: Marosszentanna (Benkő Károly, 1869. 346.); Aranyoszentmihály (Zsigmond Győző, 1993. 123.); Aranyoszentmihály (Vetési László, 1997. 328–329.).

SZ: Medesér (Orbán Balázs, 1868. I. 118.); Szotyor, Uzon (Kisgyörgy Zoltán, 2010. 30–31., 60–61.).

F 34. Földbe rejtett harang. A közeledő ellenség elől a község lakosai a település közelében egy félreeső helyen (erdőben/berekben/folyóparton/fa alá/stb.) elásák a falu harangját, hogy az ne kerüljön illetéktelen kezekbe.

KM: Budapest: Margit-sziget (Az Osztrák–Magyar Monarchia irásban és képben IX., 1893. 145.).

DT: Felcsút (Párniczky Józsefné, 1977. 211. – Pesty Frigyes, 1864. Fejér vármegye); Csatka, Tormás (EA 33020. – Rómer Flóris gy., 19. század második fele); Nemeskocs (EA 33020. – Patay Pál gy., 1934); Örszentpéter (EA 2246/24. – Dömötör Sándor gy., 1951); Tinnye (Patay Pál, 1963. 33.); Nagycsepely (Somogy megye földrajzi nevei, 1974. 204.).

Balatonszabadi – 2 (Patay Pál, 1978. 235.); Hedrehely, Zselicszentpál (EA 33020. – Patay Pál gy., 1978); Bodolyabér, Kovácsszénája, Ócsárd (Baranya megye földrajzi nevei I., 1982. 255., 308., 1036.); Zalaszántó (Patay Pál, 1989. 40.); Halászi (EA 26221/6. – Koncz Antalné gy., 1994); Külsővat (Simonfi Szolán, 1996. 316–317.); Muraszemenye (Varga Gézané, 2000. 12.); Kémes, Ócsárd (Pesti János szerk., 2002. 92–93., 114.); Kismácséd (MZA 90546. – Magyar Zoltán és Varha Norbert gy., 2010).

FF: Bakabánya (Prohászka Mátyás, 1857. 154.); Ratkó (Pesty Frigyes, 1864. Gömör vármegye, 458.); Nagyrőce (Eperjessy Kálmán, 1882. 52.); Sajógömör (EA 33020. – Patay Pál gy.); Erdőbénye (NIFA Sz-8/46.; MZA 10890. – N. N. gy.); Keszeg (EA 12164/9. – Gerengay Pál gy., 1922–1955); Felsőnána (EA 33020. – Patay Pál gy., 1940); Mogyoróska (Ferenczi Imre, 1960. 424.); Feldebrő (EA 17936/32–33. – Kincs Józsefné gy., 1972); Szentsimon (HOMNA 4449/35. – Tisovszki Zsuzsanna gy., 1981); Kismaros (EA 33020. – Patay Pál gy., 1982); Bodony (DE MNYT K-1024/49. – Farkas Márta gy., 1987); Bükksgentmárton, Cséce (Patay Pál, 1989. 24., 28.); Ipolyfödemes (Csáky Károly, 1993. 40.; Uő, 2001. 196.; Uő, 2003. 221–222.; Uő, 2010. 84.); Reste (Stibrányi Gusztáv, 1994–1995. 13. szám, 4.); Pereszlény (Csáky Károly, 2001. 196.); Felsőrás – 3, Ipolyfödemes – 4, Sajólenke, Terbegeg (MZA 64199., 92822., 92823., 84032–84034., 84036., 92825., 89861. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2006–2011); Bernecebaráti (Sági Ilona szerk., 2010. 22–23. – Sági Ferenc gy.); Bükkszék (Ludwig Emil, 2013. 39.); Barsbaracska (MZA 97032. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013); Bernecebaráti (MZA 111651. – Magyar Zoltán gy., 2018).

AF: Szarvas (Igazmondó, 1875. 148.); Aszód (EA 33020. – Rómer Flóris gy., 19. század második fele); Dusnok (EA 33020. – Patay Pál gy., 19. század második fele); Órvény (Tariczky Endre, 1906. 27.); Szatmárudivari (Szatmár vármegye és Szatmár-Németi, 1908. 162.); Nagyszénás (Gunda Béla, 1934. 23.); Doboz (EFMA 9-67/9–10. – Péter László gy., 1952); Orosháza (EA 12572. – Ágoston Éva gy., 1960); Apátfalva (EA 19528/10. – Szigeti György gy., 1977); Akasztó (VKMA ltsz. n.; MZA 78901. – Réthey Prikkel Miklós gy., 1977); Ócsöd (EA 21919/136. – Enyedi Antalné gy., 1983); Kocsér (EA 33020. – Patay Pál gy., 1980-as évek); Hajdúnánás (EA 24415/31. – Draviczy Imre gy., 1990); Kígyós (Razgulov, Valerij, 1991. 4.); Abara (EA 26216/3. – Bodnár Lajos gy., 1994); Érmihályfalva (Gazda József-Tófalvi Zoltán, 1994. 18–19.); Szaján (Gyóni Gábor, 2003. 130.); Kecel (Fehér Zoltán, 2004. 155.); Albis (Balláné Bakó Erzsébet–Török Ferenc, 2003. 114.); Érbogvoszló, Albis (Magyar Zoltán, 2012c. 106., 107.); Albis (Uo., 106. – Bakó Erzsébet gy.); Abara (MZA 97322. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013).

ER: Szinerváralja (Bartha Elek, 2001. 94. – 1846); Kide (EA 31188/99. – Szűcs Sándor gy., 1941); Torda (Orbán Balázs, 1889. 110.); Gyalu (Mozsolics Amália, 1943. 49.); Görgényszentimre (AFAR Mg. 1972. I. k. – Vöő Gabriella gy., 1968); Magyarlóna (Szabó Géza, 1978. 116.); Pipe (Burus János, 1985. 169.); Küküllőkeménysfalva (Csergő Bálint, 1995. 195.); Ráton (MZA 715. – Magyar Zoltán gy., 2001); Mákófalva (Magyar Zoltán, 2004a. 204.); Dészfalva, Dicsőszentmárton (Uő, 2005a. 109.); Domokos (MZA 1645. – Magyar Zoltán gy., 2006); Dészháza, Ráton, Szilagybagos, Szilagyolompért/Kusaly (Magyar Zoltán, 2007a. 256–257., 259.); Oltszakadát (Kisgyörgy Zoltán, 2010. 87–88.); Tordatúr (Magyar Zoltán, 2011a. I. 459.); Domokos (Uő, 2011a. II. 312.).

SZ: Székelyszentistván (Csáki Árpád–Pál-Antal Sándor, 2014. 66. – Pesty Frigyes, 1864. Marosszék); Csíkszentlélek (Csomortáni Magdolna, 1983. 75.); Csittszentiván (Vofkori László, 1988. 160.); Székelypálfalva (Zsidó Ferenc, 2000. 77.); Bodos (Lőrincz Sándor, 2003b. 37–38.); Bodos – 2 (Janitsek Jenő, 2004. 76., 79.); Nyáradselye (MZA 1346. – Magyar Zoltán gy., 2005); Berekeresztúr – 2, Nyáradselye – 2 (Magyar Zoltán, 2007b. 54–55.); Bodos (Kisgyörgy Zoltán, 2008. 189.; Uő, 2010. 171.); Nagyborosnyó, Nyáradszentmárton,

Bodos – 2 (Uő, 2010. 62–63., 83., 170–171.); Székelyabod (KJNTA 2451/3. – Nagy Zsuzsa gy., 2010); Bodos – 4 (Magyar Zoltán, 2011b. 142. 190–191.).

MO: Németszásár (Domokos Pál Péter, 1987. 401. – Codex Bandinus, 1646–1648); Szabófalva (Csoma Gergely, 2016. 474–475. – 1990); Lujzikalugar (Tánczos Vilmos, 1991. 138–139.; Uő, 2016. 213–214.); Szőlőhegy (Uő, 1996. 125.; Uő, 2000a. 117–118.); Szőlőhegy (Pozsony Ferenc, 2002. 347.; Uő, 2005. 100.); Pusztina (Halász Péter, 2004. 130.; Uő, 2005. 44–45.); Szabófalva (Csoma Gergely, 2015. 475.).

F 34.1. A rejtkehely jele. A falu harangját a határ azon pontján ássák el, ahová legelőször süt a felkelő Nap.

SZ: Bodos (Lőrincz Sándor, 2003b. 37–38.); Bodos – 2 (Janitsek Jenő, 2004. 76., 79.); Bodos (Kisgyörgy Zoltán, 2008. 189.; Uő, 2010. 170.); Bodos – 3 (Magyar Zoltán, 2011b. 142., 190–191.).

→MZ VIII. C 11.

F 35. Egyéb rejtkehelyek.

F 35.1. Gát alá rejtett harang. A harangot egy gát alá rejtik el a háborús időkben.

ER: Várfalva (Jankó János, 1893. 34.).

F 35.2. Szikla alá rejtett harang. A falu harangját egy hatalmas kőszikla alá rejtik el.

ER: Kide (EA 31188/99. – Szűcs Sándor gy., 1941).

F 35.3. Jégverembe rejtett harang. Az elrabolts harangot a rácok egy jégverembe süllyesztsk be.

AF: Püspökladány (Kiszelák Sándor, 1878. 79.).

F 35.4. Szalmakazalba rejtett harang. A harangot a háborús időkben egy szalmakazalba dugják el.

FF: Szalmatercs (PMNA 248/6. – Tóth Katalin gy., 1963);

F 35.5. Trágyadombba rejtett harang. A feltűnés elkerülése végett a harangjukat a falusiak egy trágyadombban rejtik el, és ott valóban nem is keresi azt a rekviráló hatóság.

ER: Rákosd (Kisgyörgy Zoltán, 2010. 85.).

F 35.6. Fa odvába rejtett harang. A falu harangját az erdőben egy hatalmas, odvas fában rejtik el a falubeliek.

AF: Uszód (Patay Pál, 1977. 43.).

F 35.7. A fához láncolt harang. A falu harangját a helybeliek az ellenség elől a folyó árterében rejtik el egy hatalmas fa tövéhez láncolva.

AF: Békés (Somjai Sándor, 1894. 70.); Békés (Várady József, 1991. 37.).
ER: Marossárpatak (BBE MIK Á-18/19–20. – Bíró Emma gy., 1948).

F 36. Átokkal elrejtett harang.

→MZ VI. F 76. →MZ VIII. D 45.

F 38. Az ellenség által elrejtett harang. Az elhurcolt harangot az ellenséges katonák (törökök/tatárok/rácok) rejtik el/süllyeszti bosszúból valamely nehezen hozzáférhető helyre.

DT: Dunapentele (EA 4058/46. – G. Veres Éva gy., 1951); Nagykutas (EA 2699/11. – Szentmihályi Imre gy., 1951); Vargaszeg (EA 3887/16. – Szentmihályi Imre gy., 1952); Zalaboldogfa (EA 6206/2. – Szentmihályi Imre gy., 1956); Csonkahegyhát – 3, Hegyhátszentpéter (EA 6207/2–4. – Szentmihályi Imre gy., 1956); Csonkahegyhát, Kustánszeg – 3 (EA 6305/9., 17., 20., 22. – Szentmihályi Imre gy., 1958); Zalatárnok, Nagybakónak (Zala megye földrajzi földrajzi, 1964. 203., 545.); Bajót (BBMNA 20/8–9. – Balogh László és Kiss Lajos gy., 1964); Györság – 2 (EA 17566/2., 7. – Simon Anna gy., 1972); Izbég (Dobos Ilona, 1986. 124.); Kamond (Veszprém megye földrajzi nevei III., 1991. 133.).

FF: Kétkeresztúr (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 118.); Hanva, Kerekgede/Feled (MZA 92827., 92829. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2009, 2011).

AF: Püspökladány (Kiszalák Sándor, 1878. 709.); Kiskunfélegyháza (EA 7678/28. – Szentmihályi Imre gy., 1949); Nagykőrös (AJMA 240-70/15. – Balanyi Béla gy., 1960); Szalacs (MZA 83263. – Magyar Zoltán gy., 2010).

AF: Kisbács (Szabó Géza, 1940. 19.); Bályok (Bihari népmondák, 1995. 111. – Fóris Ilona gy., 1981); Mákófalva (Magyar Zoltán, 2004a. 244–245. – Rác János gy., 1990); Aranyoszentmihály (EA 24554/10. – Zsigmond Győző gy., 1990); Lele, Bósháza (Magyar Zoltán, 2007a. 165., 257.); Magyarcsaholy (Uő, 2011a. II. 416.); Vajdakamarás – 3 (Uő, 2012a. 303., 305.).

MO: Gorzafalva (Csoma Gergely, 2016. 21. – 1991).

F 41–50. Az elsüllyedt harang

F 41. Az elsüllyedt község harangja. Az isteni büntetés/átok/földrengés/egyéb okok következtében elsüllyedt várossal/faluval együtt süllyed el a település harangja is (amelynek kongását bizonyos időközönként továbbra is hallani lehet).

DT: Fertőszéplak (Kis József, 1815. 316.); Fertő-tó vidéke (Szentmihályi Imre, 1974. 216. – 1851); Fertőszéplak (Paúr Iván, 1855. 2.); Fertő-tó vidéke (Pesty Frigyes, 1865. 17–18.); Balaton vidéke/Tihany (Eötvös Károly, 1900. 295.; Relković Davorka, 1916. 288.); Tihany vidéke (Uő, 1921. 222.); Fertő-tó vidéke (Mohl Adolf, 1926. 25–29.); Boldogasszony (Ruff Andor, 1928/1938. 10–14.); Rábapatona (MZA 71687. – Lackovits Emőke gy., 1969); Gyöngyösmellék (Baranya megye földrajzi nevei I., 1982. 522.).

FF: Balaton (Kovács Mihály, 1919. 29. – Canonica visitatio, 18–19. század); Komlóskeresztes (Pulszky Ferencz, 1840a. 168–169.); Iványi (Lehoczky Tivadar, 1881. III. 326.); Iványi – 2 (Csatáry György, 2001. 195. – Lehoczky Tivadar gy., 1885); Balaton (Az Osztrák–Magyar Monarchia irásiban és képben XIII., 1896. 598.); Gesztely (Patay Pál, 2010. 168. – 1900); Gesztely (Zemplén vármegye és Sátoraljaújhely, 1905. 47.); Dernő (FTIEKA 1167/1. – Tichy

Kálmán gy., 20. század első fele); Szécsény (PMNA 7.; EA 2356/3–4. – Solymos Ede gy., 1949); Ócsanálós/Hoporty (Szilágyi Miklós, 2007. 733. – 1959); Boldva (MTA NTI K 2104/217. – Szabó Lajos gy., 1968); Komjáti (Magyar Zoltán, 2001a. 293. – Kósik Terézia gy., 1972); Zsély (MZA 88950. – Danczi Lajos gy., 1975); Alacska (MZA 22854. – Gál Julianna gy., 1978); Kelemér (Faggyas István, 1986. 274., Uő, 1991. 30.); Ipolyvarbó (MZA 84208. – Nagy Zoltán gy., 1987); Bodrogkeresztúr – 2 (Dobos Ilona, 1988. 360., 361.); Viszló (Kisfalusi János, 1994. 63.); Szőlőske (Stibrányi Gusztáv, 1994–1995. 25. szám, 3.); Áj, Bódvaszilás – 2, Tornaszentjakab (Magyar Zoltán, 2001a. 292–295.); Balogfalva, Ipolyvarbó, Zsély (MZA 92740., 25586., 84209. – Varga Norbert gy., 2002–2010); Dernő (Szentandrás Virág, 2008. 53.); Lontó, Garany – 2, Szürnyeg (MZA 89863., 97513., 97514., 99723., 99442. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011–2014).

AF: Verbóc (EA 4604/2. – Tóth Tas gy., 1943); Ajak (Luby Margit, 1985. 65. – 1954); Nyírvasvári (EA 8388/3. – Dobos Ilona gy., 1967); Nyírtura (JAMNA 536-72/5. – Veress László gy., 1972); Bátorliget (EA 18681/8. – Szabó Éva gy., 1975); Margitta (Bihari népmondák, 1995. 100. – Baranyi Katalin gy., 1980); Éradony (Uo., 110. – Dandé Bálintné gy., 1980); Mátyóc (Bodnár Lajos, 1986. 3.); Csicsér, Mokcsakerész („Beszéli a világ, hogy mi magyarok...”, 1998. 214., 274. – Bodnár Lajos gy., 1994); Királyhelmecc/Mokcsakerész (Magyar Zoltán, 2009b. 83. – Bodnár Lajos gy., 1994); Monostorpályi (EA 26241/2. – Szabó Lajosné gy., 1994); Tiszadorogma (Papp József, 1997. 148.); Örbottyán (MZA 91482. – Magyar Zoltán gy., 2003); Csicsér (D. Varga László, 2003. 71.); Érsemjén (MZA 83141.; Magyar Zoltán, 2012c. 88. – Balázs Emőke és Rácz Enikő gy., 2007); Érkeserű (Kónya László szerk., 2007. 70.); Érkeserű, Érkörtvélyes, Érsemjén – 2 (Magyar Zoltán, 2012c. 88., 108–110.); Deregnő (MZA 97316. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013).

ER: Somlyócsehi (Petri Mór, 1901. I. 132.); Peleszarvad (Uő, 1902. II. 9.); Dészfalva (Erdély–Erdély Népei, 1901. 27. – Kelemen Lajos gy.); Dészháza/Somlyóújlak, Selymesilosva, Szilágylompért, Somlyóújlak (MZA 714., 802., 24966., 797. – Magyar Zoltán gy., 1999–2000); Dészfalva (MZA 1310. – Magyar Zoltán gy., 2004); Dészfalva – 7 (Magyar Zoltán, 2005a. 110–117. – Adorjáni Rudolf Károly gy., 1990-es évek); Dészfalva (Uo., 111–112. – Szilágyi Anna Rozália gy.); Dészfalva (Uo., 114. – Györgyike Magdolna gy.); Dészfalva, Szászcsávás (Uo., 118.); Selymesilosva, Somlyóújlak (Magyar Zoltán, 2007a. 260.); Somlyóújlak (KJNTA 1925-07/12–13. – Demjén Erika gy., 2007); Dészfalva (Kisgyörgy Zoltán, 2010. 169.); Kárásztelek – 2 (MZA 98035., 98038. – Magyar Zoltán gy., 2013).

SZ: Décsfalva (Orbán Balázs, 1868. I. 35.); Décsfalva (Hankó Vilmos, 1896. 77.).

F 42. Az elsüllyedt templom harangja. Az isteni büntetés/átok/földrengés/ egyéb okok következtében elsüllyedt templommal együtt süllyed a földbe annak harangja is (amelynek kongását bizonyos időközönként továbbra is lehet hallani).

DT: Esztergomszentkirály (Kőrösy László, 1887. 2–3.); Éberhárd (Deme Gyula, 1933. 12–13.); Badacsony (N. Szabó Gyula, 1927. VI. 236.); Csörötnek (EA 2334/93–94. – Kuntár Lajos gy., 1938–1950); Farkasfa* (EA 2981/10. – Dömötör Sándor gy., 1952); Szombathely (EA 6222/1. – Dömötör Sándor gy., 1957); Gomboszeg (EA 6305/6. – Szentmihályi Imre gy., 1958); Lenti (EA 6573/11. – Szentmihályi Imre gy., 1959); Óriszentpéter (BSLMA N 285-84/1. – Szikszay Edit gy., 1960-as évek eleje); Farkasfa (MOA 14080. – Dobos Ilona gy., 1968); Vashosszúfalva, Farkasfa (Vas megye földrajzi nevei, 1982. 270., 391.).

FF: Hollókő (EA 7556/3. – Dobos Ilona gy., 1965); Putnok (HOMNA 4448/40. – Tisovszki Zsuzsanna gy., 1981); Verőce* (Bosnyák Sándor, 2001. 81.); Osgyán (Magyar Zoltán–Varga

Norbert, 2007. 117.); Makranc, Pereszlény (MZA 84518., 89867. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008., 2011).

AF: Micske (Zsigmond Győző szerk., 2004. 106. – Nagy Ödön gy., 1940); Nyírmada, Székely (Mező András, 1967. 91., 168.); Topolya (MZA 65601. – Boros Rózsa gy., 1973); Jászfényszaru (EA 19462/9. – Mezei Ilona gy., 1977); Pitvaros (EA 20484/17–18. – Kopányi János gy., 1979); Éradony (Bihari népmondák, 1995. 110. – Dandé Bálintné gy., 1980); Jászfényszaru – 2 (EA 21290/25., 26. – Kiss József gy., 1981); Horgos (Papp György, 1982. 69–70.); Nyírlugos, Nyírpilis (Jakab László–Kálnási Árpád, 1987. 277., 309.); Nyírbátor vidéke (Bartha Elek, 1992. 30.); Tápióbicske (EA 33020. – Várady József gy., 1993); Kiskunhalas (EA 26239/16. – Papp Orsolya és Weszelky Ágnes gy., 1999); Tótkomlós (Beck Zoltán, 1996. 94.); Hegyközszentimre (Kónya László szerk., 2007. 70.); Battyán (Magyar Zoltán, 2009b. 72.); Albis, Jankafalva (Uő, 2012c. 106., 109.); Csicsér (MZA 97317. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013).

ER: Magyarcsaholy (Bura László, 1990. 39. – 1975); Désfalva – 2 (Magyar Zoltán, 2005a. 113., 113–114. – Adorjáni Rudolf Károly gy., 1990-es évek); Kisbács (MZA 545. – Magyar Zoltán gy., 1999); Magyarborzás (Magyar Zoltán, 2012a. 397. – Poenar Rus Éva gy., 2001); Szászcsávás – 3 (Magyar Zoltán, 2005a. 110., 117.); Sarmaság, Somlyóújlak (Uő, 2007a. 260., 261.); Kárásztelek – 3 (MZA 98034., 98037., 98077. – Magyar Zoltán gy., 2013).

F 43. Az elsüllyedt kolostor harangja. Az isteni büntetés/egyéb okok miatt elsüllyedt kolostorral együtt süllyed el annak harangja is (amelynek kongását bizonyos időközönként továbbra is hallani lehet).

DT: Csömödér (Gönczi Ferencz, 1901. 410.); Babosdöbréte* (Uő, 1914. 57.); Éberhárd (Deme Gyula, 1933. 12–13.); Csömödér (Zala megye földrajzi nevei, 1964. 379.); Éberhárd (Dicskó József, 1994. 57–58.).

FF: Pereszlény* (Csáky Károly, 2000. 244.; Uő, 2003. 188. – verses mondafeldolgozás, 1860-as évek); Podhering/Munkács vidéke (Csatáry György, 2001. 195. – Lehoczky Tivadar gy., 1885); Pereszlény (Manga János, 1929. 7.); Komlóska (Bartha Elek, 1980. 30.); Pereszlény (Bogoly János, 1995. 115.); Pereszlény (Torma István, 1997. 278.); Pereszlény (Csáky Károly, 2000. 244.; Uő, 2004. 98.); Guszóna (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 116.); Pereszlény (MZA 89867. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).

AF: Panyola (KLTE MNYTK 597/49. – Török Edit gy., 1969); Berettyóújfalu (EA 16813/146. – Sándor Mihályné gy., 1970).

F 44. Az elsüllyedt vár harangja. Az átok miatt/egyéb okból elsüllyedt várral együtt süllyed el a várkáporna harangja is (amelynek kongását bizonyos időközönként továbbra is lehet hallani).

DT: Halászi (Ruff Andor, 1928/1938. 8.); Éberhárd (Deme Gyula, 1933. 12–13.).

FF: Pilisvörösvár/Rimaszombat (EA 8387/29. – Dobos Ilona gy., 1967).

AF: Nyírpazony (Ferenczi Imre–Molnár Mátyás, 1972. 94.); Éradony (Bihari népmondák, 1995. 110. – Dandé Bálintné gy., 1980).

ER: Peleszervad (Petri Mór, 1901. II. 9.).

F 45. Szállítás közben elsüllyedt harang. A település tornyából leeresztett harangot a község lakosai/ellenséges katonák el akarják szállítani, de a kegytárgy

nagy súlya miatt/isteni rendelésből a harang az azt szállító szekérrrel/kocsival/állatokkal együtt elsüllyed az ingoványos talajban.

DT: Kisszentgrót (EA 6209/3. – Szentmihályi Imre gy., 1956); Kercaszomor (EA 17480/68. – Kovács József gy., 1968); Kercaszomor (Vas megye földrajzi nevei, 1982. 409.).
FF: Nána (Pesty Frigyes, 1864. Esztergom vármegye, 82.); Hollókő (Bosnyák Sándor, 2000. 145.); Jelsőc, Bussa, Balogfalva (MZA 25597., 84203., 92835. – Varga Norbert gy., 2002–2007).

AF: Jászfényszaru (EA 7678/165. – Szentmihályi Imre gy., 1949); Magy (Mező András, 1967. 53.); Kecel (VKMA 373-84/15–16. – Korkes Zsuzsa gy., 1984); Vezseny (EA 33020. – Patay Pál gy., 1993); Kiskőrös/Akasztó, Nagymuzsaly (MZA 90897., 94328. – Magyar Zoltán gy., 2005, 2012).

ER: Magyarvista (Magyar Zoltán, 2004a. 247.); Magyarcsaholy (Uő, 2011a. II. 446.).

SZ: Homoródszentpéter (Magyar Zoltán, 2011d. 138.).

F 46. Elsüllyedt harang (egyéb előfordulások). A község harangja átok/háborús pusztítás/közelebből meg nem határozott okból kifolyólag elsüllyed, és máig is ott rejtőzik a földben/a vízben.

DT: Kisszentgrót (EA 6205/5. – Szentmihályi Imre gy., 1956); Váralja (Tolna megye földrajzi nevei, 1981. 376.); Bajót (Komárom megye földrajzi nevei, 1985. 70.); Nemespátró (EA 28286. – Szakáll Alíz gy., 1993); Liszó („Beszéli a világ, hogy mi magyarok...”, 1998. 276. – Vargovics József gy., 1995); Váralja (Torma István, 1997. 279.); Hidegkút (Veszprém megye földrajzi nevei IV., 2000. 381.).

FF: Ozdín (Pesty Frigyes, 1864. Nógrád vármegye, 328.); Bükkaranyos (EA 2374/32. – Szoboszlai Istvánné gy., 1951); Gesztely (Balassa Iván, 1960. 243.); Palócföld (MOA 11743. – Bosnyák Sándor gy., 1980-as évek); Csermosnya völgye (Fábián József, 1994. 116.); Ipolykér (MZA 84201. – Varga Norbert gy., 2002); Guszóna (MZA 36667. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2003); Nagydaróc, Fülekpilis (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 117., 117–118.); Sárazsadány (Patay Pál, 2010. 167.); Lontó (MZA 89862. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).

AF: Karcsa (Tarnóczy Tivadar, 1887. 9.); Karcsa (Budapesti Hirlap, 1887. július 22.); Kisvárdá (EA 605/58. – Hubay Győző gy., 1915); Makó (EA 7678/28–29. – Szentmihályi Imre gy., 1949); Csaroda (EA 26301/6. – Papp Gézáne gy.); Újdombrád (JAMNA 139-67/38. – Szabó Erzsébet gy., 1959); Nagykőrös (AJMA 240-70/15. – Balanyi Béla gy., 1960); Nagyhalász (Kiss Lajos, 1961. 270.); Nyírbozdány (JAMNA 238-67/15. – Csermely Tibor gy., 1962); Ömböly (Patay Pál, 2010. 168.); Tornyospálca (EA 15457/21. – Ferku Imre gy., 1967); Nyíradony (DENIA 426/3. – Bellon Tibor gy., 1960-as évek); Szalárd (Bihari népmondák, 1995. 109. – 1976); Jászfényszaru (EA 21290/25. – Kiss József gy., 1981); Érkörtvélyes (Csomortáni Magdolna, 1984. 77.); Karcag (Örsi Julianna, 1997. 27.); Vezseny (Vincze László, 1999. 449.); Tiszadorogma (Papp József, 1999. 381.); Kiskunhalas* (Torma István, 1999. 279.); Petőfiszállás (MZA 91481. – Magyar Zoltán gy., 2001); Petőfiszállás (Merinu Éva, 2006. 373.); Magyarcsaholy (Magyar Zoltán, 2007a. 261.; Uő, 2011a. II. 446.); Érkörtvélyes (Magyar Zoltán, 2012c. 110.); Bene – 2 (MZA 94321., 94322. – Magyar Zoltán gy., 2012).

ER: Királyföld* (Müller, Friedrich, 1885. 112. sz.); Detrehemtelep (EA 26331. – Hints Miklós gy., 1991); Vajdakamarás (Hints Miklós, 1995. 29.); Désfalva (Magyar Zoltán, 2005a. 117. – Adorjáni Rudolf Károly gy., 1990-es évek); Magyarborzás (MZA 60368. – Orbán

Dániel gy., 2002); Sövényfalva – 2 (Magyar Zoltán, 2005a. 109.); Csekelaka, Nagymedvés (Uő, 2008a. 237–238., 239.); Belényesújlak (Uő, 2013a. 61.).

SZ: Kisborosnyó* (Orbán Balázs, 1869. III. 165.); Csík (Kisgyörgy Zoltán, 2010. 111–112. – Hankó Vilmos gy., 19. század vége); Andrásfalva (Bosnyák Sándor, 1977. 75.); Bodos (Váradai Péter–Löwey Lilla, 2002. 62.).

F 46.1. Átok miatt elsüllyedt harang. A harang elrejtés közben süllyed el, mert az egyik elrejtő személy fájdalomában elkáromkodikja magát, amikor a harang az ujjait a földhöz szorítja. / A harang a kegytárgyat ellopó harangozóval és annak házával együtt süllyed el, amikor az hamis esküvel átkozza meg önmagát.

FF: Ozdín (Pesty Frigyes, 1864. Nógrád vármegye, 328.).

SZ: Csíkszenttamás – 2 (KJNTA 1932-07/3–4. – Farkas Beáta gy., 2007).

F 47. A templomtoronyból lezuhanó harang. Az ellenség által elágyúzott/felgyújtott/földrengés következtében leomlott templomtoronyból lezuhanó/a falu népe által menekíteni szándékozott és a toronyból ledobott harang a templomdomb alatt folyó patakba/folyóba (Zalába/Ipolyba/Tiszába/Érbe)/az ott elterülő mocsárba/egy ottani kútba gördül, és olyan mélyre süllyed az ingoványos talajban, hogy többé (többnyire) nem tudják kiemelni onnan.

DT: Csór (Párniczy Józsefné, 1977. 193. – Pesty Frigyes, 1864. Fejér vármegye); Tapolca (Patay Pál, 2010. 164. – Rómer Flóris feljegyzése, 19. század második fele); Tófej (Gönczi Ferencz, 1914. 47.); Kistrákos (Tóth Béla, 1947. 6.); Lovászi/Tormafölde (EA 2316/1–2. – Szentmihályi Imre gy., 1950); Óriszentpéter (EA 2246/24. – Dömötör Sándor gy., 1951); Andrásfalva (EA 2699/3. – Szentmihályi Imre gy., 1951); Pankasz (SMK 198/20. – Balogh Erzsébet gy., 1952); Bocfölde (EA 4195/5. – Szentmihályi Imre gy., 1953); Várfölde (Kerny Terézia, 1990. 291. – Genthon István gy., 1956); Kisszentgrót (EA 6209/5. – Szentmihályi Imre gy., 1956); Batyk, Zalabér – 8 (EA 6273/1–2., 6–8. – Szentmihályi Imre gy., 1957); Pakod (EA 6279/1. – Szentmihályi Imre gy., 1957); Várfölde – 2 (EA 6620/1. – Szentmihályi Imre gy., 1959); Pusztaszentlászló, Zalabér, Szentlászló (Zala megye földrajzi nevei, 1964. 213., 225., 411.); Palotabozsok (EA 14389/8. – Kerner Mária gy., 1965); Kercaszomor (EA 17480/68. – Kovács József gy., 1968); Csöde-Szentmártonpuszta (SMNK 860/2. – Avas Kálmánné gy., 1972); Vöckönd (Sági Károly, 1982. 367.); Kercaszomor – 2 (Vas megye földrajzi nevei, 1982. 409.); Alsómocsolád (Baranya megye földrajzi nevei I., 1982. 104.); Palotabozsok (Baranya megye földrajzi nevei II., 1982. 130.); Alsómocsolád (L. Imre Mária, 1995. 206.); Dudar (Veszprém megye földrajzi nevei IV., 2000. 74.); Tófej (EA 33313/19. – Rózsás Csabáné gy., 2013).

FF: Nógrádszakál (Nyáry Albert, 1909. 415.); Tokaj (EA 442/95–96. – Forgács István gy., 1913); Regéc (DENIA 357/24. – Pecséri Ágnes gy., 1957); Ózd-Sajóvárkony (EA 16728/22. – Dobosy László gy., 1970); Taktaszada (Szabó Lajos, 1975. 277–278.); Nógrádszakál (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 205.); Verőce (Bosnyák Sándor, 2001. 81.); Zsarnó/Martonyi, Martonyi (Magyar Zoltán, 2001a. 244., 296.); Bussa, Rárósmúlyad – 2 (MZA 84203., 84206., 84207. – Varga Norbert gy., 2003); Osgyán (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 117.).

AF: Érmihályfalva (Patay Pál, 1977. 166.; Uő, 2010. 166. – egyházlátogatási feljegyzés, 1824); Újdombrád (NIFA 697.; JAMNA 139-67/38. – Szabó Erzsébet gy., 1959); Berettyószentmárton (Patay Pál, 2010. 164–165. – Szabó Márton feljegyzése, 1967); Érszőlős (Bihari népmondák, 1995. 111–112. – Papp Attila gy., 1978); Szalacs (Uo.,

64. – Répási Ildikó gy., 1980); Érmihályfalva (Duka János, 1993. 29–30.); Érmihályfalva (EA 26195/5. – Kovács Rozália gy., 1994); Érmihályfalva („Beszéli a világ, hogy mi magyarok...”, 1998. 174–175. – Kovács Rozália gy., 1995); Óberki (JAMNA 1015-99. – Veres János gy., 1996); Érmihályfalva (Kónya László szerk., 2003. 70–71. – Kovács Rozália gy., 1997); Érmihályfalva (Gede Ildikó, 2008.); Érkörtvélyes/Érmihályfalva (MZA 74354. – Magyar Zoltán gy., 2010); Érsemjén/Érmihályfalva, Értarcsa – 3 (Magyar Zoltán, 2012c. 107., 109.); Csicsér (MZA 97319. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013); Érdengeleg – 3, Iriny – 3 (MZA 107179–184. – Magyar Zoltán gy., 2016).
ER: Görgényszentimre (Pallós Albert, 1887. 304.); Belényesújlak (Magyar Zoltán, 2011a. II. 487.; Uó, 2013a. 61.).

F 47.1. Az áldozatok vére által elsodort harang. A törökök által szétágyúzott templom tornyából lezuhanó harang a templomba menekült áldozatok kiömlő vérén megcsúszik, és úgy siklik le a völgybe. / Az ellenség által megölt áldozatok patakzó vére magával sodorja a templomtornyból lezuhanó harangot, amely aztán elsüllyed.

DT: Kistrákos (Tóth Béla, 1947. 6.); Pankasz (SMK 198/20. – Balogh Erzsébet gy., 1952); Csöde-Szentmártonpuszta – 2 (SMNK 860/2. – Avas Kálmán gy., 1972).

F 47.2. A harang által fakasztott forrás. A templomtornyból lezuhanó/az ingoványban elsüllyedő harang olyan mélyre süllyed a földben, hogy az általa vágott gödörből forrás fakad.

DT: Kistrákos (Tóth Béla, 1947. 6.); Pusztaszentlászló, Szentlisló (Zala megye földrajzi nevei, 1964. 213., 411.); Palotabozsok (EA 14389/8. – Kerner Mária gy., 1965); Csőde-Szentmártonpuszta (SMNK 860/2. – Avas Kálmán gy., 1972); Váralja (Tolna megye földrajzi nevei, 1981. 376.); Alsómocsolád (Baranya megye földrajzi nevei I., 1982. 104.); Palotabozsok (Baranya megye földrajzi nevei II., 1982. 130.); Alsómocsolád (L. Imre Mária, 1995. 206.); Hidegkút (Veszprém megye földrajzi nevei IV., 2000. 381.).
AF: Érszőlős (Bihari népmondák, 1995. 111–112. – Papp Attila gy., 1978); Szalacs (Uo., 64. – Répási Ildikó gy., 1980).

F 47.2.1. A harang kiemelésekor keletkezett forrás. Az emberek az elrejtett harang kiemelése közben olyan mélyre ásnak, hogy a gödör alján felfakad a víz.

DT: Bajót (EA 14477/20. – Balogh László gy., 1965).

F 48. Szél által elsodort harang. A község harangját a viharos erejű szél lesodorja a toronyból/a harangot haranglábastul elröpíti olyan messzire, hogy aztán nem is találják meg.

FF: Sára (NIFA 697. – Dégh Linda gy., 1951).

ER: Magyarborzás, Mezőverese gyháza (MZA 60373., 28584. – Orbán Dániel gy., 2002); Mezőverese gyháza (Magyar Zoltán, 2011a. II. 154. – Orbán Dániel gy.).

→MZ V. F 3.

F 48.1. Sárkány által folyóba sodort harang. A község tornyából egy hatalmas vihar alkalmával egy sárkány/a sárkány által keltett „sárkányszél” szakítja ki a harangot, és sodorja le a szomszédos folyó (Bodrog/Nyitra) medrébe.

FF: Sára (MOA 2465. – Dégh Linda gy., 1959); Nagycétény (MZA 83579. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007).

F 49. Árvíz által elsodort harang. A harangot az összedőlő haranglábbal együtt egy hatalmas árvíz sodorja a patakba, ahol örökre nyomavész.

FF: Turócszentmárton (Versényi György, 1895. 125.).

F 50. A harangos kút. Nevezetes kút, amelynek mélyén ismeretlen módon oda került harang/harangok rejtőznek.

DT: Szentpéterföldre (Gönczi Ferencz, 1901. 410.); Csömödér (Uo., 410–411.; Uő, 1914. 36.), Babosdöbréte (GMA 5/15–16. – Szentmihályi Imre gy., 1951); Szatta (EA 3774/4. – Dömötör Sándor gy., 1952); Ják (EA 6148/1. – Dömötör Sándor gy., 1956); Gomboszeg (EA 6305/6. – Szentmihályi Imre gy., 1958); Magyarszombatfa – 2 (EA 17480/72., 75. – Kovács József gy., 1971); Porrog (RRMNA 768/9. – Papp Imre gy., 1972); Döbrököz, Váralja (Tolna megye földrajzi nevei, 1981. 271., 376.); Pusztaszentlászló (Sági Károly, 1982. 366.); Váralja (Torma István, 1997. 279.); Dudár (Veszprém megye földrajzi nevei IV., 2000. 74.).

FF: Iványi (Csatary György, 2001. 194. – Lehoczky Tivadar gy., 1885); Szalonna (EA 19433/22. – Gyenes István gy., 1976); Szuhogy (Hajdu Imre, 1997. 164. – 1977); Csécse* (EA 33020. – Patay Pál gy., 1982); Áj (Magyar Zoltán, 2001a. 296.); Martonyi (Uő, 2005b. 164.).

AF: Pusztaföldvár (Patay Pál, 2010. 168. – 1880); Pusztaföldvár, Kopáncs (EA 2877/77. – Kálmány Lajos gy., 19. század vége); Pusztaföldvár (Karácsonyi János, 1896. V. 267–271.); Dunapataj (EA 1212/18. – Solymos Ede gy., 20. század eleje); Pusztaföldvár (Gunda Béla, 1934. 23.); Pusztaföldvár (Darvas József, 1942. 97., 322., 327.); Orosháza/Pusztaföldvár – 8 (EA 6445/2., 6., 8–9., 11. – általános iskolások gy., 1938–1943); Csorvás (EA 1272/7. – Ágoston Éva gy., 1960); Dévaványa/Pusztaföldvár (MOA 9666. – Bereczki Imre gy., 1968); Harkakötöny, Pusztaföldvár (Patay Pál, 1977. 42.); Szalacs (Bihari népmondák, 1995. 64. – Répási Ildikó gy., 1980); Pusztaföldvár (Pleskovics András, 1981.); Kiskunhalas (Torma István, 1997. 279.); Harkakötöny (Szende László szerk., 2002. 68.).

ER: Kercsed (Orbán Balázs, 1871. V. 120.); Torda vidéke (Uő, 1889. 117.); Egeres (Jankó János, 1892. 36.); Magyarózd (Horváth István, 1971. 454.; Uő, 1980. 539.); Magyarózd (Uő, 1980. 44.); Kalotaszentkirály (MZA 548. – Magyar Zoltán gy., 1999); Magyarcsaholy (MZA 1657. – Magyar Zoltán gy., 2006); Ipp (Magyar Zoltán, 2007a. 255.); Magyarcsaholy (Magyar Zoltán, Uo., 261.; Uő, 2011a. II. 446.); Kispulyon – 2 (Uő, 2012a. 307., 452.).

SZ: Székelykál (Orbán Balázs, 1870. IV. 98.).

→MZ V. F 31.

F 50.1. Harangos-kút, Csengő-fenék. A kút már a nevében (Harangos-kút, Csengő-fenék, Csengettyűs-árok) is jelzi a hely különleges voltát.

DT: Gomboszeg, Pusztaszentlászló, Váralja.

FF: Csécse, Szalonna.

AF: Pusztaföldvár, Szalacs.

F 51–60. A harang megtalálása

F 51. Földből kiásott harang. A régen elrejtett harangot véletlenül találja meg valaki szántás/kapálás/kaszálás/kútásás/sírásás/építkezés közben. A kiásott harang a község templomának a tornyába/a megtaláló személy falujába kerül. / A háborús idők miatt elrejtett harangot a vész elmúltával maguk az elrejtők ássák ki a rejtkehelyéről.

KM: Budapest: Margit-sziget (Patay Pál, 1989. 21.).

DT: Szabás (Gőzsy Zoltán–Polgár Tamás, 2001. 290. – Pesty Frigyes, 1864. Somogy vármegye); Tormás (EA 33020. – Rómer Flóris gy.); Bogyzsló (Mohl Adolf, 1926. 28.); Nemeskocs (EA 33020. – Patay Pál gy., 1934); Kémes (EA 12935/4. – Zentai János gy., 1961); Tóújfalu (Patay Pál, 1963. 35.); Bajót (EA 14477/20. – Balogh László gy., 1965); Szentendre (EA 8387/53. – Dobos Ilona gy., 1967); Feked (Baranya megye földrajzi nevei, 1982. II. 46.); Balatonakali (Sági Károly, 1982. 367.); Zalasántó, Tinnye (EA 33020. – Patay Pál gy., 1983); Fertőendréd/Hegykö (Timaffy László, 1992. 160.); Nikla (MZA 10284. – Magyar Zoltán gy., 2006); Monostorapáti (S. Lackovits Emőke, 2007. 229.).

FF: Hevesaranyos (Csiffáry Gergely, 2005. 35. – Pesty Frigyes, 1864. Heves vármegye); Kisgyőr (Pesty Frigyes, 1864. Borsod vármegye); Kisgyőr (EA 6367/4366. – Szendrey Zsigmond gy., 1920-as évek); Kismaros (EA 98812. – Patay Pál gy., 1982); Szilaspogony (PMNA 991/42. – Molnár Péter gy., 1988); Bükkszentmárton, Cséce (Patay Pál, 1989. 24., 28.; Uő, 1990. 402.); Ipolykér, Jelsőc/Ipolyvilke (MZA 25582., 25605., 84149.–84151., 84201., 84202. – Varga Norbert gy., 2002–2003).

AF: Aszód (EA 33020. – Rómer Flóris gy., 19. század második fele); Kiskunmajsza (EA 7678/152. – Szentmihályi Imre gy., 1949); Doboz (EFMA 9-67/9–10. – Péter László gy., 1952); Nyírbogdány (JAMNA 238-67/6. – Csermely Tibor gy., 1962); Besenyőtelek (EA 17183/75. – Ivicz Anna gy., 1971); Besenyőtelek (Heves megye földrajzi nevei II., 1976. 102.); Bulcs (Patay Pál, 1977. 11.); Kocsér (EA 33020. – Patay Pál gy., 1980-as évek); Hegyközszentmiklós (Bihari népmondák, 1995. 110. – Molnár Jolán gy., 1980); Dercen (MZA 94319. – Iván Éva gy., 1983); Kiskunhalas (EA 26239/16. – Papp Orsolya és Weszelky Ágnes gy., 1999); Kecel (Fehér Zoltán, 2004. 155.); Érmihályfalva (Magyar Zoltán, 2012c. 107–108.).

ER: Szinérváralja (Bartha Elek, 2001. 94. – 1846); Istvánháza (Orbán Balázs, 1871. V. 56.); Belényesújlak (K. Nagy Sándor, 1881. III. 151.); Magyarláp (Tagányi Károly–Réthy László–Kádár József, 1901. V. 30.); Bábony (Szabó T. Attila, 1942. 282.); Mezőbánd (EA 16411/6. – Imreh Barna gy., 1969); Küküllődombó (MZA 1260. – Magyar Zoltán gy., 2004); Küküllődombó (Magyar Zoltán, 2005a. 109.); Krasznarécs (Uő, 2007a. 258.); Csekelaka (Uő, 2008a. 237–238.).

SZ: Székelyszentistván (Csáki Károly–Pál-Antal Sándor, 2014. 66. – Pesty Frigyes, 1864. Maroszsék); Csittszentiván (Vofkori László, 1988. I. 160.); Nagyborosnyó (Kisgyörgy Zoltán, 2010. 62–63.).

MO: Mojnest, Gorzafalva (Domokos Pál Péter, 1979. 1329., 1348.; Paládi-Kovács Attila szerk., 1985. 442. – Petrás Incze János levelei Döbrentei Gáborhoz, 1842); Pusztina (Halász Péter, 1987. 18.).

F 51.1. Szántás közben talált harang. A régen földbe ásott harangra szántás közben találják rá, amikor az a felszántott föld nyomában láthatóvá válik/amikor az eke megakad benne.

DT: Tormás (EA 33020. – Rómer Flóris gy.); Nemeskocs (EA 33020. – Patay Pál gy., 1934).

FF: Kismaros (EA 98812. – Patay Pál gy., 1982); Ipolyvilke – 5, Jelsőc/Ipolyvilke (MZA 84149–84151., 84202., 25605. – Varga Norbert gy., 2002–2003); Kismaros (Fésű József György, 2014. 401.).

AF: Aszód (EA 33020. – Rómer Flóris gy., 19. század második fele); Kiskunmajsa (EA 7678/152. – Szentmihályi Imre gy., 1949).

ER: Mezőbánd (EA 16411/6. – Imreh Barna gy., 1969).

F 51.2. Kapálás közben talált harang. A küküllődombói és az istvánházi harangra kapálás közben találják rá, amikor megakad benne a kapa.

ER: Küküllődombó (MZA 1260. – Magyar Zoltán gy., 2004); Küküllődombó (Magyar Zoltán, 2005a. 109.); Csekelaka (Uő, 2008a. 237–238.).

F 51.3. Kaszálás közben talált harang. Kaszálás közben a fű között valami kemény tárgyba ütődik/valami fémes hangzású tárgyon megkoccan a kasza. Amikor a kaszáló ember a váratlan esemény okát kutatja, egy régen földbe ástott harangra lel, amit kiásnak, és a templom tornyába tesznek fel.

DT: Szabás (Gözy Zoltán–Polgár Tamás, 2001. 290. – Pesty Frigyes, 1864. Somogy vármegye); Bogyiszló (Mohl Adolf, 1926. 28.); Fertőendréd/Hegykő (Timaffy László, 1926. 160.); Balatonakali (Sági Károly, 1982. 367.).

AF: Érmihályfalva (Magyar Zoltán, 2012c. 107–108.).

F 51.4. Régi irat alapján meglelt harang. A község lakosai egy régi iratot találva kezdik kutatni, és lelnek rá a falu határában a régen elásott harangra.

ER: Csekelaka/Istvánháza (Magyar Zoltán, 2008a. 237–238.).

F 51.5. Egy ősz öregember útmutatása alapján meglelt harang. Egy öregasszony beteg unokája miatt nem tud elmenni az éjféli misére, de az istentisztelet idején otthon csodálatos harangszót hall az égből. Imádkozni kezd, mire egy ősz öregember jelenik meg előtte, aki egy közeli helyre vezeti őt, ahol kört rajzol a kezében tartott aranyfejű bottal, majd közli az asszonnyal, hogy azon a helyen ássanak, mert ott vannak a falu régi harangjai. Az emberek hisznek az öregasszonynak, felássák a megjelölt helyet, és megtalálják a harangokat.

DT: Bajót (EA 14477/20. – Balogh László gy., 1965).

→MZ VIII. F 2.

F 51.6. A napvilágra került harang. A mocsár lecsapolása/a vizek szabályozása következtében/egy rendkívül száraz nyár alkalmával kerül újra napvilágra egy hosszú idővel korábban tóba/nádasba rejtett harang. A község lakosai kiássák a meder iszapjába süllyedt harangot, és azt a templom tornyában helyezik el. / A harangot egy vihar által kidöntött fa gyökerei között találják meg.

DT: Kémes (EA 12935. – Zentai János gy., 1961); Szentendre (EA 8387/53. – Dobos Ilona gy., 1967); Balatonszabadi – 2, Hedrehely (EA 33020. – Patay Pál gy., 1974., 1978).

FF: Felsónána, Csécsé (EA 33020. – Patay Pál gy., 1940, 1982).

AF: Dusnok (EA 33020. – Patay Pál gy., 19. század); Nyírbogdány (JAMNA 238-67/6. – Csermely Tibor gy., 1962).

ER: Belényesújlak (K. Nagy Sándor, 1888. III. 151.).

KM: Budapest (www.ujlakitemplom.hu/5-margitsziget.php; MZA 103182.).

F 52. Vízben talált harang. A folyóba (Ipoly/Bodrog/Duna/Zala/Tisza/Körös/Maros, Görgény/Feketeügy)/patakmederbe/tóba (Fertő-tó/Balaton)/mocsárba/kenderázató tóba/árokba) rejtett harangra véletlenül találnak rá halászat/loítatás/stb. közben. / A háborús idők miatt elrejtett harangot a vész elmúltával maguk az elrejtők halásszák ki a víz mélyéről/a tó/a vízmosás fenekéről.

DT: Nagymegyer (Archaeologiai Értesítő, 1859. 117.; Patay Pál, 2010. 165. – Canonica visitatio, 1780); Fertőszéplak (Kiss József, 1815. 316.); Mérgecs (Patay Pál, 2010. 166. – Canonica visitatio, 1830); Mérgecs (Uo., 166–167. – Canonica visitatio, 1847); Fertő-tó vidéke (Szentmihályi Imre, 1974. 216. – 1851); Gyulafrátót, Ádásztevel (Rómer Flóris, 1860. 137., 166.); Jánosháza (EA 33020. – Rómer Flóris gy., 1861); Fertőszéplak (Nagy Imre, 1869. 690.); Keszthely, Tapolcafé (Patay Pál, 2010. 164. – Rómer Flóris feljegyzése, 19. század második fele); Sarród/Fertőszéplak (Tury Sándor, 1900. 68. szám, 2.); Boldogasszony/Fertőszéplak (Ruff Andor, 1928/1938. 10–14.); Keszthely (Balatoni Kurir, 1939. április 6.; Patay Pál, 1863. 34.; Uő, 1977. 43.; Uő, 1989. 22.; Uő, 2010. 167.); Balatonfűzfő (Kovács József, 1944. 54–55.); Kányavár (GMA 5/10. – Szentmihályi Imre gy., 1951); Keszthely-Zámor, Fonyód, Diás – 2 (Nyék Sándor, 1971. 433. – 1953); Balatonkenese (EA 33020. – Patay Pál gy., 1955); Őriszentpéter (BSLMA N 285-84/3–4. – Szikszay Edit gy., 1960-as évek); Balatonszabadi (Patay Pál, 2010. 163. – 1974); Révfülöp (EA 20359/74., 98. – Süle Sándor gy., 1979); Monostorapáti, Révfülöp (Veszprém megye földrajzi nevei I., 1982. 108., 202.); Lukafa (Sági Károly, 1982. 367.); Monoszló (EA 33020. – Patay Pál gy., 2005); Révfülöp (Süle Sándor, 2008. 44.).

FF: Balaton (Patay Pál, 2010. 164. – Canonica visitatio, 1829); Zabar (Patay Pál, 1989. 22. – 1863); Egerszólát (Csiffáry Gergely, 2005. 217. – Pesty Frigyes, 1864. Heves vármegye); Sáradsadány (Patay Pál, 1977. 43.; Uő, 1989. 33.; Uő, 2010. 164., 167. – 1865); Sára – 2 (NIFA 726. – Dégh Linda gy., 1942, 1943); Feldebrő (Heves megye földrajzi nevei II., 1976. 21.); Balaton (Paládi-Kovács Artilla, 1982. 153.); Ipolypásztó (Zalabai Zsigmond, 1984. 44.); Nógrádszakál, Csécsé* (Patay Pál, 1989. 23., 28.); Balaton, Nógrádszakál (MZA 14871., 33263. – Magyar Zoltán gy., 1997, 2004); Várgede (MZA 92828. – Varga Norbert gy., 2007).

AF: Érmihályfalva (EA 33020.; Patay Pál, 1977. 42.; Uő, 2010. 166. – községi városleltár, 1824); Öcsöd, Kenderes (Pesty Frigyes, 1864. Külső-Szolnok vármegye, 80., 147.); Csongrád (Patay Pál, 1863. 34.; Uő, 1977. 43.; Uő, 1989. 60.; Uő, 2010. 167. – 1876); Békés (Somjai Sándor, 1894. 70.); Csongrád (Szentkereszt Tivadar, 1903. 308.); Kisvársány/Kenderes (Ferenczi Imre–Molnár Mátyás, 1972. 280.); Mesterszállás/Öcsöd (EA 18951/15. – Szabó Imre gy., 1975); Ároktő (HOMNA 4321/4. – Szűcs Szergej gy., 1980); Érmihályfalva (Duka János, 1993. 29–30.); Érmihályfalva (Gazda József–Tófalvi Zoltán, 1994. 18–19.); Érmihályfalva („Beszéli a világ, hogy mi magyarok...”, 1998. 174–175. – Kovács Rozália gy., 1995); Érmihályfalva (Kónya László szerk., 2003. 70–71. – Kovács Rozália gy., 1996);

Érmihályfalva (Gede Ildikó, 2008.); Karcsa (Varga Klára, 2008. 9.); Érdengeleg (MZA 107179., 107181., 107182. – Magyar Zoltán gy., 2016).
 ER: Marosvásárhely (Kőváry László, 1866. 267.); Marosszentanna (Benkő Károly, 1869. 346.); Görgényszentimre (Pallós Albert, 1887. 304.); Torda (Orbán Balázs, 1889. 110.); Vice („Beszéli a világ, hogy mi magyarok...”, 1998. 196–197. – Wass Albert és Kresz-Guther Ilona gy., 1994); Vice (Magyar Zoltán, 2012a. 305. – Wass György gy., 1996); Aranyosszentmihály (Vetési László, 1997. 328.); Magyarlapád* (Magyar Zoltán, 2008a. 238.); Vice (MZA 76592. – Tomisa Ilona gy., 2008); Vice – 2, Magyarborzás/Vice (Magyar Zoltán, 2011a. II. 141. – Orbán Dániel gy.); Vice – 3 (Magyar Zoltán, 2012a. 305–306. – Tomisa Ilona gy.).
 SZ: Medesér (Orbán Balázs, 1868. I. 118.); Székelytomp (Uő, 1870. IV. 64–65.); Berekeresztúr (Magyar Zoltán, 2007b. 54–55.); Szotyor, Uzon (Kisgyörgy Zoltán, 2010. 30–31., 60–61.).

F 52.1. Vízből kihalászott harang. A régen elrejtett harangokat halászok találják meg, és emelik ki a Fertő-tó/a Balaton/a Rába/a Tisza/a Görgény-patak vizéből.

DT: Mérges (Patay Pál, 1963. 34–35.; Uő, 1977. 43–44.; Uő, 1989. 68.; Uő, 2010. 166. – Canonica visitatio, 1847); Sarród/Fertőszéplak (Tury Sándor, 1900. 68. szám, 2.); Keszthely (Balatoni Kurir, 1939. április 6.; Patay Pál, 1963. 34.; Uő, 1989. 22.; Uő, 2010. 167.); Fertőszéplak (EA 33020. – Csatkai Endre gy., 20. század első fele); Keszthely-Zámor, Fonyód, Diás – 2 (Nyék Sándor, 1971. 433. – 1953); Balatonkenese (EA 33020. – Patay Pál gy., 1955); Révfülöp (Veszprém megye földrajzi nevei I., 1982. 202.).
 AF: Csongrád (Patay Pál, 1963. 34.; Uő, 2010. 167. – Rómer Flóris gy., 1876); Csongrád (Szentkeresztúy Tivadar, 1903. 308.).
 ER: Görgényszentimre (Pallós Albert, 1887. 304.).
 →MZ V. F 57.1.

F 53. Kútban talált harang. A valamikor régen kútba rejtett harangot a kései utódok véletlenül (kútkotrás közben stb.) megtalálják. / A harang elrejtői a háborús idők elmúltával kiemelik a kútból az annak fenekére rejtett harangot.

DT: Szigetszentmiklós (EA 33020. – Canonica visitatio, 1819); Csikvánd (EA 33020. – Rómer Flóris gy., 1861); Kaposújlak (Gózy Zoltán–Polgár Tamás, 2001. 155. – Pesty Frigyes, 1864. Somogy vármegye); Zselicszentpál (Patay Pál, 2010. 163. – Rómer Flóris gy., 1866); Tokod (Esztergom vármegye, 1908. 39.); Kálócfa (Gönczi Ferencz, 1914. 79–80.); Várkesző (Verebélyi Kincső szerk., 1998. 54. – Berta Imre gy., 1914); Szigetszentmiklós (EA 17147/73. – Vöő Imre gy., 1971); Sikátor (EA 33020. – Patay Pál gy., 1972); Bajna, Tinnye, Uny (Patay Pál, 1977. 43.); Őriszentpéter (EA 19984/77. – Avas Kálmánné gy., 1978); Madocsa, Györe (Tolna megye földrajzi nevei, 1981. 182., 343.); Szenta (Papp Imre, 1987. 167.); Zselicszentpál (Patay Pál, 1989. 48.); Nemesvámos (Veszprém megye földrajzi nevei IV., 2000. 315.); Alsómocsolád (Pesti János szerk., 2002. 359.).
 FF: Zabar (Patay Pál, 1989. 22. – Borbás Ferenc gy., 1863); Szepesség/Káposztafalva: Mededékkő (Kovács Mihály, 1919. 28–29.); Gyöngyöstarján (EA 15619/7. – Ötvös Erzsébet gy., 1967); Romhány (EA 33020. – Patay Pál gy., 1982); Kerekgede (MZA 92830. – Varga Norbert gy., 2010); Kóspallag (MZA 110718. – Magyar Zoltán gy., 2017).
 AF: Solt (EA 33020. – Gyurinka Antal gy., 1863); Bezdán (Papp György–Rajslil Ilona, 2006. 38. – Pesty Frigyes, 1864. Bácska); Püspökladány* (Kiszalák Sándor, 1878. 709.); Mezőberény (Karácsonyi János, 1896. II. 221–223.); Bezdán („Beszéli a világ, hogy mi magyarok...”, 1998. 174. – Balla István gy., 1953); Csorvás (EA 12572/7. – Ágoston Éva gy.,

1960); Mezőberény (Skolka András, 1988. 119.); Jászládány (Patay Pál, 1989. 41.; Uő, 2010. 164.); Bócsa (EA 33020. – Patay Pál gy., 2000).
 ER: Mezőszabad (Benkő Károly, 1869. 350–351.); Mezőszabad (Orbán Balázs, 1870. IV. 194.); Désfalva (BBE MIK Á-600/21. – Szilágyi Anna Rózsika gy., 2004); Lele (Magyar Zoltán, 2007a. 254.); Feketelak (Uő, 2012a. 302.).
 SZ: Berekeresztúr (Magyar Zoltán, 2007b. 53.); Maksa (Kisgyörgy Zoltán, 2010. 40.).

F 54. Régi romok helyéről előkerülő harang. A harangot egy régi, elpusztult település helyén/templom, kolostor romjai alatt/egyéb régészetiileg nevezetes helyen találják meg.

F 54.1. Az elpusztult község harangja. A harangot egy a háborús pusztításoknak áldozatul esett település helyén találják meg.

FF: Jelsőc, Ipolyvilke (MZA 25605., 84149–84151., 84202., 25582. – Varga Norbert gy., 2002–2003); Romhány (EA 33020. – Patay Pál gy., 1982); Tarnaméra (Zábrátszky Éva, 2004. 235. – Bakó Ferenc gy.).

AF: Besenyőtelek (EA 17183/75. – Ivicz Anna gy., 1971).

ER: Aranyosszentmihály (Zsigmond Győző, 1993. 125.); Harangláb (MZA 1258. – Magyar Zoltán gy., 2004); Krasznaréce (Magyar Zoltán, 2007a. 258.).

MO: Mojnest, Gorzafalva (Domokos Pál Péter, 1979. 1329., 1348. – Petrás Incze János levele Döbrentei Gábornak, 1842); Pusztina (Halász Péter, 1987. 18.).

F 54.2. Templom romjai között talált harang. A harangot egy elpusztult templom romjai között/a romok alatt találják meg.

DT: Pölöske (EA 3974/3. – Szentmihályi Imre gy., 1953); Mánfa (Vargha Károly–Rónai Béla–Muszty László, 1960. 19–21.); Szalatnak, Köblény (Baranya megye földrajzi nevei I., 1982. 136., 138.).

AF: Kocsér (EA 33020. – Patay Pál gy., 1980-as évek); Kiskunhalas (EA 26239/16. – Papp Orsolya és Weszelky Ágnes gy., 1994).

MO: Mojnest (Domokos Pál Péter, 1979. 1329. – Petrás Incze János levele Döbrentei Gábornak, 1842); Pusztina (Halász Péter, 1987. 18.).

F 54.3. Kolostor romjai között talált harang. A harangot egy elpusztult kolostor romjai között/a romok alatt találják meg.

KM: Budapest (Patay Pál, 1989. 21.); Budapest (www.ujlakitemplom.hu/5-margitsziget.php; MZA 103182.).

DT: Monostorpályi (S Lackovits Emőke, 2007. 229.).

AF: Bulcs (Patay Pál, 1977. 11.); Dercen (MZA 94319. – Iván Éva gy., 1982–1983).

ER: Bábony (Szabó T. Artilla, 1942. 282.).

F 54.4. Kastély romjai alatt talált harang. A harangot egy elpusztult kastély romjai alatt találják meg.

AF: Uszód (EA 17005/32. – Szabó Erzsébet gy., 1970).

F 55. Egyéb helyen talált harang.

F 55.1. Erdőben talált harang. A község lakosai a falu melletti erdőben találnak rá az őseik által oda elrejtett harangra.

DT: Tokorcs (Vas megye földrajzi nevei, 1982. 314.).

MO: Pusztina (Halász Péter, 2005. 44–45. – 1976); Pusztina (MZA 66483. – Bálint Sarolta gy., 2001).

F 55.2. Trágyadomb alatt talált harang. Egy trágyadomb alá rejtve találják meg a portyázó katonák a velük ellenséges falu harangját, majd szállítják haza a saját hazájukba.

SZ: Geges (Benkő Károly, 1869. 144–145.).

F 55.3. Gát alól kiszedett harang. A harangot a kurucok egy gát alá rejtik, majd a háború végén onnét veszik elő újra.

ER: Várfalva (Jankó János, 1893. 34.).

F 56. A saját magát felfedő harang.

F 56.1. A hazahívó harang. Az érmihályfalviak a község mellett folyó patak medrébe rejtik a harangjukat, ők pedig a törökök elől az Ér mocsaraiba menekülnek, és ott alakítanak ki új szálláshelyet maguknak. Sok-sok év múltán a lápban élő emberek egyszer csak távoli harangzúgásra lesznek figyelmesek, és a hang nyomába eredve régi községük, hajdani templomuk romjai között találják magukat. A föld alatti harangzúgásból megértik, hogy a régen elrejtett harangjuk hazahívja őket/jelzi számukra a veszedelem elmúlását. A hajdani község lakosai/a község hajdani lakosainak a leszármazottai visszaköltöznek régi településhelyükre, a harangot pedig kiássák a rejtekhelyéről.

AF: Érmihályfalva (Duka János, 1993. 29–30. – 1972); Érmihályfalva („Beszéli a világ, hogy mi magyarok...”, 1998. 174–175. – Kovács Rozália gy., 1995); Érmihályfalva (Kónya László szerk., 2003. 70–71. – Kovács Rozália gy., 1996); Érmihályfalva (Gede Ildikó, 2008.); Érsemjén (Magyar Zoltán, 2012c. 107.).

F 56.2. Egyéb hagyományok. A harang azért kondul meg a rejtekhelyén (a földben/a Tisza fenekén), hogy az emberek könnyebben megtalálják.

FF: Ipolykér (MZA 84201. – Varga Norbert gy., 2002).

AF: Csongrád (Szentkereszty Tivadar, 1903. 308.).

F 57. Állatok által megtalált harang.

F 57.1. A haranghoz koccanó lópata (A besztercei harang eredete). Vásárra menő besztercei szászok megállnak a vicei tó partján a lovaikat megitatni. Itatás közben az egyik ló patája a sekély vízben beleütődik valami kemény tárgyba, ami élénk, pengő hangot ad. A szászok vizsgálni kezdik a hang okát, és a ló lábai mellett egy az iszapba süllyedt hatalmas harangra lelnek. A harangot a szászok kiássák a helyéről, és Besztercén a főtemplom tornyába húzzák fel, helyette pedig két kisebb harangot ajándékoznak a viceieknek.

ER: Vice („Beszéli a világ, hogy mi magyarok...”, 1998. 196–197. – Wass György és Kresz-Guther Ilona gy., 1994); Vice (Magyar Zoltán, 2012a. 305. – Wass György gy., 1996); Vice (MZA 76592. – Tomisa Ilona gy., 2008); Vice – 2, Magyarborzás (Magyar Zoltán, 2011a. II. 141. – Orbán Dániel gy.); Vice – 2 (Uő, 2012a. 305–306., 306. – Tomisa Ilona gy.).
→MZ V. F 57.4.

F 57.2. Bika által kitúrt harang. A falusi tehéncsorda bikája/egy bivalybika a szarvával legelés/dagonyázás közben kitúr/kiemel egy régen elrejtett harangot a földből.

DT: Fertőszéplak (Paúr Iván, 1855. 2.); Fertőszéplak (Patay Pál, 2010. 164. – Széchenyi Béla feljegyzése, 1877); Fertőszéplak (Mohr Adolf, 1926. 28–29.); Fertőszéplak (Timaffy László, 1992. 160.); Kenyeri (EA 18429/118. – Horváth István gy., 1974).
FF: Ipolypásztó (Zalabai Zsigmond, 1984. 44.); Lontó – 2 (MZA 89862., 89863. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).

F 57.3. Disznó által kitúrt harang. A falusi disznócsorda kanja a legelőn/egy vadkan a falu határában kitúr a földből egy harangot, amelyet a helybeli lakosok templomuk tornyába akasztanak.

DT: Halászi (Ruff Andor, 1928/1938. 8.); Zselicszentpál (EA 33020. – Patay Pál gy.); Halászi (EA 26221/6. – Koncz Antalné gy., 1994); Halászi (EA 27466/9. – Rigó Endréné gy., 1996); Jóka (MZA 90547. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).
FF: Penc, Keszeg (EA 12164/6., 9. – Gerengay Pál gy., 1922–1955); Ung megye* (Keresztély Balázs szerk., 1992. 72.).
AF: Tiszafüred/Tiszaörvény (Tariczky Endre, 1906. 27.); Révleányvár (Balassa Iván, 1975. 23–24.; Kulcsár Ferenc, 1995. 61–63.); Koncháza (Horváth Katalin–Lizanec Péter–Szabó Erzsébet, 1992. 23.).
ER: Désfalva (Erdély–Erdély Népei, 1901. 27. – Kelemen Lajos gy.); Désfalva (Magyar Zoltán, 2005a. 117. – Adorjáni Rudolf Károly gy., 1990-es évek); Harangláb/Désfalva (MZA 1256. – Magyar Zoltán gy., 2004); Dicsőszentmárton/Désfalva (Magyar Zoltán, 2005a. 110.); Désfalva (Kisgyörgy Zoltán, 2010. 169.); Krasznarécse (Magyar Zoltán, 2007a. 258.).
SZ: Berekeresztúr (Orbán Balázs, 1870. IV. 76.); Berekeresztúr – 2 (Magyar Zoltán, 2007b. 54–55., 55.).

F 57.4. Malacozó koca által talált harang. Egy elkóborolt anyakoca a falu határában kitúr a földből egy harangot/rátalál egy a tetejével lefelé földbe sülyedt harangra, amelynek öblös felébe telepedve hozza világra a malacait, és úgy találják rá az állatot kereső emberek. A megtalált harangot a község unitárius templomának a tornyába akasztják, a harangot megtaláló személy és családja számára pedig attól kezdve ingyen harangoznak. / A malacozó koca nyomán megtalált harang a marosvásárhelyi vártemplom tornyába kerül, helyette pedig egy másikat küldenek a désfalviaknak/a harangot azért viszik el a marosvásárhelyiek, mert a falu templomának a tornya nem bírja el azt.

ER: Désfalva (Erdély–Erdély Népei, 1901. 27. – Kelemen Lajos gy.); Désfalva – 10 (Magyar Zoltán, 2005a. 110–117. – Adorjáni Rudolf Károly gy., 1990-es évek); Désfalva (Uo.,

111–112. – Szilágyi Anna Rozália gy., 1990-es évek); Dészfalva (Uo., 114. – Györgyike Magdolna gy., 1990-es évek); Dészfalva (Uo. – Csiszér Elemér gy., 1990-es évek); Dészfalva, Dicsőszentmárton (MZA 1310., 1259. – Magyar Zoltán gy., 2003, 2004); Dészfalva – 2, Abosfalva, Dicsőszentmárton, Harangláb, Szászcsávás – 4 (Magyar Zoltán, 2005a. 109–110., 118.); Dészfalva (Kisgyörgy Zoltán, 2010. 169.); Krasznarécse – 2 (Magyar Zoltán, 2007a. 258.).

F 57.5. A harangba fiadzó róka. A harangra úgy bukkannak rá, hogy a barlangban egy rókára lelnek, amely éppen a valaha oda rejtett harangba fiadzott.

FF: Körtvélyes (MZA 84366. – Dely Nóra gy., 1995).

F 57.6. Az elsüllyedt állattal kihúzott harang. Egy bivaly/a község bikája hasig süllyed az ingoványos talajba. Az emberek a szerencsétlenül járt állat segítségére sietnek: utánamennek a tóba, és egy rudat tolnak át a hasa alatt. Amikor az állatot kötelekkel kihúzzák a mocsárból, meglepetéssel látják, hogy a bivaly szarvain egy kis harang/a bika hasa alatt egy nagy harang van.

DT: Lenti (EA 6573/1. – Szentmihályi Imre gy., 1959).

SZ: Andrásfalva (Bosnyák Sándor, 1977. 75.; Jung Károly szerk., 1980. 17.); Andrásfalva (Bukovinai székely népmesék IV., 1986. 221.).

F 57.7. Az elkóborolt állat keresése közben talált harang. Az emberek egy elkóborolt bikát keresve találnak rá az erdőben egy romossá vált régi templomra és annak harangjára.

DT: Mánfa (Vargha Károly–Rónai Béla–Muszty László, 1960. 19–21.).

→MZ I. G 118.2.

F 58. A harang megálmódott rejtekhelye. Egy ember megálmódja, hogy a várhegyen hová van elásva Rákóczi harangja.

ER: Görgényszentimre (AFAR Mg. 1972. I. k. – Vöő Gabriella gy., 1968); Magyarbikal (Szabó Géza, 1978. 116.).

F 59. Bögő harang. A község (Putnok) lakosai egy távoli településen (Ónodon) járva ráismernek a törökök által nemrég elhurcolt és eladott harangjukra, és méltányos ellenérték fejében visszakérik azt, de elutasításban részesülnek. / A község (Székelyhíd) lakosai maguknak követelik a saját határukban talált, ám a megtalálók által egy közeli településre (Bihardiószegre) szállított harangot, de meghallgatásra nem lelnek. Válaszul a harangot kérő küldöttség hazatérőben kiszakít egy csapat állatot a harangot birtokló község gulyájából, és azokat a saját településükre hajtja/válaszul a község lakosai tömegesen felkerekednek, és minden kérelem nélkül a saját bírójuk/lelkészük udvarára hajtják a harangot birtokló falu tehéncsordáját, és végül a csorda ellenében kapják meg jogos tulajdonukat. Innen ered az a szólás, miszerint „Elbődült, mint a putnoki harang”. / Egy Damásdi nevű izsáki gazda az ökrei által kiszántott kincsből két

harangot vesz a község javára. Azóta mondják Izsákon a reggeli és esti harang-konduláskor: „Bög a Damásdi bikája!”

FF: Putnok (Ujváry Zoltán szerk., 1983. 62.).

AF: Székelyhíd (Nánási Zoltán, 2003. 241.); Izsák (Mesznéder Katalin, é. n. 14–15.).

F 60. A harang megtalálásával kapcsolatos egyéb hagyományok.

F 60.1. Megtalált harangok. A község határában harangot találnak (hagyomány a megtalálás körülményei nélkül).

FF: Bükkszék (Csiffáry Gergely, 2005. 213. – Pesty Frigyes, 1864. Heves vármegye); Kisgyőr (Patay Pál, 1989. 24. – 1898).

AF: Túrkeve (MMMNA 527-1968/112. – Bereczki Imre gy., 1968).

ER: Harangláb (Magyar Zoltán, 2005a. 110.).

MO: Gorzafalva (Csoma Gergely, 2016. 21. – 1991).

F 60.2. Harangláb nevének eredete. Harangláb község arról kapja a nevét, hogy a határában találtak meg egy régi, elrejtett harangot.

ER: Harangláb (Magyar Zoltán, 2005a. 110.).

F 60.3. A harang átka. Annak a férfinak, aki a folyó vizéből kiemeli és felviszi a toronyba a tündérek harangját, nem sokkal később összezsugorodnak a lábai, és nem nőszül meg soha.

AF: Karcsa (Varga Klára, 2008. 9.).

F 60.4. Egy haranggal kapcsolatos tabu. A vízben talált haranggal vízbe fült halottnak tilos harangozni, mert az bajt hozna a község népére.

AF: Csongrád (Szentkereszty Tivadar, 1903. 308.).

→MZ V. F 67.2.4.

F 61–70. A különleges harang

F 61. Kincsekkel teli harangok. A község lakosai/egy gazdag várúr/szerzetesek a kincseiket és főbb értékeiket egy harangba/két egymásba fordított harangba töltik, és úgy rejtik el (elásva/kútba eresztve/vízbe süllyesztve azt) a közeledő ellenség elől.

DT: Nagybajom (Gózszy Zoltán–Polgár Tamás, 2001. 217. – Pesty Frigyes, 1864. Somogy vármegye); Pálfiszeg (EA 6305/24. – Szentmihályi Imre gy., 1958); Szigetmonostor (EA 8387/2. – Dobos Ilona gy., 1967); Madocsa (Andrásfalvy Bertalan, 1975, 62–63.); Izbég (Dobos Ilona, 1986. 124.).

FF: Tarnaméra (Zábrátzky Éva, 2004. 335. – Bakó Ferenc gy.); Barsbese (MZA 97066. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013).

AF: Hodász (Luby Margit, 1985. 48.; Kálnási Árpád, 1989. 88. – Pesty Frigyes, 1864. Szatmár vármegye); Szarvas (Igazmondó, 1875. 148.); Pusztaföldvár (Patay Pál, 2010. 168. – 1880); Katalinfalva (Torontál vármegye, 1912. 60.); Pusztaföldvár (EA 2032/25. – N. N. gy., 20.

század eleje); Pusztaföldvár (EA 26297. – Dér István gy., 1931); Nagyszénás, Pusztaföldvár (Gunda Béla, 1934. 23.); Ilk (Szendrey Zsigmond, 1939. 531.); Orosháza – 36 (EA 6445/2–11. – Nagy Gyula és általános iskolai tanulók gy., 1938–1943); Pusztaföldvár (Nagy Gyula, 1955. 222.); Gádoros, Orosháza, Csorvás, Pusztaföldvár (EA 12572/10., 15., 18. – Ágoston Éva gy., 1960); Pusztaföldvár (Patay Pál, 1963. 33.); Kardoskút, Szentetornya (Beck Zoltán, 1965. 140–143.; Uő, 1996. 69–70., 74–75.); Tornyospálca (EA 15457/21. – Ferku Imre gy., 1967); Királyhegyes (MFMNA 286-1971/2. – Búvár Anna gy., 1969); Hegyközszentmiklós (Bihari népmondák, 1995. 110. – Molnár Jolán gy., 1980); Pusztaföldvár (Pleskovics András, 1981.); Nagyberég (Ferenczi Imre, 1984. 117.); Hajdúnánás (EA 24415/31. – Draviczy Imre gy., 1990); Pusztaföldvár – 2 (Beck Zoltán, 1996. 76., 77.); Pusztaföldvár (Szende László szerk., 2002. 84., 410.); Orosháza (Pócs Éva szerk., 2012. 187. – Patakfalvi István gy.). ER: Mezőbánd (Orbán Balázs, 1870. IV. 207.); Barcaújfalu (Uő, 1873. VI. 412.); Kalotadámos, Kalotaszentkirály, Mákófalva, Magyarbikal, Egeres (Jankó János, 1892. 35–36.); Bogdánháza (Petri Mór, 1902. III. 149.); Bogdánháza (Boér Miklós, 1907. 49.); Váralmás (Szabó Géza, 1940. 21.); Gyalu (Mozsolics Amália, 1943. 49.); Magyarózd (Horváth István, 1971. 454.; Uő, 1980. 539.); Magyarbikal, Magyarlóna (Szabó Géza, 1978. 116.); Magyarbikal (Sebestyén Kálmán, 1995. 37.; Uő, 1996. 40.; Uő, 2004. 51.); Körösfő (Uő, 1998. 54.; Uő, 2004. 51.); Szilágyszeg (Szilágysági magyarok, 1999. 542. – Kovács Kuruc János gy.); Kalotadámos, Körösfő – 2, Magyarbikal, Sárvasár (Magyar Zoltán, 2004a. 245–246., 264.); Oltszakadát (Kisgyörgy Zoltán, 2010. 87–88.); Magyarcsaholy (Magyar Zoltán, 2011a. II. 446.). SZ: Szörce (Csáki Árpád, 2012. 125. – Pesty Frigyes, 1864. Háromszék); Székelyvécke (Orbán Balázs, 1868. I. 156.); Sepsiköröspatak (Uő, 1869. III. 51.); Sóvárad, Nyárádselye (Uő, 1870. IV. 22., 82.); Bodos (Várad Péter–Löwey Lilla, 2002. 62.); Bodos (Lőrincz Sándor, 2003b. 37–38.); Nyárádselye (MZA 1346. – Magyar Zoltán gy., 2004); Sepsiköröspatak, Bodos (Kisgyörgy Zoltán, 2010. 169., 170–171.); Bodos (Magyar Zoltán, 2011b. 191.).

F 62. Az aranyharang. A dúsgazdag várúr/a husziták/egy király/az óriások/stb. elrejtett aranyharangja/aranyharangjai.

DT: Tormafölde (N. Szabó Gyula, 1927. VI. 219.).

FF: Ung megye* (Keresztély Balázs szerk., 1992. 72.).

AF: Kaszaper (EA 4213. – Nagy Dezsőné gy., 1953); Szalárd (Bihari népmondák, 1995. 109. – 1976); Révleányvár (Kulcsár Ferenc, 1995. 61–63.).

ER: Magyarózd (Horváth István, 1980. 44.); Magyarborzás (Magyar Zoltán, 2012a. 397. – Poenar Rus Éva gy., 2001).

SZ: Kisborosnyó (Orbán Balázs, 1869. III. 165.); Nyomát (Benkő Lóránd, 1947. 33.).

→MZ VIII. K 37.3.

F 63. Az ezüstharang. Szent Margit/a bakabányai polgárok/a szombatfalvi kalugerek elásott/elrejtett ezüstharangja.

KM: Budapest (Az Osztrák–Magyar Monarchia irásiban és képben IX., 1893. 145.).

FF: Bakabánya (Prohászka Mátyás, 1857. 154.).

ER: Krizba (Czegényi Dóra szerk., 2014. 149. – Vass Ágnes gy., 1996).

F 64. Az üvegharang. A csővári vár tornyában függő, üvegből készült harang, amelynek nyelve fából van. E harangot egy szerzetes őrzi, aki a vár urának a közeledte láttán és a mise kezdete előtt szólaltatja meg azt.

FF: Csővár, Keszeg, Penc (EA 12164/3–4. – Gerengay Pál gy., 1922–1955).

F 65. Az ezeréves harang. Egy király (Szent László) által menekülés közben egy határbeli kútba hajított harang. / Az erdélyi Hegyközség templomának harangja, amelyről azt tartják (a 19. század végén), hogy kilencszáz éves.

SZ: Nyomát (Benkő Lóránd, 1947. 33.).

ER: Hegyközség (Kádár József, 2000. 99–100. – 1892).

F 66. Hatalmas méretű harang. Egy kis nógrádi falu harangja olyan nagyságú, mint a besztercebányai főtemplom harangjai. / A kassai Rákóczi-harang akkora, hogy hat ló megfordulhatna benne. / A debreceni Rákóczi-harang akkora, hogy mivel nem fér el a templomtoronyban, új tornyot kell építeni neki.

FF: Berzence (Mocsáry Antal, 1826. 149. – Bél Mátyás nyomán, 18. század első fele).

AF: Tiszavasvári, Petneháza (Ferenczi Imre–Molnár Mátyás, 1972. 281.); Tiszavasvári (Molnár Sándor, 2003. 197.).

F 67. Messze hangzó harang. A település harangjának olyan erős hangja van, hogy a harangzúgás egészen a legközelebbi városig/akár száz kilométer távolságra is elhallatszik.

KM: H. n.* (Hajabáts Márta, 1938. 88.).

DT: Pornóapáti* (Patay Pál, 1989. 21.).

FF: Csalár (Mocsáry Antal, 1826. 325.).

AF: Szabolcs-Szatmár megye/Debrecen (Ferenczi Imre–Molnár Mátyás, 1972. 282. – Babus Jolán gy.); Géberjén, Petneháza (Uo., 278–279., 281.); Hajdúdorog (MZA 33762. – Magyar Zoltán gy., 2006).

ER: Magyarborzás (MZA 60374. – Orbán Dániel gy., 2002); Dészfalva/Marosvásárhely (MZA 1259. – Magyar Zoltán gy., 2003); Búzásbocsárd – 3 (Magyar Zoltán, 2008a. 178., 238–239.); Nagyrapolt (Uő, 2009d. 130.); Magyarborzás (Uő, 2011a. 142.; Uő, 2012a. 308. – Orbán Dániel gy.); Teke/Dipse (Magyar Zoltán, 2012a. 276.).

SZ: Énlaka – 2 (EA 24231/77., 78. – Gagyi József gy., 1977); Berekeresztúr (EA 27128/10. – Dósa Erika gy., 1996); Bodos (Lőrincz Sándor, 2003b. 37–38.); Mája/Berekeresztúr (MZA 1345. – Magyar Zoltán gy., 2005); Berekeresztúr – 3, Kendő, Mája, Székelybere (Magyar Zoltán, 2007b. 53–55.); Gyimes: Farkasok pataka/Csikszentmiklós (Uő, 2008b. 85.); Székelyderzs (MZA 91310. – Magyar Zoltán gy., 2010).

F 67.1. A letompított harangzó.

F 67.1.1. A harangba öntött forró tej. A búzásbocsárdi református templom harangjának olyan erős hangja van, hogy egészen Gyulafehérvárig elhallatszik. / A berekeresztúri unitárius templom harangjának olyan erős hangja van, hogy egészen a szentlőrinci tetőig/egészen Marosvásárhelyig elhallatszik. / A székelyderzsi unitárius templom harangjának olyan erős hangja van, hogy még Székelyudvarhelyre is behallatszik. A község lakosai tartva attól, hogy különleges harangjukat a város féltékenységből elveszi tőlük/tartva attól, hogy az erős harangzúgás felkelti a portyázó ellenséges katonák figyelmét, a harangot forró tejbe merítik/leöntik forró tejjel/leöntik fekete kecske forró tejjével, amittől aztán a harang lehalkul, a hangja megkisebbedik.

ER: Búzásbocsárd (Magyar Zoltán, 2008a. 178., 238–239.).

SZ: Berekeresztúr (EA 27128/10. – Dósa Erika gy., 1996); Mája (MZA 1345. – Magyar Zoltán gy., 2004); Kendő, Mája, Székelybere (Magyar Zoltán, 2007b. 54.); Székelyderzs (MZA 91310. – Magyar Zoltán gy., 2010).

F 67.1.2. Az átfúrt harang. A szombathelyi káptalan átfúratja a pornóapáti templom harangjának a palástját, hogy a hangja ne legyen szebb és erősebb a szombathelyi Szent Mihály-templom harangjánál.

DT: Pornóapáti (Patay Pál, 1989. 21.).

F 67.2. Az elnémult harang.

F 67.2.1. A vízzel locsolt harang. Kigyullad a debreceni Nagytemplom, és a tűzvészben a templom Rákóczi-harangja is áttüzesedik. A templomot oltani igyekvő nép tudatlanságból vízzel kezdi locsolni az izzó harangot, amitől azonban az elnémul/szinte teljesen elveszti a hangját.

AF: Hete, Vásárosnamény (Ferenczi Imre–Molnár Mátyás, 1972. 279., 281.); Mátészalka (Molnár Sándor, 2003. 198.).

F 67.2.2. Az előre jelzett szerencsétlenség. Azokban az években, amikor egy bizonyos napon a község harangja elveszti csengő hangját, nemsokára, de legkésőbb egy éven belül valami szerencsétlenség éri a falut.

FF: Podola (Szeghalmi Szennovitz Gyula, 1904. 41–42.).

F 67.2.3. A szomorúságában elnémult harang. A szegedi nagy árvíz idején a városháza öreg harangja elnémul, és csak a város újjáépítésekor kondul meg újra.

AF: Szeged (Tömörkény István, 1898a. 61. szám).

F 67.2.4. A tabusértés következménye. A harang megreped/elnémul, amikor egy öngyilkos/keresztetlenül meghalt gyereket/vízbe fulladt embert harangoznak el vele.

DT: Makád (Vargyas Lajos, 1944. 150.).

ER: Dethemtelep (Keszeg Vilmos, 1994c. 177–178.; Uő, 1999. 199.); Oltszakadát (Kisgyörgy Zoltán, 2010. 87.).

SZ: Siklód (Hegyi József, 1937. 474.); Andrásfalva (Bosnyák Sándor, 1984. 137.).

→MZ V. F 80.3.5.

F 68. Szépen szóló harang. A harangszó egyedi szépsége miatt féltékenységből az egyházi főméltóságok letompítják annak hangját. / A község lakosai sánctól építenek a falujuk köré, hogy a faluban maradjon a szép harangszó. / Menekülése előtt a fejedelem egy kútba dobja a harangot, hogy a közeledő labancok ne élvezhessék a hangját. / Különösen szép harangszaváért az egész vidéken nevezetes harang.

DT: Pornóapáti (Patay Pál, 1989. 21.).

FF: Sároskőszeg (Fényes Elek, 1851. II. 268.); Bény (EA 25029/20. – Csókás Ferenc gy., 1992).

AF: Kisvárda (Ferenczi Imre–Molnár Mátyás, 1972. 213.).

SZ: Kibéd (Ráduly János, 2006. 18–19. – 1986).

F 68.1. A harangszó szépségének titka. Csak annak a harangnak van szép hangja, amelyet szép és tiszta időben öntenek. Ha borús, zivataros időben öntik a harangot, akkor annak a hangja is olyan lesz.

ER: H. n. (Kisgyörgy Zoltán, 2010. 137.).

F 69. A harangos kút vize.

F 69.1. A forrás színe. A diósadi Hidegkút/a kispulyoni Mocsár nevű kút vize a beledobott harangtól sárga. / A sóváradi Várhegy aljában fakadó forrás a vár kútjába hajított kincsekkel teli harangtól vöröses színű.

ER: Diósd – 2 (Magyar Zoltán, 2007a. 255.); Kispulyon (Uő, 2012a. 307.).

SZ: Sóvárad (Orbán Balázs, 1870. IV. 22.).

F 69.2. A véressé váló víz. Hétévente, amikor megkondul a mélyben a forrásba/folyóba/tóba süllyedt harang, véressé válik körülötte a víz.

DT: Csöde–Szentmártonpuszta (SMNK 860/2. – Avas Kálmánné gy., 1972).

F 69.3. A megszentelt harangtól gyógyító erejű forrásvíz. A forrás/tó vize a beledobott/belésüllyedt harang által válik gyógyító erejűvé/olyan nagyon jóvá és egészségessé.

DT: Kistrákos (Tóth Béla, 1947. 6.); Csöde–Szentmártonpuszta (SMNK 860/2. – Avas Kálmánné gy., 1972); Palotabozsok (Baranya megye földrajzi nevei II., 1982. 130.).

FF: Ózd/Sajóvárkony (EA 16728/22. – Dobosy László gy., 1970).

ER: Torda (Orbán Balázs, 1889. 116–117.).

F 70. Egyéb hagyományok.

F 70.1. A víz által megszólaltatott harang. A rablók a tanyájukon a forrás vizét rávezetik a harangjukra, amely ezáltal hangot bocsát ki, és az így keletkező harangszóval értesítik távol lévő társaikat.

ER: Mezőverese gyháza/Kötke (Magyar Zoltán, 2012a. 307.).

F 70.2. A harag értéke. Az énlakai unitáriusok harangjának olyan erős hangja van, hogy az elhallatszik egészen Segesvárig. A segesváriak szeretnék megvenni tőlük a harangot, és hatalmas összeget ajánlanak érte (azt mondják, hogy cserébe a harangot megtöltik egyszer arannyal, majd még egyszer ezüsttel), de az énlakaiak nem adják oda.

SZ: Énlaka (EA 24231/78. – Gagy József gy., 1977).

F 71–80. A csodás harang

F 71. A föld alatti harangszó. A földbe/víz fenekére rejtett/különféle okok miatt elsüllyedt harang olykor/bizonyos időközönként megszólal, amit az arra járó emberek is tisztán hallanak.

KM: Budapest: Margit-sziget (Az Osztrák–Magyar Monarchia írásban és képben IX., 1893. 145.; Szendrey Zsigmond, 1926. 31.).

DT: Fertő-tó vidéke (Pesty Frigyes, 1865. 17–18.); Csatka (EA 33020. – Rómer Flóris gy.); Badacsonyvid (Bátorfi Lajos, 1876. II. 370.); Esztergomszentkirály (Kőrösy László, 1887. 3.); Tihany (Eötvös Károly, 1900. 295.); Mikefa (Gönczi Ferencz, 1901. 410.); Zágorhida, Babosdöbréte (Uó, 1914. 50–51., 57.); Tihany (Relković Davorka, 1921. 222.); Zágorhida (N. Szabó Gyula, 1927. V. 185.); Badacsony (Uó, 1927. VI. 236.); Éberhárd (Deme Gyula, 1933. 12–13.); Nagylengyel (EA 3083/17–19. – Kiss Károly gy., 1941); Balatonfüzfő (Kovács József, 1944. 54.); Babosdöbréte, Nagyutas (EA 2699/11. – Szentmihályi Imre gy., 1951); Babosdöbréte, Zalaszentmihályfa (GA 5/13., 22. – Szentmihályi Imre gy., 1951); Farkasfa* (EA 2981/10. – Dömötör Sándor gy., 1952); Pankasz (SMK 198/20. – Balogh Erzsébet gy., 1952); Püspökmolnári (SMK 237/III. 2. – Dömötör Sándor gy., 1955); Csonkahegyhát (EA 6207/3. – Szentmihályi Imre gy., 1956); Szombathely (EA 6222/1. – Dömötör Sándor gy., 1957); Pakod (EA 6279/1. – Szentmihályi Imre gy., 1957); Győrfszeg, Vargaszeg, Pálfszeg (EA 6305/7., 13., 26. – Szentmihályi Imre gy., 1958); Várfoldé – 2 (EA 6620/1. – Szentmihályi Imre gy., 1959); Kiskozár (Vargha Károly–Rónai Béla–Muszty László, 1960. 108–109.); Pusztaszentlászló*, Zalabér (Zala megye földrajzi nevei, 1964. 213., 225.); Bajót (BBMNA 20/8–9. – Balogh László és Kiss Lajos gy., 1964); Bajót – 2 (EA 14477/20., 49. – Balogh László gy., 1965); Magyarkeszi (EA 7530/10. – Dobos Ilona gy., 1965); Óriszentpéter (BSLMNA N 285-84/1. – Szikszay Edit gy., 1960-as évek közepe); Halastó (EA 15493/28. – Zsigmond Gizella gy., 1967); Bajót (BBMNA 44/18. – Balogh László gy., 1968); Farkasfa* (MOA 14080. – Dobos Ilona gy., 1968); Rábapatona (MZA 71687. – Lackovits Emőke gy., 1969); Magyarszombatfa – 2 (EA 17480/72., 77. – Kovács József gy., 1971); Porrog – 2 (RRMNA 768/9. – Papp Imre gy., 1972); Csöde-Szentmártonpuszta (SMNK 860/2. – Avas Kálmánné gy., 1972); Badacsonytomaj (EA 18092/10. – Nagy Miklós gy., 1973); Porrog (Somogy megye földrajzi nevei, 1974. 607.); Farkasfa* (Vas megye földrajzi nevei, 1982. 391.); Gyöngyösmellék (Baranya megye földrajzi nevei I., 1982. 522.); Bajót (Komárom megye földrajzi, 1985. 70.); Porrog (Papp Imre, 1987. 174.); Nagysáp (MOA 14175. – Bosnyák Sándor gy., 1987); Éberhárd (Dicskó József, 1994. 57–58.); Liszó („Beszéli a világ, hogy mi magyarok...”, 1998. 276. – Vargovics József gy., 1995); Szápár, Dudar (Veszprém megye földrajzi nevei IV., 2000. 68., 74.).

FF: Komlóskeresztes (Pulszky Ferenc, 1840a. 1840a. 168–169.); Sárospatak (Ujváry Zoltán, 2014. 189–191. – Erdélyi János: A harang csudája c. verse, 1844); Pereszlény* (Csáky Károly, 2004. 99. – 1860 k.); Ozdín (Pesty Frigyes, 1864. Nógrád vármegye, 328.); Nagyróce (Eperjesy Kálmán, 1882. 52.); Iványi (Lehoczky Tivadar, 1881. III. 326.); Iványi – 2, Podhering/Munkács vidéke (Csatáry György, 2001. 194–195. – Lehoczky Tivadar gy., 1885); Turócszentmárton (Versényi György, 1895. 125.); Balaton (Az Osztrák–Magyar Monarchia írásban és képben XIII., 1896. 598.); Gesztely (Patay Pál, 2010. 168. – 1900); Gesztely (Zemplén vármegye és Sátoraljaújhely, 1905. 47.); Edelény (Nagy Géza, 1905. 14.); Edelény (Kovács Mihály, 1919. 29.); Pereszlény (Manga János, 1927. 7.); Ózd (Szendrey Zsigmond, 1922. 61.); Dernő (FTIEKA 1167/1. – Tichy Kálmán gy., 20. század első fele); Hangács (EA 4780/2. – Kotács Géza gy., 1930); Ipolyszakállós (Dobrovolni Antal, 1935.

74.); Bodrogkeresztúr (Lénárth József, 2001. 25. – 1936); Sára – 4 (MOA 2085., 2086., 2088., 8031. – Dégh Linda gy., 1943–1951); Szécsény – 2 (EA 2356/3–4. – Solymos Ede gy., 1949); Hanyipuszta (BSH 147–84/15. – Bálint Sándor gy.); Bükkaranyos (EA 2374/32. – Szoboszlai Istvánné gy., 1951); Regéc (DENIA 357/24. – Pecséri Ágnes gy., 1957); Sára (MOA 2465. – Dégh Linda gy., 1959); Ócsanálós/Hoporty (Szilágyi Miklós, 2007. 733. – 1959); Gesztely (Balassa Iván, 1960. 243.); Mogyoróska (Ferenczi Imre, 1960. 424.); Hollókő (EA 7556/3. – Dobos Ilona gy., 1965); Boldva (MTA NTI K 77/9. – Kriza Ildikó gy., 1967); Pilisvörösvár/Rimaszombat (EA 8387/29. – Dobos Ilona gy., 1967); Bodrogkeresztúr (HOMNA 2104/217. – Szabó Lajos gy., 1968); Komjáti (Magyar Zoltán, 2001a. 293. – Kósik Terézia gy., 1972); Zsély – 2 (MZA 88950., 88967. – Danczi Lajos gy., 1975); Szuhogy (Hajdu Imre, 1997. 164. – 1977); Szögliget (Magyar Zoltán, 2001a. 293. – Hajdú Imre gy., 1977); Alacska (MZA 22854. – Gál Julianna gy., 1978); Komlócska (Bartha Elek, 1980. 30.); Szentsimon*, Putnok (HOMNA 4448/35., 40. – Tisovszki Zsuzsanna gy., 1981); Kelemér (Faggyas István, 1986. 274.; Uő, 1991. 30.); Ipolyvarbó (MZA 84208. – Nagy Zoltán gy., 1987); Pereszlény (Csáky Károly, 1987. 52–53.; Uő, 2000. 244.; Uő, 2003. 188.); Ipolyfödemes (Uő, 1993. 40.; Uő, 2003. 221–222.); Csermosnya völgye (Fábián József, 1994. 116.); Viszló (Kisfalusi János, 1994. 63.); Nyíri (HOMNA 6481/1. – Parlag Szilvia gy., 1994); Szőlőske (Stibrányi Gusztáv, 1994–1995. 24. szám, 3.); Pereszlény (Bogoly János, 1995. 115.); Tornaszentjakab (MZA 254. – Magyar Zoltán gy., 1997); Bodrogkeresztúr (Dobos Ilona, 1988. 360., 361.); Pereszlény (Csáky Károly, 2000. 244.; Uő, 2001. 196.; Uő, 2004. 98.); Ipolyfödemes (Hála József, 2000. 324.); Hollókő (Bosnyák Sándor, 2000. 145.); Verőce (Uő, 2001. 81.); Ipolyfödemes (Csáky Károly, 2001. 196.); Áj, Bódvaszilás – 2, Kiskovácsvágása, Szepsi, Szögliget, Tornaszentjakab (Magyar Zoltán, 2001a. 292–296.); Ipolykér, Ipolyvarbó, Jelsóc (MZA 84201., 25586., 2597. – Varga Norbert gy., 2002); Kiskovácsvágása (Magyar Zoltán, 2004c. 118.); Guszóna, Kétkeresztúr, Nagydaróc, Osgyán – 2 (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 116–118.); Dernő (Szentandrás Virág, 2008. 53.); Hanva, Ipolyfödemes – 2, Makranc, Sajólenke (MZA 92827., 84035., 84040., 84518., 92825. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008–2010); Bernecebaráti (Sági Ilona szerk., 2010. 22–23. – Sági Ferenc gy.); Zsély (MZA 84209. – Varga Norbert gy., 2010); Pereszlény (MZA 89867. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011); Barsbaracskas, Szürnyeg, Garany – 2 (MZA 97032., 97513., 97514., 99442. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013–214); Korláti (Varga Norbert, 2014. 7.).

AF: Karcsa (Tompai Mihály, 1846. 52–58.; Uő, 1870. 522–524.; Ipolyi Arnold, 1854. 97.); H. n. (Szívós Béla, 1912. 29.); Simapuszta (EA 33020. – Kiss Lajos gy., 1924); Karcsa (Szendrey Zsigmond, 1925. 10–11.); Pusztaföldvár (EA 26297. – Dér István gy., 1931); Szeged vidéke (Móra Ferenc, 1958. 353. – 1932); Karcsa (SRKA 1227/8. – Rehá Gyula és Rácz Ferenc gy., 1937); Micske (Zsigmond Győző szerk., 2004. 106. – Nagy Ödön gy., 1940); Pusztaföldvár (Darvas József, 1942. 97.); Verbőc (EA 4604/2. – Tóth Tas gy., 1943); Topolya (MZA 55136. – Boros Rózsa gy., 1948); Jászfényszaru (EA 7678/165. – Szentmihályi Imre gy., 1949); Csaroda (EA 26301/6. – Pap Gézané gy.); Újdombrád (JAMNA 139–67/38. – Szabó Erzsébet gy., 1959); Nyíradony (DENIA 426/3. – Bellon Tibor gy.); Csorvás (EA 12572/15. – Ágoston Éva gy., 1960; Beck Zoltán, 1965. 141–142.; Uő, 1996. 74.); Csanádapáca (Bálint Sándor, 1963. 116–117.); Ömböly (Patay Pál, 2010. 168. – 1965); Magy – 2, Nyírmada, Székely (Mező András, 1967. 52–53., 91., 168.); Nyírvasvári (EA 8388/3. – Dobos Ilona gy., 1967); Tornyospálca (EA 15457/21. – Ferku Imre gy., 1967); Panyola (KLTE MNYTK 597/49. – Török Edit gy., 1969); Karcsa (HOMNA 2486/2–3. – Dács Éva gy., 1971); Érmihályfalva (Duka János, 1993. 29–30. – 1972); Nyírtura (JAMNA 536–72/5. – Veress László gy., 1972); Nyírpazony (Ferenczi Imre–Molnár Mátyás, 1972. 94.); Hajós (VKMA 209–82/165. – Harmath Lajosné gy., 1972); Topolya (MZA 65601. – Boros Rózsa gy.,

1975); Jászfényszaru (EA 19462/9. – Mezei Ilona gy., 1977); Császártöltés* (VKMA ltsz. n.; MZA 51318. – Glocker Zoltán gy., 1977); Pitvaros (EA 20484/17–18. – Koppány János gy., 1979); Margitta/Micske (Bihari népmondák, 1995. 100. – Baranyi Katalin gy., 1980); Éradony – 2 (Uo., 110. – Dandé Bálintné gy., 1980); Bályok (Uo., 111. – Fóris Ilona gy., 1981); Jászfényszaru – 3 (EA 21290/25–26. – Kiss József gy., 1981); Horgos (Papp György, 1982. 69–70.); Mátyóc (Bodnár Lajos, 1986. 3.); Nyírlugos, Nyírpilis (Jakab László–Kálnási Árpád, 1987. 277., 309.); Nyírtura (DE MNYT K-1058/8. – Pakusár Miklósne gy., 1988); Szentes (Zsíros Katalin, 1990. 48.); Karcsa (Bódisz Attila, 1991. 20.); Tápióbicske (EA 33020. – Várady József gy.); Érmihályfalva (EA 26195/5. – Kovács Rozália gy., 1994); Monostorpályi (EA 26241/2. – Szabó Lajosné gy., 1994); Csicsér, Mokksakerész („Beszéli a világ, hogy mi magyarok...”, 1998. 214., 274. – Bodnár Lajos gy., 1994); Érmihályfalva („Beszéli a világ, hogy mi magyarok...”, 1998. 174–175. – Kovács Rozália gy., 1996); Fülöpjakab (Bács-Kiskun megye földrajzi nevei I., 1997. 20.); Tiszadorogma (Papp József, 1997. 148.; Uő, 1999. 381.); Tótkomlós (Beck Zoltán, 1996. 94.); Óberki (JAMNA 1015-99. – Veres János gy., 1996); Fényeslitke (DE MNYT K-1226/36. – Bakajsa Ivetta gy., 1998); Csicsér (D. Varga László, 2003. 71.); Órbottyán (MZA 91482. – Magyar Zoltán gy., 2003); Hajós* (Schön Mária, 2005. 159–160.; Wicker Erika–Knipl István, 2005. 43. – Schön Mária gy.); Érkeserű, Hegyközszentimre (Kónya László szerk., 2007. 70.); Érsemjén (MZA 83141. – Balázs Emőke és Rác Enikő gy., 2007); Érmihályfalva (Gede Ildikó, 2008.); Nagymuzsaly (KMFA ltsz. n.; MZA 94720. – Pavlovics Judit gy., 2008); Érkörtvélyes (MZA 74354. – Magyar Zoltán gy., 2010); Albis – 2, Érbogyoszló, Érkeserű, Érkörtvélyes, Érselénd, Érsemjén – 3, Jankafalva (Magyar Zoltán, 2012c. 88., 106–110.); Csicsér, Deregnő (MZA 97317., 97316. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013.); Akasztó (Réthey-Prikkel Miklós, 2016. 144–145.); Iriny (MZA 107180. – Magyar Zoltán gy., 2016).

ER: Belényesújlak (K. Nagy Sándor, 1888. III. 151.); Sövénység*, Kissink* (Müller, Friedrich, 1885. 76., 78.; Herrmann Antal, 1893. 29.); Désfalva (Hankó Vilmos, 1896. 77.); Somlyócséhi (Petri Mór, 1901. I. 132.); Peleszarvad (Uő, 1901. II. 9.); Oláhcsaholy (Uő, 1902. III. 197.); Fejérd (BBE MIK Á-5/30. – Gentheisz Béla gy., 1941); Magyaroszovát (Tamás Irén, 1979. 223.); Magyarcsaholy (Bura László, 1990. 39.); Szilágyszeg (Szilágysági magyarok, 1999. 542. – Kovács Kuruc János gy.); Désháza, Selymesilosva, Somlyóújlak, Szilágyolompért (MZA 714., 802., 797., 24966. – Magyar Zoltán gy., 1999–2000); Aranyosszentmihály (Keszeg Vilmos, 2004. I. 124.); Ipp, Sarmaság, Selymesilosva, Somlyóújlak – 2, Szilágyszeg, Völcsök (Magyar Zoltán, 2007a. 254–255., 257., 260–261.); Somlyóújlak – 3 (KJNTA 1925-07/12–14. – Demjén Erika gy., 2007); Nagymedvés (Magyar Zoltán, 2008a. 239.); Magyarcsaholy (Bura László, 2008. II. 12.); Magyarcsaholy – 2 (Magyar Zoltán, 2011a. II. 446.); Belényesújlak (Uő, 2013a. 61.); Kárásztelek – 4 (MZA 98035., 98037., 98038., 97077. – Magyar Zoltán gy., 2013).

SZ: Décsfalva (Orbán Balázs, 1868. I. 35.); Kisborosnyó (Uő, 1869. III. 165.); Bodos (Kisgyörgy Zoltán, 2010. 170–171. – 1979); Kibéd* (Ráduly János, 1997. 94.); Csíkszenttamás (Kisgyörgy Zoltán, 2010. 33–34.).

F 71.1. A föld alatti harangzó időpontja.

F 71.1.1. Hétévente megszólaló harang. A földben/víz alatt rejtőző harang hétévente szólal meg.

DT: Csonkahegyhát, Csöde-Szentmártonpuszta, Farkasfa, Halastó, Kiskozár.

FF: Alacska, Barsbaracska, Bodrogkeresztúr, Bódvaszilás, Boldva, Dernő, Guszona, Hangács, Hanva, Ipolyvarbó, Jelsőc, Nagydaróc, Nyíri, Osgyán – 2, Ozdín, Pereszlénny – 2, Putnok, Sajólenke, Sára, Szécsény, Szőlőske, Szuhogy, Tornaszentjakab – 2.

AF: Bályok, Bátorliget, Csaroda, Csicsér – 2, Csorvás, Érkeserű – 2, Érsemjén – 3, Fényeslitke, Jankafalva, Magy, Margitta/Micske, Nyíradony, Nyírmada, Nyírpazony, Nyírtura – 2, Nyírvasvári, Óberki, Panyola, Simapuszta, Székely.

ER: Désháza, Kárásztelek – 3, Magyarcsaholy – 3, Selymesilosva – 2, Somlyóújlak, Szilágylompért, Szilágyszeg, Tasnád.

F 71.1.1.1. A harang hétvéenként a hetedik hónap hetedik napján szólal meg.

AF: Albis, Csicsér.

F 71.1.1.2. A harang minden hét évben az első pénteken szólal meg.

AF: Nyírpazony.

F 71.1.2. Százévente megszólaló harang. A Karcsa folyó medrébe ejtett harang százévente/minden századik esztendő első órájának első percében szólal meg, amikor az őrzésére rendelt tündér megkondítja.

AF: Karcsa – 4.

F 71.1.3. A tizenkét évente megszólaló harang. A földben rejtőző harang tizenkét évente szólal meg.

AF: Érselénd.

F 71.1.4. Az ünnepnapokon megszólaló harang. A földben/víz alatt rejtőző harang ünnepnapokon/nagyobb egyházi ünnepek alkalmával szólal meg.

DT: Csatka.

AF: Tápióbicske.

ER: Somlyócsehi.

SZ: Kisborosnyó.

F 71.1.5. A vasárnaponként megszólaló harang. A földben/víz alatt rejtőző harang vasárnaponként szólal meg.

FF: Komlóska, Viszló.

F 71.1.6. Az újhoid vasárnapján megszólaló harang. A földben rejtőző harang minden újhoid vasárnapján szólal meg, és a kongását tisztán hallja az egész falu.

DT: Éberhárd – 2.

F 71.1.10. Az évente egyszer megszólaló harang. A földben/víz alatt rejtőző harang évente egyszer megszólal.

FF: Áj.

ER: Ipp.

F 71.1.11. Az elsüllyedés napján megszólaló harang. A földben/víz alatt rejtőző harang minden évben azon a napon szólal meg, amikor annak idején a vízbe dobták/elrejtették.

DT: Zalabér.

FF: Gesztely – 3, Hollókő.

F 71.1.12. A karácsonykor megszólaló harang. A földben/víz alatt rejtőző harang karácsonykor (karácsony napján/karácsony éjjelén/az éjféli mise alatt) szólal meg.

DT: Babosdöbréte – 3, Bajót – 5, Dudar, Farkasfa – 2, Gyöngyösmellék, Nagykutas, Nagylengyel, Porrog – 4, Várfölde, Zalaszentmihályfa.

FF: Pilisvörösvár/Rimaszombat, Szögliget – 2.

AF: Csanádapáca, Éradony, Királyhelme/Mokcsakerész, Mátyóc, Mokcsakerész, Nagymuzsaly, Nyíradony.

F 71.1.13. Szilveszter éjjelén megszólaló harang. A földben/víz alatt rejtőző harang szilveszter éjjelén/szilveszter éjfélkor/az újév első perceiben szólal meg.

AF: Királyhelme/Mokcsakerész, Mokcsakerész, Tornyospálca.

ER: Belényesújlak, Völcsök.

F 71.1.14. A nagycsütörtök éjjelén megszólaló harang. A földben rejtőző harang nagycsütörtök éjfélkor/nagycsütörtök és húsvét vasárnap között szólal meg.

FF: Komlóska, Komlóskeresztes, Mogyoróska, Regéc, Sáros megye.

F 71.1.15. A nagypénteken megszólaló harang. A földben/víz alatt rejtőző harang nagypénteken/nagypéntek éjfélkor szólal meg.

DT: Szápár.

FF: Ipolyfödemes – 2, Komlóskeresztes, Verőce.

AF: Nyírpilis.

ER: Sarmaság.

F 71.1.16. A nagyszombaton megszólaló harang. A törökök elől kútba dobott harangok nagyszombaton a föltámadáskor szólalnak meg.

DT: Gyórfiszeg.

FF: Komlóskeresztes.

F 71.1.17. A húsvétkor megszólaló harang. A földben/víz alatt rejtőző harang húsvét napján szólal meg.

FF: Komlóskeresztes.

ER: Peleszarvad, Szilágyszeg – 2.

F 71.1.18. Szent György napjának éjjelén megszólaló harang. A földben/víz alatt rejtőző harang Szent György napjának éjszakáján szólal meg.

FF: Sárospatak.

AF: Hegyközszentimre, Micske, Ömböly, Újdombrád.

F 71.1.19. Keresztelő Szent János napjának reggelén megszólaló harang. A földbe süllyedt harang Keresztelő Szent János napjának reggelén szólal meg.

FF: Dernő.

F 71.1.20. Szent Margit napján megszólaló harang. Árpád-házi Szent Margit földbe süllyedt ezüstharangja az ő emlékének szentelt ünnepnapon szólal meg.

KM: Budapest.

F 71.1.21. Mindenszentek napján megszólaló harang. A földben/víz alatt rejtőző harang Mindenszentekkor/halottak napján szólal meg.

DT: Püspökmolnári, Várfölde.

FF: Nagyrőce, Sajógömör.

F 71.1.22. Szent Márton napján megszólaló harang. Szentmárton község kútba süllyedt harangja évente Szent Márton napján feljön a víz színére, hetet kondul, majd ismét eltűnik.

DT: Pankasz.

F 71.1.23. Luca napján megszólaló csengő. A szekérrel, lóval együtt elsüllyedt csengő minden évben Luca napján éjfélkor szólal meg.

AF: Magy.

F 71.1.25. A község búcsúnapján megszólaló harang. A templommal együtt elsüllyedt harang minden évben a falu búcsúnapján szólal meg.

FF: Hollókő.

F 71.1.27. Az éjjelente megszólaló harang. A földben/víz alatt rejtőző harang éjjelente/pontban éjfélkor szólal meg.

FF: Komjáti, Makranc, Nagymaróc, Pereszlény, Putnok.

AF: Deregyő, Hajós, Nyírlugos, Ömböly, Örbottyán, Pusztaföldvár, Szeged vidéke, Szentés, Tápióbicske, Topolya.

ER: Belényesújlak, Somlyóújlak.

SZ: Csíkszenttamás, Décsfalva – 2.

F 71.1.28. A hajnalban megszólaló harang. A földben rejtőző harang minden hajnalban szólal meg.

FF: Bodrogkeresztúr – 2, Dernő.

F 71.1.29. A délben megszólaló harang. A földben/víz alatt rejtőző harang minden nap délben 12 órakor szólal meg.

DT: Nagysáp.

FF: Garany.

AF: Éradony, Verbőc.

F 71.1.31. A veszély idején megszólaló harang. A földben/víz alatt rejtőző harang a község/a vidék népét fenyegető veszély (háborús veszedelem/járvány/közelségi természeti csapások) esetén magától megszólal.

DT: Liszó.

FF: Bükkaranyos, Iványi, Kelemér, Podhering/Munkács vidéke.

AF: Érkörtvélyes, Jászfényszaru – 3, Karcsa, Topolya.

ER: Magyarorszávat.

F 71.1.32. Földrengés idején megszólaló harang. A földben/víz alatt rejtőző harang földrengés előtt/földrengéskor jól hallhatóan megszólal.

DT: Esztergomszentkirály.

AF: Jászfényszaru – 2.

F 71.1.33. Tűzvész idején megszólaló harang. Az elsüllyedt harang a községben kitört tűzvészt jelezve szólal meg a földben.

DT: Liszó.

F 71.1.34. Vihar idején megszólaló harang. A földben/víz alatt rejtőző harang a közelségi égháború/jégverés előtt magától megszólal. / A Balaton mélyére süllyesztett harang megszólalása figyelmezteti a tavon lévő halászokat a közelségi viharra és a mielőbbi menekülésre.

DT: Balatonfűzfő, Liszó.

FF: Iványi.

AF: Jászfényszaru, Monostorpályi.

F 71.1.38. A mindenkor megszólaló harang. Amikor a faluban harangoznak, a község hajdan elsüllyedt régi harangja is megszólal a mélyben.

AF: Verbőc.

F 71.2. A gyönyörűséges föld alatti harangszó. A víz alatt rejtőző harang hét-évente megszólal, és olyan csodálatos szépségű hangot ad, amivel nem tud betelni/amit nem tud feledni az, aki véletlenül meghallja.

AF: Csaroda (EA 26301/6. – Papp Géza gy., 20. század közepe).

F 71.3. A veszélyes föld alatti harangszó.

F 71.3.1. A halált hozó harangszó. Egy férfinak megjövendölik, hogy akkor fog

meghalni, ha meghallja a föld alatti harangszót. /Aki meghallja a kút mélyén/
mocsárban rejtőző harang kondulását, az rögtön meghal.

DT: Szombathely (EA 6222/1. – Dömötör Sándor gy., 1957)

FF: Ipolyfödemes (MZA 84040. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010).

AF: Pusztaföldvár (Darvas József, 1942. 97.; Patay Pál, 1977. 44.).

ER: Magyarborzás (Magyar Zoltán, 2012a. 397. – Poenar Rus Éva gy., 2001).

F 71.3.2. Egyéb veszélyek. Aki meghallja a föld alatti/víz alatti harangszót, az megőrül/teljesen megsiketül/ellenállhatatlan kényszert érez arra, hogy a vízbe vesse magát a harang után.

AF: Topolya (MZA 65601. – Boros Rózsa gy., 1973); Éradony (Bihari népmondák, 1995. 110. – Dandé Bálintné gy., 1980).

F 71.4. A hazavezető harangszó. Az erdőben eltévedt gyereket a föld alatti harangszó vezeti az elpusztult templom helyére, majd onnét haza/a kegytemplom hajnali harangszava vezérli haza. / A háborús idők elmúltával egyszer csak megkonduló föld alatti harangszó vezeti vissza régi lakóhelyükre a mocsárvilág rejtekébe húzódott embereket.

DT: Loretom* (Mohl Adolf, 1909. 44.).

FF: Ipolyfödemes (MZA 84035. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010).

AF: Érmihályfalva (Duka János, 1993. 29–30. – 1972); Érmihályfalva („Beszéli a világ, hogy mi magyarok...”, 1998. 174–175. – Kovács Rozália gy., 1995); Érmihályfalva (Kónya László szerk., 2003. 70–71. – Kovács Rozália gy., 1996); Érmihályfalva (Gede Ildikó, 2008.); Érsemjén (Magyar Zoltán, 2012c. 107.).

→MZ V. F 56.1.

F 71.5. A föld alatti harangszóval kapcsolatos egyéb hagyományok.

F 71.5.1. A harang helye. Ha valaki pontosan az elásott harang fölé áll, akkor az megkondul a földben.

FF: Szentsimon (EA 4449/35. – Tisovszki Zsuzsanna gy., 1981).

F 71.5.2. A kincses harang megszerzésének ideje. Amikor a kút mélyére sülyesztett harang megszólal, akkor lehet csak azt kivenni onnan, és a haranggal együtt az oda elrejtett kincset.

ER: Magyarcsaholy (Magyar Zoltán, 2011a. II. 446.).

F 71.5.3. A harangszó és a boszorkányok. Aki nagypéntek éjszakáján meghallja a föld alatti harangszót, az meglátja karácsonykor az éjféli misén jelenlévő boszorkányokat.

AF: Nyírpilis (Jakab László–Kálnási Árpád, 1987. 309.).

F 72. A mennyei harangszó I. Az égből megszólaló, mennyei eredetű harangszó, amely a pestisjárvány elmúlását/Szűz Mária megjelenését jelzi/amit csak a havasi pásztorok/egy moldvai „szent leány” hall.

DT: Buda (Tüskés Gábor, 1993. 180. – 1755); Buda (Paulovits Sándor, 1930. 24–25.); Radamos (Mód László–Simon András, 2008. 480.).

SZ: Gyimes: Rakottyas (Salamon Anikó, 1987. 178. – 1972).

MO: Lészped (Kóka Rozália, 2006. 42–43.).

→MZ V. K 51.

F 73. Húzatlan megszólaló harangok.

F 73.1. A kegyhely üdvözlő harangjai. Amikor a kegyképet Rómából hozó férfi a település határába érkezik, üdvözlésképpen húzatlan megszólalnak a barkai templom harangjai. / Amikor az angyalok által vitt kegyszobor a település határába érkezik, üdvözlésképpen maguktól megszólalnak az andocsi harangok. / Amikor az az asszony, akinek a szívét a haramiak gúnyból kivágták, szívét a kötényében tartva a kegyhely határába érkezik, maguktól megszólalnak a máriabesztercei harangok.

FF: Barka (EA 7750/64. – Bálint Sándor gy., 1940); Bálint Sándor, 1977. II. 52.); Barka – 2 (EA 23999/198., 223–224. – Kmeczkó Mihály gy., 1989); Torna (Magyar Zoltán, 2001a. 582.); Barka (Kovács Attila, 2005. 66.); Komaróc, Makranc, Nagyida (MZA 84575., 84577., 84576. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008).

AF: Kalocsa (Eckert Irma, 1937., 33.).

DT: Csurgó vidéke (Baksay [Sándor], 1865. 618.; Magyar Népköltési Gyűjtemény I., 1872. 488–489.).

F 73.2. A vándorló templom harangszava. Az angyalok a levegőben harangszóval viszik a templomot a végleges helyére.

DT: Martonvásár (Lukács László, 1997. 265.; Uő, 2002. 24. – 1732).

F 73.3. A hősök születésekor megszólaló harangok. A hős születésekor maguktól szólalnak meg a harangok, jelezve és jövendölve az illető sokra hivatott voltát.

AF: Kiskőrös (Dömötör Ákos, 1998. 48. – Aukner Tibor gy., 1947).

→MZ II. N 5.

F 73.4. A hősök halálakor megszólaló harangok. A hős (szentember) halálakor húzatlan megszólalnak a község templomának harangjai.

AF: Csépa (Barna Gábor, 1982a. 338.).

F 73.5. Csodák alkalmával megszólaló harangok. A kegyképből kicsorduló vércseppek láttán/Szűz Mária megsértése miatt/Szűz Mária megjelenése idején húzatlan szólalnak meg a templomi harangok.

FF: Abos (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 265.).

AF: Máriapócs (Mária pócsi csoda történet, é. n. 3.).

F 73.6. A csatavesztést jelző harangszó. A török szultán önhittentel kijelenti, hogy másnap délben már Mária kötényéből fogja etetni/itatni/abrakolatni a lovát a máriacelli templomban. Másnap a döntő ütközet idején egy órával korábban maguktól megszólalnak a templomi harangok, figyelmeztetve a csatát elvesztő törököket arra, hogy Isten elpártolt tőlük, a szultán jóslata nem vált be.

DT: Szentgotthárd vidéke – 5 (Eperjessy Ernő, 1996. 187., 196.).

F 73.7. A halottak miséjén megszólaló harang. A templomból éjfélkor hallható harangszó okát tudakolva valaki elmegy a templomhoz és benéz a kulcslyukon, és megrettenve látja, hogy odabent az istentiszteleten csupa felkötött álló ember ül.

DT: Zalaszentmihályfa (GMA 5/18. – Szentmihályi Imre gy., 1951).

F 73.8. Angyalok által meghúzott harang. Angyalok húzzák meg a kegytemplom harangját.

AF: Máriapócs (Mária pócsi csoda történet, é. n. 3.).

F 74. A harang mágikus ereje.

F 74.1. Felhőt oszlató harangok. A község harangja felhőoszlató erővel bír. Ha éghíaború, jégverés közelít a település határához, a helybeliek meghúzzák a harangot, és a viharfelhők szétoszlanak/elkerülnek a községet.

DT: Várkesző (Verebélyi Kincső szerk., 1998. 54. – Berta Imre gy., 1914); Szenna (Pócs Éva szerk., 2012. 418. – Diószegi Vilmos gy., 1952); Keszthely-Zámor, Diás (Nyék Sándor, 1971. 433. – 1953); Sármellék (Pócs Éva szerk., 2012. 418. – Dégh Linda gy., 1960); Örtilos (Eperjessy Ernő, 2009. 63. – 1961); Csókakő (MNAR HS 42207. – Diószegi Vilmos gy., 1961); Magyarkeszi (EA 7530/10. – Dobos Ilona gy., 1965); Alsómocsolád (Pesti János szerk., 2002. 359. – 1982); Vága (DMMEK 131/122. – Danter Izabella gy., 1994); Dobradó (MZA 91197. – Magyar Zoltán gy., 2010).

FF: Verőce, Nagymaros (Árvay József, 1845. 180.); Körnöcbánya (Versényi György, 1895. 128.); Jánok* (Abaúj-Torna vármegye és Kassa, 1896. 394.); Borsod vármegye (Istvánffy Gyula, 1911. 298.); Vizslás (Pócs Éva szerk., 2012. 419. – Diószegi Vilmos gy., 1952); Nagybátöny (MOA 9224. – Diószegi Vilmos gy., 1956); Ipolytölgyes (EA 111107. – Diószegi Vilmos gy., 1962); Végardó (EA 7100/24. – Diószegi Vilmos gy., 1962); Karancsbeszi (MNAR HS 42206. – Diószegi Vilmos gy., 1962); Mogyoróska (EA 5830/135. – Nagy József gy.); Maconka (MNAR HS 42208. – Bosnyák Sándor gy., 1973); Feldebrő (Heves megye földrajzi nevei II., 1976. 21.); Vámosmikola (Gulyás Éva, 1977. 491.); Nógrádsipek – 2 (Pócs Éva, 1980. 579.); Ragály (Mogyorósi Sándor, 1989. 32.); Jászó (Gál Péter József, 2017. 432. – 1992); Ipolyfödém (Csáky Károly, 2001. 68.); Barslédec (Magyar Zoltán, 2002. 168.); Dobfenek – 2 (Uő, 2006b. 95.); Bolgárom, Csákányháza, Csomatelke, Fülekelecsény, Magyarhegy, Ragyolc (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 118–119., 214–215.); Somoskő (Frics Gyula, 2007. 13.; Frics Gyula–Varga Norbert, 2007. 237.); Csoltó, Galábocs, Ipolyvilke – 3 (MZA 93194., 25439., 25541., 25544., 25555. – Varga Norbert gy., 2001–2003); Szádalmás (MZA 84367. – Magyar Zoltán gy., 2008); Alsófalva, Györke, Kisgergelyfalva, Komaróc, Petőszinye (MZA 92832., 84835., 92833., 84521., 84836. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2006–2009); Kerekgede (MZA 92830. – Varga Norbert

gy., 2010); Apátújfalu, Pereszlény (MZA 89864., 89868. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010); Felsőpél, Lékér (MZA 97031., 103065. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013, 2015); Bernecebaráti (MZA 111652. – Magyar Zoltán gy., 2018).

AF: Törökkanizsa/Obalicssevo (Gergely Boriska, 1933. 77.); Bag (MOA 2450. – Dégh Linda gy., 1940); Jászfényszaru* (EA 7678/165. – Szentmihályi Imre gy., 1949); Karkhalom (MOA 2500. – Dégh Linda gy., 1959); Beregdaróc (EA 12994/11. – Papp Zoltán Sándor gy., 1961); Kenézlő (MOA 299. – Nagy Ilona gy., 1965); Tura (MNAR HS 42210. – P. Madar Ilona gy., 1969); Padé (Ferenczi Imre, 1974. 270.); Gombos (Jung Károly, 1985. 129.); Tápiószentmárton, Tápióbitske (Gulyás Éva, 1985. 830.); Nagygéres, Nagytárkány, Zemplén, Zemplén/Céke, Zemplénagárd (Viga Gyula, 1996. 298.); Szinyér (Magyar Zoltán, 2009b. 96.); Iriny (MZA 107185. – Magyar Zoltán gy., 2016).

ER: Désakna (Kádár József, 1992. 19.; Uő, 2000. 52. – 1892); Aranyosrákos (Uő, 2000. 100. – 1892); Csegez (Jankó János, 1893. 234.); Alsó-Fehér vármegye (Lázár István, 1896. 561.); Oláhlapád (Pávay V. Ferencz, 1907. 217.); Nagymoha (AFAR Mg. 1657. II. g. – Faragó József gy., 1967); Élesd (Bihari népmondák, 1995. 242. – Berecz István gy., 1980); Detrehemtelep, Felsődetrehem (Keszeg Vilmos, 1994c. 177–178., 182.); Magyaró (Zsigmond József–Palkó Artilla, 1996. 266.); Bunyaszekszárd, Magyarország – 2, Felsőróna (Zsigmond Győző, 1999. 190–191., 195.); Detrehemtelep, Andrásy-telep, Felsődetrehem (Keszeg Vilmos, 1999. 199., 289.); Sztána (Magyar Zoltán, 2004a. 497.); Héderfája/Bernád, Kőrödszentmárton, Vámosudvarhely (Magyar Zoltán, 2005a. 108.); Felsőtők, Magyarfodorháza (MZA 82720., 82722. – Magyar Zoltán gy., 2006); Kémer, Magyarkecel, Nagydoba, Szamosújjak (Magyar Zoltán, 2007a. 259.); Dészháza, Menyő, Vérvölgy (MZA 97750–97752. – Czégényi Dóra gy., 2007–2008); Radákszinye (MZA 82721. – Magyar Zoltán gy., 2008); Dombos (Magyar Zoltán, 2011a. I. 364.); Botháza, Szászníyes, Vasasszentegyed, Visa (Uő, 2012a. 308.); Vice (Uo., 308. – Tomisa Ilona gy.); Belényesújjak (Magyar Zoltán, 2013a. 61.); Kárásztelek (MZA 98072. – Magyar Zoltán gy., 2013.).

SZ: Homoródjánosfalva (Jánosfalvi Sándor István, 1942. I. 98. – 1838); Felsőrákos (Uő, 1942. II. 93–94. – 1856); Siklód (Hegyi József, 1937. 474.); Lőrincfalva* (Sági Károly, 1971. 454.); Andrásfalva – 2, Istensegíts (Bosnyák Sándor, 1977. 41.); Küiküllőkeményfalva (EA 22446/44. – Csergő Bálint gy., 1985); Gyimes: Rakottyás (Bosnyák Sándor, 1992a. 20.); Csíkbánkfalva – 4 (Hiedelemszövegek Székelyföldről, 2015. 177., 654–655. – Gagy József gy., 1995); Csíkjenőfalva (Pócs Éva szerk., 2012. 87. – Györgydeák Anita és Muzsai Nóra gy., 1998); Homoródszentpéter, Szárhegy – 2, Zetelaka (Zsigmond Győző, 1999. 191., 195.); Felcsík (Graf Orsolya, 2001. 69.); Oroszhegy (BBE MIK D-282/77. – Hajdó Hajnal Réka gy., 2008.); Gyimes: Farkasok pataka/Komját pataka (Magyar Zoltán, 2008b. 85.); Felsőrákos – 2 (Uő, 2011b. 143.).

MO: Magyarfalu (EA 4646/35. – Diószegi Vilmos gy., 1950); Klézse/Egyházaskozár (Halász Péter, 2005. 194. – 1977); Kelgyest, Klézse, Lujzikalugar – 2, Magyarfalu, Pokolpatak, Szabófalva (Bosnyák Sándor, 1980. 31., 33.); Bogdánfalva, Diószeg, Gorzafalva, Lészped, Nagypatak, Pusztina, Somoska, Szabófalva – 2 (Csoma Gergely, 2016. 21., 273., 275–276., 572–573. – 1987–1991); Kelgyest (KJNTA 719-02/2. – Haszman Orsolya gy., 2001); Magyarfalu (Iancu Laura, 2013. 341.).

F 74.1.1. A vihart távol tartó „kiskutyá”. A vihart hozó garabonciás a faluból elmenőben azt mondja az embereknek, hogy szerencsájük, hogy ugat a kiskutyá a toronyban, különben jéggel elverette volna a határukat.

DT: Csókakő, Keszthely-Zámor, Magyarkeszi, Sármellék, Szenna, Vága.

FF: Barslédéc, Borsod vármegye, Csomatelke, Dobfenek – 2, Galábocs, Karancskeszi, Maconka, Magyarhegyemeg, Mogyoróska, Nagybatony, Ragály, Ragyolc, Somoskőújfalu, Végardó, Vizslás.

AF: Bag, Beregdaróc, Gombos, Karkhalom, Kenézlő, Padé, Tura.

ER: Detrehemtelep, Felsődetrehem, Nagymoha.

SZ: Csíkbánkfalva*.

→Hiedelemmondák.

F 74.1.2. A románok nagyerejű harangja. A falubeli magyarok is a velük egy faluban élő románok harangját/a szomszédos román község harangját tartják mágikus erejűnek és a vihar ellen hatásosnak.

ER: Belényesújlak, Élesd, Héderfája/Bernád, Kóródszentmárton, Nagymoha, Sztána, Vámosudvarhely.

F 74.1.3. A harang felhőoszlató erejének az oka. A község harangja azért képes elűzni a viharfelhőket, mert csodás eredetű: az égből szállt alá/a víz hozta/mert eredeti tulajdonosai, a vörös barátok imádkoznak érte a mennyben.

FF: Kömöcbánya (Versényi György, 1895. 128.); Apátújfalu (MZA 89864. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).

DT: Várkesző (Verebélyi Kincső szerk., 1998. 54. – Berta Imre gy., 1914).

→MZ III. F 21–40.

F 74.1.4. A harang mágikus erejének a megszűnése. A harang elveszíti viharűző erejét, miután egy öngyilkos/vízbefúltat is elharangoznak vele.

DT: Alsóór (Pusztainé Madar Ilona, 1994. 68.).

AF: Zemplén (Viga Gyula, 1996. 298.).

ER: Aranyosrákos (Kádár József, 2000. 100. – 1892).

SZ: Siklód (Hegyi József, 1937. 472.).

→MZ V. F 67.2.4.

F 74.1.5. Az esőt hozó harang. A hatalmas aszály idején a falu népe leveszi a harangot a templomból, és beleereszti egy kútba annak reményében, hogy ezáltal megérkezik az eső, elmúlik a szárazság.

ER: Marosvásárhely vidéke (Rexa Dezső, 1904. 287.).

F 74.2. Az ördög szándékát megghiúsító harangszó. Az ördög egy hatalmas sziklát akar hajítani Lubló várára/a jászói kolostorra, de a várkápolna/a kolostor harangjai megszólalnak, és az ördög a harangkondulásra elejti a követ, és a szándéka megghiúsul.

FF: Ólubló/Toporc (Tomba Mihály, 1846. 148–154.; Uő, 1870. 554–558.; Ipolyi, 1854. 107.); Tornahorvát (Magyar Zoltán, 2001a. 259.).

→MZ IX. A 41.5.1.

F 75. A megmutatkozó harang.

F 75.1. A kigyúló kincses harang. A földbe/kútba rejtett kincses harang helyén bizonyos időközönként tűz gyúl ki, láng csap ki a föld mélyéről.

DT: Andrásida (EA 2699/3. – Szentmihályi Imre gy., 1951).

AF: Orosháza – 3 (EA 6445/2–3., 7. – Kulcsár Etel, Süle Etel és Kun Ibolya gy., 1938); Kiskunfélegyháza (EA 7678/7–8. – Szentmihályi Imre gy., 1949); Pusztaföldvár (EA 12572/12. – Ágoston Éva gy., 1960; Beck Zoltán, 1996. 70.); Gádoros (Beck Zoltán, 1965. 140.); Királyhegyes (MFMNA 286-1971/2. – Búvár Anna gy., 1969).

ER: Magyarbikal (Jankó János, 1892. 35–36.); Magyarcsaholy (Bura László, 1990. 39. – 1975); Kiskend (Magyar Zoltán, 2005a. 109.); Szilágybagos (Uő, 2007a. 259.).

SZ: Bodos (Lőrincz Sándor, 2003b. 37–38.).

F 75.2. A föld felszínén megmutatkozó harang. A földbe/víz mélyére rejtett harang évente/hétévente egyszer feljön a felszínre, és kis ideig megmutatja magát.

DT: Pankasz (SMK 198/20. – Balogh Erzsébet gy., 1952); Becsvölgye: Vargaszeg (EA 6305/13. – Szentmihályi Imre gy., 1958).

FF: Szuhogy (Hajdu Imre, 1997. 164. – 1977).

AF: Királyhegyes (MFMNA 286-1971/2. – Búvár Anna gy., 1969); Jászfényszaru (EA 21290/25. – Kiss József gy., 1981); Petőfiszállás-Pálósszentkút (Merinu Éva, 2006. 373.).

F 76. A kivehetetlen harang. A földbe ásott/kútba, vízbe süllyesztett/isteni rendelés folytán elsüllyedt harangot (kincses harangot) nem lehetséges kiemelni a rejtekhelyéről, mert az természetfeletti erők őrizete alatt áll/mágikus módon van megkötve. Amikor megpróbálják kihúzni, hiába hívnak oda akárhány embert/hiába viszik oda a legerősebb ökröket/különbéle gépeket, a harangot nem képesek kivenni/ha megmozdítják, a harang még mélyebbre süllyed.

DT: Csór (Pesty Frigyes, 1864. Fejér vármegye, 20.); Csór (EA 33020. – Rómer Flóris gy., 19. század második fele); Csömödér (Gönczi Ferencz, 1901. 410.; Uő, 1914. 36.); Éberhárd (Deme Gyula, 1933. 12–13.); Zalabér, Batyk (EA 6273/6., 8. – Szentmihályi Imre gy., 1957); Becsvölgye: Barabásszeg, Csonkahegyhát (EA 6305/4., 17. – Szentmihályi Imre gy., 1958); Nagymákfa (Patay Pál, 2010. 167. – 1958); Csömödér (Zala megye földrajzi nevei, 1964. 379.); Vasvár (Patay Pál, 1977. 42.); Vashosszúfalu (Vas megye földrajzi nevei, 1982. 270.).

FF: Ócsanálás/Hopority (Szilágyi Miklós, 2007. 733. – 1959); Alsótold (MOA 14177. – Bosnyák Sándor gy., 1968); Alsótold (Bosnyák Sándor, 2000. 145. – 1968); Balogfalva (MZA 92740. – Varga Norbert gy., 2004); Ipolyfödemes (MZA 84036. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010).

AF: Orosháza (Jankovich B. Dénes, 1983. 91–92. – Pesty Frigyes, 1864. – Békés vármegye); Pusztaföldvár (Patay Pál, 1963. 33.; Uő, 1977. 42. – Bajcsy László feljegyzése, 1880); Pusztaföldvár (Karácsonyi János, 1896. V. 267–271.); Orosháza – 4 (EA 6445/3., 5., 9. – Hetényi Péter, Somogyi Zoltán és Szelecsán Sándor gy., 1938); Pusztaföldvár (Darvas József, 1942. 322–323.); Kiskunfélegyháza, Makó (EA 7678/28–29., 29. – Szentmihályi Imre gy., 1949); Kaszaper (EA 4213. – Nagy Dezsőné gy.); Pusztaföldvár (Nagy Gyula, 1955. 222.); Nagykopáncs, Orosháza (EA 12572/5., 18. – Ágoston Éva gy., 1960; Beck Zoltán, 1965. 139., 142.; Uő, 1996. 68., 75.); Kisvárd (Molnár Sándor, 2003. 199. – Boda Jolán gy., 1960-as évek); Berettyóújfalu (EA 16813/146. – Sándor Mihályné gy., 1970); Harkakötöny (Patay Pál, 1977. 42.); Jászfényszaru (EA 21290/25. – Kiss József gy., 1981); Nagyberég (Ferenczi Imre,

1984. 117.); Jászszentlászló (Bács-Kiskun megye földrajzi nevei I., 1997. 63.); Harkakötöny, Berettyószentmárton (Szende László szerk., 2002. 68., 154.); Móricgát (Fehér Zoltán, 2004. 407.); Kiskőrös/Akasztó (MZA 90897. – Magyar Zoltán gy., 2005); Albis (Magyar Zoltán, 2012c. 106. – Bakó Erzsébet gy.); Bene (MZA 94321. – Magyar Zoltán gy., 2012); Érdengeleg (MZA 107179. – Magyar Zoltán gy., 2016).

ER: Szentbenedek (Tagányi Károly–Réthy László–Kádár József, 1903. VI. 319.); Marossárpatak (Vajda András, 2015. 91., 103. – Adorjáni Károly gy., 1943); Marossárpatak (BBE MIK Á-18/19–20. – Bíró Emma gy., 1948); Abafája (MZA 36752. – N. N. gy., 1990); Magyarborzás (Magyar Zoltán, 2012a. 397. – Poenar Rus Éva gy., 2001); Magyarvista (Magyar Zoltán, 2004a. 247.); Vajdakamarás (Uő, 2012a. 303.).

F 76.1. A folyton elszakadó kötél. A kútban/víz mélyén rejtőző harangot hiába próbálják kihúzni, ugyanis a hozzá rögzített kötél, még a legerősebb lánccal is minduntalan elszakad még azelőtt, mielőtt a harang a felszínre kerülne.

DT: Zalabér (EA 6273/8. – Szentmihályi Imre gy., 1957); Pakod (EA 6279/1. – Szentmihályi Imre gy., 1957).

FF: Hangony (GA 481/24. – Perger Gyula gy., 1981).

AF: Hódmezővásárhely (Kiss Lajos, 1931. 279.); Nagyszénás (Gunda Béla, 1934. 23.); Orosháza – 10 (EA 6445/4–11. – általános iskolai tanulók gy. Nagy Gyula vezetésével, 1938–1943); Pusztaföldvár (Nagy Gyula, 1955. 222.); Beszterec (Kiss Lajos, 1961. 33.); Szentetornya (Beck Zoltán, 1965. 141.; Uő, 1996. 72.); Akasztó (VKMA ltsz. n.; MZA 78901. – Réthey Prikkel Miklós gy., 1977).

F 76.2. A harang őrzői. A földbe/kútba/víz alá rejtett harangot természetfeletti erők őrzik, melyek megakadályozzák a kegytárgy kiemelését.

F 76.2.1. A harangot őrző kiskutya. A kincses harangot megpróbálják kiemelni a rejtekhelyéül szolgáló kútból, de amikor az már a felszínre érne, egyszer csak egy kis fekete kutya jelenik meg az ökrök előtt és megugatja/megharapja őket (az orrukat), mire azok megbokrosodnak/egy kis fekete kutya terem a helyszínen és átugorja/elharapja a láncot, mire az elszakad, és a harang még mélyebbre zuhan vissza, mint volt azelőtt.

DT: Éberhárd (Deme Gyula, 1933. 12–13.).

AF: Pusztaföldvár (Patay Pál, 2010. 168. – 1880); Nagykopáncs (EA 2877/77. – Kálmány Lajos gy., 19. század vége); Hódmezővásárhely (Kiss Lajos, 1931. 279.); Pusztaföldvár (Gunda Béla, 1934. 23.); Orosháza – 19. (EA 6445/2–11. – általános iskolai tanulók gy. Nagy Gyula vezetésével, 1938–1943); Pusztaföldvár – 2 (Nagy Gyula, 1955. 222.); Kardoskút (Beck Zoltán, 1965. 140.; Uő, 1996. 67.); Királyhegyes (MFMNA 286-1971/2. – Búvár Anna gy., 1969); Pusztaföldvár – 2 (Beck Zoltán, 1996. 76., 77.); Orosháza (Pócs Éva szerk., 2012. 187. – Patakfalvi István gy.).

F 76.2.2. A harangot őrző egyéb állatok. A kincses harangot különféle természetfeletti erejű állatok/az állatok alakját magára öltő ördög őrzi (vörös kakas/fekete kakas, amely a harang tetejére repül és elkukorékolja magát; fekete macska, amely elszalad a harangot húzó ökrök előtt/amely elrágja a kötelet;

egy nagy béka, amely ráugrik a harangra/felugrik az ökrök előtt; egy nagy bika, amely a kútban a harangon ül), ezért az kivehetetlen.

AF: Pusztaföldvár (EA 2032/25. – N. N. gy., 20. század eleje); Orosháza (EA 6445/3–4. – Tóth Irén gy., 1938); Pusztaföldvár (Patay Pál gy., 2010. 167. – 1955); Pusztaföldvár (EA 12572/12. – Ágoston Éva gy., 1960; Beck Zoltán, 1965. 140–141.; Uő, 1996. 70.); Túrkeve (MMMNA 527-1968/110. – Bereczki Imre gy., 1968); Túrkeve (MOA 9667. – Bereczki Imre gy., 1968); Tótkomlós (Beck Zoltán, 1996. 94.); Érbogyoszló (Magyar Zoltán, 2012c. 106.).

F 76.2.3. A harangot őrző ördög. A kincses harangot az ördög (a tisztátalan/ gonosz szellem) őrzi, ezért az kivehetetlen a rejtkehelyéről.

AF: Beszterec* (Kiss Lajos, 1961. 33.).

ER: Bogdánháza (Petri Mór, 1902. III. 149.); Magyarózd (Horváth István, 1971. 454.; Uő, 1980. 539.); Magyarbikal (Szabó Géza, 1978. 116.); Magyarózd (Horváth István, 1980. 44.); Körösfő (Sebestyén Kálmán, 1998. 54.); Magyarborzás (Magyar Zoltán, 2012a. 397. – Poenar Rus Éva gy., 2001).

SZ: Kisborosnyó (Orbán Balázs, 1869. III. 165.).

F 76.3. Az átokkal elrejtett harang. A harangot/kincses harangot átok kíséretében/„varázslattal” rejtik el, és mivel a kincsesítők sem az átkot, sem annak feloldási módját nem ismerik, a kegytárgyat/a kincses harangot képtelenek a fölből/a kút mélyéről kiemelni.

AF: Karcsa (Balassa Iván, 1963. 516.; Uő, 1975. 20. – Fodor Sámuel feljegyzése, 1851); Pusztaföldvár (EA 26297. – Dér István gy., 1931); Orosháza – 3 (EA 6445/2., 5. – Fazekas Gizella, Kulcsár Etel és Rajki Mária gy., 1938); Gádoros, Pusztaföldvár, Csorvás, Orosháza (EA 12572/10., 12., 15., 18. – Ágoston Éva gy., 1960; Beck Zoltán, 1965. 140–142.; Uő, 1996. 69–70., 74–75.); Kisvárda (Ferenczi Imre–Molnár Mátyás, 1972. 213.); Csanádalberti* (Krupa András, 1974. 301–302.); Akasztó (VKMA ltsz. n.; MZA 78901. – Réthey Prikkel Miklós gy., 1977); Albis (Balláné Bakó Erzsébet–Török Ferenc, 2003. 114.).

ER: Kercsed (Orbán Balázs, 1871. V. 120.); Magyarcsaholy (Vass Márton, 1972. 28.); Magyarbikal (Sebestyén Kálmán, 1996. 40.); Magyarbikal (Magyar Zoltán, 2004a. 264.).

F 76.3.1. Az Isten neve mint tabu. A harangra az elrejtők olyan átkot mondanak, hogy ha ki akarják venni, és közben kimondják Isten nevét, a harang azonnal süllyedjen vissza.

AF: Orosháza (EA 6445/2. – Kulcsár Etel gy., 1938); Orosháza (EA 6445/2. – Rajki Mária gy., 1938); Pusztaföldvár (Nagy Gyula, 1955. 222.).

→MZ V. F 76.5.

F 76.4. Az óvatlan kiáltás. A harangot már kis híján kihúzzák a kútból, amikor az egyik ember biztatásképpen elkiáltja magát („Húzd meg még egyszer!”/ „Mindjárt a miénk lesz!”/stb.), mire a lánc elszakad, és a harang visszazuhan a kút mélyére.

AF: Beszterec* (Kiss Lajos, 1961. 33.); Orosháza (EA 6445/9. – Szepesi Mária gy., 1943); Orosháza (EA 6445/9. – Udvari Ferenc gy., 1943); Csorvás (EA 5453/1. – Ágoston Éva gy., 1960); Karcsa (HOMNA 5453/1. – Kerülő Tünde és Simon Nóra gy., 1986).
→MZ VIII. F 81.

F 76.5. Az óvatlan káromkodás. A harang/kincses harang kiemelése közben a jelenlévők egyike a nagy erőlködés közepette elkáromkodik magát, mire a harang visszazuhan korábbi helyére, és onnan soha többé nem tudják kimozdítani.

DT: Éberhárd (Deme Gyula, 1993. 12–13.; Dicskó József, 1994. 57–58.); Zalabér – 5 (EA 6273/1–2., 5., 8. – Szentmihályi Imre gy., 1957).

FF: Tokaj (EA 442/95–96. – Forgács István gy., 1913); Tokaj (EA 6273/1–2.. 5., 8. – Szentmihályi Imre gy., 1957); Nemesbikk (EA 15430/76. – Takács Erzsébet gy., 1967); Taktaszada (Szabó Lajos, 1975. 277–278.); Herencsény (Zólyomi József, 1998. 7.); Hollókő* (Bosnyák Sándor, 2000. 145.); Herencsény (Magyar Zoltán, 2004b. 164–165.); Nagymaros (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 117.); Kerekgede/Feled (MZA 92829. – Varga Norbert gy., 2011).

AF: Pusztaföldvár (Patay Pál, 2010. 168. – 1880); Pusztaföldvár (Gunda Béla, 1934. 23.); Orosháza (EA 6445/10. – Udvari Ilona gy., 1938); Orosháza (EA 6445/9. – Udvari Eszter gy., 1943); Kiskunfélegyháza* (EA 7678/7–8. – Szentmihályi Imre gy., 1949); Pusztaföldvár (Nagy Gyula, 1955. 222.); Nyírbogdány (JAMNA 238-67/15. – Csermely Tibor gy., 1962); Orosháza (Pócs Éva szerk., 2012. 187. – Patakfalvi István gy.).
→MZ VIII. F 82.

F 76.6. „Jaj, a kisujjam!” A folyóba/mocsárba/kútba süllyedt harangot megpróbálják kiemelni az emberek, és már majdnem sikerül is nekik, amikor valaki azt kiáltja: „Jaj, a kisujjam!”/„Hő, megállj, a kisujjam kiszakad!” Az emberek arra gondolva, hogy közülük kiáltott valaki fájdalomában, megállnak a húzással, mire a harang visszaesik, és elmerül véglegesen. A harangot kiemelni szándékozó emberek csak akkor jönnek rá arra, hogy a kiáltás a víz fenekéről/a kút mélyéről a kincset őrző természetfeletti lénytől (tündértől stb.) származik.

AF:

– A karcsei vízbe ejtett harang: Tiszakarád (MOA 2089. – Dégh Linda gy., 1950); Vajdacska (MOA 11777. – Valádi Erzsébet gy., 1950-es évek); Karcsa (Balassa Iván, 1960. 236–238., 238–239.; Uő, 1963. 99–100., 193–195.); Zemplénagárd (MOA 476. – Nagy Ilona gy., 1965); Karcsa HOMNA 2716/4. – Nagy Géza gy., 1971); Karcsa (HOMNA 2485/5. – N. N. gy., 1971); Karcsa – 2 (HOMNA 2486/2–3., 5. – Dács Éva gy., 1971); Karcsa* (MOA 14179. – Bosnyák Sándor gy., 1973); Karcsa (EA 21090/41. – Dakos Irén gy., 1981); Karcsa* (HOMNA 5453/1. – Kerülő Tünde és Simon Nóra gy., 1981); Karcsa (Bódisz Attila, 1991. 18–20.); Karcsa* (Pápai Istvánné Páhi Emma–Huszár Andrea Magdolna, 2008. 8.); Karcsa* (MZA 111147. – Huszár Andrea Magdolna gy., 2008). FF: Sára – 2 (NIFA 726. – Dégh Linda gy., 1943); Sára – 3 (NIFA 697. – Dégh Linda gy., 1948–1951).
– Az ajaki elsüllyedt falu harangja: Ajak (Luby Margit, 1985. 65. – 1954).
– A besztereci kútba rejtett harang: Beszterec* (Kiss Lajos, 1961. 33.).
– A tornyospálcai elsüllyedt harang: Tornyospálca (EA 15457/21. – Ferku Imre gy., 1967).

– A kisvárdai várkútba dobott harang: Kisvárdá (Ferenczi Imre–Molnár Mátyás, 1972. 213.); Kisvárdá (Molnár Sándor, 2003. 199.).

– Az érkörtvélyesi elsüllyedt harang: Érkörtvélyes (Csomortáni Magdolna, 1984. 77.).

FF:

– A bodrogsárai vízbe ejtett harang: Sára – 2 (NIFA 726., 697. – Dégh Linda gy., 1942, 1943).

F 76.7. A harang rejtkehelyét előntő víz. Az elrejtett harangot már-már sikerül kiemelni, de hirtelen víz árasztja el a kiszáradt kutat/a kiszáradt tómedert. / A kútba rejtett harangot azért nem merik kiemelni, mert ha megtennék, előntené a víz a falut.

AF: Tiszapalkonya/Pusztaföldvár (Szende László, 2002. 410. – Dénes Sándor feljegyzése, 1961); Jászfényszaru – 2 (EA 21290/25., 16. – Kiss József gy., 1981).

ER: Magyarbikal (Szabó Géza, 1978. 116.); Magyarbikal (Magyar Zoltán, 2004a. 264.).

F 76.9. A kivethetetlen harang (egyéb hagyományok).

F 76.9.1. Az elfeledett varázsige. A kútba rejtett harangot azért nem tudják kiemelni, mert az elrejtők az eltelt idő alatt elfelejtették a kegytárgy megkötését feloldó varázsigtét.

ER: Torda (Orbán Balázs, 1889. 117.).

F 76.9.2. A véres eső. A kútba rejtett harangot azért nem tudják kiemelni, mert hirtelen támadt véres eső riasztja el a helyszínről az embereket.

DT: Salomvár (Gönczi Ferencz, 1914. 75.).

F 76.9.3. A harangos kútban terjengő olajszag. A kútba rejtett harangot azért nem tudják kiemelni, mert olajszag kezd terjengeni a mélyéről, majd később füstölni is kezd.

AF: Orosháza (EA 6465/8. – Rosta Mária gy., 1938).

F 76.9.4. A harangos kútból kicsapó láng. A kútba rejtett harangot azért nem tudják kiemelni, mert amikor hozzáfognak, kék láng csap ki belőle.

ER: Magyarbikal (Jankó János, 1892. 35–36.).

F 76.10. A kincses harang kiemelésének módja. A kútba rejtett harangot csak akkor tudják kiemelni, ha olyan két ökröt és egy kis fekete kutyát fognak a járom elé, melyek egyaránt karácsony este 9 órakor születtek.

AF: Orosháza (EA 6445/8. – Rajki István gy., 1938); Orosháza (EA 6445/10–11. – Nagy Gyula gy., 1943).

F 77. A megnehezdedő harang. Két szepességi település verseng az elpusztult menedékkői kolostor harangjáért. Az egyik község előljárói azt bizonygatják, hogy a harang az ő határukban van, ezért fogatot küldenek, hogy hazaszállítsák

a templomukba, de huszonnégy tulok sem tudja a szekeret elhúzni. A másik község mindössze két borjút küld a kolostori harangért, ám azok mégis könnyedén hazahúzzák értékes terhüket. / A kusalyi/gorzafalvi nagyharangot elszállítják, hogy ágyút öntsenek belőle, de a szomszéd községnél nem tudják továbbvinni, mert annyira megnehezedik, hogy nem bírják vontatni az igásállatok/mert „a Jóisten úgy akarta”.

FF: Szepesség (Tompa Mihály, 1846. 197–200.; Uő, 1870. 566–567.); Szepesség (Kovács Mihály, 1919. 28–29.).

ER: Kusaly (Magyar Zoltán, 2007a. 258.).

MO: Gorzafalva (Csoma Gergely, 2016. 20. – 1991)

F 78. A vándorló harangok.

F 78.1. A Rómába menő harangok. Egy késmárki diák arról hall, hogy nagypénteken a harangok Rómába mennek. Szeretne megbizonyosodni e szóbeszédről, ezért nagycsütörtökön este felmászik a toronyba, és egy szíjjal hozzákötözi magát a nagyharang ütőjéhez. Alig helyezkedik el a harang belsejében, amikor egyszerre hirtelen nagy rázkódást érez, és úgy érzi, mintha kirepülne a templomtoronyból. A diák eszméletét veszti, és csak másnap tér magához a római Szent Péter-bazilika tornyában, ahol a harangozó talál rá az ismeretlen idegenre. A diák elmeséli neki csodás kalandját megbizonyosodva arról, hogy a hír, miszerint a harangok nagypénteken Rómába mennek, valóban igaz.

FF: Szepesség/Nagyszeben* (Riedl Frigyes, 1930. 48–49. – Zwo wundersame Historien aus Ungarn und Siebenburgen, 1682); Szepesség (Marczányi György, 1897. 1.); Szepesség (Budapesti Hirlap, 1896. április 3. 4.); Szepesség (Kovács Mihály, 1919. 28.); Szepesség (Patay Pál, 1977. 44.).

F 78.1.1. A Rómába vitt szeplő. A nagypénteki harang elviszi Rómába a szeplőt.

ER: Felsőbánya (Magyar Zoltán szerk., 2010. 152. – Balla Katalin gy., 1980-as évek).

F 78.2. A Máriaradnára menő harangok. Nagypénteken a harangok Máriaradnára mennek gyónni.

AF: Temesvár (MZA 34717. – Magyar Zoltán gy., 2010).

F 79. Az önként kútba szálló harangok. A herencsényi „Töröktemplom” harangjait a törökök el akarják szállítani, hogy ágyút öntsenek belőlük, mire a harangok maguktól leszállnak a toronyból és leereszkednek a templom melletti kútba, nehogy gyilkos tárgyak váljanak belőlük.

FF: Herencsény (Magyar Zoltán, 2004b. 164–165.).

F 80. Haranggal kapcsolatos egyéb csodák.

F 80.1. A lereszelhetetlen szentkép. A reformátusok magukénak akarván megszerezni a falubeli katolikus kápolna harangját, lereszelik róla Szűz Mária képét,

de a kép hamarosan újra „kivirágzik” rajta. /Az ellenség megpróbálja szétörni az elrabolt harangot, de képtelenek kárt tenni benne.

FF: Körtvélyes (Bálint Sándor, 1977. II. 107.).

MO: Gorzafalva (Csoma Gergely, 2016. 20. – 1991).

→MZ II. H 420. →MZ V. B 27.4.

F 80.2. Szent Katalin harangjai. A körmöcbányai tűzvész idején a vártemplomban is belekapnak a lángok, és a toronyban a harangok olvadni kezdenek. Ekkor hirtelen a harangok egyikén egy fehér nőalak, Szent Katalin jelenik meg, aki kis vizet fröccsent rá, mire a tűz azonnal megszűnik.

FF: Körmöcbánya (Versényi György, 2011. 44. – 1883; Uő, 1895. 128.).

F 80.3. A büntető harang.

F 80.3.1. Miért nincs a veszprémi Gizella-kápolna tornyában harang? Egy szélroham kiveti a toronyból a kápolna harangját, és agyonsújtja vele a lelketlen, esküszegő főurat. Azóta hiába tesznek másik harangot a toronyba, mindig kidobja onnét valami titokzatos isteni erő.

DT: Nagyvázsony (LDMNA 311/10. – Zsiray Lajos gy., 1978).

F 80.3.2. Aki a déli harangszó alatt hamisan esküdött. Egy székely ember úgy esküszik meg a déli harangszó mellett (hamisan), hogy még a sírjában sem legyen nyugta, ha nem mond igazat. A sors a hamisan esküdőt egy évre rá éri el, amikor felakasztja magát. A túlvilágon azzal bűnhődik, hogy minden déli harangszókor egyet fordul a sírjában. Azóta nem harangoznak abban a faluban pontosan déli 12 órakor.

SZ: Küküllőkeményfalva (EA 24446/35–36. – Csergő Bálint gy., 1985; Csergő Bálint gy., 1992. 19.).

F 80.3.3. A harang megszentégtelenítője. A kommunista időkben le akarják vétetni a templomból a harangot, de a lábát töri az az ember, akit felküldenek érte a toronyba. / Egy pásztor, aki jól tud különféle hangokat utánozni, egyszer tréfából a faluban felhangzó harangszót utánozza. Imádkozó társai ezen annyira megbotráncolnak, hogy kivágják a nyelvét, és megölik a szentségtörő pástort.

DT: Pered (MZA 90699. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).

FF: Kapronca (Versényi György, 1895. 238.).

F 80.3.5. Az elnémult harang. A harang nem szólal meg, ha bűnös/egyházi szentségek nélkül meghalt ember temetésén próbálnak harangozni vele.

DT: Makád (Vargyas Lajos, 1944. 150.).

ER: Detrethemtelep (Keszeg Vilmos, 1994c. 177–178.; Uő, 1999. 199.); Oltszakadát (Kisgyörgy Zoltán, 2010. 87.).

SZ: Siklód (Hegyi József, 1937. 474.); Andrásfalva (Bosnyák Sándor, 1984. 137.).

F 80.5. Az esőhozó faharang. Ha nagy szárazság idején ellopják a román templomból a „tókát” (faharangot), és belévetik egy száraz kútba, akkora eső kerekedik, hogy a kút megtelik vízzel. Egy luzikalugari csángó így cselekszik, és nemsokára valóban megjön az eső.

MO: Luzikalugar (KJNTA Csángó Archívum K 21/14. – Lükő Gábor gy., 1933).

→MZ V. F 74.1.5.

F 80.7. A könnyező harang. A település harangját a közeli városba szállítják, ahol az folyamatosan nedvezik („könnyezik”). Amikor visszaszállítják eredeti helyére, a könnyezés abbamarad.

FF: Szélpöruba (MZA 108670. – Magyar Zoltán gy., 2017).

F 81–100. Egyéb harangmondák

F 81. A tündérek és a harangszó. A tündéreket zavarja a várak közelében élő emberek harangja, és hogy ne kelljen tovább hallgatniuk azt, inkább elköltöznek a vidékről.

ER: Mezőménés (Kóváry László, 1857. 90.; Uó, 1866. 59.; Benedek Elek, 1926. 65–67.).

SZ: Csík (Hankó Vilmos, 1896. 232–233.); Tusnád (Duka János, 1993. 14–17. – 1975).

→MZ IX. B 98.1.

F 82. Az ördögök és a harangszó. Az ördögök azért építenek egy hosszú sánctot, hogy ne hallják a faluból kiszűrődő harangszót. Nem is hallatszik azóta azon túl.

AF: Berettyóújfalu (EA 16813/202. – Sándor Mihályné gy., 1966).

F 85. Történeti hagyományok.

F 85.1. Történelmi eseményre emlékező harangszó.

→MZ I. L 61–70.

F 85.2. A füstöt felfogó harang. A tatárok elől menekülők egy harangot tesznek kunyhójuk tetejére, nehogy a felszálló füst elárulja hollétüket az ellenségnek.

FF: Fancsal (Kovács Mihály, 1919. 29. – Lang János feljegyzése nyomán).

F 85. Harangod nevének eredete. A vidék népe szorgalmas munkával dombokat hord össze, és azokon fatornyokat épít, melyekben harangokat helyeznek el, hogy a törökök közeledését az ott élők számára időben jelezhessék. E sok hajdani haranglábról eredezteti nevét a Harangod-vidék.

FF: Harangod-vidék (Szabó Lajos, 1975. 435.).

→MZ IX. C 31.4.2.

F 87. Az elátkozott harangtorony. Az ákosi templom északi tornya mindig üresen áll, mert hiába tesznek oda akármilyen érces hangú harangot, és hiába húzzák akármennyit is, abban a toronyban nem szólal meg.

AF: Ákos (Bunyitay Vince, 1887. 11.).

F 88. A villámokat vonzó harang. A kútba süllyesztett harang magához vonzza a villámokat még azután is, hogy a kút betemetődik, és a kegytárgyat több méternyi földréteg fedí be.

DT: Győrság (EA 17566/2. – Simon Anna gy., 1972).

F 89. A harangszóban hallott jajkiáltás. A kegyetlen várúr lefejeztetett felesége jajkiáltásait véli hallani a harangszóban, ezért a várkapolna harangjait a vár kútjába dobhatja.

AF: Kisvárda (Ferenczi Imre–Molnár Mátyás, 1972. 213.).

F 91. A harang mint tabu. A kiháló magyar egyházközség templomát átveszik a falubeli románok, de a harangot nem, mert tartanak attól, hogy az hasonló sorsra juttatná az ő közösségüket is.

ER: Szamosardó (Magyar Zoltán, 2007a. 259.).

→MZ V. F 15.

F 92. A jogtalanul eladott harang (A lehetetlen feladatra kárhoztatott pap).

A pap (ortodox pópa/református pap) a hívei engedélye nélkül eladja az egyházközség értékes régi harangját. Az emberek büntetésül elűzik a papot, és azt mondják neki, hogy csak akkor fogadják vissza, ha a hátán hozza vissza az eladott harangot.

ER: Komorzán* (Kónya László szerk., 2003. 171.); Válaszút (Ablonczy Bálint–Korniss Péter, 2013. 16.); Válaszút (MZA 97441. – Magyar Zoltán gy., 2013).

F 93. A halálra ítélt harangöntő. A segédjét hirtelen haragból megölő harangöntő mestert halálra ítéli a bíróság. A mester az utolsó szó jogán azt kéri, hogy addig hagyják életben, amíg a harang elkészül, mert legalább még annak a hangját szeretné hallani. A mester számítása beválik, ugyanis mire a harang elkészülne, kitör a háború, és a félig kész harangot elszállítják, hogy ágyút öntsenek belőle.

ER: Torda (Nagy Ilona, 2002. 365.).

→MZ II. K 90.

F 94. A haranggal lefejezett Kaszparek. A lublói kísértetet, a holtában is hazajáró Kaszpareket egy haranggal fejezik le, hogy megszűnjön a nyughatatlan lélek visszajárása.

FF: Ólubló (Matirko Bertalan, 1890. 272.).

F 96. A végrendeletileg hagyományozott harang. Egy gazdag nemesasszony birtokai között utazgatva mindig magával viteti a család régi harangját is, és úgy rendelkezik, hogy halála esetén, ahol éppen tartózkodik, a harangot az az egyházközség örökölje. Egy alkalommal, amikor csak rövid időre szándékozik elutazni, a harangot kivételesen nem viszi magával, és váratlanul, a harang nélkül éri utol a halál. A község (Magyarmacsкас) népe a végrendelet értelmében magának követeli a harangot, amit a másik faluval folytatott hosszas pereskedést követően kap csak meg.

ER: Magyarmacsкас (KJNTA 2129-08/9. – Barcsay Andrea-Krisztina gy., 1992).

F 97. A harangon látható harapásnyomok. Egy legény azzal dicsekszik, hogy ő még a harangból is ki tud harapni egy darabot. A legények fogadnak ebben, mire az illető felmegy a haranglábba, és beleharap a bronzból készült öntvény szélébe. Mivel egy kicsi részt valóban sikerül kiharapnia belőle, megnyeri a fogadást. A csonka bodonkúti harangot a háború alatt magukkal viszik a katonák, és noha a falu neve nem szerepel rajta, a harapásnyom alapján a bodonkútiak azonosítani tudják, s így visszakapják jogos tulajdonukat.

ER: Bodonkút (KJNTA 2129-08/7. – Barcsay Andrea-Krisztina gy., 1992).

F 99. A harangok szava. Egyes harangok beszédes kongásukkal utalnak az eredetükre/a védőszentjükre/a község lakóinak fő jellemzőire. A halászi harang azt mondja: „Kan túrt ki... kan túrt ki...!” A kerekgedei harang azt mondja: „Szent Antal, Szent Antal!” A vadászi harang azt mondja: „Sonka, szalonna. Sonka, szalonna.” A pelei (Érdengelegről származó) harang azt mondja: „Elloptak, elloptak.”/ „Hat magyar lopta.” A komorzáni harang azt mondja: „Má-lé ke-nyér!” A szászcsávási harang azt mondja: „Gazdag Csávás, gazdag Csávás!” A gógáni nagyharang azt mondja: „Nincs búza, nincs búza!”, mire a kisharang rávágja: „Ad Gál, ad Gál.” / Az erdőszentgyörgyi harang a gazdagoknak azt mondja: „Sok pénz! Sok pénz!” A szegényeknek pedig: „Ringy-rongy! Ringy-rongy!” / Stb.

KM: 104 adat (Magyar Népmesekatalógus 9., 1990. 178–183. További adatok:

DT: Halászi (EA 27466/9. – Rigó Endréné gy., 1996).

FF: Penc (EA 27164/6. – Gerengay Pál gy., 1922–1955); Eger (MZA 103222. – Manger Mária gy., 1992); Kerekgede, Kerekgede/Feled (MZA 92830., 92839. – Varga Norbert gy., 2010.).

AF: Bélzerénd (MZA 99591. – Magyar Zoltán és Harangozó Imre gy., 2014); Érdengeleg – 2 (MZA 107179., 107182. – Magyar Zoltán gy., 2016).

ER: Komorzán (Kónya László szerk., 2003. 171.); Dicsőszentmárton (Magyar Zoltán, 2005a. 108.).

SZ: Erdőszentgyörgy (Ráduly János, 2006. 19.).

MO: Lábnik (MZA 111976. – Iancu Laura gy., 2010k.).

→MZ V. F 14. →Formulamesék.

G 1–70. FORRÁSMONDÁK (SZENTKUTAK)

G 1–20. A szentkút eredete

G 1. Isten kútja. A vidéken elapad minden forrás, és a népet szomjhalál fenyegeti. Az emberek elkeseredésükben Istenhez fohászkodnak, aki két hét után meghallgatja a panaszukat, és a tizenhatodik napon bővizű forrás fakaszt a hegy tövében. Ez a forrás a pécsi (a néhai Magyarüreg falutól északkeletre fekvő) Isten-kút/Isten kútja.

DT: Pécs (Bartha Kálmán, 1895.; Pesti János szerk., 2002. 353–355.).

G 2. Jézus kútja.

G 2.1. Jézus születésekor fakadt forrás. Jézus születésének a pillanatában egy forrás fakad (a későbbi Balaton tava).

DT: Balaton vidéke (Relković Davorka, 1916. 293. – 1846).

→MZ IX. A 11.1.

G 2.2. Jézus által fakasztott forrás. Jézus és Szent Péter a földön vándorolnak, és a Muravidéken/Nagybánya vidékén nem találnak sehol sem vizet (mosdóvizet/ivóvizet), mire Jézus leszúrja a botját/a keresztyét a földbe, és azon a helyen bővizű forrás fakad. / Földi vándorlásaik közben a Maros mentén járva Szent Péter megsomjazik, mire Jézus a földbe szúrja a botját, és a helyén forrás fakad.

DT:

– A dunántúli melegforrások/A lendvai hőforrás: Lendva (Penavin Olga, 1995. II. 343. – Pivar Ella gy.); Radamos (MZA 87707. – Magyar Zoltán gy., 2011).

ER:

– A nagybánya-kereszthegyi forrás: Nagybánya-Veresvíz (Magyar Zoltán szerk., 2010. 112. – Görbe István gy., 1958–1960).

– A marossárpataki Jézus-kút/Jézus kútja: Marossárpatak (Zsejki Erzsébet, 1991. 180.); Marossárpatak (EA 26155/7. – Ercsei Enikő gy., 1994).

G 2.3. Jézus lábnyomából fakadt forrás. Földi vándorlásaik közben Jézus lábnyomából forrás fakad.

DT:

– Az ösküi Aranyos-kút: Öskü (Veszprém megye földrajzi nevei IV., 2000. 205.).

FF:

– A selmecbányai Kálvárián fakadó szentkút: Ipolynyék (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 221.).

G 2.4. Jézus szamarának nyomából fakadt forrás. A vándorló Jézus szamarának patái nyomán forrás fakad.

AF:

– A sándori/bunáricsi szentkút: Szabadka (Raj Rozália–Nagy István, 1995. 206.).

G 2.5. Jézus emlékére fakadt forrás. Jézus ottani üldözésének/ottani megkínzásának emlékére forrás fakad.

DT–AF:

– A sándori/bunáricsi szentkút: Dobradó – 2 (MZA 91190., 91192. – Magyar Zoltán gy., 2010).

G 3. Szűz Mária kútja.

G 3.1. Szűz Mária által fakasztott forrás. Szűz Mária a falu határában forrást fakaszt, és a vizét gyógyító erővel ruházza fel. / Szűz Mária a hozzá fohászoló szegény asszony kútját vízzel tölti meg. / Szűz Mária megjelenésének a helyén forrás fakad.

DT:

– A lengyeltóti Szentkút: Lengyeltóti (EA 1358/7. – Horváth Ilona gy., 1929).

– A vasvári Szentkút: Vasvár (Vajkai Aurél, 1942. 130.).

– A csatka Szentkút: Csatka* (Vajkai Aurél, 1942. 121–122.).

– A cseh szentkútak: Cseh (Vas megye földrajzi nevei, 1982. 537.).

– A csobánkai Szentkút/Mária-kutacska: Csobánka (Bárth János, 1990. 370.).

– A magyaregregyi Szentkút: Magyaregregy (L. Imre Mária, 1995. 201–202.).

– A tardosi Szentkút: Tardos (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 68. – Kemecci Lajos gy.).

FF:

– A bényi Szentkút: Bény (Esztergom vármegye, 1908. 17.); Bény (EA 26125/1. – Jankus Gyula gy., 1993).

– A kápolnai Kis kút: Kápolna (EA 635/61. – Székely László gy., 1914).

– A tófalui Szentkút: Tófalú (EA 13931/4–5. – Berényi Andrásné gy., 1964).

– A lehotai szentkút: Lehota (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 261.).

– A Básti-hegyben fakadó szentkút: Dobfenek (MZA 1201. – Magyar Zoltán gy., 1998).

– A várhosszúréti Buzgó-forrás: Berzéte (Magyar Zoltán, 2011c. 225.).

AF:

– A dusnoki tó: Dusnok* (Bárth János, 2005. 1066.).

ER:

– A Tisza forrása: Máramaros vármegye (Hanusz István, 1900. 65.).

– A szilágynagyfalui forrás: Szilágynagyfalú (Bara Madarász Éva, 2003. 66–68.).

SZ:

– Egy zetelakai kút: Zetelaka (Magyar Zoltán, 2011a. I. 217.).

MO:

– A kacsikai szentkút: Lujzikalugar (Stekovics Rita, 1995. 710.).

G 3.1.1. A jánoshegyi szentkút eredete. Szűz Mária megjelenik fehér ruhában az emberek szeme láttára. Miután eltűnik, egy szép fehér bárány jelenik meg azon a helyen, majd mellső lábaival kaparni kezdi a földet, mire a gödörből egy gyógyító forrás fakad.

FF: Jánoshegy (Versényi György, 1895. 127.); Körmöcbánya (EA 16019/6. – Lánzos Zoltán gy., 1977).

G 3.1.2. Szűz Mária által megszentelt kút. Szűz Mária áldása nyomán válik gyógyító erejűvé egy már meglévő kút.

ER: Szőkefalva – 3 (Gyórfy Eszter, 2012. 88., 101., 196–197., 201., 208.).

G 3.2. Szűz Mária lábnyomából fakadt forrás. A megjelenő Szűz Mária lábnyomából/onnán, ahol a lábával megérinti a földet/onnán, ahonnet felszáll a mennyországba, gyógyító vizű forrás fakad.

DT:

– A csobánkai Mária kutacska/Szentkút: Csobánka (Thirring Gusztáv, 1900. 173.); Csobánka (Pillman Alfonz, 1933. 2; Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 263.).

– A tatai gyógyforrás: Tata (Rohrbacher Miklós, 1988. 83.; Szendrey Zsigmond, 1922. 58.).

FF:

– Mátraverebély-Szentkút: Diósgyőr (EA 635/79. – Székely László gy., 1914).

AF:

– A doroszlói Szentkút/Bajkút: Doroszló (Raj Rozália–Nagy István, 1993. 16.); Doroszló (Farkas Adrienne, 2011. 33.).

ER:

– A kolozsmonostori Mária-kút: Kolozsvár (Versényi György, 1901. 219.).

G 3.3. Máriakönyve (Szűz Mária könnyeiből fakadt forrás). Egy idős házaspár Baja határában egy fára függesztett Mária-képhez jár ájtatoskodni. Útonállók támadják meg őket, és mivel semmit sem találnak náluk, bosszúból odakötözik őket a képesfához, majd sorsukra hagyják a két öreget. Szűz Mária szeméből részvétből könny kezd záporozni, s a könnycseppekből a fa tövében két forrás fakad. / Egy vándorlegény pihen meg a képesfa alatt, és sanyarú sorsán kesereg. Mária megszanja őt, és siratni kezdi a fiút. A könnycseppek a legény karjára hullnak, aki csodálkozva tekint körül, hiszen még csak felhő sem látszik az égen. Mária ekkor megszólal a fán, és felszólítja a fiút, hogy merítsen a forrás vizéből. A vándorlegény megmosakodik a Mária könnyeiből fakadt forrásban, és lelki bánatából nyomban kigyógyul. / Szűz Mária könnyeiből Bakonybélen három forrás fakad. / A Székelyföldön van egy kút, ahol Szűz Mária könnyei örökké csepegnek.

AF:

– A máriakönyvei/vodicai szentkutak: Szakmár (Eckert Irma, 1937. 35.); Máriakönyve/Vodica (BSH 147-84/17. – Bálint Sándor gy., 1941); Máriakönyve/Vodica – 2 (Bálint Sándor, 1943. 164.; Uó, 1944. 53.).

DT:

– A bakonybéli Hármaskút/Szentháromság-kút/Szent Gellért-, Szent Günther- és Szent Mór-kút: Bakonybél (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 226–227.); Bakonybél (S. Lackovits Emőke, 2004. 267.; Uó, 2008. 47.).

SZ:

– Közelebről helyileg meg nem határozott székegyföldi forrás: Homoródkarácsonyfalva (Magyar Zoltán, 2011d. 134.).

G 3.4. Szűz Mária fürdővize. A forrás/a patak vize azért gyógyító erejű, mert Szűz Mária megfürdött/megmosakodott benne. / A baranyajenői és dusnoki kutacska vize Mária hajvize. / A bényi Szentkútból olykor még Szűz Mária lubickolását is hallani.

DT:

– A pilisszentkereszi Szentkút: Pilisszentkereszt (Szűcs Gyula, 1913. 75–76.).

– A baranyajenői szentkút: Baranyajenő (Kriss, Rudolf, 1937. 96.; Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 226.).

– A dombóvári Szent Anna-forrás: Dombóvár* (MZA 53114. – N. N. gy., 2002).

FF:

– A bényi Szentkút: Bény (Novák József Lajos, 1913a. 61.); Bény – 2 (Hála József, 2000. 348.; Uő, 2006. 193.); Kisgyarmat – 2 (MZA 1586., 83736. – Magyar Zoltán gy., 2006); Garammikola (MZA 103057. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2015).

– A márianosztrai Gránát-kút: Márianosztra (Hála József, 1985–1986. 73.).

– A pozbai szentkút: Pozba (Liszka József, 2000. 57.); Barsbaracska (MZA 97049. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013).

– Az ipolyviski Kutyka: Ipolyvisk (Hála József, 2000. 344.; Csáky Károly, 2012. 88.).

AF:

– A dusnoki Mária-forrás (Kuczy Károly, 1980. 109. – Pesty Frigyes, 1864. Pest-Pilis-Solt vármegye); Dusnok (VKMA ltsz. n.; MZA 32994. – Nagy Andor gy., 1976); Dusnok (Kuczy Károly, 1980. 64–65.).

– A doroszlói Mosztonga vize: Doroszló (Kovács Endre, 1982. 88.); Doroszló (Raj Rozália–Nagy István, 1993. 16.).

– A bácsmonostori Vodica/Kigyós-patak torkolata: Bácsmonostor (Beszédes Valéria, 2000. 100.).

G 3.4.1. A szentkútban fürdő galamb. Szűz Mária fehér galamb képében fürdik a forrás vizében, miáltal az gyógyerejűvé válik.

FF: Bény* (Hála József, 2000. 348.; Uő, 2006. 193.); Pozba (Liszka József, 2000. 57.); Kisgyarmat – 2 (MZA 1586., 83736. – Magyar Zoltán gy., 2006); Barsbaracska (MZA 97049. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013).

DT: Pilisszentkereszt (Szűcs Gyula, 1913. 75–76.).

G 3.4.2. Szűz Mária nyaklánc. Szűz Mária a nagybörzsönyi Gránát-kútból iszik/a Gránát-kútban mosakodik meg, és ivás/tisztálkodás közben a vízbe hullik a nyakában viselt gyöngysor. A búcsújárók azóta szedik a forrás fenekéről az apró kavicsokat, melyekről azt tartják, hogy azok Szűz Mária nyakából hullottak oda. / A nagybörzsönyi Gránát-kút színes kövei Szűz Mária forrásba hullott könnycseppjeiből lettek.

FF: Nagybörzsöny (Hála József, 1977. 612.; Horváth M. Ferenc, 2000. 186.); Nagybörzsöny (MZA 108929. – Koczó József gy., 2017); Nagybörzsöny – 5 (MZA 109573., 110145., 110878., 110879., 111206. – Magyar Zoltán gy., 2017–2018).

G 3.5. A kis Jézus fürdővize. Szűz Mária a dusnoki Márija-forrásban/a dusnoki tóban fürdeti meg a gyermekét, miáltal annak a vize gyógyerejűvé válik.

AF: Egyházaskér* (Kálmány Lajos, 1914. I. 162.); Dusnok (VKMA ltsz. n.; MZA 32994. – Nagy Andor gy., 1976); Dusnok (Bárh János, 2005. 7.; Uő, 2005. 1066.).

G 3.5.1. Szűz Mária a kis Jézus ruháit mossa ki a dusnoki szentkút vizében.

AF: Dusnok (Bárh János, 2005. 1066.).

G 3.6. Szűz Mária ivóvize. Szűz Mária iszik a pinchelyi/a nagybörzsönyi határban fakadó forrás vizéből, miáltal az gyógyerejűvé válik.

DT: Pinchely (Tolna megye földrajzi nevei, 1981. 89.).

FF: Hölvény (MZA 97050. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013); Nagybörzsöny – 3 (MZA 109573., 110178., 111206. – Magyar Zoltán gy., 2017–2018).

G 3.7. A felfedett szentkút. Szűz Mária megjelenik/látomásban megjelenik/álomban megjelenik egy kiválasztott személynek/egy beteg embernek, és egy addig ismeretlen gyógyító erejű forrás felkeresésére biztatja őt. Mária útmutatásai nyomán az általa megszólított személy rátalál a község határában/az erdőben fakadó forrásra, amely hamarosan szentkútként válik híressé.

DT:

– A máriavölgyi Szentkút: Máriavölgy – 2 (Grieskiercher Ferdinánd, 1661. 13–19.; Pásztor Lajos, 1943. 3–4., 4.); Máriavölgy (Esterházy Pál, 1690. 74–75.; Uő, 1696. 39.; Jordánszky Elek, 1836. 12.); Máriavölgy (Pásztor Lajos, 1943. 6. – Orosz Ferenc feljegyzése Kummer László nyomán, 1730-as évek); Máriavölgy (Vasárnapi Ujság, 1859. 435.); Máriavölgy (István bácsi naptára, 1878. 79.); Máriavölgy (Pozsony vármegye és Pozsony, 1904. 543.); Máriavölgy (Magyary-Kossa Gyula, 1929. II. 39–40.); Máriavölgy (Pásztor Lajos, 1940. 134.); Máriavölgy (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 189.); Nyárasd (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 263.); Hidaskürt*, Nagyfödemes (MZA 90594., 90596. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010, 2011).

– A jádsdi Szentkút: Jásd (Faller Jenő, 1934. 39–41. – Váthy István verses mondafeldolgozása, 19. század vége); Jásd (Veszprém megye földrajzi nevei IV., 2000. 92.).

– A csatári szentkút: Csátár (Vajkai Aurél, 1942. 120. – vallásos ponyva, 19. század vége); Csátár (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 262–263.).

– A marázai szentkút (Vodica/Káponai-kut): Maráza (Baranya megye földrajzi nevei II., 1982. 200.); Máriakéménd (L. Imre Mária, 1995. 205.; Uő, 2000. 174–175.).

– A tardosi Szentkút: Tardos (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 68.).

FF:

– A mátraverebély-szentkúti forrás: Mátraverebély-Szentkút (Chinorány Ede, 1929. 19.); Mátraverebély-Szentkút (Roznik Rajnér, 1939. 26.; Uő, 1948. 4., 57.); Mátraverebély-Szentkút (Manga János, 1948. 57.); Mátraverebély-Szentkút (Szenthelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 89.); Mátraverebély-Szentkút (Barna Gábor, 1990. 113–114.); Mátraverebély-Szentkút (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 193.); Ipolynyék (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 261.); Herencsény (Magyar Zoltán, 2004b. 171.). AF: Helvécia (Merinu Éva, 2006. 376.).

- A váci Hétkápolna mellett fakadó Szentkút: Vác (Csodák könyve, 1858. 160–161.); Vác (Tragor Ignác, 1923. 95.).
- A kápolnai Kis kút: Kápolna (Császi Irén, 2005. 344. – Varga Lajos feljegyzése, 1887).
- A bernecebaráti forrás: Bernecebaráti (Váci Hírlap, 1891. augusztus 23.; Limbacher Gábor, 2013. 485.).
- A hasznosi (mátraszentimre-fallóskúti) szentkút: Mátraverebély – 3 (PMNA 149/2–3., 4–5. – Hofer Tamás gy., 1950); Hasznos (Manga János, 1962. 371.); Hasznos (Holka Vilmos, 1966. 12.); Hasznos Tóth Sándor, 2003. 51–52. – 1977); Hasznos (Barna Gábor, 1990. 80.); Hasznos (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 191–192.); Hasznos (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 261.); Fallóskút (MZA 35922. – Magyar Zoltán gy., 1997); Maconka (Bosnyák Sándor, 2000. 109.); Herencsény (Magyar Zoltán, 2004b. 171.); Hasznos (Csiffáry Gergely, 2006. 415.); Péterfalva (Magyar Zoltán, 2006b. 121.).
- A debrődi Szent László-forrás: Szepsi* (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 250–252. – pszichiátriai jelentés, 1961).
- A Básti-hegyben fakadó szentkút: Vecseklő – 2 (Barna Gábor, 1982. 164., 164–165.); Vecseklő (Berecz Sándor, é. n.); Vecseklő (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 298.); Vecseklő (MZA 1203. – Magyar Zoltán gy., 1998); Egyházasbást, Medveshidegkút, Péterfalva (Magyar Zoltán, 2006b. 114–115.).
- A balassagyarmat-nyírjesi forrás: Balassagyarmat (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 30.); Balassagyarmat (Limbacher Gábor, 2001. 203.).
- A nyitralehotai szentkút: Nyitralehotá (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 209–210.).
- A hont-csitári Szentkút: Hont megye (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 261.).
- A Karancs-hegyi Szentkút: Karancsság (EA 26132/13. – Gréczi-Zsoldos Enikő gy., 1994); Somoskőújfalu (Hetény János, 2006. 40.).
- AF:
- A máriakönyvei/vodicai szentkút: Kecel (Eckert Irma, 1937. 35.).
- A doroszlói Szentkút/Bajkút: Doroszló (Bálint Sándor, 1943. 164.); Doroszló (Fritz Ferenc, 1974. 52.); Doroszló (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 78.); Doroszló (Raj Rozália–Nagy István, 1993. 16.); Doroszló Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 262.); Doroszló (Farkas Adrienne, 2011. 32.).
- Egy magyarországi szentkút: Bácskeresztúr (Bálint Sándor, 1943. 163.).
- A sándori/bunárcsi Szentkút: Szabadka – 2 (Raj Rozália–Nagy István, 1995. 206.); Szabadka (Beszédes Valéria, 1997. 64.; Uő, 2001. 35.).
- A tornyai szentkút: Tornyá (Harangozó Imre, 2003. 130.).
- ER:
- A szilágynagyfalui forrás: Szilágynagyfalu* (Bara Madarász Éva, 2003. 53–54.); Kárásztelek (MZA 98061. – Magyar Zoltán gy., 2013).
- ER–SZ:
- A szőkefalvi látóasszony udvarán lévő kút: Barót* (Magyar Zoltán, 2011b. 136.).
- SZ:
- A maglaveti szentkút: Istensegítség/Egyházaskozár (EA 4210/5a. – Diószegi Vilmos gy., 1953).
- A csíksomlyói forrás: MO: Klézse (Bosnyák Sándor, 1980. 205.).
- A gyergyószentmiklósi szentkút: Gyergyószentmiklós (EA 27257/9. – Gergely Katalin és Gergely Ildikó gy., 1995).

G 3.8. A Mária-jelenés által megszentelt forrás. Szűz Mária megjelenik egy forrás mellett/egy határbeli forrás vizében (Szűz Mária alakját vélik látni egy kútban), és attól kezdve a kút vize gyógyító erővel bír/a környékbeli nép szentkútnak tekinti.

DT:

- Az almamelléki Szent-gödör: Almamellék (Pesti János szerk., 2002. 345. – 1982).
- A balatonszentgyörgyi Szentkút: Balatonszentgyörgy (Somogy megye földrajzi nevei, 1974. 82.); Balatonszentgyörgy (S. Lackovits Emőke, 2007. 222.).
- A bodajki Szentkút: Bodajk (Magyarság, 1926. augusztus 29.).
- A ciglédi Szentkút: Kürt (MZA 103127. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2015).
- A csatári szentkút: Vasper (Nagy József, 1892. 66–67.); Csatár (Vajkai Aurél, 1942. 130.).
- A csatka Szentkút: Csatka (S. Lackovits Emőke, 2005. 93. – 1865); Csatka (Vajkai Aurél, 1942. 130.).
- A csobánkai Szentkút: Csobánka (Herrmann Antal, 1889b. 158–159.); Csobánka (Muosong Géza, 1891.); Csobánka (Hanusz István, 1902. 70.); Csobánka (Pillmann Alfonz, 1933. 2.); Csobánka (Soós Sándor, 2011. 110. – Bonomi Jenő gy., 1937); Csobánka (Barna Gábor, 1990. 52.); Csobánka (Berecz Sándor, é. n. 44.).
- A csurgói Máriás kút: Csurgó (EA 5718/5. – Kuthy Ferenc gy., 1947); Csurgó (EA 13638/27. – Farkas Éva gy., 1963); Csurgó (EA 17138/7. – Witt Lászlóné, Kalona Józsefné és Papp Imre gy., 1971); Csurgó (Somogy megye földrajzi nevei, 1974. 619.); Csurgó (Csurgó földrajzi nevek szerint, 1985. 42.).
- A gajári szentkút: Gajár (Hanusz István, 1894. 9.).
- A gyarmati szentkút: Gyarmat (Vajkai Aurél, 1942. 121. – vallásos ponyonyomtatvány).
- A gyöngyösmelléki Jó-víz: Gyöngyösmellék (Pesti János szerk., 2002. 361. – 1982); Gyöngyösmellék (L. Imre Mária, 1995. 207.).
- A harci Szentkút: Harc (Tolna megye földrajzi nevei, 1981. 448.); Harc (L. Imre Mária, 1995. 206.).
- Az illésházi „régí kút”: Illésháza (EA 9546/3. – Hidasy László gy., 1955).
- A jádsi Szentkút: Jásd (Faller Jenő, 1934. 67.); Jásd (Vajkai Aurél, 1940. 52.; Uő, 1942. 130.).
- A jutasi szentkút: Jutas (EA 10041/70–71. – Tilesch Nándor gy., 1943).
- A kaposzsekcsői szentkút: Kaposzsekcső (Baranya megye földrajzi nevei I., 1982. 72.); Kaposzsekcső (L. Imre Mária, 1995. 203.); Kaposzsekcső (Pesti János szerk., 2002. 350.).
- A komáromszentpéteri kút: Komáromszentpéter (Komáromi Lapok, 1889. 24. szám, 4., 27. szám, 2.; Liszka József, 2010. 246–247.).
- A magyarpolányi Szentkút: Magyarpolány (S. Lackovits Emőke, 2007. 227.); Magyarpolány (MZA 16983. – Magyar Zoltán gy., 2010).
- A marcelházi Dobogó-kút: Marcelháza (Hegedűsné Marikovecz Katalin, 1983. 29.).
- A máriakálnoki szentkút: Máriakálnok* (Ruff Andor, 1928/1938. 75–76.).
- A máriavölgyi Szentkút: Pénteksúr (MZA 90593. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011); Boldogfa, Zonctorony (MZA 90589., 99590. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010, 2011).
- A nagyatádi Mária-kút: Nagyatád (Somogy megye földrajzi nevei, 1974. 700.); Nagyatád (S. Lackovits Emőke, 2007. 222.).
- A németkér-gyapai Szentkút/Orvos-kút: Gyapa (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 115.); Németkér (L. Imre Mária, 1995. 206.).
- A piliscsévi szentkút: Piliscsév (Kövecses Varga Etelka, 1995. 667.).

- A pilisszentkereszti Szentkút: Pilisszentkereszt (MZA 14680. – Magyar Zoltán gy., 1999).
 - A pinchelyi szentkút: Pinchely (L. Imre Mária, 1995. 206.).
 - A segesi Szentkút: Segesd/Felsősegésd (Somogy vármegye, 1914. 64.).
 - Egy Somogy megyei kút: H. n. (Hőke Lajos, 1875. 1.).
 - A szőgyéni szentkút: Szőgyén (Hőke Lajos, 1866. 734.).
 - A tapsonyi kút: Tapsony (Magyarország és a Nagyvilág, 1872. 344.; Ujváry Zoltán, 2004a. 34.; Tapsony (S. Lackovits Emőke, 2007. 222.).
 - A tardosi Szentkút: Tardos (Hála József–Kemecsi Lajos, 2002. 281.; Kemecsi Lajos, 2004. 199.).
 - Az ugodi Szentkút: Ugod (S. Lackovits Emőke, 2007. 224.; Uő, 2008. 49.).
 - A vasvári Szentkút: Vasvár (Fehér Mátyás, 1942. 245.); Vasvár (Mozsolics Amália, 1943. 74.); Ják (EA 8893/3. – Dobos Ilona gy., 1968).
- FF:
- Az alsómihályi szentkút: Kistoronya, Hardicsa, Alsómihályi (MZA 102887–102889. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2014).
 - A Básti-hegyben fakadó szentkút: Tajti (MZA 1205. – Magyar Zoltán gy., 1998); Péterfalva, Tajti (Magyar Zoltán, 2006b. 114., 115.); Ajnácskő, Csákányháza, Magyarhegyemeg (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 258–259.).
 - A bényi Szentkút: Kéménd* (EA 21652/3. – Kemény József gy., 1986); Bény (Jankus Gyula, 1988. 77.); Bény (EA 26125/5. – Jankus Gyula gy., 1994); Bény (Hála József, 2000. 193.); Kőhídyarmat (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 82.).
 - A debrődi Szent László-forrás: Debrőd (Magyar Zoltán, 2001a. 585.).
 - Az ecsédi Szentlajos-forrás: Ecséd (Heves megye földrajzi nevei IV., 1988. 192.); Ecséd (Csiffáry Gergely, 2006. 407.).
 - A hasznosi Szentkút: Mátraverebély (PMNA 149/1. – Hofer Tamás gy., 1950).
 - A gálszécsi szentkút: Nagyszalánc (MZA 84841. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008).
 - A hont-csitári Kutyika: Hont (Hőke Lajos, 1866. 734., 738–739.; Uő, 1875. 1.); Hont, Ipolyvece (Kamarás József, 1984a. 49.); Drégelypalánk (Uő, 1984b. 96.); Drégelypalánk (Csáky Károly, 1993. 103–104.; Uő, 2001. 200.; Uő, 2010. 91.); Gyerk, Ipolyhídvég (MZA 89914., 89926. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).
 - Az ipolyfödemesi Medve-kút: Ipolyfödemes – 2 (Csáky Károly, 1993. 106., 107.; Uő, 2010. 91.); Ipolyfödemes (Hála József, 2000. 340).
 - A hasznosi Szentkút: Mátraverebély (PMNA 149/2. – Hofer Tamás gy., 1950); Kishartyán (EA 6358/1. – Nagy Dezső gy., 1951).
 - A Karancs-hegyi/karancssági szentkút: Nógrád vármegye (Szekeres Julianna, é. n. – vallásos ponyvanyomtatvány); Kishartyán (EA 6358/1. – Nagy Dezső gy., 1951); Karancskeszi (Fejős Zoltán, 1985. I. 115.); Almány, Rimóc (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 261.).
 - A kékkői szentkút: Kerecsend (Ercsényi Károly, 2003. 188.; Csiffáry Gergely, 2006. 412.).
 - A kiszari szentkút: Nagyszalánc (MZA 84841. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008).
 - A litmanovai szentkút: Biste (MZA 101891. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2014).
 - Mátraverebély-Szentkút: Mátraverebély-Szentkút (Szentmihályi Mihály, 1797. 46.); Mátraverebély-Szentkút (Hőke Lajos, 1866. 734.); Mátraverebély-Szentkút (Versényi György, 1895. 127–128.); Egerbocs, Gömör megye* (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 261., 267.); Maconka (Bosnyák Sándor, 2000. 110.); Ipolynyitra (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 256.); Palást (MZA 64136. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007).

- A kovári forrás: Kóvár (Hőke Lajos, 1866. 734.).
 - A nagyhindi Szentkút: Kolon (Magyar Zoltán, 2002. 187.).
 - A pálosvörösmarti Szentkút: Abasár/Pálosvörösmart (Molnár József, 1976. 91.; Csiffáry Gergely, 2006. 413. – Máriássy Ignác feljegyzése, 1794).
 - A pinci Szentkút/Szentvíz: Bolyk (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 257.).
 - A pozbai Szentkút: Pozba (Hőke Lajos, 1866. 734.); Tild (MZA 83605. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007); Barsbaracska, Újlót, Nemesoroszi (MZA 97049., 97054., 103053. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013–2015). DT: Zsitvabesenő (MZA 97053. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013).
 - A szobi szentkút: Vámosmikola (MZA 110716. – Magyar Zoltán gy., 2017).
 - A szurdokpüspöki Szentkereszt kútja: Szurdokpüspöki (Limbacher Gábor, 2001. 407.).
 - A tófalvi/feldebrői Szentkút: Tófalu (Császi Irén, 2005. 344. – Varga Lajos feljegyzése, 1887); Tófalu (EA 13931/4–5. – Berényi Andrásné gy., 1964); Feldebrő (EA 17936. – Kincs Józsefné gy., 1972); Tófalu (Heves megye földrajzi nevei II., 1976. 32–33.); Feldebrő (Császi Irén, 2005. 347–348.).
 - Az újbányai Szentkút: Újbánya (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 261. – 1860-as évek).
 - A várhosszúréti Buzgó-forrás: Várhosszúréti (Bálint Sándor, 1944a. 94.); Várhosszúréti (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 294.); Várhosszúréti (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 262.); Várhosszúréti (Berecz Sándor, é. n. 93.).
- AF:
- A bácskeresztúri szentkút: Bácskeresztúr (Bálint Sándor, 1943. 163.).
 - A doroszlói szentkút: Doroszló – 3, Gunaras (Raj Rozália–Nagy István, 1993. 16., 19.); Doroszló, Dobradó* (MZA 91473., 91194. – Magyar Zoltán gy., 2010); Doroszló (Kovács Endre, 1982. 87–88.).
 - A dusnoki Mária-forrás: Dusnok – 2 (Bárh János, 2005. 7.; Uő, 2005. 1074.).
 - A jászberényi Szentkút: Jászberény (Bognár Gyula, 1948. 92–93.); Jászberény (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 228., 262.).
 - A katymári Szentkút: Katymár (Láng József, 1966. 331.).
 - A morotvai szentkút: Morotva (Diószegi Vilmos szerk., 1971. 330. – Kálmány Lajos gy., 19. század vége).
 - A nemesmiliticsi szentkút: Bácska (Beszédes Valéria, 2000. 97.).
 - Pálosszentkút: Kiskunfélegyháza–Ferencszállás (Szerelemhegyi Tivadar, 1882. 268.); Petőfiszállás (Petőfiszállás–Szentkút története, é. n. 3–4. – 19. század vége); Pálosszentkút/Kiskunfélegyháza (Paulovits Sándor, 1930. 55–56.); Kalocsa (Eckert Irma, 1937. 36.); Petőfiszállás (Bálint Sándor, 1940. 10.; Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 262.); Petőfiszállás (Pál Kálmán, 1941.); Petőfiszállás (BSH 254-84. – Takács István gy.); Kiskunfélegyháza – 3 (EA 7678/9., 50-51., 56–57. – Szentmihályi Imre gy., 1949); Tápé (MFMA 409-1972/30. – Lele József és Waldman József gy., 1969); Petőfiszállás–Pálosszentkút (Bálint Sándor, 1980. 399–400.); Tiszaalpár (Bosnyák Sándor, 1984. 338.); Petőfiszállás (Fekete János, 1989. 430.); Petőfiszállás (Barna Gábor, 1990. 127.); Petőfiszállás (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 221.); Petőfiszállás (MZA 91471. – Magyar Zoltán gy., 2001).
 - A sándori/bunáricsi Szentkút: Szabadka (Matijevics Lajos, 1971. 142.); Szabadka (Raj Rozália–Nagy István, 1995. 206.).
 - Egy Szeged vidéki szentkút: Szeged vidéke (Ujváry Zoltán, 2004a. 34. – Móra Ferenc feljegyzése, 20. század első fele).
 - A tápiósülyi Mária-dűlő: Tápiósüly (EA 16865/6.; CKMA 852-71/6. – Furuglyás Géza gy., 1970).
 - A topolyai szentkút: Topolya (Diószegi Vilmos szerk., 1971. 330. – Kálmány Lajos gy., 19. század vége).

ER:

- A feleki (Bükk-hegység) Majláth-kút: Felek* (M. Kovács Géza, 1912. 157–158.).
- A szőkefalvi kút (Marián Rózsika kútja): Szőkefalva (Fábián Gabriella, 2000. 76.); Szőkefalva (Álmok és látomások I., 2009. 233. – Peti Lehel gy., 2008). MO: Pokolpatak (Álmok és látomások I., 2009. 139. – Peti Lehel gy., 2008).

G 4. Más bibliai szereplők által fakasztott forrás.

G 4.1. Szent Anna kútja. Szent Anna álomban megjelenik egy vakon született kislánynak, és felszólítja, hogy a szüleivel menjen ki egy környékbeli erdei forráshoz, mert meggyógyul tőle. A kislány elmondja az álmot a szülőknek, akik a mondottak szerint cselekszenek, felkeresik a forrást, majd a vizével megmossák a leány szemét. A csodás gyógyulást követően búcsújáró helyé válik a rudnoki szentkút, amely mellé templomot is építenek. / Egy pásztor a szőlőhegyi forrásnál egy szép, szomorú asszonyt lát, aki a leánykáját mosdatja. Az asszony (Szent Anna) felszólítja a pásztorot, hogy attól kezdve búcsúval látogassák azt a helyet.

FF:

- A rudnoki Szent Anna-forrás: Buzita (EA 23379/6. – Kmeczkó Mihály gy., 1984).

DT:

- A dombóvári Szent Anna-forrás: Dombóvár (MZA 53114. – N. N. gy., 2002).

G 4.2. Mária Magdolna kútja. Rozsnyó/Rudna határában található Magdolna-forrás Mária Magdolna könnyeiből fakadt, aki valaha ott élt azon a vidéken.

FF: Rozsnyó vidéke (Bálint Sándor, 1977. II. 75.).

G 4.3. Szent Péter kútja. Jézus és Szent Péter földi vándorlásai során Iszló határára érkezve nagyon megszemjázik Jézus. Szent Péter az út mentén leszúrja a botját a földbe, mire víz fakad arról a helyről, amellyel Jézus felüdíti magát. E forrás az iszlói Szent Péter kútja.

ER: Marossárpatak/Iszló (EA 26155/7. – Ercsei Enikő gy., 1994).

G 4.4. Szent Pál vízfakasztása. A Dunántúlon térítő Szent Pált a helybeli lakosok elkergetik a vidékről. Isteni büntetésként Szent Pál nyomában mindenütt víz tör fel a földből, így keletkezik a Balaton.

DT: Balaton vidéke.

→MZ IX. A 11.4.1.

G 4.5. Mózes vízfakasztása. Mózes vizet fakaszt szomjazó népe számára a kősziklából.

FF: Torna (MZA 96719. – Magyar Zoltán gy., 1998).

G 5. A Szentlélek kútja. A Szentlélek galamb képében megjelenik egy felsőszentmártoni forrásnál, és megáldja a vizét. / A Szentlélek fehér galamb

képében fürdik egy Pilisszentkereszt melletti forrás vizében, miáltal az gyógyerejűvé válik.

DT:

– A felsőszenzmártoni szentkút: Felsőszenzmárton (JPMNA 247-79/8–9. – Simara Mária gy., 1979).

– A pilisszentkereszt Szentkút: Pilisszentkereszt (MZA 91472. – Magyar Zoltán gy., 2008); Pilisszentkereszt (Soós Sándor, 2011. 121.).

FF:

– Mátraverebély-Szentkút: Palócföld (Lisznyai Kálmán, 1851. 143.).

G 6. A Szentháromság kútja. Egy szent életű férfinak/egy gyógyítóasszonynak három isteni személy (a Szentháromság) jelenik meg álmában, és figyelmeztetik arra, hogy a Karancs hegyén csodás forrás fog fakadni, és megmutatják neki annak pontos helyét is/felszólítják, hogy keljen fel, és kövesse őket a szentkúthoz, amely mellé az isteni rendelés értelmében kápolnát kell építsen.

FF: Ságújfalu (EA 26293/4–5. – N. N. gy., 1995); Somoskőújfalu (Lengyel Ágnes–Limbacher Gábor, 1997. 89.); Somoskőújfalu (Hetény János, 2006. 40.).

G 7. Angyalok kútja.

G 7.1. Angyalok által fakasztott forrás. Az andocsi templomot szállító angyalok megpihenésének a helyén forrás fakad. / A község lakosai számára angyal „hozza” a faluvégi kutat. / Egy angyal aranypálcával/virágzó barackággal fakaszt forrást egy ártatlanul sínylődő rab szabadon bocsátása érdekében. / Gábiel arkangyal a kardját a földbe szúrva fakaszt forrást a kietlen vidéken a szomjazó pásztor és juhái számára.

DT/AF:

– A csatai Szentkút: Kalocsa (Eckert Irma, 1937. 34.).

DT:

– A tettyei (pécsi) forrás: Besence (Muszty László, 1959. 83.).

SZ:

– A bágyi Angyalcsorgó: Bágy (Kósa László, 1983. 19.).

ER:

– A györgyfalvi Falu kútja: Györgyfalva (MTA NTI K 648/5–6. – Dóczyné Berde Amál gy., 1930-as évek).

G 7.2. Angyal által megjövendölt szentkút. A hasznosi szentasszony édesanyjának álmában egy angyal jelenik meg, és megjövendöli, hogy fog születni egy lánya, aki majd megtalálja a Mátrában fakadó szent forrást.

FF: Pásztó (Bosnyák Sándor, 2000. 106–107.).

G 7.3. Angyal által megszentelt szentkút. Minden éjjélkor egy angyal jár fürödni az iváni Kápónai-forráshoz, a vize azért gyógyerejű.

DT: Iván (EA 16338/12. – Varga Borbála gy., 1969).

G 7.4. Az angyali útmutatás. Egy angyal megjelenik álmában a járványos betegségbe esett kisgyermekes anyának/egy kisfiúnak/egy pásztornak, és a kezében tartott aranypálcával/virágzó barackággal/fehér liliommal megmutatja neki azt a helyet, ahol forrás/gyógyító forrás fakad a földből.

DT:

– Egy Somogy megyei forrás: Somogy megye (N. Szabó Gyula, 1927. VIII. 287.).

– A tettyei (pécsi) forrás: Besence (Muszty László, 1959. 83.).

ER:

– A györgyfalvi Falu kútja: Györgyfalva* (Antal József, 2005. 7–8.).

→MZ V. P.

G 8. Szentek által fakasztott forrás.

G 8.1. Magyar szentek által fakasztott forrás.

→MZ II. C 132. →MZ II. D 41–42.

G 8.2. Egyéb szentek által fakasztott forrás.

G 8.2.1. Szent Vendel vízfakasztása. Szent Vendel a Mátraalján járva megszanja a szomjazó juhokat, és botját a földbe szúrva forrást fakaszt a számukra (az Erdőtelek-Hanyipusztán lévő Szent Anna-kápolna melletti szentkutat).

AF: Erdőtelek (Bálint Sándor, 1942. 201.; Uő, 1977. II. 388.).

G 8.2.2. Szent Jeromos kútja. A stridói Szent Jeromos-kút gyógyító erejét a neves egyháztanító fedezi fel.

DT: Stridó (Gönczi Ferencz, 1895. 14–15.).

G 8.2.3. Szent Adalbert kútja. Szent Adalbert a gáboltói Kutacska mellett pihen meg és iszik a vízből, amikor Szent István király udvarából Lengyelország felé utazik. A forrás vize azóta gyógyerejű.

FF: Gáboltó (Ipolyölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 103.).

G 8.2.4. Szent Vid kútja. A dobronaki Szent Vid-kút vizét Szent Vid ruházza fel gyógyító erővel.

DT: Zsitkóc (Magyar Zoltán, 2010. 122.).

G 8.2.5. Szent Kozma és Szent Damján kútja. Az ipolyszécsénkei templom mellett létezett szentkút Szent Kozma és Szent Damján vértanúk által vált gyógyerejűvé. Aki hozzájuk imádkozott, majd megmosta magát a kút vizével/ivott a vízből, az az ember meggyógyult.

FF: Ipolyszécsénke (Hét, 1929. 4. szám. – Manga János gy.; Csáky Károly, 1993. 46–47.); Ipolyszécsénke (Csáky Károly, uo., 47.).

G 8.2.6. Szent Domonkos kútja. A Szabadka melletti szentkutat hiába piszkolják össze az emberek, mert Szent Domonkos másnapra/harmadnapra mindig kitisztítja.

AF: Szabadka (Donáth György, 1934. 6–8.); Szabadka (Matijevics Lajos, 1971. 142.).
→MZ V. G 20.

G 9. Szent életű emberek által létesült szentkút.

G 9.1. A Barátok csorgója. Szerzetesek által ásott/fakasztott kút.

SZ: Vármező (Magyar Zoltán, 2011a. I. 177.).

G 9.2. A remete könnyei. Az örökké könnyeit hullató remete sírjából forrás fakad.

DT: Kürt (Liszka József, 1994a. 46–48. – Danczi Lajos gy., 1986).

G 9.3. A remete jövődölése. Egy szent életű remete megjósolja, hogy lesz majd a környékén egy kút (a hasznosi szentkút), amelynek vizétől sokan meg fognak gyógyulni.

FF: Mátraszőlős (Manga János, 1962. 369.).

G 9.4. A remete útmutatása. A Gellért-hegyen lakó remete a barlangja előtt elterülő sáros tóhoz irányítja fürödni a gyógyulni vágyó betegeket.

DT: Buda (Thirring Gusztáv, 1919. 151.).

G 9.7. A Lourdes-i gyógyforrás eredete. Szűz Mária megjelenik Lourdes-ban Bernadettnek, de az emberek nem hisznek a lánynak. Bernadett szavai igazolásául az imája nyomán forrás fakad a jelenés helyszínén.

SZ: Istensegítés (Bosnyák Sándor, 1977. 152–153.).

G 9.8. A trunki rózsailatú kút eredete.

G 9.8.1. Az égi adomány. A trunki rózsailatú kút isteni ajándékként létesül Benedek doktor jó cselekedeteinek elismeréseként.

MO: Trunk (Peti Lehel, 2012. 69.).

G 9.8.2. A kútba ejtett olvasó. A trunki szentember (Benedek doktor)/egy püspök beleejti a kútba az olvasóját, miáltal az illatossá és gyógyerejűvé válik.

MO: Lujzikalugar (Peti Lehel, 2008. 31.; Uő, 2012. 69. – Miklós Zoltán és Ilyés Sándor gy., 2001); Trunk (Peti Lehel, 2008. 31–32.; Uő, 2012. 69.).

G 9.8.3. A kútba tett rózsaaág. A kút szent életű tulajdonosa a halála előtt egy rózsaaágot tesz a vízbe, hogy az gyógyító erejűvé váljék az emberek javára.

MO: Klézse (Csoma Gergely, 1993. 105.).

G 9.8.5. Az álomban megjelentett szentkút. Egy betegségben szenvedő embernek álmában megjelenik a nemrég elhunyt Benedek doktor, és a háza előtt lévő kút kitisztítására utasítja őt. / Egy beteg ember azt álmodja, hogy takarítsa ki a néhai Benedek doktor háza előtti kutat, és akkor majd meggyógyul. Kitisztítását követően a kút rózsailatúvá és gyógyító erejűvé válik.

MO: Lészped, Trunk, Pusztina (Bosnyák Sándor, 1993a. 17–19.); Trunk, Klézse (Csoma Gergely, 1993. 103., 104–105.); Klézse (Pozsony Ferenc, 1998. 79.); Trunk (Peti Lehel, 2008. 29.); Trunk – 3 (KJNTA 918-02/9–11. – Peti Lehel gy., 2012).

→MZ V. Q 75.11.

G 10. Kegytárgyak által létesült szentkút.

G 10.1. Harang által létesült szentkút.

G 10.1. Harang által fakasztott szentkút. A templomtoronyból lezuhanó/az elsüllyedt/elásott harang helyén forrás fakad, amely a föld mélyében rejtőző kegytárgy által bír szentelményi/gyógyító erővel.

DT:

– A palotabozsoki Szentkút: Palotabozsok (EA 14389/8. – Kerner Mária gy., 1965); Palotabozsok (Baranya megye földrajzi nevei II., 1982. 130.).

– A váraljai Harangos-kút: Váralja (Tolna megye földrajzi nevei, 1981. 37., 81.).

– A vashosszúfalui Isten kútja: Vashosszúfalú (Vas megye földrajzi nevei, 1982. 270.).

– Az alsómocsoládi Szentkút: Alsómocsolád (Baranya megye földrajzi nevei I., 1982. 104.); Alsómocsolád (L. Imre Mária, 1995. 206.).

FF:

– Az ipolyfödemesi Kotyinka: Ipolyfödemes – 2 (MZA 84032., 84033. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010).

ER:

– A tordai Butura kútja: Torda (Orbán Balázs, 1889. 116–117.).

→MZ V. F 47.2.

G 10.2. Kegytárgyak helyén fakadt szentkút. A földbe rejtett kereszt/oltári-szentség/Mária-szobor kiásása közben forrás fakad azon a helyen. / A fa alatt, amelyen Szűz Mária képe függ, forrás fakad.

DT: Túrje (Zala megye földrajzi nevei, 1964. 225.); Hőgyész (L. Imre Mária, 2000. 173.);

Piliscsév (Kövecses Varga Etelka, 2004. 19. – Mózer Márta gy.).

FF: Hárskút (Csodák könyve, 1859. 126.).

AF: Szank (BSH 147-84/44. – Bosnyák Sándor gy.).

→MZ V. G 16.

G 10.2.1. A kivágott fa helyén fakadt forrás (A vasvári Szentkút eredete).

A vasvári kegyképet/kegyiszobrot az ellenség elől egy odvas fa belsejébe rejtik el a szerzetesek. Később, amikor visszatérnek, a fát megtalálják, de benne a kegytárgyat már nem. Kivágják az odvas fát, amelynek a helyén forrás fakad, és a forrás víztükrében megjelenik Szűz Mária/a kegyiszobor képe.

DT: Vasvár (Balogh Augustinus Florianus, 1872. 591. – 1690; Fehér Mátyás, 1942. 244–245.); Vasvár (Bozóth, 1868. 471.); Vasvár (MZA 57999. – Magyar Zoltán gy., 2007); Vasvár (Szenthelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 122.).

G 10.3. Az oltáriszentség által megszentelt szentkút. A pálosszentkúti forrás vize a törökök elől belé rejtett oltáriszentség által gyógyító erejű.

AF: Kiskunfélegyháza, Petőfiszállás.

→MZ V. D 11.

G 10.4. A kegykép által megszentelt tó. A szegedi Csöpörke-tó a törökök elől oda elrejtett Mária-kép által megszentelt, gyógyító erejű, ezért a búcsúsok első útja mindig oda vezet, hogy megmosakodjanak benne.

AF: Szeged (Bálint Sándor, 1939. 195.).

→MZ V. B 8.1.

G 11. A kápolna szentkútja. Az elsüllyedt kápolna helyén forrás fakad. / A felépült kápolna mellett a fölszentelést követően forrás fakad.

DT: Iván (EA 16338/12. – Varga Borbála gy., 1969); Szany (Bálint Sándor, 1977. II. 105.).

G 12. Hullócsillag által keletkezett forrás. A forrás/a szentkút vize ott fakad fel, ahová egy csillag leesett.

DT:

– A laskói Csete-völgyi forrás: Laskó (Lábadiné Kedves Klára, 1983. 226.).

AF:

– Pálosszentkút: Kiskunfélegyháza (EA 7678/48. – Szentmihályi Imre gy., 1949).

G 12.1. A szentkúthoz vezérlő csillag. A vadászó grófot egy csillag vezeti a máriakálnoki szent forráshoz.

DT: Gálos (Ruff Andor, 1928/1938. 77–78.).

G 13. Villámcsapás által keletkezett forrás. Egy hatalmas villámcsapás nyomán fakad fel a forrás/a szentkút vize.

FF:

– A lelédi Isten-kút: Leléd (Nagy Endre, 1994. 35.).

AF:

– A jászberényi Szentkút: Jászberény (Barna Gábor, 1990. 85.).

SZ:

– A nagygalambfalvi Várfele csorgója: Nagygalambfalva (KJNTA 2126-08/1. – Lajosi Krisztina gy., 2008).

G 14. Fohász eredményeként fakadó szentkút. Isten meghallgatja a hozzá fohászzkodók kérését, és csodás jelként vizet fakaszt/az eltikkadt emberek és állatok számára vizet fakaszt.

DT: Sós-kút (Takács Lajos, 1983. 183. – 1725); Lorettom (Mohl Adolf, 1909. 18.).
AF: Szabadka (Raj Rozália–Nagy István, 1995. 205–206.).
SZ: Ditró (Székely László, 1995. 71.).

G 15. A megálmodott szentkút. Egy plébános/egy beteg katona/egy szent életű vénleány stb. megálmodja, hogy a betegek javára/saját gyógyulására hol található a gyógyító vizű kút. Az álmot mennyi sugallatként értelmezve az illető megkeresi a határbeli forrást/hosszú vándorlás után rátalál a keresett forrásra, és a vizétől meggyógyul.

DT:

– Tétzscentkút: Tétzscentkút (Pesty Frigyes, 1864. Győr vármegye, 395.); Tétzscentkút (Berecz Sándor, é. n. 189.); Tétzscentkút (Szenthelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 120.); Tétzscentkút (Barna Gábor, 1990. 160.); Tétzscentkút (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 275.); Tétzscentkút (EA 24679/7. – Dömötör László gy., 1992).
– A zimányi Jó-kút: Zimány (Somogy megye földrajzi nevei, 1974. 435.).
– A tapolcai Szentkút: Tapolca (Tóth József, 1991. 32.).

FF:

– Az ipolyfödémesi Medve-kút: Ipolyfödémes (Höke Lajos, 1866. 734.); Kelenye (Hála József, 1993. 76.); Ipolyfödémes (Uő, 2000. 341–342.); Ipolyfödémes (MZA 71294., 84043. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010).
– A Karancs-hegyi/karancssági szentkút: Karancsság (Limbacher Gábor, 2001. 203.).

AF:

– A sándori/bunáricsi Szentkút: Szabadka (Matijevics Lajos, 1971. 143–144.); Szabadka (Raj Rozália–Nagy István, 1995. 206.).
– A doroszlói Szentkút: Doroszló (Bárh János, 1990. 231. – 1792).

ER:

– A marossárpataki Jézus kútja: Marossárpatak (Csáki Árpád–Pál-Antal Sándor, 2014. 121. – Pesty Frigyes, 1864. Torda vármegye).

G 16. Állat vezet a szentkút helyére.

G 16.1. A forrásfakasztó bárány. Szűz Mária megjelenését követően egy kis fehér bárány jelenik meg az emberek szeme előtt, és mellső lábaival kaparni kezd, mire a gödörből gyógyító vizű forrás fakad (Jánoshegy határában).

FF: Jánoshegy (Versényi György, 2011. 56. – 1883).

G 16.2. A szentkútra találó bárányok. Bárányok találnak rá a gyógyító vizű vágújhelyi Kutylókára. / Bárányai/sebzett lábú báránya nyomán lel rá a falusi pásztor a bistei/a jászkarajenői gyógyforrásra.

FF: Alsóbodok (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 216.); Biste (MZA 99769. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2014).

AF: Jászkarajenő (EA 27519/10. – Tóth Klára gy., 1997).

G 16.3. A letérdepelő ökrök. Szántás közben egyszer csak megállnak és letérdepelnek az ökrök, és azon a helyen az eke nyomán víz fakad fel (a bényi Szent-

kút)/víz fakad fel és egy Mária-kép kerül elő a földből (az uhornai Szentkút eredetmondája).

FF: Kisgyarmat (MZA 83719. – Magyar Zoltán gy., 2006); Reste (MZA 84581. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008).

G 16.4. A megtorpanó lovak. A beteg kislányt szállító szekér elé fogott lovak maguktól megállnak a gyógyító vizű forrás (az andocsi Szentkút) mellett.

AF: Kalocsa (Eckert Irma, 1937. 35–36.).

G 16.5. A gyógyforrás vizét ivó lovak. A legeltető pásztoroknak feltűnik, hogy egy fehér ló az itatáskor nem a patak vizéből, hanem minden alkalommal a pataktól néhány lépésnyire lévő tócsából iszik. A pásztorok kíváncsiságból maguk is megkóstolják a kékes színű mocsárvizet, s így találják rá a csernelyi Csevicére. / A gazdának feltűnik, hogy a határba kicsapott kehes lova két hét múltán egészségesnek néz ki. Meglesi az állatot, amely ugyanahhoz a tócsához jár mindig inni. Így fedezik fel a kiscégi forrás gyógyerejét.

FF: Csernely (EA 4797/3–4. – Várady Gábor gy., 1930).

ER: Nagycég/Kiscég (Csiffáry Tamás, 1993. 44–45. – Magyar Hírmondó, 1781).

G 16.6. A szentkútra találó disznók. A határban legelő disznók egy Mária-szobrot/Mária-képet/Szűz Mária jegygyűrűjét túrják ki a földből, s a túrás helyén gyógyító erejű forrás fakad (a hógyészi Szentkút).

DT: Hógyész (Tolna megye földrajzi nevei, 1981. 290.); Hógyész (Barna Gábor, 1990. 49.; Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 264.); Hógyész (L. Imre Mária, 1995. 201.; Uő, 2000. 173.).

G 16.7. A szarvas nyomán talált szentkút. Egy vadászó gróf/fejedelem szarvast űzve jut el a máriakálnoki/a máriagyűdi szentkút helyére. / A vadászó Géza herceget egy nyakában fénylő aranykeresztet viselő szarvas vezeti el a váchétkápolnai Szentkút helyére. / A vadászok egy szarvas nyomát követve fedezik fel a borszéki/a szolyvai savanyúvíz-forrásokat.

DT: Gálos (Ruff Andor, 1928/1938. 77–78.); Mohács/Máriagyűd (Bosnyák Sándor, 2001. 41.).

FF: Vác (Hanusz István, 1900. 244.).

ER: Borszék* (Soós Antal, 2009. 345. – 1862); Szolyva (Siegmethe Károly, 1889b. 21.).

G 16.8. A szentkútra vezető aranykacsa. Egy „aranykacsa” a szanda-péterhegyi kút vizébe bukik le, és a váci Hétkápolnánál jön újra a felszínre. / Az aranykacsa a kút vizébe lebukva, majd onnét fel-felrepedve/a kútból karácsonykor kirepülve jelzi annak különleges erejét.

FF: Szanda – 3 (Limbacher Gábor, 1989. 371–373.; Lengyel Ágnes–Limbacher Gábor, 2008. 283.; Uő, 2013. 483.).

G 16.9. Az összedöföldő bikák. Egy tudós ember azt a tanácsot adja, hogy engedjék el a két szomszédos község bikáját, és ahol összetalálkoznak és összedöföldnek, ott ássanak forrás után. Így találnak rá a falu legjobb vizű kútjára.

ER: Magyardecse (Magyar Zoltán, 2012a. 279. – Balla Tamás gy., 1994).

G 19. Egyéb csodák által keletkező szentkút.

G 19.1. A földbe süllyedt mankó. Egy nyomorék lány mankója hirtelen bele-süllyed a földbe, és amikor ki akarják húzni, a mankó nyomából gyógyító vizű forrás fakad.

AF: Tömörkény/Petőfiszállás-Pálosszentkút (Bálint Sándor, 1980. 399.).

G 19.2. A bűnbánó útonálló. A halálra ítélt rabló a kivégzése előtt megbánja a bűneit. Amikor lefejezik, a levágott feje legurul a vesztőhelyről, és ahol a völgyben megakad, ott gyógyító vizű forrás fakad.

FF: Podolin (Melcer Jakab, 1819. 41.); Podolin (Sárffy Aladár, 1884. 52. szám, 1–2.).

G 20. A betömheterlen szentkút. A szentkút vizét a szomszédos birtok gazdája/tudatlan/rosszindulatú emberek hiába tömik be trágyával és mindenféle tisztátalan dologgal, az másnapra újra kiforrja magát, kitisztul/másnapra még több, még tisztább víz folyik belőle, mint folyt azelőtt.

DT:

– A hévízi tó: Hévíz* (N. Szabó Gyula, 1927. VIII. 314.).

– A kaszaperi szentkút: Kaszaper (EA 4213. – Nagy Dezső gy., 1953).

– A ciglédi Szentkút: Kürt (Ípolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 66.); Kürt (Danczi Lajos, 1999. 39.); Kürt – 3 (MZA 103124–103126. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2016).

– A magyareregnyi Szentkút: Magyareregny* (L. Imre Mária, 1995. 201–202.).

– A kolontári Szentkút: Kolontár* (S. Lackovits Emőke, 2008. 49.).

FF:

– A magyarizségi Sós-kút: Magyarizsép (Pesty Frigyes, 1864. Zemplén vármegye, 451.).

– A bényi Szentkút: Bény (Novák József Lajos, 1913. 61.); Bény (EA 25029/15–16. – Csókás Ferenc gy., 1993; Csókás Ferenc, 1995.1.; Uő, 2004. 100.); Bény – 2 (Hála József, 2000. 348., 348–349.; Uő, 2006. 193., 193–194.); Bény – 3, Garampáld, Kéménd, Kisgyarmat (MZA 1581., 83730., 83731., 1580., 83734., 83719. – Magyar Zoltán gy., 2006–2007); Bény (Csáky Károly, 2010. 18.); Helemba, Ipolykiskesz (MZA 89909., 89910. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).

– A tótfalusi/feldebrői Szentkút: Feldebrő (EA 17936. – Kincs Józsefné gy., 1972).

– A kistatai forrás: Kőhidgyarmat (MZA 83699. – Balázsik Andrea gy., 1990-es évek).

– Az ipolyviski Kútyika: Ipolyvisk (Hála József, 2000. 344.).

– A zsitvaújfalui Királykút: Pográny (Magyar Zoltán, 2002. 187.); Aha, Bábindal, Nagyhind – 2 (MZA 83591., 83590., 83589., 83592. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007).

AF:

– Pálosszentkút: Petőfiszállás-Pálosszentkút (Paulovits Sándor, 1930. 56.); Petőfiszállás (Petőfiszállás-Szentkút története, é. n. 4–5.); Pálosszentkút (Bálint Sándor, 1944. 7–8.);

Kiskunfélegyháza – 7 (EA 7678/48–51., 61. – Szentmihályi Imre gy., 1949); Tápé (EA 2141/9. – Kovács Ágnes gy., 1950); Tápé (Bálint Sándor, 1971. 634.; Uő, 1981. 20.; Uő, 1983. 419–430.); Tömörkény (Uő, 1980. 399.); Petőfiszállás (Fekete János, 1989. 430.); Petőfiszállás (Uo. – Zámbo Dezső plébános kézírata); Pálósszentkút (Barna Gábor, 1990. 128.); Pálósszentkút (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 222.); Pálósszentkút (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 262.).

– A sándor-bunáricsi Szentkút: Szabadka (Matijevics Lajos, 1971. 142.).

MO:

– A trunki rózsailatú kút: Trunk – 2, Somoska (Csoma Gergely, 1993. 103., 107.); Klézse (Pozsony Ferenc, 1994. 226–227.; Uő, 1998. 79.).

G 21–30. Egyéb források eredete

G 21. Mitikus lények által fakasztott forrás.

G 21.1. Ördög által fakasztott forrás. Ahol az ördög az ekéjét a földbe vágja/ ahol a rászédett ördög mérgében a föld alá bújjik, abból a hasadásból forró víz/ kénes forrás/gyógyító hőforrás fakad (a harkányi fürdő/a hévízi tó).

→MZ V. G 31. →MZ IX. A 24.1.

G 21.1.2. Az ördög lába nyomából fakadt forrás. Az ördög akkorát szökken a hegytetőről a hegy aljáig, hogy a lába helyén savanyúvízforrás fakad fel a földből.

FF: Medvesalja (Duray Miklós, 2001. 24.).

G 21.1.3. Az ördög bosszúja. Az ördög egy román pópa segítségét kéri a fenyőerdők elpusztítására, mert zavarja, hogy a fenyőfák ágai kereszt alakban nőnek. Mivel a pópa megtagadja a kérését, az ördög olyan erővel vágja a papot egy sziklához, hogy a kő kettéhasad, és forrás fakad belőle.

ER: Szászsebes vidéke* (Hanusz István, 1900. 245–246.).

G 21.2. Tündérek által fakasztott forrás. Mágikus erejüknel fogva a tündérek forrást (gyógyforrást/borvízforrást/hőforrást) fakasztanak maguknak. / Két vetélkedő tündér közül az egyik várat épít, míg a másik forrást fakaszt.

DT: Zsigárd (MZA 71491. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010).

FF: Bükk és Mátra vidéke (Tompa Mihály, 1854. 25–32.; Uő, 1870. 488–493.).

SZ: Udvarhelyszék (Benedek Elek, 1894. I. 248–249.; Uő, 1916. 26–27.; Uő, 1967. 136.); Barót/Bibarcfalva (Kisgyörgy Zoltán, 1972. 4.; Uő, 1973. 59–61.); Korond (EA 26201/9. – Szócs Lajos gy., 1995); Bibarcfalva (Váradi Péter–Löwey Lilla, 2002. 58.); Bibarcfalva (Lőrincz Sándor, 2003b. 36.); Oroszhegy (Márkó Zsuzsa, 2010. 103–104. – Mihály Tibor gy.); Székelyvarság (Magyar Zoltán, 2011a. I. 220–221.).

→MZ I. F 25.10.1. →MZ I. F 25.10.6. →MZ IX. A 2.1. →MZ IX. B 73. →MZ IX. B 110.1. →MZ IX. B 111.

G 21.2.1. A tündérek által megszentelt forrás. A szenttamási Szentkút vize azért gyógyító erejű, mert éjjelenként tündérek táncolnak körülötte.

AF: Szenttamás – 2 (Penavin Olga–Matijevics Lajos, 1981. 24., 55.).

G 21.3. Óriások által fakasztott forrás. A herkulesfürdői melegvizű forrásokat a Herkules által megölt óriások fakasztják haláltusájukban. Az óriások kiömlő epéjétől sárgászöldesek a forrás környékén lévő kövek.

AF: Herkulesfürdő (Ándréj Loló, 1889.).

G 21.4. A Sárkánytörés. A Harangodi-tóban lakó és a vidék népét pusztító, sanyarató sárkányt egy elrabolt lány szeretője megöli. A sárkány haláltusájában akkorát csap a farkával a gyepre, hogy a helyén bővizű forrás fakad fel, melyet Sárkánytörésnek, a Taktába ömlő patak vizét pedig Sárkány-folyásnak nevezik el.

FF: Harangod-vidék (Tompá Mihály, 1846. 132–137.; Uő, 1870. 549–550.; Ipolyi Arnold, 1854. 202.; Hanusz István, 1893. 344.; Uő, 1900. 230.); Taktaharkány (EA 19221/16–17. – Várhelyi Gyuláné gy., 1976).

→MZ III. B 103.

G 21.5. Táltos ló által fakasztott forrás. Egy a ménesből elszabadult ló/ táltos ló benyargalja a falu határát, és amerre megy, a nyomában mindenütt víz fakad fel. A forrásokkal teli tiszabői dülő neve azóta Tátos dülő. / A kocsordi Csikó-hegyen egy csikó alatt a föld beszakad, és az elsüllyedő állat helyén egy bővizű forrás fakad.

AF: Tiszabő (Bognár András, 1979. 95. – Pesty Frigyes, 1864. Külső-Szolnok vármegye; Szendrey Zsigmond, 1929. 114.); Tiszabő (Hanusz István, 1893. 344.; Uő, 1900. 230.); Kocsord (JAMNA 269-67/130. – Ferenczi Imre gy., 1953).

G 21.7. Varázsló által fakasztott forrás. A Pankasz határában fakadó Hidegkút vizét egy jószívű varázsló fakasztja egy eltikkadt vándor számára.

DT: Pankasz (Dunántúli Népművelő, 1936. 189.).

G 22. Hősök által fakasztott forrás.

G 22.1. Nemzeti hősök által fakasztott forrás. A forrást hírneves nemzeti hősök (Szent László király/Zrínyi Miklós/II. Rákóczi Ferenc/stb.) fakasztják véletlenül/isteni segítséggel csodás módon.

→MZ III. A 221.1.

G 22.2. Helyi hősök által fakasztott forrás. A törökökkel/tatárokkal harcoló hadvezér/Barasó vezér a kardját/hatalmas dárdáját a földbe szúrva vizet fakaszt szomjazó katonái számára.

DT: Gersekarát (EA 2702/2. – Dömötör Sándor gy., 1951).

ER: Marosugra (Orbán Balázs, 1871. V. 37.).

G 22.3. Betyárok által fakasztott forrás. A forrást nevezetes betyárok (Rózsa Sándor/Pintye/stb.) ássák ki/fakasztják a kardjukat a sziklába szúrva.

→MZ VII. A 394.1–2.

G 23. A felfedezett forrás. A gyógyító vizű forrást/a híressé váló borvízforrást egy véletlenül arra járó pásztor/csősz/vándordiak/vadász fedezi fel az erdőrengetegben.

DT:

– A császári Máté-forrás: Császár (EA 17072/14. – Tilki Magdolna gy., 1971).

– A dobronaki Szent Vid-kút/Babakútja: Hosszúfaluhegy (Magyar Zoltán, 2011. 122.).

FF:

– A hont-csitári Kútyika: Ipolykiskeszi (MZA 89913. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).

AF:

– A krasznabélteki gyógyforrás: Krasznabéltek (Kónya László szerk., 2003. 107.).

SZ:

– A boszéki borvízforrás: Borszék – 2 (Soós Antal, 2009. 345. – 1862).

– A kézdiszentkereszti borvízforrás: Kézdiszentkereszt/Polyán (Csáki Árpád, 2012. 72. – Pesty Frigyes, 1864. Háromszék).

G 24. Könnyforrás.

G 24.1. Mária Magdolna könnyei. A Rozsnyó határában fakadó Magdolna-forrás az azon a vidéken élő Mária Magdolna könnyeiből fakad.

FF: Rozsnyó vidéke/Rudna (Bálint Sándor, 1977. II. 75.).

→MZ V. G 4.2.

G 24.2. Történeti hős könnyei. A forrás egy történeti hős (Aba Sámuel/Kinizsi Pál) könnyeiből fakad.

DT: Nagyvázsony (Fenyvesi László, 1994. 9.).

FF: Abasár/Tar (Kandra Kabos, 1891; Marczíányi György, 1893. 2.); Tar (Baráz Csaba–Kiss Gábor, 2007. 26.).

→MZ III. A 221.1.4.

G 24.3. A kurucok könnyei. A rovnei forrás a trencsényi csatából menekülő kurucok könnyeiből fakad.

FF: Rovne (Szeghalmy Gyula, 1939. 24.).

→MZ II. L 131.4.

G 24.4. Sírból fakadó könnyforrás. Az életében örökösen könnyező szent életű remete sírjából gyógyító forrás fakad. / Az ellenségei által megölt király szemei a sírban könnyezni kezdenek, és a könnyekből fakad a mátrai Csevice-forrás vize.

DT: Kürt (Liszka József, 1994a. 46–48. – Danczi Lajos gy.).

FF: Abasár (Marczíányi György, 1893. 3.).

→MZ II. E 179.2.

G 24.5. Bánatkönnyeiből fakadó forrás. Egy legény szerelmi bánatában/egy menyecske férje elvesztése fölötti bánatában/egy juhászlegény elpusztult juhai miatti bánatában annyit sír, hogy a könnyeiből forrás/borvízforrás fakad (a szádelői Józsa Klára könnye, az abaújszántói Köszvényes-kút, a szindi Asszony kútja, a gyerőmonostori Búskút, a vargyasi Sírókút stb.).

DT: Óriszentpéter (BSLMA N 185-84/4. – Szikszay Edit gy., 1960-as évek); Őrség (Szikszay Edit, 1990. 39.).

FF: Torna megye (Lábán Antal–Keresztury Kálmán, 1927. 67–68.); Abaújszántó (Hajdu Imre, 1977. 134.); Buzita (EA 23999/28. – Kmeczkó Mihály gy., 1989); Szádelő – 2, Torna-görgő (MZA 142., 143., 140. – Magyar Zoltán gy., 1995–1998); Méhész, Szádelő (Magyar Zoltán, 2001a. 116.).

AF: Arad-Mossóczytelep (Kovács Ferenc, 1995. 28. – 1950-es évek).

ER: Szeben vármegye (Kósch Károly, 1905. 163–168.); Szind (Keszeg Vilmos, 2004. I. 188. – Mádi Mihály feljegyzése, 1906 k.); Magyargyerőmonostor (Magyar Zoltán, 2004a. 275.).

SZ: Makfalva („Beszéli a világ, hogy mi magyarok...”, 1998. 292. – Fülöp Dénes gy., 1965); Vargyas (Magyar Zoltán, 2011b. 139. – Gazda Klára gy., 1972); Székelydália (Lőrincz József, 1977. 3.); Kányád (EA 26193/19. – Gub Jenő gy., 1995); Székelykakasd (Asztalos Enikő, 1998. 103–104.); Vargyas (Lőrincz Sándor, 2004b. 29.).

G 24.5.1. Bánatos tündér könnyeiből fakadó forrás. A bús/szerelemcsalódott/tündéri mivoltát elvesztő tündér kicsorduló könnyeiből bővizű forrás fakad.

DT: Piliscsaba/Tinnye (Déliab, 1878. 165.).

FF: Bükk és Mátra vidéke (Tompa Mihály, 1846. 25–32.; Uő, 1870. 488–493.).

ER: Barcaság (Kolombán Lajos, 1906. 10.); Zselyk (Magyar Zoltán, 2011a. II. 248. – Wass György és Kresz-Guther Ilona gy., 1994).

SZ: Makfalva (EA 25000/28. – Fülöp Dénes gy., 1965); Kányád (EA 26193/20. – Gub Jenő gy., 1995); Szováta (Pataki János, 2005. 266.).

G 24.6. Örömkönnyeiből fakadó forrás. A várépítő tündéraszony/egy szerelmes tündérleány/az összetalálkozó boldog családtagok örömkönnyeiből forrás fakad (a baróti Papferedő, a székelydályai Klára kútja, a vargyasi Sírókút).

SZ: Vargyas (Magyar Zoltán, 2011b. 139. – Gazda Klára gy., 1972); Székelydália (Lőrincz József, 1977. 3.); Barót (Lőrincz Sándor, 2002b. 32.); Vargyas (Uő, 2003a. 26–27.); Vargyas (Széll János, 2008. 37.); Vargyas (Magyar Zoltán, 2011b. 84.).

G 25. Vérforrás.

G 25.1. A szőrényi szentkút. Ha egy magyar király meghal vagy valamilyen baj éri, a szőrényi szentkút vize vérré változik.

KM/AF: Bánság (Ipolyi Arnold, 1854. 203.; Hanusz István, 1894. 8.).

G 25.2. A trencsényi várkút. A trencsényi vár mély kútjában egy sárkány lakik, amelynek feje a kútban, a teste a város alatt van, a farka pedig a Vág vizébe nyúlik le. A sárkány bizonyos időközönként a kút vizét vérré változtatja.

FF: Trencsén (Versényi György, 1895. 233.).

G 25.3. Sárkányvérből fakadó forrás. A sárkányölő vitéz által legyőzött sárkány véreből forrás/folyó fakad.

DT: Mátyusföld (Demeter Dénes, 1895. 243.).

FF: Taktaharkány (EA 19221/16. – Várhelyi Gyuláné gy., 1976).

G 25.4. Tündér véreből fakadó forrás. A kászoni Büdösszik egy üldözői által megölt nőrabló tündér/az erdővidéki Uzonka forrása egy megölt várkisasszony véreből fakad.

SZ: Kászon (Orbán Balázs, 1869. II. 56.); Erdővidék (Kisgyörgy Zoltán, 1972. 5.).

G 25.5. A pogány vezér vére. A zsarnoki pogány vezért megölik a honfoglaló magyarok. A vezér levágott feje belegurul egy kútba, s a kút (a szögligeti Kútfej) vize azóta azért meleg, mert belefolyt a pogány vezér vére.

FF: Szögliget (Magyar Zoltán, 2001a. 124–126.).

G 25.6. A tatárok sírjából fakadó forrás. A legyőzött tatárok sírhalmából rozsdás színű forrás fakad.

SZ: Makfalva* („Beszéli a világ, hogy mi magyarok...”, 1998. 242. – Fülöp Dénes gy., 1980).

G 25.7. A vitézek vére. A gombaszögi Margit-forrás 400 elesett és ott eltemetett magyar vitéz véreből fakad, és minden évben egyszer Szent Margit éjszakáján éjfél után egy órán keresztül vérré változik. / Az ikafalvi Kardos-kút/Gágó-kút küzdelemben elesett hun vitézek véreből fakad.

FF: Szalóc/Gombaszög (Osváth Imre, 1884. 1–2.).

SZ: Ikafalva (Szendrey Zsigmond, 1926. 35. – Lugossy József nyomán, 1855); Ikafalva (Szendrey Zsigmond, 1923–1924. 145. – Pesty Frigyes, 1864. Háromszék); Ikafalva – 3 (Orbán Balázs, 1869. III. 93–94., 97.; Herrmann Antal, 1893. 351–352.); Ikafalva (Hanusz István, 1902. 75.); Csernáton (BBE MIK Á-262/39. – Salamon Ferenc gy., 1975).

G 25.8. Ártatlan áldozatok vére. A törökök által megölt emberek vére vörösre festi a forrás vizét/az ártatlanul lefejezett áldozatok véreből két fekete színű forrás fakad.

DT: Pécs (Vargha Károly–Rónai Béla–Muszty László, 1960. 85–87.).

FF: Bernece (EA 23400/16. – Tóth Imre gy., 1987).

AF: Érszőlős (Bihari népmondák, 1995. 111–112. – Papp Attila gy., 1978).

SZ: Csíkszentgyörgy (Orbán Balázs, 1869. II. 39.); Mezőmadaras (Uő, 1870. IV. 204.).

G 25.9. Fári kútja (A megölt szerelmesek vére). Egy zsarnok várúr egyetlen leánya és a fiatal vadászkü egymásba szeret. A szerelmi viszonyról értesülő főúr meglepi őket egy határbeli légyott alkalmával, és mindkettőjüket megöli. Egy sírba temetik őket, amelyből forrás fakad. A forrás vize minden évben a haláluk napján vörössé változik. A csoda láttán a kegyetlen apa megőrül/a szíve

megszakad. / Az erdővidéki Uzonka forrása (borvízforrása) az apja által megölt várkisasszony véréből fakad.

DT: Esztergom (Steiner Zsigmond, 1872. 277.); Esztergom (Kőrösi László, 1890. 172.); Esztergom (Hanusz István, 1894. 69.; Uő, 1902. 69.); Esztergom (Esztergom vármegye, 1907. 86–87. – Móricz Zsigmond gy.).

SZ: Erdővidék* (Kisgyörgy Zoltán, 1972. 5.).

G 25.10. A szerelemféléstől megölt leány vére. A gombaszögi Margit-forrás egy ott féltékenységből megölt Margit nevű leány véréből fakad/az ő véréből válik vörössé minden évben Szent Margit éjszakáján.

FF: Szalóc/Szilice (Fehérváry Magda, 1937. 184.); Szalóc (Magyar Zoltán, 2011c. 108.); Szalóc-Gombaszög (MZA 92862. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011); Borzova/Szalóc (MZA 106315. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2016).

G 25.11. A bányászok vére. A bányaomlásban meghalt bányászok véréből forrás fakad, amely vörösen buggyan ki a föld mélyéből. E vérforrásról kapja nevét a telkibányai Veres-patak/az erdélyi Verespatak.

FF: Telkibánya (Tompa Mihály, 1846. 114–118.; Uő, 1870. 543–545.).

ER: Verespatak (EA 10041/115–117. – Tilesch Nándor gy., 1912).

G 25.12. Egyéb vérforrások. Vérré változó forrásvízről/felfakadó vérforrásról/a forrásban megjelenő vércseppekről szóló egyéb hagyományok.

DT: Zánka (Pesty Frigyes, 1888. 417.); Tófej (Gönczi Ferencz, 1901. 410.; Uő, 1914. 47.).

FF: Tarcal (Babocsai Izsák, 1915. 112.).

MO: Szeredvásár* (Domokos Pál Péter, 1987. 410. – Codex Bandinus, 1646–1648).

G 26. Elsüllyedés következtében fakadt forrás. Az elsüllyedt templom/négyökrös szekér/csikó/az önmagára átkot mondó elsüllyedt gazda helyén forrás fakad/bűzhödt víz tör fel a földből.

DT: Váralja (Tolna megye földrajzi nevei, 1981. 81.).

AF: Panyola (Tompa Mihály, 1846. 21–27.; Uő, 1870. 516–518.); Komlódtótfalu (Kálnási Árpád–Sebestyén Árpád, 1993. 242. – Pesty Frigyes, 1864. Szatmár vármegye); Bükkaranyos (EA 2374/67. – Szoboszlai Istvánné gy., 1951); Kocsord (JAMNA 269-67/130. – Ferenczi Imre gy., 1953).

G 27. A kővé vált emberből fakadt forrás. Az isteni büntetésként kővé vált bűnös ember kőbárványából bővizű forrás fakad.

FF: Szántó (OSZK K Quart. Hung. 1541. IX. 30. – Pulszky Ferenc gy., 1841).

ER: Bodza/Barcaság (Cserey Zoltán–Binder Pál, 1993.).

G 28. Az elmozdított kő alól fakadt forrás. A községi legelő kútjában lévő sziklát elmozdítva olyan sok víz tör fel, hogy elárasztja az egész vidéket. / A szentkút egy elmozdított kő alól buzog elő.

AF: Mélykút (Relković Davorka, 1916. 283.).
DT: Palotabozsok (Pesti János szerk., 2002. 350.).
→MZ IX. A 8. →MZ IX. A 11.3.

G 29. Kinczásás közben fakadt forrás. A földbe rejtett kincssel teli számbőr kiásását követően/kinczásás közben bővizű forrás tör elő.

DT: Pécs (Vargha Károly, 1959. 59.).
ER: Kalotaszeg (Családi Kör, 1938. január, melléklet; Kalotaszeg, 1990. 3. szám, 7.).

G 29.1. A kincstől elszíneződő forrás. Az elrejtett kincs mellől felfakadó forrás vize a földben lévő aranytól vasas ízű és sárgás színű.

FF: Lökősháza (MZA 64241. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2006).
ER: Magyarborzás/Vice (Magyar Zoltán, 2012a. 401. – Poenar Rus Éva gy., 2001); Csombord (Magyar Zoltán, 2008a. 289.).
SZ: Sóvárad (Orbán Balázs, 1870. IV. 22.).

G 30. Források eredetével kapcsolatos egyéb hagyományok.

G 30.1. A földbe fúródott elhajított fegyver. Ahol a gyilkos szándékkal elhajított balta/a kegyetlen várúr által elhajított százmázsás buzogány a földbe vágódik, ott bővizű forrás fakad.

DT: Garé (Pesti János szerk., 2002. 363. – 1982).
SZ: Erdővidék (Kisgyörgy Zoltán, 1972. 5.).

G 30.2. A földbe szúrt bot. A száraz, szikes legelőn egy pásztor a földbe szúrja a botját/egy megszomjazó kiránduló beleszúrja a hegyoldalba a sétabotját/három kiránduló királykisasszony a pálcájával ráüt a földre, és bot végénél bővizű forrás fakad a földből.

AF: Palics* (Penavin Olga–Matijevec Lajos, 1976. 186.).
ER: Nagybánya-Veresvíz – 2 (Magyar Zoltán szerk., 2010. 112., 113.).

G 30.3. A földből kifordított fa. A kiásott/a szél által a földből gyökerestül kifordított famatuzsálem helyén forrás fakad fel a földből.

DT: Porrogszentpál (Papp Imre, 1987. 172.).

G 30.5. Földrengés nyomán keletkező forrás. A megrepedő sziklahasadékból egy hatalmas erejű földrengés nyomán törnek elő kénes források.

FF: Megyaszó (DE MNYT K-307/74. – Szállási Klára gy., 1963).

G 30.7. Források eredete (vegyes hagyományok). Források csodás eredetével, forrásfakasztással kapcsolatos egyéb hagyományok.

DT: Őriszentpéter (SMK 153/III. 8. – Dömötör Sándor gy., 1951); Őriszentpéter (BSLMA N 285-84/4. – Szikszay Edit gy., 1960-as évek); Piliscsév (BBMNA 95/5. – Mózser Márta gy., 2000).

FF: Csernely (Pesty Frigyes, 1864. Borsod vármegye); Ipolyszécsénke (Csáky Károly, 2001. 200.).
 AF: Gödöllő (Jávorka Péter, 1959. 53.); Piros (Penavin Olga, 1984. 415.); Bukovac (Beszédes Valéria, 2000. 98.).
 SZ: Csíkszentimre (Málnási Géza, 1974. 413–414. – Vajkai Aurél nyomán, 1940).
 Etéd (EA 14131/75–76. – Gagy József gy., 1977).

G 31–40. A gyógyító vizű szentkút

G 31. A betegséget orvosló szentkút. Szentkút/gyógyforrás, amelynek vizétől betegek gyógyulnak meg. / Forrás, amely egy csodás gyógyulást követően válik búcsújáróhellyé.

DT:

- Az ádándi Szentkút: Ádánd (Somogy megye földrajzi nevei, 1974. 157.).
- Az andocsi Szentkút/Mária-forrás/Mária kútja: Andocs – 2, Szakály (Vajkai Aurél, 1942. 130., 132.); Andocs (EA 18881/26. – Kaposvári Mária gy., 1972–1974); Andocs (Barna Gábor, 1990. 28.). AF: Kalocsa (Eckert Irma, 1937. 35–36.).
- Az andrásfai Pénzeskúti-forrás: Andrásfa (DE MNYT K-494/54. – Nagy Erzsébet gy., 1967).
- A bagonyai szentkút: Bagonya (Gönczi Ferenc, 1905. 352.).
- A bajnai Csima-kút: Bajna* (Kövecses Varga Etelka, 2004. 17.).
- A bajóti Szentkút: Bajót* (BBMNA 20/22. 4. – Balogh László és Kiss Lajos gy., 1964).
- A bakonybéli Szentkút: Bakonybél (Veszprém megye földrajzi nevei IV., 2000. 14.).
- A bakonyszentlászlói Ivóvíz/Vak Bottyán-forrás: Bakonyszentlászló (Pesty Frigyes, 1864. Veszprém vármegye); Bakonyszentlászló (Veszprém megye földrajzi nevei IV., 2000. 37.).
- A balatontúri Szentkút: Balatontúr (Gözy Zoltán–Polgár Tamás, 2001. 355. – Pesty Frigyes, 1864. Somogy vármegye).
- A baranyajenői/paléi Szentkút: Baranyajenő (Kriss, Rudolf, 1937. 96.; Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 226.).
- A bodajki Szentkút: Bodajk (Turisták Lapja, 1922. 106–109.); Bodajk (Ankner Béla, 1931. 81.); Bodajk (Vajkai Aurél, 1942. 130.); Bodajk (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 294.; Gál Péter József, 2017. 523.); Bodajk (P. Takács J. Ince–Pfeiffer János, 2001. I. 165.); Bodajk (S. Lackovits Emőke, 2004. 265.).
- A borzavári Szentkút: Borzavár* (S. Lackovits Emőke, 2007. 230.).
- A búcsúszentlászlói Szent László kútja: Búcsúszentlászló (Vajkai Aurél, 1942. 130.); Búcsúszentlászló (Tüskés Gábor, 1993. 221. – Takács Ince és Pfeiffer János kézírata, 1948); Búcsúszentlászló (EA 3974/2. – Szentmihályi Imre gy., 1953); Sándorháza (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 301.); Kapca (Magyar Zoltán, 2010. 66.).
- A budai Szent Gellért-forrás: Buda (Bálint Sándor, 1977. II. 299. – Antonio Bonfini nyomán); Buda (Vasárnapi Ujság, 1866. 189.); Buda (Thirring Gusztáv, 1919. 151.).
- A budai Szent Ignác-forrás: Buda (Bálint Sándor, 1977. II. 121–122.).
- A bükkösi Török-kút: Bükkösd (MZA 93570. – N. N. gy., 1982).
- A ciglédi Szentkút: Kürt (MZA 103127. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2015).
- A csatka Szentkút: Csatka (Pastinszky Miklós–Tapolcainé Sárny Szabó Éva, 1977. 96. – Pesty Frigyes, 1864. Komárom vármegye); Csatka (S. Lackovits Emőke, 2005. 93. – 1865); Csatka (Takács Márton, 1888. 4.); Csatka* (Hoppál Mihály–Törő László, 1975. 53. – 19. század

- vége); Csatka – 7, Szilsárcány (Vajkai Aurél, 1940. 51., 56., 58., 66–68., 70.; Uő, 1942. 130.); Csatka – 6 (Perezslényi Mária, 1941. 284–285.), Csatka (Barna Gábor, 1990. 47.); Csatka (EA 24679/3. – Dömötör László gy., 1992); Berhida, Csatka – 2 (S. Lackovits Emőke, 2005. 92., 98.); Csatka (Mogyorósi Ágnes, 2013. 121.); Csatka (Tompos Ádám, 2017. 20.).
- A császári Máté-forrás: Császár (EA 17072/14. – Tilki Magdolna gy., 1971).
- A csatári Szentkút: Csatár (Vajkai Aurél, 1942. 120. – 19. század vége).
- A csobánkai Szentkút: Csobánka (Wlislocki Henrik, 1894. 321–322. – Herrmann Antal leírása nyomán); Csobánka (Kandra Kabos, 1897. 258–259.); Csobánka (Moussong Géza, 1891. 97–98.); Csobánka (Hanusz István, 1902. 70.); Csobánka – 2 (Pillmann Alfonz, 1933. 1., 2.); Csobánka (Soós Sándor, 2011. 110. – Bonomi Jenő gy., 1941); Csobánka (Vajkai Aurél, 1942. 132., 139.); Csobánka (Bálint Sándor, 1944. 61.); Csobánka (EA 22384/7. – Séra Éva gy., 1985); Csobánka (Szenthelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 46–47.); Csobánka (Berecz Sándor, é. n. 44.); Csobánka (Barna Gábor, 1990. 52.).
- A csomai Jó-kút: Csoma (Somogy megye földrajzi nevei, 1974. 489.).
- A csurgói Mátyás-kút: Csurgó* (Csurgó földrajzi nevek szerint, 1985. 42.).
- A dobai Szentkút: Doba* (S. Lackovits Emőke, 2007. 230.).
- A dobronaki Szent Vid-kút/Babakútja: Dobronak (Gönczi Ferencz, 1905. 352.); Dobronak (MZA 16989. – Lendvai Kepe Zoltán és Bihari Mária gy., 2005); Dobronak, Kámaháza, Radamos (MZA 1757., 86586., 1756. – Magyar Zoltán gy., 2008); Hosszúfaluhegy, Radamos – 2, Völgvyifalu – 2, Zsitkóc – 3 (Magyar Zoltán, 2010. 122–123.).
- A dömösi Csele-patak: Dömös (Nedeczky László, 1880. 112.); Dömös (Kőrösi László, 1890. 173.).
- A felsőiskázi Szentkút: Felsőiskáz (Ágh István, 1990. 16.).
- A felsőőri/Bad Tatzmannsdorf-i forrás: Felsőőr* (Olvaskönyv, é. n. 189.).
- A galántai Szentkút: Galánta (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 104.).
- A gencsapáti Szentkút: Gencsapáti (EA 2448/32–33. – Canonica visitatio, 1756); Gencsapáti (EA 2448/33. – Énekes Tömör József kézirata, 1951); Gencsapáti (Bárdosi János, 1963. 217–218.); Gencsapáti (Vas megye földrajzi nevei, 1982. 108.); Gencsapáti (Barna Gábor, 1990. 69.); Gencsapáti (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 107.).
- A göllei Szentkút: Gölle* (Somogy megye földrajzi nevei, 1974. 420.).
- A görbő-belecskai Szentkút: Belecska* (Pesty Frigyes, 1864. Tolna vármegye).
- A gyarmati Szentkút: Gyarmat (Vajkai Aurél, 1942. 121. – vallásos ponynyomatvány, 19. század második fele).
- A gyöngyösmelléki Jó-víz: Gyöngyösmellék (Pesti János szerk., 2002. 361. – 1982); Gyöngyösmellék (L. Imre Mária, 1995. 207.; Uő, 2000. 175.).
- A harkányi gyógyforrás: Harkány (Nyárfi Károly, 1865. 515.); Harkány (Lipták Gábor, 1964. 367.). →MZ IX. A 24.
- A hévízi gyógyforrás: Alsópáhok (N. Szabó Gyula, 1927. VIII. 287.); Rezi (Szatlóczi Gábor, 2000. 79–80.). →MZ IX. A 24.
- A hosszúfalui Oltár-kút: Hosszúfalu* (Magyar Zoltán, 2010. 97. – Kapos Ernő gy., 1913–1940). →MZ II. H 389.1.
- A hógyész-csicsói szentkút: Hógyész (L. Imre Mária, 2000. 173.).
- Az iszkázi Szentkút: Iszkáz* (S. Lackovits Emőke, 2007. 230.).
- Az ivándárdai Szentkút: Ivándárda* (Pesti János szerk., 2002. 360. – 1982).
- Az izményi Kolera-kút: Izmény (Tolna megye földrajzi nevei, 1981. 341.).
- A jádsi Szentkút: Jásd (Faller Jenő, 1934. 39–41. – Váthy István verse, 19. század második fele); Jásd – 10 (Faller Jenő, 1934. 2., 67.); Jásd (Vajkai Aurél, 1940. 64.; Uő, 1942. 52., 130.); Jásd (S. Lackovits Emőke, 2004. 269.).

- A kaposgyarmati Szentkút: Kaposgyarmat (Somogy megye földrajzi nevei, 1974. 555.).
- A kaposszekcsői Szentkút: Kaposszekcső (Baranya megye földrajzi nevei I., 1982. 72.); Kaposszekcső (L. Imre Mária, 1995. 203.).
- A karvai szentkút: Hetény/Karva (MZA 108814. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2017).
- A kemenestaródfai Rákos-kút: Kemenestaródfa (Vas megye földrajzi nevei, 1964. 447.).
- A kesztölci Máriavölgyi-forrás: Kesztölc (BBMNA 95/11. – Mózer Márta gy., 2000).
- A kétújfalui Kis-tó és Nagy-tó: Kétújfalu* (Pesti János szerk., 2002. 361.).
- A kisbárapáti Szentkút: Kisbárapát* (S. Lackovits Emőke, 2007. 231.).
- A kisbér-baltavári Szentkút: Kisbér* (S. Lackovits Emőke, 2007. 222. – 1871).
- A kiskutasi szentkút: Kiskutas* (EA 6206/2–3. – Szentmihályi Imre gy., 1956).
- A kisnyárádi Csoda-forrás/Kápolnai-forrás: Kisnyárad – 3 (Pesti János szerk, 2002. 361. – 1982; L. Imre Mária, 1995. 208.).
- A kocsolai Szentkút: Kocsola (L. Imre Mária, 1995. 205.).
- A kolontári Szentkút: Kolontár (Pesty Frigyes, 1864. Veszprém vármegye); Devecser (Veszprém megye földrajzi nevei III., 1991. 175–176.); Kolontár – 2 (S. Lackovits Emőke, 2007. 224.; Uő, 2008. 49.).
- A kölesdi Orvos-kút: Kölesd (Pesty Frigyes, 1864. Tolna vármegye); Kölesd (EA 22131/50. – N. N. gy., 1984); Kölesd (MZA 33718. – Bosnyák Sándor gy.).
- A kővágótóttói Szent László-forrás: Bakonya, Kővágótóttós (Baranya megye földrajzi nevei I., 1982. 654., 663.).
- A kuzmai tó: Kuzma (Hanusz István, 1900. 174.).
- A kürti/ciglédi Szentkút: Kürt (Liszka József, 1994a. 46–48. – Danczi Lajos gy.); Kürt (Danczi Lajos, 1999. 39.).
- A lakócsai Szentkút: Lakócsa* (S. Lackovits Emőke, 2007. 231.).
- A lendvai Pusztamalomi-kút: Kapca (Magyar Zoltán, 2010. 98.).
- A magyaregregyi Szentkút: Magyaregregy (L. Imre Mária, 1995. 202.; Varga Szabolcs, 2014. 31. – Historia Domus, 1866); Magyaregregy* (Reuter Camilo, 1961. 37.); Magyaregregy (Dénes Gizella, 1947. 156–170.; Pesti János szerk., 2002. 360.); Magyaregregy (EA 22103/1. – Karsa Ivett gy., 1984); Magyaregregy (Szenthelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 78.); Magyaregregy (L. Imre Mária, 1995. 201–202.); Magyaregregy (Márévár és környéke, 1997. 254.); Magyaregregy (Füzes Miklós, 2000. 99–100.); Magyaregregy – 4 (Varga Szabolcs, 2014. 25–26.).
- A magyarlaki Szentkút: Magyarlak (DE MNYT K-724/50. – Mikos Erzsébet gy., 1975); Magyarlak (Vas megye földrajzi nevei, 1982. 375.).
- A marázai Vodica/Káponai-kút: Maráza (Baranya megye földrajzi nevei II., 1982. 200.); Maráza – 3 (L. Imre Mária, 1995. 205.; Uő, 2000. 173–174.).
- A marcelházi Dobogó-kút: Marcelháza* (Hegedűsné Marikovecz Katalin, 1983. 29.).
- A máriacelli szentkút: Révkomárom (Barna Gábor, 1990a. 254. – 1676); Alsóór (Uo., 249.).
- A máriagyúdi Szentkút: Máriagyúd (L. Imre Mária, 1995. 200.; Uő, 2000. 173.); Mohács (Bosnyák Sándor, 2001. 41.); Máriagyúd (Pesti János szerk., 2002. 356.).
- A máriakálnoki Szentkút: Máriakálnok (Pávai Antal, 1903. 13.); Szigetköz, Gálos (Ruff Andor, 1928/1938. 75., 77.).
- A máriakémendi Szentkút/Alajos-forrás: Máriakéménd (Baranya megye földrajzi nevei II., 1982. 343.); Máriakéménd (L. Imre Mária, 1995. 208.).
- A máriavölgyi Szentkút: Máriavölgy – 2 (Grieskiercher Ferdinánd, 1661. 13–19.; Pásztor Lajos, 1943. 3–4.); Máriavölgy (Esterházy Pál, 1690. 74–75.; Uő, 1696. 39.; Jordánszky Elek,

1836. 12.); Máriavölgy (Pásztor Lajos, 1943. 6. – Orosz Ferenc feljegyzése, 1730-as évek); Máriavölgy (Ipolyi Arnold, 1854. 203. – 1742); Máriavölgy (Vasárnapi Ujság, 1859. 435.); Máriavölgy (István bácsi naptára, 1878. 79.); Máriavölgy (Pozsony vármegye és Pozsony, 1904. 543.); Máriavölgy (Magyar-Kossa Gyula, 1929. II. 39–40.); Máriavölgy (Pásztor Lajos, 1940. 134.); Máriavölgy – 4 (Pásztor Lajos, 1943. 14–16.); Máriavölgy (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 189.); Nyárasd (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 263.); Egyházfa, Hidaskürt – 2, Kismácséd, Magyarbél, Nagyfödemes, Nemeskosút, Vághosszúfalu, Vágkirályfa, Vízkelet (MZA 90598., 90594., 90599., 90601., 90604., 90596., 90595., 90597., 90591., 90600. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010–2011).
- A medinai Orvskútja/Lázkutacska: Medina (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 225.); Medina (MZA 101107. – Magyar Zoltán gy., 2015).
- Mecsekszentkút (ma Pécs belterülete): Pécs (Tüskés Gábor, 1993. 221. – 1726); Pécs (Pesti János szerk., 2002. 355–356. – 1982); Pécs (L. Imre Mária, 1995. 200.).
- A mohácsi Szentkút: Mohács (Baranya megye földrajzi nevei II., 1982. 417.).
- A monostorapáti Szentkút: Monostorapáti* (MZA 63011. – Hála József gy., 1986); Monostorapáti (S. Lackovits Emőke, 2008. 51.); Monostorapáti (MZA 16985. – Lackovits Emőke gy.).
- A mozsói Szentkút/Pringli-forrás: Mozsó* (Pesti János szerk., 2002. 360. – 1982); Mozsó (L. Imre Mária, 2000. 175.).
- A mucsí/máriapádi Szentkút: Mucsi (Vajkai Aurél, 1942. 130.).
- A nagyberki Szentkút: Nagyberki* (S. Lackovits Emőke, 2007. 230–231.).
- A nagykónyi Szentkút: Nagykónyi (Gaál Attila–Kőhegyi Mihály, 1974. 325. – Pesty Frigyes, 1864. Tolna vármegye); Nagykónyi* (Szabó József, 1974. 210.); Nagykónyi* (S. Lackovits Emőke, 2007. 231.).
- A németkér-gyapai Szentkút/Orvskút: Gyapa (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 115.); Németkér – 2 (L. Imre Mária, 1995. 206.).
- A niklai Szentkút: Nikla (S. Lackovits Emőke, 2007. 231.); Nikla (MZA 10012. – Magyar Zoltán gy., 2008).
- Az öreglaki Szentkút: Lengyeltóti (EA 1358/7. – Horváth Ilona gy., 1929).
- A paksi Szentkút: Paks* (Tolna megye földrajzi nevei, 1981. 199.).
- A palotabozsoki Szentkút/Máriabründl: Palotabozsok (EA 14389/8. – Kerner Mária gy., 1965); Palotabozsok (Baranya megye földrajzi nevei II., 1982. 130.); Palotabozsok (L. Imre Mária, 1995. 202–203.; Uő, 2000. 174.).
- A pápasalamoni/kupi Szentkút: Kup/Pápahalom (Veszprém megye földrajzi nevei II., 1987. 239.; S. Lackovits Emőke, 2007. 230.; Uő, 2008. 49.); Bakonypölöske (Lanczendorfer Zsuzsanna, 2013. 20.).
- A piliscsévi Szentkút: Piliscsév (Kövecses Varga Etelka, 1995. 667.).
- A piliszentkereszt Szentkút: Pilisszentkereszt (Szűcs Gyula, 1913. 75–76.); Pilisszentkereszt (Soós Sándor, 2011. 143. – Historia Domus, 1950); Pilisszentkereszt (MZA 91472. – Magyar Zoltán gy., 2008), Pilisszentkereszt (Soós Sándor, 2011. 121.).
- A pilisszentlászlói Sztudienka-forrás: Pilisszentlászló (Soós Sándor, 2006. 12.; Uő, 2011. 137.).
- A rőtfalvi Szentkút: Rőjt (Esterházy Pál, 1690. 78.); Rőtfalva (Vajkai Aurél, 1942. 130.); Rőtfalva (Németh Adél, 1990. 140.).
- A segesdi/felsősegdesdi Szentkút: Felsősegdes (Somogy vármegye, 1914. 64.); Felsősegdes (Lévay Mihály, 1934. 367.); Felsősegdes (GITL Itsz. n.; MZA 99174. – Genthon István gy., 1955); Őrtilos (Eperjessy Ernő, 2009. 46–47. – 1963); Segesd (Somogy megye földrajzi nevei, 1974. 652.); Segesd (Szenhelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 104.); Segesd

- (Berecz Sándor, é. n. 170.); Segesd (Barna Gábor, 1990. 136.; Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 264.).
- A siklósi Szentkút: Siklós* (Pesti János szerk., 2002. 359. – 1982).
 - A somogybabodi Szentkút: Somogybabod (Gózszy Zoltán–Polgár Tamás, 2001. 355. – Pesty Frigyes, 1864. Somogy vármegye); Somogybabod (Somogy megye földrajzi nevei, 1974. 99.).
 - A somogybükkösi Javós-kút: Somogybükkösd* (RRMNA 768/6. – Papp Imre gy., 1972).
 - A somogyeszi Szentkút (S. Lackovits Emőke, 2007. 231.).
 - A somogyvári Szentesica-forrás: Somogyvár – 7 (Horváth József, 1975. 236. – Canonica visitatio, 1749); Somogy megye* (N. Szabó Gyula, 1927. VIII. 287.); Somogyvár (Somogy megye földrajzi nevei, 1974. 124.); Somogyvár (Bősze Gábor, é. n. 9.); Somogyvár (Gál Péter József, 2017. 537. – 1992); Somogyvár (Magyar Zoltán, 1998c. 89–90.).
 - A sorokpolányi Szentkút: Sorokpolány* (EA 16503/15. – Kocsis Endre gy., 1969); Sorokpolány* (Vas megye földrajzi nevei, 1982. 188.).
 - A stridói Szent Jeromos-kút: Stridó* (Gönczi Ferenc, 1895. 14–15.).
 - A szanyi Szent Anna-kápolna melletti szentkút: Szany – 2 (MZA 111062., 111063. – Balázs Lívია gy., 1972).
 - A szemelyi Szentkút/Seveta voda: Szemely (Pesti János szerk., 2002. 361. – 1982).
 - A szentgáli Pokloskút: Szentgál (Vajkai Aurél, 1939. 66.).
 - A szentharaszi Szentkút: Mátyusföld (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 265.).
 - A szigetvári Szentkút: Szigetvár (Baranya megye földrajzi nevei I., 1982. 454.).
 - A tapolcai (Véndek-hegyi) Szentkút: Tapolca (Tapolcai Újság, 1927. március 16.; Tóth József, 1991. 32.); Tapolca (S. Lackovits Emőke, 2008. 50.).
 - A tardosi szentkút: Tardos (Kemecsi Lajos, 2004. 199.; Hála József–Kemecsi Lajos, 2002. 281.); Tardos (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 68. – Kemecsi Lajos gy.).
 - A tekijai Szentkút: Tekija (Bárh János, 1990. 227.); Nyékinca (MZA 91189. – Magyar Zoltán gy., 2010).
 - Tétszentkút: Tétszentkút (Schram Ferenc, 1970. II. 87.; Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 227. – boszorkányper irata, 1733); Tétszentkút (Pesty Frigyes, 1864. Győr vármegye, 395.); Tétszentkút (EA 24679/7. – Dömötör László gy., 1992); Tétszentkút (Berecz Sándor, é. n. 189.); Tétszentkút (Szenhelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 120.); Tétszentkút (Barna Gábor, 1990. 160.); Tétszentkút (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 275.).
 - A vasvári Szentkút: Vasvár – 3 (Vasárnapi Újság, 1867. 200.); Vasvár (Bozóth, 1868. 471.); Vasvár – 2 (A vasvári csodálatos Szent kút, 1875. 4–7.); Vasvár – 3 (Fehér Mátyás, 1942. 245., 252–253.); Vasvár (Vajkai Aurél, 1942. 130.); Vasvár – 4 (Mozsolics Amália, 1943. 70., 72–74.); Vasvár – 2 (EA 2231/12. – Dömötör Sándor gy., 1950); Vasvár (SMNK 750/2. – Lendvai Mária gy., 1971); Vasvár* (Vas megye földrajzi nevei, 1982. 527.); Vasvár (Szenhelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 122.); Vasvár (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 295.).
 - A váti Szentkút: Vát* (Vas megye földrajzi nevei, 1982. 103.).
 - A veszprémi Leprás-kút: Veszprém* (Ipolyi Arnold, 1854. 203. – 11. század vége).
 - A veszprém-jutaspusztai Rab Mária-forrás: Veszprém* (S. Lackovits Emőke, 2007. 226.; Uő, 2008. 50.).
 - A zalaszentmihályfai szentkút: Zalaszentmihályfa* (EA 2699/19. – Szentmihályi Imre gy., 1951).
 - A zánkai Vérkút: Zánka (Oláh János, 1834. 70.; Horváth Bálint, 1848. 113.); Zánka* (Eötvös Károly, 1909. 156–160.); Zánka (Vajkai Aurél, 1939. 66.).
 - A zimányi Jó-kút: Zimány (Somogy megye földrajzi nevei, 1974. 435.).

FF:

- Az abaújszántói Köszvényes-kút: Abaújszántó* (Hajdu Imre, 1977. 134.).
- Az ajnácskői Szem-forrás: Ajnácskő (Pápai Károly, 1891. 163.).
- Az alsókékeddi gyógyforrás: Alsókéked (Az Osztrák–Magyar Monarchia irásban és képen XVIII., 1900. 256.).
- Az alsómihályi szentkút: Kistoronya, Hardicsa, Alsómihályi (MZA 101887–101889. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2014).
- A bajmóci gyógyforrás: Bajmóc (Mednyánszky Alajos, 1829. 171–178.; Uő, 1834. II. 176–183.); Bajmóc (Nagy Iván, 1854. 256–257.); Bajmóc (Kőrösi Sándor, 1859. 137–139.); Bajmóc (Szeghalmi Szennovitz Gyula, 1904. 125–129.; Szeghalmy Gyula, 1929. 172–179.).
- A bajtai Szentkút: Bajta* (MZA 89936. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).
- A balogfalvai Szent Antal-kút: Balogfalva (MZA 92865. – Varga Norbert gy., 2004).
- A baskói Köszvényes-kút: Baskó (DE MNYT K-309/41. – Buzás Bálint gy., 1963).
- A Básti-hegyben fakadó Szentkút/Mária-kút: Egyházasbást – 2, Tajti, Vecseklő – 3 (Barna Gábor, 1985. 164–167.); Vecseklő (Berecz Sándor, é. n.); Vecseklő (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 298.); Óbást, Vecseklő (MZA 1204., 1203. – Magyar Zoltán gy., 1998); Dobfenek – 3, Egyházasbást – 4, Medveshidegkút, Péterfala – 3, Tajti – 2, Vecseklő (Magyar Zoltán, 2006b. 114–119.); Jeszte (MZA 93105. – Varga Norbert gy., 2011).
- A bélapátfalvi Mária-forrás: Bélapátfalva* (Erdey Gyula, 1930. 122.).
- A bényi Szentkút: Bény* (Jankus Gyula, 1988. 77.); Bény* (EA 26125/5. – Jankus Gyula gy., 1993); Bény* (Danis Ferenc, 1996. 9.); Bény (Csókás Ferenc, 2004. 103.); Bény – 2, Kéménd, Kisgyarmat – 2 (MZA 1585., 83735., 83734., 1586., 83736. – Magyar Zoltán gy., 2006–2007); Bény (Csáky Károly, 2010. 18.); Ipolykiskeszi – 2 (MZA 89910., 89916. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).
- A bistei gyógyforrás: Biste – 2 (MZA 99769., 99770. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2014).
- A bodroghalászi Szarka-kúti fürdő: Bodroghalász/Erdőbénye (SRKA 57. – Toók Árpád gy., 1938).
- A borsodtapolcsányi Pondrós-kút: Borsodtapolcsány (ENA 892/69. – Komoróczy Miklós gy., 1900 k.).
- A csábi Orvoskútyika: Csáb – 3, Dacsókeszi (MZA 84051–84053., 84048. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010).
- A csernelyi Csodakút: Csernely* (ENA 892/69. – Komoróczy Miklós gy., 1900 k.).
- A debrődi Szent László-forrás: Debrőd (Timon Sámuel, 1999. 73. – 1735); Szepsi/Debrőd (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 250–252. – pszichiátriai jelentés, 1961); Debrőd (Gál Péter József, 2017. 433. – Göröcs Mihály gy.); Debrőd (Uo., 440. – 1993); Debrőd – 3 (MZA 66., 71., 48092. – Magyar Zoltán gy., 1995–1996); Torna (Magyar Zoltán, 1998a. 96.); Debrőd – 5 (Uő, 2001a. 132–133., 586–587.); Nagyida (MZA 101964. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008).
- A dénesfalvi Magdolna-forrás: Dénesfalva (Scopusia, 1912. 80.; Új Élet, 1938. 166.; Bálint Sándor, 1977. II. 75.).
- Az ecsédi Szentkút: Ecséd (Csiffáry Gergely, 2005. 67. – Pesty Frigyes, 1864. Heves vármegye); Ecséd (Csiffáry Gergely, 2006. 406.).
- Az ecsegi Szentkút: Ecseg (Mocsáry Antal, 1826. 226–227.); Ecseg* (Fényes Elek, 1851. I. 291.); Ecseg (Stadler Árpád, 1999. 50–51.).
- Az erdőtelek-hanyipusztai Szentkút: Erdőtelek* (Pesty Frigyes, 1864. Heves vármegye):
- A feldebrői/tófalui Szentkút: Feldebrő* (Verebélyi Kincső szerk., 1998. 79. – Erdős József gy., 1914); Feldebrő* (EA 17936. – Kincs Józsefné gy., 1972); Feldebrő*, Tófalú (Heves

- megye földrajzi nevei II., 1976. 18., 32–33.); Tófalu – 2, Feldebrő – 2 (Császi Irén, 2005. 349–350.); Tófalu (Csiffáry Gergely, 2006. 140.).
- A felsővályi Deszkó-kút: Felsővály (Pesty Frigyes, 1864. Gömör vármegye).
 - A gáboltói Szentkút: Gáboltó* (Hanusz István, 1900. 244.).
 - A garamdamásdi gyógyforrás: Lekér (MZA 103090. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2015).
 - A garamkövesdi Szentkút: Garamkövesd* (EA 23380/24. – Jankus Gyula gy., 1987).
 - A gimesi Semjén-kút: Gimes (Magyar Zoltán, 2002. 187. – Danczi Lajos gy., 1953–1964).
 - A gyöngyöspatai Rongyos-kút: Gyöngyöspata (Csiffáry Gergely, 2005. 297. – Pesty Frigyes, 1864. Heves vármegye).
 - A gyógyi Büdös-forrás/Hosztecsna: Gyúgy (Palugyay Imre, 1855. IV. 666.); Gyúgy (Hőke Lajos, 1866. 734.; Uő, 1869a. 40.); Gyúgy (BBMNA 2/31 – Hála József gy., 1974).
 - A hardicsai Köszvényes-forrás: Hardicsa (Pesty Frigyes, 1865. Zemplén vármegye, 203.).
 - A hárskúti forrás: Hárskút (Csodák könyve, 1859. 126.).
 - A hasznosi Szentkút: Mátraverebély – 2 (PMNA 149/1–3., 4–5. – Hofer Tamás gy., 1950); Mátraverebély – 3 (EA 3527/4–5. – Hofer Tamás gy., 1950); Hasznos – 4, Mátraszőlős (Manga János, 1962. 369., 373.); Hasznos* (Barna Gábor, 1990. 80.; Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 261.); Nógrád megye (Limbacher Gábor, 1994. 213.); Hasznos – 3 (Kisfalusi János, 1995. 23–24.); Pásztó, Maconka (Bosnyák Sándor, 2000. 107., 109.).
 - A hébeci (deméndi) Szentkút: Hébec/Deménd (Hőke Lajos, 1866. 734.; Uő, 1869a. 40.).
 - A héti Köszvényes-kút: Hét (Ferenczi Imre, 1960. 21. – Ujváry Zoltán közlése).
 - A hont-csitári Kutyika: Drégelypalánk, Hont – 27 (Kamarás József, 1984a. 44.; Uő, 1984a. 96. – Historia Domus: Gály Lőrinc plébános feljegyzése, 1859); Hont (Hőke Lajos, 1866. 738–739.); Hont* (Hont vármegye és Selmeczbánya, 1906. 46.); Hont (Kolacskovszky János, 1938. 188.); Dejtár, Drégelypalánk, Hont, Ipolybalog, Ipolyvece (Kamarás József, 1984a. 43–45.); Hont (Uő, 1984b. 93–94.); Drégelypalánk/Hont (Berecz Sándor, é. n. 52–53.); Drégelypalánk/Hont – 2, Ipolyvece (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 81–82.); Hont (Csáky Károly, 1993. 104.; Uő, 2001. 200.; Uő, 2010. 91.); Hont (Hála József, 1994. 44.); Hont (Csáky Károly, 2003. 202.); Hont (Végh Alpár Sándor, 2005. 29.); Ipolynyék (MZA 84057. – Rusnák Beáta gy., 2009); Alsószemeréd, Gyerk, Horváti, Ipolykiskeszi, Pereszlény, Tesmag (MZA 84059., 89914., 89915., 89913., 89912., 84062. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007–2011); Hont (Fésű József György, 2014. 416–417.); Kemence, Nagybörzsöny, Ipolydamásd, Bernecebaráti (MZA 110118., 110119., 110313., 110670. – Magyar Zoltán gy., 2017).
 - Az ipolyfödemesi Kotyinka: Ipolyfödemes* (MZA 84033. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010).
 - Az ipolyfödemesi Medve-kút: Ipolyfödemes (Ipolyi Arnold, 1854. 204.; A tengeri kisasszony, 2006. 243. – Tersztyánky András és Csaplár Benedek gy., 1853); Ipolyfödemes (Hőke Lajos, 1866. 734.); Ipolyszécsénke (Hanusz István, 1894. 8.); Ipolyfödemes (Csáky Károly, 1993. 106.; Uő, 2010. 91.); Ipolyfödemes – 2 (Hála József, 1993. 76. – Csáky Károly gy., 1982); Ipolyfödemes – 9. Ipolyszécsénke, Kelenye (Hála József, 1993. 76., 105–108.); Ipolyfödemes (Uő, 2000. 340–342.); Ipolybalog, Ipolyfödemes – 4, Kelenye – 2 (MZA 84047., 71294., 84043–83046., 84050. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010).
 - Az ipolyszécsénkei Szentkút: Ipolyszécsénke (Csáky Károly, 1987. 55–56.; Uő, 2010. 97. – Manga János gy., 1929); Ipolyszécsénke* (Uő, 1993. 47.; Uő, 2001. 200.); Ipolynagyfalu*, Ipolyszécsénke* (MZA 89935., 84082. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010–2011).

- Az ipolyszécsénkei Bába-kút: Ipolyszécsénke* (MZA 84054. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010).
- Az ipolyviski Kútyika: Ipolyvisk (Bognár András, 1984a. 312. – Pesty Frigyes, 1864. Hont vármegye); Ipolyvisk – 3 (Hála József, 2000. 344346.); Ipolyvisk (MZA 89920. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011); Ipolyvisk (Csáky Károly, 2012. 88.).
- Az istenmezeji Szentkút: Istenmezeje* (Csodák könyve, 1859. 156.); Istenmezeje (Pesty Frigyes, 1864. Heves vármegye).
- A jánoshegyi Szentkút: Jánoshegy (Versényi György, 2011. 23. – 1880; Uő, 1895.); Jánoshegy (Magyar Nyelvőr, 1882. 475.); Jánoshegy (Versényi György, 2011. 56. – 1883); Körmöcbánya (EA 16019/6. – Lánosz Zoltán gy., 1977).
- A jászói Köszvény-kútka/Rongyos-kútka: Jászó (Stibrányi Gusztáv, 1995. 3–4. szám, 2.).
- A jelsőci Köpü-kút: Jelsőc (MZA 25603. – Varga Norbert gy., 2002).
- A jesztei Tányér-kút: Jeszte – 2 (MZA 93106., 93107. – Varga Norbert gy., 2011).
- A jósvafői Köszvényes-kút: Jósvafő – 2 (Magyar Zoltán, 2001a. 586.).
- A kápolnai Kis kút: Kápolna (EA 635/61. – Székely László gy., 1914).
- A Karancs-hegyi Karancs kútja/Margit-forrás: Karancslapujtó, Karancskeszzi (Hetény János, 2000. 46., 58. – 1952); Karancslapujtó – 2 (Uő, 2000. 35., 39.; Uő, 2006. 39., 90. – 1951–1952); Karancslapujtó – 6, Somoskőújfalu – 5 (Uő, 2006. 39–40., 91.); Somoskőújfalu (Lengyel Ágnes–Limbacher Gábor, 1997. 89.).
- A karancslapujtói Orvoskút: Karancslapujtó (PMNA 716/2. – Telek Erzsébet gy., 1975).
- A karancssági Szentkút: Karancsság (A karancssági szent-kútnak eredete és valóságos története, é. n.); Karancsság/Palócföld (Manga János, 1962. 358–359.); Karancskeszzi (Fejős Zoltán, 1985. I. 115.); Karancsság (EA 26132/13. – Gréczi-Zsoldos Enikő gy., 1994); Ságújfalu (PMNA 1124/4–5. – N. N. gy., 1995).
- A kassai Kálvária-hegyen fakadó Szentkút: Kassa (Abaúj-Torna vármegye és Kassa, 1896. 208.).
- A kemencei Királykút: Kemence (MZA 110073. – Magyar Zoltán gy., 2017).
- A kerecsendi Csodatévő kút: Kerecsend (Ercsényi Károly, 2003. 188.); Kerecsend – 3 (Császi Irén, 2005. 349.).
- A koloni Büdöskút: Kolon (Sándor János, 1996. 23.); Kolon (MZA 1150. – Magyar Zoltán gy., 1998); Kolon (Magyar Zoltán, 2002. 187.).
- A körtvélyesi Köszvényes-kút: Körtvélyes (Kardos István, 1987. 15.); Szádalmás (MZA 84385. – Magyar Zoltán gy., 2008).
- A krasznibródi Szentkút: Krasznibród (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 73. – Petrassevics Nikefor kézírata nyomán).
- A laborcrévi Szentkút: Zemplén vármegye (Ipolyi Arnold, 1854. 204.; Hanusz István, 1900. 232. – Szirmay Antal nyomán, 19. század eleje); Mezőlaborc (Pesty Frigyes, 1864. Zemplén vármegye II. 28.); Laborcrév (Zemplén vármegye és Sátoraljaújhely, 1905. 73.).
- A Léva melletti szentkút: Léva (Ipolyi Arnold, 1854. 202.; Hanusz István, 1900. 244. – Georg Wernher nyomán, 16. század).
- A lintichi szentkút (Hont megye): Lintich (Tóth Sándor, 1879. 757.).
- A hársádi (litmanovai) szentkút: Hársád (Limbacher Gábor, 2008. 203.).
- A liptószentjánosi gyógyforrás: Liptószentjános (Wernher, Georg, 1982. 1116. – 1549).
- A magyarádi gyógyforrás: Magyarád (BBMNA 2/31. – Hála József gy., 1974).
- A Mária-kút Szob és Márianosztra között: Nagymaros (MZA 108153. – Magyar Zoltán gy., 2016).
- A márianosztrai Gránát-kút: Márianosztra* (Hála József, 1985–1986. 73.).
- A merői (Hont megye) szentkút: Mere (BBMNA 2/31. – Hála József gy., 1974).

- A gömörmihályfalvi Morhó-kút: Gömörmihályfalva (Dénes György–Benedek László, 1991. 330.).
- A magyarizsépi Sós-kút: Magyarizsép (Pesty Frigyes, 1864. Zemplén vármegye, 451.).
- Mátraverebély-Szentkút (a Szent László ugratása-forrás, a kolostor melletti szentkút): Mátraverebély-Szentkút (Szentmihályi Mihály, 1797. 12–13. – Lukovits Márton kisterenyei plébános feljegyzése nyomán, 1714); Mátraverebély-Szentkút – 60 (Szentmihályi Mihály, 1797. 48–51., 65–105.); Mátraverebély-Szentkút (Jordánszky Elek, 1836. 37.); Mátraverebély-Szentkút – 36 (OSZK K Fol. Hung. 2378/5–6., 31., 34., 39–41., 73–74., 78–97., 102., 109–111. – Lencsés Kornél gy., 1840 k.); Palócföld (Lisznyai Kálmán, 1851. 143.); Mátraverebély-Szentkút (Versényi György, 1895. 127–128.); Mátraverebély-Szentkút (Schaefer Jakab, 1897. 70.); Mátraverebély-Szentkút (Nógrád vármegye, 1911. 82.); Mátraverebély-Szentkút – 29 (Fludorovics Zsigmond, 1912. 9., 15–22.); Diósgyőr (EA 635/79. – Székely László gy., 1914); Mátraverebély-Szentkút – 53 (Chinorányi Ede, 1929. 19., 29–30., 39–63.); Mátraverebély-Szentkút (Paulovits Sándor, 1930. 42.); Mátraverebély-Szentkút (Roznik Rajnér, 1939. 24–28.; Uő, 1948. 4.); Mátraverebély-Szentkút – 25 (Uő, 1939. 98–113.); Mátraverebély-Szentkút (EA 12863/58. – Juhász Dorottya gy., 1961); Mátraverebély-Szentkút (Manga János, 1948. 57.); Maconka (PMNA 413/122. – Bosnyák Sándor gy., 1969); Turóc völgye (Ujváry Zoltán, 1983. 91.; Uő, 2000. 32.; Uő, 2002. 607.); Mátraverebély-Szentkút (Szenzthelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 89.); Mátraverebély-Szentkút (Barna Gábor, 1990. 113–114.); Mátraverebély-Szentkút (Ipolylvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 193.); Lucfalva (Gál Péter József, 2017. 454–455. – 1991); Ipolynyék (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 261.); Dejtár (MZA 22815. – Ekler Andrea gy., 1995); Domaháza (Magyar Zoltán, 1998a. 293.); Maconka – 4 (Bosnyák Sándor, 2000. 107., 109–110.); Alsócsitár, Zsére Magyar Zoltán, 2002. 49.); Csalár, Rárósműlyad, Szécsénykovácsi (MZA 84272., 84122., 84121. – Varga Norbert gy., 2002–2003); Dejtár (Ekler Andrea, 2003. 329.); Herencsény (Magyar Zoltán, 2004b. 171.); Ajnácskő, Csákányháza, Füleккеlecsény, Fülekpilis – 3, Ipolynyitra, Magyarhegyemeg, Terbeléd (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 83., 85., 256–258.); Palást, Apátújfalva (MZA 64136., 89717. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007, 2011). AF: Jászladány – 2 (Bálint Sándor, 1942. 94–97.); Jászdózsza (Gulyás Éva, 1976. 59.); Kunszentmárton (Magyar Zoltán, 1998a. 292–293. – Villányi Péter gy., 1981); Kunszentmárton (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 222.); Helvécia – 2 (Merinu Éva, 2006. 376., 377.).
- A monostori (homonnai) Szentkút: Homonna (OSZK K. Quart. Hung. 1514. IX/10.v. – Pulszky Ferenc gy.; Pulszky Ferenc, 1840a. 165–166.); Homonna – 2 (Résző Ensel Sándor, 1857. 12–13.); Zemplén vármegye (Vasárnapi Ujság, 1862. 151–152.); Homonna (Hanusz István, 1902. 73.).
- A nagyhindi Szentkút: Kolon (Magyar Zoltán, 2002. 187.); Kálaz (MZA 83593. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007).
- A nagymarosi Királykút: Nagymaros – 2 (MZA 110898., 111145. – Magyar Zoltán gy., 2018).
- A Nagyszombat melletti szentkút: Nagyszombat vidéke (Hanusz István, 1894. 8.; Uő, 1900. 232.).
- A nagyvisnyói Köszvény-forrás: Nagyvisnyó (Ferenczi Imre, 1960. 20–21. – 1930).
- A naprágyi szentkút: Naprágy (MZA 92864. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2009).
- A nógrádi Csurgó-kút: Nógrád (Kolacskovszky Lajos, 1938. 188.).
- Az osgyáni Isten kútja: Osgyán* (Hanusz István, 1902. 73.).
- A panyidaróci Jakab-kút: Panyidaróc – 2 (MZA 25557., 25561. – Varga Norbert gy., 2003).

- A péterfalvai Csodakút: Péterfalva (Baráz Csaba–Kiss Gábor–Palkovics Gyula, 2010. 20.).
- A parádi gyógyforrás: Parád (Vajkai Aurél, 1955. 84.).
- A perőcsényi Szentkút: Perőcsény (Bognár András, 1984a. 248. – Pesty Frigyes, 1864. Hont vármegye).
- A perőcsényi Templomalji forrás: Perőcsény (Bognár András, 1984a. 249. – Pesty Frigyes, 1864. Hont vármegye).
- A pinci Szentkút: Bolyk, Pinc (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 257., 258.).
- A podheringi Szentkút: Podhering/Munkács vidéke (Csatáry György, 2001. 195. – Lehoczky Tivadar gy., 1885).
- A podolini szentkút: Podolin* (Melczér Jakab, 1819. 41.); Podolin (Sárfy Aladár, 1884. 52. szám, 2.).
- A pozbai Szentkút: Pozba/Fajkürt – 3 (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 224.); Pozba (Liszka József, 2000. 57.); Barsbese, Pozba, Töre (MZA 97045., 97048., 97047. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013); Lüle, Nemesoroszi, Töhöl (MZA 103052–103054. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2015). DT: Zsitvabesenyő (MZA 97046. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013).
- A pribeli Szentkút: Pribel (Szoboki Ferenc, 1857. 337.); Pribel (Hanusz István, 1900. 229.); Pribel (BBMNA 2/31. – Hála József gy., 1974; Csáky Károly, 2004. 19.).
- A rudnai Magdolna-forrás: Rudna (Magyar Zoltán, 2011c. 225. – Manga János gy., 1956); Rozsnyó vidéke, Dernő (Bálint Sándor, 1977. II. 75., 107.).
- A rudnoki Szentkút: Buzita – 3 (EA 23397/6–7. – Kmečzkó Mihály gy., 1984); Nagyida (MZA 84685. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008).
- A sajógömöri Szentkút/Szemkút: Sajógömör (Fényes Elek, 1851. II. 54.); Sajógömör (KEMTK ltsz. n., MZA 63421. – Szabó Veronika gy., 1998); Sajógömör/Hanva, Sajógömör (MZA 92859., 92861. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008, 2011).
- A selmecbányai Szentkút: Selmecbánya (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 221.).
- A somoskőújfalu Orvosságos kút: Somoskőújfalu (DE MNYT K-508/23. – Nagy Ágnes gy., 1967).
- A stubnyafürdői gyógyforrás: Stubnyafürdő (Budapesti Hirlap, 1885. augusztus 8. 9.).
- A szádélői Köszvény-kút: Szádélő (Stibrányi Gusztáv, 1995. 14. szám, 3.).
- A Szádélői-hasadékban fakadó Király kútja: Szádudvarnok, Kiskovácsvágása (Magyar Zoltán, 1998a. 293., 294.; Uő, 2001a. 131.).
- A szalatnyai gyógyforrás: Szalatnya (BBMNA 2/31. – Hála József gy., 1974).
- A szanda-szentpéterhegyi szentkút: Szanda (Zsembery Gyula, 1901. 19.); Herencsény (Magyar Zoltán, 2004b. 173.); Szanda (Lengyel Ágnes–Limbacher Gábor, 2008. 283.); Szanda (Limbacher Gábor, 2013. 483.).
- A szenográdi Kralovka : Szenográd (Hőke Lajos, 1866. 734.).
- A szobi szentkút: Vámosmikola (MZA 110716. – Magyar Zoltán gy., 2017).
- A szögligeti Tetyves-kút: Szögliget* (Magyar Zoltán, 2001a. 658.).
- A szobránci gyógyforrás: Szobránc (Siegmethe Károly, 1889b. 18.).
- A szurdokpüspöki Szentkereszt kútja: Szurdokpüspöki* (Limbacher Gábor, 2001. 407.).
- A tófalui Szentkút: →A feldebrői Szentkút.
- Az uhornai Szentkút: Lucska (MZA 84384. – Magyar Zoltán gy., 2001).
- Az újbányai szentkút: Újbánya (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 261. – Historia Domus, 1863); Újbánya (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 285.).
- Az upponyi Mihály kútja: Uppony (HOMNA 700/11. – Lajos Árpádné gy., 1960).
- A vác-hétkápolnai Szentkút: Vác (Csodák könyve, 1859. 160–161.); Vác (Hanusz István, 1889. 273.); Vác (Uő, 1900. 244.; Uő, 1894. 256.); Vác (Tragor Ignác, 1923. 95.); Vác – 2

- (Uő, 1929. 11.); Vác (Uő, 1935. 53.); Vác (Roznik Rajnér, 1948.); Vác – 2 (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 286.); Vác (Limbacher Gábor, 1989. 380.).
- A vágújhelyi szentkút: Alsóbodok (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 216.).
- A várhosszúréti Buzgó-forrás: Várhosszúréti (Bálint Sándor, 1944a. 94.); Várhosszúréti (Berecz Sándor, é. n. 93.); Várhosszúréti (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 294.); Várhosszúréti – 2 (Magyar Zoltán, 2011c. 224.).
- A Zobor-hegyi Szent László-forrás: Nyitra (Dualszky János, 1878. 55.).
- A zsélyi Mankó: Zsély (MZA 84229. – Varga Norbert gy., 2010).
- A zsitvaújfalui Szentkút: Zsitvaújfalu (MZA 108681. – Magyar Zoltán gy., 2017).
- AF:
- A acsuvi (Bihar megye) csodaforrás: Acsuva (Vajkai Aurél, 1942. 124–125. – vallásos ponyva, 20. század eleje).
- A bácskeresztúri Szentkút: Bácskeresztúr (Bálint Sándor, 1943. 163.).
- A bácsmonostori Vodica: Bácsmonostor – 3 (Beszédes Valéria, 2000. 100–101., 104.).
- A bilicsi Vodica: Bilics* (Beszédes Valéria, 2000. 99.).
- A bogyáni szentkút: Bogyán (Bács-Bodrog vármegye I., 1903. 65.).
- A bukováci Szentkút: Bukovac (Beszédes Valéria, 2000. 98.).
- A doroszlói Szentkút/Bajkút: Doroszló (Hanusz István, 1902. 74.); Doroszló (Bajkút, 1924. 9.); Doroszló (Bálint Sándor, 1943. 164.); Doroszló (Fritz Ferenc, 1974. 52.); Doroszló – 3 (Kovács Endre, 1982. 10., 87–88.); Doroszló (Berecz Sándor, é. n. 51.); Doroszló – 3 (Bárth János, 1990. 231., 235., 240.); Doroszló – 2 (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 78.); Doroszló (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 262.); Doroszló – 16 (Raj Rozália–Nagy István, 1993. 16., 47–48.); Kupuszina, Doroszló (MZA 91474., 91475. – Magyar Zoltán gy., 2010); Doroszló – 3 (Farkas Adrienne, 2011. 32–33.). DT: Dobradó (Hajnal Virág–Papp Richárd, 2007. 123–124.; Uő, 2008. 141.); Dobradó (MZA 91194. – Magyar Zoltán gy., 2010).
- A dusnoki Mária-forrás: Dusnok – 2 (Bárth János, 2005. 1079. – 1769).
- A felsőveresmarti Csodakút: Felsőveresmart (MZA 98423. – Magyar Zoltán gy., 2014).
- A géderlaki Szentkút: Géderlak (Kuczy Károly, 1980. 73. – Hunyadi Ilona és Pécsi Józsefné gy.).
- A hegyközszentimrei Szent Imre-forrás: Hegyközszentimre (MZA 108667. – Magyar Zoltán gy., 2017).
- A jászberényi Szentkút: Jászberény (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 228., 262.).
- A katymári Szentkút: Katymár* (Láng József, 1966. 331.).
- A kocsordi gyógyforrás: Kocsord (JAMNA 269-67/130. – Ferenczi Imre gy., 1953).
- A krasznabélteki gyógyforrás: Krasznabéltek (Kónya László szerk., 2003. 107. – Szojnik Anita gy.).
- A magyarkanizai Csodakút: Magyarkanizsa (MZA 55200. – Biacs Ervin gy., 1948).
- A majdáni (Majdánhoz közeli) Szentkút: Majdán – 2 (MZA 55183. – Ábrahám Livia gy., 2003).
- A máriakönyvei/vodicai Szentkút: Baja (Csefkó Gyula, 1927. 41.); Öregcsertő (Eckert Irma, 1937. 35.); Máriakönyve/Vodica (BSH 147-84/17. – Bálint Sándor gy., 1941); Máriakönyve/Vodica (Bálint Sándor, 1944. 53.). SZ: Istensegítség (Bosnyák Sándor, 1977. 152.).
- A máriapócsi szentkút: Ófehértó (EA 8889/23. – Bárdosy János gy., 1960).
- A nagydobosi Csurgó-forrás: Nagydobos (DE MNYT K-517/25. – Durucz Istvánné gy., 1967).
- A nagykállói Orvos-tó: Nagykálló (Pesty Frigyes, 1864. Szabolcs vármegye).

- A nagykőrösi gyógyforrás: Nagykőrös (Nagy Lajos, 1933. 53–54.).
 - A nagyszelmenci gyógyforrás: Nagyszelmenc (MZA 97341. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013).
 - A nemesmiliticsi szentkút: Bácska – 2 (Beszédes Valéria, 2000. 97., 98.).
 - A palágykomoróci Rádicsi-kút: Mátyóc (MZA 97340. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013).
 - Pálósszentkút: Kiskunfélegyháza* (Bognár András, 1978. 118. – Pesty Frigyes, 1864. Jászkunság); Kiskunfélegyháza* (Hanusz István, 1894. 7.); Kiskunfélegyháza* (Csefkó Gyula, 1927. 41.); Ferencszállás* (Vajkai Aurél, 1940. 57.); Petőfiszállás (Petőfiszállás-Szentkút története, é. n. 3–4.); Petőfiszállás (Bálint Sándor, 1944. 8.); Kiskunfélegyháza – 5 (EA 7678/19–20., 42., 48., 56–57., 66. – Szentmihályi Imre gy., 1949); Tápé (EA 2141/9. – Kovács Ágnes gy., 1950); Tápé (Bálint Sándor, 1971. 634.; Uő, 1980. 399–400.; Uő, 1981. 20.); Tömörkény (Uő, 1980. 400.); Kiskunfélegyháza (Fekete János, 1989. 431–432.); Pálósszentkút (Barna Gábor, 1990. 128.; Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 262.); Pálósszentkút (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 221.); Petőfiszállás (Bács-Kiskun megye földrajzi nevei I., 1997. 70.); Petőfiszállás (MZA 91471. – Magyar Zoltán gy., 2001); Majdán (MZA 55158. – Ábrahám Lívia gy., 2003); Helvécia (Merinu Éva, 2006. 373.).
 - A püspökfürdői Szent László-forrás: Nagyvárad (Bihari népmondák, 1995. 214. – 1980).
 - A rigósfürdői gyógyforrás: Rigósfürdő (Temes vármegye és Temesvár, 1914. 93.).
 - A rohodi Orvos kútja: Rohod (Bodnár Zsuzsanna, 2001. 109.).
 - A sándori/bunáricsi Szentkút: Sándor (Szabadság, 1883. 32. szám, 3.); Szabadka (Donáth György, 1934. 6–8.); Szabadka – 3 (Matijevics Lajos, 1971. 142–144.); Szabadka – 3 (Raj Rozália–Nagy István, 1995. 206.); Sándor/Bunárics – 2 (Beszédes Valéria, 1997. 64., 65.; Uő, 2001. 35., 35–36.). DT: Dobradó (Hajnal Virág–Papp Richárd, 2007. 127.); Dobradó – 2 (MZA 91190., 91191. – Magyar Zoltán gy., 2010).
 - A Sebes-Körös vize: Körösnagyharsány (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 220.; Gál Péter József, 2017. 387.).
 - A szeged-alsóvárosi szentkút: Szeged (Csefkó Gyula, 1927. 41.).
 - A szentttamási Szentkút: Szenttamás* (Penavin Olga–Matijevics Lajos, 1981. 55.).
 - A sztapári szentkút: Sztapár (Beszédes Valéria, 2000. 98.).
 - A tamásfalvi gyógyforrás: Tamásfalva („Beszéli a világ, hogy mi magyarok...”, 1998. 164. – Berta István gy., 1960).
 - A tornyai szentkút: Újkígyós (MZA 99460. – Magyar Zoltán gy., 2014).
 - A tömörkényi Szentkút: Tömörkény (EA 4264/4. – Károlyi László gy., 1953).
 - A vácszentlászlói Szent László-forrás: Vácszentlászló (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 281.; Gál Péter József, 2017. 497.).
- ER:
- Az árapataki Terves-kút/Büdös-kút: Árapatak* (Csáki Árpád, 2012. 23. – Pesty Frigyes, 1864. Felső-Fehér vármegye); Árapatak (MZA 91393. – Magyar Zoltán gy., 2011).
 - A belényesújlaki szent forrás: Belényesújlak (Magyar Zoltán, 2013a. 62.).
 - A borosjenői Török-kút: Borosjenő (Pesty Frigyes, 1864. Zaránd vármegye).
 - Az előpataki gyógyfürdő: Hídvég (MZA 91335. – Magyar Zoltán gy., 2011).
 - A felsőbányai Borkút: Felsőbánya (Münnich Sándor, 1896. 73.).
 - A fogarasi Monasztéria szentkútja: Fogaras vidéke (Hanusz István. 1902. 76.).
 - A gróhádi gyógyfürdő: Gróhát (Herrmann Antal, 1839. 388.).
 - A havasgáldi Fürdő: Havasgáld/Magyarsárd (Csáki Árpád, 2015. 55. – Pesty Frigyes, 1864. Alsó-Fehér vármegye).
 - A Hesdát vize: Magyarpeterd* (Vöő Gabriella, 1992. 196.).

- A hosszúmezői gyógyforrás: Hosszúmező (Magyar Zoltán, 2011a. II. 391.).
- Az inaktelki/gyerővásárhelyi Hasznos: Gyerővásárhely (KJNTA 1252-04/8. – Péter Kinga gy., 2003–2004); Inaktelke – 4 (Magyar Zoltán, 2004a. 251–252.).
- Az Istenszéke tetején fakadó gyógyforrás: Felső-Maros mente (Wlislocki Henrik, 1894. 321.).
- Az Istvánházi Ivókút: Istvánháza (Magyar Zoltán, 2008a. 242.).
- A jázi gyógyforrás: Szilágynagyfalu (Magyar Zoltán, 2007a. 254.).
- A jegenyei gyógyfürdő: Jegenye (Magyar Zoltán, 2004a. 252.).
- A kalotaszegi Gyula Zsombor feredője: Kalotaszeg (Szabó Géza, 1940. 24. →MZ II. J 85.1.
- A kalotaszegi Zemnice: Kalotaszeg* (Téglás Gábor, 1912. 167.).
- A kalotaszentkirályi Csodaforrás: Magyarókereke (Benkő József, 1999. I. 358. – 1778); Kalotaszentkirály (Téglás Gábor, 1912. 167.).
- A kalugyeri Iz buc: Kalugyer (Siegmethe Károly, 1900. 32–33.).
- A kisompolyi barlangi forrás: Kisompoly (Csáki Árpád, 2015. 58. – Pesty Frigyes, 1864. Alsó-Fehér vármegye).
- A kissármási Bolygó: Kissármás (Csáki Árpád–Pál-Antal Sándor, 2014. 86. – Pesty Frigyes, 1864. Kolozs vármegye).
- A körösfői Szala-patak forrása: Körösfő – 2 (Magyar Zoltán, 2004a. 253.).
- A magurai Feneketlen-tó/Pokoltó: Somlyóújlak (MZA 32752. – Magyar Zoltán gy., 2000).
- A magyarköblösi Sátán kútja: Magyarköblös (Tagányi Károly–Réthy László–Kádár József, 1901. IV. 469.); Magyarköblös – 2 (MZA 71747., 82730. – Magyar Zoltán gy., 2006, 2010).
- A magyarpeterdi/tordatúri Szent László kútja: Magyarpeterd* (Téglás Gábor, 1905. 16.); Tordatúr (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 156.; Gál Péter József, 2017. 279.); Tordatúr (Magyar Zoltán, 2011a. I. 457.).
- A magyarvalkói Apakage: Magyarvalkó (Jankó János, 1892. 38.).
- A mariseli Boglancs-kút: Marisell* (Müller, Friedrich, 1885. 349.).
- A marossárpataki Jézus kútja: Marossárpatak (Csáki Árpád–Pál-Antal Sándor, 2014. 121. – Pesty Frigyes, 1864. Torda vármegye); Marossárpatak (Vajda András, 2015. 91., 103. – Adorjáni Károly gy., 1903); Marossárpatak (BBE MIK Á-18/23. – Bíró Emma gy., 1948); Marossárpatak (BBE MIK Á-444/39. – Zsejki Erzsébet gy., 1987); Marossárpatak (Zsejki Erzsébet, 1991. 180.); Marossárpatak (EA 26155/7. – Ercsei Anikó gy., 1994).
- A mezőcsávási Orvos-kút: Mezőcsávás, Mezősámsond (Orbán Balázs, 1870. IV. 195., 201.).
- A meződombi Ásványos kút: Meződomb (Csáki Árpád–Pál-Antal Sándor, 2014. 135. – Pesty Frigyes, 1864. Kolozs vármegye).
- A mezőpagoccai Sós víz-forrás: Mezőpagocsa (Csáki Árpád–Pál-Antal Sándor, 2014. 140. – Pesty Frigyes, 1864. Torda vármegye).
- A nagycégi tócsa: Nagycég/Kiscég (Csiffáry Tamás, 1993. 44–45. – Magyar Hírmondó, 1781).
- A nagykendi Hites-kút: Nagykend* (Péterfy László, 1999. 170.).
- A nagymonóújfalui gyógyforrás/Feneketlen kút: Nagymon – 2 (Magyar Zoltán, 2007a. 263., 270.).
- A nagyölyvesi Isten kassa: Nagyölyves (Csáki Árpád–Pál-Antal Sándor, 2014. 149. – Pesty Frigyes, 1864. Kolozs vármegye).
- A nagyrajtolcai gyógyforrás: Nagyrajtolca* (Téglás Gábor, 1912. 167.).

- A pipei Kútfő: Pipe (Magyar Zoltán, 2005a. 113. – Adorjáni Rudolf Károly gy., 1958).
 - A révi Garda-kút/Orvosságos-kút: Rév – 6 (Juhász Viktor–Juhászné Orth Ibolya, 2002. 132.); Rév – 2 (Bihari népmondák, 1995. 218., 218–219. – Fábíán Imre gy., 1984); Rév – 2 (MZA 91053., 97826. – Magyar Zoltán gy., 2011, 2013).
 - A sajómagyarósi Szent László kútja: Sajómnagyarós (Nagyajtai Kovács István, 1861. 106.).
 - A szilágynagyfalui szentkút: Kárásztelek (MZA 98058. – Magyar Zoltán gy., 2013).
 - A szőkefalvi szentkút: Szőkefalva (Fábíán Gabriella, 2000. 76.); Szőkefalva (BBE MIK D-177/53. – Lőrinczi Kinga-Mária gy., 2003); Harangláb, Mikefalva (Magyar Zoltán, 2005a. 121–122., 122.); Szőkefalva (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 241. – Peti Lehel gy.); Marosvásárhely, Szőkefalva – 6, H. n./Szőkefalva – 4 (Gyórfy Eszter, 2012. 101–102., 199–202.). SZ: Orotva (Magyar Zoltán, 2011a. I. 168.); Barót (Uő, 2011b. 136.); Kézdimartonos – 2 (Gyórfy Eszter, 2012. 101., 201.).
 - A zucsági Csepegő-kút: Szucság (Versényi György, 2011. 23. – 1880).
 - A tordai Butura kútja: Torda* (Orbán Balázs, 1889. 116–117.).
 - A tordaszentlászlói Szilva kútja: Tordaszentlászló (Csáki Árpád, 2015. 143. – Pesty Frigyes, 1864. Torda vármegye).
 - A torjai Apor lányok feredője: Torja (MZA 103200. – Magyar Zoltán gy., 2015).
 - A túri Túri víz: Túr (Csáki Árpád, 2015. 97. – Pesty Frigyes, 1864. Alsó-Fehér vármegye).
 - A türkősi forrás: Türkös* (Herrmann Antal, 1893. 352.).
 - A vármezői forrás: Vármező* (Kőváry László, 1857. 88.).
 - A zsoboki Martonfő-kút: Zsobok (Szabó Géza, 1940. 24–25.); Zsobok (MZA 543. – Magyar Zoltán gy., 1999); Zsobok – 3 (Magyar Zoltán, 2004a. 252–253.).
- SZ:
- A baróti Papferedő: Barót (Lőrincz Sándor, 2002. 32.).
 - A borszéki gyógyforrás: Borszék (Soós Antal, 2009. 345. – 1862); Borszék (Csáki Árpád–Pál-Antal Sándor, 32013. 48. – Pesty Frigyes, 1864. Csíkszék); Borszék (Orbán Balázs, 1869. II. 120–121.); Borszék (EA 19939/5. – Duka János gy., 1978).
 - A csernátони Csókásfürdő: Csernátон (BBE MIK Á-262/32. – Salamon Ferenc gy., 1975).
 - A csíkborszovai Borvíz fürdő: Csíkborszova (Csáki Árpád–Pál-Antal Sándor, 2013. 48. – Pesty Frigyes, 1864. Csíkszék).
 - A csíksomlyói forrás: MO: Kléze (Bosnyák Sándor, 1980. 205.).
 - A csíkszentimrei forrás: Csíkszentimre (Málnási Géza, 1974. 413–414. – Vajkai Aurél nyomá, 1940).
 - Az erdőfülei Hólyagos-borvíz: Erdőfüle (Orbán Balázs, 1868. I. 227.).
 - A farkaslakai Éltestő kút: Farkaslaka (Jakab Rozália, 1998. 29.).
 - A farkaslakai Szörnyőke kútja: Farkaslaka (Jakab Rozália, 1998. 29.).
 - A fenyédi/küküllőkeménfalvi gyógyforrás (Tengerszem): Fenyéd (Pesty Frigyes, 1864. Udvarhelyszék).
 - A gyergyószentmiklósi Szent Anna-kápolnánál fakadó forrás: Gyergyószentmiklós (EA 27257/9. – Gergely Katalin és Gergely Ildikó gy., 1995).
 - A hargitai gyógyforrás: Udvarhelyszék (Benczédi Székely István: Soltár, 1548).
 - A homoródfürdői forrás: Udvarhelyszék (Orbán Balázs, 1868. I. 71.; Vajkai Aurél, 1955. 78.).
 - Az ikafalvi Gágókút: Ikafalva* (Orbán Balázs, 1869. III. 97.).
 - A kadicsfalvi Pothárd kútja: Kadicsfalva (Orbán Balázs, 1868. I. 115.); Kadicsfalva (Grynaeus Tamás, 2002. 96.).
 - A kálnoki Büdöskút: Kálnok (Csáki Árpád, 2012. 64. – Pesty Frigyes, 1864. Háromszék).
 - A kibédi Szarka kútja: Kibéd (Ráduly János, 1994. 308.; Uő, 1997. 106–107.).

- A kisborosnyói Büdöskút: Kisborosnyó (Orbán Balázs, 1869. III. 165.).
- A korondi borvízforrás/Fingóskút Korond (Tófalvi Zoltán, 1974. 440. – Teleki Sándor levele, 1729); Korond (Orbán Balázs, 1868. I. 130.).
- A lókodi Klára kuttya: Lókod (Csáki Árpád–Pál-Antal Sándor, 2013. 148. – Pesty Frigyes, 1864. Udvarhelyszék).
- A makfalvi Ördögortvány/Élő-haló víz: Makfalva (EA 26196/16. – Fülöp Dénes gy., 1970).
- A maksai/dálnoki Űrkútja: Maksa (Orbán Balázs, 1869. III. 181.).
- A miklósvári Büdöskút: Miklósvár (Janitsek Jenő, 2004. 268.; Magyar Zoltán, 2011b. 141.; Csáki Árpád, 2012. 95. – Pesty Frigyes, 1864. Miklósvárszék); Miklósvár (Magyar Zoltán, 2011b. 141., 142.).
- A nyárádmagyarósi szentkút: Nyárádmagyarós (Csáki Árpád–Pál-Antal Sándor, 2014. 161. – Pesty Frigyes, 1864. Marosszék).
- A nyárádselyei Csere csorgó: Nyárádselye (Csáki Árpád–Pál-Antal Sándor, 2014. 162. – Pesty Frigyes, 1864. Marosszék).
- Az olaszteleki/bardócszéki Fejmosó-kút: Olasztelek (Janitsek Jenő, 1993. 235.; Magyar Zoltán, 2011b. 140.; Csáki Árpád, 2012. 105. – Pesty Frigyes, 1864. Udvarhelyszék); Olasztelek (Orbán Balázs, 1868. I. 221.); Olasztelek (Janitsek Jenő, 1975. 103.; Uő, 1993. 239.); Bibarcfalva – 2 (Lőrincz Sándor, 2001a. 33.); Bardóc, Olasztelek (Magyar Zoltán, 2011b. 140.).
- Az oroszhegyi Urusos kút/Szent László kútja: Oroszhegy (Csáki Árpád–Pál-Antal Sándor, 2013. 164. – Pesty Frigyes, 1864. Udvarhelyszék); Oroszhegy (Orbán Balázs, 1868. I. 104.); Oroszhegy (Téglás Gábor, 1895. 9.); Oroszhegy (Nyárády E. Gyula, 1929. 609.); Oroszhegy (Bárth János, 1998. 36–37.); Székelyvarság – 5 (Mészáros Ágnes, 1998. 411., 445.); Oroszhegy – 2 (Harangozó Imre, 1998. 57.; Uő, 2003. 104.); Oroszhegy – 3 (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 98–99., 99.; Gál Péter József, 2017. 169–173.); Oroszhegy (Bosnyák Sándor, 2001. 68.); Oroszhegy (Tánczos Vilmos, 2006. 262. – Vass Melánia gy.); Oroszhegy – 2 (BBE MIK D-282/77., 93. – Hajdó Hajnal Réka gy., 2008); Oroszhegy – 6 (Márkó Zsuzsa, 2010. 34–36., 44.); Oroszhegy (Uo., 103–104. – Mihály Tibor gy.); Oroszhegy – 3, Székelyvarság (MZA 65971–65973., 62685. – Magyar Zoltán gy., 2007–2009); Oroszhegy – 5, Székelyvarság – 3, Zetelaka (Magyar Zoltán, 2011a. I. 199–200., 209–210.).
- A recsenyédi Szemmosó-forrás: Recsenyéd (Seres András, 1981. 188.); Recsenyéd (EA 24964/194–195. – Geréd Gábor gy., 1980-as évek).
- A sepsibodoki Szemvíz: Sepsibodok – 4 (Csiffáry Tamás, 1993. 45.; Hanusz István, 1900. 248. – Nemzeti Társalkodó, 1830, Zeyk János feljegyzése); Sepsibodok (Orbán Balázs, 1869. III. 53–54.); Sepsibodok (MZA 57569. – Kakas Zoltán gy., 1970-es évek).
- A sepsikőröspataki Büdöskút: Sepsikőröspatak (Imreh Lajos, 2006. 154.).
- A siménfalvi Pothárd kútja: Siménfalva (Csáki Árpád–Pál-Antal Sándor, 2013. 173. – Pesty Frigyes, 1864. Udvarhelyszék).
- A székelyszáldobosi Bethlen-forrás/Feredő: Székelyszáldobos (Bod Péter, 1984. 158–159. – 18. század közepe). →MZ II. J 85.2.
- A székelyvarsági Nyúlád-forrás: Székelyvarság (Mészáros Ágnes, 1998. 411., 444–445., 447.).
- A székelyvarsági Jézus kútja: Székelyvarság – 2 (Magyar Zoltán, 2011a. I. 211.).
- A szentábrahामी Zsidók kútja: Szentábrahám* (Demeter Dénes, 1894. 381–382.; Uő, 1895. 240–241.); Szentábrahám* (Hanusz István, 1902. 75.).
- A torjai Szemmosó kút: Torja (MZA 57509. – Balázs Árpád gy., 1972); Torja (MZA 21767. – Magyar Zoltán gy., 2003).

- A tusnádfürdői Csukás-tó: Tusnádfürdő* (Herrmann Antal, 1893. 51.; Ferenczi Imre, 1960. 20.).
- Az Uzonka-patak forrása: Erdővidék (Ferenczi Imre, 1960. 20.); Erdővidék (Kisgyörgy Zoltán, 1972. 5.).
- A valádi gyógyforrás: Székelyszáldobos (Bod Péter, 1984. 158. – 18. század közepe).
- A zalánpataki Szemvív: Zalánpatak (Magyar Zoltán, 2011b. 141.).
- A zalánpataki Élő-haló kút: Zalánpatak – 2 (Magyar Zoltán, 2011b. 141.).

MO:

- A kacsikai szentkút: Külsőrekecsin (Csoma Gergely, 2016. 223. – 1990).
- A szeredvásári ferences kolostor szentkútja: Szeredvásár (Domokos Pál Péter, 1987. 410. – Codex Bandinus, 1646–1648).
- A trunki rózsailatú/„rózsabüzi” kút/Benedek doktor kútja: Trunk (Czakó Gábor–Banga Ferenc, 1989. 63.); Külsőrekecsin, Lészped – 3, Magyarfalu, Pusztina, Trunk – 3 (Bosnyák Sándor, 1993a. 16–19.); Csíkfalu, Diószeg, Klézse, Magyarfalu, Nagypatak, Ploszkucény, Somoska, Trunk – 7 (Csoma Gergely, 1993. 101–107.); Klézse – 2 (Pozsony Ferenc, 1994. 226–227.; Uő, 1998. 79.); Trunk – 11 (KJNTA 918-02/9–15. – Peti Lehel gy., 2001–2002); Trunk (Jáki Sándor Teodóz, 2002. 23.); Klézse, Trunk – 2 (Peti Lehel, 2008. 28–29., 38.); Klézse, Trunk – 2 (Uő, 2008. 32–35.; Uő, 2012. 69–70., 74.); Klézse, Trunk – 9 (Uő, 2012. 71–80.).

KÜLHONI SZENTKUTAK:

- A maglaviti szentkút: SZ: Istensegítség/Egyházaskozár (EA 4210/5a. – Diószegi Vilmos gy., 1953).
 - A Lourdes-i szentkút: DT: Tallós (MZA 90634. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010). SZ: Istensegítség (Bosnyák Sándor, 1977. 152–153.).
- MZ II. D 55.1.

G 32. Állatokat orvosló szentkút. A szentkút/gyógyforrás vizétől állatok gyógyulnak meg/preventatív céllal állatok itatására használják.

- DT: Somogyvár (Horváth József, 1975. 236. – Canonica visitatio, 1749); Jásd (Vajkai Aurél, 1940. 64.); Gyarmat (Uő, 1942. 121.); Hőgyész (L. Imre Mária, 2000. 173.).
- FF: Jánoshegy (Magyar Nyelvőr, 1882. 475.); Jánoshegy (Versényi György, 2011. 56. – 1883; Versényi György, 1895. 127.); Körmöcbánya (EA 16019/6. – Lánzos Zoltán gy., 1977); Debrőd (Fehérváry Magda, 1993. 193–194.); Fajkürt, Biste (MZA 97044. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013, 2014.).
- ER: Túr (Csáki Árpád, 2015. 43. – Pesty Frigyes, 1864. Alsó-Fehér vármegye); Rév (Bihari népmondák, 1995. 219. – Fábrián Imre gy., 1984).
- SZ: Miklósvár (Csáki Árpád, 2012. 95. – Pesty Frigyes, 1864. Miklósvárszék).
- MO: Trunk – 2 (Peti Lehel, 2008. 32.; Uő, 2012. 69–70., 74.).

G 33. A legegészségesebb ivóvíz. A község/a környékbeli falvak lakói a szentkút vizét hordják az egészség megőrzése céljából/hétköznapi használatra is, mert úgy tartják, hogy az a létező legjobb/legfinomabb/legegészségesebb forrásvíz.

- DT: Vargaszeg (Gönczi Ferencz, 1914. 61.); Vargaszeg (EA 3887/16. – Szentmihályi Imre gy., 1952); Kereseszeg (EA 6305/9. – Szentmihályi Imre gy., 1958); Monostorapáti (S. Lackovits Emőke, 2008. 51.); Zsitkóc/Dobronak (Magyar Zoltán, 2010. 122.).
- FF: Magyarizsép (Pesty Frigyes, 1864. Zemplén vármegye, 451); Domaháza (Magyar Zoltán, 1998a. 293.); Debrőd (Magyar Zoltán, 2001a. 585.); Kerecsend (Ercsényi Károly, 2003. 188.); Apátújfalú (MZA 89717. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).

AF: Doroszló (Kovács Endre, 1982. 10.).

ER: Sajómagyaros (Nagyajtai Kovács István, 1861. 106.); Torda (Orbán Balázs, 1889. 116–117.); Küiküllővár (Hanusz István, 1894. 11.); Tordatúr (Magyar Zoltán, 1998a. 282.; Uő, 2011a. I. 457.).

SZ: Árapatak (MZA 91339. – Magyar Zoltán gy., 2011); Ikafalva (Orbán Balázs, 1869. III. 93., 97.).

→MZ IV. D 21.

G 33.1. Az étvágygerjesztő forrásvíz. A szentkút/gyógyító forrás vize olyan hatással bír, hogy aki iszik belőle, annak rövid időn belül farkasétvágya támad.

FF: Jelsóc (MZA 84276. – Varga Norbert gy., 2002); Naprágy, Hanva (MZA 92863., 93108. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2009).

ER: Egeres (Kőváry László, 1853a. 2.).

G 35. A szentelményként használt forrásvíz. A szentkút/gyógyforrás vizét szenteltvíz gyanánt hordják, és a ház/az istálló/a haszonállatok megszentelésére használják.

DT: Zsitkóc/Dobronak (Magyar Zoltán, 2010. 122.).

FF: Kápolna (EA 635/61. – Székely László gy., 1914); Debrőd – 3 (Fehérvary Magda, 1993. 193–194.); Tófalva (Császi Irén, 2005. 349.); Helemba/Bény (MZA 89909. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).

AF: Jászdózsa/Mátraverebély-Szentkút (Gulyás Éva, 1976. 59.).

SZ: Orotva/Szőkefalva (Magyar Zoltán, 2011a. I. 168.).

G 36. A lelki békét biztosító forrásvíz. A szentkút/gyógyforrás vize lelki panaszokat orvosol.

DT: Szany (EA 17770/20. – Balázs Livia gy., 1973); Dobradó/Sándor (Hajnal Virág–Papp Richárd, 2007. 127.); Dobradó/Doroszló (MZA 91194. – Magyar Zoltán gy., 2010).

FF: Palócföld/Mátraverebély-Szentkút (Lisznyai Kálmán, 1851. 143.); Ecséd (Csiffary Gergey, 2006. 407.).

AF: Máriakönnye/Vodica (Bálint Sándor, 1944. 53.); Szakmár/Máriakönnye (Eckert Irma, 1937. 35.).

SZ: Vargyas (Lőrincz Sándor, 2003a. 27.).

G 37. A szentkúttal kapcsolatos imameghallgatások.

G 37.1. A átvészelt járvány. Az a néhány család, amely az izményi Kolera-kút/a kibédi Szarka-kút vizéből iszik, nem kapja el a község lakosai közül a veszedelmes betegséget/ha megbetegedett is, kigyógyul belőle.

DT: Izmény (Tolna megye földrajzi nevei, 1981. 341.).

SZ: Kibéd (Ráduly János, 1994. 308.; Uő, 1997. 106–107.).

G 37.2. A rabszabadító szentkút. Egy ártatlanul börtönbe vetett lány a jutasi Rab Mária-forrásról kezd vizet hordani a rabtársainak, amikor kivezénylik őket

munkára. A lány a forrás mellett Szűz Máriához fohászkodik segítségért, és az ártatlansága hamarosan kiderül.

DT: Veszprém/Jutas (EA 10141/70–71. – Tillesch Nándor gy., 1943).

G 37.3. Megmenekülés a medvétől. Egy pásztort/két juhászlegényt egy medve támad meg az ipolyfödemesi Medve-kútnál. A megtámadott személy Szűz Máriához fohászkodik segítségért/a forrás vizével szembefröcsköli a vadállatot, amiktől az megvakul/megszelídül. A forrást azóta hívják Medve-kútnak.

FF: Ipolyfödemes – 2 (Csáky Károly, 1993. 106–107., 107.); Ipolyfödemes (Hála József, 2000. 339.); Ipolyfödemes – 2 (MZA 84041., 84042. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010).

G 37.4. A rontás elhárítása. A boszorkányok által megrontott/rontástól szenvedő asszony a szentkúti forrás vizétől meggyógyul.

FF: Mátraverebély-Szentkút – 3 (OSZK K Fol. Hung. 2378/82., 93–94., 104–105. – Lencsés Kornél gy., 1840).

G 37.5. A helyrehozott házasság. A feleségével rosszul bánó férfit az asszony háromszor megkereszteli a szentkút vizével/ a szentkút vizét belekeveri a férje ételébe. Az addig sokat veszekedő, káromkodós férfi a víz hatására megtér/megszelídül.

FF: Mátraverebély-Szentkút (Szentmihályi Mihály, 1797. 97–98.); Mátraverebély (PMNA 149/2. – Hofer Tamás gy., 1950); Hasznos (Holka Vilmos, 1966. 12.); Almágy (Kotics József, 1986. 54.); Hasznos (Csiffáry Gergely, 2006. 415.).

ER: Szőkefalva (Győrffy Eszter, 2012. 101–102., 200).

MO: Trunk (Peti Lehel, 2008. 36.; Uő, 2012. 77.).

G 37.6. Az elveszett állatok. A kondás a szentkút mellett találja meg az elveszett állatait.

DT: Sáska (EA 12896/3. – Tóth Joachim gy., 1961).

G 37.9. Egyéb imameghallgatások.

FF: Mátraverebély-Szentkút* (Szentmihályi Mihály, 1797. 105.).

AF: Tiszaalpár (Bosnyák Sándor, 1984. 338.).

G 38. A szentkúttal kapcsolatos megtérések.

G 38.1. A keresztény hitre tért török basa. Egy török basa, aki a szentkút vizének köszönhetően gyógyul meg gyógyíthatatlannak tartott betegségéből, halálból keresztény hitre tér.

→MZ V. H 53.1–2., 7.

G 38.2. A katolikus hitre tért protestánsok. A szentkútnál történt/tapasztalt csodák/csodás gyógyulások hatására az ott megforduló protestánsok áttérnek a katolikus hitre.

SZ: Oroszhegy (Tánczos Vilmos, 2006. 262. – Vass Melánia gy.).
→MZ V. H 55.1.

G 38.3. A szentkútnál kapott papi hivatás. A papi szolgálathoz vonzódo fiatal ember a szentkútnál kapja az elhívást arra, hogy apja akarata ellenére is Isten szolgája legyen.

DT: Dobradó (Hajnal Virág–Papp Richárd, 2007. 127.).

G 39. Az örök megnyugvást adó szentkúti víz. A haldokló személy azt kívánja, hogy még egyszer a szentkút vizéből ihasson. Amint meghozzák neki a kért forrásvizet és iszik belőle, egy órán belül lelki békével eltelve csendesen meghal.

DT: Pankasz (EA 18832/6. – Avas Kálmánné gy., 1975); Monostorapáti (MZA 63011. – Hála József gy., 1986); Monostorapáti (MZA 16985. – Lackovits Emőke gy., 1990-es évek).
FF: Tófalú (Császi Irén, 2005. 349.); Ipolyvisk (MZA 89921. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).

G 41–60. A csodás forrásvíz

G 41. A ki nem apadó szentkút. A szentkút a legnagyobb szárazságban sem szárad ki, a vize sohasem apad el.

DT: Pécs (Vargha Károly, 1959. 56.); Polány (Somogy megye földrajzi nevei, 1974. 343.); Zengővárkony (Pesti János szerk., 2002. 412. – 1982); Laskó (Lábadiné Kedves Klára, 1983. 226.); Pincehely (L. Imre Mária, 1995. 206.); Csatka (S. Lackovits Emőke, 2005. 92.); Herend (Uő, 2007. 230–231.).

FF: Nagybörzsöny, Ipolyvisk (Bognár András, 1984a. 69., 312. – Pesty Frigyes, 1864–1865. Hont vármegye); Vámosmikola (Hála József, 1977. 605.); Debrőd (Fehérváry Magda, 1993. 193.); Debrőd – 2 (MZA 70., 48092. – Magyar Zoltán gy., 1995, 1996); Debrőd – 2 (Magyar Zoltán, 1998a. 294.); Dobódel (Uo., 299.; Uő, 2001. 134.); Péterfalva* (Uő, 2006b. 114.); Ipolyszécsénke (MZA 84054. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010); Bernecebaráti* (MZA 110671. – Magyar Zoltán gy., 2017).

AF: Komlódtótfalu (Kálnási Árpád–Sebestyén Árpád, 1993. 242. – Pesty Frigyes, 1864. Szatmár vármegye); Dusnok (VKMA ltsz. n.; MZA 32994. – Nagy Andor gy., 1976); Doroszló (Kovács Endre, 1982. 10.); Mezőtelegd (Bihari népmondák, 1995. 64. – Fábíán Imre gy., 1984); Kiskőrös-Erdőtelek (MZA 71252. – Magyar Zoltán gy., 2001).

ER: Diómál, Felenyed (Csáki Árpád, 2015. 40., 43. – Pesty Frigyes, 1864. Alsó-Fehér vármegye); Pipe (Magyar Zoltán, 2005a. 123. – Adorjáni Rudolf Károly gy., 1958); Tordatúr (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 156.); Visa (Magyar Zoltán, 2012a. 310.).

SZ: Ozsdola (BBE MIK Á-636/68. – Sándor Enikő gy., 2007).

MO: Trunk (Peti Lehel, 2012. 80.).

G 42. A soha be nem fagyó szentkút. A szentkút vize a legnagyobb tél idején sem fagy be.

DT: Badacsonytomaj (Jankó János, 1902. 69.); Pécs (Vargha Károly, 1959. 56.); Monoszló (Veszprém megye földrajzi nevei I., 1982. 129.); Andocs (Magyar Zoltán, 1998a. 121.); Somogyvár (Uő, 1998c. 89–90.).

FF: Gyöngyös/Heves vármegye (Bél Mátyás, 2001b. 199. – 1730–1735); Peröcsény (Bognár András, 1984a. 249. – Pesty Frigyes, 1864. Hont vármegye); Szalóc/Gombaszög (Osváth Imre, 1884. 1–2.); Vámosmikola (Hála József, 1977. 605.); Gömörmihályfalva (Dénes György–Benedek László, 1991. 330.); Szádudvarnok (Magyar Zoltán, 1998a. 293.; Uő, 2001a. 131.).

AF: Nagydobos (DE MNYT K-517/25. – Durucz Istvánné gy., 1967); Doroszló (Raj Rozália–Nagy István, 1993. 16.); Szalacs, Vácszentlászló (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 234., 281.; Gál Péter József, 2017. 410., 497.); Valkó (Bosnyák Sándor, 2001. 60.); Doroszló (Farkas Adrienne, 2011. 33.).

ER: Egeres (Köváry László, 1853a. 2.); Diód (Csáki Árpád, 2015. 39. – Pesty Frigyes, 1864. Alsó-Fehér vármegye); Kalotaszeg* (Téglás Gábor, 1912. 167.); Nagybánya-Veresvíz (Magyar Zoltán szerk., 2010. 115. – Görbe István gy., 1958–1960); Tordatúr (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 156.; Gál Péter József, 2017. 279.).

SZ: Oroszhegy (Csáki Árpád–Pál–Antal Sándor, 2013. 164. – Pesty Frigyes, 1864. Udvarhelyszék); Énlaka (EA 24231/67–68. – Gagy József gy., 1977); Oroszhegy (Márkó Zsuzsa, 2010. 34.).

G 43. A meg nem romló forrásvíz. A szentkútból merített víz nem romlik meg, még egy/öt év múlva is ugyanolyan jóízű és friss.

DT: Dunaszekcső (L. Imre Mária, 1995. 207.).

FF: Mátraverebély* (PMNA 149/2. – Hofer Tamás gy., 1950); Debrőd (Magyar Zoltán, 1998a. 96.; Uő, 2001a. 132–133.); Zsitvaujfalu (MZA 108681. – Magyar Zoltán gy., 2017).

AF: Tápiószentmárton* (Povedák István, 2013. 137.).

SZ: Oroszhegy (Gál Péter József, 2017. 173. – 1992); Oroszhegy (Tánczos Vilmos, 2006. 262. – Vass Melánia gy.); Oroszhegy (Márkó Zsuzsa, 2010. 34.); Orotva, Oroszhegy (Magyar Zoltán, 2011a. I. 168., 211.); Barót (Uő, 2011b. 136.).

G 43.1. A szent víz által feljavított forrásvíz. Ha beleöntik a szentkútról hozott vizet a falu zavaros vizű kútjaiba, azok is csodás módon megtisztulnak.

MO: Trunk* (Bosnyák Sándor, 1993a. 16–17.); Trunk* (Peti Lehel, 2008. 32.).

G 44. Az illatozó szentkút. A szentkút vize időváltozáskor kellemes illatot áraszt/ orvosságillata van. / A szentkút vizének átható rózsáillata van, amely esetenként a kút környékén kívül is érezhető. / A kút gázdájának sírjáról hozott föld is illatos.

FF: Gyimes: Csinód (MZA 48160. – Magyar Zoltán gy., 1998); Gyimes: Csinód – 2 (Magyar Zoltán, 2009a. 255–256., 256–257.).

ER: Szőkefalva (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 233. – Peti Lehel gy.).

MO: Trunk (Czakó Gábor–Banga Ferenc, 1989. 63.); Külsőrekecsin, Lészped – 3, Magyarfalu, Pusztina, Trunk (Bosnyák Sándor, 1993a. 16–19.); Diószeg, Klézse, Magyarfalu, Nagy-

patak, Ploszkucény, Somoska, Trunk – 7 (Csoma Gergely, 1993. 101–107.); Klézse (Pozsony Ferenc, 1994. 226–227.; Uő, 1998. 79.); Somoska (MZA 66481. – Pajzos O. gy., 2001); Trunk – 8 (KJNTA 918-02/9–15. – Peti Lehel gy., 2001); Klézse (Peti Lehel, 2008. 38.); Trunk, Klézse (Uo., 32., 34–35.; Uő, 2012. 69–70., 74.); Lujzikalugar, Trunk – 2, Klézse (Uő, 2012. 69., 71., 78.).

G 44.1. Az elfojthatatlan rózsaillat. A kommunisták kimerik az illatozó szentkút vizét/klórt öntenek bele, de hiába tesznek bármit is, a kellemes illat továbbra is érezhető.

MO: Ploszkucény, Trunk (Csoma Gergely, 1993. 103., 104.); Klézse (Pozsony Ferenc, 1994. 226–227.; Uő, 1998. 79.).

G 45. A vándorló szentkút. A szentkút olyan időszakai forrás, amelynek vize csak az év bizonyos időszakában (holdtöltekor stb.) tör a felszínre, és időről-időre újra eltűnik. / A gyógyító forrás vize valamilyen csodás esemény/szentségtörés miatt eltűnik, és a határ egy másik pontján jön elő.

DT: Kuzma (Hanusz István, 1900. 174.); Bodajk (P. Takács J. Ince–Pfeiffer János, 2001. I. 165.); Bodajk (S. Lackovits Emőke, 2004. 265.).

FF: Nagysáros (Wernher, Georg, 1982. 1120. – 1549); Nagysáros* (Ipolyi Arnold, 1854. 364.); Eperjes/Nagysáros (Siegmeth Károly, 1890a. 133.); Bodroghalász/Erdőbénye* (SRKA 57. – Toók Árpád gy., 1938); Ipolyvisk (Csáky Károly, 2001. 200.); Felsőtárkány (Császi Irén, 2005. 348.).

ER: Bácsfalu (Kovács Lehel István szerk., 2011. 298–300. – Borcsa Mihály gy., 1907); Vaskoh* (Az Osztrák–Magyar Monarchia írásban és képen XX., 1901. 145.); Rév – 2 (Bihari népmondák, 1995. 218., 218–219. – Fábíán Imre gy., 1984); Rév – 5 (Juhász Viktor–Orth Ibolya, 2002. 132.); Rév (Magyar Zoltán, 2012b. 199.); Rév (MZA 94700. – Magyar Zoltán gy., 2012).

SZ: Makfalva (EA 26196/16. – Fülöp Dénes gy., 1970).

G 46. A vízzel megtelő szentkút. A kiszáradt kút vize Szűz Mária ottani megjelenését követően vízzel telik meg. / A szentkútról származó vizet beleöntik a kiszáradt kútba, és az újra vízzel telik meg. / A szentkútról származó vizet beleöntik a zavaros vizű kútba, és az csodás módon megtisztul.

FF: Kápolna (EA 635/61. – Székely László gy., 1914); Péterfalva (Magyar Zoltán, 2006b. 114.).

ER: Szőkefalva (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 233. – Peti Lehel gy.); Szőkefalva (Györfy Eszter, 2012. 101., 208.).

MO: Trunk* (Peti Lehel, 2008. 32.).

G 47. A külvilágra reagáló forrásvíz. A szentkút vize a társadalmi kataklizmák idején zavaros, békés időkben ellenben letisztul.

MO: Lujzikalugar/Kacsika (Stekovits Rita, 1995. 710.).

→MZ V. G 25.1.

G 48. A felforrósodó forrásvíz. A gyógyító forrás vize évente egyszer: újévkor/Szent György napján/nagypénteken felforr.

ER: Felsőtök (Gergely Béla–Szabó T. Attila, 1945. 18.).

G 49. A kegyelet vize. A megölt vitézek véréből fakadt forrás minden évben egy hónapon át sós és keserű ízű.

FF: Szalóc/Gombaszög (Osváth Imre, 1884. 1–2.).

→MZ V. G 25.7.

G 51. A szentkút vizének csodás hatásai. A forrás vize nem csupán gyógyító erővel bír, hanem egyéb módon is hatást gyakorol arra a személyre, aki iszik belőle/megfürdik benne.

G 51.1. A megfiatalító forrás. Aki megfürdik a forrás/a folyó vizében, az megfiatalodik.

ER: Hátszeg vidéke (Nemes Albert, 1864. 569.); Magyarpeterd* (Vöő Gabriella, 1992. 196.).

SZ: Udvarhelyszék (Benczédi Székely István: Soltár, 1548); Torja (MZA 103200. – Magyar Zoltán gy., 2015).

G 51.2. A megszépítő forrás. Aki megmosakodik a forrás vizében, az egész évben szép lesz/szép marad.

DT: Dömös (Nedeczky László, 1880. 112).

FF: Lucfalva (Gál Péter József, 2017. 454–455. – 1991); Ecséd (Csiffáry Gergely, 2006. 407.).

ER: Vármező (Kőváry László, 1857. 88.); Rév (MZA 94700. – Magyar Zoltán gy., 2012).

SZ: Bibarcfalva (Lőrincz Sándor, 2001. 33.); Vargyas (Uó, 2003a. 27.).

G 51.3. A szerencsét hozó forrásvíz. Ha valaki pénzt dob a gyógyforrás vizébe, annak teljesül minden álma. / Aki iszik a forrás (Szent Ilona kútja) vizéből, az örök életére szerencsés és okos lesz. / Ha a szentkúti búcsú alkalmával két fiatal találkozik egymással és összeházasodnak, később minden kívánságuk teljesül.

DT: Andrásfa (DE MNYT K-494/54. – Nagy Erzsébet gy., 1967).

ER: Nagybánya-Veresvíz (Magyar Zoltán szerk., 2010. 115. – Görbe István gy., 1958–1960).

FF: Ecseg (Stadler Árpád, 1999. 51.).

G 51.4. Az álmot hozó forrásvíz. Aki iszik a forrás (a lucskai Álomkút) vizéből, az nyomban álomba szenderül. / Aki iszik a szentkúti forrás vizéből, az a mennyországról álmodik.

FF: Palócföld (Lisznyai Kálmán, 1851. 143.); Lucska (Koleszár Krisztián, 2002. 281. – Pesty Frigyes, 1864. Torna vármegye).

G 51.5. A visszavonzó forrásvíz. Aki iszik a forrás (A polányi Sürü-kút/a kecskeméti Kaszap-kút/ a pókai Pala-kút/a visai Fedeles-kút) vizéből, az attól kezdve mindig visszavágyik oda.

DT: Polány (Somogy megye földrajzi nevei, 1974. 343.).

AF: Kecskemét (Hanusz István, 1894. 8.).

ER: Póka (Csáki Árpád–Pál-Antal Sándor, 2014. 171. – Pesty Frigyes, 1864. Torda vármegye); Póka, Visa (Hints Miklós, 1995. 30.).

G 51.6. A szerelmessé tevő forrás. Az a két ellenkező nemű ember, aki egy helyről iszik a bózesi savanyúforrás vizéből, akár fiatal, akár vén, egymásba szeret. / Aki a kővágótöttösi Karácsony-tóban karácsony éjjelén megfürdik/ aki a szigetvári Kumilla-forrásból iszik, hamarosan találkozni fog az igazi szerelmével.

ER: Algyógy/Bózes (Kőváry László, 1857. 89.).

DT: Kővágótöttös (Pesti János szerk., 2002. 203.); Szigetvár (MZA 93579. – N. N. gy.).

G 51.7. Az ikrek forrása. Aki a felsőveresmarti Csodakút vizéből iszik, annak ikergyerekei születnek.

AF: Felsőveresmart (MZA 98423. – Magyar Zoltán gy., 2014).

G 51.8. A jövendőmondó forrás. A forrás (a Léva melletti szentkút) zavaros vagy tiszta vizével megjíjósolja, hogy a forrásból ivó beteg ember meghal-e, vagy ellenkezőleg, meggyógyul.

FF: Léva (Ipolyi Arnold, 1854. 202.; Hanusz István, 1900. 244. – Georg Wernher nyomán, 16. század közepe).

G 51.9. A kísértetek forrása. Ha valaki naplemente után iszik a Türkös melletti forrás vizéből, bivaly alakú kísértetek veszik üldözőbe.

ER: Türkös (Orbán Balázs, 1873. VI: 144.).

G 51.10. Kéngőzös forrásvíz. A borvízforrásnak/barlangnak olyan erős kénés kigőzölgése van, hogy a felette elrepülő madarakat a gőze megfojtja.

SZ: Torja vidéke (Hazai utazók Erdélyben, 2006. 24. – Teleki Domokos feljegyzése, 1796); Zabola (Csáki Árpád, 2012. 134. – Pesty Frigyes, 1864. Háromszék); Torja vidéke (Orbán Balázs, 1869. III. 82.).

G 52. Az aranyá változtató forrásvíz. Csodás forrás/tó vize, amelynek nagypéntek éjjelén merített vize minden követ aranyá változtat, amelyet meghintenek vele.

SZ: Tusnád, Kadicsfalva (Herrmann Antal, 1893. 351.); Tusnád (Wlislocki Henrik, 1894. 322.).

G 52.1. Az aranyhaját növesztő forrásvíz. Aki a forrás (a dömösi Szőke-forrás) vizében megmosakszik, annak aranyhaja nő.

DT: Dömös (Kőrösi László, 1890. 174.); Dömös (Esztergom vármegye, 1908. 86–87.).

G 54. A szentkút mélyének titkai.

G 54.1. A szentkútból kinövő csipkebokor. A szentkút vizéből egy csipkebokor nő ki, amely csodás illatot áraszt.

MO: Lészped – 2 (Bosnyák Sándor, 1993a. 17–18., 18.).

G 54.2. A forrás mélyén növő aranyos pátrác. Aki a forrás fenekén növő mitikus növényt Szent Iván éjjelén megszerzi, és azt a nyelve alá teszi, láthatatlanná válik, és gazdag lesz egész életében.

DT: Szentgál (Vajkai Aurél, 1987. 206.).

G 54.3. A szentkút vizében látható csodás dolgok.

G 54.3.1. A szentkút vizében látható aranykereszt. A mátraverebélyi szentkút fenekén egy aranykereszt látható, amely eltűnik onnan, miután egy feslett életű asszony megmosdatja a gyermekét a vízben.

FF: Mátraverebély-Szentkút – 2/Kisterenye, Maconka (Szentmihályi Mihály, 1797. 42., 42–43.); Mátraverebély-Szentkút (OSZK K Fol. Hung. 2378/19–30. – Lencsés Kornél gy., 1840); Mátraverebély-Szentkút (Chinorány Ede, 1929. 22–23.).

G 54.3.2. A szentkút vizében látható aranypatkó. A mátraverebély-szentkúti Szent László ugratása-forrás/a debrődi Szent László-forrás fenekén Szent László aranypatkója/Szent László aranypatkójából egy szög látható.

→MZ II. D 158.1.

G 54.4. A szentkút vizében látható jelenések.

G 54.4.1. A szentkút vizében látható csillag. A szentkút fenekén/vizének tükreben egy fénylő csillagot lehet látni.

DT: Vasvár (Mozsolics Amália, 1943. 73–74.).

G 54.4.2. A szentkút vizében látható Szentlélek. A tiszta lelkű emberek pünkösd éjszakáján a szentkút vizében megláthatják a Szentlelket.

AF: Petőfiszállás/Pálrosszentkút (Bálint Sándor, 1980. 401.; Fekete János, 1989. 432.).

G 54.4.3. A szentkút vizében látható Szűz Mária.

→MZ V. G 3.8.

F 55. A szentkútból kiszűrődő csodás hangok.

G 55.1. A harangozó szentkút. A templomtoronyból lezuhanó harang helyén forrás fakad, melynek csobogása karácsony éjjelén a harangszóhoz hasonlít.

DT: Pusztaszentlászló (Zala megye földrajzi nevei, 1964. 213.).

G 55.2. A csodás óraketyegés. A szentkút (a kishartyáni/a karancssági szentkút) mélyéről bizonyos időközönként óraketyegés hallatszik.

FF: Karancsság (Manga János, 1962. 358–359.); Kishartyán (EA 6358/1. – Nagy Dezső gy., 1951); Karancskeszti (Fejős Zoltán, 1985. I. 115.); Ságújfalu (EA 26293/4–5. – N. N. gy., 1995).

G 55.3. A szirének zenéje. A kútból bizonyos időközönként a szirének csábító zenéje hallatszik.

ER: Magyarbikal (Sebestyén Kálmán, 1996. 40.).

G 57. A megváltozó forrásvíz.

G 57.1. A vérré változó forrásvíz. A szentkút/gyógyító forrás vize csodás módon véressé/vérszínűvé válik/teljes egészében vérré változik.

→MZ V. G 25.1–2. →MZ V. G 25.5. →MZ V. G 25.7. →MZ V. G 25.9–10.

G 57.2. A borrá változó forrásvíz.

DT: Visegrád* (Oláh Miklós, 2000a. 22. – 1536); Kővágótöttös (Baranya megye földrajzi nevei I., 1982. 660.).

FF: Eperjes (Tompá Mihály, 1846. 109–113.; Uő, 1970. 540–543.); Miskolc (Lipták Gábor, 1969. 395.).

G 57.3. A tejjé változó forrásvíz. A híres betyár által lakott hegy egyik sziklájából víz helyett gyógyító erejű tej folyik. / A szent életű remeték érdemeinek jutalmaképpen Isten tejet rendel a kútjukba.

FF: Gyetva (Matunák Mihály, 1908. 302.).

ER: Szelistye* (Müller, Friedrich, 1885. 217.; Herrmann Antal, 1893. 389.).

G 57.4. A mézzé változó forrásvíz. A szent életű remeték érdemeinek jutalmaképpen Isten mézzé változtatja a forrásuk vizét.

ER: Szelistye* (Müller, Friedrich, 1885. 217.; Herrmann Antal, 1893. 388–389.); Szelistye (Hanusz István, 1902. 75.).

G 57.5. A kecsketejjel vegyített forrásvíz. Kecsketejjel vegyített borvíz mint a gyomorbántalmak elsőrendű orvossága.

ER: Hídvég/Előpatak (MZA 91335. – Magyar Zoltán gy., 2011).

G 58. A szentkútban élő kígyó. A forrásban/tóban egy fehér kígyó/ezüstkígyó/koronás kígyó lakik, és a víz tőle kapja gyógyerejét/csodatévő erejét.

FF: Görömbölytapolca (Hegyaljai Kiss Géza, 1932. 171.); Bodroghalász (SRKA 57. – Toók Árpád gy., 1938).

AF: Mikola (Hegyaljai Kiss Géza, 1932. 171.); Rohod (Bodnár Zsuzsanna, 2001. 109.).

ER: Szucság (Versényi György, 2011. 23. – 1880).

SZ: Tusnád/Tusnádfürdő (Herrmann Antal, 1893. 351.).

G 61–70. Egyéb forrásmondák

G 61. A felcserélt gyógyvíz. Két forrás (az inaktelki Hasznos és a jegenei gyógyfürdő) vizének mintáit a vizsgálat során véletlenül felcserélik, aminek következtében a gyógyerővel csak kevéssé bíró forrást minősítik élettanilag különlegesnek, és javasolják a betegek számára, az igazi gyógyforrás pedig a széles nyilvánosság számára továbbra is ismeretlen marad.

ER: Inaktelke (MZA 546. – Magyar Zoltán gy., 1998); Gyeróvásárhely (KJNTA 1252-04/8. – Péter Kinga gy., 2003); Inaktelke – 2 (Magyar Zoltán, 2004a. 252.).
→MZ IV. L 37.2.

G 63. A betömött forrás. Egy határbeli forrás olyan bővizű, hogy elárasztással fenyegeti a községet, ezért a település lakosai malomkövel, gyapjúval teletömött zsákokkal, szalonnával tömnek el a forrás száját. / A kivonuló magyar katonák bőrökkel és szalonnával tömnek el a helyiek forrását.

DT: Tardoskedd (Bakos József, 1944. 71.); Bosznia: Brdjani* (Filipović, Milenko S., 1968. 52.); Udvard (Nagy Endre, 2000. 146.).

FF: Ecseg (Stadler Árpád, 1999. 55–56.).

AF: Nagykőrös (Nagy Lajos, 1933. 53.); Hajdúböszörmény, Hajdúdorog, Hajdúhadház, Hajdúszovát, Sidova (Marjai Márton, 1984. 102.); Hajdúdorog – 2 (Uő, 1988. 239.); Hajdúdorog (A Hajdúböszörményi és Hajdúhadházi járás helynevei, 2015. 42.).

G 63.1. A malomkövel lefedett forrás. A forrás száját úgy zárják le, hogy egy malomkővet/három malomkővet tesznek oda.

DT: Tardoskedd, Udvard.

AF: Hajdúböszörmény, Hajdúdorog – 2, Nagykőrös.

G 63.2. A gyapjúval betömött forrás. A forrást úgy zárják el, hogy három zsák/tizenkét zsák gyapjúval tömítik el a száját.

FF: Ecseg.

AF: Hajdúböszörmény, Hajdúdorog – 2, Nagykőrös.

G 63.3. A szalonnával eltömített forrás. A forrást úgy zárják el, hogy szalonnát és bőröket/három oldalszalonnát tesznek a szájára (amit aztán malomkövel lenyomatnak).

AF: Hajdúböszörmény, Hajdúdorog – 2.

Bosznia: Brdjani.

G 65. A megszenteltelenítés miatt megszűnő szentkút.

G 65.1. A szentkútba mosott ruha. A szentkút vize elapad, mert egy asszony/egy remete belemossa a szennyesét.

FF: Hébec (Hőke Lajos, 1866. 734.); Feldebrő (MZA 72122. – Magyar Zoltán gy., 1998); Ipolyszécsénke (Csáky Károly, 1993. 47.; Uő, 2001. 200.); Ipolyszécske (Hála József, 2000. 324.).

ER: Rév (Juhász Viktor–Juhászné Orth Ibolya, 2002. 132.).

G 65.2. A szentkútba mosott pelenka. A szentkút vize elapad, mert egy asszony belemossa kisgyermeké pelenkáját.

FF: Feldebrő (Heves megye földrajzi nevei II., 1976. 18.); Ipolyvisk – 2 (Hála József, 2000. 345.); Ipolyvisk (Csáky Károly, 2001. 200.; Uő, 2012. 88.); Ipolyszécsénke (Uő, 2001. 200.); Szurdokpüspöki (Limbacher Gábor, 2001. 407.); Bajta, Ipolyszécsénke, Ipolyvisk – 2 (MZA 89936., 84083., 89918., 89920. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010–2011).

AF: Jászberény (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 228. – Bodnár Gyula gy., 1948).

G 65.3. A szentkútban történő tisztátalan mosdás. A szentkút vize elapad/a csodás kereszt eltűnik belőle, mert egy asszony megfürdeti benne törvénytelen gyermekét/mert egy cigány asszony annak a vizével mossa meg kisgyereke fenekét/saját magát havibaj idején.

FF: Mátraverebély-Szentkút (Szentmihályi Mihály, 1797. 42.; OSZK K Fol. Hung. 2378/29–30. – Lencsés Kornél gy., 1840 k.; Chinorány Ede, 1929. 22–23.); Ecséd (Heves megye földrajzi nevei IV., 1988. 192.); Hébec/Deménd (BBMNA 2/31. – Hála József gy., 1974); Ipolyszécsénke – 2 (MZA 84082., 89935. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010, 2011).

ER: Rév (Bihari népmondák, 1995. 218. – Fábíán Imre gy., 1984); Rév – 2 (Juhász Viktor–Juhászné Orth Ibolya, 2002. 132.); Rév (MZA 97825. – Magyar Zoltán gy., 2013).

G 65.4. A szentkútban megmosdatott ló. Egy török basa/egy átutazó úr a szentkút vizében megmossa vak lova szemét. Az állat visszanyeri a látását, de a kút vize elapad, elveszíti a gyógyító erejét azt követően.

DT: Somogyvár (Horváth József, 1975. 236. – Canonica visitatio, 1749).

FF: Jánoshegy (Magyar Nyelvőr, 1882. 475.); Jánoshegy (Versényi György, 2011. 23., 56. – 1883; Uő, 1895. 127.); Körmöcbánya (EA 16019/6. – Lánzos Zoltán gy., 1977); Fajkürt/Pozba* (MZA 97044. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013).

AF: Kalocsa/Csatka* (Eckert Irma, 1937. 36.).

G 65.5. A szentkútba öntött klór. A hívő emberek tömegeit vonzó rózsaillesztésű kút vizébe a kommunista hatalom emberei több mázsa klórt öntenek, aminek következtében a kút csodás illata megszűnik/a forrás mint szentkút megszűnik.

MO: Kelgyest (Csoma Gergely, 2016. 566. – 1988); Trunk (Bosnyák Sándor, 1993a. 16–17.); Trunk (Csoma Gergely, 1993. 102.); Trunk – 3 (KJNTA 918-02/9–12. – Peti Lehel gy., 2001–2002); Trunk (Peti Lehel, 2012. 71.).

DT: Gajár (Hanusz István, 1894. 9.).

G 65.6. A szentkútba hordott trágya. A pénzügyőrök/ a protestánsok/az ortodoxok trágyát és más tisztátalan dolgokat dobálnak a szentkút vizébe, mire az elveszíti gyógyító erejét.

FF: Magyarizsép (Pesty Frigyes, 1864. Zemplén vármegye, 451.).

ER: Mezőpagocsa* (Csáki Árpád–Pál-Antal Sándor, 2014. 140. – Pesty Frigyes, 1864. Torda vármegye).

SZ: Nyárádmagyarós (Csáki Árpád–Pál-Antal Sándor, 2014. 161. – Pesty Frigyes, 1864. Marosszék).

MO: Szeredvásár (Domokos Pál Péter, 1987. 410–411. – Codex Bandinus, 1646–1648.).

G 65.7. A kocsmába bevitt szentkúti víz. A szentkút vize elveszíti gyógyító erejét és illatát, mert a vizet merítő ember hazafelé menet betér a kocsmába („az ördög házába”).

MO: Lészped/Trunk (Bosnyák Sándor, 1993a. 19.).

G 66. Az elapadó szentkút (egyéb hagyományok).

G 66.1. Az erejét vesztett gyógyforrás. Isten az emberek gonoszsága/a szentkút/gyógyforrás vizével való nyereszkedés miatt szárítja ki azt/teszi a vizét timsós ízűvé.

FF: Feldebrő (Verebélyi Kincső szerk., 1998. 79. – Erdős József gy., 1914).

ER: Hoszúfalu (Orbán Balázs, 1873. VI: 162.); Szelistye* (Müller, Friedrich, 1885. 217.; Herrmann Antal, 1893. 388–389.; Hanusz István, 1902. 75.).

G 66.2. Káromkodás miatt kiapadó szentkút. A szentkút vize azért apad el, mert a falubeli férfiak káromkodnak mellette.

DT: Tardos (Hála József–Kemecsi Lajos, 2002. 281.; Kemecsi Lajos, 2004. 199.; Álmodások és látomások a 20–21. századból I., 2009. 67.).

G 66.3. A boszorkányok által megrontott szentkút. Boszorkányok („varázslónők”) rontása miatt apad el a gyógyforrás vize.

ER: Rév (Bihari népmondák, 1995. 218–219. – Fábián Imre gy., 1984).

G 68. A büntető szentkút.

G 68.1. A bűnös személy elől eltűnő forrásvíz. A szentkút vizének folyása megáll, ha bűnös ember közeledik hozzá, és újra megindul, amikor egy ártatlan kislányt vezetnek oda. / A szentkúthoz ivóvízért menő reformátusok üresen találják a forrás medrét, de amikor nem sok idővel később katolikus emberek érkeznek oda, a kút újra vízzel telik meg.

DT: Mohács/Máriagyűd (Bosnyák Sándor, 2001. 41.).

FF: Mátraverebély-Szentkút – 3 (Szentmihályi Mihály, 1797. 44–45., 93–94., OSZK K Fol Hung. 2378/34. – Lencsés Kornél gy., 1840 k.; Chinorány Ede, 1929. 26.).

G 68.2. A szentkút vizével nem induló gőzgép. A gőzeke nem indul el, mert a szentkútról származó vizet öntötték bele.

FF: Feldebrő (EA 17936/49. – Kincz Józsefné gy., 1972); Tófalu (Heves megye földrajzi nevei II., 1976. 32–33.); Feldebrő – 2 (Császi Irén, 2005. 347., 347–348.).

G 68.3. A szentkút megszenteltségtelenítői. A szentkutat megszenteltségtelenítő/azt megszüntetni igyekvő személyt isteni büntetés sújtja.

DT:

- A csatka Szentkút: AF: Kalocsa (Eckert Irma, 1937. 36.).
- A magyaegregyi Szentkút: Magyaegregy (L. Imre Mária, 1995. 201–202.).
- A palotabozsoki Szentkút: Palotabozsok – 3 (L. Imre Mária, 1995. 202.).
- A ciglédi Szentkút: Kürt – 2 (MZA 103124., 103125. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2015).

FF:

- A bényi Szentkút: Bény (Jankus Gyula, 1988. 77.); Bény (EA 26125/1. – Jankus Gyula gy., 1993); Bény (EA 25029/15–16. – Csókás Ferenc gy., 1993; Csókás Ferenc, 1995. 1.); Bény – 2 (Hála József, 2000. 348., 349.); Bény – 3, Garampáld (MZA 1581., 83730., 83731., 83737. – Magyar Zoltán gy., 2006).
- A vágújhelyi szentkút: Alsóbodok (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 216.).
- Az ipolyviski Kútyika: Ipolyvisk (Hála József, 2000. 344.).
- A zsitvaújfalui Szentkút: Pográny (Magyar Zoltán, 2002. 187.); Aha, Bábindal, Kálaz, Nagyhind (MZA 83591., 83590., 83593., 83592. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007).
- A pozbai szentkút: Fajkürt (MZA 97044. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013); Zsitvabesenő (MZA 97043. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013).

AF:

- Pálösszentkút: Kiskunfélegyháza-Ferencszállás (Szerlemhegyi Tivadar, 1882. 269.); Petőfiszállás (Paulovits Sándor, 1930. 56.); Petőfiszállás (Bálint Sándor, 1944. 8.; Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 8.); Kiskunfélegyháza (EA 7678/48. – Szentmihályi Imre gy., 1949); Petőfiszállás (Fekete János, 1989. 430. – Zámbo Dezső plébános kézírata).

MO:

- A trunki rózsailatú kút: Nagypatak, Somoska (Csoma Gergely, 1993. 105–107.).

G 69. A majdan felfakadó szentkút. Az emberek gonoszsága miatt elapadt szentkút vize akkor fog újra felfakadni, ha egy hathetes bikaborjúval és egy üsző borjújával, melyek egy anyától egy napon születtek, körülszántják a néhai forrás helyét.

FF: Feldebrő (Verebélyi Kincső szerk., 1998. 79. – Erdős József gy., 1914).

H 1–80. CSODÁS GYÓGYULÁSOK

H 1–40. A csodás gyógyulások

Csodás gyógyulások, melyek a transzcendens erők kegyelméből/a szentek érdemeiért következnek be a beteg/a beteg hozzátartozóinak fohászára/az isteni személyek/szentek csodatévő ereklýeinek/képmásainak felkeresése/szentkutak vize/szenteltvíz/különbéle kegytárgyak által.

H 1. Az életre kelt holtak. A transzcendens erők kegyelméből/a szentek érdemeiért/a szentkút vize által halottak támadnak fel/a klinikai halál állapotába jutott emberek kelnek életre és gyógyulnak meg.

KM: H. n. – 3 (MA I. IV.1–3., 3. (ikonográfia: Szent Margit szarkofágjának elpusztult dombormúve), 4–5.); H. n. – 3 (MA II. II.65–67.); H. n. (Temesvári, 98.24.); H. n. – 2 (Bonfini, 2.7. 340., 345.).

DT: Újlak – 11 (CAP I. 33., 35., 40., 69., 75., 103., 139., 148., 166., 167., 182.); Újlak – 6 (CAP II. 40., 45., 76., 87., 90., 95.); Budaszentlőrinc – 6 (Hadnagy Bálint, 1511. 2., 4., 5., 7., 57., 81.); Boldogasszony – 10* (Titkos Értelmő Róza, 1698. 53–54., 105–109., 158–159., 176–183., 211–274. – 1760–1693); Sümeg – 9* (Kiss Fábán, 1703. 24–26., 34–36., 38–39., 41–44., 49–51., 74–76., 79–81., 89–92., 123–127.); Szentantal – 2* (Bölcskey Ödön, 1997. 78., 79. – 1716, 1723); Budakeszi – 7 (Bednárík György, 2017. 12–14., 25–26., 63. – 1740–1771); Máriavölgy* (Pásztor Lajos, 1943. 14. – 1757); Budaszentlőrinc – 8 (Fuhrmann, Matthias, 1764. 283–290., 295–306.); H. n.* (Medgyesy-Schmikli Norbert, 2008. 215. – Varsányi énekeskönyv, 18. század második fele); Celldömölk/Kiscell (Jordánszky Elek, 1836. 81.); Andocs* (Pethő Lénárd, 1929. 62–64. – 1840); Csurgó vidéke (Baksay, 1865. 618.); Vasvár* (A vasvári csodálatos Szent kút, 1875. 2–3.); Kiscell (Huszár Károly, 1859. 7–8.); Boldogasszony – 3* (Horváth Athanáz, 1926. 42–43.); Pécs* (A csodás érem, 1929. 22–25.); Kiscell, Sümeg* (Paulovits Sándor, 1930. 21–23., 50.); Búcsúszentlászló – 2*, Kiscell, Lorettom*, Sümeg* (Lévay Mihály, 1934. 359–360., 368–369., 374–375., 389–391.); Budakeszi* (Bonomi Jenő, 1939. 151.); Sümeg – 5 (Kocsis Ödön, 1940. 20–22., 24., 26–27.); Celldömölk (Vajkai Aurél, 1942. 131.); Szentgotthárd* (Bálint Sándor, 1977. I. 358.); Celldömölk (Szenthelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 42.); Celldömölk (Barna Gábor, 1990. 45.); Búcsúszentlászló*, Budakeszi*, Celldömölk (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 45–46., 65.); Celldömölk (S. Lackovits Emőke, 2004. 264.).

FF: Mátraverebély-Szentkút (Szentmihályi Mihály, 1797. 97–98.); Márianosztra* (Martos György, 1994. 138. – Gyéressy Ágoston kézírata nyomán).

AF: Gyula* (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 209. – 20. század eleje); Hajós* (Lukácsy István, 1937. 44.); Aracs* (Aracsi Vajda János, 2007. 20–21.).

AF–ER: Máriaradna (Világos Berkes-hegy, 1796. 76–77.); Máriaradna (Magyary Pál, 1902. 92–93.).

ER: Torockószentgyörgy* (Orbán Balázs, 1871. V. 228.).

SZ: Csíksomlyó (P. Boros Fortunát, 1994. 73.; P. Márk József, 2015. 5. – Zsombori András medgyesi ferences házfőnök feljegyzése, 1753); Csíksomlyó (Orbán Balázs, 1869. II. 15. – Losteiner Leonárd kézírata nyomán, 1777); Csíksomlyó (Bárh János, 2000.

37. – 1784); Csíksomlyó (Mohay Tamás, 2015. 109–110. – Losteiner Leonárd kézírata, 1810–1815); Mikháza* (Péterfy László, 2000a. 22–23.).
 MO: Sztánfalva/Tatros* (Domokos Pál Péter, 1987. 365. – Codex Bandinus, 1646–1648).
 →MZ II. D 214. →MZ II. E 110.2. →MZ II. E 149.2. →MZ II. G 148.1.39. →MZ II. G 148.2. →MZ III. J 21.2.

H 1.1. A holtakat feltámasztó forrásvíz. A Brassói-havasokban az Örökkévalóság sziklájából bugyogó forrás/az erdővidéki Élő-haló kút vize életre kelti a holtakat.

ER: Türkös* (Herrmann Antal, 1893. 352.).
 SZ: Zalánpaták – 2 (Magyar Zoltán, 2011b. 141.).

H 1.2. A holtakat feltámasztó csodafű. A Kis-Kárpátokban termő csodafű, amit holdtöltekor, éjjel 12 órakor kell szedni, és amellyel a halálos betegeket is életre lehet kelteni.

DT–FF: Pozsonynádas (Pozsony vármegye és Pozsony, 1904. 246.).
 →Hiedelemmondák.

H 2. Az életre kelt haldoklók. A transzcendens erők kegyelméből/a szentek érdemeiért/az isteni személy képmása előtt/a szentkút vize által halálos betegségekbe esett/haldokló emberek gyógyulnak meg.

DT: Újlak – 22 (CAP I. 12., 13, 21., 30., 33., 34., 55., 58., 62., 65., 69., 70., 72., 94., 98., 119–121., 136., 143., 159., 177.); Újlak – 17 (CAP II. 1., 17., 18., 21., 29., 30., 32., 33., 39., 51., 61., 63., 68., 71., 74., 87., 107.); Budaszentlőrinc – 2 (Hadnagy Bálint, 1511. 16., 42.).

AF: Hajós (Telecskay, 1891. 49–50.; Lukácsy István, 1937. 44.).
 SZ: Csíksomlyó (Orbán Balázs, 1869. II. 15. – Losteiner Leonárd kézírata, 1777); Csíksomlyó – 2 (Mohay Tamás, 2015. 110–111., 120. – Losteiner Leonárd kézírata, 1810–1815); Makfalva (EA 26196/16. – Fülöp Dénes gy., 1970).

H 3. Vakok gyógyulása. A transzcendens erők kegyelméből/a szentek érdemeiért/az isteni személy képmása előtt/a kegyhelyen/a szentkút vize által vakok (vak koldus, vak pásztorfiú stb.) kezdenek látni/megvakult emberek nyerik vissza a látásukat.

KM: H. n. (ST II 12.; ST III. 44.; Bonfini, 2.1.365.); H. n. – 2 (GE II. 56, 62.); H. n. – 4 (LA, 11., 14.; Madas, 11.1.; Temesvári, 14.3.; 15.1.3.; Laskai, 48.2.3., 49.2.1.; Bonfini, 2.4.295.; EC, 403); H. n. – 5 (MA I. III. 5, 9, 10., 11.; MA II. II. 25–29.); H. n. (Laskai, 4.; Temesvári, 98.24.; Bonfini, 2.7.35., 2.7.345.); H. n.* (Medgyesy-Schmikli Norbert, 2008. 202. – Cantionalie Catholicum, 1676. 472.); H. n.* (Uo., 207. – Paksi Márton György-énekeskönyv, 1760–1761); H. n.* (Uo, 218. – A' Keresztény Katholikusok Egyházi Énekes Könyve, 1805).

DT: Máriavölgy – 5 (Pásztor Lajos, 1943. 11–17. – 1634–1784); Boldogasszony – 6 (Titkos Értelmő Róza, 1698. 71–72., 99–104., 156–158., 165–171., 283. – 1672–1693); Máriavölgy (Esterházy Pál, 1690. 74–75.; Uő, 1696. 39.; Jordánszky Elek, 1836. 12.); Sümeg – 7 (Kiss Fábrián, 1703. 27–30., 55–57., 309–313.); Mecsekszentkút/Pécs (Tüskés Gábor,

1993. 221. – pálos rendi feljegyzés, 1726); Szentantal (Bölsckey Ödön, 1997. 79. – 1727); Andocs – 5 (Pethő Lénárd, 1929. 43., 53., 60–61., 86–66. – 1720–1739, 1760–1762); Budakeszi – 6 (Bednárík György, 2017. 14., 17–18., 59–60. – 1741–1772); Somogyvár (Horváth József, 1975. 236. – 1749); Solymár (Bonomi Jenő, 1940. 364. – 1753); Solymár (Seres István, 1993. 149. – 1759); Sümeg – 9 (Kocsis Ödön, 1940. 19–20., 22., 27., 30–31., 41. – 18. század); Pesthidegkút (Jordánszky Elek, 1836. 78.); Magyaregregy (Varga Szabolcs, 2014. 25. – 1857); Pesthidegkút (Csodák könyve, 1859. 235.); Csatka (S. Lackovits Emőke, 2005. 98. – 1864); Somogyabod (Gőzsy Zoltán–Polgár Tamás, 2001. 355. – Pesty Frigyes, 1864. Somogy vármegye); Magyaregregy (Varga Szabolcs, 2014. 31. – 1866); Nagykónyi (Gaál Attila–Kőhegyi Mihály, 1974. 325. – Pesty Frigyes, 1864. Tolna vármegye); Csobánka (Herrmann Antal, 1889b. 158–159.); Csobánka (Moussong Géza, 1891. 97–98.); Pesthidegkút (Schaefer Jakab, 1897. 45.); Máriaremete (A Mária-Remete Ismertetése, 1899. 33.); Csatár, Nagyszakácsi (Vajkai Aurél, 1942. 120., 134. – vallásos ponyva, 19. század vége); Máriakálnok (Pávai Antal, 1903. 52–53.); Máriaremete – 2 (Poós Rezős, 1914. 8–9.); Boldogasszony – 2 (Horváth Athanáz, 1926. 40.); Lengyeltóti (EA 1358/7. – Horváth Ilona gy., 1929); Máriaremete, Sümeg (Paulovits Sándor, 1930. 40., 50.); Csobánka (Pillmann Alfonz, 1933. 2.); Máriaremete (Lévay Mihály, 1934. 385–3866.); Máriavölgy (Pásztor Lajos, 1940. 134.); Csobánka (Soós Sándor, 2011. 110. – Bonomi Jenő gy., 1941); Csatka – 2 (Pereszlényi Mária, 1941. 285.); Pesthidegkút (Ángyán M. Fülöp, 1942. 4–6.); Vasvár (Fehér Mátyás, 1942. 252–253.); Vasvár (Mozsolics Amália, 1943. 70.); Pesthidegkút – 2 (Wimmer M. Anzelm–Sebestyén M. Jeromos, 1947. 425., 425–426.); Magyaregregy (Dénes Gizella, 1947. 156–170.); Vasvár (EA 2231/12. – Dömötör Sándor gy., 1950); Gencsapáti (EA 2448/33. – Énekes Tömör József kézirata); Vasvár (SMNK 750/2. – Lendvai Mária gy., 1971); Andocs – 2 (EA 18881/7., 10–11. – Kaposvári Mária gy., 1972–1974); Somogyabod (Somogy megye földrajzi nevei, 1974. 99.); Gencsapáti (Vas megye földrajzi nevei, 1982. 108.); Maráza – 2, Máriakéménd (Baranya megye földrajzi nevei II., 1982. 200., 343.); Budapest-Máriaremete, Csatka, Vasvár (Szenhelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 122.); Budapest-Máriaremete, Csatka, Gencsapáti (Barna Gábor, 1990. 43., 47., 69.); Csatka, Gencsapáti, Vasvár (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 68., 107., 295.); Mohács/Máriapócs (EA 26265/15. – Hegedűs Antalné gy., 1994); Pécs-Mecsekszentkút, Magyaregregy – 2, Maráza, Máriakéménd (L. Imre Mária, 1995. 200–202., 205., 208.; Uő, 2000. 174.); Magyeregy (Márévár és környéke, 1997. 254.); Csatka (Magyar Nemzet, 2000. szeptember 9. 34.); Kisnyárad, Pécs-Mecsekszentkút, Magyaregregy (Pesti János szerk., 2002. 212., 355–356., 360.); Lendva – 2 (Gönc M. László, 2003. 22., 29.); Dobronak (MZA 23456. – Kepe Zoltán és Bihar Mária gy., 2005); Egyházasbást (Magyar Zoltán, 2006b. 114–115.); Pilisszentkereszt, Tállós, Felsőszeli (MZA 91472., 90634., 90635. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008–2010); Radamos (Magyar Zoltán, 2010. 122.); Csatka (Mogyorósi Ágnes, 2013. 121.).

FF: Mátraverebély-Szentkút – 7 (Szentmihályi Imre, 1797. 36., 48., 66–68., 72–73., 95., 100. – 18. század); Verbó (Jánosi Gyula, 1935. 47. – 1745); Ecseg (Mocsáry Antal, 1826. 226–227.); Mátraverebély-Szenkút (Jordánszky Elek, 1836. 37.); Mátraverebély-Szenkút – 6 (OSZK K Fol. Hung. 2378/39–40., 75–76., 78–79., 84–85. – Lencsés Kornél gy., 1840 k.); Monostor/Zemplén vármegye (Pulszky Ferencz, 1840a. 165–166.); Laborcrév (Ipolyi Arnold, 1854. 204. – Szirmay Antal nyomán, 19. század eleje); Jánoshegy – 2 (Versényi György, 2011. 23., 56. – 1880, 1883); Jánoshegy (Magyar Nyelvőr, 1882. 475.); Jánoshegy (Versényi György, 1895. 127.); Podolin (Sárffy Aladár, 1884. 52. szám, 2.); Vác (Rosty Kálmán, 1888. 170.); Homonna/Monostor (Hanusz István, 1902. 73.); Laborcrév (Zemplén vármegye és Sátoraljaújhely, 1905. 73.); Mátraverebély-Szenkút – 2 (Fludorovics Zsigmond, 1912. 16., 21.); Diósgyőr (EA 635/79. – Székely László gy., 1914); Vác – 2 (Tragor Ig-

nác, 1929. 11.); Mátraverebély-Szenkút – 7 (Chinorányi Ede, 1929. 29., 40–41., 47–48., 55–57.); Mátraverebély-Szenkút – 6 (Roznik Rajnér, 1939. 98–99., 101–102., 104–107.); Mátraverebély – 2 (EA 3527/1., 5. – Hofer Tamás gy., 1950); Mátraverebély (PMNA 149/2. – Hofer Tamás gy., 1950); Egerszalók (Heves megye földrajzi nevei I., 1970. 151.); Dernő/Rudna (Bálint Sándor, 1977. II. 75.); Turóc völgye (Ujváry Zoltán, 1983. 91.; Uő, 2000. 32.); Buzita/Rudnok (EA 23379/6. – Kmeczkó Mihály gy., 1984); Hont/Hont-Csitár (Kamarás József, 1984b. 93–94.); Drégelypalánk (Berecz Sándor, é. n. 52–53.); Egerszalók (Barna Gábor, 1990. 59.); Drégelypalánk/Hont-Csitár – 2, Pozba, Vác – 2 (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 81–82., 224., 286.); Hont (Csáky Károly, 1993. 102.); Ipolyfödemes (Hála József, 1993. 76.; Uő, 2000. 340.); Krasznibród (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 73. – Petrassevics Nikefor kézírata nyomán); Hasznos (Kisfalusi János, 1995. 23.); Somoskőújfalu/Karancs-hegy (Lengyel Ágnes–Limbacher Gábor, 1997. 89.); Dobfenek, Vecseklő/Básti-hegy (MZA 1202., 1203. – Magyar Zoltán gy., 1998); Ecseg (Stadler Árpád, 1999. 50–51.); Ipolyvisk (Hála József, 2000. 346.); Alsócsitár, Zsére (Magyar Zoltán, 2002. 49.); Hont (Csáky Károly, 2003. 202.); Hont (Végh Alpár Sándor, 2005. 29.); Feldebrő, Kerecsend (Császi Irén, 2005. 350.); Somoskőújfalu (Hetény János, 2006. 40.); Dobfenek – 2 (Magyar Zoltán, 2006b. 117–118., 119.); Ajnácskő, Csákányháza (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 258., 258–259.); Alsószemeréd (MZA 84059. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007); Ipolynyék (MZA 84057. – Rusnák Beáta gy., 2009); Gyerk, Horváti, Inám, Pereszlény, Sajógyömör/Hanva, Szalatnya, Tesmag (MZA 89914., 89915., 84060., 89912., 92859., 84058., 84062. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010–2011); Töhöl, Lekér (MZA 103054., 103090. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2015); Hont (Fésű József György, 2014. 416–417.); Kemence, Ipolydamásd, Ipolytölgyes, Bernecebaráti (MZA 110118., 110313., 110314., 110670. – Magyar Zoltán gy., 2017).

AF: Hajós (Schön Mária, 2003. 85. – 1749); Dusnok (Bárth János, 2005. 19–20.; Uő, 2005. 1079. – 1769); Doroszló (Raj Rozália–Nagy István, 1993. 47. – 1812); Nagykálló (Mizser Lajos, é. n. 17. – Pesty Frigyes, 1864. Szabolcs vármegye); Bács (Balogh György, 1867. 103.); Bács (Az Osztrák–Magyar Monarchia írásban és képben VII., 1891. 617.); Hajós – 3 (Telecskay, 46., 54., 62–63.; Lukácsy István, 1937. 44–46.); Acsuva (Vajkai Aurél, 1942. 124–125. – 20. század eleje); Egyházaskér (Kálmány Lajos, 1976. 266–267. – 20. század eleje); Doroszló (Hanusz István, 1902. 74.); Bogyán (Bács-Bodrog vármegye I., 1903. 65.); Máriabesnyő (Fludorovics Lajos, 1913. 29.); Doroszló (Bálint Sándor, 1943. 165.); Ófehértó (EA 8889/22. – Bárdosy János gy., 1960); Szabadka/Sándor (Matijevis Lajos, 1971. 143–144.); Szeged vidéke (Grynaeus Tamás, 1974. 165.); Hódegyháza (Ferenczi Imre, 1979. 184.); Biri (BIMA 142-83/14. – Ratkó Lujza gy., 1981); Doroszló – 2 (Kovács Endre, 1982. 87., 87–88.); Doroszló (Berecz Sándor, é. n. 51.); Doroszló (Bárth János, 1990. 231.); Kántorjánosi (Bari Károly, 1990. 399.); Tiszalök (Makra Sándor, 1991. 155.); Doroszló (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 78.); Doroszló (Raj Rozália–Nagy István, 1993. 16.); Doroszló (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 262.); Szabadka – 3 (Raj Rozália–Nagy István, 1995. 206.); Bácsmonostor (Beszédes Valéria, 2000. 100., 104.); Sándor (Uo., 2001. 35.); Nagytárkány (Magyar Zoltán, 2009b. 91–92.); Kupuszina, Doroszló (MZA 91474., 91475. – Magyar Zoltán gy., 2010); Doroszló (Farkas Adrienne, 2011. 32.); Bene (MZA 94642. – Magyar Zoltán gy., 2012); Hegyi (MZA 97386. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013); Gyulavarsánd (MZA 99890. – Magyar Zoltán és Harangozó Imre gy., 2014).

AF–ER: Máriaradna – 5 (Világos Berkes-hegy, 1796. 80., 82–84., 97.); Máriaradna – 3 (Dugonics András, 1810. 121–123.); Máriaradna – 3 (Magyary Pál, 1902. 111–113., 118–119.); Máriaradna (Harangozó Imre, 1990. 24–25.).

ER: Füzesmikola/H. n. – 7 (A kolosvári könyvező Szűznek historiaja, é. n. 81., 87–89., 99., 116., 141., 154. – 1714–1742); Marossárpatak (Csáki Árpád–Pál–Antal Sándor, 2014.

121. – Pesty Frigyes, 1864. Torda vármegye); Fogaras vármegye (Hanusz István, 1902. 76.); Marossárpatak (Vajda András, 2015. 91., 103. – Adorjáni Károly gy., 1903); Csomafája (Vajkai Aurél, 1943. 47.); Marossárpatak (BBE MIK Á-18/23. – Bíró Emma gy., 1948); Marossárpatak (BBE MIK Á-444/39. – Zsejki Erzsébet gy., 1987); Marossárpatak (Zsejki Erzsébet, 1991. 180.); Marossárpatak (EA 26155/7. – Ercsei Anikó gy., 1994); Zsobok (MZA 25268. – Magyar Zoltán gy., 1999).

SZ: Csíksomlyó (P. Boros Fortunát, 1994. 71–72. – 1747); Csíksomlyó (Orbán Balázs, 1869. II. 15.; P. Márk József, 2015. 5. – Losteiner Leonárd kézírata, 1777); Csíksomlyó – 2 (Mohay Tamás, 2015a. 637., 637–638. – Losteiner Leonárd kézírata, 1777); Csíksomlyó – 6 (Bárh János, 2000. 38., 44–45., 48–50. – 1784); Csíksomlyó – 3 (Mohay Tamás, 2015. 106., 112–113., 115. – Losteiner Leonárd kézírata, 1810–1815); Istensegíts (EA 4210/5a. – Diószegi Vilmos gy., 1953); Gyergyószentmiklós (EA 25617/25. – Gergely Katalin gy., 1994); Kászonféléz, Csíkszentmárton (Magyar Zoltán, 2011a. I. 86., 145.).

MO: Sztánfalva/Tatros, Németvásár, Szeredvásár (Domokos Pál Péter, 1987. 364–365., 400–401., 410. – Codex Bandinus, 1646–1648); Trunk (Bosnyák Sándor, 1993a. 19.); Trunk (KJNTA 918-02/9. – Peti Lehel gy., 2002).

→MZ II. C 170.1.2. →MZ II. D 212.2. →MZ II. E 68.1.1. →MZ II. E 110.1.2. →MZ II. E 149.1.2.

H 3.1. A vakságot gyógyító forrásvíz. A szentkúthoz zarándokló/szentkútra találó vak ember megmossa szemét a forrás vizével, és nyomban látni kezd.

DT: Csatár, Csatka, Csobánka, Dobronak, Básti-hegy, Gencsapáti, Kisnyárad, Magyar-egregy – 4, Maráza, Máriavölgy, Máriakéménd, Öreglak, Pécs-Mecsek-szentkút, Pilisszentkereszt, Somogybabod, Somogyvár, Tallós: Lourdes, Vasvár.

FF: Bernecebaráti, Csatka, Ecseg, Feldebrő, Homonna/Monostor, Hasznos, Hont, Hont-Csitár, Ipolydamásd, Ipolyfödemes, Ipolytölgyes, Ipolyvisk, Jánoshegy, Kemence, Kerecsend, Laborcrév, Mátraverebély/Szentkút, Podolin, Pozba, Rudna, Rudnok, Vác.

AF: Acsuva, Bácsmonostor, Bogyán, Doroszló, Dusnok, Nagykálló, Sándor.

ER: Fogaras vármegye, Marossárpatak.

SZ: Istensegíts, Egyházaskozár/Maglavit.

MO: Szeredvásár, Trunk.

H 3.2. A szentkúti vízbe áztatott kenyérhéj. Egy öt éve vak ember a szentkúti vízbe áztatott kenyérhéjjal köti be Kisboldogasszony napjának estéjén a szemét, és a kötést egészen másnap délelőttig rajta tartja. Másnap a szentmise alkalmával az úrfelmutatáskor visszakapja a látását.

DT: Csatka (Pereszlényi Mária, 1941. 285.).

H 3.3. A vakságot gyógyító Mária-kép. A vakságban szenvedő személy Szűz Mária képmása előtt (a templom oltarán lévő Mária-kép/Mária-szobor/a fán függő Mária-kép előtt) kapja meg a látását.

DT: Máriaremete, Pesthidegkút, Solymár, Szentantal.

FF: Egerszalók.

AF–ER: Máriaradna.

SZ: Csíksomlyó.

H 3.3.1. Egy vak kislány Szűz Mária-képet talál, és azt követően kezd látni.

FF: Egerszalók (Heves megye földrajzi nevei I., 1970. 151.).

H 4. Bénák gyógyulása. A transzcendens erők kegyelméből/a szentek érdemeiért/ az isteni személy képmása előtt/a kegyhelyen/a csodatévő kereszt előtt/a szentkút vize által bénák (születésük óta bénák/betegség – agyvérzés, szélütés, gutaütés, paralizis) által megbénult emberek/lebénult végtagok – gyógyulnak meg.

KM: H. n. (ST II. 12.; ST III. 44.; Bonfini, 2.1.365.); H. n. – 3 (GE II., 56., 58., 66.); H. n. – 2 (LA, 15.; MA II. 2.33.; Madas, 10.1.3.; Laskai, 4.8.2.3., 49.2.1.; Bonfini, 2.1.365., 2.4.295.); H. n. – 3 (HE, 22., 23., 28.); H. n. (Bonfini, 2.7.345.); H. n. – 20 (MA I. V.17.; MA II. II.32., 33., 38–41., 43., 44., 46., 48–57.).

DT: Újlak – 20 (CAP I. 1., 6., 22., 25., 37., 56., 63., 74., 76., 78–80., 83., 88., 105., 106., 122., 126., 128., 129.); Újlak – 19 (CAP II. 13., 19., 24., 46., 57., 60., 63., 65., 67., 70–72., 81., 83., 84., 94., 99., 108., 111.); Budasszentlőrinc (Hadnagy Bálint, 1511. 35.); Máriavölgy – 2 (Pásztor Lajos, 1943. 12., 16. – 1634–1784); Lorettom (Mohl Adolf, 1909. 45. – 1659); Boldogasszony – 4 (Titkos Értelmő Róza, 1698. 40–41., 90–91., 93., 161–164.); Sümeg (Kiss Fábián, 1703. 106–107.); Szentantal (Bölcskey Ödön, 1997. 78. – 1716); Budakeszi – 2 (Bednárik György, 2017. 19–20., 20. – 1747, 1752); Sümeg – 4 (Kocsis Ödön, 1940. 45. – 18. század); Jásd (Vajkai Aurél, 1940. 52. – 1771–1780); Csatka (S. Lackovits Emőke, 2005. 98. 1863–1864); Nagykónyi (Gaál Attila–Kőhegyi Mihály, 1974. 325. – Pesty Frigyes, 1864. Tolna vármegye); Vasvár (Bozóth, 1868. 471.); Boldogasszony – 5 (Horváth Athanáz, 1926. 37–38., 40.); Tapolca (Tapolcai Újság, 1927. március 16.; Tóth József, 1991. 32.); Szigetköz/Máriakálnok, Kunsziget (Ruff Andor, 1928/1938. – 75., 142–143.); Búcsúszentlászló, Sümeg – 2 (Paulovits Sándor, 1930. 10., 48–50.); Búcsúszentlászló (Lévay Mihály, 1934. 360.); Jásd – 2 (Faller Jenő, 1934. 2., 39–41., 56.); Csobánka (Bonomi Jenő, 1941.); Budapest: Máriaremete (Ángyán M. Fülöp, 1942. 10–11.); Pilisszentkereszt (Soós Sándor, 2011. 143. – Historia Domus, 1950); Rábapatona (MZA 71623. – Lackovits Emőke gy., 1969); Sümeg (Bálint Sándor, 1977. I. 216.); Felsőrönök (Vas megye földrajzi nevei, 1982. 361.); Csorna, Sümeg (Szenhelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 48., 112.); Sümeg (Barna Gábor, 1990. 145.); Csorna, Sümeg (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 73., 256.); Homokkomárom (Sándor Ildikó, 1999. 478.); Bodajk (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 294.); Rezi/Hévíz (Szatlóczi Gábor, 2000. 79–80.); Veszprém (S. Lackovits Emőke, 2004. 259.); Tallós (Gágyor József, 2007. 140–141.); Tapolca (S. Lackovits Emőke, 2008. 50.); Alsószentmárton (Magyar Nemzet, 2012. szeptember 15. 27. – György Zsombor gy.).

FF: Mátraverebély-Szentkút – 5 (Szentmihályi Mihály, 1797. 68–70., 78–79., 95.); Mátraverebély-Szentkút (Jordánszky Elek, 1836. 37.); Pribel (Szoboki Ferenc, 1857. 337.); Mátraverebély-Szentkút – 2 (Fludorovics Zsigmond, 1912. 15., 21.); Mátraverebély-Szentkút – 4 (Chinorányi Ede, 1929. 39–40., 55., 56., 58–59.); Mátraverebély-Szentkút (Roznik Rajnér, 1939. 105.); Mátraverebély-Szentkút (Paulovits Sándor, 1930. 42.); Karancslapujtő (Hetény János, 2000. 75. – 1952); Túróc völgye (Ujváry Zoltán, 1983. 91.; Uő, 2000. 32.); Kassa (EA 23999/65–75. – Kmeczkó Mihály gy., 1989); Ipolyfödém (Csáky Károly, 1993. 107.); Nógrád megye (Limbacher Gábor, 1994. 213.); Hasznos – 2 (Kisfaluasi János, 1995. 23., 29.); Medveshidegkút/Básti-hegy, Vecseklő (Magyar Zoltán, 2006b. 115., 119.); Alsószemeréd, Kelenye (MZA 99503., 84050. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007, 2010); Szob (MZA 109752. – Magyar Zoltán gy., 2017).

AF: Hajós (Schön Mária, 2003. 85–86. – 1749); Hajós – 3 (Telecskay, 1891. 45., 58., 59.; Lukácsy István, 1937. 26., 43.); Máriabesnyő (P. Bartal Ince, 1929. 58.); Öregcsertő

(Eckert Irma, 1937. 35.); Szabadka/Sándor (Matijevics Lajos, 1971. 144.); Hajós – 2 (Schön Mária, 2003. 69–70., 73–74.); Battyán (Magyar Zoltán, 2009b. 90–91.); Ötvösd (MZA 90984. – Magyar Zoltán gy., 2010); Máriapócs (Frauhammer Krisztina, 2013. 99.); Bajánháza, Dobóruszka, Hegyi, Mátyóc, Mokcsakerész (MZA 97386–97389., 97402. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013); Gyulavarsánd (MZA 99890. – Magyar Zoltán és Harangozó Imre gy., 2014).

AF–ER: Máriaradna (Világos Berkes-hegy, 1796. 68–69.); Máriaradna – 3 (Magyary Pál, 1902. 96., 102., 104–105.).

ER: Fogaras vármegye (Hanusz István, 1902. 76.); Csomafája (Vajkai Aurél, 1943. 47.); Zsobok (MZA 25268. – Magyar Zoltán gy., 1999); Nagymon/Nagymonújfalu (Magyar Zoltán, 2007a. 270.); Rév (MZA 94454. – Magyar Zoltán gy., 2012).

SZ: Székelyföld (Jánosi Gyula, 1935. 48. – 1746); Kisborosnyó (Orbán Balázs, 1869. III. 165.); Csíksomlyó (P. Boros Fortunát, 1994. 73–74. – 1925); Gyimes: Farkaspalló (Magyar Zoltán, 2003, 701.); Kászonalitz (Uó, 2011a. I. 86–87.).

MO: Németsvászár, Szeredvásár (Domokos Pál Péter, 1987. 400., 410. – Codex Bandinus, 1646–1648); Trunk (Bosnyák Sándor, 1993a. 17.); Trunk (Csoma Gergely, 1993. 103.); Trunk (Peti Lehel, 2012. 76–77.).

→MZ II. C 170.1.3. →MZ II. D 212.3. →MZ II. E 68.1.3. →MZ II. E 68.1.8. →MZ II. E 85.1.1, 4. →MZ II. E 110.1.3. →MZ II. E 149.1.3. →MZ II. G 148.1.2. →MZ III. J 21.1.2.

H 4.1. A béna tagokat gyógyító forrásvíz. A szentkúthoz vitt bénaságban szenvedő/kezére/lábára megbénult embert megmossák a szentkút vizével, mire az meggyógyul/béna tagjait újra mozgatni tudja.

DT: Bodajk, Búcsúszentlászló, Csobánka, Hévíz, Jásd, Máriakálnok, Máriavölgy, Nagykovácsi, Pilisszentkereszt, Tapolca, Vasvár.

FF: Básti-hegy, Hasznos, Ipolyfödemes, Mátraverebély–Szentkút, Pribel.

AF: Sándor.

ER: Nagymonújfalu, Fogaras megye.

SZ: Kisborosnyó.

MO: Szeredvásár, Trunk.

H 5. A meggyógyult nyomorékok. A transzcendens erők kegyelméből/a szentek érdemeiért/az isteni személy képmása előtt/a kegyhelyen/a szentkút vize által nyomorékok (születésük óta nyomorékok, meggörcsült hátú, eltorzult végtagú emberek, más súlyos testi fogyatékoságban szenvedő betegek) gyógyulnak meg.

KM: H. n. – 2 (ST III. 44., 45.; Bonfini, 2.1.365.); H. n. – 2 (LA, 15., 17.; Madas Edit, 10.1.3.; Temesvári, 14.3.; Laskai, 48.2.3., 49.2.1.; Bonfini, 2.4.295., 2.4.295.; EC, 404.); H. n. – 2 (GE II., 56., 60.); H. n. – 2 (HE, 27., 30.); H. n. – 2 (Bonfini, 2.7.30., 345.; Temesvári, 98.24.); H. n. – 10 (MA I. II. 2., 3–4., 5–7.; MA I. III.42., 47.; MA I. V.5., 28.).

DT: Újlak – 21 (CAP I. 6., 9–11., 14., 19., 23., 32., 42., 48., 99., 104., 113., 115., 117., 130., 161., 168., 186–188.); Újlak – 9 (CAP II. 2., 5., 13., 47., 48., 57., 77., 92.); Budaszentlőrinc – 4 (Hadnagy Bálint, 1511. 1., 15., 20., 60.); Budaszentlőrinc – 2 (Fuhrmann, Matthias, 1754. 292–293., 294.); Máriavölgy – 2 (Pásztor Lajos, 1943. 12., 13. – 1634–1784); Révkomárom (Barna Gábor, 1990a. 254. – 1676); Boldogasszony – 15 (Titkos Értelmő Róza, 1698. 56–57., 59–63., 81–85., 90–91., 95., 98., 135–136., 172.,

183–189., 274–278., 291–292., 314., 317–324. – 1671–1694); Sümeg – 4 (Kiss Fábrián, 1703. 82–85., 109–113., 127–130., 137–142.); Sümeg – 4 (Kocsis Ödön, 1940. 11., 40–41., 43–44. – 18. század eleje); Andocs – 2 (Pethő Lénárd, 1929. 49–50., 51–52. – 18. század eleje); Budakeszi – 7 (Bednárík György, 2017. 9–10., 21–22., 60–61., 63. – 1737–1771); Somogyvár (Horváth József, 1975. 236. – 1749); Szombathely-Szentmárton (Szalay János, 1938. 116. – 1753); Solymár (Bonomi Jenő, 1940. 364.; Seres István, 1993. 149. – 1759); Nagykónyi (Gaál Attila–Kőhegyi Mihály, 1974. 325. – Pesty Frigyes, 1864. Tolna vármegye); Sümeg (Schaefer Jakab, 1897. 97.); Máriakálnok (Pávai Antal, 1903. 52.); Boldogasszony (Horváth Athanáz, 1926. 42.); Bodajk (Gál Péter József, 2017. 523. – 1994); Kürt/Máriacell (Liszka József, 2000. 58.); Mohács (Bosnyák Sándor, 2001. 71.).

FF: Mátraverebély-Szentkút – 3 (Szentmihályi Mihály, 1797. 83., 85., 100–101.); Szokolóc (Jordánszky Elek, 1836. 150.); Mátraverebély-Szentkút – 3 (Fludorovics Zsigmond, 1912. 17., 19., 21.); Mátraverebély-Szentkút (Chinorányi Ede, 1929. 49.); Mátraverebély-Szentkút (Paulovits Sándor, 1930. 42.); Mátraverebély-Szentkút – 2 (Roznik Rajnér, 1939. 102–103., 106.); Szanda (Limbacher Gábor, 1993. 196.); Feldebrő (Császi Irén, 2005. 350.).

AF: Doroszló – 3 (Raj Rozália–Nagy István, 1993. 47. – 18. század vége/19. század eleje); Szeged – 2 (Ordinánsz Konstantin, 1831. 47–49., 49–51.); Hajós – 4 (Telecskay, 1891. 43., 45–46., 51., 60–61.; Lukácsy István, 1937., 43., 45–47.); Acсуva (Vajkai Aurél, 1942. 124–125. – vallásos ponyva, 20. század eleje); Szeged (Kovács János, 1901. 367–368.); Öregcsertő/Máriakönyve, Kalocsa/Pálösszentkút (Eckert Irma, 1937. 35., 35–36.); Nyírbátor (BIMA 141-83/73. – Ratkó Lujza gy., 1983); Hódegyháza (Ferenczi Imre, 1979. 184.); Csanádpalota (MFMNA 1172-1997/11. – Erdélyi Valéria gy., 1997).

AF–ER: Máriaradna – 7 (Világos Berkes-hegy, 1796. 52–58., 72–73., 95–96.); Máriaradna – 3 (Dugonics András, 1820. 94–97., 101–103., 124.); Máriaradna – 4 (Magyary Pál, 1902. 95–96., 103–104., 123.); Máriaradna – 3 (Harangozó Imre, 1990. 24–25.).

ER: Füzesmikola/H. n. – 5 (A kolosvári könyvező Szűznek historiaja, é. n. 84–85., 126., 152., 156., 160. – 1715–1772); Havasgáld/Magyarsárd (Csáki Árpád, 2015. 55. – Pesty Frigyes, 1864. Alsó-Fehér vármegye); Szamosújvárnémeti (Tagányi Károly–Réthy László–Kádár József, 1903. VI. 267.); Kide (Vajkai Aurél, 1943. 46.); Hosszúmező (Magyar Zoltán, 2011a. II. 391.); Szőkefalva – 2, H. n./Szőkefalva – 2 (Györfy Eszter, 2012. 133., 199., 201–202., 204.); Kárásztelek – 2 (MZA 98051., 98059. – Magyar Zoltán gy., 2013).

SZ: Csíksomlyó – 2 (Orbán Balázs, 1869. II. 15. – Losteiner Leonárd kézírata, 1777); Csíksomlyó (Mohay Tamás, 2015. 639. – Losteiner Leonárd kézírata, 1777); Csíksomlyó – 4 (Bárh János, 2000. 49–50., 53., 59–60. – 1784); Csíksomlyó – 9 (Mohay Tamás, 2015. 105., 110–111., 114–115., 117., 119–122. – Losteiner Leonárd kézírata, 1810–1815); Csíkborszova (Csáki Árpád–Pál-Antal Sándor, 1864. Csíkszék).

MO: Sztánfalva/Tatros (Domokos Pál Péter, 1987. 365. – Codex Bandinus, 1646–1648).
 →MZ II. C 170.1.4. →MZ II. D 212.4. →MZ II. E 68.1.5–6. →MZ II. E 85.1.3. →MZ II. E 110.1.8. →MZ II. E 149.1.1. →MZ II. G 148.1.3. →MZ III. J 21.1.3.

H 5.1. A nyomorékokat gyógyító forrásvíz. A szentkúthoz/gyógyító forráshoz vitt/oda vánszorgó nyomorék megmossa magát a szentkút vizében/iszik a forrásból, és csodás módon meggyógyul.

DT: Bodajk, Máriavölgy, Nagykónyi, Somogyvár.

FF: Feldebrő, Mátraverebély-Szentkút.

AF: Acсуva, Doroszló, Máriakönyve, Pálösszentkút.

ER: Havasgáld/Magyarsárd, Hosszúmező, Szőkefalva.

H 5.2. A kinőtt ujjak. Egy ujjak nélkül született nyomorék elzarándokol Csíksomlyóra, és imáját követően a kegyzobor előtt egyszerre kinő minden ujjja.

SZ: Csíksomlyó (Orbán Balázs, 1869. II. 15. – Losteiner Leonárd kézirat, 1777).

H 6. A járni kezdő sánták. A transzcendens erők kegyelméből/a szentek érdemeiért/az isteni személy képmása előtt/a kegyhelyen/a szentkút vize által sánták dobják el mankóikat, és kezdenek újra járni/járáshibával bajlódó/csipőficamos betegek gyógyulnak meg.

KM: H. n. (ST II. 12.; ST III. 44.; Bonfini, 2.2.365.); H. n. – 2 (LA, 11., 15.; Madas, 10.1.3.; Temesvári, 14.3.; Laskai, 48.2.3., 49.2.1.); H. n. (GE II. 56.); H. n. (MA I. III.5.); H. n. (Bonfini, 2.7.345.); H. n. (Medgyesy-Schmikli Norbert, 2008. 207. – Paksi Márton György-énekeskönyv, 1760–1761).

DT: Újlak – 2 (Cap II. 14., 52.; Thuróczy János, 1488. 247.); Budaszentlőrinc (Hadnagy Bálint, 1511. 13.); Budaszentlőrinc – 2 (Fuhrmann, Matthias, 1754. 291.); Máriavölgy – 2 (Pásztor Lajos, 1943. 12., 156. – 1634–1784); Boldogasszony – 5 (Titkos Értelmő Róza, 1698. 41–42., 218–220., 227–230., 279–282., 286–288.); Sümeg (Kiss Fábrián, 1703. 146–149.); Sümeg – 3 (Kocsis Ödön, 1940. 7–10., 44–45. – 18. század eleje); Szentantal – 3 (Bölcskey Ödön, 1997. 78. – 1716–1717); Budakeszi – 2 (Bednárik György, 2017. 15–16., 16. – 1740); Péliföldszentkereszt (Kövecses Varga Etelka, 1995. 655. – Canonica visitatio, 1755); Solymár (Seres István, 1993. 149. – 1759); Bajót/Péliföldszentkereszt (EA 14477/25–28.; BBMNA 44/25. – Helischer József kézirat, 1827); Sümeg (Jordánszky Elek, 1836. 85–86.); Buda (Vasárnapi Ujság, 1866. 189.); Magyaregregy (L. Imre Mária, 1995. 202. – Historia Domus, 1866); Jásd (Faller Jenő, 1934. 39–41. – Váthy István verse, 19. század második fele); Bodajk (Turisták Lapja, 1922. 106.); Boldogasszony (Horváth Athanáz, 1926. 37.); Szentgál (Vajkai Aurél, 1940. 66.); Vasvár (Fehér Mátyás, 1942. 245.); Vasvár (SMNK 750/2. – Lendvai Mária gy., 1971); Felsőrönök (Vas megye földrajzi nevei, 1982. 361.); Sümeg (Kovács Antal Kalliszt, 1995. 20.); Jásd (S. Lackovits Emőke, 2004. 269.); Kolontár (S. Lackovits Emőke, 2008. 49.); Kismácséd, Hetény/Karva* (MZA 90643., 108814. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010, 2017).

FF: Mátraverebély-Szentkút (Jordánszky Elek, 1836. 37.); Mátraverebély-Szentkút – 3 (OSZK K Fol. Hung. 2378/75–76., 78–79. – Lencsés Kornél gy., 1840 k.); Mátraverebély-Szentkút (Fludorovics Zsigmond, 1912. 15.); Mátraverebély-Szentkút (Chinorányi Ede, 1929. 41–42. – Benkovics Mihály nyomán); Mátraverebély-Szentkút (Paulovits Sándor, 1930. 42.); Mátraverebély-Szentkút – 3 (Roznik Rajnér, 1939. 98., 100., 110–111.); Karancslapujtó/Karancs-hegy (Hetény János, 2000. 46.; Uő, 2006. 39. – 1952); Szepsi/Debrőd (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 250–252. – pszichiátriai jelentés, 1961); Hont/Hont-Csitár (Kamarás József, 1984. 45.); Ipolyfödemes (Csáky Károly, 1993. 107.); Debrőd (Gál Péter József, 2017. 440. – 1993); Hont-Csitár (Hála József, 1994. 44.); Hasznos (Kisfalusi János, 1995. 24.); Hasznos (Bosnyák Sándor, 2000. 107.); Debrőd (Magyar Zoltán, 2001a. 586.), Tesmag/Máriacell (MZA 89939. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007); Ipolyfödemes (MZA 84044. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010); Zsély (MZA 84229. – Varga Norbert gy., 2010); Szob – 3 (MZA 109753., 109755., 109756. – Magyar Zoltán gy., 2017).

AF: Hajós (Telecskay, 1891. 58.; Lukácsy István, 1937. 26.); Máriabesnyő* (Fludorovics Lajos, 1913. 28.); Pálosszentkút (Petőfiszállás-Szentkút története, é. n. 4.); Máriakönyve/Vodica (BSH 147-84/17. – Bálint Sándor gy., 1941); Kiskunfélegyháza – 4 (EA 7678/42., 48.,

56–57., 66. – Szentmihályi Imre gy., 1949); Tápe (EA 2141/9. – Kovács Ágnes gy., 1950); Tápe (Bálint Sándor, 1971. 634.); Szabadka/Sándor (Matijevics Lajos, 1971. 142–143.); Szege (Bálint Sándor, 1980. III. 359.); Nagyvárad/Püspökfürdő (Bihari népmondák, 1995. 214. – 1980); Tömörkény, Petőfiszállás (Bálint Sándor, 1980. 399., 400.); Biri (BIMA 142-83/14. – Ratkó Lujza gy., 1981); Kunszentmárton (Magyar Zoltán, 1998a. 292–293. – Vилányi Péter gy., 1981); Kiskunfélegyháza (Fekete János, 1989. 431–432.); Pálosszentkút (Barna Gábor, 1990. 128.); Pálosszentkút (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 221.); Bácsmonostor (Beszédes Valéria, 2000. 104.); Krasznabéltek (Kónya László szerk., 2003. 107. – Baumgartner Mária gy.); Majdán (MZA 55158. – Ábrahám Lívia gy., 2003); Helvécia (Merinu Éva, 2006. 373.); Bodrogszentmária, Nagytárkány (Magyar Zoltán, 2009b. 90.); Szalacs (Uő, 2012c. 115.); Dobóruszka – 2, Hegyi, Mátyóc (MZA 97386–97388., 97291. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013); Gyulavarsánd (MZA 99890. – Magyar Zoltán és Harangozó Imre gy., 2014).

AF–ER: Máriaradna – 2 (Világos Berkes-hegy, 1796. 67–68., 82.); Máriaradna – 2 (Dugonics András, 1820. 113–114., 124.); Máriaradna (Naményi Lajos, 1888.2.; Uő, 1888. 1614.); Máriaradna (Magyary Pál, 1902. 97–98.).

ER: Füzesmikola/H. n. (A kolosvári könyvező Szűznek historiaja, é. n. 126. – 1739); Magyarvalkó (Jankó János, 1892. 38.).

SZ: Miklósvár* (Magyar Zoltán, 2011b. 142.).

MO: Szeredvásár (Domokos Pál Péter, 1987. 410. – Codex Bandinus, 1646–1648).

→MZ II. C 170.1.5. →MZ II. D 212.5. →MZ II. E 68.1.4. →MZ II. E 110.1.4. →MZ II. E 149.1.4. →MZ II. G 148.1.4. →MZ III. J 21.1.4.

H 6.1. A sántákat gyógyító forrásvíz. A szentkúthoz/gyógyító forráshoz vándorló sánta emberek megmossák beteg végtagjukat a szentkút vizében, és csodás módon meggyógyulnak/a forrástól mankó nélkül távoznak.

DT: Bodajk, Buda: Gellért-fürdő, Hetény/Karva, Jásd, Kolontár, Máriavölgy, Vasvár.

FF: Debrőd, Hasznos, Ipolyfödemes, Karancs-hegy, Mátraverebély-Szentkút, Zsély.

AF: Bácsmonostor, Máriakönyve, Pálosszentkút, Püspökfürdő, Sándor.

ER: Magyarvalkó.

SZ: Miklósvár.

MO: Szeredvásár.

H 7. A hallani kezdő siketek. A transzcendens erők kegyelméből/a szentek érdemeiért/az isteni személy képmása előtt/a kegyhelyen/a szentkút vize által siketek kezdenek hallani.

KM: H. n. (ST III. 44.); H. n. – 2 (LA, 11., 15.; Temesvári, 14.3.); H. n. (MA II. II.32.); H. n.* (Medgyesy-Schmikli Norbert, 2008. 207. – Paksi Márton György-énekeskönyv, 1760–1761).

DT: Újlak – 4 (CAP I. 15., 61., 150., 169.); Újlak – 2 (CAP II. 25., 58.); Budaszentlőrinc – 3 (Hadnagy Bálint, 1511. 17., 61., 68.); Budaszentlőrinc – 2 (Fuhrmann, Matthias, 1754. 291.); Máriavölgy (Pásztor Lajos, 1943. 12. – 1634–1784); Boldogasszony – 2 (Titkos Értelmő Róza, 1698. 155–156., 156.); Andocs (Pethő Lénárd, 1929. 44. – 1721); Boldogasszony (Horváth Athanáz, 1926. 40.); Csobánka (Bonomi Jenő, 1941.).

FF: Mátraverebély-Szentkút (Jordánszky Elek, 1836. 37.); Mátraverebély-Szentkút (Paulovits Sándor, 1930. 42.); Mátraverebély/Hasznos (EA 3527/5. – Hofer Tamás gy., 1950); Ipolyfödemes (Csáky Károly, 1993. 107.).

AF: Hajós (Schön Mária, 2003. 85. – 1749); Dusnok (Bárth János, 2005. 19. – 1769); Hajós – 2 (Telecskay, 1891. 45–46., 55.; Lukácsy István, 1937. 45–46.); Szeged (Szegedi Napló, 1902. augusztus 17. 10.).

AF–ER: Máriaradna (Vajkai Aurél, 1942. 127. – vallásos ponyva, 19. század második fele).
ER: Magyarvalkó (Jankó János, 1892. 38.).

SZ: H. n. (Jánosi Gyula, 1935. 48. – 1746); Csíksomlyó (Bárth János, 2000. 57. – 1784); Gyergyószentmiklós (EA 25617/25. – Gergely Katalin gy., 1994).

MO: Pusztina (Gazda Enikő–Benedek H. Erika, 1997. 273.).

→MZ II. C 170.1.6. →MZ II. D 212.6. →MZ II. E 149.1.5. →MZ II. G 148.1.5. →MZ III. J 21.1.5.

H 7.1. A siketeket gyógyító forrásvíz. A szentkúthoz/gyógyító forrúhoz járuló siket emberek megmossák fülüket a vízzel, és nyomban hallani kezdenek.

DT: Csobánka.

FF: Hasznos, Ipolyfödemes, Mátraverebély-Szentkút.

ER: Magyarvalkó.

H 8. A megszólaló némák. A transzcendens erők kegyelméből/a szentek érdemeiért/az isteni személy képmása előtt/a kegyhelyen/a szentkút vize/Mária-víz által némák kezdenek el beszélni.

KM: H. n. – 2 (LA, 11., 15.; Madas, 11.1.; Temesvári, 14.3.; Laskai, 48.2.3., 49.2.1.; Bonfini, 2.4.295.); H. n. – 2 (MA I. V.3.; MA II. II.33.); H. n. (Bonfini, 2.1.365.); H. n.* (Cantionale Catholicum, 1676. 472.), H. n.* (Medgyesy-Schmikli Norbert, 2008. 218. – A' Keresztény Katholikusok Egyházi Énekes Könyve, 1805).

DT: Újlak – 3 (CAP I. 25., 161., 183.); Újlak – 4 (CAP II. 49., 69., 88., 102.); Budaszentlőrinc (Hadnagy Bálint, 1511. 10.; Fuhrmann, Matthias, 1754. 291.); Máriavölgy (Pásztor Lajos, 1943. 12. – 1634–1784); Boldogasszony – 3 (Titkos Értelmő Róza, 1698. 52–53., 58–59., 190–195. – 1670–1689); Sümeg (Kiss Fábán, 1703. 36–38.); Sümeg – 2 (Kocsis Ödön, 1940. 20., 30. – 18. század első fele); Szentantal (Bölcskey Ödön, 1997. 77. – 1716); Budakeszi (Bednárík György, 2017. 19., 20. – 1739); Solymár (Seres István, 1993. 149. – 1759); Magyaregregy (Varga Szabolcs, 2014. 25. – 1857); Csatka (S. Lackovits Emőke, 2005. 98. – 1863–1864); Csatka (Vajkai Aurél, 1940. 66. – 1865); Nagyszakácsi (Uő, 1942. 134. – vallásos ponyva, 19. század vége); Boldogasszony (Horváth Athanáz, 1926. 37.); Andocs (Pethő Lénárd, 1929. 44.); Székesfehérvár (Vajkai Aurél, 1940. 66.); Csatka (Pereszlényi Mária, 1941. 285.); Andocs (Vajkai Aurél, 1942. 128.); Kisnyárad (Pesti János szerk., 2002. 361. – 1982); Magyaregregy (L. Imre Mária, 1995. 201–202.); Tallós (Gágyor József, 1997. 1–2.); Homokkomárom (Sándor Ildikó, 1999. 478.); Kesztlőc* (BBMNA 95/8. – Mózer Márta gy., 2000); Hidaskürt, Nemeskosút, Tallós, Vízkelet (MZA 90632., 90631., 90630., 90633. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010–2011).

FF: Várna/Varin (Jánosi Gyula, 1935. 48. – 1746); Mátraverebély-Szentkút – 3 (Szentmihályi Mihály, 1797. 12–13., 71–72., 95.); Mátraverebély-Szentkút (Jordánszky Elek, 1836. 37.); Mátraverebély-Szentkút – 2 (OSZK K Fol. Hung. 2378/5–6., 83–84. – Lencsés Kornél gy., 1840 k.); Mátraverebély-Szentkút (Schaefer Jakab, 1897. 70.); Mátraverebély-Szentkút – 2 (Fludorovics Zsigmond, 1912. 9., 21.); Mátraverebély-Szentkút – 5 (Chinorány Ede, 1929. 19., 40–41., 47., 55., 57.); Mátraverebély-Szentkút (Paulovits Sándor, 1930. 42.); Mátraverebély-Szentkút – 4 (Roznik Rajnér, 1939. 26., 101. 106–107.); Erdőtelek-Hanyipusztá (BSH 147-84/16. – Bálint Sándor gy.); Maconka (EA 4450/220. – Kresz Mária

gy., 1947); Mátraverebély (Manga János, 1948. 57.); Mátraverebély/Hasznos – 4 (EA 3527/1., 5., 6. – Hofer Tamás gy., 1950); Mátraverebély (EA 12863/58. – Juhász Dorottya gy., 1961); Mátraszőlős, Hasznos (Manga János, 1962. 369., 373.); Ipolytölgyes (EA 10411/201. – P. Madar Ilona gy., 1969); Vecseklő/Básti-hegy (Barna Gábor, 1985. 164.); Drégelypalánk/Hont-Csitár (Kamarás József, 1984a. 45.); Mátraverebély-Szentkút (Szenthelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 89.); Mátraverebély-Szentkút (Barna Gábor, 1990. 113–114.); Ipolyvece, Mátraverebély-Szentkút, Vecseklő (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 82., 193., 298.); Hont-Csitár (Hála József, 1994. 44.); Hasznos (Kisfalusi János, 1995. 22–23.); Dejtár (MZA 22815. – Magyar Zoltán gy., 1995); Pásztó, Maconka – 2 (Bosnyák Sándor, 2000. 107., 109–110.); Dejtár (Ekler Andrea, 2003. 329.); Herencsény (Magyar Zoltán, 2004b. 171.); Egyházasbást, Péterfalva, Tajti (Uő, 2006b. 115., 117.); Ipolynyitra (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 256.); Apátújfalu, Ipolybalog, Palást (MZA 89904., 84063., 84056. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010–2011).

AF: Szeged (Ordinánsz Konstantin, 1831. 61–63.); Torontáltorda (Bálint Sándor, 1980. 392. – *Historia Domus*, 1847); Máriapócs (Frauhammer Krisztina, 2013. 101. – Máriapócs Látogatási Könyve, 1900–1986. 43.); Tápé (Bálint Sándor, 1980. 392–394.); Tápé (Uő, 1981. 14–15.); Újkigyós (Harangozó Imre, 1990. 65.); Bátya (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 158. – Fehér Zoltán gy.); Hajós (Schön Mária, 2003. 69–70.); Helvécia (Merinu Éva, 2006. 376.); Tápé (Grynaeus Tamás, 2000. 498.); Ötvösd (MZA 90984. – Magyar Zoltán gy., 2010); Érselénd (Magyar Zoltán, 2012c. 117.); Bajánháza* (MZA 97402. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013); Simonyifalva (MZA 99593. – Magyar Zoltán és Harangozó Imre gy., 2014).

AF–ER: Máriaradna (Világos Berkes-hegy, 1796. 63–64.); Máriaradna – 2 (Magyar Pál, 1902. 120–121., 121–122.); Máriaradna (Vajkai Aurél, 1942. 127. – vallásos ponyva, 19. század második fele); Máriaradna (Harangozó Imre, 1990. 25.).

ER: Füzesmikola/H. n. (A kolosvári könyvező Szűznek historiaja, é. n. 122. – 1738); Kide (Vajkai Aurél, 1943. 46.).

SZ: Csíksomlyó – 2 (Mohay Tamás, 2015. 115–116., 121. – Losteiner Leonárd kézírata, 1810–1815); Erdőfüle (Hermányi Dienes József, 1960. 266. – 1759); Csíksomlyó – 4 (Bárth János, 2000. 39., 43–45., 60. – 1784); Gyergyószentmiklós (Orbán Balázs, 1869. II. 110.); Erdőfüle (BBE MIK D-61/78. – Benkő Emőke gy., 1990); Gyergyószentmiklós – 2 (EA 27257/8., 10. – Gergely Katalin és Gergely Ildikó gy., 1995); Csíkbánkfalva (MZA 98671. – Gagy József gy., 1995).

MO: Szeredvásár (Domokos Pál Péter, 1987. 410. – *Codex Bandinus*, 1646–1648); Lészped (Kóka Rozália, 1984. 627.); Trunk (Bosnyák Sándor, 1993a. 17.); Csíkfalu (Csoma Gergely, 1993. 102.); Klézse* (Peti Lehel, 2012. 78.).

→MZ II. C 170.1.7. →MZ II. D 212.7. →MZ II. E 110.1.6. →MZ II. E 149.1.6. →MZ II. G 148.1.6. →MZ III. J 21.1.6.

H 8.1. A némákat gyógyító forrásvíz. A szentkúthoz zárandokló néma emberek miután isznak a forrás vizéből, beszélni kezdenek.

DT: Csatka, Kisnyárad, Magyaregregy – 2, Máriavölgy, Nagyszakácsi.

FF: Básti-hegy, Hasznos, Hont-Csitár, Mátraszőlős, Mátraverebély-Szentkút.

MO: Szeredvásár, Trunk.

H 8.2. A kegyképhez érintett gyerek. Egy néma gyermeket hozzáérintenek Szűz Mária füzesmikolai kegyképhez, mire a gyerek megszólal.

ER: Kide (Vajkai Aurél, 1943. 46.).

H 8.3. A megcsókolt kegyszobor. Egy néma gyerek megcsókolja Szűz Mária csíksomlyói kegyszobrának a lábát, majd megszólal.

MO: Lészped (Kóka Rozália, 1984. 627.).

H 8.4. Az angyalt látó néma fiú. Egy születése óta néma gyerek angyali jelenés hatására kezd el beszélni.

SZ: Erdőfüle (Hermányi Dienes József, 1960. 266. – 1759).

H 8.5. A megszólaló pásztorfiú.

H 8.5.1. A szentkút eredete. A mátraverebélyi/vecseklői pásztor születésétől fogva néma gyermeke megszomjazik, és vizet keres az erdőben, amikor a fák lombjai között megjelenik neki Szűz Mária, és egy lópata alakú mélyedésben felcsillanó forrásvízre mutat/felszólítja, hogy az általa megjelölt helyen kaparja meg a talajt, ahol forrás fakad. A fiú iszik a forrásvízből, majd az apjáért kiált, aki álmélkodva kérdezi tőle, hogy mi történt vele, hogy beszélni kezdett? A fiú elmeséli neki a csodás jelenést, majd megmutatja a Szűz Mária által felfedezett forrást, amely azt követően szentkútként híresül el. / Az ivóvizet kereső néma pásztorfiú véletlenül talál rá a forrásra egy lópata alakú mélyedésben. Iszik belőle, majd nyomban beszélni kezd.

FF:

– A mátraverebély-szentkúti Szent László ugratása-forrás: Mátraverebély-Szentkút (Szentmihályi Mihály, 1797. 12–13.); Mátraverebély-Szentkút (OSZK K Fol. Hung. 2378/5–6. – Lencsés Kornél gy., 1840 k.); Mátraverebély-Szentkút (Schaefer Jakab, 1897. 70.); Mátraverebély-Szentkút (Fludorovics Zsigmond, 1912. 9.); Mátraverebély-Szentkút (Chinorányi Ede, 1929. 19.); Mátraverebély-Szentkút (Roznik Rajnér, 1939. 26.); Mátraverebély (Manga János, 1948. 57.); Mátraverebély (EA 12863/58. – Juhász Dorotytya gy., 1961); Mátraverebély-Szentkút (Szenhelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 89.); Mátraverebély-Szentkút (Barna Gábor, 1990. 113–114.); Mátraverebély-Szentkút (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 193.); Ipolynyék (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 261.); Maconka (Bosnyák Sándor, 2000. 110.); Dejtár (Ekler Andrea, 2003. 329.); Herencsény (Magyar Zoltán, 2004b. 171.); Ipolynyitra (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 256.); Palást (MZA 84056. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007). AF: Helvécia (Merinu Éva, 2006. 376.).

– A Básti-hegyben fakadó szentkút: Vecseklő (Barna Gábor, 1985. 164.); Vecseklő (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 298.); Tajti, Egyházasbást (Magyar Zoltán, 2006b. 115., 117.).

H 8.5.2. A kegykápolna eredete. Az Erdőtelek határában legeltető néma pásztorfiúnak megjelenik Szűz Mária, és megajándékozza a beszéd képességével. A fiú elújságolja a földesúrnak azt, hogy mi történt vele, mire az uraság a csoda hatására kápolnát emeltet azon a helyen, ahol Mária a pásztorfiúnak megjelent. / A gyergyószentmiklósi pásztor néma fiának megjelenik Szűz Mária, és felszólítja, hogy menjen haza és mondja meg az apjának, hogy azon a helyen építsen egy kápolnát Szent Anna tiszteletére. A fiú hazatérve elmond-

ja édesapjának az isteni üzenetet, mire az felépíti a kápolnát. / A székelydobói/a gyergyószentmiklósi pásztor annak öröme, hogy születése óta néma fia megszólalt, azon a helyen, ahol a csoda történt, hálából kápolnát épít (a gyergyószentmiklósi Szent Anna-kápolnát/az erdőfülei/székelydobói Csonka-templomot).

FF: Erdőtelek-Hanyipuszta (BSH 147-84/16. – Bálint Sándor gy., 20. század közepe).

SZ: Gyergyószentmiklós (Orbán Balázs, 1869. II. 110.); Gyergyószentmiklós – 2 (EA 27257/8., 10. – Gergely Katalin és Gergely Ildikó gy., 1995); Erdőfüle (BBE MIK D-61/78. – Benkő Emőke gy., 1990).

→MZ I. G 81.

H 8.6. A néma első szavai. A beszélni kezdő néma első szavaival Szűz Mária/Jézus Krisztus nevét mondja ki.

DT: Csatka (Vajkai Aurél, 1940. 66. – 1865); Csatka (Uo., 66.).

FF: Mátraverebély-Szentkút (Chinorány Ede, 1929. 57. – 1853); Mátraverebély-Szentkút (Roznik Rajnér, 1939. 107. – 1853); Hasznos (Manga János, 1962. 373.); Ipolyvece (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 82.); Pásztó, Maconka (Bosnyák Sándor, 2000. 107., 109–110.); Egyházasbást (Magyar Zoltán, 2006b. 117.); Apátújfalu (MZA 89904. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).

AF: Tápé (Bálint Sándor, 1981. 14–15.); Újkígyós (Harangozó Imre, 1990. 65.); Bajánháza (MZA 97402. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013).

AF–ER: Máriaradna – 2 (Magyar Pál, 1902. 120–121., 121–122.).

H 8.7. Az elmúló rekedtség. A katolikus hitre térő evangélikus legénynek a szentkúti kegyhelyen elmúlik a születése óta meglévő rekedtsége, és csengő hangon szólal meg.

FF: Mátraverebély-Szentkút (Chinorány Ede, 1929. 42. – Benkovics Mihály nyomán, 1705); Mátraverebély-Szentkút (Roznik Rajnér, 1939. 98. – Benkovics Mihály nyomán, 1705); Mátraverebély-Szentkút (OSZK K Fol. Hung. 2378/91–92. – Lencsés Kornél gy., 1840 k.).

H 9. A meggyógyult siketnémák. A transzcendens erők kegyelméből/a szentek érdemeiért/az isteni személy képmása előtt/a kegyhelyen/a szentkút vize által siketnémák gyógyulnak meg.

KM: H. n. (Bálint Sándor, 1977. II. 456. – 13. század); H. n. (Bonfini, 2.7.345.).

DT: Újlak – 2 (CAP I. 64., 116.); Újlak (CAP II. 92.); Boldogasszony (Titkos Értelmő Róza, 1698. 154–155.).

FF: Hasznos (Manga János, 1962. 373.); Ipolynyék/Mátraverebély-Szentkút (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 261.); Hasznos – 2 (Kisfalusi János, 1995. 23., 24.).

AF: Doroszló (Raj Rozália–Nagy István, 1993. 47. – 1800).

→MZ II. E 110.1.5. →MZ II. G 148.1.7.

H 9.1. A siketnémákat gyógyító forrásvíz. A szentkúthoz zarándokló siketnéma iszik a vízből, megmossa a fülét a forrás vizével, és beszélni, hallani kezd.

FF: Hasznos, Mátraverebély-Szentkút.

AF: Doroszló.

H 10. A begyógyult sebek. A transzcendens erők kegyelméből/a szentek érdemeiért/az isteni személy képmása előtt/a kegyhelyen/a szentkút vize által begyógyulnak a különféle sebek és sebesülések.

H 10.1. A harc közben szerzett sebesülés. Szent László/a magyar katonák/a labancok/egy német tiszt háborúban szerzett sebei/a legények verekedés közben kapott sérülései a kegyhelyen/a szentek ereklyéinél/a szentkút (a búcsúszentlászlói Szent László kútja/a máriakálnoki Szentkút/a kölesdi Orvoskút/a hetényi gyógyforrás/az oroszhegyi Urusos kút/az olasztelki Fejmosó kút) vizétől csodás módon begyógyulnak.

DT: Újlak – 2 (CAP I. 164., 183.); Budaszentlőrinc (Hadnagy Bálint, 1511. 78.); Budakeszi (Bednárik György, 2017. 26–27. – 1749); Máriakálnok (Pávai Antal, 1903. 13.); Lajtakáta, Gálos (Ruff Andor, 1928/1938. 56–57., 77.); Búcsúszentlászló (EA 3974/2. – Szentmihályi Imre gy., 1953); Kölesd (MZA 33718. – Bosnyák Sándor gy., 1980-as évek); Kölesd (EA 22131/50. – N. N. gy., 1984); Celldömölk (Fáy [Zoltán], 2007. 33.).

AF: Tamásfalva („Beszéli a világ, hogy mi magyarok...”, 1998. 164. – Berta István gy., 1960).

AF–ER: Máriaradna (Világos Berkes-hegy, 1796. 76.).

SZ: Oroszhegy (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 99.); Bibarcfalva (Lőrincz Sándor, 2001a. 33.).

→MZ II. G 148.1.17.1. →MZ III. J 121.1.17.1.

H 10.2. A meggyógyult leprások. A szentek ereklyéihez/az isteni személy képmása elé járuló/ahhoz fohászkodó/a szentkút vizével/Mária-vízzel magukat mosogató leprások (bélpoklosok) csodás módon meggyógyulnak.

KM: H. n. (ST II. 12.; ST III. 44.; Bonfini, 2.1.365.); H. n. (LA, 16., Madas, 8.1.3.; Temesvári, 14.3.; Laskai, 49.2.1.); H. n. – 2 (MA I. III. 12., V.15.).

DT: Veszprém (Ipolyi Arnold, 1854. 203. – Szent László király oklevele, 11. század vége); Zala megye (N. Szabó Gyula, 1927. VIII. 287.); Szentgál* (Vajkai Aurél, 1939. 66.).

FF: H. n. (Jánosi Gyula, 1935. 48.).

SZ: Csíksomlyó – 2* (Bárth János, 2000. 59., 61. – 1784).

MO: Szeredvásár (Domokos Pál Péter, 1987. 410. – Codex Bandinus, 1646–1648).

→MZ II. C 170.1.8. →MZ II. D 212.9. →MZ II. E 149.1.13.

H 10.3. A begyógyult fekélyes sebek. A különféle makacs fekélyes, elgennyesedett sebekről (orbánban/Szent Antal tüzetől/genetségtől/stb.) szenvedő betegek a szentek ereklyéinél/a szentek érdemeiért/a kegyhelyen/a kegytárgy/a szentkút (Hévíz/a csatka Szentkút/a gyöngyöspatai Rongyos-kút/a dusnoki Mária-forrás/a székelyjói gyógyforrás) vize által meggyógyulnak.

KM: H. n. (GE II. 67.).

DT: Újlak (CAP I. 125.); Újlak – 4 (CAP II. 23., 35., 42., 50.); Budaszentlőrinc (Hadnagy Bálint, 1511. 27.); Máriavölgy (Pásztor Lajos, 1943. 12. – 1634–1784); Sümeg (Kocsis Ödön, 1940. 45–46. – 18. század eleje); Csátka – 3 (Vajkai Aurél, 1940. 67. – 1865–1867); Sümeg (Uo., 32. – 1906); Alsópáhok (N. Szabó Gyula, 1927. VIII. 287.); Bonyhád (A csodás érem, 1929. 15–16.); Csátka (S. Lackovits Emőke, 2005. 92.).

FF: Mátraverebély-Szentkút (Chinorány Ede, 1929. 46. – Benkovics Mihály nyomán, 1732); Gyöngyöspata (Csiffáry Gergely, 2005. 297. – Pesty Frigyes, 1864. Heves vármegye); Ipolyvisk (Csáky Károly, 2012. 88.).

AF: Dusnok (Bárth János, 2005. 1074. – 1999).

AF–ER: Máriaradna (Világos Berkes-hegy, 1796. 84.); Máriaradna (Magyary Pál, 1902. 113.).

ER: Magyarókereke (Benkő József, 1999. I. 358. – 1778).

SZ: Csíksomlyó – 3 (Bárth János, 2000. 40–41., 46–47., 60. – 1784); Oroszhegy (Bárth János, 1998. 36.).

→MZ II. E 68.1.9. →MZ II. G 148.1.19. →MZ II. J 21.1.19.

H 10.4. Az ótvarban szenvedők gyógyulása. Az ótvaros betegek megmossák sebes, gyulladt testrészeiket/az ótvaros gyerekeket megfürösztik a szentkút (a németkér-gyapai Orvoskút/a pilisszentlászlói Sztudienka/a mátraverebélyi Szentkút/a fenyédi Tengersizem/az oroszhegyi Urusos kút) vizében, és általa meggyógyulnak.

DT: Budaszentlőrinc – 8 (Hadnagy Bálint, 1511. 62., 64., 67., 70–72., 74., 75.).

Németkér-Gyapa (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 115.); Pilisszentlászló (Soós Sándor, 2011. 137.).

FF: Mátraverebély-Szentkút (Roznik Rajnér, 1939. 105. – Benkovics Mihály nyomán, 1683);

Mátraverebély-Szentkút (Chinorány Ede, 1919. 48. – Benkovics Mihály nyomán, 1732);

Mátraverebély-Szentkút (Szentmihályi Mihály, 1797. 89.).

SZ: Fenyéd (Pesty Frigyes, 1864. Udvarhelyszék); Oroszhegy (Csáki Árpád–Pál–Antal Sándor, 2013. 164. – Pesty Frigyes, 1864. Udvarhelyszék); Oroszhegy (Orbán Balázs, 1868. I.

104.); Oroszhegy (Gál Péter József, 2017. 169. – 1993); Oroszhegy (Bárth János, 1998. 36.);

Oroszhegy (Harangozó Imre, 1998. 57.; Uő, 2001. 364.; Uő, 2003. 104.); Székelyvarság – 3

(Mészáros Ágnes, 1998. 411., 445.); Székelyvarság, Oroszhegy – 3 (MZA 62685., 65971–

65973. – Magyar Zoltán gy., 2007, 2009); Oroszhegy (BBE MIK D-282/77. – Hajdó Hajnal

Réka gy., 2008); Oroszhegy (Márkó Zsuzsa, 2010. 34.); Oroszhegy – 2, Székelyvarság – 2,

Zetelaka (Magyar Zoltán, 2011a. I. 199., 210.).

→MZ II. J 21.1.26.

H 10.5. A varral teli betegek gyógyulása. A varas testű gyerekek/egyéb betegek Szűz Mária kegyzsobra előtt meggyógyulnak/a szentkút (a szentharaszi Szentkút/a laborcrévi Szentkút/az oroszhegyi Urusos kút) vizével megmosakodnak, és leesik az arcukról/minden testrészükről a külsejüket elcsúfító var.

DT. Szombathely-Szentmárton (Szalay János, 1938. 117. – 1759); Mátyusföld (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 265.).

FF: Mezőlaborc (Pesty Frigyes, 1864. Zemplén vármegye II. 28.); Buzita/Rudnok (EA 23379/6–7. – Kmeczkó Mihály gy., 1984).

AF: Hajós (Telecskay, 1891. 50.; Lukácsy István, 1937. 44.).

SZ: Oroszhegy (MZA 65973. – Magyar Zoltán gy., 2009); Székelyvarság (Magyar Zoltán, 2011a. I. 215.).

H 10.6. Rühes betegek gyógyulása. Szent Margit érdemeiért Margit sírjánál egy rühes fiú gyógyul ki a betegségéből. / A szentkút vizétől rühes betegek gyógyulnak meg.

KM: H. n. (MA II. II.53.).

FF: Liptószentjános (Wernher, Georg, 1982. 1116. – 1549); Magyarád (BBMNA 2/31. – Hála József gy., 1974).

MO: Szeredvásár (Domokos Pál Péter, 1987. 410. – Codex Bandinus, 1646–1648).

H 10.7. Egyéb sebes és sebesült betegek. Balesetben megsérült/kóros, nem gyógyuló sebbel bajlódó betegek sebei a transzcendens erők kegyelme révén/a szentek érdemeiért/az isteni személy képmása előtt/a kegyhelyen/a kegytárgy/a szentkút (a csatai Szentkút/a csobánkai Szentkút/az andocsi Szentkút/a búcsúszentlászlói Szent László-forrás/a gencsapáti Szentkút/a máriakéméndi Alajos-forrás/a kolontári Szentkút/a mátraverebélyi Szentkút/az ecsédi Szentkút/a rozsnyói-rudnai Magdolna-forrás/a rudnoki Szentkút/a debrődi Szent László-forrás/a hasznosi Szentkút/az ipolyfödemesi Medve-kút/az ipolyviski Kútyika/a doroszlói Szentkút/a nagykőrösi gyógyforrás/a kalotaszentkirályi csodaforrás/a révi Garda-kút/a trunki rózsailatú kút) vize által csodás módon begyógyulnak.

KM: Budapest: Ferencváros (A csodás érem, 1929. 21–22.).

DT: Újlak – 5 (CAP I. 10., 43., 71., 73., 100.); Budaszentlőrinc – 3 (Hadnagy Bálint, 1511. 52., 78., 79.); Boldogasszony – 4 (Titkos Értelmő Róza, 1698. 77–79., 124–126., 300–307.); Sümeg (Kiss Fábrián, 1703. 1–10.); Sümeg – 2 (Kocsis Ödön, 1940. 27–28., 29. – 1722, 1724); Szentantal (Bölcskey Ödön, 1997. 77. – 1715); Budakeszi – 10 (Bednárík György, 2017. 10–11., 24–25., 27–29., 61–63. – 1743–1770); Solymár (Seres István, 1993. 149. – 1759); Máriavölgy (Pásztor Lajos, 1943. 15. – 18. század); Csátka (Vajkai Aurél, 1940. 56. – 19. század közele); Csátka (Hoppál Mihály–Törő László, 1975. 53. – 19. század vége); Sümeg (Kocsis Ödön, 1940. 47. – 1924); Boldogasszony (Horváth Athanáz, 1926. 38.); Városlőd (Vajkai Aurél, 1939. 66.); Csátka (Uő, 1940. 67–68.); Csátka (Pereszlényi Mária, 1941. 285.); Csobánka (Bonomi Jenő, 1941.); Andocs, Búcsúszentlászló (Vajkai Aurél, 1942. 130.); Gencsapáti (Bárdosi János, 1963. 217–218.); Hédervár (Bálint Sándor, 1977. I. 319–320.); Máriakéménd (L. Imre Mária, 1995. 208.); Kolontár (S. Lackovits Emőke, 2007. 224.; Uő, 2008. 49.); Kámaháza (Magyar Zoltán, 2010. 125.).

FF: Mátraverebély-Szentkút (Szentmihályi Mihály, 1797. 92.); Mátraverebély-Szentkút – 2 (OSZK K Fol. Hung. 2378/86–87., 110–111. – Lencsés Kornél gy., 1840 k.); Ecséd (Pesty Frigyes, 1864. Heves vármegye); Mátraverebély-Szentkút – 5 (Fludorovics Zsigmond, 1912. 16–17., 21–22.); Mátraverebély-Szentkút (Chinorány Ede, 1929. 48.); Mátraverebély-Szentkút – 5 (Roznik Rajnér, 1939. 101–102., 106., 111–114.); Rozsnyó (Bálint Sándor, 1977. II. 75.); Buzita/Rudnok (EA 23379/6–7. – Kmeckzó Mihály gy., 1984); Hasznos – 2 (Kisfálusi János, 1995. 23., 24.); Debrőd (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 255.); Maconka (Bosnyák Sándor, 2000. 109.); Ipolyfödemes, Ipolyvisk (Hála József, 2000. 341–342., 344.); Debrőd (Magyar Zoltán, 2001a. 586.); Mátranovák (Lengyel Ágnes, 2004. 77–78.).

AF: Doroszló – 2 (Raj Rozália–Nagy István, 1993. 47. – 1800); Dusnok (Bárth János, 2005. 18., Uő, 2005. 1079. – 1769); Hajós (Jordánszky Elek, 1836. 95.); Hajós – 3 (Telecskay, 1891. 48., 52., 55.; Lukácsy István, 1937. 44., 45.); Szeged – 2 (Szegedi Napló, 1902. augusztus 17. 10.); Nagykovács (Nagy Lajos, 1933. 53–54.); Kunszentmárton (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 222. – 1937); Hajós – 2 (Lukácsy István, 1937. 45., 46.); Tápé (Bálint Sándor, 1980. III. 359. – 1956); Tápé (EA 8052/28–30. – Dobos Ilona gy., 1966); Máriabesnyő

(Schram Ferenc, 1975. 283.); Kunszentmárton (MOA 12650. – Villányi Péter gy., 1981).
AF–ER: Máriaradna – 3 (Magyary Pál, 1902. 109–110., 113.); Máriaradna (Harangozó Imre, 1990. 25.).

ER: Füzesmikola/H. n. – 9 (A kolosvári könyvező Szűznek historiaja, é. n. 59–60., 68., 80., 104–105., 136., 145–146., 153., 166. – 1701–1792); Kalotaszeg*, Kalotaszentkirály (Téglás Gábor, 1912. 167.); Rév (Bihari népmondák, 1995. 218–219. – Fábrián Imre gy., 1984); Kisbács* (Vasas Samu–Salamon Anikó, 1986. 136.); Bustyaháza (MZA 91127. – Magyar Zoltán gy., 2010).

SZ: Csíksomlyó (Mohay Tamás, 2015a. 639. – Losteiner Leonárd kézírata, 1777); Csíksomlyó – 8 (Bárh János, 2000. 40., 55., 58–59. – 1784); Csíksomlyó – 5 (Mohay Tamás, 2015. 107., 110., 117–118., 128. – Losteiner Leonárd kézírata, 1810–1815); Csíksomlyó (P. Boros Fortunát, 1994. 135. – 1943).

MO: Lésped (Bosnyák Sándor, 1993a. 18.).

H 10.7.1. A Mária-fából kicsorduló folyadék. Egy lábfájástól és sebektől szenvedő asszonynak álmában megjelenik Szűz Mária, és arra utasítja, hogy keresse fel a falu határában található képmását. Az asszony nagy nehezen elmegy ahhoz a fához, amelyen Szűz Mária képe függ és imádkozik előtte gyógyulást remélve. A fa törzséből egyszer csak folyadék csordul ki, amellyel bekenve a sebeit, az asszony rögtön jobban érzi magát, és néhány napon belül teljesen meggyógyul.

AF. Dusnok (Bárh János, 2005. 18.; Uő, 2005. 1079. – 1769).

H 10.7.2. A keresztúton elásott genny. Akinek gennyesedéssel járó sebe van, egy ezüstpikulára tesz belőle egy keveset, majd azt a keresztútnál lévő kereszt tövébe elásza, és hamarosan meggyógyul.

ER: Kalotaszeg* (Téglás Gábor, 1912. 167.).

H 11. A meggyógyult szem. A transzcendens erők kegyelméből/a szentek érdemeiért/az isteni személy képmása előtt/a kegyhelyen/a szentkút vize által a szembetegségben/szemfájásban/hályogtól szenvedők szeme meggyógyul.

KM: H. n. – 2 (GE II. 59., 61.); H. n. – 3 (MA II. II.30, 34., III.16.); H. n. (Temesvári, 15.1.3.3.).

DT: Újlak (CAP I. 123.); Újlak – 4 (CAP II. 4., 48., 62., 105.); Budaszentlőrinc – 2 (Hadnagy Bálint, 1511. 38., 48.); Máriavölgy – 3 (Pásztor Lajos, 1943. 13., 15–16. – 1634–1784); Boldogasszony (Titkos Értelmő Róza, 1698. 226–227., 246–249., 261–264.); Sümeg – 2 (Kiss Fábrián, 1703. 57–58., 157–161.); Szentantal – 2 (Bölcskey Ödön, 1997. 77., 79. – 1715, 1722); Andocs – 3 (Pethő Lénárd, 1929. 45–48. – 1725–1732); Budakeszi – 6 (Bednár György, 2017. 33., 60., 62., 65. – 1745–1778); Szombathely-Szentmárton (Szalay János, 1938. 117. – 1760); Balatontúr (Gözy Zoltán–Polgár Tamás, 2001. 355. – Pesty Frigyes, 1864. Somogy vármegye); Vasvár – 2 (Vasárnapi Ujság, 1867. 200.); Vasvár – 2 (A vasvári csodálatos Szent kút, 1875. 5–6., 7.); Boldogasszony (Horváth Athanáz, 1926. 41.); Szigetköz/Máriakálnok (Ruff Andor, 1928/1938. 75.); Búcsúszentlászló (Vajkai Aurél, 1942. 130.); Máriaremete (Ángyán M. Fülöp, 1942. 9.); Vasvár – 2 (Mozsolics Amália, 1943. 70., 72–73.); Zimány, Csoma (Somogy megye földrajzi nevei, 1974. 435., 489.); Komló/Mánfa, Szigetvár, Bakonya, Kővágóötös (Baranya megye földrajzi nevei I., 1982. 279., 454., 654.,

663.); Csobánka, Máriakéménd (Szenthelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 46–47., 82–83.); Alsóőr (Barna Gábor, 1990a. 249.); Palotabozsok, Németkér-Gyapa, Máriakéménd (L. Imre Mária, 1995. 203., 206., 208.); Maráza (Uő, 2000. 174.); Berhida/Csatka (S. Lackovits Emőke, 2004. 261.; Uő, 2005. 98.); Dobronak (MZA 16989. – Kepe Zoltán és Bihari Mária gy., 2005); Dobronak, Kámaháza, Radamos (MZA 1657., 17586., 1756. – Magyar Zoltán gy., 2008); Radamos, Völgyifalu, Zsitkóc – 2 (Magyar Zoltán, 2010. 122–123.); Kürt (MZA 103127. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2015).

FF: Ispáca (Beke Margit szerk., 1994. 231. – Canonica visitatio, 1634); Mátraverebély-Szentkút (Szentmihályi Mihály, 1797. 48–49.); Mátraverebély-Szentkút – 4 (OSZK K Fol. Hung. 2378/31., 40., 99–100. – Lencsés Kornél gy., 1840 k.); Ipolyszécsénke/Ipolyfödemes (Ipolyi Arnold, 1854. 204.; Hanusz István, 1894. 8.); Mezőlaborc/Laborcrév (Pesty Frigyes, 1864. Zemplén vármegye II., 28.); Ipolyfödemes (Hőke Lajos, 1866. 734.); Gyügy (Hőke Lajos, 1869a. 40.); Lintich (Tóth Sándor, 1879. 757.); Vác – 2 (Rosty Kálmán, 1888. 170., 170–171.); Vác (Hanusz István, 1889. 273.); Ajnácskő (Pápai Károly, 1891. 163.); Karancsvidek/Karancs-hegy (Uő, 1894. 7–8.); Mátraverebély-Szentkút (Versényi György, 1895. 127–128.); Vác (Hanusz István, 1900. 244.); Dénesfalva (Scepusia, 1912. 80.; Új Élet, 1938. 166.; Bálint Sándor, 1977. II. 75.); Mátraverebély-Szentkút – 2 (Fludorovics Zsigmond, 1912. 18–19., 21–22.); Mátraverebély-Szentkút (Chinorány Ede, 1929. 30., 55., 58.); Vác (Tragor Ignác, 1935. 53.); Mátraverebély-Szentkút – 2 (Roznik Rajnér, 1939. 105., 106.); Hont/Hont-Csitár (Kolacskovszky Lajos, 1938. 188.); Várhosszúrét (Bálint Sándor, 1944a. 94.); Vác (Roznik Rajnér, 1948.); Mátraverebély/Hasznos (Manga János, 1962. 373.); Gyügy (BBMNA 2/31. – Hála József gy., 1974); Buzita/Rudnok (EA 23379/7. – Kmeckő Mihály gy., 1984); Várhosszúrét (Berecz Sándor, é. n. 93.); Fajkürt/Pozba, Várhosszúrét (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 224., 294.); Gömörmihályfalva (Dénes György–Benedek László, 1991. 330.); Debrőd (Gál Péter József, 2017. 433. – Görcsös Mihály gy.); Debrőd (Uo., 441–442. – 1993); Ipolyfödemes (Hála József, 1993. 76.; Uő, 2000. 340.); Ipolyfödemes (Csáky Károly, 1993. 106.); Karancsság (EA 26132/13. – Greczi-Zsoldos Enikő gy., 1994); Sajógömör (KRMTK ltz. n.; MZA 63421. – Szabó Veronika gy., 1998); Ipolyvisk (Hála József, 2000. 345–346.); Debrőd (Magyar Zoltán, 1998a. 96.; Uő, 2001a. 132–133.); Debrőd (Uő, 2001a. 585.); Panyidaróc (MZA 25561. – Varga Norbert gy., 2003); Karancslapujtő/Karancs-hegy (Hetény János, 2006. 91.); Vecseklő/Básti-hegy (Magyar Zoltán, 2006b. 118.); Nagyida, Sajógömör (MZA 101964., 92861. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008); Péterfalva (Baráz Csaba–Kiss Gábor–Palkovics Gyula, 2010. 20.); Csáb – 2, Ipolyfödemes, Ipolykiskeszi, Lüle (MZA 84051., 84053., 71294., 89913., 103052. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010–2015).

AF: Sándor (Szabadság, 1883. 32. szám, 3.); Hajós – 2 (Telecskay, 1891. 45., 63–64.; Lukácsy István, 1937. 44.); Máriapócs (Frauhammer Krisztina, 2013. 95. – Amerikából írt levél, 1900); Szeged (Szegei Napló, 1902. augusztus 17. 10.); Máriabesnyő (P. Bartal Ince, 1929. 84.); Baja/Máriakönyne (Csefkő Gyula, 1927. 41.); Bács (Bálint Sándor, 1943. 164.); Fehértó/Máriapócs (EA 8889/23. – Bárdosy János gy., 1960); Szabadka (Matijevics Lajos, 1971. 142–143.); Vácszentlászló (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 281.; Gál Péter József, 2017. 497.); Bácsmonostor (Beszédes Valéria, 2000. 101.); Bajánháza, Mátyóc (MZA 97401., 97646. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013).

AF–ER: Máriaradna (Világos Berkes-hegy, 1796. 75–76.).

ER: Füzesmikola/H. n. – 12 (A kolosvári könyvező Szűznek historiaja, é. n. 102–103., 131–132., 141–142., 149–151., 155., 169. – 1737–1800); Marossárpatak (Csáki Árpád–Pál-Antal Sándor, 2014. 121. – Pesty Frigyes, 1864. Torda vármegye); Kisompoly (Csáki Árpád, 2015. 58. – Pesty Frigyes, 1864. Alsó-Fehér vármegye); Kalotaszentkirály (Téglás Gábor, 1912. 167.); Rév (Bihari népmondák, 1995. 218–219. – Fábíán Imre gy., 1984); Szilágynagyfalu,

Kolozsvár (Bara Madarász Éva, 2003. 45–46., 46–47.); Vice (Magyar Zoltán, 2012a. 286–287. – Tomisa Ilona gy.); Marosvásárhely, Szőkefalva, H. n./Szőkefalva (Györfy Eszter, 2012. 200–202.); Kárásztelek (MZA 98058. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013).

SZ: Csíksomlyó (Mohay Tamás, 2015a. 637–638. – Losteiner Leonárd kézírata, 1777); Csíksomlyó – 4 (Bárh János, 2000. 42., 50., 58. – 1784); Csíksomlyó – 6 (Mohay Tamás, 2015. 112., 114., 118–120. – Losteiner Leonárd kézírata, 1810–1815); Sepsibodok – 4 (Csiffáry Tamás, 1993. 45. – Nemzeti Társalkodó, 1830); Lókod (Csáki Árpád–Pál–Antal Sándor, 2013. 148. – Pesty Frigyes, 1864. Udvarhelyszék); Homoródfürdő, Erdőfüle (Orbán Balázs, 1868. I. 71., 227.); Sepsibodok (Uő, 1869. III. 53–54.); Torja (MZA 57509. – Balázs Árpád gy., 1972); Sepsibodok (MZA 57569. – Kakas Zoltán gy., 1970-es évek); Istensegíts/Máriakönnye (Bosnyák Sándor, 1977. 152.); Gyergyószentmiklós (EA 27257/9. – Gergely Katalin és Gergely Ildikó gy., 1995); Farkaslaka (Jakab Rozália, 1998. 29.); Torja (MZA 21767. – Magyar Zoltán gy., 2003); Székelyvarság (Magyar Zoltán, 2011a. I. 211.); Olasztelek/Bardóc, Zalánpatak (Uő, 2011b. 140., 141.).

MO: Trunk (KJNTA 918-02/11–12. – Peti Lehel gy., 2002); Klézse (Peti Lehel, 2012. 77.).

H 11.1. A szembajosokat gyógyító forrásvíz. A szentkúthoz/gyógyító forráshoz zárandokló fájós szemű/gyenge látású/egyéb szembetegséggel bajlódó személy megmossa a szemét a forrás vizében, és csodás módon meggyógyul.

DT: Csatka, Csobánka, Csoma, Balatontúr, Búcsúszentlászló, Dobronak, Kővágóttós, Mánfa, Mária-kálnok, Máriakéménd, Máriavölgy, Németkér-Gyapa, Palotabozsok, Péterfalva, Szigetvár, Vasvár, Zimány.

FF: Ajnácskő, Básti-hegy, Csáb, Debrőd, Dénesfalva, Gömörmihályfalva, Gyúgy, Hasznos, Hont, Hont-Csítár, Ipolyfödemes, Ipolyvisk, Karancs-hegy, Karancsság, Laborcrév, Liptich, Mátraverebély-Szentkút, Panyidaróc, Pozba, Sajógömör, Vác.

AF: Bajánháza, Máriakönnye, Máriapócs, Mátyóc, Monostor, Sándor, Vácszentlászló.

ER: Kalotaszentkirály, Kisompoly, Marossárpatak, Rév, Szőkefalva.

SZ: Erdőfüle, Farkaslaka, Gyergyószentmiklós, Homoródfürdő, Olasztelek, Sepsibodok, Székelyvarság, Torja, Zalánpatak.

MO: Trunk.

H 11.2. A koldus tanácsa. Egy öreg koldus a grófi házba is bemegy alamizsnát kérni. A grófnő (Festetich grófnő) saját kezüleg nyújtja át neki az alamizsnát, és arra kéri, hogy cserébe imádkozzon fájós szemei gyógyulásáért. A koldus azt válszolja, hogy keresse fel a vasvári szentkutat, mert annak a vize majd meggyógyítja a szemét. A grófnő megfogadja a koldus tanácsát, elmegy a szentkúthoz, és amint megmossa a forrás vizével a szemét, nyomban elmúlik a szemfájása.

DT: Vasvár (Vasárnapi Ujság, 1867. 200.); Vasvár (A vasvári csodálatos Szent kút, 1875. 5–6.).

H 11.3. A szemgyógyító növények. A szembetegségben szenvedők a szőlőmeteszéskor levágott venyige nedvével („a szőlő könnyével”)/azzal a teavízzel, amit a szent életű ember sírján nőtt növényekből főznek/a szentember kútjáról (a trunki rózsailatú kútról) hozott vízzel mosogatják meg a szemüket, mire a panaszuk elmúlik.

AF: Baja (Csefkó Gyula, 1927. 41.)

MO: Klézse (Peti Lehel, 2012. 77.).

→MZ II. D 212.8. →MZ II. E 68.1.2. →MZ II. E 149.1.12. →MZ II. G 148.1.14. →MZ II. G 148.1.22. →MZ III. J 21.1.22.

H 12. Az elmúló fájdalom. A transzcendens erők kegyelméből/a szentek érdemeiért/az isteni személy képmása előtt/a kegyhelyen/a szentkút vize/Mária-víz által elmúlik a kínzó fájdalom.

H 12.1. Az elmúló köszvény. A különféle izületi eredetű, reumás betegséggel (köszvény/csúz/podagra) járó kínzó, hasogató fájdalom csodás módon (többnyire a szentkút vize által) elmúlik.

KM: H. n. (MA I. V.5.; MA II. II.57.).

DT: Máriavölgy (Pásztor Lajos, 1943. 12–13. – 1634–1784); Sümeg (Kiss Fábán, 1703. 85–86.); Sümeg (Kocsis Ödön, 1940. 23. – 18. század eleje); Szentantal – 2 (Bölcskey Ödön, 1997. 78. – 1716); Zánka (Oláh János, 1834. 70.; Horváth Bálint, 1848. 113.); Zánka (Vajkai Aurél, 1939. 66.); Csatka (Pereszlényi Mária, 1941. 285.); Harkány (Lipták Gábor, 1964. 367.).

FF: Budaszentlőrinc (Hadnagy Bálint, 1511. 23.); Vágújhely (Jánosi Gyula, 1935. 47. – 1745); Mátraverebély-Szentkút (Fludorovics Zsigmond, 1912. 19. – 1761); Mátraverebély-Szentkút (Jordánszky Elek, 1836. 37.); Mátraverebély-Szentkút (Chinorány Ede, 1929. 56. – 1845–1851); Mátraverebély-Szentkút – 3 (Roznik Rajnér, 1939. 106. – 1845–1851); Sajógömör (Fényes Elek, 1851. II. 54.); Felsővály (Pesty Frigyes, 1864. Gömör vármegye); Leszenye (Pesty Frigyes, 1864. Hont vármegye, 220.); Perőcsény (Bognár András, 1984a. 249. – Pesty Frigyes, 1864. Hont vármegye); Magyarizsép (Pesty Frigyes, 1864. Zemplén vármegye, 451.); Gyöngyöspata (Csiffáry Gergely, 2005. 297. – Pesty Frigyes, 1864. Heves vármegye); Stubnyafürdő (Budapesti Hírlap, 1885. augusztus 8. 9.); Karancs-vidék/Karancs-hegy (Pápai Károly, 1894. 7–8.); Alsókéked (Az Osztrák–Magyar Monarchia írásban és képen XVIII., 1900. 256.); Borsodtapolcsány (ENA 892/69. – Komoróczy Miklós gy., 1900 k.); Nagyvisnyó (Ferenczi Imre, 1960. 21. – Fodor Ferenc gy.); Mátraverebély-Szentkút (Paulovits Sándor, 1930. 42.); Karancslapujtő/Karancs-hegy – 2 (Hetény János, 2000. 35.; Uő, 2006. 39. – 1951, 1952); Baskó (DE MNYT K-309/41. – Buzás Bálint gy., 1963); Gyűgy, Hébec (BBMNA 2/31. – Hála József gy., 1974); Abaújszántó (Hajdu Imre, 1937. 134.); Debrőd (Gál Péter József, 2017. 433. – Göröcsös Mihály gy.); Szádelő, Jászó (Stibrányi Gusztáv, 1994–1995. 14. szám, 3., 17. szám, 2.); Vecseklő, Egyházabást/Básti-hegy (Barna Gábor, 1985. 164–165., 167.); Körtvélyes (Kardos István, 1987. 15.); Zoborvidék (P. Madar Ilona, 1989. 107.); Jósvalfő – 2 (Magyar Zoltán, 2001a. 586.); Helvécia/Mátraverebély-Szentkút (Merinu Éva, 2006. 377.).

AF: Máriapócs (EA 6367. – Szendrey Zsigmond gy., 1920-as évek); Hajós (Lukácsy István, 1937. 46.); Máriapócs (Szenthelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 88.); Máriapócs (Berecz Sándor, é. n. 137.); Máriapócs (Barna Gábor, 1990. 110.; Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 267.); Doroszló (Raj Rozália, 1993. 19.); Bodrogszentmária (Magyar Zoltán, 2009b. 93.); Bajánháza (MZA 97404. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013).

AF–ER: Máriaradna (Naményi Lajos, 1888. 2.).

ER: Füzesmikola/H. n. (A kolosvári könyvező Szűznek historiaja, é. n. 89. – 1718); Kissármás (Csáki Árpád–Pál-Antal Sándor, 2014. 86. – Pesty Frigyes, 1864. Kolozs vármegye); Egeres (Kőváry László, 1853a. 2.); Kalotaszeg (Szabó Géza, 1940. 24.); Somlyóújlak/Magura (MZA

32752. – Magyar Zoltán gy., 2000); Gyerővásárhely – 2 (KJNTA 1252-04/8. – Péter Kinga gy., 2003); Inaktelke – 2, Jegenye (Magyar Zoltán, 2004a. 251–252.).
 SZ: Csíksomlyó (Mohay Tamás, 2015. 116. – Losteiner Leonárd kézírata, 1810–1815); Oroszhegy, Székelyszáldobos (Csáki Árpád-Pál-Antal Sándor, 2013. 164. – Pesty Frigyes, 1864. Udvarhelyszék); Csíkborszova (Uo., 48. – Pesty Frigyes, 1864. Csíkszék).
 →MZ II. E 149.1.20.

H 12.1.1. A Köszvényes-kút. A szentkúthoz/gyógyító forrásához zarándokló köszvényes beteg a forrás vizével mosogatja fájdalmától hasogató végtagjait, és meggyógyul. / A forrás már a nevében is hordozza azt, hogy vize a köszvényes panaszok ellen hatásos (Abaújszántó, Hét, Jászó, Jósfaő, Körtvélyes, Nagyvisnyó, Mátraverebély-Szentkút, Szádelő stb.: Köszvény-kút/Köszvényes-kút).

DT: Csatka, Harkány, Zánka.

FF: Abaújszántó, Baskó, Básti-hegy, Debrőd, Felsővály, Gyöngyöspatak, Gyügy, Hébec, Hét, Jászó, Jósfaő, Körtvélyes, Karancs-hegy, Magyarizsép, Mátraverebély-Szentkút, Nagyvisnyó, Perőcsény, Sajógömör, Stubnyafürdő, Szádelő.

AF: Doroszló.

ER: Egeres, Inaktelke, Kalotaszeg, Kissármás, Magura.

SZ: Székelyszáldobos.

H 12.1.2. A reumát gyógyító samárnyomos víz. A Krisztus szamarának sziklába mélyedt patanyomaiban összegyűlő esővíz/hólé kivált a reumás betegségek ellen hatásos gyógyvír.

FF: Zoborvidék (P. Madar Ilona, 1989. 107.).

→MZ V. H 78.

H 12.2. Az elmúló végtagi fájdalmak. A lábfájástól/sajgó kezük miatt szenvedő betegek panaszai csodás módon orvosoltatnak.

DT: Boldogasszony – 7 (Titkos Értelmő Róza, 1698. 63., 96–97., 127–129., 141–142., 174–176., 238., 290–291. – 1672–1694); Sümeg (Kiss Fábián, 1703. 51–53.); Sümeg – 3 (Kocsis Ödön, 1940. 41., 46. – 18. század eleje); Szentantal – 2 (Bölcskey Ödön, 1997. 77., 78. – 1715); Andocs – 2 (Pethő Lénárd, 1929. 46., 56. – 18. század); Budakeszi – 2 (Bednárík György, 2017. 61., 62., 67–68. – 1764, 1768); Harkány (Nyárfi Károly, 1865. 515.); Csobánka (Herrmann Antal, 1889b. 159.); Máriakálnok (Pávai Antal, 1903. 53.); Csatka (Vajkai Aurél, 1940. 65., 70.); Keszthely/Vasvár (Uő, 1942. 130.); Vasvár (Mozsolics Amália, 1943. 72–73.); Csobánka (Berecz Sándor, é. n. 44.); Csatka (EA 24679/3. – Dömötör László gy., 1992); Gyöngyösmellék (L. Imre Mária, 1995. 207.; Uő, 2000. 175.); Csatka (S. Lackovits Emőke, 2005. 92.); Tallós (Gágyor József, 2007. 141.); Dobradó/Doroszló (Hajnal Virág–Papp Richárd, 2007. 123–124.); Dobradó/Sándor – 2 (MZA 91190., 91191. – Magyar Zoltán gy., 2010); Nyékinca/Tekija (MZA 91189. – Magyar Zoltán gy., 2010), Zsitkóc/Dobronak (Magyar Zoltán, 2010. 123.); Nagymácséd/Dejte (MZA 90652. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010); Bakonypölske (Lancendorfer Zsuzsanna, 2013. 20.).

FF: Mátraverebély-Szentkút (Szentmihályi Mihály, 1797. 80. – 18. század); Mátraverebély-Szentkút (Chinorány Ede, 1929. 51. – 1772); Mátraverebély-Szentkút (Fludorovics Zsigmond, 1912. 18. – 1734); Trencsén (Jánosi Gyula, 1935. 74.; Bálint Sándor, 1977. I. 16. – 18. század); Mátraverebély-Szentkút – 2 (Roznik Rajnér, 1939. 103–104., 113. – 1734, 1937);

Rudna (Magyar Zoltán, 2011c. 225. – Manga János gy., 1956); Hasznos (Kisfalusi János, 1995. 23.); Domaháza (Magyar Zoltán, 1998a. 293.); Debrőd (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 254.); Rakacaszend (Magyar Zoltán, 2001a. 604.); Mátranovák (Lengyel Ágnes, 2004. 76.); Péterfalva/Básti-hegy (Magyar Zoltán, 2006b. 118.); Terbeléd, Fülekpilis (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 85., 256.); Jeszte – 2 (MZA 93106., 93107. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011); Szob – 3 (MZA 109753., 109755., 109756. – Magyar Zoltán gy., 2017).

AF: Sándor (Szabadság, 1883. 32. szám, 3.); Doroszló (Bárth János, 1990. 240.); Krasznabéltek (Kónya László szerk., 2003. 107. – Baumgartner Mária gy.); Szirénfalva, Bajánháza (MZA 97395., 97404. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013).

AF–ER: Máriaradna – 4 (Magyar Pál, 1902. 93–95., 97–98., 108.).

ER: Füzesmikola/H. n. – 11 (A kolosvári könyvező Szűznek historiaja, é. n. 82., 107., 121., 134., 144., 148., 151–153, m 162., 172. – 1715–1810); Kalotaszentkirály (Téglás Gábor, 1912. 167.); Inaktelke (Magyar Zoltán, 2004a. 252.); Szőkefalva, H. n./Szőkefalva (Gyórfy Eszter, 2012. 140., 200–201.).

SZ: Csíksomlyó (P. Boros Fortunát, 1994. 72. – 1746); Csíksomlyó – 2 (Mohay Tamás, 2015a. 638–639., 639. – Loseiner Leonárd kézírata, 1777); Csíksomlyó – 4 (Bárth János, 2000. 38., 40–41., 46–47., 55–56. – 1784); Csíksomlyó (Mohay Tamás, 2015. 107. – Loseiner Leonárd kézírata, 1810–1815); Csíkszentimre (Málnási Géza, 1974. 413–414.); Csíkszentimre* (Duka János, 1993. 18–21.); Oroszhegy (Márkó Zsuzsa, 2010. 36.); Székelyvarság (Magyar Zoltán, 2011a. I. 211.); Barót/Szőkefalva, Miklósvár (Magyar Zoltán, 2011b. 136., 142.); Kézdimartonos (Gyórfy Eszter, 2012. 101.).

MO: Klézse, Trunk (Peti Lehel, 2012. 77., 80.).

H 12.2.1. A végtagfájdalmat gyógyító forrásvíz. A szentkúthoz/gyógyító vizű forráshoz zarándokló betegek megmossák kezüket/lábukat a forrás vizében, és a panaszai elmúlnak.

DT: Csatka, Csobánka, Dobronak, Gyöngyösmellék, Harkány, Tekija, Vasvár.

FF: Básti-hegy, Debrőd, Dejte, Hasznos, Jeszte, Mátraverebély-Szentkút, Rudna.

AF: Krasznabéltek, Sándor.

ER: Inaktelke, Kalotaszentkirály, Szőkefalva.

SZ: Kézdimartonos, Miklósvár, Székelyvarság.

MO: Trunk.

H 12.3. Az elmúló fejfájás. A régóta kízó fejfájással (migrénnel) küszködő beteg panasa a transzcendens erők kegyelméből/a szentek érdemeiért/a kegyhelyen/a szentkút vize által csodás módon elmúlik.

KM: H. n. – 3 (MA I. V.4., 9–10., 15.; MA II. II.5., 6.); Budapest (MZA 10286. – Magyar Zoltán gy., 2006).

DT: Újlak (CAP II. 91.); Budaszentlőrinc (Hadnagy Bálint, 1511. 77.); Boldogasszony – 2 (Titkos Értelmő Róza, 1698. 249–252., 264–265.); Sümeg (Kiss Fábán, 1703. 54.); Sümeg – 2 (Kocsis Ödön, 1940. 21–22., 29–30. – 18. század eleje); Budakeszi (Bednárk György, 2017. 62. – 1766); Andocs (Vajkai Aurél, 1942. 132.); Vasvár (Mozsolics Amália, 1943. 74.); Andocs (Barna Gábor, 1990. 28.); Magyaregregy (Füzes Miklós, 2000. 99–100.); Andocs (LDMNA 996/3. – Bán Ferenc gy., 1990); Somogyvár (MZA 90870. – Magyar Zoltán gy., 2009).

FF: Nógrádmegyer (Limbacher Gábor, 1993. 198.); Kerecsend (Császi Irén, 2005. 350.); Dobfenek/Básti-hegy (Magyar Zoltán, 2006b. 119.).

AF: Máriabesnyő (Fludorovics Lajos, 1913. 29. – 1783); Máriabesnyő (P. Bartal Ince, 1929. 84. – 1783); Doroszló (Raj Rozália–Nagy István, 1993. 47–48. – 1795); Doroszló (Bajkút, 1924. 9. – 1795).

AF–ER: Máriaradna – 2 (Világos Berkes-hegy, 1796. 86–87., 94.).

ER: Füzemikola/H. n. – 4 (A kolosvári könyvező Szűznek historiaja, é. n. 77–78., 133–134., 143., 149. – 1710–1742); Tordatúr (Csögör Enikő, 1998. 212.).

SZ: Olasztelek (Csáki Árpád, 2012. 105. – Pesty Frigyes, 1864. Udvarhelyszék); Siménfalva (Csáki Árpád–Pál–Antal Sándor, 2013. 173. – Pesty Frigyes, 1864. Udvarhelyszék); Kadicsfalva, Olasztelek (Orbán Balázs, 1868. I. 115., 221.); Maksa (Uő, 1869. III. 181.); Olasztelek (Janitsek Jenő, 1975. 103.); Istensegítség/Máriakönyve (Bosnyák Sándor, 1977. 152.); Gyimesfelsőlök (Tankó Gyula, 1992. 93.).

MO: Klézse (Csoma Gergely, 1993. 104–105.); Trunk (Peti Lehel, 2008. 33.; Uő, 2012. 74.); Trunk (Uő, 2012. 80.).

→MZ II. E 149.1.15.

H 12.3.1. A Fejmosólkút. A szentkúthoz/gyógyforráshoz zarándokló betegek megmossák fejüket a forrás vizében, és kízó fejfájásuk elmúlik.

DT: Magyaregregy.

FF: Básti-hegy, Kerecsend.

AF: Doroszló, Máriakönyve.

SZ: Kadicsfalva, Maksa, Olasztelek.

MO: Trunk.

H 12.4. Az elmúló fogfájás. A kegyhelyre zarándokló fogfájós betegek panaszai elmúlnak.

KM: H. n. (MA II. II.4.).

DT: Újlak (CAPI. 53.); Újlak (CAP II. 7.); Budaszentlőrinc (Gyöngyösi Gergely, 1983. 249.; Bálint Sándor, 1977. I. 143–144. – 16. század eleje); Máriavölgy (Pásztor Lajos, 1943. 12. – 1634–1784); Vasvár (Bozóth 1868. 471.); Vasvár (Fehér Mátyás, 1942. 245.); Péliföldszentkereszt (Vajkai Aurél, 1942. 134.); Becsvölgye: Vargaszeg (EA 6305/11. – Szentmihályi Imre gy., 1958); Budakeszi* (Bonomi Eugen, 1969. 281.; Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 229.); Mersevát* (Kovács Jenő, 1984. 38.); Enying/Andocs (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 262.); Enying/Andocs (Lukács László, 1997. 268., Uő, 2002. 26.).

FF: Selmecebánya (Jánosi Gyula, 1935. 47. – 1745); Márkháza (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 265–266.); Ragyolc (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 259–260.).

Tápé/Pálosszentkút (Bálint Sándor, 1971. 634.; Uő, 1980. 400.; Uő, 1981. 20.); Makó (MFMNA 1183-1997/12. – Sipos István gy.).

AF–ER: Máriaradna (Világos Berkes-hegy, 1796. 96.); Máriaradna (Magyary Pál, 1902. 118.).

→MZ II. E 149.1.16. →MZ III. J 21.1.15.

H 12.4.1. A fogfájást orvosló faszilánk. A búcsújárók a kegyhely egy jeles fájának (szent fájának) kérégből faragnak egy kis darabot, és fogukat azzal piszkálva a fájdalmaik elmúlnak.

DT: Becsvölgye: Vargaszeg, Budakeszi*, Péliföldszentkereszt, Enying/Andocs, Szakácsi.
FF: Ragyolc.
AF: Tápé/Pálosszentkút.

H 12.4.2. A gyógyító parafa dugó. Az Úrnapján mozsárágyúból kilőtt parafa dugó szilánkjeival piszkált fogból elmúlik a fájdalom.

AF: Makó.

H 12.4.3. A fogfájást orvosló kőszilánk. A kegyhelyen látható kővé vált kenyér/ kőkoporsó szilánkje a fogfájás ellen (valamint ficam és törés ellen) hatásos.

FF: Márkháza/ Mátraverebély-Szentkút.

DT: Mersevát*.

H 12.5. Az elmuló derékfájás. Aki a pannonhalmi apátság atemplomának Szent István által megszentelt márványszékébe beleül, annak elmúlik a derékfájása. / Aki a szentkút (a csatka Szentkút/a szigetvári Szentkút/az oroszhegyi Urusos kút/a miklósvári Büdöskút) vizével megmosogatja fájós derekát, annak orvosoltatik a panasz. / Egy derékfájós betegnek a szőkealmi Mária-jelenés alkalmával múlik el örökre a fájdalma.

DT: Pannonhalma (Esterházy Pál, 1696. 134–135.); Pannonhalma (Zombory Gusztáv, 1862. 189–190.); Csatka (Vajkai Aurél, 1940. 67. – 1866); Szigetvár (Baranya megye földrajzi nevei I., 1982. 454.).

SZ: Miklósvár (Magyar Zoltán, 2011b. 142.); Oroszhegy (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 99.).

ER: Szőkefalva (BBE MIK D-177/48. – Lőrinczi Kinga-Mária gy., 2003); H. n./Szőkefalva – 2 (Györfy Eszter, 2012. 202., 203.).

SZ: Oroszhegy (Gál Péter József, 2017. 172. – 1992).

→MZ II. C 75.

H 12.6. Az elmuló fülfájás. A fülfájásban szenvedő beteg megmossa fülét a szentkút vizével/a kegyhelyen Szűz Mária szobra elé járul, gyógyulásért fohászkodik, és panaszai elmúlnak.

FF: Mátraverebély-Szentkút (Chinorány Ede, 1929. 54. – 1772); Mátraverebély-Szentkút (Roznik Rajnér, 1939. 105. – 1772).

AF: Hajós (Lukácsy István, 1937. 45.).

SZ: Csíksomlyó (P. Boros Fortunát, 1994. 135–136. – 1773); Csíksomlyó (Kovács Gyárfás, 1898. 45–48. – 1773); Csíksomlyó (Bárth János, 2000. 43. – 1784).

H 12.7. Az elmuló torokfájás. A szentek érdemeiért/az oltalmazó kegyeszobor/a szentkút vize/Mária-víz által a torokfájástól szenvedő beteg meggyógyul.

KM: H. n. – 2 (MA II. II.36., 37.).

DT: Újklak – 4 (CAP II. 16., 36., 86., 110.); Budaszentlőrinc (Hadnagy Bálint, 1511. 19.); Máriavölgy (Pásztor Lajos, 1943. 12. – 1634–1784); Budakeszi – 2 (Bednárík György, 2017. 35., 65. – 1777–1778); Csatka (Tompos Ádám, 2017. 20.).

FF: Mátraverebély-Szentkút (OSZK K. Fol. Hung. 2378/110. – Lencsés Kornél gy., 1840 k.); Szanda (Lengyel Ágnes–Limbacher Gábor, 2008. 283.; Limbacher Gábor, 2013. 483.).
 ER: H. n./Szőkefalva (Gyórfy Eszter, 2012. 202.).
 SZ: H. n. (Jánosi Gyula, 1935. 48. – 1746); Csíksomlyó (Bárth János, 2000. 60. – 1784).
 →MZ II. E 149.1.18. →MZ III. J 21.1.23.

H 12.8. Elmúló egyéb fájdalok. A transzcendens erők kegyelméből/a szentek érdemeiért/a kegyhelyen/a szentkút vize által mindennemű egyéb fájdalok (hasfájás/szívfájdalom/vállfájdalom/stb.) múlnak el.

KM: H. n. (MA I. V.2.).

DT: Újlak – 8 (CAP I. 68., 97., 138., 142., 150., 157., 162., 173.); Újlak (CAP II. 41.); Budaszentlőrinc (Hadnagy Bálint, 1511. 30.); Boldogasszony – 12 (Titkos Értelmő Róza, 1698. 34–35., 39–40., 43–44., 69–70., 74–76., 93–94., 97–98., 104–105., 237., 294., 308–309.); Sümeg – 2 (Kiss Fábrián, 1703. 40–41., 61–63.); Sümeg (Kocsis Ödön, 1940. 20–21. – 18. század eleje); Máriavölgy (Pásztor Lajos, 1943. 14. – 18. század); Budakeszi (Bednárík György, 2017. 61. – 1765); Boldogasszony (Horváth Athanáz, 1926. 36.); Csatka (Takáts Márton, 1888. 4.); Völgyifalu (Magyar Zoltán, 2010. 123.).

FF: Mátraverebély-Szentkút (Szentmihályi Mihály, 1797. 90–91.); Mátraverebély-Szentkút (Fludorovics Zsigmond, 1912. 19–20.); Nógrád (Kolacskovszky Lajos, 1938. 188.); Szepsi/Debrőd (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 250–252. – pszichiátriai jelentés, 1961); Ipolyfödemes (Cáky Károly, 1993. 107.); Egyházabást (Magyar Zoltán, 2006b. 118.); Kéménd (MZA 83734. – Magyar Zoltán gy., 2007); Ipolykiszkeszi (MZA 89910. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).

AF: Szeged (Szegedi Napló, 1902. augusztus 17. 10.); Máriabesnyő (Fludorovics Lajos, 1913. 28. – 1780); Dusnok (Bárth János, 2005. 1074.).

AF–ER: Máriaradna (Világos Berkes-hegy, 1796. 85.); Máriaradna (Dugonics András, 1810. 123.); Máriaradna – 2 (Magyar Pál, 1902. 114., 117.).

ER: Küküllőszéplak (Magyar Zoltán, 2005a. 121.).

SZ: Csíksomlyó – 5 (Bárth János, 2000. 40., 57. – 1784); Csíksomlyó – 3 (Mohay Tamás, 2015. 105., 111–112., 118. – Loseiner Leonárd kézírata, 1810–1815); Sepsikőröspatak (Imreh Lajos, 2006. 154.); H. n./Szőkefalva (Gyórfy Eszter, 2012. 202.).

H 13. Lázbetegek gyógyulása. A transzcendens erők kegyelméből/a szentek érdemeiért/az isteni személy képmása előtt/a kegyhelyen/a szentkút vize/Mária-víz által láztól/heves lázzal járó betegségben (hideglelésben/hagymázban/stb.) szenvedők gyógyulnak meg.

KM: H. n. (GE II. 63.); H. n. – 14 (MA II. I.51.; II.7., 8., 10–20.).

DT: Újlak – 19 (CAP I. 5., 27., 28., 29., 45., 46., 49., 53., 54., 66., 82., 91., 96., 106., 109., 141., 160., 170., 171.); Újlak – 3 (CAP II. 52., 100., 101.); Budaszentlőrinc – 3 (Hadnagy Bálint, 1511. 22., 28., 77.); Rótfalva (Esterházy Pál, 1690. 78.); Sümeg (Kocsis Ödön, 1940. 28. – 1722); Andocs (Pethő Lénárd, 1929. 47. – 1727); Budakeszi – 2 (Bednárík György, 2017. 33–34., 34., 59. – 1742, 1757); Somogyvár – 2 (Horváth József, 1975. 236. – Canonica visitatio, 1749); Magyaregyregy (Varga Szabolcs, 2014. 25. – 1857); Búcsúszentlászló (N. Szabó Gyula, 1925. I. 15.); Csobánka (Hanusz István, 1902. 70.); Csobánka (Pillmann Alfonz. 1933. 1.); Csobánka (Bonomi Jenő, 1941.); Medina (MZA 101107. – Magyar Zoltán gy., 2015).

FF: Mátraverebély-Szentkút – 2 (Chinovány Ede, 1929. 53. – Benkovics Mihály nyomán, 1735); Mátraverebély-Szentkút – 2 (Roznik Rajnér, 1939. 104., 105. – Benkovics Mihály nyomán, 1735); Mátraverebély-Szentkút (OSZK K Fol. Hung. 2378/98–99. – 1735); Szakolca, Selmezbánya (Jánosi Gyula, 1935. 72., 47. – 1739., 1745); Tajtí/Básti-hegy (Barna Gábor, 1985. 166.); Debrőd (Gál Péter József, 2017. 433. – Göröcs Mihály gy.).

AF: Máriabesnyő (P. Bartal Ince, 1929. 82. – 1771); Dorozsló (Raj Rozália–Nagy István, 1993. 48.).

AF–ER: Máriaradna (Magyary Pál, 1902. 114–116. – 1748–1749); Máriaradna (Dugonics András, 1810. 106–108.).

ER: Füzesmikola/H. n. – 5 (A kolosvári könyvező Szűznek historiaja, é. n. 80., 93., 125., 150. – 1714–1742).

SZ: Csíksomlyó (Mohay Tamás, 2015. 635–636. – Losteiner Leonárd kézírata, 1777); H. n.* (Herrmann Antal, 1893. 139.).

H 13.1. A meggyógyult hideglelősök. Isteni kegyelemből/a szentkút vize által hidegleléstől szenvedő betegek gyógyulnak meg.

KM: H. n. – 3 (MA I. II.25–26., V. 8., 10.).

DT: Röjt (Esterházy Pál, 1690. 78.); Boldogasszony (Titkos Értelmő Róza, 1698. 245.); Sümeg (Kiss Fábán, 1703. 116–119.); Szentantal (Bölcskey Ödön, 1997. 77. – 1715); Máriavölgy (Pásztor Lajos, 1943. 15. – 18. század); Szombathely-Szentmárton (Szalay János, 1938. 115. – 1760); Esztergom (Vasárnapi Ujság, 1855. 32.); Esztergom (Majer István, 1856. 295.); Pilismarót (Pastinszky Miklós–Tapolcainé Sárny Szabó Éva, 1977. 191.; Lukácsné Varga Eszter, 2012. 345. – Pesty Frigyes, 1864. Esztergom vármegye); Gencsapáti (EA 2448/33. – Dömötör Sándor gy., 1951); Moson megye/Pozsony vidéke (Vajkai Aurél, 1939. 67.); Sümeg (Kocsis Ödön, 1940. 25.); Röjt (Vajkai Aurél, 1942. 130.); Esztergom (EA 27403/30. – Barátossy Judit gy., 1970); Kemenestaród (Vas megye földrajzi nevei, 1982. 447.).

FF: Mátraverebély-Szentkút (Fludorovics Zsigmond, 1912. 18. – 1735); Mátraverebély-Szentkút – 5 (Szentmihályi Mihály, 1797. 81–82., 93–96., 103–104.); Mátraverebély-Szentkút (Chinovány Ede, 1929. 55. – 1793); Mátraverebély-Szentkút – 2 (Roznik Rajnér, 1939. 104., 105. – 1793); Mátraverebély-Szentkút (Jordánszky Elek, 1836. 37.); Mátraverebély-Szentkút (Paulovits Sándor, 1930. 42.).

AF–ER: Máriaradna – 6 (Világos Berkes-hegy, 1796. 86., 89–92.); Máriaradna – 2 (Dugonics András, 1820. 109–112.).

ER: Meződomb (Csáki Árpád–Pál–Antal Sándor, 2014. 135. – Pesty Frigyes, 1864. Kolozs vármegye); Magyarköblös (Tagányi Károly–Réthy László–Kádár József, 1901. IV: 469.); Magyarköblös – 2 (MZA 82730., 71734. – Magyar Zoltán gy., 2006, 2010).

H 13.1.1. A hideglelést gyógyító forrásvíz. Szentkutak/gyógyforrások, melyeknek vizétől a hideglelésben szenvedő betegek meggyógyulnak.

DT: Csobánka, Gencsapáti, Kemenestaród, Röjt, Somogyvár.

FF: Básti-hegy, Mátraverebély-Szentkút.

ER: Magyarköblös, Meződomb.

H 13.1.2. A hideglelősök által megkerült kereszt. Egy kereszt (az Esztergomhoz közeli Lázkereszt/Hideglelős kereszt/egy Moson megyei útszéli kereszt),

amit ha a hideglelősök térden csúszva háromszor megkerülnek, kigyógyulnak a betegségükből.

DT: Esztergom (Vasárnapi Ujság, 1855. 32.); Esztergom (Majer István, 1856. 295.); Pilismarót (Pastinszky Miklós–Tapolcainé Sáray Szabó Éva, 1977. 191. – Pesty Frigyes, 1864. Esztergom vármegye); Pozsony vidéke/Moson megye (Vajkai Aurél, 1939. 67.); Esztergom (EA 27403/30. – Barátossy Judit gy., 1970).

→MZ II. E 68.1.7. →MZ II. E 149.1.7., 8. →MZ V. E 51.1.

H 13.2. Az elmúló hagymáz. Isteni kegyelemből hagymázban/hastífuszban szenvedő betegek gyógyulnak meg.

DT: Boldogasszony – 2 (Titkos Értelmő Róza, 1698. 107–108., 313.); Andocs (Pethő Lénárd, 1929. 56–57.).

AF–ER: Máriaradna (Dugonics András, 1810. 109–110.).

SZ: Csíksomlyó – 4 (Bárh János, 2000. 48., 51–52., 56–57. – 1784).

H 13.3. A meggyógyult maláriás. Maláriában szenvedő református leány gyógyul meg a szentkút vizében történt mosdatást követően.

DT: Somogyvár (Horváth József, 1975. 236. – Canonica visitatio, 1749).

→MZ II. G 148.1.11. →MZ III. J 21.1.11.

H 14. A begyógyult végtagok. A transzcendens erők kegyelméből/a szentek érdemeiért/az isteni személy képmása előtt/a kegyhelyen/a szentkút vize által a makacs kéz-/lábtoréssel bajlódó betegek meggyógyulnak, a törött csont tökéletesen beforr.

KM: H. n. (Temesvári, 98.24.).

DT: Sümeg – 2 (Kiss Fábrián, 1703. 58–61., 68–71.); Sümeg – 2 (Kocsis Ödön, 1940. 43. – 18. század eleje); Solymár – 4 (Bonomi Jenő, 1940. 364.; Seres István, 1993. 14. – 1759); Sümeg (Kocsis Ödön, 1940. 46. – 1835); Mersevát (Kovács Jenő, 1984. 38.).

FF: Mátraverebély-Szentkút (Chinorányi Ede, 1929. 44. – 1721); Monostor/Zemplén vármegye (Pulszky Ferencz, 1840a. 166.; OSZK K Quart. Hung. 1514. IX/10r. – Pulszky Ferencz gy.); Monostor (Rész Ensel Sándor, 1857. 12–13.); Monostor (Vasárnapi Ujság, 1862. 151–152.); Monostor (Hanusz István, 1902. 73.); Magyarád (BBMNA 2/31. – Hála József gy., 1974); Pozba (Liszka József, 2000. 57.).

ER: Füzesmikola/H. n. (A kolosvári könyvező Szűznek historiaja, é. n. 154–155. – 1768); Szőkefalva/Budapest (BBE MIK D-177/66. – Lőrinczi Kinga-Mária gy., 2003); Szőkefalva (Gyórfy Eszter, 2012. 199–200.).

SZ: Csíksomlyó – 2 (Bárh János, 2000. 38., 40–41. – 1784); Gyimes: Hidegség pataka (Salamon Anikó, 1987. 182–183.); Gyimes: Gyepece (Tomisa Ilona, 2003. 218.); Homoródalmás (Magyar Zoltán, 2011d. 132–133.).

→MZ II. E 110.1.9.

H 15. Belső bajokban szenvedő betegek gyógyulása. A transzcendens erők kegyelméből/a szentek érdemeiért/az isteni személy képmása előtt/a kegyhelyen/a szentkút vize által különféle belső szervi bajokban szenvedő betegek nyernek orvoslást.

H 15.1. A megszu n  vérfolyás. V rfoly sos/v rt k p /vérzékenységben szenvedő betegek gyógyulnak meg isteni kegyelemből.

KM: H. n. (MA II. II.60.).

DT: Máriavölgy (Pásztor Lajos, 1943. 12. – 1634–1784); Boldogasszony – 3 (Titkos  rtelm  Róza, 1698. 284–285., 296–300.); Sümeg (Kiss Fábián, 1703. 152–156.); Sümeg (Kocsis  d n, 1840. 26–27. – 18. század eleje); Andocs (Pethő Lénárd, 1929. 48–49. – 1732); Solymár – 2 (Bonomi Jenő, 1940. 364.; Seres István, 1993. 149. – 1759); Budakeszi (Bednárik György, 2017. 34–35. – 18. század); Egyházfa (MZA 90645. – Magyar Zoltán  s Varga Norbert gy., 2011).

AF: Máriabesnyő (Fludorovics Zsigmond, 1913. 26. – 1774); Szeged vidéke (Grynaeus Tamás, 1974. 166.).

AF–ER: Máriaradna (Világos Berkes-hegy, 1796. 80–81.).

SZ: Csíksomlyó (Mohay Tamás, 2015. 639. – Losteiner Leonárd kézirat, 1777); Csíksomlyó (Bárth János, 2000. 38. – 1784); Borszék (Cs ki Árpád–Pál–Antal Sándor, 2013. 41. – Pesty Frigyes, 1864. Gyergyószék); Borszék (EA 19939/5. – Duka János gy., 1978); Oroszhegy (Harangozó Imre, 2003, 104.).

→MZ II. E 149.1.24.

H 15.2. R kb l kigyógyult betegek. Különböző daganatos betegségben szenvedő emberek gyógyulnak meg isteni kegyelemből.

DT: Szombathely–Szentmárton (Szalay János, 1938. 115–116. – 1760); Csatka (Pereszlényi Mária, 1941. 285.); Tardos (Hála József–Kemecsi Lajos, 2002. 281.); Kolontár (S. Lackovits Emőke, 2007. 224.; U , 2008.49.).Tardos – 2 ( lmodok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 67., 68. – Kemecsi Lajos gy.).

FF: Szepesváralja (Jánosi Gyula, 1935. 48. – 1746); Mátraverebély–Szentkút (Chinovány Ede, 1929. 54. – 1771); Mátraverebély–Szentkút (Roznik Rajnér, 1939. 105. – 1771); Mátraverebély–Szentkút (Szentmihályi Mihály, 1797. 87–88.); Mátraverebély–Szentkút (Roznik Rajnér, 1939. 112–113. – 1936); Szepsi/Debrőd (G l Péter József–Molnár V. József, 1999. 250–252. – pszichiátriai jelent s, 1961); Szalatnya (BBMNA 2/31. – Hála József gy., 1974); Kerecsend (Császi Irén, 2005. 349.); Zebegény/Márianosztra (MZA 108192. – Magyar Zoltán gy., 2016).

AF: Hajós (Lukácsy István, 1937. 44.);  rsemj n (Bara Madarász  va, 2003. 70–71.); Torontáltorda (Aracsi Vajda János, 2007. 24.).

AF–ER: Máriaradna (Világos Berkes-hegy, 1796. 66–67.); Máriaradna (Dugonics András, 1810. 122.).

ER: Szilágynagyfalu (Bara Madarász  va, 2003. 66.); Mikefalva/Sz kefalva (Magyar Zoltán, 2005a. 122.); H. n./Sz kefalva – 2 (Gy rfy Eszter, 2012. 202., 205.); Kárásztelek (MZA 98060. – Magyar Zoltán gy., 2013).

SZ: Kászonújfalva (Magyar Zoltán, 2011a. I. 86.).

MO: Trunk (Peti Lehel, 2012. 77–78.).

H 15.2.1. A rákot gyógyító forrásvíz. A szentkút/a gyógyforrás vizét fogyasztva daganatos betegek gyógyulnak meg.

DT: Csatka, Tardos.

FF: Debrőd, Kerecsend, Mátraverebély–Szentkút, Szalatnya.

ER: Sz kefalva.

MO: Trunk.

H 15.3. Tüdőbajból kigyógyult betegek. Tüdőgyulladásban/különböző tüdőbetegségben szenvedő betegek gyógyulnak meg isteni kegyelem által.

DT: Andocs (Pethő Lénárd, 1929. 57.); Veszprém megye, Pécs (A csodás érem, 1929. 19–21., 30.); Városlőd (Vajkai Aurél, 1939. 66.).

FF: Pinc (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 258.).

AF: Székelykeve (Bosnyák Sándor, 1992c. 14–15.); Torontáltorda (Aracsi Vajda János, 2007. 22–23.).

SZ: Korond (Orbán Balázs, 1868. I. 130.).

H 15.4. Gyomorbajból kigyógyult betegek. Különböző jellegű gyomorbántalmakban szenvedő betegek gyógyulnak meg isteni kegyelemből/a szentkút vizét fogyasztva.

KM: H. n. (ST III. 47.; Bonfini, 2.1.380.).

DT: Újlak – 5 (CAP I. 28., 51., 88., 94., 136.); Újlak – 5 (CAP II. 10., 37., 85., 100., 101.); Boldogasszony (Titkos Értelmő Róza, 1698. 160–161.); Andocs (Pethő Lénárd, 1929. 60–61. – 1760); Szentgál (Vajkai Aurél, 1939. 66.); Sándorháza (Gál Péter József, 2017. 542. – 1992).

FF: Mátraverebély-Szentkút (Szentmihályi Mihály, 1797. 50–51. – 1735); Mátraverebély-Szentkút (Fludorovics Zsigmond, 1912. 20. – 1790); Uppony (HOMNA 700/11. – Lajos Árpád gy., 1960); Szalatnya (BBMNA 2/31. – Hála József gy., 1974); Hont-Csitár (Kamarás József, 1984. 44–45.; Hála József, 1994. 44.); Kolon (MZA 1150. – Magyar Zoltán gy., 1998); Debrőd (Magyar Zoltán, 2001a. 585.); Kolon (Uő, 2002. 187.); Balogfalva (MZA 92865. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2004).

ER: Nagyölyves (Csáki Árpád–Pál-Antal Sándor, 2014. 149. – Pesty Frigyes, 1864. Kolozsvármegye); Tordatúr (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 156.; Gál Péter József, 2017. 279.).

SZ: Makfalva (EA 26196/16. – Fülöp Dénes gy., 1970); Miklósvár (Magyar Zoltán, 2011b. 141.).

H 15.4.1. A gyomorbajt gyógyító forrásvíz. A szentkút/a gyógyforrás vizét fogyasztva különböző gyomorbántalmakban szenvedő betegek gyógyulnak meg/jön meg az étvágyuk újra.

DT: Sándorháza/Búcsúszentlászló, Szentgál.

FF: Balogfalva, Debrőd, Hont-Csitár, Kolon, Mátraverebély-Szentkút, Szalatnya, Uppony.

ER: Tordatúr.

SZ: Makfalva, Miklósvár.

→MZ II. C 170.1.9. →MZ II. G 148.1.5. →MZ II. G 148.1.21.

H 15.5. Egyéb belső szervi bajok gyógyulása. A transzcendens erők kegyelméből/a szentek érdemeiért/az isteni személy képmása előtt/a kegyhelyen/a szentkút vize által egyéb belső szervi bajokban (sérv, vizelet-visszatartási képtelenség, vesekő, hűlés, női bajok, vízkórság, hurut, nyálfolyás, szájbetegség, szívbetegség, vesebetegség, vérhas, fulladás, rossz lehelet, mellbetegség, csontszú, vakbél, epekő, agyvérzés, magas vérnyomás, szárazbetegség/tuberkolózis, sárgaság, asztma, szakadás, cukorbetegség stb.) szenvedő betegek gyógyulnak meg.

KM: H. n. – 5 (MA I. V.4., MA II. II.58–61.).
 DT: Újlak – 20 (CAP I. 3., 4., 20., 24., 41., 96., 102., 107., 124., 133–135., 145., 147., 149., 158., 172., 174., 178., 185.); Újlak – 3 (CAP II. 9., 55., 97.); Újlak (Turóczy János, 1488. 247.); Budaszentlőrinc – 7 (Hadnagy Bálint, 1511. 18. , 70–76.); Budaszentlőrinc (Fuhrmann, Matthias, 1754. 293–294.); Máriavölgy – 2 (Pásztor Lajos, 1943. 12., 14. – 1634–1784); Boldogasszony – 3 (Titkos Értelmő Róza, 1698. 129–131., 151–154., 173.); Sümeg (Kiss Fábrián, 1703. 47–49.); Sümeg – 4 (Kocsis Ödön, 1940. 20., 24., 27. – 18. század első fele); Budakeszi – 9 (Bednárík György, 2017. 22–23., 62–65. – 1741–1777); Somogyvár (Horváth József, 1975. 236. – Canonica visitatio, 1749); Solymár (Bonomi Jenő, 1940. 364. – 1754); Sümeg (Kocsis Ödön, 1940. 31. – 1842, 1845); Csobánka (Kandra Kabos, 1897. 258–259.); Boldogasszony – 2 (Horváth Athanáz, 1926. 36., 40.); Keszthely, Kéthely, Rajka (A csodás érem, 1929. 17–18., 28–30.); Szentantal (Bölcskey Ödön, 1997. 67–68. – 1930); Buda: Máriaremete (Ángyán M. Fülöp, 1942. 10.); Riticspuszta (MOA 6565. – Kodolányi János gy., 1951); Németkér (L. Imre Mária, 1995. 206.); Tallós (Gágyor József, 1997. 140.); Kesztlőc (MZA 50579. – Mózer Márta gy., 2000); Tardos (Hála József–Kemecsi Lajos, 2002. 281.).
 FF: Mátraverebély-Szentkút – 3 (Szentmihályi Mihály, 1797. 86–87., 91–92., 99–100.); Mátraverebély-Szentkút – 2 (Chinorányi Ede, 1929. 49–50., 60–62.); Mátraverebély-Szentkút – 2 (Roznik Rajnér, 1939. 103., 108–109.); Nagyszombat (Jánosi Gyula, 1935. 74.); Baskó (Ferenczi Imre, 1960. 8.); Ipolyfödemes (Hála József, 2000. 341.); Karancslapujtő (Hetényi János, 2006. 91.); Inám (MZA 83943. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010).
 AF: Máriabesnyő (Fludorovics Lajos, 1913. 28. – 1780); Hajós (Telecskay, 1891. 43–44.; Lukácsy István, 1937. 43., 45.); Szeged – 8 (Szegedi Napló, 1902. augusztus 17. 10.); Hód-egyháza (Ferenczi Imre, 1979. 184.); Sándor (Beszedes Valéria, 2001. 35–36.); Torontáltorda (Aracsi Vajda János, 2007. 23.); Nagybalog (Küllös Imola, 2009. 251.); Máriapócs (Frauhammer Krisztina, 2013. 100., 101.).
 AF–ER: Máriaradna – 3 (Világos Berkes-hegy, 1796. 56–57., 64., 96.); Máriaradna (Dugonics András, 1810. 125.); Máriaradna (Magyary Pál, 1902. 122–123.).
 ER: Mezőcsávás (Orbán Balázs, 1870. IV. 195.); Kalotaszeg* (Téglás Gábor, 1912. 167.); Istvánháza (Magyar Zoltán, 2008a. 242.); Szőkefalva (Gyórfy Eszter, 2012. 110., 204–205.).
 ER: Füzesmikola/H. n. – 19 (A kolosvári könyvező Szűznek historiaja, é. n. 97., 99–100., 103–105., 116–117., 142., 152., 154–160., 163–166. – 1726–1791); SZ: Csíksomlyó (P. Boros Fortunát, 1994. 72. – 1746); Csíksomlyó (Mohay Tamás, 2015a. 635. – Losteiner Leonárd kézírata, 1777); Csíksomlyó – 8 (Bárth János, 2000. 37–38., 41–42., 60–61. – 1784); Csíksomlyó (Mohay Tamás, 2015. 116–117. – Losteiner Leonárd kézírata, 1810–1815); Borszék (Soós Antal, 2009. 345. – 1862); Korond (Orbán Balázs, 1868. I. 130.); Oroszhegy (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 98–99.); Sepsikőröspatak (Imreh Lajos, 2006. 154.); Gyimesközéplek – 2 (Pócs Éva, 2008. 298., 300.).
 MO: Puzstina (Bosnyák Sándor, 1993a. 17.).

H 15.5.1. A sárgaságot gyógyító kút. A mezőcsávási Orvos-kút vizétől sárgaságban szenvedők gyógyulnak meg.

ER: Mezőcsávás (Orbán Balázs, 1870. IV. 195.).

H 15.5.2. Az asztmát gyógyító kút. Az istvánházi Ivókút vizétől asztmás betegek gyógyulnak meg.

ER: Istvánháza (Magyar Zoltán, 2008a. 242.).

→MZ II. E 149.1.14., 20–25. →MZ II. G 148.1.15–16., 30. →MZ III. J 21.1.29.

H 16. A meggyógyult nyavalyatörösök. A transzcendens erők kegyelméből/a szentek érdemeiért/az isteni személy képmása előtt/a kegyhelyen/a szentkút vize által epilepsziában (nyavalyatörésben/vitustáncban) szenvedő betegek gyógyulnak meg.

KM: H. n. – 3 (MA II. II.23., 24., 63.).

DT: Újlak – 21 (CAP I. 7., 16., 17., 30., 39., 44., 52., 67., 77., 84., 87., 90., 92., 95., 96., 111., 118., 127., 146., 179., 181.); Újlak – 12 (CAP II. 6., 8., 11., 27., 28., 49., 59., 63., 64., 66., 78., 102.); Budaszentlőrinc – 5 (Hadnagy Bálint, 1511. 12., 21., 24., 25., 33.); Budaszentlőrinc (Fuhmann, Matthias, 1754. 29.); Sümeg (Kiss Fábán, 1703. 34–36.); Szentantal (Bölskey Ödön, 1997. 77. – 1715); Andocs (Pethő Lénárd, 1929. 47. – 1727); Budakeszi – 8 (Bednárík György, 2017. 59–60., 62–64. – 1758–1773); Csatka (Vajkai Aurél, 1940. 66. – 1866); Andocs (Pethő Lénárd, 1929. 66. – 1910); Kunsziget (Ruff Andor, 1928/1938. 142–143.); Jásd (Faller Jenő, 1934. 2., 67.); Máriakéménd (L. Imre Mária, 1995. 208.); Csatka (S. Lackovits Emőke, 2005. 92.).

FF: Mátraverebély-Szentkút – 4 (Chinorány Ede, 1929. 43., 49., 53. – Benkovics Mihály nyomán, 1730–1735); Mátraverebély-Szentkút – 4 (Roznik Rajnér, 1939. 99., 102. 104. – Benkovics Mihály nyomán, 1730–1735); Kassa vidéke (Csaplovics János, 1829. II. 276.; Vajkai Aurél, 1939. 66.); Abaúj vármegye (Abaúj-Torna vármegye és Kassa, 1896. 208.); Herencsény/Hasznos (Magyar Zoltán, 2004b. 172.).

AF: Hajós (Schön Mária, 2003. 84. – 1749); Hajós – 3 (Telecskay, 1891. 48–50., 56–57.; Lukácsy István, 1937. 44.); Hódság/Doroszló (Raj Rozália–Nagy István, 1993. 48.).

AF–ER: Máriaradna – 2 (Világos Berkes-hegy, 1796. 92., 95.); Máriaradna – 2 (Dugonics András, 1820. 109–111.); Máriaradna (Magyary Pál, 1902. 116.).

ER: Füzesmikola/H. n. – 7 (A kolosvári könyvező Szűznek historiaja, é. n. 92., 97., 103–104., 109., 115–116., 149., 157–158. – 1724–1770); Kide (Vajkai Aurél, 1943. 47.); Marosvásárhely (Győrffy Eszter, 2012. 204.).

SZ: Csíksomlyó – 2 (Bárh János, 2000. 47–48., 51–52. – 1784); Csíksomlyó – 3 (Mohay Tamás, 2015. 112–113., 116. – Losteiner Leonárd kézírata, 1810–1815).

MO: Lujzikalugar (Tánczos Vilmos, 1991. 142.; Uő, 2016. 209.); Lujzikalugar (KJNTA ltsz. n.; MZA 65500. – Ilyés Sándor és Miklós Zoltán gy., 2001).

→MZ II. E 149.1.9. →MZ II. G 148.1.10. →MZ III. J 21.1.10.

H 17. A meggyógyult elmeháborodottak. A transzcendens erők kegyelméből/a szentek érdemeiért/az isteni személy képmása előtt/a kegyhelyen/a szentkút vize/Mária-víz által elméjükben megháborodott (őrült/eszelős/üldözési mániában szenvedő) emberek gyógyulnak meg.

KM: H. n. – 3 (MA I. III.13., V.11.; MA II. II.22.).

DT: Újlak – 4 (CAP I. 47., 59., 67., 131.); Újlak – 6 (CAP II., 31., 50., 65., 73., 75., 88.); Budaszentlőrinc – 2 (Hadnagy Bálint, 1511. 58., 77.); Máriavölgy (Pásztor Lajos, 1943. 12. – 1634–1784); Boldogasszony (Titkos Értelmő Róza, 1698. 68–69.); Sümeg – 3 (Kiss Fábán, 1703. 76–79., 130–137., 161–162.); Sümeg (Kocsis Ödön, 1940. 23., 26–27. – 18. század eleje); Budakeszi – 3 (Bednárík György, 2017. 29–30. – 1759, 1773); Csorna (Szenhelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 48.; Ipolyvölgyi Németh J. Krisztozom, 1991. 73. – 1763).

FF: Mátraverebély-Szentkút – 2 (Szentmihályi Mihály, 1797. 78., 83. – 1730, 1769); Mátraverebély-Szentkút – 2 (Fludorovics Zsigmond, 1912. 17., 20. – 1730, 1769); Nemsova (Jánosi Gyula, 1935. 47. – 1744); Mátraverebély-Szentkút – 2 (Chinorány Ede, 1929. 54., 63. – 1769, 1916); Mátraverebély-Szentkút – 2 (Roznik Rajnér, 1939. 105., 110. – 1769, 1916); Mátraverebély (EA 3527/5. – Hofer Tamás gy., 1950); Kiskovácsvágása – 2 (Magyar Zoltán, 2004c. 115., 115–116.).

AF: Hajós (Telecskay, 1891. 60.); Jászladány – 2 (Bálint Sándor, 1942. 90–97.).

AF–ER: Máriaradna – 2 (Világos Berkes-hegy, 1796. 70–71., 71.); Máriaradna – 2 (Dugonics András, 1810. 120., 121.); Máriaradna – 2 (Magyary Pál, 1902. 106., 106–107.).

SZ: Csíksomlyó (Mohay Tamás, 2015. 120. – Losteiner Leonárd kézírata, 1810–1815).

→MZ II. E 149.1.10. →MZ II. G 148.1.9. →MZ III. J 21.1.9.

H 18. Idegbetegek gyógyulása. A transzcendens erők kegyelméből/a szentek érdemeiért/az isteni személy képmása előtt/a kegyhelyen/a szentkút vize által idegi problémától (idegbajban/skizofréniától/depressziótól/ijedtségtől) szenvedő betegek gyógyulnak meg.

DT: Újlak (CAP II. 89.); Boldogasszony* (Titkos Értelmő Róza, 1698. 230–234.); Boldogasszony (Horváth Athanáz, 1926. 38., 40.); Andocs (Vajkai Aurél, 1942. 130.).

FF: Mátraverebély-Szentkút (Fludorovics Zsigmond, 1912. 22. – 1898); Hont-Csitár (Hála József, 1994. 44.); Ipolynyitra (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 85.).

ER: Füzemikola/H. n. – 2 (A kolosvári könyvező Szűznek historiaja, é. n. 94., 153–154. – 1725, 1763).

SZ: Csíksomlyó – 2 (Bárh János, 2000. 43., 47. – 1784); Csíksomlyó (Mohay Tamás, 2015. 108–109. – Losteiner Leonárd kézírata, 1810–1815).

→MZ II. G 148.1.35.

H 19. Az emberi formát öltött torzszülött. Isteni kegyelemből a szentkút vize által torzszülöttek nyerik el emberi formájukat. / Egy rablónak isteni büntetésként két torzszülött gyermeke („két húsdarab”) születik. A csapástól megrendült útonállóknak/a rabló feleségének álmában megjelenik Szűz Mária, és arra utasítja, hogy mosdassa meg a torzszülötteket egy általa megjelölt forrásban. A rabló és felesége másnap úgy is cselekszik, és amint belemártják gyermekeiket a vízbe, azok rögtön emberi alakot öltenek. A csoda hatására a rabló megtér (és rátalál a forrás mélyén rejtőző Mária-szoborra).

DT: Máriavölgy (Grieskiercher Ferdinánd, 1661. 13–19.; Pásztor Lajos, 1943. 3–4.); Máriavölgy (Pásztor Lajos, uo. 6. – Orosz Ferenc kézírata, 1730-as évek); Máriavölgy (Hanusz István, 1894. 8.; Uő, 1900. 232. – 1742); Máriavölgy (Ipolyi Arnold, 1854. 203.); Máriavölgy (Vasárnapi Ujság, 1859. 435.); Máriavölgy (István bácsi naptára, 1878. 79.); Máriavölgy (Pozsony vármegye és Pozsony, 1904. 543.); Máriavölgy (Magyary-Kossa Gyula, 1929. II. 39–40.); Máriavölgy (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 189.); Nyárasd (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 263.); Egyházfa, Hidaskürt – 2, Kismácséd, Magyarbél, Nagyfödemes, Nemeskosút, Vághosszúfalú, Vágkirályfa, Vízkelet (MZA 90598., 90594., 90599., 90601., 90604., 90596., 90595., 90597., 90591., 90600. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010–2011).

AF: Egyházaskér (Kálmány Lajos, 1914. I. 162.).

H 20. Rút testi fogyatékoságok eltűnése. A transzcendens erők kegyelméből/a szentek érdemeiért/az isteni személy képmása előtt/a kegyhelyen/a szentkút vize által az ijesztő/csúf testi fogyatékosággal született/betegség következtében idomtalanná vált ember csodás módon meggyógyul és átlagos emberi formát ölt.

H 20.1. A levált állkapocs. Egy fiú olyan betegségbe esik, hogy az állkapcsa a fogakkal együtt leválik a testéről. Az apa megfogadja, hogy ha a fia meggyógyul, áttér a katolikus hitre. A fogadalmat követően az állkapocs a fogakkal együtt csodás módon újra kinő.

DT: Újlak* (CAP II. 98.); Boldogasszony (Titkos Értelmő Róza, 1698. 126–127.).

FF: Püspökhatvan (Szarka Gyula, 1947. 81. – 1674); Püspökhatvan (Tomisa Ilona szerk., 2002. 146–147. – 1675).

H 20.2. A csont nélküli fejtető. Egy csecsemő születési rendellenességként csont nélküli fejtetővel születik. A szülők a csíksomlyói Mária-szoborhoz fohászkodnak segítségért, és a gyerek meggyógyul.

SZ: Csíksomlyó – 2 (Bárh János, 2000. 54., 56. – 1784).

H 20.3. A megfeketedett ember. Egy ember teste/arca úgy megfeketedik, hogy amerre jár, szerezsennek nézik. Kapisztrán Szent János sírjához zarándokolva/arcát a szentkút vizével megmosva visszanyeri régi színét.

DT: Újlak (CAP II. 101.).

FF: Mátraverebély-Szentkút (Fludorovics Zsigmond, 1912. 17–18. – 1731).

ER: Zsibó (Czégényi Dóra, 2001. 194.).

H 20.4. A meggyógyult púposok. A kegyhelyre zarándokló púposok púpja hirtelen eltűnik/lepad.

KM: H. n. (Bonfini, 2.7.345.; Temesvári, 98.24.).

DT: Szentantal (Bölcskey Ödön, 1997. 79. – 1719).

AF–ER: Máriaradna (Naményi Lajos, 1882. 2.).

H 20.5. A homlokon nőtt dudor. Egy gyerek születési rendellenességként a homlokán egy hatalmas dudorral születik, mivel az anya még terhesen megcsodált egy bárányt. Miután elzarándokolnak Szűz Mária kegyszobrához, a dudor eltűnik.

SZ: Csíksomlyó (Bárh János, 2000. 54. – 1784).

H 20.6. A meggyógyult golyvások. A szentek érdemeiért/a szentkút vize/szenteltvíz által a golyva elmúlik.

KM: H. n. (Bonfini, 2.7.345.).

DT: Andocs (Vajkai Aurél, 1942. 130.).

FF: Homrogd (Telenkó Mihály Bazil, 2004. 55.).

H 20.7. A megégett ember. Egy a puszkapor felrobbanása által megégett/mésgödörbe esett ember a szentkút vize által/a kegyhelyre zárandokolva gyógyul meg.

FF: Mátraverebély-Szentkút (Szentmihályi Mihály, 1797. 79–80. – 1731); Mátraverebély-Szentkút (Roznik Rajnér, 1939. 103. – 1731); Mátraverebély-Szentkút (OSZK K Fol. Hung. 2378/95–96. – Lencsés Kornél gy., 1840 k.).

DT: Nemeshetés (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 308.).

H 20.8. A megszépülő arc. Az előnytelen külsejű/különféle okokból megcsúnyult (eltorzult/felpuffadt/kiütéses/szeplős/stb.) arc isteni kegyelemből/a szentkút vize által megszépül.

KM: H. n. – 3 (MA I. III.11., V.6.; MA II. II.35.).

DT: Boldogasszony (Titkos Értelmő Róza, 1698. 292–293.); Csatka (S. Lackovits Emőke, 2005. 98. – 1865); Búcsúszentlászló (Vajkai Aurél, 1942. 130.); Parád (Uó, 1955. 84.); Nagyfödemes (MZA 90467. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).

FF: Ipolyfödemes (Ipolyi Arnold, 1854. 203.); Maconka (PMNA 413/122. – Bosnyák Sándor gy., 1969).

AF: Doroszló (Farkas Adrienne, 2011. 33.).

ER: Körösfő (Magyar Zoltán, 2004a. 253.).

SZ: Oroszhegy (Bárth János, 1998. 36.).

H 20.9. A növekedésnek indult törpe. Egy törpe növésű leány a szentkút vizének hatására növekedésnek indul.

FF: Ipolyfödemes (MZA 84043. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010).

H 21. Az elmúló dadogás. Egy dadogó ember a szent sírjához/Szűz Mária képéhez zárandokol, és folyékonyan kezd el beszélni.

DT: Újlak (CAP I. 93.); Boldogasszony (Titkos Értelmő Róza, 1698. 132–134.).

H 22. A villámsújtotta ember. Egy villámsújtotta embert a kegyhelyre visznek/oda zárandokol, és miután megmosdatják a szentkút vizében, meggyógyul.

DT: Andocs* (Vajkai Aurél, 1942. 128.); Kisnyárád (Pesti János szerk., 2002. 361. – 1982).

FF: Mátraverebély-Szentkút (Chinorány Ede, 1929. 62–63.); Mátraverebély-Szentkút (Roznik Rajnér, 1939. 109–110.).

→MZ V. H 20.3.

H 23. Keléstől szenvedő betegek gyógyulása. A begyulladt, fájdalmas kelés isteni kegyelemből/a kegykép segítségével/a szentkút (a máriakémendi Alajos-forrás/a Szala-patak forrása/a szeredvási kolostor kútjának) vize/búzaszemmel történő ráolvasás által lelohad, és meggyógyul.

DT: Budakeszi – 6 (Bednár György, 2017. 10., 30–32. – 1737–1777); Máriakémend (L. Imre Mária, 1995. 208.).

ER: Körösfő, Zsobok (Magyar Zoltán, 2004a. 253.).

MO: Szeredvásár (Domokos Pál Péter, 1987. 410. – Codex Bandinus, 1646–1648).

AF: Újkigyós (Harangozó Imre szerk., 2014. 93. – Harangozó Imre gy., 1996).

H 24. A helyreugrott végtagok. A kegyhelyre (kegyképhez/kegyszoborhoz) zárandokló beteg kificamodott keze/lába a helyére ugrik. / A kibicsaklott lábú beteg megmossa lábát a szentkút vizével, és meggyógyul.

DT: Budaszentlőrinc (Hadnagy Bálint, 1511. 9.); Boldogasszony – 2 (Titkos Értelmő Róza, 1698. 190., 226.); Dobradó (MZA 91191. – Magyar Zoltán gy., 2010).

SZ: Csíksomlyó – 3 (Bárh János, 2000. 43., 50–51. – 1784).

H 25. Az elmúló szédülés. A szent ereklyeként őrzött fejkendőjét a szédüléstől szenvedő beteg fejére terítik, és a szédülés csodás módon elmúlik. / A Szűz Mária kegyképhez zárandokló szédüléssel beteg meggyógyul. / A szent faként tisztelt vadgesztenye termése a zsebben hordva szédülést gyógyít. / A mágikus képességű román pap szédüléssel beteget gyógyít meg.

DT: Újlak (Magyar Sion, 1869. 269.; Bölcskey Ödön, 1923. 576–577. – 15. század közepe); Boldogasszony (Titkos Értelmő Róza, 1698. 70–71.); Mosonmagyaróvár (Vajkai Aurél, 1942. 134.).

ER: Zsibó (Czégényi Dóra, 2001. 194.).

H 26. A torokban megakadt csont. Egy illetőnek/egy gyermeknek étkezés közben megakad a torkán egy szálla/egy csont/ játék közben egy gyermek véletlenül lenyel valamilyen apró tárgyat (egy aranygyűrűt/tűt). A fulladozó emberek/a gyermek szülei Szűz Máriához fohászkodnak segítségért, és megfogadják, hogy felkeresik a kegyhelyet, mire a már szinte halálra vált beteg megkönnyebül. / Az égiek kegyelméből fulladásos betegek gyógyulnak meg.

DT: Máriavölgy (Pásztor Lajos, 1943. 12. – 1634–1784); Boldogasszony (Titkos Értelmő Róza, 1698. 314–317.); Sümeg – 3 (Kiss Fábrián, 1703. 24–26., 89–92.); Sümeg – 5 (Kocsis Ödön, 1940. 33–34., 37–39. – 18. század első fele); Szent Antal – 3 (Bölcskey Ödön, 1997. 78., 80. – 1716, 1718, 1731); Szombathely-Szentmárton – 2 (Szalay János, 1938. 115., 116. – 1758, 1759); Budakeszi – 3 (Bednár György, 2017. 60., 63–64. – 1761–1772); Máriakálnok (Pávai Antal, 1903. 52. – 1825); Kunsziget (Ruff Andor, 1928/1938. 142–143.).

AF–ER: Máriaradna – 3 (Világos Berkes-hegy, 1796. 81–82., 87–88.); Máriaradna (Dugonics András, 1810. 103–106.); Máriaradna (Magyary Pál, 1902. 97.).

ER: Füzemikola/H. n. – 2 (A kolosvári könyvező Szűznek historiaja, é. n. 139–140., 157. – 1741, 1770).

H 27. A nehéz szülés. A problémás szüléstől/szülési fájdalmaktól szenvedő/sokáig vajúdó nő Szűz Mária kegyképhez/kegyszobrához fohászkodik, és a fájdalom elmúlik/szerencsésen életet ad a gyermekének. / A nehéz szüléstől szenvedő nő nyakába egy védőszent ereklyéjét (Loyola Szent Ignác csontereklyéjét/Árpád-házi Szent Margit vezeklőövét) teszik, és a fájdalom elmúlik/a gyermek épségben megszületik.

KM: H. n. (MA II. II.62.).

DT: Újlak – 2 (CAP I. 112., 175.); Máriavölgy (Pásztor Lajos, 1943. 12. – 1634–1784); Boldogasszony – 2 (Titkos Értelmő Róza, 1698. 64–65., 88–89.); Sümeg – 3 (Kiss Fábrián, 1703.

45–46., 66–68., 88–89.); Sümeg – 5 (Horváth Athanáz, 1926. 33–34., 37–38., 43. – 18. század első fele); Budakeszi – 5 (Bednárík György, 2017. 10., 32–33., 60–61. – 1737–1765); Révkomárom, (Jánosi Gyula, 1935. 72. – 1740); Buda (Bálint Sándor, 1977. II. 122. – 18. század közepe); Andocs (Pethő Lénárd, 1929. 57.).

FF: Trencsén (Jánosi Gyula, 1935. 72. – 1746).

AF: Máriabesnyő (Fludorovics Zsigmond, 1913. 26. – 1771).

ER: Füzesmikola/H. n. – 8 (A kolosvári könyvező Szűznek historiaja, é. n. 111–115., 131–132., 134., 139., 143. – 1738–1741).

SZ: Csíksomlyó (Mohay Tamás, 2015. 115. – Losteiner Leonárd kézírata, 1810–1815).

→MZ II. E 149.4.1.

→MZ III. J 36.1.

H 28. A kikönyörgött gyermekáldás. A transzcendens erők kegyelméből/a szentek érdemeiért/a gyermekre vágyó szülők fogadalmát követően a meddő asszonynak gyermeke/fügyermeke születik.

DT: Lorettom (Mohl Adolf, 1909. 44–45. – 1651); Rábapatona (MZA 71625. – Lackovits Emőke gy., 1969); Kaposszekcső (Baranya megye földrajzi nevei I., 1982. 72.); Alsóőr (Pusztainé Madar Ilona, 1992. 90.); Kaposszekcső (L. Imre Mária, 1995. 203.); Kesztléc (BBMNA 95/7. – Mózer Márta gy., 2000); Berhida (S. Lackovits Emőke, 2004. 261.); Fehértó (Perger Gyula, 2006. 480.).

FF: Naprágy, Ibolybalog, Imreg (MZA 92864., 84047. – Magyar Zoltán és Varha Norbert gy., 2009–2013).

AF: Hajós (Telecskay, 1891. 53–54.; Lukácsy István, 1937. 46.); Máriabesnyő (P. Bartal Ince, 1929. 85.).

AF-ER: Máriaradna – 2 (Világos Berkes-hegy, 1796. 69., 70.); Máriaradna (Magyary Pál, 1902. 105.).

ER: Füzesmikola/H. n. – 4 (A kolosvári könyvező Szűznek historiaja, é. n. 93., 115., 143., 169. – 1725–1798); Bikszád (Hanusz István, 1902. 77.).

SZ: Csíksomlyó (Mohay Tamás, 2015. 108. – Losteiner Leonárd kézírata, 1810–1815).

H 28.1. A kikönyörgött anyatej. Egy kisgyermekes asszonynak elapad a teje, és nem tudja táplálni a csecsemőjét. Elkéseredésében Szűz Mária kegyszobrához fohászkodik, és a teje újra megindul.

SZ: Csíksomlyó (Bárth János, 2000. 57. – 1784).

H 31. Az elmúló ragály. Egy pestissel megfertőzött/más súlyos ragályos betegségbe (tifusz/himlő/stb.) esett ember Szűz Mária/Szent Xavér égi segítségéért könyörög, és fogadalmat tesz, minekután a halálos korból csodás módon felépül.

DT: Újlak (CAP II. 104.); Máriavölgy – 2 (Pásztor Lajos, 1943. 12., 13. – 1634–1784); Boldogasszony – 2 (Titkos Értelmő Róza, 1698. 28–31., 256–260. – 1655, 1698); Budakeszi – 2 (Bednárík György, 2017. 15. – 1739); Pozsony (Schaefer Jakab, 1897. 82.); Boldogasszony (Horváth Athanáz, 1926. 41.); Andocs (Pethő Lénárd, 1929. 57–58., 64–65.); Buda (János Gyula, 1935. 74.; Bálint Sándor, 1977. I. 16.); Máriagyűd (Barna Gábor, 1990. 96.).

AF-ER: Máriaradna (Világos Berkes-hegy, 1796. 48–51.); Máriaradna (Magyary Pál, 1902. 92–93.).

ER: Füzesmikola/H. n. (A kolosvári könyvező Szűznek historiaja, é. n. 117–118. – 1738).
 SZ: Csíksomlyó (Mohay Tamás, 2015. 107. – Losteiner Leonárd kézírata, 1810–1815);
 Kibéd (Ráduly János, 1994. 3078.; Uő, 1997. 106–107.); Farkaslaka (Jakab Rozália, 1998.
 29.).

H 32. Az erejét vesztett mérég. Egy kígyó által megmárt gyerek/egy megmérgezett plébános/egy véletlenül mérget ivó ember szentek (Szent Gellért/Remete Szent Pál) érdemeiért/Szűz Mária égi segítségé által csodás módon meggyógyul.

KM: H. n. (GE II. 64.).

DT: Budaszentlőrinc (Fuhrmann, Matthias, 1754. 292.); Máriavölgy (Pásztor Lajos, 1943. 12. – 1634–1784); Budakeszi (Bednárík György, 2017. 36., 64–65. – 1777); Csorna (Perger Gyula., 2006. 478–479.).

H 38. Egyéb csodás gyógyulások. A transzcendens erők kegyelméből/a szentek érdemeiért/az isteni személy képmása előtt/a kegyhelyen/a szentkút vize által különféle súlyos (közelebbiről meg nem nevezett) betegségben szenvedők csodás módon meggyógyulnak. / Csodás gyógyulások egyéb helyi emlékei.

KM: H. n. (ST II. 12.; ST III. 43., EM, 17.; Temesvári, 52.38.); H. n. (GE II. 69.); H. n. – 2 (HE, 10., 29.); H. n. – 2 (MA I. I.73.; Madas, 10.1.3., 11.1.; Laskai, 48.2.3., 49.2.1.); H. n. – 17 (MA I. I. 132., III.2., 5., 8., 15., 16., V.7., 16., VI.16., 18., 23., 28., 35., 41.; MA II. II.45., 64., 70.); H. n. (Bonfini, 2.7.340.); H. n. (Laskai, 6.); H. n. (Temesvári, 98.24.); Budapest (MZA 45045. – Magyar Zoltán gy., 2000).

DT: Újlak – 17 (CAP I. 3., 4., 20., 41., 102., 107., 124., 133., 134., 135., 145., 147., 158., 172., 174., 178., 185.); Újlak – 3 (CAP II. 9., 55., 97.); Újlak (Turóczy János, 1488. 247.); Budaszentlőrinc – 12 (Hadnagy Bálint, 1511. 8., 11., 14., 31., 36., 39., 44., 49., 51., 69., 73., 80.); Budaszentlőrinc (Fuhrmann, Matthias, 1754. 292–293.); Máriavölgy (Pásztor Lajos, 1943. 12. – 1634–1784); Máriavölgy (Grieskiercher Ferdinánd, 1661. 13–19.; Pásztor Lajos, uo. 4.); Osló (Esterházy Pál, 1690. 83.); Szombathely-Szentmárton (Uő, 1696. 132.); Boldogasszony – 52 (Titkos Értelmő Róza, 1698. 31–38., 46–58., 61–62., 65–69., 72–73., 76–77., 83–92., 101–102., 105., 107., 109–117., 148–151., 165., 173–174., 220–225., 235., 237–243., 267., 282–283., 288–290., 295–296., 308., 324–326.); Sümeg – 8 (Kiss Fábrián, 1703. 21., 24., 30–34., 46–47., 63–66., 72–74., 86–88., 93–106.); Sümeg – 15 (Kocsis Ödön, 1940. 20–21., 23–25., 28–31., 40–41. – 18. század első fele); Szentantal – 6 (Bölcskey Ödön, 1997. 77., 79. – 1716–1730); Budakeszi – 6 (Bednárík György, 2017. 6–8., 60–63. – 1731–1768); Tétszentkút (Schram Ferenc, 1970. II. 87. – 1733); Andocs – 28 (Pethő Lénárd, 1929. 43–46., 48–58., 61–62. – 18. század); Szombathely-Szentmárton – 3 (Szalay János, 1938. 115–117. – 1760); Celldömölk/Kiscell (Jordánszky Elek, 1836. 81.); Bodajk (Huszár Károly, 1859. 2–3.); Tétszentkút (Pesty Frigyes, 1864. Győr vármegye, 395.); Vasvár – 2 (Vasárnapi Ujság, 1867. 200.); Vasvár (A vasvári csodálatos Szent kút, 1975. 4–5.); Sümeg – 3 (Kocsis Ödön, 1940. 31–32. – 1881–1882); Budakeszi (Schaefer Jakab, 1897. 18.); Loretto – 3 (Mohl Adolf, 1909. 16–17., 43–44.); Segesd/Felsősegésd (Somogy vármegye, 1914. 64.); Sümeg (Kocsis Ödön, 1940. 32. – 1917); Vimpác, Loretto (Mohl Adolf, 1926. 59–60., 114–117.); Boldogasszony – 13 (Horváth Athanáz, 1926. 36–38., 40–43.); Szigetköz (Ruff Andor, 1928/1938. 75.); Bodajk, Búcsúszentlászló, Osló (Paulovits Sándor, 1930. 7–9., 44.); Bodonhely (Nagy Gyula, 1995. 133. – 1932); Németbánya (Erdészeti Lapok, 1933. 59.; Vajkai Aurél, 1942. 134.); Jásd (Faller Jenő, 1934. 67.); Zánka (Vajkai Aurél, 1939.

66.); Felsőőr (Olvasókönyv, é. n. 189.); Csatka (Vajkai Aurél, 1940. 64.); Csatka (Pereszlényi Mária, 1941. 284.); Molva, Nagyszakácsi (Vajkai Aurél, 1942. 125., 134.); Celldömölk (Nemes Vazul, 1948. 12.); Búcsúszentlászló (Tüskés Gábor, 1993. 221. – Takács Ince és Pfeiffer János gy., 1948); Vasvár (EA 2231/12. – Dömötör Sándor gy., 1950); Búcsúszentlászló (EA 3974/2. – Szentmihályi Imre gy., 1953); Röjtökmuzsaj (XJMNA 46-65/11. – Eröss László gy., 1956); Nagykanizsa vidéke (Balogh András, 1957. 17–18.); Örtilos/Segesd (Eperjessy Ernő, 2009. 46–47. – 1963); Palotabozsok (EA 14389/8. – Kerner Mária gy., 1965); Császár (EA 17072/14. – Tilki Magdolna gy., 1971); Ádánd, Kaposgyarmat (Somogy megye földrajzi nevei, 1974. 175., 555.); Búcsúszentlászló (Bálint Sándor, 1977a. 2.); Tétzentkút (Sándor István, 1981. 658.); Palotabozsok (Baranya megye földrajzi nevei II., 1982. 130.); Budakeszi, Röjtökmuzsaj, Tétzentkút (Szenhelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 26., 100., 120.; Berecz Sándor, é. n. 165., 189.); Kópháza, Tétzentkút (Barna Gábor, 1990. 89., 160.); Galánta, Röjtökmuzsaj, Tétzentkút (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 104., 245., 275.); Tétzentkút (EA 24679/7. – Dömötör László gy., 1992); Búcsúszentlászló (EA 25050. – Gergely Sándor gy., 1992); Makkosmária (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 229.); Fertőszentmiklós (Rozsonits Géza, 1996. 20.); Kürt (Danczi Lajos, 1999. 39.); Nemeshetés (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 305–306.); Homokkomárom (Sándor Ildikó, 1999. 478.); Andocs (MZA 90867. – Magyar Zoltán gy., 1996); Buda (Magyar Nemzet, 2000. augusztus 19.); Kesztlőc (BBMNA 95/9. – Mózer Márta gy., 2000); Bodajk (P. Takács J. Ince–Pfeiffer János, 2001. I. 165.); Tardos (Hála József–Kemecsi Lajos, 2002. 282–284.); Fonyód (MZA 23104. – Magyar Zoltán gy., 2002); Bánuta, Gyertyános, Kapca, Radamos – 3 (Magyar Zoltán, 2010. 98. 119–120., 126.); Nyékinca (MZA 91196. – Magyar Zoltán gy., 2010); Nagyfödemes, Réte, Vágkirályfa (MZA 90656., 90603., 90646. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010–2011); Pilisszentkereszt (Soós Sándor, 2011. 121.).

FF: Mátraverebély-Szentkút – 12 (Szentmihályi Mihály, 1797. 49–50., 67., 69–70., 72–80., 85–86., 98–99., 101–105. – 1715–1795); Mátraverebély-Szentkút – 18 (OSZK K Fol. Hung. 2378/41., 73–74., 78–83., 86–93., 96–98., 102., 109–110. – Lencsés Kornél feljegyzése, 1840 k./18. század); Mátraverebély-Szentkút – 6 (Chinorányi Ede, 1929. 43–45., 50., 52–53. – Benkovics Mihály nyomán, 18. század); Mátraverebély-Szentkút – 8 (Roznik Rajnér, 1939. 99–100., 103. – Benkovics Mihály nyomán, 18. század); Mátraverebély-Szentkút 4 (Fludorovics Zsigmond, 1912. 15–17., 19.); Illava, Vágújhely (Jánosi Gyula, 1935. 47. – 1744, 1745); Mátraverebély-Szentkút, Szokolóc (Jordánszky Elek, 1836. 37., 150.); Mátraverebély-Szentkút (Chinorány Ede, 1929. 56. – 1845); Mátraverebély-Szentkút (Roznik Rajnér, 1939. 106. – 1845); Drégelypalánk (Csáky Károly, 1993. 103–104. – *Historia Domus*, 1852); Rajecfürdő (Luppa Péter, 1859. 364.); Vác (Fellner Antal, 1882. 2–3.); Vác (Rosty Kálmán, 1888. 169–170.); Rajecfürdő (Hanusz István, 1899. 12.; Uő, 1900. 62.); Selmecbánya (Hidvéghy Árpád, 1900. 20.); Sztropkó (Zemplén vármegye és Sátoraljaújhely, 1905. 167.); Vác (Tragor Ignác, 1923. 95.); Vác (Tragor Ignác, 1929. 9–10.); Ipolyszécsényke (Csáky Károly, 2010. 97. – Manga János gy., 1929); Mátraverebély-Szentkút (Chinorányi Ede, 1929. 62–63.); Mátraverebély-Szentkút, Vác (Paulovits Sándor, 1930. 42., 60.); Mátraverebély-Szentkút – 9 (Roznik Rajnér, 1939. 112.); Zoborvidék (Mártonvölgyi László, 1941. 118.); Karancslapujtó – 2 (Hetény János, 2000. 45., 48. – 1952); Mátrafüred (EA 15623/4. – Krigovszky Anna gy., 1967); Somoskőújfalu (DE MNYT K-508/23. – Nagy Ágnes gy., 1967); Parád (EA 15626/4. – Godó Ágnes gy., 1967); Dejtár (Kamarás József, 1984a. 45.); Egyházásbást, Vecseklő (Barna Gábor, 1985. 166., 167.); Nagylóc (MZA 59819. – Nagy Zoltán gy., 1985); Rimaszombat, Barka (EA 23999/194., 198. – Kmeczkó Mihály gy., 1989); Frivald, Nyitralehotá, Fajkürt, Vác (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 101., 209–210., 224., 286.); Ipolyfödemes (Csáky Károly, 1993. 76., 106.; Uő, 2010.

91.); Debrőd, Rakacaszend (MZA 71., 214. – Magyar Zoltán gy., 1995, 1997); Debrőd (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 254.); Ipolyfödemes (Hála József, 2000. 340.); Rakacaszend (Magyar Zoltán, 2001a. 604.); Lucska, Zebegény (MZA 84384., 91468. – Magyar Zoltán gy., 2001, 2002); Rárósmúlyad – 2 (MZA 25530., 84122. – Varga Norbert gy., 2003); Szepesség (Grynaeus Tamás, 2004. 71.); Bény (Csókás Ferenc, 2004. 103.); Sátoraljujhely (Szász Miklós György, 2004. 36.); Herencsény (Magyar Zoltán, 2004b. 173.); Kiskovácsvágása – 2 (Uő, 2004c. 117–118., 118.); Barka (Kovács Attila, 2005. 66.); Tófalu, Bolyk, Fülekpilis, Magyarhegyemeg (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 85., 256–257.); Kőhidgyarmat (MZA 83685. – Magyar Zoltán gy., 2007); Bodolló, Ipolyfödemes, Ipolykiskeszi, Kálaz, Nagyida (MZA 84578., 84045., 89916., 83593., 84576. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007–2011); Jeszte (MZA 93105. – Varga Norbert gy., 2011); Herencsény (MZA 87709. – Limbacher Gábor gy., 2011); Márianosztra (MZA 93599. – Magyar Zoltán gy., 2012); Biste, Kistoronya (MZA 99770., 99773. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2014); Nemesoroszi (MZA 103053. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2015); Ipolytölgyes (MZA 110320. – Magyar Zoltán gy., 2017).

AF: Máriabesnyő – 16 (P. Bartal Ince, 1913. 26–29., 84–85. – 1779–1925); Szeged (Ordinánsz Konstantin, 1831. 61–63.); Zenta (Dudás Gyula, 1883. 2.); Máriabesnyő (Paulovits Sándor, 1930. 31–32.); Máriabesnyő (Lévay Mihály, 1934. 377.); Hajós – 5 (Telecskay, 1891. 42–44., 46–47., 64.; Lukácsy István, 1937. 27–28., 43–44.); Bácskeresztúr (Bálint Sándor, 1943. 163.); Kiskunfélegyháza (EA 7678/19–20. – Szentmihályi Imre gy., 1949); Szeged (Bálint Sándor, 1980. 380.); Tápé (Uő, 1981. 12.); Doroszló (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 78.); Doroszló (Raj Rozália–Nagy István, 1993. 47–48.); Bukovác, Bácsmonostor (Beszédes Valéria, 2000. 98., 100.); Törökkanizsa, Józseffalva, Oroszlámos (Uő, 2001. 40.); Rohod (Bodnár Zsuzsanna, 2001. 109.); Csongrád (Gyöngyössy Orsolya, 2008. 530.); Battyán (Magyar Zoltán, 2009b. 93.); Ötvösd (MZA 90984. – Magyar Zoltán gy., 2010); Máriapócs (Frauhammer Krisztijna, 2013. 97.); Tápíószentmárton (Povedák István, 2013. 137.); Csicsér, Dobóruszka, Hegyi, Mokcsakerész, Nagyszelmenc – 2 (MZA 97396., 97372., 97392–97394., 97341. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013); Simonyifalva, Gyulavarsánd, Nagypél (MZA 9959., 99885., 99889. – Magyar Zoltán és Harangozó Imre gy., 2014).

AF–ER: Máriaradna – 16 (Világos Berkes-hegy, 1796. 51–52., 58–59., 66–67., 81., 85–86., 89–90., 92–94., 96–97.); Máriaradna (Harangozó Imre, 1990. 24–25. – 1718); Máriaradna – 2 (Dugonics András, 1810. 123., 123–124.); Máriaradna – 9 (Magyar Pál, 1902. 98–103., 107–110., 117–118.).

ER: Füzesmikola/H. n. – 60 (A kolosvári könyvező Szűznek historiaja, é. n. 57., 60–61., 63–64., 74–75., 79., 83–85., 90–93., 100–102., 106., 108., 115–116., 118–119–122, 125–127., 132–134., 137., 140–143., 147., 152–153., 161., 162., 166–168., 170–172. – 1699–1813); Kalotaszeg* (Téglás Gábor, 1912. 167.); Torockószentgyörgy (Orbán Balázs, 1871. V. 228.); Vervölgy (MZA 26167. – Magyar Zoltán gy., 1999); Rév (Juhász Viktor–Juhászné Orth Ibolya, 2002. 132.); Harangláb (Magyar Zoltán, 2005a. 121–122.); Nagymon (Magyar Zoltán, 2007a. 263.); Magyarbükös (Uő, 2008a. 243.); Zsibó (MZA 97749. – Czégényi Dóra gy., 2009); Rév (MZA 91053. – Magyar Zoltán gy., 2011); Mikefalva, Szőkefalva – 2, H. n./Szőkefalva (Györfy Eszter, 2012. 199., 201., 203–205.); Visa – 2 (Magyar Zoltán, 2012a. 285.).

SZ: Korond (Tófalvi Zoltán, 1974. 440. – Teleki Sándor levele, 1729); Székelyszáldobos (Szabó György, 1984. 158. – Bod Péter gy., 18. század közepe); Csíksomlyó (P. Boros Fortunát, 1994. 73. – 1764); Csíksomlyó (Jordánszky Elek, 1836. 138. – 1784); Csíksomlyó – 5 (Bárth János, 2000. 38–39., 46., 55. – 1784); Csíksomlyó – 6 (Mohay Tamás, 2015. 112–

113., 117–118. – Losteiner Leonárd kézírata, 1810–1815); Kálnok (Csáki Árpád, 2012. 64. – Pesty Frigyes, 1864. Háromszék); Csíkborzsova (Csáki Árpád–Pál–Antal Sándor, 2013. 48. – Pesty Frigyes, 1864. Csíkszék); Borszék (Orbán Balázs, 1869. II. 120–121.); Csíksomlyó (P. Boros Fortunát, 1994. 74. – 1931); Csíksomlyó (Művelődés, 1990. 6–7. szám, 7. – P. György József feljegyzése); Istensegítség (Bosnyák Sándor, 2000. 52–53.); Gyimes: Kostelek (MZA 52458. – Magyar Zoltán gy., 2000); Gyimes: Ciherek pataka (Magyar Zoltán, 2003. 701–702.); Gyimes: Kostelek, Gyepece (Tomisa Ilona, 2003. 215., 216–217.); Oroszhegy (Harangozó Imre, 2003. 104.); Gyimesközéplek – 2 (Pócs Éva, 2008. 301., 304.); Gyimes: Farkasok pataka (Magyar Zoltán, 2008b. 86.); Gyimes: Csinód (Uő, 2009a. 269–270.); Oroszhegy – 3 (Márkó Zsuzsa, 2010. 34–36.); Csíkszentmárton, Gyergyóalfalu, Oroszhegy (Uő, 2011a. I. 145., 167., 209.); Barót (Uő, 2011b. 134.); Homoródkarácsonyfalva, Homoródremete (Uő, 2011d. 132.); Kézdimartonos (Gyórfy Eszter, 2012. 141., 201.); Gyergyóremete (MZA 99450. – Magyar Zoltán gy., 2014).
 MO: Sztánfalva/Tatros – 3 (Domokos Pál Péter, 1987. 365–366. – Codex Bandinus, 1646–1648); Lujzikalugar (Tánczos Vilmos, 1991. 142.; Uő, 2016. 209.); Ploszkucény (Csoma Gergely, 1993. 104.); Magyarfalu, Lészped, Trunk (Bosnyák Sándor, 1993a. 16–18.); Klézse (Pozsony Ferenc, 1994. 226–227.); Klézse (Uő, 1998. 80.); Klézse (Fosztó László, 1999. 104.); Trunk (MZA 66482. – Peti Lehel gy., 2001); Trunk (KJNTA 918-02/13. – Peti Lehel gy., 2002); Trunk* (Peti Lehel, 2008. 29.); Trunk (Uő, 2012. 75.).
 →MZ II. C 170.1. →MZ II. D 212.1. →MZ II. D 215.2. →MZ II. E 68.1.10., 12. →MZ II. E 85.1.2., 5. →MZ II. E 110.1.1., 7., 10–11. →MZ II. E 149.1.1., 20–26. →MZ II. G 148.1.30. →MZ III. J 21.1.30.

H 39. Többfajta betegségben szenvedők gyógyulása. A transzcendens erők kegyelméből/a szentek érdemeiért/az isteni személy képmása előtt/a kegyhelyen/a szentkút vize által többfajta betegségben szenvedők gyógyulnak meg.

KM: H. n. – 9 (MA I. III.11., V.3., 4., 8., 11.; MA II. II.33., 53., 57., 64.); H. n. (Bonfini, 2.7.345.).

DT: Boldogasszony (Horváth Athanáz, 1926. 38–40.).

FF: Mátraverebély (EA 3527/5. – Hofer Tamás gy., 1950).

SZ: Csíksomlyó (Bárh János, 2000. 39. – 1784).

H 40. A meggyógyult állatok.

H 40.1. Az elmúló marhavész. A vidéket sújtó marhavész megszűnéséért Szűz Mária hajósi/máriaradnai kegyképéhez zarándokolnak az emberek, és fohászaik nyomán a ragály elmúlik. / Bár a környező településeken mindenütt hatalmas pusztítást visz végbe az állatok között a fertőző betegség, az a gazda, aki Szűz Mária kegyképének oltalmába ajánlja az állatait, a jószágaiban semmi kárt nem szenved.

AF: Hajós (Telecskay, 1891. 47–48.; Lukácsy István, 1937. 44.).

AF–ER: Máriaradna (Világos Berkes-hegy, 1796. 88–89.).

→MZ V. G 32.

H 40.2. A meggyógyult vak ló. Egy Szent Margit sírjához zarándokló kun vak lova a szent érdemeiért meggyógyul. / A török basa/egy magyar úr vak lova vissza-

nyeri a látását, miután a gazdája megmosta a ló szemét a szentkút (a somogyvári Szentescica-forrás/a jánoshegyi Szentkút/a pozbai Szentkút) vizével.

KM: H. n. (MA II. II.31.).

DT: Somogyvár (Horváth József, 1975. 236. – Canonica visitatio, 1749); Gyarmat (Vajkai Aurél, 1942. 121. – vallásos ponyvanyomtatvány).

FF: Jánoshegy (Versényi György, 2011. 23. – 1880); Jánoshegy (Magyar Nyelvőr, 1882. 475.); Jánoshegy (Versényi György, 2011. 56. – 1883); Jánoshegy (Uő, 1895. 127.); Kör-möcbánya (EA 16019/6. – Lánzos Zoltán gy., 1977); Fajkürt (MZA 97044. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013).

ER: Nagycég/Kiscég* (Csiffáry Tamás, 1993. 44–45. – Magyar Hírmondó, 1781).
→MZ II. E 149.1.29.

H 40.3. A sebes kutya. Egy sebes/rühes kutyát beledobnak a szentkút vizébe. Amikor a kutya kijön a vízből és megrázkódik, a sebei mind lepotyognak róla. / A már haldokló kutyát elviszi a gazdája a kegytemplomba, és ott imádkozik az állatért. A kutya hamarosan meggyógyul.

DT: Jásd (Vajkai Aurél, 1940. 64.).

FF: Szob (MZA 109754. – Magyar Zoltán gy., 2017).

H 40.4. A törött lábú juh. A pásztor megmossa törött lábú birkája lábát a gyógyforrás vizében, mire az állat csontjai összeforrnak.

FF: Biste (MZA 99769. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2014).

H 40.5. A kegyszoborhoz érintett mogyorófavessző. A beteg tehén hátát megdörzsölik a kegyszoborhoz (Szűz Mária csíksomlyói kegyszobrához) érintett mogyorófavesszővel, és az állat nyomban kérődzni kezd.

MO: Lészped (Kóka Rozália, 1984. 627.).

H 41–50. A gyógyulás ideje

Kitüntetett időpontok, amikor a gyógyulásra a legtöbb esély van/amikor a csodás gyógyulás bekövetkezik.

H 41. A karácsony esti gyógyulás. A szentkútról hozott vízben Jézus születésének estjén fürdik meg a beteg, és meggyógyul.

MO: Trunk (Peti Lehel, 2012. 76–77.).

H 42. Az úrszeredáján történő gyógyulás. Aki úrszeredáján megmosdik a szentkút vizében, az kigyógyul a betegségeből.

SZ: Oroszhegy (Siménfalva (Csáki Árpád–Pál–Antal Sándor, 2013. 173. – Pesty Frigyes, 1864. Udvarhelyszék); Oroszhegy (Bárh János, 1998. 36.); Oroszhegy* (Harangozó Imre, 1998. 57.); Székelyvarság – 3 (Mészáros Ágnes, 1998. 411., 445.); Oroszhegy (MZA 65971. – Magyar Zoltán gy., 2007); Oroszhegy (Márkó Zsuzsa, 2010. 103. – Mihály Tibor gy.).

H 43. Az áldozócsütröttöki gyógyulás. Aki áldozócsütröttök napján/áldozócsütröttökre virradóra, de még a napfelkelte előtt megmosdik a szentkút vizében, az kigyógyul a betegségéből.

SZ: Simonfalva (Csáki Árpád–Pál-Antal Sándor, 2013. 173.); Oroszhegy (Gál Péter József, 2017. 169. – 1993); Oroszhegy (Bárth János, 1998. 36.); Székelyvarság – 3 (Mészáros Ágnes, 1998. 411., 445.); Oroszhegy* (Harangozó Imre, 1998. 57.); Oroszhegy – 2 (Oroszhegy (Harangozó Imre, 2003. 104.); Oroszhegy (MZA 65971. – Magyar Zoltán gy., 2007); Oroszhegy (BBE MIK D-282/93. – Hajdó Hajnal Réka gy., 2008); Oroszhegy (Márkó Zsuzsa, 2010. 35.).

H 44. A nagypénteki gyógyulás. Aki nagypénteken (nagypéntek éjszakáján/nagypéntek hajnalban) megfürdik/megmosdik a szentkút/a gyógyforrás vizében, az kigyógyul a betegségéből. / A patakról nagypéntek hajnalban vitt aranyosvíz gyógyítja a sebeket, mert Jézus is akkor szenvedett. / A szentasszony csakis pénteki napon gyógyít.

FF: Pribel (Csáky Károly, 2004. 19.).

ER: Rév – 2 (Juhász Viktor–Juhászné Orth Ibolya, 2002. 132.); Kisbács (Vasas Samu–Salamon Anikó, 1986. 136.).

DT: Tardos (Hála József–Kemecsi Lajos, 2002. 278.).

H 45. A pütkösi gyógyulás. Aki pütkösd hajnalán megmosdik a szentkút/a gyógyforrás vizében, az kigyógyul a betegségéből/minden vágya teljesül.

FF: Verőce (Kolacskovszky Lajos, 1938. 188.).

ER: Rév (MZA 91053. – Magyar Zoltán gy., 2011.).

H 47. Az újhholdkor történő gyógyulás. Aki újhholdkor megfürdik a szentkút vizében, az kigyógyul a betegségéből. / Az újhhold vasárnapján a kegyhelyet felkereső beteg meggyógyul.

DT: Gyöngyösmellék (Pesti János szerk., 2002. 361. – 1982); Gyöngyösmellék (L. Imre Mária, 1995. 207.; Uő, 2000. 175.); Homokkomárom (Sándor Ildikó, 1999. 478.).

H 48. A hajnali gyógyulás. Aki még azelőtt megmosdik a szentkút (a kővágótöttösi Szent László-kút/az ipolyfödemesi Medve-kút/a jászberényi Szentkút/a szoboki Martonfű-kút/az oroszhegyi Urusos kút) vizében, hogy felkelne a Nap, kigyógyul a betegségéből.

DT: Bakonya (Baranya megye földrajzi nevei I., 1982. 654.).

FF: Ipolyzécscsénke/Ipolyfödemes (Csáky Károly, 1993. 105–106., 106.; Uő, 2010. 91.); Ipolyfödemes (Hála József, 1993. 76.; Uő, 2000. 340.); Kelenye (MZA 84046. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010).

AF: Jászberény (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 228.).

ER: Zsobok (Szabó Géza, 1940. 24–25.); Zsobok – 2 (Magyar Zoltán, 2004a. 252., 253.).

SZ: Lókod (Csáki Árpád–Pál-Antal Sándor, 2013. 148. – Pesty Frigyes, 1864. Udvarhelyszék); Oroszhegy (Harangozó Imre, 2003, 104.); Oroszhegy (MZA 65971. – Magyar Zoltán gy., 2007); Oroszhegy (BBE MIK D-282/93. – Hajdó Hajnal Réka gy., 2008); Székelyvarság – 2 (Magyar Zoltán, 2011a. I. 210.).

H 49. Az éjféλι gyógyulás. A kegyhelyre zarándokló és a templomban éjjel 12 órakor is imádkozó betegek meggyógyulnak.

DT: Andocs (Vajkai Aurél, 1942. 128. – 1939); Csatka (Pereszlényi Mária, 1941. 285.).

H 51–60. A csodás módon meggyógyultak

H 51. A meggyógyultak társadalmi hovatartozása.

H 51.1. A meggyógyult főurak. Arisztokraták/várurak és azok feleségének, gyermekeinek csodás gyógyulása.

DT–SZ.

H 51.2. A meggyógyult főpapok. Püspök/apát csodás gyógyulása. / A püspök csodás gyógyulását követően elrendeli a kegyhelyen történt csodák még élő tanúinak meghallgatását és a tanúvallomások jegyzőkönyvbe vételét.

SZ: Csíksomlyó (Jordánszky Elek, 1836. 138.).

H 51.3. A meggyógyult papok. Papok/szerzetesek/remeték csodás gyógyulása.

DT–MO.

H 51.4. A meggyógyult nemesek. Nemesi rangú személyek/földbirtokosok és azok családtagjainak csodás gyógyulása.

DT–SZ.

H 51.5. A meggyógyult polgárok. Városi polgárok/kereskedők/iparosok/kézművesek/mesteremberek csodás gyógyulása.

DT–SZ.

H 51.6. A meggyógyult katonák. Különféle betegségbe esett/harci sérülést szenvedett katonák csodás gyógyulása.

DT–MO.

H 51.7. A meggyógyult munkások. Inasok/cselédek/gyári munkások csodás gyógyulása.

DT–SZ.

H 51.8. A meggyógyult pásztorok. Pásztorok/a pásztor kisfiának csodás gyógyulása.

DT–SZ.

H 51.9. A meggyógyult parasztok. Földművelésből élő falusi emberek csodás gyógyulása.

DT–MO.

H 51.10. A meggyógyult gyerekek. Csecsemők/különböző korú és státuszú gyerekek csodás gyógyulása.

DT–MO.

H 52. A külhoni meggyógyultak.

H 52.1. A bécsi úrnő gyógyulása. Egy bécsi úrnő/gazdag polgárasszony a máriavölgyi/a sümegi/az andocsi kegyhelyen csodás módon meggyógyul.

DT: Máriavölgy (Pásztor Lajos, 1943. 11. – 17. század); Sümeg (Kiss Fábián, 1703. Előszó, *4.); Andocs (Pethő Lénárd, 1929. 46. – 1731); Sümeg (Jordánszky Elek, 1836. 85–86.); Sümeg (Gebhart, Johann, 1856. II. 340–341.); Sümeg (Paulovits Sándor, 1930. 48–49.); Sümeg (Kocsis Ödön, 1940. 7–10.); Sümeg (Bálint Sándor, 1977. I. 216.); Sümeg (Szenthelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 112.); Sümeg (Barna Gábor, 1990. 145.); Sümeg (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 256.).

→MZ V. C 19.2.

H 52.2. A brünni leány gyógyulása. Két brünni vak leány a máriavölgyi kegyhelyre zárandokolva gyógyul meg.

DT: Máriavölgy (Pásztor Lajos, 1943. 11. – 1734–1784).

H 52.3. A sziléziai asszony gyógyulása. Egy megbénult sziléziai asszony és nyalyatörős fia a lorettomi kegyhelyre zárandokolva gyógyul meg.

DT: Lorettom – 2 (Mohl Adolf, 1909. 45.).

H 52.3. A meggyógyult német katonák. Egy beteg német katona Szűz Mária képéhez zárandokolva/a gyógyító vizű szentkútra találva meggyógyul.

DT: Andocs (Pethő Lénárd, 1919. 46. – 1727); Sümeg (Kocsis Ödön, 1940. 19., 45. – 18. század); Máriakálnok (Pávai Antal, 1903. 13–14.); Lajtakáta, Szigetköz/Máriakálnok, Gálos (Ruff Andor, 1928/1938. 56–57., 64–66., 77.).

FF: Mátraverebély-Szentkút (Szentmihályi Mihály, 1797. 71. – 1729).

H 52.4. A meggyógyult hollandok. Az erdélyi Mária-jelenés helyszínére zárandokló hollandok meggyógyulnak.

ER: Mikefalva (Magyar Zoltán, 2005a. 122.).

H 52.5. A meggyógyult románok. Csíksomlyóra zárandokol egy regáti román család. Miután a beteg ruháját hozzérintik Szűz Mária szobrához, a gyerek csodás módon meggyógyul.

SZ: Csíksomlyó (P. Boros Fortunát, 1994. 74. – 1931).

H 52.6. A meggyógyult örmények. Két erdélyi örmény a máriaradnai kegyhelyre zárandokolva kigyógyul hasogató fájdalmaiból.

AF–ER: Máriaradna (Dugonics András, 1810. 123.).

H 53. A meggyógyult törökök.

H 53.1. A kanizsai basa gyógyulása. A nagybeteg kanizsai basa hallván Szent László templomának csodás hírért, elküldi a kegyhelyre az egyik keresztény foglyát, hogy az imádkozzék a gyógyulásáért/hogy vigyen neki a szentkút vizéből. A basa meggyógyul, és hálából szabadon engedi a foglyot, ő maga pedig kereszténnyé lesz.

DT: Búcsúszentlászló (Gál Péter József, 2017. 549. – Kósa Jenő feljegyzése, 1774); Búcsúszentlászló (N. Szabó Gyula, 1925. I. 15.); Búcsúszentlászló (Tüskés Gábor, 1993. 221. – Takács Ince és Pfeiffer János gy., 1948); Búcsúszentlászló (EA 3974/2. – Szentmihályi Imre gy., 1953); Búcsúszentlászló (Bálint Sándor, 1977a. 2.); Búcsúszentlászló (EA 25050. – Gergely Sándor gy., 1992); Nemeshetés, Vindornyalak (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 305–306.; Gál Péter József, 2017. 550.).

→MZ II. D 215.2.

H 53.2. A pécsi török basa gyógyulása. A pécsi török basa kételkedik a mecsek-szentkúti forrás vakságot gyógyító erejében, mire isteni büntetésként maga is elveszti a látását. A basa egy keresztény földművessel hozat magának vizet a forrásból, és csodás módon újra látni kezd. Az eset hatására maga is keresztény hitre tér.

DT: Pécs (Tüskés Gábor, 1993. 221. – pálos rendi feljegyzés, 1726).

H 53.3. A sebesült basa. Egy török basa sebesülten marad a csatatéren, és a magyarok fogságába esik. Rabságában megfogadja, hogy ha meggyógyítja őt a keresztények istene, őrtornyot épített a keresztény templom mellé. A basa meggyógyul, és szabadulása után beváltja fogadalmát, így épül fel a bodonhelyi vigyázó templomtorony.

DT: Bodonhely (Nagy Gyula, 1995. 133. – 1932).

H 53.4. A visszavitt szobor. Egy török parancsnok visszavonulás közben magával hurcolja Szűz Mária röjtökmuzsaji kegy-szobrát/a szobor fejét. Útközben megbetegedik, és amikor az állapota súlyosra fordul, egy keresztény fogoly figyelmezteti, hogy ez Isten büntetése, és addig nem lesz jobban, amíg vissza nem szolgáltatja jogos tulajdonosainak a szobrot. A török a fogollyal visszaküldi a szobrot az eredeti helyére, mire azonnal meggyógyul.

DT: Röjtökmuzsaj (XJMNA 46–65/11. – Eröss László gy., 1956); Röjtökmuzsaj (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 245.).

H 53.5. Törökök gyógyulása (egyéb hagyományok). A bodajki szentkútban megfürdő beteg törökök csodás módon meggyógyulnak. / A bácsi Szent Antalkápolnát hálából egy előkelő török építi fel, mert egy ferences barát meggyógyítja fia orvosolhatatlannak hitt szembaját.

DT: Bodajk (P. Takács J. Ince–Pfeiffer János, 2001. I. 165.).

AF: Bács (Bálint Sándor, 1943. 164.).

H 53.7. A keresztény hitre tért törökök. A csodás módon meggyógyult pécsi/kanizsai basa keresztény hitre tér, és emlékjelként a pajzsát és a kardját a (búcsúszentlászlói) kegytemplom falára akasztja. / Egy a Maros vízében fuldokló török a máriaradnai kegyképhez fohászkodik segítségért, mire sikerül partra evickélnie. Szerencsés megmenekülése miatt keresztény hitre tér.

DT: Pécs (Tüskés Gábor, 1993. 221. – pálos rendi feljegyzés, 1726); Búcsúszentlászló (N. Szabó Gyula, 1925. I. 15.); Búcsúszentlászló (Tüskés Gábor, 1993. 221. – Takács Ince és Pfeiffer János gy., 1948); Búcsúszentlászló (Bálint Sándor, 1977a. 2.).

AF–ER: Máriaradna (Világos Berkes-hegy, 1796. 58–59.).

H 55. A meggyógyult protestánsok. Egy protestáns (evangélikus/református) vallású ember súlyos/orvosolhatatlannak tartott betegségben szenved. Látva a katolikusok példáját, végső reményeként maga is elzarándokol Szűz Mária kegyhelyére/a katolikusok által látogatott szentkúthoz, és hamarosan jobban lesz, meggyógyul.

DT: Loretom – 2 (Mohl Adolf, 1909. 45., 46. – 1659, 1688); Sümeg – 2 (Kiss Fábán, 1703. 20–24., 143–146.); Sümeg – 3 (Kocsis Ödön, 1940. 40–41. – 18. század eleje); Szentantal (Bölcskey Ödön, 1997. 77. – 1716); Andocs – 3 (Pethő Lénárd, 1929. 45., 49–50., 50. – 1722, 1733); Buda* (Bálint Sándor, 1977. II. 122. – 18. század); Boldogasszony (Horváth Athanáz, 1926. 42.).

FF: Püspökhatvan (Szarka Gyula, 1947. 81. – 1674); Püspökhatvan (Tomisa Ilona szerk., 2002. 146–147. – 1675); Mátraverebély-Szentkút (Chinorány Ede, 1929. 19., 42–43. – Benkovics Mihály nyomán, 1705, 1735); Mátraverebély-Szentkút (Roznik Rajnér, 1939. 98. – Benkovics Mihály nyomán, 1705); Mátraverebély-Szentkút – 3 (Szentmihályi Mihály, 1797. 48–49. – 1735–1736); Mátraverebély-Szentkút – 5 (OSZK K Fol.Hung. 2378/39–40., 91–92., 99–100. – Lencsés Kornél gy., 1735, 1840); Mátraverebély-Szentkút – 2 (Fludorovics Zsigmond, 1912. 18., 18–19. – 1735); Drégelypalánk/Hont-Csitár (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 82.); Debrőd (Magyar Zoltán, 2001a. 586.); Bény (MZA 1585. – Magyar Zoltán gy., 2006); Nagyida (MZA 84585. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008).

ER: Bádok* (Vajkai Aurél, 1943. 46.).

SZ: Oroszhegy (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 99.); Oroszhegy (Tánczos Vilmos, 2006. 262. – Vass Melánia gy.).

H 55.1. A katolikus hitre tért protestánsok. A csodás gyógyulás hatására a kegyhelyre zarándokló protestáns ember katolikus hitre tér/beváltja felépülése esetére tett fogadalmát és katolikus hitre tér. / Egy protestáns látva a másokkal történt csodás gyógyulást/gyógyulásokat, maga is áttér a katolikus vallásra.

DT: Loretom – 2 (Mohl Adolf, 1909. 45., 46. – 1659, 1688); Máriavölgy (Pásztor Lajos, 1943. 14. – 1700); Sümeg – 2 (Kiss Fábián, 1703. 21., 143–146.); Sümeg – 4 (Kocsis Ödön, 1940. 40–41. – 18. század eleje); Szentantal (Bölcskey Ödön, 1997. 77. – 1716); Andocs – 2 (Pethő Lénárd, 1929. 49–50., 50. – 1733); Rábapatonna (MZA 71623. – Lackovits Emőke gy., 1969); Sümeg (Szenhelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 112.); Sümeg (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 256.).

FF: Püspökhatvan (Szarka Gyula, 1947. 81. – 1674); Püspökhatvan (Tomisa Ilona szerk., 2002. 146–147. – 1675); Mátraverebély-Szentkút (Chinorányi Ede, 1929. 42–43. – Benkovics Mihály nyomán, 1705); Mátraverebély-Szentkút (Roznik Rajnér, 1939. 98. – Benkovics Mihály nyomán, 1705); Mátraverebély-Szentkút – 2 (Szentmihályi Mihály, 1797. 48., 49. – 1735, 1736); Mátraverebély-Szentkút – 2 (OSZK K Fol. Hung. 2378/91–92., 99–100. – Lencsés Kornél gy., 1735, 1840 k.); Mátraverebély-Szentkút (Chinorány Ede, 1929. 29. – 1735); Selmecbánya – 2 (Hidvéghy Árpád, 1900. 15., 20.); Bény (MZA 1585. – Magyar Zoltán gy., 2006).

H 56. A meggyógyult zsidók. Egy súlyos lábbetegségben szenvedő zsidó férfi a katolikus zarándokok példáját követve megmossa lábait a szentkút (a csatkaai Szentkút/a Básti-hegyen lévő szentkút) vizében, és meggyógyul. / Egy zsidó földbirtokos trágát hordat a szentkútba, de a víz újra és újra kiforrja magát. Amikor a zsidó belenyugszik Isten akaratába, beteg felesége nyomban meggyógyul. / Egy erdélyi zsidóasszony a deportálás alkalmával a csíksomlyói Szűzanyához fohászkodik segítségért, és gyermekével a karján kiáll a sorból, és mivel az örök közül senki sem veszi észre a szökést, megmenekül.

DT: Csatka (Vajkai Aurél, 1940. 58. – 1866); Kürt (Danczi Lajos, 1999. 39.); Csatka (S. Lackovits Emőke, 2004. 261.).

FF: Egyházasbást (Barna Gábor, 1985. 167.); Péterfalva, Egyházasbást (Magyar Zoltán, 2006b. 118., 119.).

SZ: Gyimes: Komját száda* (Magyar Zoltán, 2003. 703.).

H 56.1. A megkeresztelkedett zsidók. Egy erdélyi zsidó asszony a csíksomlyói csodatévő kegyszobor oltalmába ajánlja magát, és megmenekül a deportálástól. Hálából a családjával együtt áttér a katolikus hitre, és Csíksomlyóra zarándokol.

SZ: Gyimes: Komját száda (Magyar Zoltán, 2003. 703.).

H 57. A meggyógyult ortodoxok. A katolikus kegyhelyre zarándokló ortodox románok csodás módon kigyógyulnak a betegségeikből.

MO: Sztánfalva/Tatros, Szeredvásár (Domokos Pál Péter, 1987. 366. – Codex Bandinus, 1646–1648).

H 59. A fogadalomszegés miatt visszatérő betegség. Gyógyulását követően a fogadalmat tett személy megfélekedzik az ígétéről (a felajánlott adományról/arról, hogy katolikus hitre tér), illetve mások rábeszélésére meggondolja magát, mire visszatér a betegségé/még súlyosabban betegszik meg.

→MZ V. A 24.

H 61–70. Fogadalmi ajándékok

H 61. Csodás gyógyulás emlékére épített templom. A csodás módon meggyógyult beteg/a beteg hozzátartozója hálából templomot/kápolnát épít.

→MZ I. G 81.

H 62. Csodás gyógyulás emlékére állított kereszt. A csodás módon meggyógyult beteg/a beteg hozzátartozója hálából köztéri/út menti keresztet állít.

→MZ V. E 14.

H 63. Csodás gyógyulás emlékére faragott szobor. Egy páztorfú hálából csodás gyógyulásáért/egy páztor hálából fia csodás gyógyulásáért Szűz Mária-szobrot farag, amit a kegyhely oltárára helyez. / Csodás gyógyulás emlékére készítettett Mária-szobor.

F: Mátrafüred (EA 15623/4. – Krigovszky Anna gy., 1967); Parád (EA 15626/6. – Godó Ágnes gy., 1967).

→MZ V. C 8.6–7.

H 64. Csodás gyógyulás emlékére ajándékozott Mária-kép. Betegségből való felépülés érdekében/a csodás gyógyulás miatt érzett hálából festetett/vásárolt/távoli kegyhelyről hozott és a templom javára felajánlott Mária-kép.

→MZ V. B 3.2.1. →MZ V. B 4.1–3.

H 65. Fogadalmi votív tárgyak.

H 65.1. A kegytemplom javára ajánlott aranyofferek. A csodás gyógyulás emlékére a beteg ember aranyérmét/aranyláncot/a betegségre utaló aranytárgyat (aranykezet, aranszívét stb.) ajánl fel a kegytemplom javára.

DT: Lorettom (Mohl Adolf, 1909. 44. – 1646); Andocs (Pethő Lénárd, 1929. 123. – 1885); Sümeg (Kocsis Ödön, 1940. 32.).

AF: Máriabesnyő (P. Bartal Ince, 1929. 85.).

H 65.2. A kegytemplom javára ajánlott ezüstofferek. A csodás gyógyulás emlékére a beteg értékes ezüstitárgyat/a betegség jellegére utaló, a beteg testrészt mintázó ezüstitárgyat (ezüstitábat, ezüstkezet, ezüstszívét, ezüstszipárt stb.) ajánl fel a kegytemplom javára.

DT: Szentantal (Bölcskey Ödön, 1997. 78. – 1718); Sümeg – 7 (Kocsis Ödön, 1940. 23–24., 27., 31., 38., 46. – 18–19. század); Boldogasszony (Horváth Athanáz, 1926. 43.).

FF: Vác (Tragor Ignác, 1929. 10.).

AF: Máriabesnyő – 2 (Fludorovics Zsigmond, 1913. 26., 29.); Máriabesnyő – 7 (P. Bartal Ince, 1929. 84–85.).

AF–ER: Máriaradna – 3 (Világos Berkes-hegy, 1796. 74–75., 84., 92.).

SZ: Csíksomlyó (Művelődés, 1990. 6–7. szám, 7. – P. György József feljegyzése).

H 65.3. A kegytemplom javára ajánlott ékszerek. A csodás gyógyulás emlékére a beteg értékes ékszereit ajánlja fel a kegytemplom javára.

DT: Szentantal (Bölcskey Ödön, 1997. 78. – 1716).

AF: Máriabesnyő (Fludorovics Zsigmond, 1913. 28. – 1780); Máriabesnyő (P. Bartal Ince, 1929. 85.).

H 65.4. A kegytemplom javára ajánlott egyéb votív tárgyak. A csodás gyógyulás emlékére a beteg által felajánlott egyéb offerek (viaszszobrok, kovácsoltvas-offerek stb.).

DT–SZ.

H 66. A kegytemplom javára ajánlott fogadalmi képek. A csodás gyógyulás emlékére a beteg fogadalmi képet festet a gyógyulás/az imameghallgatás körülményeiről, és a képet a kegytemplom javára ajánlja fel.

DT: Szentantal (Bölcskey Ödön, 1997. 77. – 1716); Andocs – 2 (Pethő Lénárd, 1929. 48. – 1731).

AF: Máriabesnyő (Fludorovics Zsigmond, 1913. 28.).

DT–SZ: A kegytemplomban látható fogadalmi képek.

H 67. A kegyzoborra hímezett ruha. A meggyógyult asszony fogadalmához híven palástot, hímezett kendőt varr/ajánl fel a kegyzobor javára.

DT: Sümeg – 3 (Kocsis Ödön, 1940. 31–32. – 1882–1906).

H 68. A kegytemplom javára ajánlott méhcsalád. Egy férfi saját maga/felesége gyógyulásának reményében egy kas méhet ajánl fel a kegytemplom javára.

→MZ V. A 24.

H 69. Csodás gyógyulást megörökítő egyéb votív tárgyak.

H 69.1. A kegytemplomban kifüggesztett fegyverek. A keresztény hitre tért török basa kifüggesztett pajzsa és kardja. / A kard, amellyel a csodás módon meggyógyult beteget megsebezték.

DT: Búcsúszentlászló (Bálint Sándor, 1977a. 2.); Búcsúszentlászló (EA 2550. – Gergely Sándor gy., 1992); Celldömölk (Fáy [Zoltán], 2007. 33.).

H 69.2. A kegytemplomban kifüggesztett kígyócsontváz. Egy révkomáromi asszony/egy leány a vízzel együtt óvatlanul megiszik egy kis kígyót/gyíkot, amely nagy fájdalmat okozva növekedni kezd a szervezetében. Az elkeseredett nő Búcsúszentlászlóra zarándokol, ahol isteni meghallgatásra lel, és a már nagyra nőtt állat a búcsúsok szeme láttára távozik belőle. Jeles emlékül a templom falára függesztik ki a kígyó/a gyík csontvázát.

DT: Búcsúszentlászló (N. Szabó Gyula, 1925. I. 15.); Búcsúszentlászló (Vajkai Aurél, 1942. 137.); Búcsúszentlászló (Barna Gábor, 1990. 38–39.); Vindornyalak (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 308.; Gál Péter József, 2017. 553. – 1992).

DT–SZ: Istensegítség/Búcsúszentlászló (Bosnyák Sándor, 1977. 152.).
→Hiedelemmondák.

H 70. A vendégül látott keresztalja. Egy székely asszony megfogadja, hogy ha súlyosan beteg édesanyja meggyógyul, megkínálja majd a csíksomlyói búcsúba igyekvő keresztalját. Az édesanya felépülését követően az asszony azóta minden pünkösdkor felszeletelt kaláccsal várja a falun keresztül vonuló búcsújárókat.

SZ: Gyimes: Csinód (Magyar Zoltán, 2009a. 269–270.).

H 71–80. A megváltott egészség

H 71. A szentkútba dobott pénzérmék. A gyógyulást remélő betegek aprópénzt dobálnak a szentkút vizébe/pénzt dugnak a szentkút melletti fák odvába, megváltandó vele az egészségüket.

DT: Andrásfa* (DE MNYT K-494/54. – Nagy Erzsébet gy., 1967); Kővágóóttós (Baranya megye földrajzi nevei I., 1982. 663.).

FF: Lintich* (Tóth Sándor, 1879. 757.); Ipolyfödémés (Höke Lajos, 1866. 734.); Pribel (Csáky Károly, 2004. 19.).

AF: Szabadka/Sándor (Matijevics Lajos, 1971. 142.).

ER: Kalotaszentkirály (Téglás Gábor, 1912. 167.); Belényesújlak (MZA 88526. – Magyar Zoltán gy., 2008).

SZ: Oroszhegy (Gál Péter József, 2017. 169. – 1993); Farkaslaka (Jakab Rozália, 1998. 29.); Oroszhegy (Bárth János, 1998. 36.); Oroszhegy (Harangozó Imre, 1998. 57.; Uő, 2001. 364.); Székelyvarság (Mészáros Ágnes, 1998. 445.); Oroszhegy (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 97.); Oroszhegy (Harangozó Imre, 2001. 365.); Oroszhegy (BBE MIK D-282/77. – Hajdó Hajnal Réka gy., 2008); Oroszhegy – 2 (Márkó Zsuzsa, 2010. 35., 36.); Oroszhegy, Zetelaka (Magyar Zoltán, 2011a. I. 210.).

H 72. Fákra aggatott fogadalmi rongyok. A gyógyulást remélő betegek megmosdanak a szentkút/a gyógyforrás vizében, majd rongyaikat/ruhájuk egy darabját a forrás melletti fákra, bokrokra aggatják, otthagynak vele a betegségüket is. / A gyógyulást remélő betegek egy tájegység-szerte nevezetes szent fa ágaira/szent barlang bejárata mellé/út menti keresztekre helyezik ruhadarabjaikat, megváltandó vele az egészségüket.

KM: H. n. (Grynaeus Tamás, 2002. 93. – Nagy Ferenc feljegyzése, 1767).

DT: Dömös (Nedeczky László, 1880. 112.); Csobánka (Herrmann Antal, 1889. 158.); Wlislöck Henrik, 1894. 321–322.); Dömös (Kőrösi László, 1890. 174.); Bagonya, Dobronak (Gönczi Ferencz, 1905. 352.); Mucs/Máriapapd (Bellosics Bálint, 1908. 98–99.); Csatka (Vajkai Aurél, 1940. 68–69.); Andocs, Celldömölk, Csatka, Csobánka (Uő, 1942. 132–133.); Kórógy (Penavin Olga, 1975. 108.); Kemenestaródfa (Vas megye földrajzi nevei, 1982. 447.); Szigetvár (Baranya megye földrajzi nevei I., 1982. 354.); Medina (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 225.); Kocsola (L. Imre Mária, 1995. 205.); Baranyai-hegyhát* (Uő, 1998. 155.); Öskü* (Veszprém megye földrajzi nevei IV., 2000. 207.); Kesztlőc (Kövecses Varga Etelka, 2004. 18.).

FF: Kassa vidéke (Csaplovics János, 1829. II. 276.); Ipolyfödemes (Ipolyi Arnold, 1854. 203.; A tengeri kisasszony, 2006. 243.); Gyügy (Palugyay Imre, 1855. IV. 666.); Pribel (Szoboki Ferenc, 1857. 337.); Ipolyfödemes, Mere, Pribel, Szenográd (Hóke Lajos, 1866. 734.); Rimaszombat (Ferenczi Imre, 1960. 21–21. – Bodon J. gy., 1877); Szobránc (Siegmetth Károly, 1889b. 18.); Vác (Hanusz István, 1889. 273.; Uő, 1893. 256.); Rimaszombat (Ethnographia, 1894. 116.); Kassa (Abaúj-Torna vármegye és Kassa, 1896. 208.); Bánfalva (Istvánffy Gyula, 1911. 293.); Nagyvisnyó (Ferenczi Imre, 1960. 21. – Fodor F. gy., 1930); Vác (Roznik Rajné, 1948.); Baskó, Mogyoróska (Ferenczi Imre, 1960. 21.); Hét (Uo. – Ujváry Zoltán közlése); Monok (EA 12699. – Zsuffa Tibor gy., 1960); Somoskőújfalu (DE MNYT K-508/23. – Nagy Ágnes gy., 1967); Baskó (Grynaeus Tamás, 2002. 95. – Hoppál Mihály gy.); Gyügy, Mere, Pribel, Szenográd (BBMNA 2/31. – Hála József gy., 1974); Taktaszada (Szabó Lajos, 1975. 497.); Rozsnyó vidéke/Rudna (Bálint Sándor, 1977. II. 75.); Karancslapujtő (PMNA 716/2. – Telek Erzsébet gy., 1975); Pányok (Kunt Ernő, 1983. 18.); Vecseklő/Básti-hegy, Egyházasbást (Barna Gábor, 1985. 164–165., 166.); Szanda, Vác (Limbacher Gábor, 1989. 379–380., 380.); Mátraverebély-Szentkút (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 222.); Jászó (Stibrányi Gusztáv, 1994–1995. 17. szám, 2.); Debrőd (Magyar Zoltán, 1998a. 131.); Jósfaő – 2 (Magyar Zoltán, 2001a. 586.); Ecséd (Csiffáry Gergely, 2006. 406.); Csáb, Dacsókeszi, Sajógömör (MZA 84052., 84048., 92861. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008–2010).

AF: Makó vidéke* (Wlislocki Henrik, 1894. 324.); Nagyszalonta (Szendrey Zsigmond, 1914a. 320.); Szabadka/Sándor (Donáth György, 1934. 6–8.); Pancsova* (Schneewis, Edmund, 1961. I. 3. 18., valamint 3. kép); Szabadka (Matijevics Lajos, 1971. 142–143.); Dávod* (Grynaeus Tamás, 2002. 95.).

ER: Kalotaszeg (Herrmann Antal, 1893. 139.); Felső-Maros mente/Istenszéke, Szilágysomlyó (Wlislocki Henrik, 1894. 321.); Gyalu, Szászsebes vidéke* (Uő, 1895. 17.); Fogaras vidéke* (Hanusz István, 1902. 76.); Kalotaszentkirály (Téglás Gábor, 1912. 167.); Apahida* (Kós Károly, 1983. 27. – Orosz Endre feljegyzése); Magyaroköblös – 2 (MZA 82773., 71742. – Magyar Zoltán gy., 2006, 2010).

SZ: Sepsibodok (Hanusz István, 1900. 248. – Zeyk János feljegyzése, 1830); Homoródalmás (Paget, John, 1850. II. 198.; Magyar Zoltán, 2011e. 143. – 1838); Homoródalmás (Kőváry László, 1853. 117–118.); Miklósvár (Magyar Zoltán, 2011b. 141.; Csáki Árpád, 2012. 95. – Pesty Frigyes, 1864. Miklósvárszék); Oroszhegy (Csáki Árpád–Pál–Antal Sándor, 2013. 164. – Pesty Frigyes, 1864. Udvarhelyszék); Kadicsfalva (Orbán Balázs, 1868. I. 115.); Sepsibodok, Ika falva, Maksa (Uő, 1869. III. 53–54., 97., 181.); Uzonkafürdő (Szendrey Zsigmond, 1931c. 98–99.; Ferenczi Imre, 1960. 20–21. – Benedek Elek feljegyzése, 1883); Torja, Sepsiszentgyörgy, Kézdivásárhely* (Herrmann Antal, 1893. 139.); Homoródalmás (Uo., 181.); Háromszék, Tusnádfürdő (Wlislocki Henrik, 1894. 320–321., 322.); Csíksomlyó (Uő, 1895. 17.); Oroszhegy (Téglás Gábor, 1895. 9.); Oroszhegy (Nyárády E. Gyula, 1929. 609.); Oroszhegy (Székelység, 1932. 2. szám, 28.); Torja (MZA 57509. – Balázs Árpád gy., 1972); Sepsibodok (MZA 57569. – Kakas Zoltán gy., 1970-es évek); Csernáton (BBE MIK Á-262/32. – Salamon Ferenc gy., 1975); Farkaslaka (Jakab Rozália, 1998. 29.); Oroszhegy (Bárth János, 1998. 36.); Oroszhegy (Harangozó Imre, 1998. 57.; Uő, 2001. 364.); Székelyvarság (Mészáros Ágnes, 1998. 445.); Oroszhegy (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 97.; Gál Péter József, 2017. 169.); Oroszhegy – 2 (Harangozó Imre, 2001. 365.; Uő, 2003. 104.); Kadicsfalva (Grynaeus Tamás, 2002. 96.); Torja (MZA 21767. – Magyar Zoltán gy., 2003); Sepsikőröspatak (Imreh Lajos, 2006. 154.); Oroszhegy – 2 (Márkó Zsuzsa, 2010. 35., 44.); Oroszhegy (Uo. 103. – Mihály Tibor gy.); Oroszhegy – 2, Zetelaka (Magyar Zoltán, 2011a. I. 200., 210.).

H 72.1. Keresztre aggatott rongyok. A betegek a rongyaikat út menti kereszttekre/a temetői kereszttekre/a szentkúti keresztre aggatják a gyógyulás reményében.

DT: Baranyai-hegyhát*.

FF: Abaúj-Torna megye, Kassa vidéke, Rimaszombat.

SZ: Oroszhegy – 2.

→MZ V. E 51.3.

H 72.2. A szent fára aggatott rongyok. A betegek a rongyaikat a vidék nevezetes szent fájára aggatják.

DT: Öskü*.

SZ: Csíksomlyó.

H 72.3. A barlang elé tett rongyok. A környékbeliek a barlangban lakó tündér kiengesztelése érdekében a barlang (a Homoródalmási-barlang) bejárata elé ingeket függesztenek.

SZ: Homoródalmás – 3.

H 72.4. A földhöz szegezett ing. A beteg gyermek ingecskéjét egy hegytetőre viszik, és ott egy hegyes karóval a földhöz szegezik a gyógyulás reményében.

ER: Kalotaszeg (Herrmann Antal, 1893. 139.).

H 72.5. A fa nyílásába csíptetett ruha. A beteg gyereket egy összenőtt törzsű fa nyílásán/egy kettéhasított fán bújtatnak keresztül, inge egy darabját pedig a fába csíptetik gyógyulást remélve.

FF: Bánfalva, Baskó, Mogyoróska (Ferenczi Imre, 1960. 8., 21.).

→MZ IX. E 50.2.

H 72.6. A járvány ellen kifüggesztett ruhadarab. A vidéken pusztító marhavész ellen lókoponyát, inget vagy rongydarabokat aggatnak a falu határán álló fák ágaira. / A betegségdémon elhárítása, kiengesztelése végett függesztenek ki inget, rongyokat.

SZ: H. n. (Wlislöcki Henrik, 1894. 320–321.).

MO: Magyarfalu, Lábnik (Diószegi Vilmos, 1960. 47., 63.).

→Hiedelemmondák

H 72.7. Az aszály ellen kifüggesztett ruhadarab. A vidéket sújtó aszály megszűnése érdekében az emberek az aszály okozójának lakhelyénél ingeket függesztenek ki.

FF: Makó vidéke (Wlislöcki Henrik, 1894. 324.).

H 72.8. A halott visszajárása ellen kifüggesztett ruhadarab. Otthonától távol meghalt hozzátartozójuk lelkének megnyugtatása céljából az emberek ruhadarabokat függesztenek a házhoz közeli fákra.

SZ: Székelyföld, Gyimes (Herrmann Antal, 1893. 31.).

H 72.10. A szentkútba mártott fehér gyolcs. Kizárólag fehér színű ruhadarabot/rongydarabot szabad mártani a szentkút vizébe és tenni a beteg testrésze, mert csak úgy múlik el a betegség.

FF: Somoskőújfalu.

H 73. A kegyhelyen hagyott mankók. A csodás módon meggyógyult sánták/nyomorékok a kegyhelyen/a szentkút mellett hagyják mankójukat/falábukat kegyes emlékül/a betegség végleges eltávolítása céljából.

DT: Sümeg (Kocsis Ödön, 1940. 44. – 18. század eleje); Szentantál – 2 (Bölcskey Ödön, 1997. 78. – 1716, 1717); Somogyvár (Horváth József, 1975. 236. – Canonica visitatio, 1749); Solymár (Seres István, 1993. 149. – 1759); Jásd (Vajkai Aurél, 1940. 52. – 1771–1780); Buda (Vasárnapi Ujság, 1866. 189.); Magyaregregy (L. Imre Mária, 1995. 202. – Historia Domus, 1866); Vasvár (Bozóth, 1868. 471.); Vasvár (Fehér Mátyás, 1942. 245.); Bodajk (Turisták Lapja, 1922. 106.); Boldogasszony (Horváth Athanáz, 1926. 37.); Búcsúszentlászló (Paulovits Sándor, 1930. 10.); Csatka (Vajkai Aurél, 1940. 66.); Vasvár (Mozsolics Amália, 1943. 74.); Vasvár (SMNK 750/2. – Lendvai Mária gy., 1971); Bodajk (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 294.; Gál Péter József, 2017. 523.); Jásd (S. Lackovits Emőke, 2004. 269.); Kolontár (Uó, 2007. 224.; Uó, 2008. 49.); Hidaskürt (MZA 90639. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).

FF: Mátraverebély-Szentkút (Fludorovics Zsigmond, 1912. 15. – 1682); Mátraverebély-Szentkút (Szentmihályi Mihály, 1797. 68–69. – 1711); Karancslapujtó (Hetény János, 2000. 75. – 1952); Pásztó/Hasznos (Bosnyák Sándor, 2000. 107.); Zsély (MZA 84229. – Varga Norbert gy., 2010).

AF: Hajós (Schön Mária, 2003. 85–86. – 1749); Öregcsertő/Máriakönyve (Eckert Irma, 1937. 35.); Máriakönyve/Vodica (BSH 147-84/17. – Bálint Sándor gy., 1941); Szabadka/Sándor (Matijevec Lajos, 1971. 143.); Szeged vidéke (Grynaeus Tamás, 1974. 165–166.); Biri/Máriapócs (MZA 55031. – Ratkó Lujza gy., 1981); Hajós (Schön Mária, 2003. 74.); Dobóruszka, Hegyi, Mátyóc (MZA 97388., 97386., 97387. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013).

AF–ER: Máriaradna (Dugonics András, 1810. 97.); Máriaradna (Magyary Pál, 1902. 98.).

ER: Zsobok/Középfüld (MZA 25268. – Magyar Zoltán gy., 1999); Kárásztelek (MZA 98051. – Magyar Zoltán gy., 2013).

H 73.1. A kizöldült mankók. Egy sánta koldus jön a szentkúthoz (Pálósszentkút), és megmosogatja benne a fájós lábait. Amint végez a mosdással, meglepetten veszi észre, hogy a lába visszanyerte a régi erejét. A koldus minden segítség nélkül távozik, és indulása előtt leszúrja a mankóit a földbe a forrás mellett. A két mankó nemsokára csodás módon megfogán és kihajt, és az évek folyamán hatalmas fákká terebélyesednek.

AF: Pálösszentkút (Petőfiszállás-Szentkút története, é. n. 4.); Kiskunfélegyháza – 4 (EA 7678/42., 48., 56–57., 66. – Szentmihályi Imre gy., 1949); Tápé (Bálint Sándor, 1971. 634.; Uő, 1980. 400.); Petőfiszállás/Pálösszentkút (Barna Gábor, 1990. 128.; Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 262.); Petőfiszállás/Pálösszentkút (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 221.); Majdán (MZA 55158. – Ábrahám Lívia gy., 2003); Helvécia (Merinu Éva, 2006. 373.).

H 74. A kegyhelyen hagyott hajtű. A gyógyulást remélő zarándokok hajtűiket a kegyhelyen a szentkút melletti fába/bokorba szúrják, hogy kínzó fejfájásuktól megszabaduljanak.

DT: Csatka (Vajkai Aurél, 1940. 68.); Andocs (Uő, 1942. 132.); Vasvár (Mozsolics Amália, 1943. 74.); Andocs (EA 18881/11. – Kaposvári Mária gy., 1972–1974); Andocs (Barna Gábor, 1990. 28.); Andocs (LDMNA 996/3. – Bán Ferenc gy., 1990); Kocsola (L. Imre Mária, 1995. 205.).

H 75. A kegyhelyen hagyott hajtincsek. A kegyhelyre zarándokló nők hajukból egy tincset a szentkút/a kegytemplom melletti fákra, bokrokra aggatnak a gyógyulás reményében/hálából csodás gyógyulásukért/imameghallgatásukért.

DT: Csobánka (Herrmann Antal, 1889b. 158.); Csobánka (Vajkai Aurél, 1942. 132–133.); Vasvár (Mozsolics Amália, 1943. 74.); Kocsola (L. Imre Mária, 1995. 205.).

FF: Ipolyfödemes (Ipolyi Arnold, 1854. 203.; A tengeri kisasszony, 2006. 343.); Pribel (Szoboki Ferenc, 1857. 337.); Vác (Tragor Ignác, 1929. 11.).

ER: Apahida* (Kós Károly, 1983. 27. – Orosz Endre feljegyzése).

H 75.1. A hajfürtökből készített kegykép. Egy özvegyasszony lánya a váci Hét-kápolna szentkútjának vizétől kigyógyul a vakságából. Hálából a lány a levágott hajfürtjeiből a Szent Családot ábrázoló kegyképet készít a kápolna számára.

FF: Vác (Tragor Ignác, 1929. 11.).

H 76. A kegyhelyen hagyott fogak. A fogfájás gyötrelmeitől megszabaduló zarándokok a kegyhelyen hagyják rossz, elszuvasodott fogaikat.

DT: Vasvár (Bozóth, 1868. 471.); Vasvár (Fehér Máttyás, 1942. 245.).

H 78. A gyógyító szikla. Aki a temetőben lévő, Kisboldogasszony napján izzadó kő nedvével mosogatja meg magát, kigyógyul a szembájából. / A szent életű asszony kővé vált testének gyógyító hatása van, ha azt apró darabokra törve és ruhába tekerve a kificamodott/eltört végtagra helyezik. / A szent életű remete sziklába mélyedt ujjainak nyomai gyógyító erővel bírnak: aki megérinti a kéznyomot, kigyógyul a betegségéből. / A szentkúti kővé vált kenyér szilánkjai fogfájás ellen hatásosak. / A Zoborvidéken járó Jézus szamarának sziklába mélyedt patanyomában/a Székelyföldön járó és Gyergyóremete határában megpihenő Artilla sziklába mélyedt fenéknyomában összegyűlt esővíz/hólé gyógyító erővel bír (a reuma/szemölcs elmulasztására alkalmas).

FF: Ispáca (Beke Margit szerk., 1994. 231. – Canonica visitatio, 1634); Trencsén vármegye/Szkalka (Mednyánszky Alajos, 1981. 81. – 1825); Trencsén vármegye/Szkalka (Hanusz István, 1899. 12.; Uő, 1900. 61–62.); Zoborvidék (P. Madar Ilona, 1989. 107.); Mátraverebély, Márkháza (Gál Péter József, 2017. 464. – 1991).

DT: Mersevát (Kovács Jenő, 1984. 38.).

SZ: Gyergyóremete (MZA 99450. – Magyar Zoltán gy., 2014).

→MZ V. H 12.4.3.

J 1–20. SZIKLÁBA MÉLYEDT NYOMOK

J 1–10. Jézus Krisztus nyoma

J 1. Jézus lábnyma. Jézus Krisztus földi vándorlásai/ellenségei általi üldöztetése alkalmával jár a Kárpát-medencében is, és a lábnyma csodás módon több helyen megmarad a kősziklában ott, ahol a határon keresztülmegy/ahol megpihen.

DT:

– A balatonzamárdi Szamárkő: Balatonzamárdi (Margittay Rikárd, 1943. 146.); Balatonzamárdi (Kovács József, 1944. 2002.); Balatonzamárdi (Piller Dezső, 1967. 301.); Balatonzamárdi (EA 16746/4. – Piller Dezső gy., 1970); Balatonzamárdi (Somogy megye földrajzi nevei, 1974. 147.); Balatonzamárdi* (Hála József, 1995a. 272.); Balatonzamárdi (Sebő János, 2012. 20.).

– A malackai ferences templom „szent lépcső”-je: Malacka (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 174.).

– A tatabányai Szentiván-hegyen (Kálviária-hegyen) látható lábnymok: Tatabánya (EA 10141/97–99. – Tilesch Nándor gy., 1938); Tata (Sinkó Ferenc, 1953. 9.).

– A tihanyi lábnym: Tihany (EA 7529/25. – Dobos Ilona gy., 1965).

FF:

– Az áji Istenkocik: Áj – 3 (Magyar Zoltán, 2001a. 255., 290.).

– A gímesí várhegyen látható lábnym: Gímes (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 20.).

– A hídvégardói Szentjánoskövön látható lábnym: Hídvégardó (Magyar Zoltán, 2001a. 256.).

– A kóspallagi Fekete-hegyen látható nyom: Kóspallag (MZA 110749. – Szilágyi Alfréd gy., 2014).

– A körmöcbányai lábnym: Körmöcbánya (Versényi György, 2011. 44. – 1883; Uő, 1895. 124.).

– A Kövi határában látható lábnym: Felfalu, Kisvisnyó – 2, Kövi* (MZA 93114., 93113., 93388., 93115. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2006).

– A Magas-Tátrában látható lábnym: Szepesség (Neidenbach Ákos, 2000. 48. – Rónaky Kálmán gy., 1930).

– A nagybörzsönyi Macska-oldalban (az úgynevezett Nosztrai keresztnél) látható lábnym: Nagybörzsöny (Hála József, 1995a. 274. – 1979); Nagybörzsöny (MZA 108929. – Koczó József gy., 2017); Nagybörzsöny (MZA 109573. – Magyar Zoltán gy., 2017).

– A nagylóci Jézus nyoma: Nagylóc (Antal Károly, 1978. 70. – Simon János gy., 1962); Nagylóc (Hála József, 1995a. 273–274.; Uő, 2016. 95. – 1991); Nagylóc (Csáky Károly, 1992. 139.); Nagylóc (Lengyel Ágnes–Limbacher Gábor, 1997. 64.); Nagylóc (Baráz Csaba–Kiss Gábor–Palkovics Gyula, 2010. 9.).

– A teresztenyei Jézus-nyom: Szőlősardó, Teresztenye (Magyar Zoltán, 2001a. 256–257.).

– A Zobor-hegyi (a Zobor-hegyi Zsibricén/Piliskén) látható lábnymok (Isten nyoma/Krisztus nyoma): Zoborvidék (P. Madar Ilona, 1989. 107.); Béd, Gímes, Menyhe – 3, Nyitragerencsér (MZA 1160., 1158., 1144., 1153., 1157., 1159. – Magyar Zoltán gy., 1998); Zsére (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 20.; Gál Péter József, 2017. 29.).

AF:

– A salánki lábnymom: Salánk (György Horváth László–Lajos Mihály, 1998. 143.); Salánk (MZA 95455. – Magyar Zoltán gy., 2012).

SZ:

– A homoródszentpéteri Sükös-oldalban látható Jézus-kő: Homoródszentjános (MZA 29349. – Magyar Zoltán gy., 2005); Homoródszentpéter (KJNTA 1909-17/6. – Lőrinczi Csilla gy., 2007); Homoródszentpéter (Magyar Zoltán, 2011d. 133.).

– A kézdialmási várhegy (Almás vára/Várerősse) alatt látható lábnymom: Kézdialmás (MZA 57543. – Kedves Péter Lajos gy., 1974); Felsőlemhény (Kakas Zoltán, 1998. 8.; Uő, 1999. 22.).

J 1.1. A békeszerző Jézus. Jézus megjelenik az egymással viszályba keveredett két várúr serege között, és csodás megjelenésével kibékíti őket. Miután Jézus eltűnik, két lábnymomot pillantanak meg a kőben.

DT: Tatabánya (EA 10041/99. – Tilesch Nándor gy., 1938); Tata (Sinkó Ferenc, 1953. 9.).

J 1.2. Az egyik hegyről a másikra lépő Jézus. Jézus Krisztus az egyik hegyről a másikra (a körmöcbányai Kálvária-hegyről a körmöcbányai vasútállomás mellett magasodó sziklára/a zabori Zsibricéről a Pilisre/stb.) lép át, és a lába nyomot hagy a sziklában/a sziklákban.

FF: Körmöcbánya (Versényi György, 2011. 44. – 1883; Uő, 1895. 124.); Zsére (Gál Péter József–Molnár V. József. 1999. 20.); Kolon, Zsére (Magyar Zoltán, 2002. 185.).

J 1.3. A mélybe lökött Jézus. A sátán felviszi Jézust a Magas-Tátra egyik csúcsára. Amerre mennek (a Hincó-tó kőgátján), Jézus lábnymoma megmarad a sziklában. Amikor felérnek a csúcsra, a sátán azt mondja Jézusnak, hogy ugorjon a mélybe, és ha épségben marad, elhiszi neki, hogy isten. Az ördög nem várva a válaszra, letaszítja Jézust a mélységbe, de az angyalok zuhanás közben elkapják, és leteszik őt a Halas-tó mellett arra a sziklára, amit azóta Krisztus Urunk sziklájának neveznek. Az isteni büntetésből kővé vált ördög kősziklája szintén ott áll a közelben.

FF: Szepesség (Neidenbach Ákos, 2000. 48. – Rónaky Kálmán gy., 1930).

J 1.4. A prédikáló Jézus lábnymoma. Jézus egy magas szikláról prédikál a környékbelieknek, és közben a lába nyomot hagy a kőben.

FF: Hídvégárdó (Magyar Zoltán, 2001a. 256.).

J 1.5. A pásztorokat meglátogató Jézus. Jézus Krisztus földi vándorlásai során emlékezve a betlehemi születésre, a pásztorokat mindenhol szívesen keresi fel. Az Áji-hegyen tanyázó pásztoroknál járva a lába nyomot hagy a sziklában.

FF: Áj (Magyar Zoltán, 2001a. 290.).

J 1.6. A szénégetőnél megálló Jézus. Az ellenségei által üldözött Jézus egy szénégető kunyhójának a közelében pihen meg. A szénégető megsajnálja Jézust, és fáradt szamaráért cserébe odaadja neki a sajátját. Jézus hálásan elfogadja a felajánlott cserét, majd hirtelen eltűnik, a nyomai azonban ott maradnak a sziklában.

FF: Nagylóc (Antal Károly, 1978. 70. – Simon János gy., 1962); Nagylóc (Csáky Károly, 1992. 139.).

J 1.7. A gyermek Jézus lábnyoma.

DT: Balatonzamárdi (Piller Dezső, 1967. 301.); Balatonzamárdi (EA 16746/4. – Piller Dezső gy., 1970); Balatonzamárdi (Somogy megye földrajzi nevei, 1974. 147.).

FF: Nagybörzsöny (MZA 108929. – Koczó József gy., 2017); Nagybörzsöny (MZA 109573. – Magyar Zoltán gy., 2017).

J 2. Jézus pihenésének nyoma. Földi vándorlásai során Jézus Krisztus több helyen is megpihen, és a pihenés helyén a teste nyomot hagy a sziklában.

J 2.1. Jézus ülepének nyoma. Azon a kövön, amelyre Jézus leül pihenni, megmarad az ülepének a nyoma.

FF:

– A dereski Istenke-kő: Deresk – 3 (MZA 33109–33111. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2006).

– A Zobor-hegyi (zsbiceai) Krisztus urunk köve: Alsócsitár (Magyar Zoltán, 2002. 185–186.).

SZ:

– A homoródszentpéteri Nyíresorr-tetőn lévő Jézus-kő: Homoródszentpéter – 2 (Magyar Zoltán, 2011d. 133.).

J 2.2. Az alvó Jézus nyoma. A sziklán, amelyre Jézus lefekszik aludni, másnap meglátszik a fejének a nyoma.

FF:

– A hídvégárdói Szentjánosköve: Hídvégárdó – 2 (Magyar Zoltán, 2001a. 256.).

– A dereski Istenke-kő: Deresk (MZA 93112. – Magyar Zoltán gy., 2006).

J 2.3. A szenvedő Jézus kéznyoma. A keresztet vivő Jézus tenyérynyma Jeruzsálemben azon a helyen, ahol megtántorodott és kis időre megpihent.

FF: Nagybörzsöny (MZA 109572. – Magyar Zoltán gy., 2017).

J 3. Jézus botjának nyoma. A vidéken keresztül utazó Jézus vándorbotjának a vége nyomot hagy a sziklában, mely bot által vajt lyuk a kőben azóta is látható.

FF:

– A kóspallagi Jézus szamarának nyoma: Kóspallag (MZA 99151. – Magyar Zoltán gy., 2014).

– A nagylóci Jézus nyoma: Nagylóc (Antal Károly, 1978. 70. – Simon János gy., 1962); Nagylóc (Hála József, 1995a. 273–274. – 1991); Nagylóc (Csáky Károly, 1992. 139.).

– A szárhegyi Szamárkö: Martonyi (Magyar Zoltán, 2001a. 256.); Martonyi (Uő, 2005b. 165.)

– A Zobor-hegyi Isten nyoma: Béd, Nyitragerencsér (MZA 1160., 1159. – Magyar Zoltán gy., 1998); Menyhe, Nyitragerencsér (Magyar Zoltán, 2002. 184.).

SZ:

– A homoródszentpéteri Nyíresorr-tetőn lévő Jézus-kő: Homoródszentjános (MZA 29349. – Magyar Zoltán gy., 2005); Homoródszentpéter (Magyar Zoltán, 2011d. 133.).

J 4. Jézus társainak nyoma.

J 4.1. Szent József botjának nyoma. Heródes katonái elől menekül a Szent Család, és amerre mennek, Szent József botjának a nyoma mélyedésként megmarad a kösziklában.

DT:

– A balatonzamárdi Szamárkö: Balatonzamárdi (EA 14726/6. – Piller Dezső gy., 1966); Balatonzamárdi (Dömötör Sándor, 1967. 456.); Balatonzamárdi (Piller Dezső, 1967. 301.); Balatonzamárdi (EA 16846/4. – Piller Dezső gy., 1970); Balatonzamárdi (Somogy megye földrajzi nevei, 1974. 147.).

FF:

– A nagylóci Plaki erdejében látható nyom: Nagylóc (EA 23046/III. 453. – Nagy Zoltán gy., 1985).

J 4.2. Szent József lábnyoma. A családjával menekülő Szent József lába egy helyütt nyomot hagy a sziklában.

– A nagylóci Plaki erdejében látható nyom: Nagylóc (EA 23046/III. 453. – Nagy Zoltán gy., 1985).

J 4.3. Jézus tanítványainak nyoma. Földi vándorlásai során Jézus egy helyen (a Gömörnánás melletti erdőben) megpihen a tanítványaival, és pecsenyét sütnék. Ahová leülnek, a kőben megmarad mindegyikük ülepének a nyoma, és középen a serpenyő bemélyülése is, amelyben a pecsenyét sütik.

FF:

– A gömörnánási Pecsenyesütő: Gömörnánás (HOMNA 5165/15. – Mogyorósi Sándor gy., 1985); Gömörnánás (MZA 93116. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2009).

→MZ V. J 2.1.

J 5. Jézus szamarának nyoma. A vándorló/a tanítványaival vándorló/az ellenségei elől menekülő Jézus szamarának patája nyomot hagy a kösziklában, mely nyom (nyomok) még manapság is látható, pontosan kivehető.

DT:

– A balatonzamárdi Szamárkö: Balatonzamárdi (Margittay Rikárd, 1943. 146.); Balatonzamárdi (Kovács József, 1944. 202.); Balatonzamárdi (EA 14726/6. – Piller Dezső gy., 1966); Balatonzamárdi (Dömötör Sándor, 1967. 456.); Balatonzamárdi (Piller Dezső, 1967. 301.); Balatonzamárdi (EA 16746/4. – Piller Dezső gy., 1970); Balatonzamárdi (Somogy megye földrajzi nevei, 1974. 147.); Balatonzamárdi (Hála József, 1995a. 272.); Balatonzamárdi (Sebő József, 2012. 20.).

- Az ösküi Kúhánások: Öskü (Veszprém megye földrajzi nevei IV., 2000. 204.)
- FF:
- A bükkzsérci Hódos-hegyen látható hatalmas patkónyom: Bükkzsérc (Pintér Károly, 2006. 74.).
- A gömöránási Pecszenyesütő: Gömöránás (HOMNA 5165/15. – Mogyorósi Sándor gy., 1985); Gömöránás (MZA 93116. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2009).
- A hídvégardó Szentjánoskő: Hídvégardó (MZA 320. – Magyar Zoltán gy., 1997); Hídvégardó – 2 (Magyar Zoltán, 2001a. 256.).
- A kóspallagi Jézus szamarának nyoma: Kóspallag (MZA 110749. – Szilágyi Alfréd gy., 2014); Kóspallag – 2 (MZA 99151., 110717 – Magyar Zoltán gy., 2014, 2017).
- A Kövi határában látható patanyom: Kövi* (MZA 93115. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2006).
- A nagybörzsönyi határ Túrós kunyhó (Khéjzigi Hittn) elnevezésű helyén látható szamaranyom: Nagybörzsöny (MZA 111205. – Magyar Zoltán gy., 2018).
- A nagylóci Jézus nyoma: Nagylóc (EA 23046/III. 453. – Nagy Zoltán gy., 1985).
- A somhegyi Széllýuk mellett látható patanyomok: Lucska (MZA 84386. – Magyar Zoltán gy. 2001).
- A szárhegyi Szamárkő: Martonyi (Magyar Zoltán, 2001a. 256.); Martonyi (Uő, 2005b. 165.).
- A szendrőládi Szamárkő: Szendrő (EA 1016/15.; EA 4654/71. – Osváth József gy., 1912); Szendrőlád (Kriskó Rita, 1996. 2.); Edelény/Szendrőlád (MZA 91476. – Magyar Zoltán gy., 2003).
- A szoroskői patanyomok: Krasznahorkaváralja (Magyar Zoltán, 2011c. 227.).
- A teresztenyei Jézus-nyom: Égerszög, Varbóc (Magyar Zoltán, 2001a. 256., 257.).
- A Zobor-hegyi Isten nyoma/Zobor-hegyi patanyomok: Alsócsitár, Menyhe, Nyitragerencsér (P. Madar Ilona, 1989. 107.); Béd, Menyhe, Vicsápapáti (MZA 1169., 1161., 1168. – Magyar Zoltán gy., 1998); Zsére (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 20.; Gál Péter József, 2017. 29.); Béd, Menyhe, Nyitragerencsér (Magyar Zoltán, 2002. 184.).
- ER:
- A belényesújlaki Krisztusó (Kopasz-domb) és a Melengye teteje: Belényesújlak – 3 (Magyar Zoltán, 2013a. 62.).
- A várasfenesi Mészető: Várasfenes (Bihari népmondák, 1995. 49. – Fábíán Imre gy., 1984); Körösjánosfalva (Magyar Zoltán, 2011a. II. 487.; Uő, 2013a. 62–63.).
- SZ:
- A felsőlehményi/kézdialmási várhegy (Almás vára/Várerősse) alatt látható patanyom: Kézdialmás (MZA 57543. – Kedves Péter Lajos gy., 1974); Felsőlehmény (Kakas Zoltán, 1999. 22.).
- A homoródszentpéteri Nyíresorr-tetőn látható patanyom: Homoródszentjános (MZA 29349. – Magyar Zoltán gy., 2005).

J 5.1. Az egyik hegyről a másikra léptető Jézus. Jézus a Fekete-Körös egyik partjáról a másikra léptet a samarával, amelynek patái nyomot hagynak a sziklában.

ER: Belényesújlak – 2 (Magyar Zoltán, 2013a. 62.).

J 5.2. Az egyik hegyről a másikra ugrató Jézus. Jézus Krisztus a Bódva egyik partjáról (a Kakaskőről) átugrat a folyó túlsó oldalán magasodó szendrőládi Vár-

hegyre. / Az ördög fogadást ajánl Jézusnak, hogy melyikük tudja számárháton átugratni a Bódva folyót. Jézus a szamarával átugrat a Kakaskőről a szendrőládi várhegyre, az ördögnek azonban nem sikerül az ugratás, és belesik a Bódvába. Ahol Jézus a szamarával földet ér, a szamár patái belevésődnek a kőbe; azóta hívják a szendrőládi várhegy azon részét Szamárnyomnak/Szamárkőnek.

FF: Szendrő (EA 1016/15. – Osváth József gy., 1912); Szendrőlád (Kriskó Rita, 1996. 2.); Edelény/Szendrőlád (MZA 91476. – Magyar Zoltán gy., 2003).

J 5.3. Jézus szamara ülepének nyoma. Jézus a szamarával a földön jár, és egy helyen elcsúszik az állat. Ahol a csúszás következtében fenékre huppan a szamár, a hátsófelének a nyoma megmarad a sziklában.

ER: Körösjánosfalva (Magyar Zoltán, 2011a. II. 487.; Uő, 2013a. 62–63.).

J 5.4. A gyógyító vízű szamárnyom. A Jézus szamarának lábnyomában összegyűlő hólé és esővíz gyógyító erővel bír, kivált a reuma ellen hatásos.

FF: Zoborvidék (P. Madar Ilona, 1989. 107.); Pográny* (Magyar Zoltán, 2002. 185.).
→MZ II. E 26. →MZ V. H 78.

J 5.5. A szamárnyomból fakadó forrás. Jézus szamarának a nyomából gyógyító vízű forrás fakad.

AF: Szabadka/Sándor (Raj Rozália–Nagy István, 1995. 206.).
→MZ V. G 2.4.

J 6. Jézus egyéb állatainak nyoma.

J 6.1. Jézus lovának patkónyoma. Jézus lovának patkója Hídvégardó/Kóspallag mellett/a magyarc sügési Templom pataka felső folyása mentén nyomot hagy egy sziklában.

FF: Hídvégardó (Magyar Zoltán, 2001a. 256.); Kóspallag (MZA110749. – Szilágyi Alfréd gy., 2014).
SZ: Gyimes: Magyarc sügés (Balogh Ödön, 1942. 17.).

J 6.2. Jézus bárányainak nyoma. A Jézus által terelt bárányok a hegytetőn (az áji Istenkocik környékén/a Zobor-hegyen) nyomot hagynak a sziklában.

FF: Áj (Magyar Zoltán, 2001a. 255.); Pográny* (Magyar Zoltán, 2002. 185.).

J 7. Jézus szekérnyoma. Jézus szamár vontatta kocsijának megvasalt kereke nyomot hagy a sziklában, amikor szekerevel átkel a Szoroskőn (a Tornából Gömörbe vezető régi hegyi úton).

FF: Hárskút (Magyar Zoltán, 2001a. 259.; Uő, 2011c. 226.); Várhosszúrét (MZA 55118. – Magyar Zoltán gy., 2003); Krasznahorkaváralja, Várhosszúrét – 2 (Magyar Zoltán, 2011c. 226–227.).

J 8. Jézus földöntúli kísérőinek nyomai.

J 8.1. Az angyalok lábnyomai. A Jézust kísérő angyalok topánkáik nyomot hagynak a sziklában a Zobor-hegyi Zsibricén az Isten nyoma körül.

FF: Zoborvidék* (Mártonvölgyi László, 1941. 117.); Kolon, Alsócsitár (Magyar Zoltán, 2002. 185., 185–186.).

J 8.2. A Jézust kísértő ördög sziklába mélyedt nyomai. A Jézust alattomban követő ördög patás lába/farka/ülepe nyomot hagy a Zobor-hegyi sziklákon.

FF: Zoborvidék* (Mártonvölgyi László, 1941. 117.); Zoborvidék (P. Madar Ilona, 1989. 107.); Zsére (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 20.); Alsócsitár, Kolon, Zsére – 2 (Magyar Zoltán, 2002. 185–186.).

J 9. Jézus mennybemenetelének helye. A mennybeszálló Krisztus mennybemenetele előtt a földön hagyja a lábnyomát. / A sziklában (Kövi közelében) megmarad annak a létrának a nyoma, amelyen Jézus felment a mennyekbe.

DT: Pozsony* (Bálint Sándor, 1973. 324. – miscönyv iniáciája, 14. század).

FF: Vizsoly* (Bálint Sándor, 1973. 324. – a református templom diadalívének freskója, 14. század); Garamszentbenedek* (Uo. – Kolozsvári Tamás által festett oltárkép, 15. század); Felfalu, Kisvisnyó – 2, Kövi* (MZA 93114., 64246., 93113., 93115. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2006).

J 10. Jézus nyoma mellett látható egyéb nyomok. Jézus nyoma (lábnyoma/üléscopya/fejének/botjának/létrájának nyoma) nem magában van, hanem mellette/a közelében egyéb nyomok is láthatók (szamarának a lábnyoma/Szent József lábnyoma/Szent József botjának a nyoma/az őt kísérő angyalok nyoma/tanítványainak nyoma/az őt követő ördög sziklába mélyedt nyoma/stb.).

DT: A balatonzamárdi Szamarákó: Balatonzamárdi (Margittay Rikárd, 1943. 146.); Balatonzamárdi (Kovács József, 1944. 202.); Balatonzamárdi (EA 14726/6. – Piller Dezső gy., 1966); Balatonzamárdi (Dömötör Sándor, 1967. 456.); Balatonzamárdi (Piller Dezső, 1967. 301.); Balatonzamárdi (EA 16746/4. – Piller Dezső gy., 1970); Balatonzamárdi (Somogy megye földrajzi nevei, 1974. 147.); Balatonzamárdi (Hála József, 1995a. 272.); Balatonzamárdi (Sebő József, 2012. 20.).

FF: Nagylóc (Antal Károly, 1978. 70. – Simon János gy., 1962); Nagylóc (EA 23046/III. 453. – Nagy Zoltán gy., 1985); Gömöránás (HOMNA 5165/15. – Mogyorósi Sándor gy., 1985); Zoborvidék (P. Madar Ilona, 1989. 107.); Béd, Nyitragerencsér (MZA 1160., 1159. – Magyar Zoltán gy., 1998), Zsére (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 20.; Gál Péter József, 2017. 29.); Hídvégárdó – 2, Martonyi (Magyar Zoltán, 2001a. 256.); Alsócsitár, Kolon, Menyhe, Nyitragerencsér, Zsére (Uő, 2002. 184–186.); Martonyi (Uő, 2005b. 165.); Felfalu, Gömöránás, Kisvisnyó, Kövi* (MZA 93114., 93116., 93113., 93115. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2006–2009).

ER: Körösánosfalva/Magyarfenes (Magyar Zoltán, 2011a. II. 487.).

SZ. Kézdialmás (MZA 57543. – Kedvs Péter Lajos gy., 1974); Felsőlemhény (Kakas Zoltán, 1999. 22.); Homoródszentjános (MZA 29349. – Magyar Zoltán gy., 2005); Homoródszentpéter – 2 (Magyar Zoltán, 2011d. 133.).

J 11–20. Egyéb vallásos hagyományok

J 11. Isten nyoma.

J 11.1. Az Isten lábnyoma. Isten a világ teremtése közben egyik hegyről a másikkra lépve helyezi el a falvakat. Lépéseinek nyoma (a lábnyoma) örök időkre megmarad a kősziklában.

FF:

– A Zobor-hegyi Zsibricén látható Isten nyoma: Zoborvidék (Mártonvölgyi László, 1941. 116–118.); Zsére (Bencz Aranka, 2007. 11. – Mártonvölgyi László gy., 20. század közepe); Zsére (MTA NTI K 44/24. – Kríza Ildikó gy., 1968); Zsére (Sebő László, 1976. 488.); Kolon (Sándor János, 1996. 86.); Kolon (MZA 1156. – Magyar Zoltán gy., 1998); Alsócsitár, Nyitragerencsér, Pográny, Zsére (Magyar Zoltán, 2002. 184–186.); Kolon – 2 (MZA 108723., 108724. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2017).

– A menyhei Istenhegyén/Zöldesparti-tetőn látható lábnyom: Zoborvidék (Mártonvölgyi László, 1941. 116.); Zsére (Sebő László, 1976. 488.); Nyitragerencsér (Magyar Zoltán, 2002. 184–185.).

– A gimesi várhegyen látható Isten nyoma: Zsére (MTA NTI K 44/24. – Kríza Ildikó gy., 1968); Zsére (Magyar Zoltán, 2002. 186.); Gimes – 2 (MZA 108725., 108726. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2017).

– A debrődi Istennyomocska: Debrőd (Magyar Zoltán, 2001a. 255.).

– A dereski Istenke-kő: Deresk (MZA 93387. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2006).

– A mátrafüredi lábnyom: Mátrafüred (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 267.).

SZ:

– A gyergyódamuki Fekete-hegy tetején látható lábnyom: Gyergyódamuk: Frunza pataka (Harangozó Imre, 2003. 79.).

J 11.2. Az Isten ülésnyoma. Az Áji-hegyen az Istenkocik nevű szikla arról kapja a nevét, hogy Isten megpihen ott, és ülésének nyoma azóta is látszik az asztal formájú hatalmas kő mellett/a sziklában.

FF: Áj, Szádelő (Magyar Zoltán, 2001a. 289.).

J 11.3. Az Isten botjának nyoma. Az Áji-hegyen/a Zobor-hegyen járó Isten botjának vége nyomot hagy a kősziklában.

FF: Szádelő (Magyar Zoltán, 2001a. 289.); Pográny (Uő, 2002. 185.).

J 11.4. Az Isten szamarának nyoma. Isten szamarának patanyoma a Zobor-hegyi Isten nyoma mellett szintén megmarad a sziklában.

FF: Zsére (MTA NTI K 44/24. – Kríza Ildikó gy., 1968); Nyitragerencsér, Zsére (Magyar Zoltán, 2002. 184–185., 186.).

J 11.5. Az Isten bárányainak nyoma. Az Istent követő bárányok patái az áji Istenkocik/a Zobor-hegyi Isten nyoma körül nyomot hagynak a sziklában.

FF: Szádelő (Magyar Zoltán, 2001a. 289.); Pográny (Uő, 2002. 185.).

J 11.6. A szent helyként tisztelt istennyom. A Zobor-hegyi Isten nyomát/a kőspallagi Jézus számára nyomát szent helynek tekintik a környékbéliek. Ha valaki beteg a faluban, a lábnyom körül szednek gyógyfüveket (farkasfűt, tisztesfűt, anzóriát)/ha szárazság sújtja a vidéket, oda járnak fel imádkozni az eső reményében. / Az Isten nyomát a környékbéli emberek szenteltvíztartónak tekintik, és az abban összegyűlt csapadékvizet – amely a legnagyobb aszály idején sem szárad ki –szenteltvízként használják.

FF: Zoborvidék (Mártonvölgyi László, 1941. 118.); Alsócsitár, Pográny (Magyar Zoltán, 2002. 185., 186.); Kőspallag (MZA 110749. – Szilágyi Alfréd gy., 2014).

→MZ II. E 26.

J 12. Szűz Mária sziklába mélyedt nyoma.

J 12.1. Szűz Mária lábnyoma. A földön járó Szűz Mária lába Mátrafüred mellett nyomot hagy egy sziklában.

FF: Mátrafüred (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 267.).

J 12.2. Az alvó Szűz Mária nyoma. Az ellenségei elől menekülő Szűz Mária a bükkszentlászlói Szűz Mária kövénel leszáll a számára hátáról, és lefekszik a kőre, mire a szikla csodás módon felveszi Mária alakját, hozzáidomul. A szikla mellett szamarának patái is nyomot hagynak egy kőben.

FF: Bükkszentlászló (HOMNA 7323/19. – Sinkó Csaba gy., 2002.).

→MZ V. G 3.2.

J 13. Szent Péter nyoma. A vándorló Szent Péter lábnyoma a Gyöngyös melletti Benepusztán/lovának patkónyoma Belényesújlak mellett az erdőben megmarad egy sziklában.

FF: Gyöngyös (EA 1924/3. – Benkóczy Emil gy., 20. század eleje).

ER: Belényesújlak (Bihari népmondák, 1995. 214. – Fábián Imre gy., 1984).

J 14. Illés próféta keréknyoma. A Szádelői-hasadék oldalán látható keréknyomok Illés prófétától származnak, aki ott ment fel tüzes szekerekkel a mennybe.

FF: Barka (MZA 274. – Magyar Zoltán gy., 1996).

J 15. Gábor arkangyal lábnyoma. Az égből alászálló Gábor arkangyal lábnyoma megmarad a Pelsőci-hegy egyik sima kőlapján.

FF: Pelsőc vidéke (Osváth Imre, 1884. 1.).

J 17. Magyar szentek sziklába mélyedt nyomai. Szent István/Szent László/Szent Benedek/Szent György lábnyoma/feigyverének nyoma/lova patkója/kutyájának nyoma/stb. csodás módon nyomot hagy a kősziklában.

→MZ III. A 231. →MZ III. B 1.5.

J 18. A templomrabló török katona patkónyoma (A máriaradnai patkónyomos kő). Egy török katona lóháton bevágta a máriaradnai kegytemplomba, hogy az oltár kincseit elrabolja, de bűnös szándékát nem tudja véghezvinni, mert a ló lába beleragad a kőbe, ő maga pedig szörnyethal. A patkónyomos kő azóta ott látható kifüggesztve a templom hajójának keleti falán.

AF–ER: Máriaradna (Világos Berkes-hegy, 1796. 34.); Máriaradna (Dugonics András, 1810. 63–65.); Máriaradna* (Hála József, 1995a. 279., 280–281. – a kegytemplomban a patkónyomos kő alatt olvasható disztichon, 18–19. század); Szeged (A tengeri kisasszony, 2006. 584. – Wéber Károly gy., 19. század közepe); Máriaradna (Csodák könyve, 1859. 191–192.); Máriaradna* (Hála József, 1995a. 280. – vallásos ponyvanyomtatvány, 19. század második fele); Máriaradna (Vasárnapi Ujság, 1886. 645.); Máriaradna (Budapesti Hírlap, 1886. szeptember 15. 6.); Máriaradna (Naményi Lajos, 1888. 2.); Máriaradna (Pesty Frigyes, 1888. 13.); Máriaradna (Hanusz István, 1893. 343.; Uő, 1900. 73.); Máriaradna (Krauszhaár Károly, 1899. 9–10.); Máriaradna (Magyary Pál, 1902. 22.); Máriaradna (Rodiczky Jenő, 1902. 52.); Máriaradna* (Hála József, 1995a. 281. – levelezőlap, 1907); Arad/ Máriaradna (Záray Jenő, 1936. 107.); Endrőd (EA 1799/3. – Fülöp Imre gy., 1942); Tápé (EA 2141/8. – Kovács Ágnes gy., 1950); Máriaradna (Eperjessy Ernő, 1988. 420.; Uő, 1996. 201.); Újkígyós (Harangozó Imre, 1990. 24.); Vajdaság (Jung Károly szerk., 1994. 36.); Arad (KJNTA 259-98/51. – Magyar Etelka gy., 1998); Újkígyós (Harangozó Imre, 2007. 57. – feljegyzés egy kéziratot imafüzetben); Gyorok, Ötvösd, Világos (MZA 91005., 90983., 91006. – Magyar Zoltán gy., 2010); Érselénd (Magyar Zoltán, 2012c. 116.); Simonyifalva, Gyulavarsánd – 2, Székudvar (MZA 99594., 99892–99894. – Magyar Zoltán és Harangozó Imre gy., 2014).

J 20. Egyéb vallásos hagyományok.

J 20.1. Barátnyom. Egy szent életű szerzetes lába nyomot hagy a kősziklában Erdőhorváti határában.

FF: Erdőhorváti (SRKKA 1135/2. – Botos Pál gy., 1936).

J 20.2. Csodás patkónyomok (vegyes hagyományok). A Szűz Mária által a vilámcspástól megmentett gazda lovainak patkónyomai hosszú évekig megmaradnak a szántóföldön.

FF: Kerecsend (Császi Irén, 2005. 373.).

K 1–70. CSODÁS MÓDON MEGMUTATKOZÓ EGYÉB JELEK

K 1–10. Égi jelek

K 1. A megnyíló ég. Többben is szemtanúi annak, hogy a mennybolt egy hosszú részen szétválik, megnyílik, és átható mennyei fény sugárzik ki belőle.

DT: Kereseszeg (EA 6305/9. – Szentmihályi Imre gy., 1950-es évek); Őrtilos – 5 (Eperjessy Ernő, 2009. 58–60. – 1952–1963); Székesfehérvár (Bálint Sándor, 1989. 89.); Bányogyszovát – 2, Rábapordány – 3 (Balázs Lívია, 2002. 266–267.; Uő, 2017. 344., 346.); Kóny – 2, Páli – 2, Pásztori, Rábaszcésény, Szil (Uő, 2017. 344–346.).

FF: Miskolc vidéke (A tengeri kisasszony, 2006. 234. – Büttner Geyza gy., 1853); Mogyoróska (NIFA 164/3. – Békefi Margit gy., 1959); Magyarbód (MNA Sl. 28. IV. 83. – Pócs Éva gy., 1966); Zsély (MZA 88945. – Danczi Lajos gy., 1975); Gömöránás (GA 780/8. – Mogyorósi Sándor gy., 1985); Torna – 2, Zsarnó (MZA 1718., 84390., 84389. – Magyar Zoltán gy., 2001–2003); Galábocs (MZA 25428. – Varga Norbert gy., 2003); Ipolygalsa* (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 262–263.); Felsőrás, Ipolybalog, Kisgömöri* (MZA 93102., 84066., 93120. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2006–2010).

AF: Gyula (Csiffáry Tamás, 1993. 18–19. – Honművész, 1833); Beregrákos (MNA Sz 4. IV/83. – Morvay Judit gy., 1969); Gálospetri (Magyar Zoltán, 2012c. 117.); Salánk (MZA 94647. – Magyar Zoltán gy., 2012).

ER: Kolozs vármegye (Versényi György, 1901. 319.); Magyarózd (MNA R/5. IV. 82. – Kriza Ildikó gy., 1962); Lele (Magyar Zoltán, 2007a. 401.); Brassó, Szőkefalva, Marosvásárhely (Győrfy Eszter, 2012. 184., 189., 192.).

SZ: Deményháza (MNA R/71. IV. 82. – Pusztai Jánosné gy., 1969); Istensegíts (Bosnyák Sándor, 1977. 111.); Gyimesközéplak* (Pócs Éva, 2008. 496.).

MO: Diószén (Bosnyák Sándor, 1980. 13.); Lészped (Uő, 2001b. 31.); Magyarfalu, Pusztina – 2 (Halász Péter, 2005. 53–54.); Lészped* (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 284–285. – Peti Lehel gy.); Trunk (Peti Lehel, 2008. 75–76.).

K 1.1. Az égnyílás időpontja. Az ég minden hét évben/évente karácsony éjféltkor/a karácsony esti harangszókor nyílik meg kis időre.

DT: Kereseszeg (EA 6305/9. – Szentmihályi Imre gy., 1950-es évek); Székesfehérvár (Bálint Sándor, 1989. 89.).

FF: Miskolc vidéke (A tengeri kisasszony, 2006. 234. – Büttner Geyza gy., 1853).

K 1.2. A háromszor megnyíló ég. Az egymás után háromszor megnyíló ég roszszat/hamarosan kitörő háborút jelez.

MO: Pusztina (Halász Péter, 2005. 53–54.).

K 1.3. Az égnyíláskor mondott kívánság. Aki a megnyíló ég láttán, az égnyílás ideje alatt kíván valamit, annak rövidesen beteljesül a kívánsága.

DT: Őrtilos – 4 (Eperjessy Ernő, 2009. 58–60. – 1952–1963).

FF: Mogyoróska (NIFA 164/3. – Békefi Margit gy., 1959); Torna – 2 (MZA 1718., 84390. – Magyar Zoltán gy., 2001, 2003).

ER: Kolozs vármegye (Versényi György, 1901. 319.).

MO: Magyarfalu (Halász Péter, 2005. 53.).

K 1.3.1. Az oktalan kívánság. Egy horvát asszony a megnyíló ég láttán zavarában eltéveszti a kérést („Dej nam veliko balogo!/Adj, Istenem, nekem nagy vagyont!” helyett azt mondja: „Dej nam Bog veliko glavlo!/Adj nekem, Istenem, nagy fejet!”). / Egy moldvai fiú a megnyíló ég láttán nagy vagyon helyett két szíjat kér a teheneire. Az asszony/a fiú kérése teljesül.

DT: Órtilos – 2 (Eperjessy Ernő, 2009. 58–59., 59. – 1952, 1960).

MO: Magyarfalu (Halász Péter, 2005. 53.).

K 3. A mennyei mannahullás. A templomban Szűz Mária eljegyzési ünnepe alkalmával a mise közben mennyei manna hullását észlelik a jelenlévők.

FF: Magyarnándor (Lengyel Ágnes–Limbacher Gábor, 1997. 66.); Szurdokpüspöki – 2, Tar – 2 (Limbacher Gábor, 2005. 138.).

K 4. Az égből lehulló tárgyak.

K 4.1. Az égből lehulló tüzes pallos. Az égből egy tüzes pallos hull alá, amit az esti harangozásokor a templomozó gyülekezet minden tagja lát.

AF: Nagyvárad (Szamosközy István, 1880. 84. – 1607).

K 4.2. Az égből leesett fekete kő. A csíksomlyói kegyhelyen egy hosszú, fekete követ tisztelnek, amely valaha az égből esett le. / Szűz Mária határbeli kegy-szobránál látható egy meteoritkő, amit akárhányszor elvisznek onnan, mindig visszakerül a szobor mellé (oda, ahová leesett az égből. / A táltos áldozóhelyén egy hatalmas, magányos, fekete szikla látható.

SZ: Udvarhelyszék (Müller, Friedrich, 1885. 216.; Herrmann Antal, 1893. 370.); Csík-csobotfalva (MZA 52503. – Kádár Kincső gy., 2006).

FF: Aha – 2 (MZA 83611., 83612. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007).

DT: Illésháza (EA 9546/3. – Hidasy László gy., 1955).

K 5. Az éjjeli fényesség. Éjszaka/éjfél tájban csodás fényesség árasztja el az eget.

DT: Andocs (Lévay Miklós, 1934. 355.); Andocs (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 20.).

AF: Nagykőrös (AJMA 240.70/15. – Balanyi Béla gy., 1960).

K 6. Égitestek általi jelek.

K 6.1. Az égen feltűnő üstökös. Az égen üstökös/lángoló gömb tűnik fel baljós-
latú módon, de az okát nem tudják.

FF: Szikszó (Bödök Zsigmond, 1992. 91. – Szepsi Csombor Márton levele, 1619).

DT: Pécs (Cserei Mihály, 1852. 225.; Ipolyi Arnold, 1854. 81., 379. – 18. század eleje).
AF: Nagyszalonta (Bihari népmondák, 1995. 240. – Dánielisz Endre gy., 1980).

K 6.2. A Napban mutatkozó szokatlan jelek. A napkorong elszíneződik/forog/
lúktet/különféle formák és alakok tűnnek fel benne.

→MZ V. M 61–80.

K 7. Az égen feltűnő kereszt. Az égen hatalmas vörös kereszt/hatalmas lángoló
kereszt/fényes, gyönyörű kereszt tűnik fel. / Az égen a felhők kereszt alakját
öltik.

DT: Hahót (TGYMA A/1152-80/32. – Ott Júlia gy., 1975); Bogyoszló (Balázs Livia, 2002.
264.).

ER: Bádok* (MZA 82740. – Magyar Zoltán gy., 2006).

MO: Klézse (Peti Lehel, 2008. 74.).

K 10. Egyéb égi jelek.

K 10.1. A tüzes oszlopok. Az égből éjjelente tíz napon keresztül tüzes oszlopok
csüngnek alá.

DT: Pécs (Cserei Mihály, 1852. 225. – 18. század eleje); Buda (Csiffáry Tamás, 1993.
18. – Honművész, 1833).

K 10.2. Az égen feltűnő koporsó. Az égen a temető irányában egy koporsó és
mellette égő gyertya tűnik fel.

FF: Nagybalog (MZA 93104. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2009).

K 10.3. Az égen feltetsző nyílvessző. Az égen egy hatalmas nyílvessző tűnik fel,
amiből az emberek rosszat sejtene.

AF: Gálospetri (Magyar Zoltán, 2012c. 117.).

K 10.5. Egyéb tüzes égi jelek. Az égen csodás módon feltűnő tüzes kígyók, tüzes
golyóbisok stb., melyeket az emberek természetfeletti jelként értelmeznek.

DT: Kamocsa/Érsekújvár vidéke (Csiffáry Tamás, 1993. 18. – Réthey György levele,
1705); Komárom, Buda (Uo., 20. – Hazai és Külföldi Tudósítások, 1820); Marcali (Uo.,
19. – Hasznos Multságok, 1824); Pozsony (Uo., 20. – Hazai és Külföldi Tudósítások,
1833).

FF: Szepesvár (Csiffáry Tamás, 1993. 15. – Forgách Simon levele, 1708); Miglécnémeti, Eger
(Uo., 20–21., 20. – Hasznos Multságok, 1823, 1824).

AF: Ibrány, Szatmárnémeti (Csiffáry Tamás, 1993. 10. – Hasznos Multságok, 1824).

ER: Kolozsvár (Csiffáry Tamás, 1993. 19–20. – Hasznos Multságok, 1824).

K 11–30. Csodás vérjelek

K 11. Az Isten három vércseppje. Egy önhitt bányatulajdonos azzal kérkedik, hogy aranybányái révén gazdagabb lesz még az Istennél is, és puskát ragadva háromszor fellő az égbe, mire három vércsepp hull az arcára. / Egy istentelen, gonosz úr belelő az út menti fészületbe, mire Krisztus testén három vércsepp jelenik meg.

FF: Szinabánya (Versényi György, 1895. 125.).

DT: Vállus (Petánovics Katalin, 1991. 87–89.).

→MZ VI. J 41.3. →MZ VI. J 45.

K 13. A véres eső. A törökök elől kútba dobott harangot egyesek megpróbálják kiemelni, de amint hozzáfognak, véres eső akadályozza meg őket a munkában.

DT: Salomvár (Gönczi Ferencz, 1914. 75.).

K 14. A kővé vált vércsepppek. A drégelyi várvédő hősök/az ártatlanul meggyilkolt Báthori Endre fejedelem elhulló vércseppjei kővé válnak, amiket a drégelyi várhegyen azóta is mutogatnak/amit összegyűjtve becses ereklyeként azóta is őriznek a környékbeliek.

FF: Drégelypalánk (Hőke Lajos, 1868b. 622.).

SZ: Gyimes: Bükkhavas pataka (Magyar Zoltán, 2003. 217–218.).

K 15. A vérré változó étel és ital.

K 15.1. A vérré változó kovász. A kenyérsütéshez előkészített kovász csodás módon vérré változik.

AF: Nagyvárad (Szamosközy István, 1880. 84. – 1607).

K 15.2. A vérrel teli kenyér. Egy utazó pap az országúton három kenyeret talál, melyeket feltesz a szánjába. Néhány kilométerrel később egy öreg koldus kéredzkedik fel a szánra, és a pap megkínálja a kenyerekből a szegény vándort. Amikor az első kenyeret felvágja, nagyszemű kukoricák ömlenek ki belőle. A második kenyeret is megszegve, annak a belsejében búzaszemeket találnak. Amikor a pap a harmadik kenyeret is megvágja, abból már nem gabona, hanem vér folyik ki, amiből a koldus két bő esztendőt követően vészjósló harmadik évet jövendöl. / A megfőzött puliszka csodás módon megpirosodik, és eltörve olyannak tűnik, mintha megalvadt vér volna.

ER: Kolozsvár/Nagyszében vidéke (Faragó József, 1947a. 17.).

SZ: Homoródalmás (Gagy József, 2001. 346.).

K 15.3. A vérré vált leves. Az alamizsnát kérő árvákat elkergető gazdag ember leveसे vérré változik.

FF: Rakacaszend (Magyar Zoltán, 2001a. 292.).

K 15.4. A vérré vált bor. Az istenkáromló földesúr kezében a bor vérré változik.
/ A keresztet elpusztító/a keresztet nem tisztelő földesúr pincéjében a bor vérré válik.

FF: Mátra-vidék (Benedek Elek, 1895. III. 229–230. – Johann Gebhart nyomán); H. n. (Uj csodatörténet a kereszt ostromlásáról, vagyis a kővé vált szőlőről, 1890. 1–7.); Várhosszúréti/Mátraszőlős (Magyar Zoltán, 2011c. 228. – Manga János gy., 1947).

K 16. A vérré vált víz.

K 16.1. Bizonyos időközönként vérré változó forrásvíz. A forrásból vészterhes idők előtt/Szent Margit napjának éjjelén/a magyar király halálakor/stb. víz helyett vér folyik/a víz vérré változik.

FF: Szikszó (Bödök Zsigmond, 1992. 91. – Szepsi Csombor Márton levele, 1619); Szepsi (Uo. – Szepsi Lackó Máté feljegyzése, 1620 k.); Szalóc/Gombaszög (Osváth Imre, 1884. 1–2.); Szilice (Fehérvári István, 1937. 184.); Szalóc-Gombaszög (MZA 92862. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011); Szalóc (Magyar Zoltán, 2011c. 108.).

AF: Bácság (Ipolyi Arnold, 1854. 203.; Hanusz István, 1894. 8.).

SZ: Korond* (EA 7357/24. – Dobos Ilona gy., 1964).

DT: Csöde-Szentmártonpuszta (SMNK 860/2. – Avas Kálmánné gy., 1972).

→MZ V. G 25.

K 16.2. A vörössé változó tó. Az ellenség által legyilkolt áldozatok/a hegyomlásban elpusztult juhok vére vörösre festi a csatatér melletti/a hegyomlás nyomán keletkező tavat.

DT: Mohács (Bosnyák Sándor, 2001. 156.).

FF: Jólész (Réthy Andor, 1887. 1.).

AF: Révleányvár (Balassa Iván, 1975. 29.).

ER: Mezőség (Csiffáry Tamás, 1993. 16. – Czegei Wass György naplója, 1724).

SZ: Gyergyó (Budapesti 7 Nap, 2007. augusztus 31. 8.).

K 16.3. A be nem tartott ünnepen vérré váló víz. Az ünnepnapon kendert áztató/pénteken mosó asszony vize/a kenderáztató tó vérré változik.

DT: Mersevát (EA 19475/78. – Kovács Jenő gy., 1977); Mersevát (Vas megye földrajzi nevei, 1982. 308.).

AF: Kiskunhalas (EA 4232/9. – Thury József gy., 1880-as évek).

K 17. A bányaszerencsétlenségben meghalt bányászok vére. Az ünnepnapon is dolgozó/a tárnában mulatságot rendező bányászokra ráomlik a bánya, és mindnyájan ottvesznek. A tárnából szivárgó vizet/patakot azóta az ott elpusztult bányászok vére festi vörösre.

FF: Újbánya (Bél Mátyás, 1742. IV. 221–22.; Ipolyi Arnold, 1854. 109.; Hanusz István, 1892. 13.; Terény János, 1940. 67.); Telkibánya (Tompá Mihály, 1845. 325–326.; Uő, 1846. 114–118.; Uő, 1870. 543–545.; Versényi György, 1890. 344.); Telkibánya, Selmecebánya (Ipolyi Arnold, 1854. 109.); Újbánya (Pesty Frigyes, 1864. Bars vármegye, 331.); Pányok – 2 (MZA 99945., 99978. – Magyar Zoltán gy., 2014).

ER: Nagybánya (Kandra Kabos, 1897. 177.); Nagybánya (Hanusz István, 1899. 12.), Verespatak (EA 10041/115–117. – Tilesch Nándor gy., 1912).

K 18. A szentkút vizében úszó vércseppek. Úrnapja hajnalán a szerzetesek arra lesznek figyelmesek, hogy a kolostor kútjának a vizében három vércsepp úszik a felszínen. A zsebkendővel felfogott vércseppeket ünnepélyesen a templomba viszik, a forrás vize pedig attól kezdve gyógyerejűvé válik.

MO: Szeredvásár (Domokos Pál Péter, 1987. 410. – 1646–1648).
→MZ V. D 19.

K 19. A bűnös ember által hullatott vérkönnyek. A bűnei miatt kővé változott várúr évente Szent György éjszakáján vérkönnyeket hullat.

FF: Jólész (Réthy Andor, 1887. 1.).

K 21. A csodás módon megmutakozó vérfoltok.

K 21.1. A vérfoltos padló és falak. Az ártatlanul megölt áldozatok (templomos lovagok/a lőcsei fehér asszony/Martinuzzi Fráter György/Csabor úr/stb.) szétfröccsenő vérének nyoma hosszú időn keresztül megmarad a várkastély/templom/ház falán/padlóján, és a vörös foltokat hiába próbálják eltüntetni, azok újra és újra kiütköznek.

DT: Léka (Mednyánszky Alajos, 1834. II. 72.); Léka (Ipolyi Arnold, 1854. 363.); Csallóköz/Kisudvarnok (Magyar Népköltési Gyűjtemény XIII., 1914. 85., 421–422.; A tengeri kisasszony, 2006. 63–64. – Ipolyi Arnold gy., 1847–1853; Ipolyi Arnold, 1854. 366.); Léka (Mohl Adolf, 1926. 50–57.); Léka (Schermann, Aegid, 1936. 27–29.); Léka (Olvasókönyv, é. n. 183.); Csepreg (Vas megye földrajzi nevei, 1982. 49.).

FF: Vágyszerdahely (Pionírok Lapja, 1955. április 15. 4. – Mártonvölgyi László gy.); Osgyán (Bodnár Mónika, 2009. 157.).

AF: Ócsa (Nefelejts, 1863. 399–400.).

ER: Alvinc (Magyar Zoltán, 2011a. I. 397.).

SZ: Homoródalmás* (MZA 98664. – Gagy József gy., 1996); Bardóc – 2 (Magyar Zoltán, 2011b. 148., 148–149.).

MO: Románvásár vidéke (Erdélyi János, 1846. I. 471–473.; Uő, 1850. 122.; Ipolyi Arnold, 1854. 364.).

→MZ III. A 247.1. →MZ III. F 35.1. →MZ III. H 56.5. →MZ IV. A 65.7.

K 21.2. A vérfoltos sírkő. Az átok következtében kiháló nemesi család – amelynek utolsó 13 tagja egy hónapon belül hal meg – sírköve néha vérfoltokat mutat.

DT: Györköny (Relković Néda, 1923–1924. 106.).

K 21.3. A vérfoltos szikla. Az ártatlanul megölt áldozatok (Szent Gellért/1848-as honvédek/Trajánusz császár/törökök vagy protestánsok által megölt papok/stb.)/a kígyó alakját öltő sárkány vére nyomot hagy egy sziklán, melyen a vörös folt hosszú időn keresztül látható.

KM: H. n. (GE II. 52., 57.).

DT: Nezsider (Szentmihályi Imre, 1974. 215. – Drinóczy György gy., 1830–1847); Budaörs (EA 6367/904. – Szendrey Zsigmond gy., 1920-as évek); Királyrév (MZA 90245. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010).

FF: Tolcsva (Pesty Frigyes, 1864. Zemplén vármegye, 338.); Tolcsva (Szendrey Zsigmond, 1926. 32.); Mátraverebély (EA 3527/5. – Hofer Tamás gy., 1950); Nevicek (Keresztély Balázs szerk., 1992. 65–66.); Szádelő (Magyar Zoltán, 2001. 153.).

ER: Ompoly völgye* (Vasárnapi Ujság, 1866. 50. szám.; Pesty Frigyes, 1888. 398–399.).

→MZ II. E 64.2. →MZ IV. A 65.6.

K 23. A földből felbuzgó vér. Az ártatlanul megölt áldozatok vére a kivégzésük helyén haláluk után hosszú időn keresztül szivárog fel a földből. / A templom építések az első kapavágás nyomán vér csordul ki a domboldalból.

FF: Znióvárálja (Zányi Kálmán, 1886. 2.); Ocskó (Szeghalmy Gyula, 1929. 10.); Nyitradarászi (Mártonvölgyi László, 1941. 91–92.).

SZ: Csíkszentmihály (Orbán Balázs, 1868. II. 74.; Herrmann Antal, 1893. 353.); Oklánd (Magyar Zoltán, 2011d. 134.).

→MZ II. J 282.4. →MZ II. K 55.1.

K 24. A holttestből felbuzgó vér.

→MZ II. J 282.4. →MZ II. P 82.10. →MZ V. K 49.

K 27. A kiömlött vértől vöröslő föld. Az angyal és az ördög közötti viaskodás közben megsebzett rossz szellem kiömlő vére vörösre festi a hegyoldal földjét. / Az ártatlan áldozatok kiömlő vére pirosra festi haláluk helyén a földet.

FF: H. n., Ótátrafüred (Hanusz István, 1893. 341.; Uő, 1899. 11.; Uő, 1900. 58., 62.).

DT: Nagyharsány (EA 33011/19. – Dömötör Ákos gy., 1966).

AF: Nagyszőlős (Vasárnapi Ujság, 1855. 22.).

SZ: Csíkszentgyörgy (EA 26190/56. – Vitos László gy., 1994); Csíkszentgyörgy – 2 (KJNTA 1920-07/3. – Kasza Rozália gy., 2007); Csíkszentgyörgy (KJNTA 1907-06/12. – Czoguly Ildikó gy., 2007).

K 28. A vérző fa. Amikor a szentképekkel feldíszített/a Gyümölcsoltó Boldogasszony napján ültetett/a szentkút mellett álló fát kivágják/ki akarják vágni/ amikor a szentkút mellett álló keresztfát kidöntik, vér csorog ki belőle.

DT: Németbánya (Erdészeti Lapok, 1933. 59.; Vajkai Aurél, 1933. 59.; Uő, 1942. 134.); Üröm, Csobánka (Bonomi Jenő, 2011. 110. – 1937, 1941); Zalabesenyő, Böde (GMA 5/5., 24. – Szentmihályi Imre gy., 1951); Kisbér (BSH 147-84/13. – Székely László gy.); Csobánka (Barna Gábor, 1990. 52.).

FF: Uppony* (EA 2150/2. – Komoróczy Miklós gy., 20. század eleje); Ipolyvisk – 2 (Hála József, 2000. 345.; Csáky Károly, 2012. 88.).

MO: Klézse (Bosnyák Sándor, 1980. 39.).

K 29. Vérből nőtt növények.

K 29.1. Vérből nőtt virágok. A várúr által megöletett/törökök által legyilkolt lányok/egyéb áldozatok véreből piros virágok sarjadnak.

DT: Doba (EA 24685/100. – Süle Sándor gy., 1948); Szentgyörgyvölgy (Sági Károly, 1982. 368.).

AF: Zenta (Dudás Gyula, 1883. 2.).

K 29.1.1. A Kápolnadomb rózsatólje. A tatárok/husziták által legyilkolt lányok/apácák véréből gyönyörű rózsza hajt ki, a rózsatőnek azonban másutt soha semmiféle hajtása nem fogan meg.

AF: Papos – 2 (Luby Margit, 1985. 33., 34. – 1954).

K 29.2. A vörös moha. A tatárok által lefejezett barát kiömlő véréből vöröses azóta a tolcsvai Nyakvágó dülő szikláin tenyésző moha.

FF: Tolcsva (Kováts Dániel, 1998. 148–149. – Pesty Frigyes, 1864. Zemplén vármegye).

K 29.3. A vörös színű fű. A mártírként meghalt szerzetes sírján/az öngyilkos várúr halálának a helyszínén vörös színű fű nő.

FF: Munkács (Balajthy György, 1829. 902.).

ER: Nagy-Szamos mente (Mikszáth Kálmán, 1890. 11–15.).

K 29.4. A haragoszöld fű. A jugoszláv partizánok által legyilkolt magyarok tömegsírján hosszú évekig magas és haragoszöld fű nő.

AF: Bezdán („Beszéli a világ, hogy mi magyarok...” 1998. 282. – Balla István gy., 1992).

K 29.5. A vörös színű bokrok. A zsványok meggyilkolnak egy fiatal házaspárt, és véres tetemeiket fel-alá hurcolják a hegyen. Ahová az áldozatok vére csöppen, ott azóta csak vörös színű bokrok nőnek.

FF: Sztatinya (Ipolyi Arnold, 1854. 364. – Mednyánszky Alajos nyomán, 19. század első fele).

K 29.6. A két vérlevelű fa. A rablók által elkövetett gyilkosság helyszínén két vörös levelű tölgyfa nő.

AF: Ottomány (Magyar Zoltán, 2012c. 153.).

K 29.7. A tizenhárom csöví kukorica. Az aradi vértanúk kivégzésének a helyén a következő évben tizenhárom csöví kukorica terem.

AF: Arad (KJNTA 334-99/65. – Magyar Etelka gy., 1999).

→MZ IV. F 76.5.

K 29.8. Az áruló véreből sarjadt bürök. Az áruló kuruc vezér földre csöppenő véréből kivégzésének a helyszínén tövis és mérges bürök hajt ki.

FF: Ocskó (Szeghalmy Gyula, 1929. 10.).

→MZ II. P 82.10.

K 31–40. Az ártatlanság jelei

K 31. Az el nem enyésző test. A ártatlanul megvádolt és vízbe fojtott nők holttestét épségben veti ki egy hét múlva a víz/épségben találnak rájuk két vízen úszó fekete koporsóban. / Az ellenségei által megölt király/a szent életű szerzetes testét és ruháját évekkel később sértetlenül találják meg a sírjában.

DT: Sarród/Fertőszéplak (Tury Sándor, 1900. 2.); Moson megye (Mohl Adolf, 1926. 34–42.); Sopron megye (Sopronvármegye, 1930. április 20.; Szentmihályi Imre, 1974. 215.); Moson megye (Olvasókönyv, 1938. 10–14.); Rőjtökmuzsaj (XJMNA 46.65/14. – Eröss László gy., 1956).

FF: H. n./Abasár (Thuróczy János, 1488. 64.); Márianosztra (Gyöngyösi Gergely, 1983. 112. – 16. század első fele); Abasár (Marcziányi György, 1893. 2.).

K 32. A halott ártatlanságát jelző egyéb jelek.

K 32.1. A csodás kőkoporsók. Az ártatlanul kivégzett vadász halálának helyén a szikla fekvő helyzetbe dől, és az oldalán seregnyi kőkoporsó képződik.

FF: Garamszentkereszt (Versényi György, 1895. 123–124.); Körmöcbánya (EA 16019/20. – Lánosz Zoltán gy., 1977).

K 32.2. A két szőlőszem. A csősz agyonlő egy állapotos asszonyt, mert meglátja, hogy bemegy az általa őrzött szőlőbe, és levesz két szőlőszemet. Amikor az asszonyt felboncolják, két magzatot találnak benne, akiknek a szájában egy-egy szőlőszemet pillantanak meg.

FF: Taktaszada (Szabó Lajos, 1975. 297.).

K 32.3. A havas eső. Az ártatlanul megölt táborkok kivégzésének az idején havas eső esik, jelezve, hogy az égiek is gyászolják őket.

AF: Békés (Dömötör Ákos, 1998. 139. – Bereczki Imre gy., 1947).

K 32.4. A gyilkosság napján elhullatott levelek. A fejedelem meggyilkolásának a helyszínén nőtt két fűzfa minden évben a gyilkosság napján hullatja el a leveleit.

SZ: Csíkszentdomokos (Versényi György, 1901. 125.).

K 32.5. A galambősz áldozat. A törökök által megölt bíró haja a kivégzés után teljesen megőszül, a fehér szín által jelezve az ártatlanságát.

FF: Palást (Csáky Károly, 1985. 84–85.).

K 32.6. A háromszor megnyíló ég. Háromszor megnyílik az ég, amikor egy büntetlenül élt embert visznek a temetőbe.

FF: Felsórács (MZA 93102. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2006).

→MZ V. K 1.

K 32.7. A hófehér sírkövek. A temetőben éjjel az üdvözültek sírjai fölött hófehér, ködszerű lepel lebeg, míg az elkárhozottak sírját sötétség borítja.

FF: Herencsény (Lengyel Ágnes–Limbacher Gábor, 1997. 100.; Limbacher Gábor, 1998. 203.).

K 32.9. Egyéb hagyományok.

ER: Szászorbó (Köváry László, 1852. 246–247.); Buza (Kós Károly, 2000. II. 400.).

K 34. A megálló malomkerék. Egy ártatlanul megvádolt papot Kinizsi Pál malomkerékhez köttet, de a malomkerék csodás módon megáll a sebes sodrású víz ellenében.

KM: H. n./Temesvár (Szerémi György, 1961. 58. – 1543).

K 35. A maguktól lehulló bilincsek. Egy bűneit megbánó férfi bilincsei hosszas zarándoklást követően Szent Imre sírjánál hullnak le. / Az ártatlanul halálra ítélt rab azt kéri, hogy vezessék őt a Szűzanya kegyképe elé. Amikor a rab a tekintetét a kegyképre veti, szétnyílnak, és a földre hullnak a bilincsei.

KM/DT: Székesfehérvár (EM, 14–20.; Bonfini, 2.1.210–220.; Temesvári, 92.34.; EC, 617.; Anjou-Leg-EM, 6–8. kép).

FF: Bodrogkeresztúr (Dobos Ilona, 1988. 361.); Ipolytölgyes (MZA 110326. – Magyar Zoltán gy., 2017).

AF: Máriapócs (EA 6367. – Szendrey Zsigmond gy., 1920-as évek); Máriapócs (Paulovits Sándor, 1930. 38–39.); Battyán (Magyar Zoltán, 2009b. 89–90.); Máriapócs (Frauhammer Krisztina, 2013. 97.).

→MZ V. A 5. →MZ V. B 42.8.

K 41–50. Bűnöket és bűnösöket felfedő jelek

K 41. A megszólaló sült kakas. A dolyfös várúr kastélya isteni rendelésből súlylyedni kezd. Amikor a szolgáló figyelmezteti rá az éppen ebédelő urat, az azt veti oda neki, hogy majd akkor fog hinni neki, ha a tányéron lévő sült kakas megszólal/elröpi előle. Alig mondja ki ezt, a kakas elkukorékolja magát, de a következő pillanatban már el is süllyed a vár a földesúrral együtt. / A török vezér ebéd közben kijelenti, hogy csak akkor győzik le őt a magyarok, ha a tányérján lévő sült kakas kukorékolni fog. A következő pillanatban a tányéron felszolgált kakas a szárnyával verdesni kezd, és megszólal. A törökök elvesztik a háborút. / Lakoma közben egy dolyfös ember (zsidó) kijelenti, hogy csak akkor lesz hajlandó elhinni, hogy Jézus Krisztus valóban feltámadt, ha az asztalon lévő sült kakas kiszökik a tányérból, összeveri a szárnyait, és kukorékolni kezd. A csoda a jelenlévők szeme láttára azon nyomban bekövetkezik.

DT: Csácsbozsok (EA 2699/9. – Szentmihályi Imre gy., 1951); Petőhenye* (EA 3887/22. – Szentmihályi Imre gy., 1952); Zalaszentlőrinc (EA 3975/5. – Szentmihályi Imre

gy., 1953); Kemendollár (EA 4196/2. – Szentmihályi Imre gy., 1953); Hegyhátszentpéter (SMNK 245/II. 8. – Surányi István és Surányi János gy., 1954); Győrvár (Dömötör Sándor, 1957a. 4.; Uő, 1957b. 11–12.); Győrvár (EA 6222/16. – Dömötör Sándor gy., 1957); Hegyhátszentpéter (SMK 273/VII. 5. – Dömötör Sándor gy., 1957); Győrvár (Székely László, 2004. 47. – 1969); Hegyhátszentpéter (Dömötör Sándor, 1985. 44.); Felsőszőlnök (Eperjessy Ernő, 1988. 404–405.; Uő, 1996. 186.).

MO: Lészped, Lészped-Gerlén (Csoma Gergely, 2016. 33. – 1988).

→MZ IV. C 132.11. →MZ VI. E 8.

K 42. Az elrepülő sült kakas. A dolyfős várúr kastélya isteni rendelésből süllýedni kezd. Amikor a szolgáló figyelmezteti rá az éppen ebédelő urat, az azt veti oda neki, hogy majd csak akkor hisz neki, ha a tányéron lévő sült kakas elröpül előle. Alig mondja ki ezt, a sült kakas csodás jelként életre kel, és elrepül a dolyfős várúr tányérjából, a kastély pedig nyomban elsüllýed.

DT: Csácsbozsok (EA 2699/9. – Szentmihályi Imre gy., 1951); Petőhenye* (EA 3887/22. – Szentmihályi Imre gy., 1952); Zalaszentlőrinc (EA 3975/5. – Szentmihályi Imre gy., 1953); Kemendollár (EA 4196/2. – Szentmihályi Imre gy., 1953); Győrvár (Dömötör Sándor, 1957a. 4.; Uő, 1957b. 11–12.); Győrvár (Székely László, 2004. 47. – 1969).

→MZ V. Q 26.2.

K 43. A hal gyomrából előkerült gyűrű (Polükratész gyűrűje). Egy erkölcstelen életet élő előkelő rangú nő önhittten kijelenti, hogy addig fog tartani hatalmas vagyona, amíg a gyűrűje elő nem kerül, majd a gyűrűt az ujjáról lehúzza a folyóba dobja. Nem sok idővel később az ebédre szánt hal gyomrában a szakács tulajdon úrnője gyűrűjét fedezi fel, és aminek megtalálását követően isteni csapások sorozata zúdul a gögös asszonyra.

FF: Selmecebánya (Mednyánszky Alajos, 1834. II: 167–174.); Selmecebánya (Palugyay Imre, 1855. IV. 788–789.); Selmecebánya (Vasárnapi Ujság, 1867. 4.; Nagy Miklós szerk., 1868. II. 378.); Selmecebánya (Tóth Sándor, 1879. 756.).

→MZ VI. H 53.

K 44. A deszkába égő ujjak. A bűnei miatt kísértő pap/szerzetes/földesúr/bozsorkány izzó vörös keze nyomot hagy a biblián/templomajtón/az asztalon/a falon/az oltárterítőn. / A hamis esküt tevő férfi bal keze lángra lobban, és az ujjal nyomai beleégnek a tornác azon deszkájába, amelyikre a baljával támaszkodik.

FF: Znióváralja (Zányi Kálmán, 1886. 2.); Privigye (Mártonvölgyi László, 1941. 35–36.); Barslédec (Magyar Zoltán, 2002. 93.).

AF: Szeged vidéke (Csefkő Gyula, 1929. 120.); Ároktő (HOMNA 1014/2–3. – Szortsik Tibor és Szombati István gy., 1961); Gyomaendrőd (Kiss Katalin, 1995. 301–32.).

SZ: Csikmindszent (EA 26190/52–54. – Vitos László gy., 1994).

K 45. A szégyenvirág. Van egy virág (bérvenke/paszternafű/vadmurok/hunyor/stb.), amelynek a közepében régen piros/sárga karika volt, de manapság már

csak egy kicsiny piros/sárga pötty látható. Azóta nincs szégyenük az embereknek/a nőknek, amióta a virág színes közepe megfogyatkozott. Ha majd az a kis pötty is eltűnik, végképp kivész az emberekből a szégyenérzet.

FF: Nagyszalánc (EA 12152/6. – Földessy Józsefné gy., 1944); Ipolyvarbó (MZA 84282. – Varga Norbert gy.).

AF: Szeged vidéke, Egyházaskér (Kálmány Lajos, 1893. 67., 69.); Apátfalva, Csanádpalota, Kiszombor, Klárafalva – 2 (Polner Zoltán, 1980. 66–68., 76.); Bácska – 2 (Jung Károly, 1990. 298., 299.; Uő, 1993. 35.); Gombos (Uő, 1993. 36.); Apátfalva (MZA 28400. – Sinkó Rozália gy., 1999); Jánoshida* (Törőcsik István, 2003. 250.).

ER: Kide (Vajkai Aurél, 1943. 81.); Magyarléta (Magyar Zoltán, 2004a. 444–445.); Holtmaros (Uő, 2011a. II. 196.); Mezőköbölkút (Uő, 2012a. 139. – Orbán Dániel gy.); Rév – 2 (MZA 94395., 94464. – Magyar Zoltán gy., 2012).

SZ: Andrásfalva – 3, Hadikfalva, Istensegíts – 2 (Bosnyák Sándor, 1977. 50.); Gyimesbükk (Rab János–Tankó Péter–Tankó Magdolna, 1981. 29.); Gyimes: Hidegség pataka (Uő, 1982. 79.); Sóvidék (Gub Jenő, 1994. 198.); Andrásfalva, Hadikfalva (Bosnyák Sándor, 2001b. 124–125., 125.).

MO: Külsőrekecsin (Halász Péter, 2005. 89. – 1969); Klézse, Magyarfalu (Bosnyák Sándor, 1971. 172.); Diószén*, Szabófalva (Uő, 1980. 38.); Magyarfalu, Szabófalva, Vizánta (Halász Péter, 2005. 89–90. – 1997–1998); Külsőrekecsin (Harangozó Imre, 2001. 267.); Pusztina (Halász Péter, 2005. 89.); Magyarfalu (Iancu Laura, 2013. 164.).

→MZ IV. N 53.1. →Eredetmagyarázó mondák.

K 46. A visszafelé folyó patak (Az asszonyi hűtlenség jele). A háborúba induló férjnek a felesége megfogadja, hogy mindaddig hűséges lesz hozzá, amíg a patak vize lefelé folyik. A hosszú idő múltán visszatérő férj döbbenten látja, hogy falujuk határában a patak visszafelé folyik, és hazaérkezve megöli a hűtlenné vált asszonyt.

DT: Pusztasomorja (Ruff Andor, 1928/1938. 15–16.).

K 47. A terméketlen föld. Az ellenséges katonák/a zsvány sírján/a gyilkosság/a véres ütközet helyszínén/a gonosz várúr földjén/a kegyetlen király trónjának helyén/a protestánsok sírhelyén nem nő többé fű (csak gaz és tüske). / Az erkölcstelen életet élő szerzetesek elsüllyedt kolostora helyén kaszált széna mindig elrothad. / A tisztátalan erők által megjelölt/a bánatos/szenvedő emberek könnyei által öntözött földterület hosszú időn keresztül kopár marad, még fű sem nő rajta. / A menekülő hős/az ellenséges sereg patkónyomainak a helyén nem terem többé a föld.

DT: Nagyharsány (Versényi György, 1884. 88–89.); Lendva (Dervarics Kálmán, 1890. 136–137.); Páka (MOA 9080. – N. N. gy., 1901); Ocskó (Szeghalmy Gyula, 1929. 10.); Balatonzamárdi (Piller Dezső, 1967. 301.); Kőszeg (Küllös Imola, 1988. 188. – Dobos Ilona gy., 1968); Dobronak (Népújság, 1994. február 18.; Magyar Zoltán, 2010. 75–76.); Zsitkóc, Hosszúfaluhegy (Magyar Zoltán, uo., 81., 80–81.).

FF: Szalóc (Osváth Pál, 1884. 2.); Regéc (Hanusz István, 1893. 339.); Gímes (Magyar Zoltán, 2002. 190. – Danczi Lajos gy., 1953–1964); Arló (EA 22001/2–3. – Dobosy László gy.,

1976); Mészáros („Beszéli a világ, hogy mi magyarok...”, 1998. 159–160. – Demeter Ferenc gy., 1995); Mészáros (Magyar Zoltán, 2001a. 262.).

AF: Szeghalom (EA 1281/4. – Szeghalmi Gyula gy., 1903); Tarpa (Babus Jolán, 1976. 12.); Hajós (Schön Mária, 2005. 177.).

ER: Brassó vidéke (Orbán Balázs, 1873. VI. 386.), Hátszeg-vidék (Hunyad, 1883. 5. szám, 3.); Nagybánya-Veresvíz – 2 (Magyar Zoltán szerk., 2010. 107., 108. – Görbe István gy., 1958–1960); Körösfő (Sebestyén Kálmán, 1998. 54.); Varsolc (Magyar Zoltán, 2007a. 161.); Kide (MZA 82523. – Magyar Zoltán gy., 2007).

SZ: Zetelaka (Kőváry László, 1866. 47.); Csekefalva (Demeter Dénes, 1894. 382.; Uő, 1895. 241.); Marosfő (Bosnyák Sándor, 2001. 182.).

→MZ II. G 14. →MZ II. J 177.1.3. →MZ II. P 82.10. (Ocskay László).

K 48. Az öngyilkosság jele. Ha valaki felakasztja magát, bűnös tettét heves szélvihar, vad szélfúvás jelzi a külvilág számára. / Az a fa, amelyre az öngyilkos felakasztotta magát, ha a szél fújja, a síráshoz hasonló hangot ad.

FF: Ozdin (Versényi György, 1895. 125.); Süvete (GA 779/9. – Mogorósi Sándor gy., 1985).

SZ: Ehed – 2 (BBE MİK D-108/97., 174. – Szabó Enikő gy., 1998).

K 49. A tetemre hívott gyilkos (A holttestből felbuzgó vér). A gyilkos közeledtére az általa megölt ember szeme felnyílik/a sebe újra vérezni kezd. / A bírák úgy bizonyosodnak meg a gyilkos kilétéről, hogy az áldozat kiterített teteméhez rendelik a gyanúsítottakat/a meggyilkolt személy környezetét. Amikor a gyilkos lép a holttest mellé, a halott sebeiből kiserken a vér/a kezébe adott gyilkos fegyveren vércseppek jelennek meg.

KM: H. n. (Temesvári Pelbárt, 1499. XLIV.); H. n. (Laskai Osvát, 1507. XXI.; Katona Lajos, 1901. 279.); H. n./Zsély (Dézsi Lajos, 1926. 196. – Zichy család levéltára, 16. század); H. n. (Káldi György, 1631a. 208.); H. n. (Fábián József, 1803.; Ujváry Zoltán, 2014. 170–171.); H. n. (Arany János összes művei I., 1951. I. 549–554. – 1877).

DT: Vál (MZA 15082. – Magyar Zoltán gy., 2001.).

FF: Torna (Teleki Zakariás Sándor, 1908.; Uő, 1912. 67–68.; Magyar Zoltán szerk., 2007. 55–57.); Torna (Magyar Zoltán, 2001a. 423–424. – Móricz József gy., 1930-as évek); Buzita (HOMNA 6261/39. – Kmeckzó Mihály gy., 1991); Torna – 2 (Magyar Zoltán, 2001a. 421.).

AF: Biharugra (Végh József, 1944. 94–95.); Nagysárrét (MOA 7654. – Szűcs Sándor gy., 1955).

ER: Kolozsvár (Szabó T. Attila, 1971. 512.; Kiss András, 2004. 124. – 1585); Kolozsvár – 5 (Kiss András, 2004. 124–126. – 16. század vége); Somkerék (Uo., 133. – 1641); Kóbor/Dombos*, Kóbor/Dombos (Miskolczy Ambrus szerk., 2016. 148–149., 153. – Köpeczi Bodos Sámuel gy., 1789).

SZ: H. n.* (Balássy Ferenc, 1858. 189–199.); Küküllőkeményfalva (EA 22446/35–36. – Csergő Bálint gy., 1985); Gyimes: Bükkhavas pataka (Salamon Anikó, 1987. 174.).

→MZ IX. G 12.1.

K 50. A bűnösre utaló egyéb csodás jelek.

K 50.1. A sírba szúrt kés. A gyilkos férfi fia egy nagy kést szúr apja sírjába, majd világgá megy. Ebből tudják meg, hogy az illető bűnös életet élt.

AF: Kiskunhalas (GYINMA 209/7. – Molnár József gy., 1939).

K 50.2. A barnás sziklafolt. Az istenkáromló házaspárt égi rendelésből egy sárkány úgy a sziklafalhoz vágja, hogy mindketten ott pusztulnak. A két megátalkodott személy szétmállott testének barnás foltja azóta is meglátszik a sziklán.
ER: Torockó (Magyar Zoltán, 2008a. 270.).

K 50.3. A szent fa füstje. Egy ateista férfi kivágja és hazaviszi tűzifának a Mária-jelenésekről elhíresült fát, a tűzre vetett fahasábok azonban olyan hatalmas füstöt árasztanak, amely ellepi az egész falut, és csak lassan oszlik el.
DT: Tardos (Kemecsi Lajos, 2004. 198.).

K 51–70. Egyéb csodás jelek

K 51. A mennyei harangszó II. A határban járó emberek ismeretlen eredetű harangszót hallanak. / Mennyei harangszó jelzi az emberek számára a pestis megszűnését.

FF: Ipolyfödemes (MZA 84040. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010).

DT: Buda (Paulovits Sándor, 1930. 25.); Radamos (Mód László–Simon András, 2008. 480.).

→MZ V. F 72.

K 52. A maguktól meggyulladó gyertyák. A szent/szent életű személy megjelenésekor a templomi gyertyák maguktól meggyulladnak/meggyulladnak, és a levegőben lebegnek.

DT: Kesztléc (BBMNA 95/11. – Mózer Márta gy., 2000).

FF: Vác (Tragor Ignác, 1923. 94–95.).

AF: Füzesgyarmat (A tengeri kisasszony, 2006. 379. – Szabó János gy., 1854).

K 53. A télen kivirágzó fa. A kegyhelyen/a látóasszony kertjében/a hős halálakor a leghidegebb télben/karácsonykor/kora tavasszal csodás módon virágba borul egy fa (vadkörtefa/körtefa/almafa/cseresznyefa/gesztenyefa/mogyorófa/akácfa/jázminkor/vadrózsabokor/orgonabokor/egy keresztfa/stb.). / A kiszáradt gyümölcsfa csodás módon kivirágzik.

DT: Kunsziget (Ruff Andor, 1928/1938. 142–143.); Ógyalla (EA 656/34–35. – Manga János gy., 1937); Szany (EA 17770/20.; MZA 111062. – Balázs Livia gy., 1972); Szany (Bálint Sándor, 1977. II. 105.); Kocsola* (L. Imre Mária, 1995. 205.).

FF: Kassa (Kozocsa Sándor, 1936. 68. – 1606); Bernecebaráti (EA 5847/16. – Erdélyi Zoltán gy., 1953); Bernecebaráti (EA 5925/33. – Erdélyi Zoltán gy., 1954); Bernecebaráti (EA 4470/183–184. – Erdélyi Zoltán gy., 1956; Manga János, 1962. 359–360., Erdélyi Zoltán, 1994. 74.); Cserhátsurány (MOA 12474. – Nagy Ilona gy., 1969); Bódvavendégi (MZA 53. – Magyar Zoltán gy., 1996); Debrőd (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 254.; Gál Péter József, 2017. 440.); Bódvavendégi – 2, Debrőd – 2, Rakacszend/Csatka, Somodi (Magyar Zoltán, 2001a. 589–590., 596., 604–606.); Hasznos* (Limbacher Gábor, 2001.

202.); Bernecebaráti (Csáky Károly, 2010. 37–38.); Aha, Ipolyszakállos – 2, Nagycétény (MZA 83599., 89928., 89934., 83600. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007–2011); Bernecebaráti (MZA 110117. – Magyar Zoltán gy., 2017).

AF: Nagyvárad (Kerny Terézia, 1996b. 233.); Bodrogszentmária (Magyar Zoltán, 2009b. 95.).

ER: Dicsőszentmárton/Szőkefalva (Molnár Gyula, 2002. 29.).

SZ: Istensegíts (Bosnyák Sándor, 1977. 152–153.); Sóvidék (EA 24926/21. – Gagy József gy., 1991); Atyha (Gagy József, 1998. 140–141.; Álmodók és látomások a 20–21. századból I., 2009. 199–201.); Szőkefalva (Peti Lehel, 2012. 118.); Szőkefalva – 5, Szőkefalva/Budapest, Dicsőszentmárton (Györfy Eszter, 2012. 22., 87., 177–179.); Kárásztelek (MZA 98049. – Magyar Zoltán gy., 2013).

MO: Lészped (Pozsony Ferenc, 1991. 186.; Uő, 1998. 74.); Pokolpaták (Álmodók és látomások a 20–21. századból I., 2009. 52. – Peti Lehel gy.); Bogdánfalva (Peti Lehel, 2012. 125–126.).

→MZ V. E 35.

K 53.1. A karácsonyi virágzás.

FF: Kassa, Debrőd – 2, Debrőd/Csatka.

K 53.2. A szent fa alatt elolvadó hó. A Mária-jelenésről nevezetes fa alatt a legnagyobb fagyok ellenére is elolvad a hó.

AF: Dusnok (Bárth János, 2005. 7.).

K 54. A kizöldülő bot. A török vezér lánya/egy szent életű pap/bűnbánó zarándok által földbe szúrt száraz bot a következő évben csodás módon kihajt, jelezve a botot földbe szúró személy igazságát/ártatlanságát/azt, hogy az ország sorsa is jobbra változik majd.

DT: Kaposvár (Lévai József, 1988. 4.).

FF: Alsószőlős* (Tildy Zoltán, 1919. 82–83.); Görömböly (EA 23964/10. – Iván Zsolt gy., 1988); Cserhátsurány (MOA 12474. – Nagy Ilona gy., 1969).

AF: Debrecen (Balogh András, 1957. 19.); Nagykörű (Bálint Sándor, 1977. I. 330.).

AF–ER: Máriaradna (Kálmány Lajos, 1914. II. 172.); Máriaradna – 2, Szeged (Bálint Sándor, 1957. 343.; Uő, 1980. 507.).

SZ: Homoródjánosfalva (Jánosfalvi Sándor István, 1942. I. 108. – 1839).

K 54.1. A bűnbánó koldus. Egy bűnös életet élt öreg koldust/rablót csak akkor oldoznak fel, ha az általa földbe szúrt száraz ág kizöldül. A koldus/rabló leszúr a kegytemplom helyén egy száraz ágat, majd a közeli folyóból térden csúszva mindaddig vizet hord a bot öntözésére, amíg az valóban zöldbe borul.

AF–ER: Máriaradna (Kálmány Lajos, 1914. II. 172.); Szeged (Bálint Sándor, 1957. II. 343.).

FF: Palócföld (Ipolyi Arnold, 1854. 359.); Cserhátsurány (MOA 12474. – Nagy Ilona gy., 1969); Zsély* (MZA 108141. – Danczi Lajos gy., 1975).

→MZ VII. E 2.2. →MZ VII. E 7.2. →MZ IX. E 4.

K 56. Az augusztusi hóesés. A legnagyobb nyári melegben bekövetkező hóesés kíséri Szűz Mária megjelenését/jelöli ki az építendő templom helyét/segít legyőzni a törököket/készíti távozásra a hódítókat.

FF: Debrőd (Magyar Zoltán, 2001a. 290.).

DT: Bosznia-Hercegovina: Dragacsevo* (Jankulov, Boroszláv, 1914. 178.); Dragacsevo* (Filipović, Milenko S., 1968. 51.).

→MZ I. G 10. →MZ II. C 56.5. →MZ IV. C 132.6–7. →MZ V. Q 64.2.

K 57. A szombati napsütés. Szombaton, akármilyen borús, esős is az idő, legalább öt percre mindig kisüt a Nap, hogy megszáradjon a kis Jézus ruhája, amit Szűz Mária tereget/tereketett ki e napon.

→MZ V. Q 2.6. →Eredetmagyarázó mondák.

K 58. A kivágott fában látható jelek. A kivágott/kettéfűrészelt fa törzsében/tuskójában Szűz Mária képe/egy kereszt képe/kehelyhez hasonlatos kép rajzódik ki.

KM: H. n. (Benedek Elek, 1896. V. 352–354. – Mednyánszky Alajos nyomán).

DT: Kismácséd (MZA 71422. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010).

FF: Maconka (PMNA 413/124. – Bosnyák Sándor gy., 1969).

ER: Harangláb (Magyar Zoltán, 2005a. 122.); Magyarbükös (Uő, 2008a. 243.); Pusztakamarás (Uő, 2012a. 285.).

K 59. A jégben látható isteni képmás. Szűz Mária képe/alakja látható a szentkútról hozott és az üvegben télen megfagyó vízben. / Jézus arcképe látható a jégeső alkalmával lehullott jégzemeken.

FF: Almágy (Barna Gábor, 1985. 165.; Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 267.); Nagymaros (MZA 110932. – Magyar Zoltán gy., 2018).

ER: Tordatúr – 2 (Csöggör Enikő, 1998. 60.).

SZ: Andrásfalva, Hadikfalva, Istensegíts (Bosnyák Sándor, 1977. 40.).

K 60. A búzaszemen látható isteni képmás.

K 60.1. A búzaszemen látható Krisztus-kép. Minden búzaszemen látható Jézus arcképe, mivel az úrvacsorán átváltoztatta a testét kenyérré.

DT: Kórógy (Bosnyák Sándor, 2001b. 91–92.); Taksonyfalva (MZA 90671. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).

FF: Ipolynyitra, Mucsény, Sőreg (MZA 85594., 86593., 86595. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2001).

AF: Tiszaalpár (Bosnyák Sándor, 2001b. 91.); Budaháza (MZA 97407. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013).

ER: Detrehemtelep, Mezőbodon, Andrassy-telep (Balázs Lajos, 1995c. 23. – Keszeg Vilmos gy.); Magyarborzás (KJNTA 2506-11/2. – Keszeg Vilmos gy., 1999).

SZ: Andrásfalva, Istensegíts, Józseffalva – 2 (Bosnyák Sándor, 1977. 46–47.); Csíkszentdomokos – 14 (Balázs Lajos, 1995c. 22–23., 25–27.; Uő, 2000. 77., 79–81.); Jobbágytelke (Uő, 1995c. 23.; Uő, 2000. 78. – Boldizsár Ágoston gy.); Székelyhodos – 3 (EK TEZE

7198/Adattár, 111–112. – Balássy Enikő gy., 1996–2003); Istensegítség (Bosnyák Sándor, 2001b. 91.).

MO: Klézse (Bosnyák Sándor, 1971. 172.); Bogdánfalva, Lészped – 2 (Uó, 1980. 37.); Lészped (Álmok és látomások és 20–21. századból I., 2009. 297. – Peti Lehel gy.).

K 60.2. A búzaszemen látható Mária-kép. A búzaszemen Szűz Mária arcképe látható, amit szabad szemmel is meg lehet látni.

DT: Taksonyfalva (MZA 90671. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).

FF: Hont (MZA 6827. – Bosnyák Sándor gy., 1986); Ipolykiskeszi (MZA 90019. – Magyar Zoltán gy., 2011).

MO: Lészped, Klézse (Bosnyák Sándor, 1980. 37.); Trunk (Csoma Gergely, 2016. 241. – 1989).

K 61. A Holdban látható Isten-arc. Amikor telihold van, a Holdban Isten arca látszik.

ER: Rév (MZA 94467. – Magyar Zoltán gy., 2012).

K 65. Csodás sírjelek.

K 65.1. A sírból kinőtt virág. Egy szent életű szerzetes/a király/egy szent életű személy sírjából két szép pálma nagyságú virág/három liliom/egy csipkerózsa nő ki.

FF: Márianosztra (Gyöngyösi Gergely, 1983. 112–113. – 16. század eleje); Eger (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 108. – 1702).

MO: Trunk (Bosnyák Sándor, 1993a. 17.).

→MZ II. E 256.4. →MZ V. Q 117.1.

K 65.2. Az összefonódó sírvirágok. A halott szerelmesek sírján/sírjából nőtt virágok összefonódnak.

→MZ IX. G 18.4. →Népballadák.

K 65.3. A kivirágzó koszorú. A sírra helyezett koszorú csodás módon kivirágzik.

DT: Marcali (MZA 37334. – verses ponyvanyomtatvány, 1900).

K 65.4. A könnyező sírkő. A temetőben az egyik sírt fedő sírkő/természkő gyakran nedves: „könnyezik”.

DT: Vezekény (MZA 90558. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010).

FF: Ispáca (Beke Margit szerk., 1994. 231. – Canonica visitatio, 1634).

K 67. A megszólaló állatok. Az állatok normálistól eltérő megszólalása (a tyúk kukorékol/a disznó ugat/a kutya hosszasan vonyít) az egyénre/a közösségre leselkedő veszélyt/halált/közelségi háborút jelez.

AF: Nagyvárad (Szamosközy István, 1880. 84. – 1607).

→MZ IV. M 33.6., 8–9. →MZ V. K 41. →Hiedelemmondák.

K 68. A vést jelző szörnyszülöttek. Az anyakoca kétfejű, kétnyelvű, nyolclábú malacokat fial. / A juh disznófejű bárányt ellik. A csodás szörnyszülötteket vészterhes idők előjeleként értelmezi a közösség.

AF: Nagyvárád – 3 (Szamosközy István, 1880. 84. – 1607).

K 69. A levegőben megálló sarló. Sarlós Boldogasszony napján is kihajtja a gazda az embereket aratni. Amikor szóvá teszik neki a munkások, hogy az jeles ünnep, azt veti oda nekik, hogy dobják fel a sarlót a levegőbe, és ha nem esik le, nem kell elmenniük aratni. Amikor egy ember földobja a sarlóját, az csodás módon megáll a levegőben, és csak másnap virradóra hull le a földre.

FF: Palást (MZA 84067. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007).

K 70. Egyéb csodás jelek (vegyes hagyományok).

DT: Hédervár (Ruff Andor, 1928/1938. 35.); Örtilos (Eperjessy Ernő, 2009. 58.).

FF: Vác (Tragor Ignác, 1923. 98–99.); Magyarád (MZA 83838. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007).

AF: Szeghalom (Miklya Jenő, 1979. 189–190. – Fehér Gyula gy., 1935).

ER: Mikefalva (Magyar Zoltán, 2005a. 122–123.).

L 1–50. AZ ELEVE ELRENDELTESETT SORS

L 1–20. Az eleve elrendeltetett sors

L 1. „Itt az idő, s lélek nincs!” (A víz áldozatot kíván). A forrásból/folyóból szózat hallatszik: „Itt az idő, s lélek nincs!”/„Letelt az óra, s nincs még ember!” Hamarosan egy ember/egy lovas katona érkezik oda vágatva, és amint belegázol a vízbe, rögtön meghal. / Az ott lévők/ a halászok hallva a szózatot, nem engedik oda a vízhez a megérkező illetőt, nehogy belefúljadjon, de az könyörögni kezd nekik, hogy legalább az ujját mártassa bele/legalább ihasson egy kortyot belőle. Mikor ezt megengedik neki, a férfi csak megérinti a vizet, és rögtön meghal.

DT: Örtilos (Eperjessy Ernő, 2009. 215–216. – 1964).

FF: Zsarnóca (Versényi György, 2011. 45. – 1883; Uő, 1895. 231.); Szob (Hála József, 1984. 107–108.).

AF: Karcsa (Balassa Iván, 1963. 191., 314.).

ER: Beresztelke (KJNTA 834-02/3. – Bálint Sarolta gy., 2002); Nagypetri (Magyar Zoltán, 2004a. 345–346.).

SZ: Andrásfalva (Bihari Anna, 1980. 227–228.; Pócs Éva szerk., 2012. 111. – Diószegi Vilmos gy., 1949); Andrásfalva – 3 (Bosnyák Sándor, 1977. 16–17.); Sándoregyháza (Uő, 1992c. 12.); Gyimes: Csinód (Magyar Zoltán, 2003. 710.; Uő, 2009a. 292.); Gyimes: Farkasok pataka (MZA 103457. – Magyar Zoltán gy., 2015); Gyimes: Farkasok pataka (MZA 106233. – Magyar Zoltán gy., 2016).

MO: Egyházaskozár/Szeret mente (MNAR HS ltsz. n.; MZA 101620. – Vámos Mária gy., 1961); Lészped (EA 7228/3. – Hofer Tamás gy., 1963).

L 1.1. A tóba ragadott leány. A királynak egy koldus megjövendöli, hogy egyik lánya víz által fog meghalni. A királylány nagyon kívánja, hogy a tó vizében megfürödjön, és hosszas könyörgés után az apja megengedi neki, de csak úgy, hogy katonák állnak majd mellette, hogy semmi baj ne érhesse. Amint a lány bemegy a tó vizébe, a tó mélyéről előbukkan egy tüzes bika, és megragadva a királylányt, magával hurcolja. / A Szent Anna-tó vizébe minden évben egy Anna nevű leány belefúljad.

DT: Nagylók (Lukács Miklós, 2003. 134–135.).

ER: Ördögösfüzes/Tusnádfürdő (MZA 91485. – Magyar Zoltán gy., 2011).

L 2. A víz által bekövetkező halál. Mitikus lények/természetfeletti tudású személy a születendő gyermekről megjósolják/a csillagokból kiolvassák, hogy az, mielőtt még a nagykorúságot elérné, víz által/kút által fog elveszni. A szülők a felnövekvő gyermeküket mindenféleképpen igyekeznek óvni a vízbefúlastól/beszegeznek az udvarukon lévő kút tetejét is, ám mindhiába, mert amikor a fiú betölti a tizen-nyolcadik életévét, beleesik a kútba/ráfekszik a kút tetejére, és ott hal meg.

DT: Órtilos – 3 (Eperjessy Ernő, 2009. 211–212., 214–215. – 1960–1963); Pankasz (SMNK 954/1. – Avas Kálmáné gy., 1974); Nemeskosút* (MZA 90674. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010).

FF: Hanva (Madarász László, 1978. 111.); Karancsberény (Nagy Zoltán–Benedek Katalin, 2010. 483. – Nagy Zoltán gy., 1988); Ipolyvarbó (Csáky Károly, 2001. 83.); Korláti, Jeszte (MZA 93165., 93164. – Varga Norbert gy., 2007, 2011); Kelemér – 2 (Bosnyák Sándor, 2001. 239–240., 240.); Ipolyvilke, Panyidaróc (MZA 25573., 25560. – Varga Norbert gy., 2002, 2003); Abaújszina, Hanva, Kövecses – 2, Leléd, Méhi, Oldalfalva, Runya, Sajólenke, Sajórecske (MZA 84600., 92656., 92654., 92655., 89951., 92653., 93352., 92652., 92651. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008–2011); Felsőpél* (MZA 97014. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013); Szob (MZA 109765. – Magyar Zoltán gy., 2017).
AF: Biri (Ferenczi Imre, 1959. 437.); Géberjén (NIFA 105/10. – Dégh Linda gy., 1961); Sarkadkeresztúr* (EA 7054/3. – Diószegi Vilmos gy., 1961); Tótkomlós (EA 7099/42–43. – Diószegi Vilmos gy., 1962); Sárretudvari – 3 (MOA 3203., 10547., 10573. – P. Madar Ilona gy., 1963); Hajdúnánás (MOA 10464. – Kiss E. gy.); Tiszaderzs (MOA 3204. – Pócs Éva gy.).

ER: Mezőveresegyháza* (MZA 28590. – Orbán Dániel gy., 2002); Egrestő (Magyar Zoltán, 2005a. 154.); Szilágyballa (Uő, 2007a. 342.); Radákszinye (MZA 82744. – Magyar Zoltán gy., 2008); Mezőveresegyháza* (Magyar Zoltán, 2012a. 291.).

SZ: Andrásfalva (Bosnyák Sándor, 1977. 115.); Hertelendyfalva, Sándoregyháza, Székelykeve (Bosnyák Sándor, 1992c. 11–12.); Gyimes: Rakottyás (Uő, 1992a. 15.); Gyimesbükk – 2 (Albert Ernő, 1995. 46.); Magyarcsügés, Kostelek – 2 (Takács György, 2004. 361–362.); Gyimes: Magyarcsügés, Tarhavas pataka (MZA 107992., 107994. – Takács György gy., 2005; Takács György, 2016. 289., 189–190.).

MO: Jugán (KJNTA Csángó Archívum K 21/13. – Lükő Gábor gy., 1933); Egyházaskozár/H. n. (Bihari Anna, 1980. 225–226. – Vámos Mária gy., 1961); Lészped (EA 7228/1–3. – Hofer Tamás gy., 1963); H. n. (Dömötör Tekla, 1981. 170–171.); Szabófalva (Csoma Gergely, 2016. 479. – 1990); Szabófalva (Erdős Szászka Péter, 1994. 72–74.); Diószén, Magyarfalu (Halász Péter, 2005. 357–358., 358.).

L 2.1. A legnagyobb öröm és a legnagyobb szomorúság (A menyegzőjén meghaló legény). A születendő gyermeknek azt a sorsot jövendőlik/rendelik ki a szülőháznál megjelenő angyalok/tündérek, hogy a gyermek az udvaron lévő kút által/farkasok által haljon meg: „Amikor legnagyobb lesz a háznál az öröm, akkor legyen a legnagyobb szomorúság”. Amikor elérkezik a menyegző ideje, a vőlegény felfekszik a befedett kút tetejére, és meghal/összetörik alatta a deszka, és a kút vizébe fullad/menyegzője napján széttépik a farkasok.

AF: Tótkomlós (EA 7099/42–43. – Diószegi Vilmos gy., 1962).

SZ: Székelykeve (Bosnyák Sándor, 1992c. 11–12.); Gyimes: Csinód (Magyar Zoltán, 2003. 711–712.; Uő, 2009a. 292–293.).

MO: H. n. (Dömötör Tekla, 1981. 170–171.); Szabófalva (Erdős Szászka Péter, 1994. 72–74.).

L 3. A farkasoknak ígért fiú. Egy fiú fára mászva kilesi a farkasok gyűlését, melyen Szent András megmondja nekik, hogy azon a télen kit ehetnek meg. Egy sánta farkasnak Szent András azt mondja, hogy ő azt kapja, ami a fán

van. A megrémült fiút másnap a bátyjai hiába fektetik este maguk közé, mert a farkas úgyis elviszi és felfalja. / Egy gyimesi csángó szekeres az egyik távoli faluban bekéredzkedik éjszakai szállásra. Amint a hátsó udvarban pihen, egyszer csak szózatot hall, hogy a fiú, aki éppen megszületett, szerencsétlen pillanatban látta meg a napvilágot, mert amikor meg akar majd nősülni, a farkasok széjjel-tépik. Reggel a házigazda örömmel újságolja a szekeresnek, hogy az éjszaka fia született, mire a szekeres nem mond semmit arról, hogy mit hallott az éjszaka, ellenben arra kéri a szülőket, hogy a fiú keresztapja lehessen. Húsz év múlva mint keresztapát, a szekerest is meghívják a fiú lakodalmára, de mire megérkezik, már csak az a szomorú hír fogadja, hogy a legényt a menyasszonyához menet a mezőn felfalták a farkasok.

MO: Lábnik (Hegedűs Lajos, 1952. 243–244.); Lábnik (Bosnyák Sándor, 1980. 126–127.).

SZ: Gyimes: Csinód (Magyar Zoltán, 2003a. 711–712.; Uő, 2009a. 292–293.).

L 4. A megjövendő villámcsapás. Egy fiúról/a születendő gyerekről megjósolják, hogy tizennyolc éves korában villámcsapás következtében fog meghalni. Az apja mindent elkövet, hogy a fiát megjósolt végzetétől megóvja, de hiába, mert a születésnapján a villám a nyitott kéményen keresztül vág be a házba, és agyonüti a fiút. / Egy férfi megálmodja/egy könyvből kiolvassa, hogy villám által fog meghalni. A megjelölt időpontban valóban beleszap a villám, és meghal.

FF: Gyerk (MZA 89952. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).

ER: Kide (Vajkai Aurél, 1943. 21.); Mezőverese gyháza* (MZA 28590. – Orbán Dániel gy., 2002); Szépkényerűszentmárton (Magyar Zoltán, 2011a. II. 63.; Uő, 2012a. 291.).

L 4.1. Az imádság ereje (A villámcsapás ellen épített bunker). Egy gazdag embernek/a királynak megjósolják, hogy a fia/születendő fia tizennyolc éves korában villámcsapás következtében fog meghalni. Az apa mindent elkövet, hogy fiát a megjósolt végzetétől megóvja, és az időpont közeledtével betonból/vasból egy bombabiztosnak tartott bunkert/pincét/vasházat épít. A megjelölt napon a fiú az apja felszólítása ellenére sem megy be az óvóhelyre, hanem egy bibliát véve a kezébe kimegy az udvarra, mondván, hogy ha Isten magához akarja szólítani, az ő akarata ellen földi halandó semmit sem tehet. A megérkező hatalmas viharban egy villám egyenesen a megépített bunkerbe csap, és széjjelveti azt, míg az udvaron sétáló fiúnak nem esik semmi baja.

DT: Kákics (Berze Nagy János, 1940. II. 117.).

FF: Taktaszada (Szabó Lajos, 1975. 348.); Karancsberény (Nagy Zoltán–Benedek Katalin, 2010. 483. – Nagy Zoltán gy., 1988).

AF: Méhkerék (EA 7053/6–7. – Diószegi Vilmos gy., 1961); Bihardiószeg (Magyar Zoltán, 2012c. 118.); Egyházaskozár (Kálmány Lajos, 1914. I. 36.).

ER: Maroscsúcs (Berze Nagy János, 1957. II. 337.); Nagymoha (AFAR Mg. 1451. II. k. – Faragó József gy., 1967); Marosgombás (Magyar Zoltán, 2008a. 246.); Rév (MZA 94466. – Magyar Zoltán gy., 2012).

→MZ V. S 21.

L 5. A végzetet hordozó kép. Egy ember azt álmodja/azt jósolják neki, hogy valami nehéz tárgy fogja agyonütni/egy ló/egy elefánt által fog meghalni. Az illető komolyan véve a baljós előjelet/a jóslatot, a nevezett napon ki sem mozdul a lakásából, otthon marad, de a sorsát nem kerülheti el, mert egy fali kép/a szoba falán függő – lovat/elefántot ábrázoló – kép ráesik a fejére, és meghal.

DT: Bánuta (MZA 1758. – Magyar Zoltán gy., 2008); Bánuta (Magyar Zoltán, 2010. 126.).

FF: Abaújszina, Komaróc (MZA 84602., 84601. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008); Krasznahorkaváralja (Magyar Zoltán, 2011c. 228–229.).

L 6. A megjövendölt ló általi halál. Egy férfinak megjövendölik, hogy a fia ló által fog meghalni. Az apa komolyan véve a csíziót, falu helyett városban nevelteteti a fiút, azonban egyszer a piacon a heves szél leszakít, és úgy a fiúhoz vág egy lovat ábrázoló hirdetőtablát, hogy az azonnal meghal. / A csatába induló fejedelemnek azt jósolják, hogy lova által lesz a halála. A fejedelem komolyan véve a jövendölést, otthon hagyja a lovát, és sok idővel később a háborúból épségben és diadalmasan tér vissza. A fejedelmet a lovásza azzal a hírral fogadja, hogy a lova időközben megdöglött, mire az úr bizonyosság végett azt mondja, hogy látni szeretné a csontjait. Amikor megmutatják neki, és a fejedelem odahajol, hogy szemügyre vegye hajdani lovát, a lókoponyából egy nagy mérgeskígyó csúszik elő és megcsípi a fejedelmet, aki hamarosan belehal a csípésbe, igazolva a jóslatot, miszerint lova által lesz a halála.

FF: Komaróc (MZA 84601. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008).

AF: Zápšony (MZA 94757. – Gazdag Vilmos gy., 2008).

L 8. A szülei gyilkosává vált gyermek. Természetfeletti lények megjósolják, hogy a születendő gyermek szüleinek gyilkosává válik majd. Amikor a gyerek felnőtt, baltával valóban agyonüti az apját.

AF: Méhkerék (MOA 10060. – Diószegi Vilmos gy., 1961).

MO: Jugán (KJNTA Csángó Archívum K 21/13. – Lükő Gábor gy., 1933).

L 9. A sorsszerű házasság.

L 9.1. A tulajdon anyját feleségül vevő fiú.

→MZ IX. J 23.3.

L 9.2. A megjövendölt házastárs. A születendő gyermeknek megjósolják, hogy a családnál szolgáló béres/szolga/ott háló katona/stb. lesz a párja. A jóslatot meghallva a férfi/a gyerek apja meg akarja ölni a gyermeket, az mégis életben marad, és évek múltán a férfi felesége lesz.

AF: Méhkerék, Elek, Gyoma (MOA 10062., 10111., 10083. – Diószegi Vilmos gy., 1961).

L 9.3. Jézus menyasszonya (Az apácának készülő lány). Egy főúri rangú lány halálos betegségbe esik, és Szűz Máriához fohászkodik segítségért, megfogadva, hogy felgyógyulása esetén kolostorba vonul. A lány csodás módon meggyógyul, és fogadalma beváltására készül, de a szülei hallani sem akarnak róla, és erőnek erejével férjhez adják. A templomi szertartást követően, miközben a násznép mulatozni kezd, hatalmas vihar tör ki, és egy villám beleszap a lányba/maga alá temeti egy nagy szikla, és a lány rögtön meghal. A szülők (a Nádasdy család) a tragédiát isteni intésnek tudva be, templomot építtet lányuk emlékére (a kópházi templomot). / Amikor egy magát Istennek szentelt csángó lány elfogadja egy fiú udvarlását, betegségbe esik, és egy angyal jelenik meg neki, hogy felvigye a mennybe.

DT: Kópháza (Csatkai Endre, 1934.); Mersevát (Vas megye földrajzi nevei, 1982. 309.); Mersevát (Kovács Jenő, 1984. 38.); Kópháza (Szenthelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 76.).

MO: Klézse* (Pozsony Ferenc, 1998. 309.).

→MZ V. L 2.1.

L 9.4. A végzetes összepárosítás (A vélelmezett isteni akarat). Egy ugyanazon a napon született lányt és egy fiút a szülők összepárosítanak, mondván, Isten szándéka szerint egy pár kell, hogy legyenek. Az isteni akarat azonban másként van rendelve: mire felnőnek, egyikük megbolondul, a másik gyerek pedig meghal, s így végül egyiküknek sem lesz párja.

ER: Kide (Vajkai Aurél, 1943. 19.).

L 12. Az elpusztíthatatlan ikek.

L 12.1. Micbán hét fia. Micbán felesége egy koldusasszony átka következtében hetesikreket szül, és szégyenében hat gyermekét el akarja pusztítani. A hazatérő Micbán leleplezi a készülő gyilkosságot/a szolga megsajnálja, és az úrnő parancsa ellenére nem öli meg az újszülötteket, akik inkognitóban felnövekedve nemesi családok alapítóivá válnak.

→MZ I. E 15.

L 12.2. A farkas által nevelt gyerekek. Egy királynak a palotába betérő koldus azt jövendöli, hogy egyik lánya még hajadonként gyereket fog szülni. A király komolyan véve a jóslatot, a továbbiakban elzárt helyen nevelteti a lányát, az mégis teherbe esik az egyik ételhordó fiútól, és hamarosan ikeket szül. A két fiúgyermeket királyi parancsra kiteszik az erdőbe, és ott a sorsukra hagyják őket, de egy anyafarkas szoptatni kezdi a csecsemőket, akik ezáltal életben maradnak. A cseperedő fiúkra egy juhász talál rá, aki hazaviszi és felneveli őket. Az ikerfiúkból vitéz katonák, híres hadvezérek válnak, és amikor a király magához hívhatja őket, ráismer lánya gyermekeire.

DT: Nagylók (Lukács Miklós, 2003. 134.).

→MZ III. A 16.

L 14. A végzetes kanóc. A sorsasszonyok az újszülöttnek megjósolják, hogy akkor haljon meg, amikor a kanóc elhamvad a kemencében. A jóslatot meghalló nagynya a kanócot rögtön vízbe mártja, majd mélyen egy ládába zárja. A fiú felnő és megnősül, s a végzetes kanócról csak ő és a felesége tud. Egy alkalommal összevesznek, és az asszony mérgében beledobja a kanócot a kemencébe. Az erdőben dolgozó férj egyszer csak azt veszi észre, hogy mind gyengébb és gyengébb. Még sikerül neki hazavánszorognia, ahol kikaparja a tűzből a már majdnem teljesen elhamvadt kanócot, leönti vízzel, s így életben marad. A férfi a feleségétől elválva azután jobban vigyáz a kanócra, és hosszú életet él meg, és amikor már úgy érzi, hogy eleget élt, maga dobja a kanócot a tűzbe.

DT: Örtilos (Eperjessy Ernő, 2009. 215. – 1958).

L 16. A generációkon át továbböröklődő sors. Egy tábornok, akárcsak minden őse, csatában esik el.

FF: Tokaj (Dömötör Ákos, 1998. 124. – Igaz Mária gy., 1948).

L 17. A kétszer halt tetszhalott. Egy villámcsapásban elhunyt tetszhalott a ravatalon életre kel, de két hét múlva a mezőn újra megüti a villám, és akkor már tényleg meghal.

SZ: Gyimes: Farkasok pataka (Magyar Zoltán, 2008b. 101–102.).

L 18. A három jóslat. A királynak megjósolják, hogy mindhárom fia idő előtt fog meghalni: az egyik vízbe fullad, a másik háborúban esik el, a harmadikat pedig felakasztják. A király állandóan őrizteti a fiait, de hasztalan, mert a legidősebb fia egy séta közben a felhőszakadás következtében kialakuló árvízbe fullad, a második fiút a háborúban – hiába veszi körül a hadsereg – ágyúgolyó találja el. A sorra beteljesedő jóslatoktól megrettenő király a harmadik fiát elkergeti otthonról.

DT: H. n. (Gaal György népmesegyűjteménye II., 1857. 24.).

L 20. Az eleve elrendeltetett sors (vegyes hagyományok).

FF: Sajóháza (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2006. 102–103.); Harmac/Jéne (MZA 93166. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2009); Nemesoroszi (MZA 103069. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2015).

AF: Sarkadkeresztúr (EA 7054/3. – Diószegi Vilmos gy., 1961).

ER: Szentbenedek (Kövár László, 1866. 222.); Máramaros vármegye* (Sróth Péter, 1891. 364.); Sólyomkő (Versényi György, 1896b. 71–72.).

SZ: Gyimes: Kostelek (Takács György, 2004. 361.).

L 21–30. A baljóslatú időpont

L 21. A csillagokból kiolvasható sors. A születése pillanatában eldől az ember sorsa egész életére kihatón. Ha jó órában/jó percben születik, szerencsés lesz egész életében, ha kedvezőtlen csillagállásnál jön a napvilágra, szerencsétlen lesz. / Ha szélviharos időben születik meg a gyermek, háborúban fog elveszni, ha sötét, felhős időben, akkor hosszas betegségben, ha pedig heves zápor idején, víz által fog elveszni.

DT: Pankasz (SMNK 954/1. – Avas Kálmánné gy., 1974).

FF: Kelemér – 2 (Bosnyák Sándor, 2001. 239–240., 240.); Sajóháza (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2006. 102–103.); Abaújszina, Hanva, Kövecses – 2, Méhi, Runya, Sajórecske (MZA 84603., 92656., 92654., 92655., 92653., 93353., 92651. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008–2009); Hardicsa (MZA 99781. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2014).

AF: Szalacs (Magyar Zoltán, 2012c. 194.).

ER: Kalotaszeg (Jankó János, 1892. 201.); Alsó-Fehér vármegye (Lázár István, 1896. 101.).

SZ: Gyimes: Sántatelek (Magyar Zoltán, 2003. 710–711.); Nyáradszentimre (Uő, 2007b. 87–88.).

L 23. A baljóslatú napok.

L 23.1. A pénteki napok. A pénteki születés kedvezőtlenül hat ki az ember egész életére. / A baljóslatú péntek az egész életen át elkísérik az embert.

ER: Szilágybagos (Keszeg Vilmos, 2011. 57. – Nagy Réka gy., 2005).

L 23.2. A baljóslatú dátumok. Az év/a hónap bizonyos napjai baljóslatúak/az illető egész életében mindig rosszat hoznak, veszélyt jelentenek.

FF: Szeszta (MZA 84604. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008).

L 28. A megjövendölt saját halál. Egy szent/egy természetfeletti képességekkel bíró ember/egy átlagos személy megjövendöli saját halála pontos időpontját. / Az önmaga által megjövendölt halála előtt egy leány elhúztatja legkedvesebb nótáját, eljárja kedvenc táncát, majd a megjelölt időpontban összeesik és meghal.

DT: Szentmihályhegy (MZA 54819. – Eperjessy Ernő gy., 1963).

FF: Zagvaróna (MZA 59820. – Nagy Zoltán gy., 1986); Zsarnó (Magyar Zoltán, 2001a. 378–379.).

ER: Marosgombás (Magyar Zoltán, 2008a. 307.).

SZ: Istensegíts (Bosnyák Sándor, 1977. 17.).

→MZ III. A 303.

L 31–50. A mitikus sorsjóslok

L 31. A három sorsasszony. Három sorsasszony (sorsmadarak/uringyék/asszonyokká változott galambok) jósolják meg a szülőház ablakához szállva a születendő gyermek sorsát.

DT: Örtilos – 4 (Eperjessy Ernő, 2009. 211–212., 214–215. – 1958–1963).

ER: H. n.* (Wlislöcki, Heinrich von, 1890. 196–198.).

MO: Jugán* (KJNTA Csángó Archívum K 21/13. – Lükő Gábor gy., 1933); Egyházaskozár/H. n. (Bihari Anna, 1980. 225–226. – Vámos Mária gy., 1961).

L 32. A sorsjósó ursziták. Külsőleg nem jellemzett/láthatatlan természetfeletti lény/lények (urszita/ursziták/urszajok) jelenik meg/jelennek meg az ablaknál, és jósolják meg fennhangon a házban megszülető gyermek sorsát.

AF: Méhkerék – 2 (EA 7053/6–7., 7. – Diószegi Vilmos gy., 1961); Sarkadkeresztúr (EA 7054/3. – Diószegi Vilmos gy., 1961).

ER: H. n.* (Wlislöcki, Heinrich von, 1890. 264–266.).

SZ: Gyimesbük (Albert Ernő, 1995. 46.); Gyimes: Bálványos pataka (MZA 108001. – Takács György gy., 1995); Gyimes: Csinód (Magyar Zoltán, 2003. 711–712.; Uő, 2099a. 292–293.); Gyimes: Magyarcsügés, Kostelek – 3 (Takács György, 2004. 361–362.); Gyimes: Magyarcsügés (MZA 107992. – Takács György gy., 2005; Takács György, 2016. 189–190.).
MO: Jugán (KJNTA Csángó Archívum K 21/13. – Lükő Gábor gy., 1933); Szabófalva (Csoma Gergely, 2016. 479. – 1990); Magyarfalva, Diószén (Halász Péter, 2005. 357–358., 358.).

L 33. A sorsjósó tündérek. A kút körül táncoló tündérlányok jövendölik meg a portán megszülető gyermek sorsát.

ER: H. n.* (Wlislöcki, Heinrich von, 1890. 196–198.).

SZ: Székelykeve (Bosnyák Sándor, 1992c. 11–12.).

L 34. A sorsjósó angyalok. Két angyal jelenik meg a szülő asszony lábánál és fejénél, és megjósolják a születendő gyermek sorsát.

AF: Tótkomlós (EA 7099/42–43. – Diószegi Vilmos gy., 1962).

L 35. A sorsjósó táltosok. Táltosok jövendölik meg az ablak alatt a megszülető gyermek sorsát.

SZ: Gyimes: Rakottyás (Bosnyák Sándor, 1992a. 15.).

L 36. Sorsjósó szentek.

L 36.1. A sorsjósó Jézus és Szent Péter. Jézus és Szent Péter földi vándorlásaik során megszállnak egy háznál, ahol az asszony azon az éjjelen szüli meg a gyermekét. Jézus a kinti időjárásból megjósolja, hogy milyen sors vár a gyermekre/ Jézus és Szent Péter kihallgatja a tündérek jövendölését, de a gyerek sorsát még ők sem akadályozhatják meg.

SZ: Székelykeve (Bosnyák Sándor, 1992c. 11–12.); Gyimes: Sántatelek (Magyar Zoltán, 2003. 710–711.).

→Legendamesék.

L 36.2. A sorsjósóló Szent András. Szent András a saját neve napján megmondja a farkasoknak, hogy azon a télen kit falhatnak fel.

MO: Lábnik (Hegedűs Lajos, 1952. 243–244.); Lábnik (Bálint Sándor, 1980. 126–127.).
→MZ V. L 3.

L 38. A sorsjósóló ősz öreg. Egy ősz öregember jelenik meg az istentisztelet alatt a templomban elszenderedő kántornak, és megjósolja neki a halála pontos időpontját.

ER: Szilágyszentkirály (Magyar Zoltán, 2007a. 341.).

L 39. A sorsjósóló Fehér bába. Az eszkatologikus jövődöléseiről elhíresült Fehér bába megjósolja a falubeli gyermekek majdani életsorsát.

ER: Mezőverese gyháza (MZA 28590. – Orbán Dániel gy., 2002); Mezőverese gyháza (Magyar Zoltán, 2012a. 291.)
→MZ IV. N 111.4.

L 40. A sorsjósóló bábasszony. A bába kihallgatja az ursziták jövődölését, és megmondja, hogy milyen sors vár a megszülető gyermekre. / A bábasszony megjósolja a születendő gyermek életsorsát.

SZ: Gyimes: Kostelek (Takács György, 2004. 361–362.).
AF: Sárrétudvari (EA 7321/181. – P. Madar Ilona gy., 1963).

L 41. A sorsjósóló cigányasszony. Egy cigányasszony megjósolja a (születendő) gyerekek halálának módját.

FF: Korláti (MZA 93165. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007).
ER: Szilagyballa (Magyar Zoltán, 2007a. 342.).
SZ: Hertelendyalva (Bosnyák Sándor, 1992c. 12.).

L 42. A sorsjósóló tudósok. Tudományos emberek (tudósok/jósok/jós nők/nézők/jövendölők) mondják meg előre a születő gyermek majdani életsorsát.

FF: Karancsberény – 2 (Nagy Zoltán–Benedek Katalin, 2010. 483. – Nagy Zoltán gy., 1988); Gyerk (MZA 89952. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).
AF: Biri (Ferenczi Imre, 1959. 437.); Géberjén (NIFA 105/10. – Dégh Linda gy., 1961).
ER: Nagymoha (AFAR Mg. 1451. II. k. – Faragó József gy., 1967); Nagypetri (Magyar Zoltán, 2004a. 345–346.); Egre stő (Uő, 2005a. 154.); Marosgombás (Uő, 2008a. 246.).
SZ: Sándoregyháza (Bosnyák Sándor, 1992c. 12.); Nyárádszentimre (Magyar Zoltán, 2007b. 87–88.).

L 43. A sorsjósóló koldus. A házba betérő koldus jósolja meg a megszülető gyermek majdani életsorsát.

DT: Nagylók (Lukács Miklós, 2003. 134.).
FF: Ipolyvarbó (Csáky Károly, 2001. 83.); Panyidaróc (MZA 25560. – Varga Norbert gy., 2003).

L 44. A sorsjóslo katona. Egy a házhoz beszállásolt katona a csillagokból megjósolja az ott éppen megszülető gyermek várható életsorsát.

DT: Pankasz (SMNK 954/1. – Avas Kálmánné gy., 1974).

L 45. A sorsjóslo drótostót. Egy házalo drótostót jósolja meg a megszülető gyermek várható életsorsát.

FF: Ipolyvilke (MZA 25573. – Varga Norbert gy., 2002).

L 46. A sorsjóslo szekeres. Egy áruval (fazekakkal/mésszel/stb.) messzi vidéken járó vándorkereskedő szekeres szállást kap éjszakára egy háznál, ahol az aszszony éppen szülni készül. Éjszaka kihallgatja/meghallja a sorsnemtők/ursziták jövendölését, amit a házban megszülető gyermek sorsáról az ablak alatt mondanak. A szekeres másnap keresztszülőnek ajánlkozik, majd tizennyolc évvel később személyesen is megbizonyosodik a jövendölésbe foglaltak elkerülhetetlen voltáról.

SZ: Gyimes: Csinód (Magyar Zoltán, 2003. 711–712.; Uő, 2009a. 292–293.); Gyimes: Kostelek (Takács György, 2004. 362.).

MO: Magyarfalu, Diószén (Halász Péter, 2005. 357–358., 358.).

L 47. A csillagokból olvasó Tompa Mihály. Tompa Mihály, a pap-költő a csillagokból kiolvassa megszülető gyermeke tragikus életsorsát.

FF: Hanva (Madarász László, 1978. 111.); Kelemér – 2 (Bosnyák Sándor, 2001. 239–240., 240.); Hanva, Kövecses – 2, Méhi, Oldalfalva, Runya, Sajólenke, Sajórecske (MZA 92656., 92654., 92655., 92653., 93352., 93353., 92652., 92651. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2009).

→MZ II. P 285.13.

L 49. A zodijs könyv. Egy ember a jövendöléseket tartalmazó könyvből olvassa ki saját halálának módját.

ER: Kide (Vajkai Aurél, 1943. 21.).

L 50. A megálmódott életsors. Az arra kiválasztott emberek álomban látják meg saját vagy családtagjaik végzetét/életsorsát.

DT: Bánuta (MZA 1758. – Magyar Zoltán gy., 2008); Bánuta (Magyar Zoltán, 2010. 126.).

FF: Krasznahorkaváralja (Magyar Zoltán, 2011c. 228–229.).

ER: Szépkényerűszentmárton (Magyar Zoltán, 2011a. II. 63.; Uő, 2012a. 291.); Rév (MZA 94466. – Magyar Zoltán gy., 2012).

SZ: Gyimesbükk (Albert Ernő, 1995. 628.).

M 1–80. JELENÉSEK

M 1–10. A Mária-jelenések

M 1. A Mária-jelenések helyszínei. Szűz Mária személyesen/vizuális módon (a levegőben lebegve/fák lomjai között/egy forrásnál/a víz tükrében/ablaküvegen) nagy fényességben megjelenik egy/néhány kiválasztottnak. A jelenés/az ismétlődő jelenések híre elterjed, és zarándokok sokaságát vonzza a helyre, amely (többnyire) nevezetes kegyhellyé válik.

KM: H. n.* (Bornemissza Péter, 1980. 1047. – 1579).

DT:

- Az almamelléki Mária-jelenés: Almamellék (Baranya megye földrajzi nevei I., 1982. 390.; Pesti János szerk., 2002. 345.).
- Az andocsi Mária-jelenés: Somogyvár (MZA 90870. – Magyar Zoltán gy., 2009).
- A bagolasánci Mária-jelenés: Bagolasánc (Zala megye földrajzi nevei, 1964. 599.).
- A balatonszentgyörgyi Mária-jelenés: Balatonszentgyörgy (EA 16749/10. – Simon József gy., 1970); Balatonszentgyörgy (Somogy megye földrajzi nevei, 1974. 82.); Balatonszentgyörgy (S. Lackovits Emőke, 2007. 222.).
- A bodajki Mária-jelenés: Bodajk (Magyarság, 1926. augusztus 29.).
- A boldogfai Mária-jelenés: Boldogfa (MZA 90455. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).
- A budai Mária-jelenés: Buda (Bonfini, V. 5. 10.; Jordánszky Elek, 1836. 33. – 1495).
- A budaörsi Mária-jelenés: Budaörs (Bonomi Eugen, 1936.; Bálint Sándor, 1977. I. 69.).
- A budapest-kútvölgyi Mária-jelenés: Budapest (Szenthelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 36.); Budapest (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 54.); Budapest (Berecz Sándor, é. n. 25.).
- A buzsáki Mária-jelenés: Buzsák (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 262.).
- A ciglédi (kürti) Mária-jelenés: Kürt (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 66.); Kürt (MZA 103127. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2015).
- A csatári Mária-jelenés: Csatár* (Vajkai Aurél, 1942. 120. – vallásos ponyvanyomtatvány, 19. század vége).
- A csatka Mária-jelenés: Csatka – 2 (S. Lackovits Emőke, 2005. 93. – 1865); Csatka – 3 (Takáts Márton, 1888. 2–4.; Vajkai Aurél, 1938. 348–349.; Uő, 1940. 56.); Csatka* (Hoppál Mihály–Törő László, 1975. 53. – népi szentének, 19. század vége); Csatka (Vajkai Aurél, 1942. 130. – vallásos ponyvanyomtatvány); Győrszentmárton/Pannonhalma (Sólymos Szilveszter, 2005. 135. – Dallos Sándor feljegyzése, 1938); Csatka (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 263.); Csatka (S. Lackovits Emőke, 2004. 261.). FF: Rakacaszend (Magyar Zoltán, 2001a. 605–606.).
- A csehi Mária-jelenés: Csehi (Vas megye földrajzi nevei, 1982. 537.).
- A csobánkai Mária-jelenés: Csobánka (Herrmann Antal, 1889b. 158.); Csobánka (Moussong Géza, 1891. 97–98.); Csobánka (Hanusz István, 1902. 70.); Csobánka (Pillmann Alfonz, 1933. 2.); Csobánka – 2 (Soós Sándor, 2011. 110. – Bonomi Jenő gy., 1937); Csobánka (Bárth János, 1990. 370.); Csobánka (Barna Gábor, 1990. 52.; Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 263.).

- A csurgói Mária-jelenés (a csurgói Márjás-kút mellett): Csurgó (EA 5718/5. – Kuthy Ferenc gy., 1947); Csurgó (EA 13638/27. – Farkas Éva gy., 1963); Csurgó (EA 17138/7. – Witt Lászlóné–Kalonda Józsefné–Papp Imre gy., 1971); Csurgó (Somogy megye földrajzi nevei, 1974. 619.); Csurgó (Csurgó földrajzi nevek szerint, 1985. 42.).
- A dombóvári Mária-jelenés: Dombóvár* (MZA 53114. – N. N. gy., 2002).
- A dömösi Mária-jelenés: Dömös (A dömösi csodafa, 1885.; Kövecses Varga Etelka, 1995. 667.); Dömös (Szabó János, 1886.; Soós Sándor, 2011. 135.); Dömös (http://hu.wikipedia.org/wiki/szentfa_kapolna). FF: Ipolyszakállós (Dobrovolni Antal, 1935. 192.).
- A dunaföldvári Mária-jelenés: Dunaföldvár (Hőke Lajos, 1875. 2.).
- Az ercsi Mária-jelenés: Ercsi (Tüskés Gábor, 1993. 223. – 1756–1762).
- A fraknoi Mária-jelenés: Fraknó (Titkos Értelmő Róza, 1698. 22–23. – 1656).
- A gajári Mária-jelenés: Gajár (Hanusz István, 1894. 9.; Uő, 1900. 233.).
- A göllei Mária-jelenés: Gölle (S. Lackovits Emőke, 2007. 222.).
- A gyarmati Mária-jelenés: Gyarmat (Vajkai Aurél, 1942. 121. – vallásos ponyvanyomtatvány; Manga János, 1962. 360.).
- A harci Mária-jelenés: Harc (Tolna megye földrajzi nevei, 1981. 448.); Harc (L. Imre Mária, 1995. 206.).
- A homokkomáromi Mária-jelenés: Homokkomárom (Sándor Ildikó, 1999. 483.).
- Az illésházi Mária-jelenés: Illésháza (EA 9546/3. – Hidasy László gy., 1955).
- A járdi Mária-jelenés: Jásd (Tüskés Gábor, 1993. 180. – 1804); Jásd (Faller Jenő, 1934. 2.); Nyúl – 2, Tés (Uo., 67.); Jásd (Vajkai Aurél, 1940. 53.; Uő, 1942. 130.; Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 263.).
- A kaposszekcsői Mária-jelenés: Kaposszekcső (Baranya megye földrajzi nevei I., 1982. 72.; Pesti János szerk., 2002. 349–350.); Kaposszekcső (L. Imre Mária, 1995. 203.; Uő, 1997. 244.).
- A kesztölci Mária-jelenés: Kesztlöc (Kövecses Varga Etelka, 1995. 667.).
- A kisbéri Mária-jelenés: Kisbér (S. Lackovits Emőke, 2007. 222. – 1871).
- A kocsolai Mária-jelenés: Kocsola (L. Imre Mária, 1995. 205.).
- A komáromi Mária-jelenés: Komárom (Bálint Sándor, 1977. II. 18–19. – vallásos ponyvanyomtatvány).
- A komáromszentpéteri Mária-jelenés: Komáromszentpéter (Komáromi Lapok, 1889. 24. szám, 4.; Liszka József, 2000. 56.; Uő, 2010. 246.).
- A kunszigeti (a Szenthelyi dűlőben történt) Mária-jelenés: Kunsziget (Ruff Andor, 1928/1938. 142.); Kunsziget – 4 (MZA 111039–111042. – Balázs Lívia gy., 1998).
- A lengyeltóti Mária-jelenés: Lengyeltóti (EA 1358/7. – Horváth Ilona gy., 1929).
- A magyaregregyi Mária-jelenés: Magyaregregy (Dénes Gizella, 1947. 156–170.); Magyaregregy (L. Imre Mária, 1995. 201–202.); Magyaregregy (Varga Szabolcs, 2014. 26.).
- A magyarpolányi Mária-jelenés: Magyarpolány (S. Lackovits Emőke, 2007. 227.).
- A makkosmáriai (budakeszi) Mária-jelenés: Budakeszi (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 263. – vallásos ponyvanyomtatvány); Budakeszi (Paulovits Sándor, 1930. 13.).
- A marcelházi Mária-jelenés: Marcelháza (Hegedűsné Marikovicz Katalin, 1983. 29.).
- A máriagyúdi Mária-jelenés: Máriagyúd (Lukácsy István, 1911. 14–19.); Máriagyúd (Paulovits Sándor, 1930. 34–35.); Máriagyúd (Lévay Mihály, 1934. 378–379.); Nagyarsány (EA 33011/19. – Dömötör Ákos gy., 1966); Mohács (Bosnyák Sándor, 2001. 75.); Máriagyúd (Szenthelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 105–106.); Máriagyúd (Pesti János szerk., 2002. 356–359.); Máriagyúd (Csibi Norbert–Varga Szabolcs, 2015. 11.).
- A máriakémendi Mária-jelenés: Máriakéménd (Jordánszky Elek, 1836. 90.); Máriakéménd (Schaefer Jakab, 1897. 64.); Máriakéménd – 2 (Paulovits Sándor, 1930. 35–36.);

- Máriakéménd – 2 (Baranya megye földrajzi nevei II., 1982. 332.; Pesti János szerk., 2002. 351.); Máriakéménd (Szenthelyi–Molnár István–Mauks Márta, 1988. 82.); Máriakéménd (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 262.).
- A máriavölgyi Mária-jelenés: Máriavölgy (Estreházy Pál, 1690. 74.; Uő, 1696. 39.; Jordánszky Elek, 1836. 12.); Alsószeli, Boldogfa, Nagyfödémes, Nagymácséd – 2, Nemeskajal, Pénteksúr, Réte – 3, Tornóc – 2, Vága, Vágfarkasd, Vezekény, Zonctorony – 3 (MZA 71432., 90589., 90585., 90586., 90651., 71433., 90593., 71436., 90603., 90587., 90588., 90584., 90592., 90582., 71429., 90583., 90650., 90590. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010–2011). FF: Kisgyarmat (MZA 83740. – Magyar Zoltán gy., 2006).
 - A miklóstelki Mária-jelenés: Miklóstelke (Hanusz István, 1894. 8.; Uő, 1900. 231–232.).
 - A nagyatádi (Mária-kútban látott) Mária-jelenés: Nagyatád (Somogy megye földrajzi nevei, 1974. 700.); Nagyatád (S. Lackovits Emőke, 2007. 222.).
 - A nagyszakácsi Mária-jelenés: Nagyszakácsi (Vajkai Aurél, 1940. 51.; Uő, 1942. 134.; Ferenczi Imre, 1960. 7.; Manga János, 1962. 260.; Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 262. –1925); Nagyszakácsi (Vajkai Aurél, uo. – vallásos ponyvanyomtatvány, 1925 k.); Szentgyörgyvár (Petánovics Katalin, 2002. 201.); Nemesahany (Lancendorfer Zsuzsanna, 2013. 27.).
 - A németkér-gyapai Mária-jelenés: Németkér-Gyapa (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 115.); Németkér-Gyapa (L. Imre Mária, 1995. 206.).
 - A Nagyszombat környéki Mária-jelenés: Ógyalla (EA 656/34–35. – Manga János gy., 1937).
 - A nemesahanyi Mária-jelenés: Nemesahany (Lancendorfer Zsuzsanna, 2013. 27.).
 - Az ösküi Mária-jelenés: Öskü (Singer (Székely) Leó, 1898. 234.).
 - A peremartoni Mária-jelenés: Peremarton (Vajkai Aurél, 1940. 51.); Peremarton (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 263. – vallásos ponyvanyomtatvány).
 - A pilisszentkereszti Mária-jelenés: Pilisszentkereszt (Szűcs Gyula, 1913. 75–76.); Pilisszentkereszt (MZA 14680. – Magyar Zoltán gy., 1999); Pilisszentkereszt* (Soós Sándor, 2011. 121.).
 - A pinchelyi Mária-jelenés: Pinchely (Tolna megye földrajzi nevei, 1981. 89.); Pinchely (L. Imre Mária, 1995. 206.).
 - A pogányszentpéteri Mária-jelenés: Pogányszentpéter (RRMNA 1035/2. – Knézy Judit gy., 1975).
 - A rácalmási Mária-jelenés: Rácalmás (EA 12684/21. – Sárközi Júlia gy., 1960).
 - A radamosi Mária-jelenés: Lendva (Szomi Péter, 2001. 184.); Lendva – 2, Radamos, Kebeleszentmárton (Gönc M. László, 2003. 9., 13., 27., 34–35.); Bánuta – 3 (Tóth Ferenc, 2004. 180–181.); Radamos (Mód László–Simon András, 2004. 205.); Radamos (uo., 211.; Uők, 2005. 154.); Radamos – 22 (Uők, 2005. 153–161.; Álmod és látomások a 20–21. századból I., 2009. 57–58., 62–63.); Radamos (Uők, 2008. 480.); Zaalegerszeg, Göntérháza (Álmod és látomások a 20–21. századból I., 2009. 58–61., 61–62. – Mód László és Simon András gy.); Göntérháza – 4, Hídvég – 2, Kámaháza, Lendvahegy, Radamos – 8, Zsitkóc – 3 (Magyar Zoltán, 2010. 102–118.).
 - A segesdi (felsősegdesdi) Mária-jelenés: Segesd/Felsősegdesd (Somogy vármegye, 1914. 64.).
 - A sümegi Mária-jelenés: Sümeg (Kiss Fábián, 1703. 149–152.).
 - A szentharaszti Mária-jelenés: Vága, Vághosszúfalu (MZA 90612., 90611. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010).
 - A szőgyéni Mária-jelenés: Szőgyén (Hőke Lajos, 1866. 734.).
 - A tallósi Mária-jelenés: Hidaskürt, Nagymácséd, Tallós, Vezekény (MZA 90639., 90638., 90637., 90636. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010–2011).

- A tapsonyi Mária-jelenés: Tapsony (Magyarország és a Nagyvilág, 1872. 344.; S. Lackovits Emőke, 2007. 222.); Somogy megye/Tapsony (Hőke Lajos, 1875. 1.).
 - A tardosi Mária-jelenés: Tardos – 2 (Hála József–Kemecsi Lajos, 2002. 276–277., 280.; Kemecsi Lajos, 2004. 196., 199.).
 - A tési Mária-jelenés: Tés (Veszprém megye földrajzi nevei IV., 2000. 17.).
 - A turbéki Mária-jelenés: Szigetvár (Kováts Valéria, 1962. 262.); Turbék (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 262.).
 - Az ugodi Mária-jelenés: Ugod (S. Lackovits Emőke, 2007. 224.; Uő, 2008. 49.).
 - A vasvári Mária-jelenés: Vasvár (Vasárnapi Ujság, 1867. 200.); Vasvár – 2 (Mozsolics Amália, 1943. 69., 74.); Ják (EA 8893/3. – Dobos Ilona gy., 1968).
 - A veszprém-jutaspusztai Mária-jelenés: Veszprém (EA 10041/70–71. – Tilesch Nándor gy., 1943).
- FF:
- Az abosi Mária-jelenés: Abos (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 265.).
 - Az alsómihályi Mária-jelenés: Makranc (MZA 84594. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008); Hardicsa – 2, Biste, Alsómihályi, Kistoronya – 2, Nagytoronya (MZA 97548., 101892., 101885–101889. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013–2014). AF: Zétény (Magyar Zoltán, 2009b. 95.).
 - A barkai Mária-jelenés: Barka (MZA 69. – Magyar Zoltán gy., 1996); Áj, Barka*, Száduvarnok, Zsarnó (Magyar Zoltán, 2001a. 583.); Barka*, Bodolló (MZA 84421., 84579. – Magyar Zoltán, 2001, 2008); Felsőcsáj (MZA 84833. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008).
 - Mária-jelenés a Básti-hegyben: Almágy, Egyházasbást – 3, Tajti, Vecseklő – 2 (Barna Gábor, 1985. 164–165., 167.); Vecseklő (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 298.); Zabar (Vilányi Péter, 1992. 15.); Dobfenek – 2, Péterfalva, Tajti – 2, Vecseklő – 2 (MZA 1201., 1202., 1172., 1199., 1205., 1203., 1206. – Magyar Zoltán gy., 1998); Dobfenek – 3, Egyházasbást, Medveshidegkút, Péterfalva – 2, Tajti (Magyar Zoltán, 2006b. 114–116., 120.); Ajnácskő, Csákányháza, Magyarhegyemeg, Perse (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 258–259.).
 - A bénai Mária-jelenés: Fülekkelecsény (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 259.).
 - A bényi Mária-jelenés: Bény (Esztergom vármegye, 1908. 17.); Bény (Novák József Lajos, 1913a. 61.); Kéménd (EA 21652/3. – Kemény József gy., 1986); Bény (Jankus Gyula, 1988. 77.); Bény (EA 26125/1. – Jankus Gyula gy., 1993); Bény – 2 (Hála József, 2000. 348.; Uő, 2006. 193.); Kisgyarmat (Resko Sándor–Csákvári Béla, 2003. 10.); Bény (Kövecses Varga Etelka, 2004. 17.); Bény (Csókás Ferenc, 2004. 91–92.); Kisgyarmat – 4, Kőhidgyarmat (MZA 1586., 83721., 83722., 83736., 83724. – Magyar Zoltán gy., 2006–2007); Bart, Ipolybél, Ipolyszalka, Leléd (MZA 83723., 89908., 89907., 89906. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007–2011); Garamdamásd – 2, Garammikola, Garamvezekény (MZA 103055–103058. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2015); Ipolytölgyes (MZA 110310. – Magyar Zoltán gy., 2017).
 - A bernecebaráti Mária-jelenés (a Nemes-hegyen): Bernecebaráti – 9, Ipoly mente (Bakos Ákos, 1933. 4.); Ipolyszakállos (Dobrovolni Antal, 1935. 192.); Bernecebaráti (EA 23400/10–11. – Tóth József gy., 1940 k.; Tóth József, 1987. 181.); Bernecebaráti (EA 2459/4., 10. – Mészáros József gy., 1951); Bernecebaráti (EA 5847/16. – Erdélyi Zoltán gy., 1953); Bernecebaráti (EA 5925/33. – Erdélyi Zoltán, 1954); Bernecebaráti (EA 4470/183–184. – Erdélyi Zoltán gy., 1956; Manga János, 1962. 359–360.); Bernecebaráti (Hála József, 1977. 590.); Bernecebaráti (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 84. – Hála József gy., 1990); Bernecebaráti (Magyar katolikus lexikon I., 1993. 785.); Bernecebaráti/Baráti (Erdélyi Zoltán, 1994. 74.); Bernecebaráti (Tóth Imre, 2007. 174.); Bernecebaráti

- (Csáky Károly, 2010. 37–38.); Ipolyszakállós* (MZA 89927. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011); Bernecebaráti (Limbacher Gábor, 2013. 485.); Bernecebaráti – 5, Kemence – 2, Márianosztra, Nagybörzsöny – 3, Ipolydamásd, Ipolytölgyes (MZA 110110–110116., 110197., 110311., 110312., 110663., 110664., 110666. – Magyar Zoltán gy., 2017); Nagybörzsöny – 4, Bernecebaráti – 3 (MZA 110877., 111207., 111209., 111505., 111647–111649. – Magyar Zoltán gy., 2018).
- A beszteri Mária-jelenés: Beszter* (MZA 84819. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008).
- A debrődi Mária-jelenések: Szepsi/Debrőd – 3 (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 250–251. – pszichiátriai jelentés, 1961); Debrőd (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 76.); Debrőd (Berecz Sándor, é. n. 49.); Debrőd (Fehérváry Magda, 1993. 199–200.); Debrőd – 15 (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 250–255.; Gál Péter József, 2017. 437–445. – 1993); Bódvavendégi, Debrőd – 4, Hídvégardó (MZA 53., 55., 58., 338., 339., 54. – Magyar Zoltán gy., 1996–1997); Áj, Bódvavendégi, Debrőd – 6 (Magyar Zoltán, 2001a. 587–596.); Kiskovácsvágása (Uő, 2004c. 117.); Kiskovácsvágása, Péder (MZA 84387., 84589. – Magyar Zoltán gy., 2004, 2008); Buzita, Csécs (MZA 84588., 84590. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008). AF: Bajánháza – 2 (MZA 97379., 97404. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013).
- A dejtei Mária-jelenés: Nagymácséd – 2 (MZA 90649., 90652. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010).
- Az ecsédi Mária-jelenés: Ecséd (Hevesmegyei Lapok, 1899. október 19.); Ecséd (Molnár József, 1976. 91.); Ecséd (Csiffáry Gergely, 2006. 407.).
- Az egerszalóki Mária-jelenés: Egerszalók (Barna Gábor, 1990. 59.).
- A feldebrői/tófalui (honvédhalmi) Mária-jelenés: Tófalú (Császi Irén, 2005. 344. – Varga Lajos feljegyzése, 1887); Kápolna (EA 635/61. – Székely László gy., 1914); Tófalú (EA 13931/4–5. – Berényi Andrásné gy., 1964); Feldebrő (EA 17936/49. – Kincs Józsefné gy., 1972); Tófalú (Heves megye földrajzi nevei II., 1976. 32–33.); Feldebrő – 2 (Császi Irén, 2005. 347–348., 348.).
- Az erdőtelek-hanyipusztai Mária-jelenés: Erdőtelek (BSH 147-84/16. – Bálint Sándor gy.); Erdőtelek (Bálint Sándor, 1942. 201.).
- A garanyi Mária-jelenés: Imreg, Szürnyeg (MZA 97546., 97547. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013).
- A hasznosi Mária-jelenések: Maconka (EA 4450/202. – Kresz Mária gy., 1947); Hasznos (Tóth Sándor, 2003. 51–52. – 1947); Mátraverebély – 4 (EA 3527/1–5. – Hofer Tamás gy., 1950); Hasznos – 4 (Manga János, 1962. 368., 373–374.); Mátraszentimre (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 191–192.); Hasznos (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 261.); Mátraszentimre-Fallóskút (MZA 35922. – Magyar Zoltán gy., 1997); Maconka – 2 (Bosnyák Sándor, 2000. 105–106.); Hasznos (Limbacher Gábor, 2001. 202.); Hídvégardó (Magyar Zoltán, 2001a. 605.); Herencsény (Uő, 2004b. 171.); Hasznos (Csiffáry Gergely, 2006. 415.); Mátraszentimre – 2 (Zsebők Csaba, 2006. 37.); Péterfalva (Magyar Zoltán, 2006b. 121.); Magyarhegyemeg – 2 (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 256., 257.); Dobfenek, Jeszte – 2 (MZA 93094., 93095., 93097. – Varga Norbert gy., 2005–2011). AF: Szolnok (Bari Károly, 1990. 398.).
- A hébeci (deméndi) Mária-jelenés: Pereszlény (MZA 89924. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).
- A herencsényi Mária-jelenések: Herencsény (Lengyel Ágnes–Limbacher Gábor, 1997. 115.); Herencsény (Magyar Zoltán, 2004b. 165–166.); Herencsény (MZA 91479., 97829. – Magyar Zoltán gy., 2005, 2013).

- A hevesaranyosi Mária-jelenés: Hevesaranyos (EA 14720/45. – Pelle Béláné gy., 1966); Hevesaranyos (Heves megye földrajzi nevei I., 1970. 85.).
- A hont-csitári Mária-jelenés: Hont (Kamarás József, 1984a. 49. – 1854); Drégelypalánk (Uő, 1984b. 96. – Historia Domus, 1959); Hont/Vác (Hőke Lajos, 1866. 738–739.; Uő, 1875. 1.); Horpács (Kolacskovszky Lajos, 1938. 188.; Hála József, 2000. 342.); Ipolyvece (Kamarás József, 1984a. 49.); Drégelypalánk (Csáky Károly, 1993. 103–104.); Hont-Csitár (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 261.); Hont-Csitár (Csáky Károly, 2001. 200.); Hont-Csitár (Limbacher Gábor, 2001. 407.); Gyerk, Ipolyhídvég – 2, Palást, Pereszlény, Szalatnya (MZA 89914., 89911., 89926., 84061., 89919., 84058. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007–2011); Bernecebaráti – 2, Kóspallag, Bernecebaráti (MZA 110667., 110668., 110715., 111650. – Magyar Zoltán gy., 2017–2018).
- Az imregi Mária-jelenés: Imreg (MZA 97545. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013). AF: Iske, Mátyóc (MZA 97374., 97373. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013).
- Az ipolyfödemesi (a Medve-kút melletti) Mária-jelenés: Ipolyfödemes – 2 (Csáky Károly, 1993. 106., 107.); Ipolyfödemes (Hála József, 2000. 340.); Kelenye (MZA 84049. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010).
- Az ipolyvilkei (az ipolyvilkei Mária gödre nevű határrészen történt) Mária-jelenés: Ipolyvilke – 3, Jelsőc (MZA 25538., 25542., 25566., 61138. – Varga Norbert gy., 2002–2003).
- Az ipolyviski Mária-jelenés: Ipolyvisk (Hála József, 2000. 344.); Deménd, Inám, Ipolyvisk – 2 (MZA 89917., 84114., 89923., 89942. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010–2011).
- A jánoshegyi Mária-jelenés: Jánoshegy (Versényi György, 2011. 56. – 1883); Versényi György, 1895. 127.); Körmöcbánya (EA 16019/6. – Lánosz Zoltán gy., 1977).
- A kácsi Mária-jelenés: Kács (MZA 104543. – Magyar Zoltán gy., 2016).
- A Karancs-hegyi Mária-jelenés: Palócföld (Lengyel Ágnes, 2004. 67.).
- A karancssági (Karancs-hegyi) Mária-jelenés: Karancskeszti (Fejős Zoltán, 1985. I. 115.); Almágy, Rimóc (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 261.); Karancsság (EA 26132/13. – Gréczi Zsolt–Zsoldos Enikő gy., 1994).
- A kékkői Mária-jelenés: Hont vármegye/Ipoly mente* (Mikszáth Kálmán, 1882. 95–104.).
- A kerecsendi Mária-jelenés: Kerecsend (Csiffáry Gergely, 2006. 412. – 1872).
- A kicsindi Mária-jelenés: Kéménd/Kicsind (MZA 83741. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007).
- A kisazari Mária-jelenés: Magyarbőd, Nagyszalánc (MZA 84829., 84841. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008).
- A kistapolcsányi Mária-jelenés: Kiskoszmály (MZA 83827. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007).
- A kóvári Mária-jelenés: Kóvár (Hőke Lajos, 1866. 734.).
- A körmöcbányai Mária-jelenés: Körmöcbánya/Körmöcbánya vidéke (Versényi György, 1895. 128.).
- A litmanovai (hársádi) Mária-jelenés: Hársád (Limbacher Gábor, 2001. 203.); Magyarbőd (MZA 84830. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008); Hardicsa, Kistoronya, Biste (MZA 97551., 101890., 101891. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013–2014). AF: Nagyszelmenc, Hegyi, Nagyráska (MZA 97376–97378. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013).
- A lőcsei Mária-jelenések: Szepesség, Sáros megye (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 261.).

- A magyarnándori Mária-jelenések: Magyarnándor (Lengyel Ágnes–Limbacher Gábor, 1997. 107.); Szandaváralja (Limbacher Gábor, 2005. 140.).
- A márianosztrai Mária-jelenések: Nagymaros (MZA 90936. – Magyar Zoltán gy., 2008); Ipolykiskeszi, Ipolyszalka, Leléd (MZA 89931., 89930., 89929. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011); Nagymaros – 2 (MZA 99183., 99185. – Magyar Zoltán gy., 2013); Perőcsény (MZA 110108. – Magyar Zoltán gy., 2017).
- A mátranováki Mária-jelenések: Mátranovák (Lengyel Ágnes, 2004. 70.).
- A mátraverebély-szentkúti Mária-jelenések: Mátraverebély-Szentkút (Szentmihályi Mihály, 1797. 46. – 1701; OSZK K 2378/35–36. – Lencsés Kornél gy., 1840 k.); Mátraverebély-Szentkút (Versényi György, 1895. 127–128.); Diósgyőr (EA 635/79. – Székely László gy., 1914); Mátraverebély-Szentkút – 2 (Chinorányi Ede, 1929. 19., 27.); Mátraverebély-Szentkút (Roznik Rajnér, 1939. 26.); Mátraverebély-Szentkút (Manga János, 1948. 57.); Mátraverebély-Szentkút (Szenthelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 89.); Mátraverebély-Szentkút (Barna Gábor, 1990. 113–114.; Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 261.); Mátraverebély-Szentkút (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 193.); Egerbocs (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 261.); Maconka (Bosnyák Sándor, 2000. 110.); Herencsény (Magyar Zoltán, 2004b. 171.); Ipolynyitra* (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 256.); Palást, Apátújfalu (MZA 84056., 89902. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007, 2011.); Kemence, Bernecebaráti (MZA 110109., 110665. – Magyar Zoltán gy., 2017). AF: Jászdózsa (Gulyás Éva, 1976. 59.); Galgamácsa (MZA 46258. – Villányi Péter gy., 1994); Helvécia – 2 (Merinu Éva, 2006. 376.).
- A mezőkövesdi Mária-jelenés: Mezőkövesd (Szacsvey Éva, 1998. 123. – 1883).
- A nagymarosi Mária-jelenés: Nagymaros (MZA 90937. – Magyar Zoltán gy., 2005).
- A nagytapolcsányi Mária-jelenés: Nagytapolcsány (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 204.); Zoborvidék, Csallóköz (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 264–265., 265.).
- A nagyszalánci Mária-jelenés: Nagyszalánc (MZA 84832. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008).
- A nyitradarázi Mária-jelenés: Nyitradarázi (Mártonvölgyi László, 1941. 92–93.).
- A nyitraléhotai Mária-jelenés: Nyitraléhota (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 209–210.).
- A palásti Mária-jelenés: Palást (Zsilka László, 1996. 155.); Palást (MZA 84065. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010).
- A pálosvörösmarti (abasári) Mária-jelenés: Pálosvörösmart (Molnár József, 1976. 91.; Csiffáry Gergely, 2006. 413.).
- A pinci Mária-jelenés: Bolyk – 3 (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 257.).
- A pozbai Mária-jelenés: Pozba (Liszka József, 2000. 57.); Tild (MZA 83605. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007); Barsbaracska – 2, Barsbese, Barsendréd, Felsőpél, Hölvény, Pozba, Újlót (MZA 97049., 97052., 97059., 97058., 97051., 97050., 97048., 97054. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013); Sáró, Garamdamásd, Nemesoroszi (MZA 103049., 103050., 103053. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy.). DT: Zsitvabesenyő (MZA 97053. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013).
- A ragyolci (györkvölgypusztai) Mária-jelenés: Ragyolc, Csákányháza (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 259–260., 260.).
- A rakacaszendi Mária-jelenések: Hídvégardó – 2, Martonyi, Perkupa, Rakacaszend – 9, Tornaszentjakab, Varbóc, Viszló – 2 (MZA 212., 219., 215., 210., 208., 209., 214., 221., 222., 224., 229., 328., 329., 335., 85., 218., 86618. – Magyar Zoltán gy., 1996–1197); Mezszes (Hornnyák Gyula, 2000. 15.); Hídvégardó, Rakacaszend – 6, Teresztenye (Magyar Zoltán, 2001a. 599–600., 604.); Martonyi (MZA 26717. – Magyar Zoltán gy., 2003); Martonyi

(Magyar Zoltán, 2005b. 165.); Szendrő – 2 (MZA 102216., 102.217. – Gergely Tamás gy., 2012–2014).

– A somoskőújfalvai (Szenthely nevű erdőben történt) Mária-jelenés: Somoskőújfalu (DE MNYT K-508/55. – Nagy Ágnes gy., 1967).

– A szandai Mária-jelenés: Szanda (Limbacher Gábor, 2013. 483.).

– A szobi Mária-jelenés: Vámosmikola (MZA 110716. – Magyar Zoltán gy., 2017).

– A szurdokpüspöki Mária-jelenés: Szurdokpüspöki – 2 (Lengyel Ágnes–Limbacher Gábor, 1997. 14–15., 107.); Szurdokpüspöki (Limbacher Gábor, 1998. 202.); Szurdokpüspöki (Uő, 2001. 407.; Álmodások és látomások a 20–21. századból I., 2009. 88.); Szurdokpüspöki – 3, Magyarnándor – 3 (Uő, 2005. 139.).

– A tari Mária-jelenés: Tar (Limbacher Gábor, 1998b. 194.); Tar – 3 (Limbacher Gábor, 2005. 135–139.).

– A tildi Mária-jelenések: Ipolyszakállos (Dobrovolni Antal, 1935. 192.); Tild (Manga János, 1962. 359.); Aha – 3, Bábindal*, Bori, Csiffár*, Garamszentgyörgy, Ipolypásztó, Ipolyszakállos – 2, Kálaz*, Mohi, Nagycétény, Nagyhind – 2, Nyitracsehi*, Tild – 3. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007–2011; Álmodások és látomások a 20–21. századból I., 2009. 79.); Barsbese, Barsendréd, Pozba – 2, Töre (MZA 97040., 97042., 97039., 97041., 97038. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013); Garammikola, Kisölvéd, Töhöl – 2 (MZA 103059–103062. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2015); Gimes (MZA 108727. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2017).

– Az uhornai Mária-jelenés: Debrőd (Magyar Zoltán, 2001a. 290.); Krasznahorkaváralja, Várhosszúrét (Uő, 2011c. 226.).

– Az újbányai Mária-jelenés: Újbánya (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 261. – Historia Domus, 1863).

– A váchartyáni Mária-jelenés: Váchartyán (Váci Hírlap, 1891. augusztus 23.; Limbacher Gábor, 2013. 485.).

– A várhosszúréti Mária-jelenések: Hárskút (Magyar Zoltán, 2001a. 585. – N. N. gy., 1943); Várhosszúrét (Bálint Sándor, 1944a. 94.); Várhosszúrét – 3 (Uő, 1944b. 72–73.); Várhosszúrét (Manga János, 1962. 359.); Várhosszúrét (Barna Gábor, 1984. 45.); Várhosszúrét (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 294.; Berecz Sándor, é. n. 93.); Krasznahorkaváralja, Berzéte (MZA 1423., 1424. – Magyar Zoltán gy., 2003); Deresk (MZA 93098. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2006); Berzéte, Berzétékőrös, Jólész – 2, Krasznahorkaváralja, Várhosszúrét – 4 (Magyar Zoltán, 2011c. 222–225.).

– A verőcei Mária-jelenés: Verőce (MZA 104539. – Magyar Zoltán gy., 2016).

– A zabzópusztai Mária-jelenés: Guszona (Magyar Zoltán, 2007. 260.).

– A zsitvaújfalusi Mária-jelenés: Kolon, Pográny (Magyar Zoltán, 2002. 187.); Aha, Bábindal, Kálaz, Nyitracsehi (MZA 83587., 83588., 83586., 83585. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007; Álmodások és látomások a 20–21. századból I., 2009. 80.).

AF:

– A bácsföldvári Mária-jelenés: Bácsföldvár (Penavin Olga–Matijevics Lajos, 1983. 51.).

– A bácskeresztúri Mária-jelenések: Bácskeresztúr – 2 (Bálint Sándor, 1943. 163.).

– A bácsmonostori Mária-jelenés: Bácsmonostor (Beszédes Valéria, 2000. 100.).

– A bezdáni Mária-jelenés: Bezdán (EA 26298/9. – Balla István gy., 1953).

– A bodrogszentmáriai Mária-jelenés: Bodrogszentmária (Leczo Zoltán, 2005. 25.); Bodrogszentmária – 2, Nagygéres, Rad – 3, Szinyér (MZA 1523., 1524., 1520., 1522., 1526., 1527., 1525. – Magyar Zoltán gy., 2005–2006); Bodrogszentmária, Bodrogszerdahely, Lelesz, Rad – 2, Szinyér, Szomotor (Magyar Zoltán, 2009b. 93–95.); Budaháza, Dobóruszka – 2, Zemplén (MZA 97370–97372., 99478. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013–2014).

- A csonoplyai Mária-jelenés: Csonoplya (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 262. – Ecsédi Ferenc kéziratos feljegyzése); Csonoplya (Beszédes Valéria, 2001. 43.).
- A doroszlói Mária-jelenések: Doroszló – 4 (Kovács Endre, 1982. 87–88., 287–288.); Gunaras (Bárh János, 1990. 242.); Doroszló – 4, Szonta (Raj Rozália–Nagy István, 1993. 16., 19., 62.); Doroszló – 3 (Kovács Endre, 1994. 70.); Doroszló (MZA 91473. – Magyar Zoltán gy., 2010); Doroszló (Farkas Adrienne, 2011. 32.).
- A dusnoki (a Mária-foknál történt) Mária-jelenés: Dusnok – 3 (Bárh János, 2005. 20.; Uő, 2005. 1079. – 1769); Dusnok (Kuczy Károly, 1980. 109. – Pesty Frigyes, 1864. Pest-Pilis-Solt vármegye); Dusnok (VKMA ltsz. n.; MZA 32994. – Nagy Andor gy., 1976); Dusnok (Kuczy Károly, 1980. 64–65.); Dusnok (D. Szabó Kálmán, 1992. 224.); Dusnok – 5 (Bárh János, 2005. 7.; Uő, 2005. 1066.).
- Az egresi Mária-jelenés: Tiszaujhely* (MTA NTI K 2121/18. – Fiala János gy., 1987).
- Az érseléndi Mária-jelenés: Érselénd (Magyar Zoltán, 2012c. 117.).
- A fajszi Mária-jelenés: Fajsz (EA 17008/17. – Keserű Mária gy., 1971).
- A földéaki Mária-jelenés: Földeák (MFMNA 687-1978/10. – Sipos Erzsébet gy., 1978).
- A gyulai Mária-jelenés: Gyula – 2 (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 209. – 20. század eleje, 1947).
- A hajósi Mária-jelenés (az Elvarázsolt hegyen): Hajós (Schön Mária, 2005. 161.; Bereznai Zsuzsanna–Schön Mária, 2013. 77.).
- A jászberényi Mária-jelenés: Jászberény (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 262.).
- A jászdózsai Mária-jelenés: Jászdózsa (Bálint Sándor, 1977. II. 15. – Vak Émán jászberényi „istóriaszerző” nyomán).
- A katymári Mária-jelenés: Katymár (Láng József, 1966. 331.).
- A kökényesdi Mária-jelenés: Kökényesd (MZA 4997. – a római katolikus egyház Historia Domusa, 1945); Kökényesd – 5 (MZA 4998–5002., 5970. – Fazekas Lóránd gy., 2006).
- A máriakönnyei (vodicai) Mária-jelenés: Máriakönnye (BSH 147-84/17. – Bálint Sándor gy., 1941); Máriakönnye (VKMA 968-99/25. – Fehér Zoltán gy., 1987).
- A máriapócsi Mária-jelenések: Biri (BIMA 142-83/15. – Ratkó Lujza gy., 1981); Bodrogszentmária (Leczo Zoltán, 2005. 25.); Bodrogszentmária – 2, Rad – 3, Szinyér (MZA 1523., 1524., 1522., 1526., 1527., 1525. – Magyar Zoltán gy., 2005); Bodrogszentmária, Bodrogszerdahely, Lelesz, Rad, Szinyér (Magyar Zoltán, 2009b. 93–95.); Budaháza, Csicsér, Mátyóc (MZA 97366., 97369., 97367. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013). DT: Fehértó (EA 8889/21. – Bárdosy János gy., 1960). FF: Nagyszalánc (MZA 84834. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008); Imreg, Hardicsa, Magyarsas – 2, Kistoronya (MZA 97549., 97550., 101884. 101893., 101883. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013–2014).
- A morotvai Mária-jelenés: Morotva (Kálmány Lajos, 1885. 319–338.; Diószegi Vilmos szerk., 1971. 330.).
- A nagykőrösi Mária-jelenés: Nagykőrös (AJMA 240-70/15. – Balanyi Béla gy., 1960).
- A nemesmiliticsi Mária-jelenés: Bácska (Beszédes Valéria, 2000. 97.).
- Az ószentiváni Mária-jelenés: Szeged/Ószentiván (Borbély Andor, 1924. 4.).
- A pálosszentkúti Mária-jelenések: Kiskunfélegyháza-Ferencszállás (Szerlemhegyi Tivadar, 1882. 268); Petőfiszállás (Petőfiszállás-Szentkút története, é. n. 3–4.); Pálosszentkút (Paulovits Sándor, 1930. 55–56.); Kalocsa – 2 (Eckert Irma, 1937. 35–36., 36.); Petőfiszállás (BSH 254-84. – Takács István gy.); Kiskunfélegyháza – 4 (EA 7678/9., 20., 48., 50–51. – Szentmihályi Imre gy., 1949); Tápé (MFMNA 409-1972/30. – Lele József és Waldman József gy., 1969); Pálosszentkút (Bálint Sándor, 1980. 400.); Tiszaalpár (Bosnyák Sándor, 1984. 338.); Petőfiszállás (Fekete János, 1989. 430.); Pálosszentkút (Barna Gábor, 1990. 127–128.; Bálint

- Sándor–Barna Gábor, 1994. 262.); Pálósszentkút (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 221.); Petőfiszállás (MZA 91471. – Magyar Zoltán gy., 2001).
- A salánki Mária-jelenés: Salánk (MZA 94645. – Magyar Zoltán gy., 2012).
- A sándori Mária-jelenés: Szabadka (Matijevics Lajos, 1971. 142.); Szabadka – 2 (Raj Rozália–Nagy István, 1995. 206.).
- A szeged-alsótanyai/domaszéki Mária-jelenés: Szeged (Kovács János, 1901. 368.); Szeged vidéke (Kavics Gyula, 1902. 11–12.); Szeged (Tömörkény István, 1911. 51., 51–70.; Juhász Antal, 1968. 90.; Bálint Sándor, 1980. 404–405.; Barna Gábor szerk., 2016. 16.); Szeged vidéke – 3 (Grynaeus Tamás, 1974. 160.).
- Egyéb Szeged környéki Mária-jelenések: Szeged (Varga János, 1877. 114.; Kovács János, 1901. 367–368.; Manga János, 1959. 360.); Szeged (Móra Ferenc, 1927. II. 128–129.; Ujváry Zoltán, 2004a. 34.); Szeged – 4 (Juhász Antal, 1968. 90.).
- A szőregi Mária-jelenések: Szőreg (Grynaeus Tamás, 1991. 149.).
- A sztapári Mária-jelenés: Sztapár (Beszédes Valéria, 2000. 102.).
- A tápiósi Mária-jelenés: Tápiósi (EA 16865/6. – Furuglyás Géza gy., 1970).
- A tekijai Mária-jelenések: Temerin (Csorba Béla, 1997.); Zenta (Burány Béla, 2001. II. 27.).
- A temesvári Mária-jelenés: Temesvár (Márki Sándor, 1913. 483.).
- A tiszakürti Mária-jelenés: Tiszakürt/Kunszentmárton (Bálint Sándor–Barna Gábort, 1994. 262. – Ecsedi Ferenc kéziratos feljegyzése).
- A tornyai Mária-jelenés: Szeged (Szegedi Napló, 1897. 31. szám); Tornyá (Aradi Napló, 1995. május 19.; Harangozó Imre, 2003. 129–130. – vallásos ponyvanyomtatvány, 1900 k.); Szeged (Borbély Andor, 1924. 4.); Tornyá* (Bálint Sándor, 1980. 404.); Tornyá (Aradi Napló, 1995. május 19.); Tornyá (Harangozó Imre, 2003. 129–130.); Újkígyós – 2 (MZA 99460., 99760. – Magyar Zoltán gy., 2014).
- A töröktopolyai Mária-jelenések: Töröktopolya (Kálmány Lajos, 1885. 319–338.; Diószegi Vilmos szerk., 1971. 330.); Töröktopolya – 2 (Berecz Sándor, 1934.; Bálint Sándor, 1977. I. 69–70., 70.; Uő, 1980. 401. – 1854–1855); Tápe (MFMNA 410-0972/15. – Bálint Sándor gy.); Majdán (MZA 55145. – Ábrahám Lívia gy., 2003); Töröktopolya (Klamár Zoltán, 2006. 29.).
- Az újfehértői Mária-jelenés: Újfehértó (Debreczeni Független Ujság, 1905. június 16.; Ethnographia, 1905. 318.).
- Az újkígyósi Mária-jelenés: Újkígyós* (Bálint Sándor, 1980. 402. – 1897).
- ER:
- Az egestői Mária-jelenés: Egestő (Magyar Zoltán, 2005a. 122.).
- A füzesmikolai Mária-jelenések: Csomafája (Vajkai Aurél, 1943. 46.); Bálványosvár-alja – 2 (Magyar Zoltán, 2011a. II. 61., 62.; Uő, 2012a. 281.); Visa (Uő, 2012a. 281.).
- A kolozsmonostori Mária-jelenés: Kolozsvár (Versényi György, 1901. 219.).
- A máriaradnai Mária-jelenés: Gyorok (MZA 91009. – Magyar Zoltán gy., 2010).
- A marossárpataki Mária-jelenés: Marossárpatak (Vajda András, 2015. 91., 103. – Adorjáni Károly gy., 1903); Marossárpatak (BBE Á-18/23. – Bíró Emma gy., 1948); Marossárpatak (Zsejki Erzsébet, 1991. 180.).
- A nagybányai Mária-jelenés: Nagybánya vidéke (Rác Miklós, 1904. 180.).
- A pacalkai Mária-jelenés: Lőrincréve (Magyar Zoltán, 2008a. 243–244.).
- A piskárkosi Mária-jelenés: Kárásztelek (MZA 98047. – Magyar Zoltán gy., 2013).
- A szentmátéi Mária-jelenés: Szentmáté – 2 (Magyar Zoltán, 2011a. II. 143.; Uő, 2012a. 288. – Orbán Dániel gy.).
- A szilágynagyfalui Mária-jelenés: Szilágynagyfalu (Bara Madarász Éva, 2003. 53.); Kárásztelek – 2 (MZA 98061., 98064. – Magyar Zoltán gy., 2013).

– A szőkefalvi Mária-jelenések: Szőkefalva – 5 (Fábián Gabriella, 2000. 68–71., 76.); Szőkefalva (BBE MIK D-177. – Lőrinczi Kinga Mária gy., 2003); Szőkefalva (KJNTA 1346-04/6. – Bedőházi Beáta gy., 2003); Dányán, Harangláb (Magyar Zoltán, 2005a. 121.); Magyarbükksős, Magyarózd (Uő, 2008a. 243.); Marosvásárhely, Szőkefalva – 4 (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 150–153., 240–242. – Györfy Eszter gy.); Felsővisó (Magyar Zoltán, 2011a. II. 391.); Szőkefalva – 7 (Peti Lehel, 2012a. 21., 27., 33–34., 40.); Szőkefalva – 34, H. n./Szőkefalva – 8, Brassó – 2, Marosvásárhely – 7, Mikefalva, Mikefalva/Radnót, Segesvár – 5 (Györfy Eszter, 2012. 115., 120., 123., 140., 180–210.); Kárásztelek – 2 (MZA 98048., 98050. – Magyar Zoltán gy., 2013). SZ: Gyimesközéplak – 2 Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 146–147., 147. – Pócs Éva gy.); Zetelaka (Uo., 150. – Magyar Zoltán gy., 2007); Orotva, Zetelaka – 2 (Magyar Zoltán, 2011a. I. 168., 216.); Barót (Magyar Zoltán, 2011b. 135–136.); Madéfalva, Csíkszereda – 4, Csíkszereda vidéke (Györfy Eszter, 2012. 100., 188–189., 191., 196.). MO: Forrófalva, Klézse – 2, Trunk (Peti Lehel, 2008. 76–77., 135., 140., 143–144.); Bogdánfalva – 2, Lészped, Pokolpatak – 3, Trunk (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 136–143. – Peti Lehel gy.); Pusztina (Uo., 137–139. – Bálint Sarolta gy.); Pokolpatak – 3, Bogdánfalva – 2, Klézse, Szitás, Trunk (Peti Lehel, 2012. 128–131., 240–243.). AF: Kecskemét – 4, Nagykároly – 2 (Györfy Eszter, 2012. 120., 181–183., 190–191.). KM: Budapest – 2 (Györfy Eszter, 2012. 184., 187–188.).

SZ:

– Az atyhai Mária-jelenés: Atyha (EA 24926/21. – Gagyi József gy., 1991); Atyha – 2 (EA 24927/10–12., 13–14. – Gagyi József gy., 1991); Atyha (Gagyi József, 1998. 136–138. – 1991).

– A bukovinai (fogadjisteni) Mária-jelenés: Istensegíts (Bosnyák Sándor, 1977. 153.).

– A csíksomlyói Mária-jelenések: Gyimes: Hidegség pataka, Jávárdi pataka (Salamon Anikó, 1987. 175., 178.); Gyergyókilyénfalva – 2 (Hiedelemszövegek Székelyföldről, 2015. 639.; MZA 98656., 98657. – Gagyi József gy., 1994); Csíkjenőfalva (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 156–157. – Pócs Éva gy.). MO: Klézse (Bosnyák Sándor, 1980. 205.); Lészped (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 156–157. – Sebestyén Emese gy.).

– A csíkszenttamási Mária-jelenés: Csíkjenőfalva (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 156–157. – Pócs Éva gy.).

– A gyergyókilyénfalvi Mária-jelenés: Gyergyókilyénfalva (Hiedelemszövegek Székelyföldről, 2015. 651.).

– A gyergyószentmiklósi Mária-jelenés: Gyergyószentmiklós – 2 (EA 27257/9., 10. – Gergely Katalin és Gergely Ildikó gy., 1995).

– A gyimesi Mária-jelenések (Gyimesbükknön/Gyimesközéplakon/Hidegség patakán/Palánkán): Gyimes: Hidegség pataka – 3 (Salamon Anikó, 1987. 175–176.); Gyimes: Bükkhavas pataka – 2 (Magyar Zoltán, 2003. 690.).

– A homoródalmási Mária-jelenés: Homoródalmás – 3, Lövéte (Hiedelemszövegek Székelyföldről, 2015. 455–456., 647–648. – Gagyi József gy., 1996); Homoródalmás (Gagyi József, 2001. 346.).

– A székelyudvarhelyi Mária-jelenés: Máréfalva (Hiedelemszövegek Székelyföldről, 2015. 650. – Gagyi József gy., 1993).

MO:

– A baráti Mária-jelenés: Klézse (Fosztó László, 1999. 104.).

– A diószéni Mária-jelenés: Diószén (Csoma Gergely, 2016. 222. – 1991); Diószén* (Halász Péter, 2005. 55.).

- A forrófalvi Mária-jelenés: Trunk (Peti Lehel, 2008. 121.; Uő, 2012. 100. – Bende Szende gy., 2001).
 - A halasfalvi Mária-jelenés: Trunk (Peti Lehel, 2008. 121.; Uő, 2012. 100.).
 - A jugáni Mária-jelenések: Jugán (EA 32256/1. – Csoma Gergely gy., 1990); Jugán, Kelgyest – 4, Szabófalva (Csoma Gergely, 2016. 562–564. – 1990); Jugán (Pozsony Ferenc, 1991. 192–193.; Uő, 1998. 78.).
 - A kacsikai Mária-jelenés: Trunk (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 156., Peti Lehel, 2012. 95. – Bende Szende gy., 2001).
 - A kömpéni Mária-jelenés: Pusztina (Gazda Enikő–Benedek H. Erika, 1997. 270.).
 - A lézpedi Mária-jelenések: Lézped (Kóka Rozália, 2006. 40.); Lézped – 3 (Peti Lehel, 2012. 93–94.).
 - A pusztinai Mária-jelenés: Pusztina (Peti Lehel, 2012. 98.).
 - A rácsilái Mária-jelenés: Lézped (Peti Lehel, 2012. 98.).
 - A románai Mária-jelenés: Trunk (Peti Lehel, 2008. 124.; Uő, 2012. 100.).
 - Az újfalui Mária-jelenés: Klézse (Peti Lehel, 2008. 119–120.; Uő, 2012. 95–96.).
- KÜLFÖLDI KEGYHELYEK:**
- A Lourdes-i Mária-jelenés: AF: Öregcsertő (Eckert Irma, 1937. 35.). SZ: Istensegíts (Bosnyák Sándor, 1977. 152–153.). MO: Pokolpatak (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 52. – Peti Lehel gy., 2008).
 - A fatimai Mária-jelenés: DT: Halastó (EA 23287/21. – Irányi Lujza gy., 1953); Szil (Balázs Livia, 2017. 342. – 1995); Rábapordány (Balázs Livia, 2002. 262.; 2017. 342.); Nemeskosút (MZA 71423., 71499. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010). FF: Herencsény (Magyar Zoltán, 2004b. 162–163.).
 - A medjugorjei Mária-jelenések: FF: Szanda (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 53–54. – Limbacher Gábor gy.); Bernecebaráti (MZA 110669. – Magyar Zoltán gy., 2017). AF: Kőkenyesd (MZA 5002. – Fazekas Lóránd gy., 2006). MO: Bogdánfalva (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 52–53. – Peti Lehel gy.).

M 2. Szűz Mária megjelenésének különleges helyei.

M 2.1. A Mária-fa. Szűz Mária egy fa (bükffa/gesztenyefa/mandulafa/tölgyfa/hársfa/vadkörtefa) lombjai között/a fa teteje fölött lebegve jelenik meg.

DT: Dömös (A dömösi csodafa, 1885.; Kövecses Varga Etelka, 1995. 667.); Dömös (Szabó János, 1886.; Soós Sándor, 2011. 135.); Öskü (Singer (Székely) Leó, 1898. 234.); Kunsziget (Ruff Andor, 1928/1938. 142–143.); Budakeszi (Paulovits Sándor, 1930. 13.); Ógyalla (EA 656/34–35. – Manga János gy., 1937); Nagyszakácsi – 2 (Vajkai Aurél, 1942. 134.); Budakeszi, Peremarton (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 263.); Kunsziget – 2 (MZA 111039., 111040. – Balázs Livia gy., 1998); Radamos (Gönc M. László, 2003. 27.); Bánuta – 2 (Tóth Ferenc, 2004. 180., 180–181.); Tardos (Hála József–Kemecci Lajos, 2002. 276–277.; Kemecci Lajos, 2004. 196.); Radamos – 6 (Mód László–Simon András, 2005. 153–158.); Hosszúfaluhegy, Kapca, Kót, Petesháza, Pince (MZA 1746., 1751., 1753., 1748., 1749. – Magyar Zoltán gy., 2008); Radamos, Zalaegerszeg, Göntérháza (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 57–62. – Mód László és Simon András gy.); Göntérháza – 3, Radamos – 3, Zsitkóc (Magyar Zoltán, 2010. 102–105.); Boldogfa (MZA 90455. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011); Dömös (http://hu.wikipedia.org/wiki/szentfa_kápolna). FF: Körmöcbánya (Versényi György, 1895. 128.); Bernecebaráti (Bakos Ákos, 1933. 4.); Bernecebaráti (EA 2340010–11. – Tóth József gy., 1940 k./1987); Várhosszúrét (Bálint Sándor, 1944a. 94.); Bernecebaráti (EA 5847/16. – Erdélyi Zoltán gy., 1953); Bernecebaráti (EA

5925/33. – Erdélyi Zoltán gy., 1954); Bernecebaráti (EA 4470/183–184. – Erdélyi Zoltán gy., 1956); Bernecebaráti, Tild, Várhosszúrét (Manga János, 1962. 359–360.); Almágy (Barna Gábor, 1985. 165.); Egerszalók (Uő, 1990. 59.); Várhosszúrét (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 294.); Áj, Debrőd (Magyar Zoltán, 2001a. 590., 590–591.); Bolyk (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 257.); Aha, Bori, Ipolypásztó, Ipolyszakállós, Nagycétény, Nyitracsehi, Tild – 2, Töre (MZA 83599., 83825., 89933., 89932., 83600., 83585., 83597., 83601., 97038. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007–2013); Garammikola, Töhöl (MZA 103059., 103060. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2015); Kács (MZA 104543. – Magyar Zoltán gy., 2016); Márianosztra, Bernecebaráti (MZA 110197., 111647. – Magyar Zoltán gy., 2017, 2018).

AF: Szeged (Kovács János, 1901. 368.); Szeged (Tömörkény István, 1911. 51.; Bálint Sándor, 1980. 404–405.); Szeged (Borbély Andor, 1924. 4.); Szeged (Juhász Antal, 1968. 90.); Tiszaújhely (MTA NTI K 2121/18. – Fiala János gy., 1987); Temerin (Csorba Béla, 1997.); Szapár (Beszédes Valéria, 2000. 102.); Zenta (Burány Béla, 2001. II. 27.); Duskok (Bárh János, 2005. 7.; Uő, 2005. 1066.); Helvécia – 2 (Merinu Éva, 2006. 376.).

ER: Csomafája (Vajkai Aurél, 1943. 46.); Szentmáté – 2 (Magyar Zoltán, 2011a. II. 143.; Uő, 2012a. 288. – Orbán Dániel gy.).

SZ: Istensegítség (EA 4210/5. – Diószegi Vilmos gy., 1953).

MO: Jugán (EA 32256/1. – Csoma Gergely gy., 1990); Szabófalva, Kelgyest – 2 (Csoma Gergely, 2016. 562–564. – 1990); Jugán (Pozsony Ferenc, 1991. 192–193.; Uő, 1998. 78.); Trunk (Peti Lehel, 2008. 121.; Uő, 2012. 100.).

M 2.1.1. A fagyökéren megjelenő Mária. Szűz Mária képe egy fa földből kitüremkedő gyökéren mutatkozik meg.

AF: Doroszló – 2 (Kovács Endre, 1982. 287., 188.); Doroszló (Kovács Endre, 1994. 70.).

M 2.1.2. A vadrózsabokorban megjelenő Mária. Szűz Mária egy vadrózsabokor tövében/egy vadrózsabokron/egy csipkebokorban jelenik meg az arra érdeemesek előtt.

FF: Bernecebaráti (Limbacher Gábor, 2013. 485.); Hölvény (MZA 97050. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013); Nagyborzsöny (MZA 111207. – Magyar Zoltán gy., 2018).

M 2.1.3. Az égő csipkebokorban megjelenő Szűzanya. Szűz Mária egy égő csipkebokorban jelenik meg az emberek előtt.

FF: Nagyborzsöny (MZA 111505. – Magyar Zoltán gy., 2018).

→MZ V. S 50.1.

M 2.2. A kútban látott Mária. Szűz Máriát/Szűz Mária képét egy forrás mélyén/a kút vizének tükrében/a forrásból kiemelkedve pillantják meg az arra érdeemesek.

DT: Jásd (Tüskés Gábor, 1993. 180. – 1804); Szőgyén (Hőke Lajos, 1866. 734.); Vasvár (Vasárnapi Ujság, 1867. 200.); Kisbér (S. Lackovits Emőke, 2007. 222. – 1871); Tapsony (Magyarország és a Nagyvilág, 1872. 344.; Ujváry Zoltán, 2004a. 34.); Tapsony (S. Lackovits Emőke, 2007. 222. – 1872); Tapsony (Hőke Lajos, 1875. 1.); Komáromszentpéter (Komáromi Lapok, 1889. 24. szám, 4.; Liszka József, 2010. 246.); Csobánka (Herrmann

Antal, 1889b. 158–159.); Csobánka (Moussong Géza, 1891. 97–98.); Miklóstelke, Gajár (Hanusz István, 1894. 8., 9.; Uő, 1900. 232., 233.); Csobánka (Hanusz István, 1902. 70.); Pilisszentkereszt (Szűcs Gyula, 1913. 75–76.); Bodajk (Magyarság, 1926. augusztus 29.); Csobánka (Pillmann Alfonz, 1933. 2.); Jásd (Faller Jenő, 1934. 67.); Jásd (Vajkai Aurél, 1942. 130.); Vasvár (Mozsolics Amália, 1943. 74.); Csurgó (EA 5718/5. – Kuthy Ferenc gy., 1947); Illésháza (EA 9546/3. – Hidasy László gy., 1955); Ják (EA 8893/3. – Dobos Ilona gy., 1968); Balatonszentgyörgy (EA 16749/10. – Simon József gy., 1970); Csurgó (EA 17138/7. – Witt Lászlóné, Kalona Józsefné és Papp Imre gy., 1971); Balatonszentgyörgy, Csurgó, Nagyatád (Somogy megye földrajzi nevei, 1974. 82., 619., 700.); Pogányszentpéter (RRMNA 1035/2. – Knézy Judit gy., 1975); Almamellék (Baranya megye földrajzi nevei I., 1982. 390.); Németkér-Gyapa (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 115.); Csatka (S. Lackovits Emőke, 2004. 261.); Balatonszentgyörgy, Gölle, Nagyatád, Ugod (Uő, 2007. 222., 224.); Vága, Zsitvabesenyő, Kürt (MZA 90592., 97053., 103127. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010–2015); Madar (MZA 108706. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2017).

FF: Drégelypalánk (Csáky Károly, 1993. 103–104. – *Historia Domus*, 1852); Hont-Csitár, Kóvár, Mátraverebély-Szentkút, Pozba (Hőke Lajos, 1866. 734., 738–739.); Hont-Csitár (Kolacskovszky Lajos, 1938. 188.; Hála József, 2000. 342.); Pálosvörösmart (Molnár József, 1976. 91.); Hont, Ipolyvece (Kamarás József, 1984a. 49.); Karancskeszi (Fejős Zoltán, 1985. I. 115.); Kéménd (EA 21652/3. – Kemény József gy., 1986); Ipolyfödemes (Csáky Károly, 1993. 106.); Almágy, Rimóc (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 261.); Ipolyfödemes, Bény (Hála József, 2000. 340., 348.); Kerecsend (Csiffáry Gergely, 2006. 412.); Kisgyarmat – 2, Kő-hídigyarmat (MZA 1586., 83736., 83724. – Magyar Zoltán gy., 2006–2007); Ipolyhídvég (MZA 89926. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011); Várhosszúrét (Magyar Zoltán, 2011c. 224.); Szanda (Limbacher Gábor, 2013. 483.); Barsbaracska, Nemesoroszi, Garamdamásd – 2, Garammikola (MZA 97049., 103053., 103055–103057. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013–2015); Vámosmikola (MZA 110716. – Magyar Zoltán gy., 2017).

AF: Kiskunfélegyháza-Ferencszállás (Szerelemhegyi Tivadar, 1882. 268.); Morotva (Kálmány Lajos, 1885. 319–338.; Diószegi Vilmos szerk., 1971. 330.); Szeged (Móra Ferenc, 1927. II. 128–129.); Petőfiszállás (Petőfiszállás-Szentkút története, é. n. 3–4.); Pálósszentkút (Paulovits Sándor, 1930. 55–56.); Kalocsa – 2 (Eckert Irma, 1937. 35–36., 36.); Petőfiszállás (Pál Kálmán, 1941); Bácskeresztúr (Bálint Sándor, 1943. 163.); Petőfiszállás (Uő, 1944. 8.); Kiskunfélegyháza (EA 7678/50–51. – Szentmihályi Imre gy., 1949); Szeged (Juhász Antal, 1968. 90.); Tápé (MFMNA 409–1972/30. – Lele József és Waldman József gy., 1969); Tápíósüly (EA 16865/6. – Furuglyás Géza gy., 1970); Szabadka (Matijevis Lajos, 1971. 142.); Szeged vidéke (Grynæus Tamás, 1974. 160.); Pálósszentkút (Bálint Sándor, 1980. 400.); Doroszló (Kovács Endre, 1982. 87–88.); Bácsföldvár (Penavin Olga–Matijevis Lajos, 1983. 51.); Tiszaalpar (Bosnyák Sándor, 1984. 338.); Petőfiszállás (Fekete János, 1989. 430.); Pálósszentkút (Barna Gábor, 1990. 127–128.); Pálósszentkút (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 221.); Doroszló – 2 (Raj Rozália–Nagy István, 1993. 16., 19.); Jászberény (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 262.).

ER: Marossárpatak (Vajda András, 2015. 91., 103. – Adorjáni Károly gy., 1903); Marossárpatak (BBE MIK Á-18/23. – Bíró Emma gy., 1948); Marossárpatak (Zsejki Erzsébet, 1991. 180.).

SZ: Istensegítség (Bosnyák Sándor, 1977. 153.).

M 2.2.1. Kútból kiemelkedő Mária. Szűz Máriát akkor pillantják meg az arra érdemesek, amikor éppen kiemelkedik a vízből/a szentkút vizéből.

DT: Csobánka (Herrmann Antal, 1889. 158–159.); Csobánka (Hanusz István, 1902. 70.); Csobánka (Soós Sándor, 2011. 110.) – Bonomi Jenő gy., 1941); Illésháza (EA 9546/3. – Hidasy László gy., 1955).

FF: Garamdamásd (MZA 103056. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2015).

M 2.2.2. A víz tetején sétáló Szűz Mária. Szűz Mária nagy fényesség közepette a víz (tó/folyó) tetején sétálva tűnik fel az arra érdeemesek előtt.

AF: Dusnok (Bárh János, 2005. 7.; Uő, 2005. 1066.); Doroszló (Farkas Adrienne, 2011. 33.); Iske (MZA 97474. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013).

M 2.2.3. A letakart fejfel történő Mária-látás. A szentkúthoz zarándokló asszonyok nagy kendőt terítve a fejükre néznek a forrás vizébe, hogy meglássák a kút mélyén rejtőző Szűz Máriát.

DT: Vasvár (Mozsolics Amália, 1943. 74.); Nagyatád (S. Lackovits Emőke, 2007. 222.).

M 2.2.4. A felforró forrásvíz. Amikor Szűz Máriát megpillantják a szentkútban, felforr/bugyborékol a forrás vize.

AF: Kiskunfélegyháza (EA 7678/50–51. – Szentmihályi Imre gy., 1949).

DT: Jásd (Tüskés Gábor, 1993. 180. – 1804).

M 2.3. Az ablaküvegen feltűnő Szűz Mária. Szűz Mária alakja különféle épületek (templom/iskola/vasútállomás/közönséges ház) ablaküvegén tűnik fel, aminek az egész község/a környék népe a csodájára jár.

AF: Szeged (Varga János, 1877. 114.; Kovács János, 1901. 367–368.); Bezdán (EA 26298/9. – Balla István gy., 1953); Szeged (Juhász Antal, 1968. 90.); Doroszló (Kovács Endre, 1994. 70.); Salánk (MZA 94645. – Magyar Zoltán gy., 2012).

ER: Kárásztelek (MZA 98047. – Magyar Zoltán gy., 2013).

SZ: Gyimes: Hidegség pataka – 3 (Salamon Anikó, 1987. 175–176.); Atyha (EA 24926/21. – Gagy József gy., 1991); Atyha – 2 (EA 24927/10–12., 13–14. – Gagy József gy., 1991); Atyha (Gagy József, 1998. 136–138. – 1991); Atyha – 3, Csíkbánkfalva, Gyergyókilyénfalva, Homoródalmás – 3, Lövete, Méréfalva, Szolokma (MZA 98639–98641., 98665., 98669., 98661., 98553., 98668., 98667.; Hiedelemszövegek Székelyföldről, 2015. 647–651. – Gagy József gy., 1991–1996); Homoródalmás (Gagy József, 2001. 346.); Gyimes: Bükkhavas pataka (Magyar Zoltán, 2003. 690.); Csíkjenőfalva (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 156–157. – Pócs Éva gy.).

MO: Diószén (Csoma Gergely, 2016. 222. – 1991); Pusztina (Gazda Enikő–Benedek H. Erika, 1997. 270.); Lészped (Kóka Rozália, 2006. 40.); Újfalu, Forrófalva (Peti Lehel, 2008. 119–120., 121.); Lészped – 4, Pusztina (Uő, 2012. 93–94., 98.); Trunk (Uő, 2012. 95. – Bende Szende gy.).

M 2.3.1. A letörölhetetlen Mária-kép. A kommunista hatóság emberei megpróbálják lemosni az ablakon látható Mária-képet, de semmilyen vegyszerrel nem sikerül nekik.

SZ: Gyimes: Hidegség pataka (Salamon Anikó, 1987. 176.).

M 2.4. A templomban megjelenő Szűz Mária. Szűz Mária/Mária szíve egy templomban/a templom oltárán jelenik meg az emberek előtt/egy romos templom ablakából szólítja meg a kiválasztottakat.

DT: Máriagyúd (Lévay Mihály, 1934. 378–379.); Máriakéménd (Baranya megye földrajzi nevei II., 1982. 332.); Máriagyúd (Szenthelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 105–106.); Máriagyúd (Pesti János szerk., 2002. 356–359.).

FF: Nyitradarázi (Mártonvölgyi László, 1941. 92–93.); Nyitralehota (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 209–210.); Debrőd (Magyar Zoltán, 2001a. 596.).

AF: Töröktopolya (Kálmány Lajos, 1885. 319–338.; Diószegi Vilmos szerk., 1971. 330.); Majdán (MZA 55145. – Ábrahám Livia gy., 2003); Töröktopolya (Klamár Zoltán, 2006. 29.); Érselénd (Magyar Zoltán, 2012c. 117.).

M 2.5. A lakásban megjelenő Szűz Mária. Szűz Mária egy vallásos asszony/helyi szentember lakásában jelenik meg az ott-tartózkodó/ott imádkozó emberek előtt.

FF: Mátranovák (Lengyel Ágnes, 2004. 70.); Szurdokpüspöki (Limbacher Gábor, 1998. 202.); Lőrinci, Tar – 2, Szandaváralja (Uő, 2005. 135–136., 140.); Nagyszalánc (MZA 84834. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008).

M 2.6. Az úton lévő Mária. Szűz Mária eredetileg szegény asszony (porfelhő) képében tűnik fel az országút szélén, és szeretne felkérkedni a közeledő hintóra/szekérre, de a kocsis/a hinton utazó uraság nem áll meg és nem veszi fel, sőt rásuhint az ostorával. Az ostorcsapás nyoma azóta látszik Szűz Mária környékbeli kegyképén/kegyszobrán. / A mezőről hazafelé tartó gazda lovai megtorpannak a dülőúton előttük nagy fényességben feltűnő, gyönyörű nőalak láttán.

FF: Nagytapolcsány (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 204.); Nagytapolcsány, Abos, Csallóköz (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 264–265.); Ipolykiskeszi*, Ipolyszalka* (MZA 89930., 89931. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).

AF: Földeák (MFMNA 687-1987/10. – Sipos Erzsébet gy.).

M 2.6.1. Az eltűnő autóstoppos. Szűz Mária egy átlagos külsejű asszony/öreg-asszony/öreg koldusasszony képében leint egy autót/egy szekeret/jegy nélkül felszáll az autóbuszra, majd az őt pénzzel kisegíteni akaró sokgyerekes családtól nem fogadja el a segítséget, mondván, hogy arra az összegre nekik nagyobb szükségük van/a szekérral felvett asszony egy út menti kereszt elé érkezve „Dicsértessék, édes fiam!”-mal köszönti a feszületet. Rövid utazást követően a sofőr/a kocsisban/a szekéren ülők meglepetéssel konstatálják, hogy az alkalmi utas menet közben egyszer csak eltűnik az autóból/a buszról/a szekérről.

FF: Varsány (Hoppál Mihály, 1982. 224.); Rakacaszend (Magyar Zoltán, 2001a. 600.); Pográny (Uő, 2002. 190.); Nemesoroszi (MZA 103068. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2015).

SZ: Gyimes: Hidegség pataka (Salamon Anikó, 1987. 175.); H. n. (Gagyai József, 1998. 121–122.).

→MZ IV. N 71.6.

M 2.7. A barlangban megjelenő Mária. Szűz Mária egy barlangban/egy barlang előtt jelenik meg a libákat őrző kislányok/a szénégetők előtt.

SZ: Istensegítség (Bálint Sándor, 1977. 152–153.).

FF: Szádudvarnok (Magyar Zoltán, 2001a. 583.).

M 2.8. A hegyen megjelenő Mária. Szűz Mária egy nevezetes hegyen (a bernecebaráti Nemes-hegyen/a Karancs hegyén/a lőcsei Mária-hegyen/a csíksomlyói Kissomlyón/stb.) jelenik meg az arra érdemes emberek előtt.

FF: Bernecebaráti (Hála József, 1977. 590.); Bernecebaráti (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 84. – Hála József gy., 1990); Almágy, Szepesség (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 261.); Litmanova/Hársád (Limbacher Gábor, 2001. 203.); Bernecebaráti (Tóth Imre, 2007. 174.); Imreg (MZA 97545. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013); Bernecebaráti – 6, Kemence, Nagybörzsöny – 3 (MZA 110110110116., 110663., 110664., 111647., 111648. – Magyar Zoltán gy., 2017–2018).

AF: Mátyóc (MZA 97373. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013).

ER: Kárásztelek (MZA 98064. – Magyar Zoltán gy., 2013).

SZ: Gyimes: Jávárdi pataka (Salamon Anikó, 1987. 178.).

M 2.9. A felhőben megjelenő Mária. Szűz Mária felhőtrónuson állva/felhők között/ködfelhőben jelenik meg az arra érdemesek előtt.

FF: Litmanova/Hársád (Limbacher Gábor, 2001. 203.); Hasznos (Manga János, 1962. 374.); Herencsény (MZA 91479. – Magyar Zoltán gy., 2005); Bernecebaráti (MZA 111647. – Magyar Zoltán gy., 2018).

M 2.10. A porfelhőben megjelenő Mária. Szűz Mária porfelhő közepette jelenik meg az úton járók előtt.

FF: Ipolykiskeszti*, Ipolyszalka (MZA 89930., 89931. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).

M 2.11. A füstfelhőben megjelenő Mária. Szűz Mária Dózsa György kivégzésekor a meggyújtott máglya füstjéből tűnik elő, mire a jelenlévők leborulnak előtte.

AF: Temesvár (Márki Sándor, 1913. 483.).

→MZ II. J 15.5.

M 2.12. A híd alatt megjelenő Mária. Szűz Mária egy határbeli híd alatt jelenik meg az arra érdemeseknek.

DT: Nagyszakácsi (Vajkai Aurél, 1940. 51.; Uó, 1942. 134.); Nemeshany* (Lanczendorfer Zsuzsanna, 2013. 27.).

M 2.13. A szántóföldön megjelenő Mária. Szűz Mária egy falubeli gazdának/falubeli asszonynak szántás közben/a gabonavetésben/a napraforgómező közepén jelenik meg.

FF: Kéménd/Kicsind (MZA 83741. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007).
AF: Dusnok (Bárh János, 2005. 20. – 1769).
ER: Lőrincréve (Magyar Zoltán, 2008a. 243–244.).

M 2.14. A temetőben megjelenő Mária. Szűz Mária a község temetőjében jelenik meg az arra érdemeseknek.

FF: Hardicsa (MZA 97548. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013).

M 2.16. A Mária-jelenés egyéb helyszínei. Szűz Mária egy sziklafalon/egy épület falán/egy tömbház tetején/stb. jelenik meg/tűnik fel.

ER: Nagybánya (Rácz Miklós, 1904. 180.); Magyarózd (Magyar Zoltán, 2008a. 243.).
MO: Trunk (Peti Lehel, 2008. 124., Uő, 2012. 100.).

M 2.17. A fényképen feltűnő Szűz Mária. Egy gyülekezeti esemény alkalmával a pap a templomban fényképet készít a jelenlévőkről. Amikor a fényképet előhívják, döbbsenten fedezik fel rajta Szűz Mária alakját a templomi Mária-szobor mellett. /Amikor előhívják a kereszt felállításának alkalmával készített fényképet, meglepetéssel fedezik fel rajta a bokrok között álló Szűz Máriát.

AF: Érselénd (Magyar Zoltán, 2012c. 117.).

FF: Herencsény – 2 (MZA 91479., 97829. – Magyar Zoltán gy., 2005, 2013).

M 3. A jelenések kiválasztottjai.

M 3.1. Kislányoknak megjelenő Mária. Szűz Mária a község határában megjelenik egy/több (2/3/5) virágot szedő/libákat őrző leány előtt.

DT: Máriakéménd (Jordánszky Elek, 1836. 90.); Máriakéménd (Schaefer Jakab, 1897. 64.); Máriakéménd (Paulovits Sándor, 1930. 35–36.); Ógyalla (EA 656/34–35. – Manga János gy., 1937); Csobánka (Soós Sándor, 2011. 110. – Bonomi Jenő gy., 1937); Gyarmat, Nagyszakácsi (Vajkai Aurél, 1942. 121., 134.); Veszprém* (EA 10041/70–71. – Tilesch Nándor gy., 1943); Magyarereggy (Dénes Gizella, 1947. 156–170.); Halastó (EA 23287/21. – Irányi Lujza gy., 1953); Máriakéménd, Budakeszi (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 262., 263.); Németkér-Gyapa (L. Imre Mária, 1995. 206.); Kunsziget (MZA 111040. – Balázs Lívia gy., 1998); Radamos – 2 (Mód László–Simon András, 2004. 211.; Uő, 2005. 154., 158.); Göntérháza (Magyar Zoltán, 2010. 105.); Nagymácséd, Tallós, Vezekény (MZA 90651., 90637., 90636. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010); Nemesany (Lanczendorfer Zsuzsanna, 2013. 27.).

FF: Bernecebaráti – 2 (Bakos Ákos, 1933. 4.); Bernecebaráti (EA 23400/10–11. – Tóth József gy., 1940 k.; Tóth József, 1987. 181.); Hárskút (Magyar Zoltán, 2001a. 585. – N. N. gy., 1943); Várhosszúrét (Bálint Sándor, 1944a. 94.; Uő, 1944b. 72–73.); Bernecebaráti (EA 4470/183–184. – Erdélyi Zoltán gy., 1956); Várhosszúrét, Bernecebaráti (Manga János, 1962. 359., 359–360.); Bernecebaráti (Hála József, 1977. 590.); Hárskút (Barna Gábor, 1984. 45.); Egerszalók (Barna Gábor, 1990. 59.); Várhosszúrét (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 294.); Bernecebaráti (Magyar katolikus lexikon I., 1993. 785.); Bernecebaráti (Erdélyi Zoltán, 1994. 74.); Egerbocs (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 261.); Vecseklő – 2 (MZA 1203., 1206. – Magyar Zoltán gy., 1998); Debród (Magyar Zoltán, 2001a. 590.); Kisgyarmat (Reskó Sándor–Csákvári Béla, 2003. 10.); Dobfenek – 2 (Magyar Zoltán, 2006b. 115.,

115–116.); Kisgyarmat – 2 (MZA 83721., 83722. – Magyar Zoltán gy., 2006); Bernecebaráti (Tóth Imre, 2007. 174.); Ragyolc (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 259–260.); Felsőcsáj, Ipolyhídvég, Magyarböd, Mohi, Nagymácséd – 2, Pereszlény, Tild (MZA 84833., 89911., 84830., 83826., 90649., 90652., 89924., 83597. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007–2011); Berzétékőrös, Jólész (Magyar Zoltán, 2011c. 223.); Barsendréd, Újlót (MZA 97058., 97054. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013); Kistoronya – 2, Biste (MZA 99819., – 98820., 101883. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2014); Garammikola, Töhöl (MZA 103059., 103060. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2015); Kács (MZA 104543. – Magyar Zoltán gy., 2016); Bernecebaráti – 4, Kemence, Nagybörzsöny – 3 (MZA 110110–110116., 110663., 110664. – Magyar Zoltán gy., 2017); Nagybörzsöny (MZA 110877. – Magyar Zoltán gy., 2018).

AF: Tornya (Aradi Napló, 1995. május 19.; Harangozó Imre, 2003. 129. – 1900 k.); Újfehértó (Debreczeni Független Ujság, 1905. június 16.; Ethnographia, 1905. 318.); Szeged-Öttömös (Tömörkény István, 1911. 51.); Szeged (Borbély Andor, 1924. 4.); Öregcsertő, Kalocsa (Eckert Irma, 1937. 35., 35–36.); Bácskeresztúr (Bálint Sándor, 1943. 163.); Szeged vidéke (Grynaeus Tamás, 1974. 160.); Gyula (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 209. – 1947); Szeged (Bálint Sándor, 1980. 404–405.); Szabadka – 2 (Raj Rozália–Nagy István, 1995. 206.); Majdán (MZA 55184. – Ábrahám Livia gy., 2003); Nagyráska (MZA 97378. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013).

SZ: Istensegíts (Bálint Sándor, 1977. 152–153.); Gyergyószentmiklós (EA 27257/9. – Gergely Katalin és Gergely Ildikó gy., 1995); Gyimes: Bükkhavas pataka (Magyar Zoltán, 2003. 690.). MO: Jugán (EA 32256/1. – Csoma Gergely gy., 1990).

M 3.1.1. A két Mária-látó leány. Szűz Mária két kislánynak jelenik meg.

DT: Nemeshány.

FF: Berzétékőrös, Biste, Kistoronya, Magyarböd.

AF: Bácskeresztúr, Nagyráska, Öregcsertő.

M 3.1.2. A három Mária-látó leány. Szűz Mária három kislánynak/két kislánynak és egy kislánynak jelenik meg.

DT: Halastó, Nagymácséd.

FF: Bernecebaráti, Dobfenek, Kistoronya, Nagybörzsöny – 2, Rakacaszend, Várhosszúrét – 3.

AF: Majdán.

M 3.1.3. Az öt Mária-látó leány. Szűz Mária öt lánynak jelenik meg.

DT: Máriakéménd – 5.

M 3.1.4. A Mária-látó vak leány. Szűz Mária egy vakon/nyomorékként született lánynak jelenik meg, és az általa felfedett szentkút vizével meggyógyítja.

DT: Magyarereggy (Dénes Gizella, 1947. 156–170.).

FF: Egerbocs (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 261.).

AF: Kalocsa (Eckert Irma, 1937. 35–36.); Szeged vidéke (Grynaeus Tamás, 1974. 160.); Szabadka – 2 (Raj Rozália–Nagy István, 1995. 206.).

SZ: Gyergyószentmiklós (EA 27257/9. – Gergely Katalin gy., 1995).

→MZ V. M 1.

M 3.1.5. A Mária-látó rab leány. Szűz Mária megjelenik egy rabságban tartott árva leány előtt, és kiszabadítja a fogságából.

DT: Veszprém (EA 10041/70–71. – Tilesch Nándor gy., 1943).

M 3.2. Gyermeknek megjelenő Mária. Szűz Mária a község határában közelebről meg nem határozott gyermekek/egy fiú előtt jelenik meg.

DT: Kisbér (S. Lackovits Emőke, 2007. 222. – 1871); Tardos (Hála József–Kemecsi Lajos, 2002. 276–277.).

FF: Újbánya (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 261. – Historia Domus, 1863); Bernecebaráti – 3 (Bakos Ákos, 1933. 4.); Hevesaranyos (EA 14720/45. – Pelle Béláné gy., 1966); Hevesaranyos (Heves megye földrajzi nevei I., 1970. 85.); Vecseklő (Barna Gábor, 1985. 164–165.); Debrőd, Rakacaszend (MZA 58., 209. – Magyar Zoltán gy., 1997); Rakacaszend (Magyar Zoltán, 2001a. 605–606.); Kerecsend (Csiffáry Gergely, 2006. 412.); Ajnácskő (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 258.); Bernecebaráti (Limbacher Gábor, 2013. 485.); Imreg, Gimes (MZA 97546., 108727. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013, 2017); Nagybörsöny, Bernecebaráti – 3 (MZA 110113., 110665., 110669., 111647. – Magyar Zoltán gy., 2017–2018).

AF: Töröktopolya (Bálint Sándor, 1980. 401. – 1854); Gyula (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 209. – 20. század eleje); Kökényesd (MZA 4997. – Historia Domus, 1945); Kökényesd (MZA 5002. – Fazekas Lóránd gy., 2006); Budaháza (MZA 97370. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013).

MO: Szabófalva, Kelgyest – 2 (Csoma Gergely, 2016. 562–564. – 1990); Jugán (Pozsony Ferenc, 1991. 192–193.; Uő, 1998. 78.).

M 3.3. Pásztorfiúnak megjelenő Mária. Szűz Mária megjelenik egy születésétől fogva vak/néma pásztorfiú előtt, és az általa felfedett szentkút vizével meggyógyítja őt. / Szűz Mária egy a község határában pásztorok fiúnak jelenik meg.

DT: Csobánka (Pillmann Alfonz, 1933. 2.); Csobánka (Soós Sándor, 2011. 110. – Bonomi Jenő gy., 1937); Rácalmás (EA 12684/21. – Sárközi Júlia gy., 1960).

FF: Hanyipuszta (BSH 147-84/16. – Bosnyák Sándor gy.); Diósgyőr (EA 635/79. – Székely László gy., 1914); Mátraverebély-Szentkút (Chinorány Ede, 1929. 19.); Mátraverebély-Szentkút (Roznik Rajnér, 1939. 26.); Hanyipuszta (Bálint Sándor, 1942. 201.); Mátraverebély-Szentkút (Manga János, 1948. 57.); Vecseklő (Barna Gábor, 1985. 164.); Mátraverebély-Szentkút (Szenhelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 89.); Mátraverebély-Szentkút (Barna Gábor, 1990. 113–114.); Mátraverebély-Szentkút, Vecseklő (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 193., 298.); Mátraverebély-Szentkút, Egerbocs* (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 261.); Dobfenek, Tajti (MZA 1202., 1205. – Magyar Zoltán gy., 1998); Maconka (Bosnyák Sándor, 2000. 110.); Herencsény (Magyar Zoltán, 2004b. 171.); Egyházasbást, Medveshidegkút, Tajti (Uő, 2006b. 114–115.); Ajnácskő, Csákányháza, Magyarhegyem (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 258–259.); Apátújfalva, Palást – 2, Szalatnya (MZA 89902., 84056., 84061., 84058. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007–2011); Várhosszúrét (Magyar Zoltán, 2011c. 226.); Hardicsa*, Hölvény (MZA 97548., 97050. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013); Bernecebaráti – 2, Kóspallag, Bernecebaráti (MZA 110667., 110668., 110715., 111650. – Magyar Zoltán gy., 2017–2018).

AF: Petőfiszállás (BSH 254-84. – Takáts István gy.); Helvécia – 2 (Merinu Éva, 2006. 376.).

SZ: Gyergyószentmiklós (EA 27257/10. – Gergely Katalin és Gergely Ildikó gy., 1995).

M 3.4. Pásztornak megjelenő Mária. Szűz Mária egy a község határában le-
geltető pásztor/pásztorok előtt jelenik meg testi valójában/a szentkút vizében/
galamb képében repdesve a levegőben.

DT: Csobánka (Herrmann Antal, 1889b. 158–159.); Csobánka (Moussong Géza, 1891. 97–
98.); Segesd/Felsősegésd (Somogy vármegye, 1914. 64.); Csobánka (Pillmann Alfonz, 1933.
2.); Balatonszentgyörgy (EA 16749/10. – Simon József gy., 1970); Csobánka (Barna Gábor,
1990. 52.); Dombóvár (MZA 53114. – N. N. gy., 2002); Lendva (Gönc M. László, 2003.
9.); Radamos (Mód László–Simon András, 2004. 205.); Radamos – 2 (Uők, 2005. 153.);
Radamos (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 57–58. – Mód László és Simon
András gy.); Bánuta, Dobronak, Göntérháza, Hosszúfaluhegy, Kapca – 2, Pince (MZA 1743.,
1745., 1744., 1746., 1747., 1751., 1749. – Magyar Zoltán gy., 2008); Göntérháza, Hídvég,
Radamos – 3, Zsitkóc (Magyar Zoltán, 2010. 102–105., 117–118.).

FF: Mátraverebély-Szentkút (Versényi György, 1895. 127–128.); Almány, Egyházasbást (Bar-
na Gábor, 1985. 165.); Nyitralehorta (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 209–210.);
Péterfalva (MZA 1172. – Magyar Zoltán gy., 1998); Péterfalva – 2 (Magyar Zoltán,
2006b. 114.); Bolyk, Csákányháza (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 257., 260.); Ipolyhídvég
(MZA 89926. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).

AF: Petőfiszállás (Pál Kálmán, 1941.); Petőfiszállás (Bálint Sándor, 1944. 8.); Ófehértó
(EA 8889/21. – Bárdosy János gy., 1960); Jászdózsa (Gulyás Éva, 1976. 59.); Pálósszentkút
(Bálint Sándor, 1980. 400.); Pálósszentkút (Barna Gábor, 1990. 127–128.); Pálósszentkút
(Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 221.); Bácsmonostor (Beszédes Valéria, 2000.
100.); Bodrogszentmária (Leczo Zoltán, 2005. 25.); Bodrogszentmária – 2, Rad – 3
(MZA 1523., 1524., 1522., 1526., 1527. – Magyar Zoltán gy., 2005); Bodrogszentmária,
Bodrogszerdahely, Lelesz, Rad – 2, Szinyér, Szomotor (Magyar Zoltán, 2009b. 94–95.);
Zemplén (MZA 99478. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2014).

M 3.5. Szénégetőknek megjelenő Mária. Szűz Mária szénégetőknek jelenik
meg a hegyen egy barlang előtt.

FF: Szádudvarnok (Magyar Zoltán, 2001a. 583.).

M 3.6. Csósznek megjelenő Szűz Mária. Szűz Mária egy a határt járó szőlő-
csósznek/kukoricacsósznek jelenik meg.

DT: Dunaföldvár (Höke Lajos, 1875. 2.).

FF: Váchartyán (Váci Hírlap, 1891. augusztus 23.; Limbacher Gábor, 2013. 485.).

M 3.7. Rőzsessedő asszonyoknak megjelenő Mária. Szűz Mária a gabonavetés-
ben sétálva jelenik meg az erdőről hazatérő rőzsessedő asszonyok előtt.

AF: Dusnok (Bárh János, 2005. 20. – 1769).

M 3.8. Cigányasszonynak megjelenő Mária. Szűz Mária egy vak cigányasz-
szonynak jelenik meg éveken keresztül, és közli vele a kinyilatkoztatásait. /
Szűz Mária egy idős cigányasszony házában az ablakán tűnik fel.

ER–SZ–MO: A szőkefalvi Mária-jelenések.

MO: Lészped (Peti Lehel, 2012. 98.).

FF: Imreg* (MZA 97546. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013).

M 3.9. Szentembereknek megjelenő Mária. Szűz Mária a léleklátó asszony kútjában/a tudós gyógyító előtt/az általa kiválasztott és látomásai által széles körben ismertté váló látnok/szentember/szentasszony előtt jelenik meg.

FF:

A debródi Mária-jelenések.

A hasznosi Mária-jelenések.

A litmanovai Mária-jelenések.

A nyitralehotai Mária-jelenés.

A rakacaszendi Mária-jelenések.

A tari Mária-jelenések.

AF:

A szeged-alsótanyai Mária-jelenés.

A Szeged környéki Mária-jelenések.

ER–SZ–MO:

A szőkefalvi Mária-jelenések.

M 3.10. Szerzeteseknek megjelenő Mária. Szűz Mária szerzetesek/apácák előtt jelenik meg.

FF: Zsarnó (Magyar Zoltán, 2001a. 583.).

M 3.11. Protestánsoknak megjelenő Mária. Szűz Mária protestáns lányoknak/egy protestáns asszonynak jelenik meg, aki a jelenés hatására katolikus hitre tér.

FF: Debrőd – 2 (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 252.; Gál Péter József, 2017. 437., 439.); Debrőd – 2 (Magyar Zoltán, 2001a. 587–588., 590.); Kiskovácsvágása (Uő, 2004c. 117.).

M 3.11.1. Az első jelenés. Szűz Mária egy református asszonynak jelenik meg legelőször.

FF: Debrőd (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 252.); Kiskovácsvágása (Magyar Zoltán, 2004c. 117.).

M 3.12. A grófnőnek megjelenő Mária. Szűz Máriát a gróf beteg felesége látja meg először a szentkút vizében. Miután iszik a forrásból, meggyógyul.

FF: Ipolyfödemes (Csáky Károly, 1993. 106.); Ipolyfödemes (Hála József, 2000. 340.).

M 3.13. A királynak megjelenő Mária. Az ellenség elől menekülő királynak megjelenik Szűz Mária/ivás közben feltűnik előtte a víz tükrében, és segítséget ígér neki.

DT: Csurgó (EA 5718/5. – Kuthy Ferenc gy., 1947); Csurgó (EA 17138/7. – Witt Lászlóné, Kalona Józsefné és Papp Imre gy., 1971); Csurgó (Somogy megye földrajzi nevei, 1974. 619.).

M 4. A jelenések módja.

M 4.1. Szűz Mária öltözete.

M 4.1.1. A fehér ruhás Mária. Szűz Mária – akárcsak a lourdes-i jelenés alkalmával – tetőtől-talpig fehér ruhában/fehér palástban/fehér ruhában, kék övvel a derekán jelenik meg.

DT: Máriagyűd (Paulovits Sándor, 1930. 34–35.); Kebeleszentmárton (Gönc M. László, 2003. 34–35.); Radamos (Mód László–Simon András, 2005. 157.); Göntérháza (Magyar Zoltán, 2010. 105.).

FF: Jánoshegy (Versényi György, 2011. 56. – 1883; Uó, 1895. 127.); Bernecebaráti (Bakos Ákos, 1933. 4.); Tófalú (Heves megye földrajzi nevei II., 1976. 32–33.); Bernecebaráti (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 84. – Hála József gy., 1990); Debrőd (Fehérváry Magda, 1993. 199–200.); Maconka (Bosnyák Sándor, 2000. 105–106.); Bény (Csókás Ferenc, 2004. 91–92.); Bernecebaráti (MZA 110663. – Magyar Zoltán gy., 2017).

AF: Dusnok (Bárth János, 2005. 20. – 1769); Kökényesd (MZA 4997. – Historia Domus, 1945); Kökényesd (MZA 5002. – Fazekas Lóránd gy., 2006).

ER: Szőkefalva (Fábián Gabriella, 2000. 69.); Kökényesd (MZA 4999. – Fazekas Lóránd gy., 2006); Marosvásárhely (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 152–153. – Gyórfy Eszter gy.).

SZ: Istensegítség (Bosnyák Sándor, 1977. 153.).

MO: Kelgyest, Jugán (Csoma Gergely, 2016. 563., 564. – 1990).

M 4.1.2. A kék ruhás Mária. Szűz Mária teljesen kék ruhában, a derekán fehér szalaggal/világoskék palástban jelenik meg az arra érdemesek előtt.

DT: Kunsziget (MZA 111042. – Balázs Livia gy., 1998); Radamos (Mód László–Simon András, 2005. 158.).

FF: Bernecebaráti* (EA 23400/ 11. – Tóth József gy., 1940 k.); Debrőd (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 250–252. – pszichiátriai jelentés, 1961); Szurdokpüspöki (Lengyel Ágnes–Limbacher Gábor, 1997. 14–15.); Hídvégardó (MZA 212. – Magyar Zoltán gy., 1997); Hasznos (Tóth Sándor, 2003. 51–52.); Dobfenek – 2 (Magyar Zoltán, 2006b. 115., 115–116.).

AF: Tornya (Aradi Napló, 1995. május 19.; Harangozó Imre, 2003. 129–130. – vallásos ponyvanyomtatvány, 1900 k.).

ER: Szilágynagyfalva (Bara Madarász Éva, 2003. 53.).

MO: Újfalu (Peti Lehel, 2008. 119–120.).

M 4.1.3. A fekete ruhás Mária. Szűz Mária a jelenések alkalmával fekete ruhában jelenik meg.

DT: Illésháza (EA 9546/3. – Hidasy László gy., 1955).

FF: Ipolyvece (Kamarás József, 1984a. 49.); Egyházasbást (Barna Gábor, 1985. 165.); Szanda (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 53–54. – Limbacher Gábor gy.).

AF: Szeged – 2 (Borbély Andor, 1924. 4.).

MO: Jugán (EA 32256/1. – Csoma Gergely gy., 1990).

M 4.2. A megkoronázott Mária. Szűz Mária a fején csillagoktól tündöklő koronával jelenik meg az arra érdemesek előtt.

DT: Dömös (A dömösi csodafa, 1885.; Kövecses Varga Etelka, 1995. 667.); Peremarton (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 263.); Kunsziget (MZA 111042. – Balázs Livia gy., 1998); Tardos (Hála József–Kemecsi Lajos, 2002. 280.; Kemecsi Lajos, 2004. 199.); Dömös (http://hu.wikipedia.org/wiki/Szentfa_kapolna).

FF: Bernecebarát – 2 (Bakos Ákos, 1933. 4.); Debrőd (Fehérváry Magda, 1993. 199–200.).

AF: Törökpolya (Bálint Sándor, 1980. 401. – 1854); Szeged (Borbély Andor, 1924. 4.); Kalocsa (Eckert Irma, 1937. 36.).

ER: Szőkefalva (Fábián Gabriella, 2000. 69.); Szőkefalva (Peti Lehel, 2012. 21.); Szőkefalva (Györfy Eszter, 2012. 197.).

MO: Jugán, Kelgyest – 2 (Csoma Gergely, 2016. 563–564. – 1990); Jugán (Pozsony Ferenc, 1998. 78.); Klézse (Peti Lehel, 2008. 119–120.; Uő, 2012. 95–96.).

M 4.3. Szűz Mária rózsafüzére (Az olvasós Mária). A megjelenő Szűz Mária rózsafüzért tart a kezében.

DT: Radamos – 2 (Mód László–Simon András, 2005. 157., 158.); Radamos (Magyar Zoltán, 2010. 102–103.).

FF: Debrőd (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 250–252. – pszichiátriai jelentés, 1961); Debrőd (Gál Péter József, 2017. 439. – 1993); Baraca (B. Kovács István, 1994. 224.); Debrőd (Magyar Zoltán, 2001a. 590.); Bény (Csókás Ferenc, 2004. 91–92.).

ER: Mikefalva (Györfy Eszter, 2012. 190.).

MO: Kelgyest (Csoma Gergely, 2016. 564. – 1990).

M 4.4. A liliosos Mária. Szűz Mária a szüzességére utaló fehér liliummal a kezében/virágkoszorúval övezve/rózsakoszorúval a lába alatt jelenik meg az arra érdemes emberek előtt.

DT: Kunsziget (Ruff Andor, 1928/1938. 142–143.); Illésháza (EA 9546/3. – Hidasy László gy., 1955); Radamos (Mód László–Simon András, 2005. 158.); Radamos (Magyar Zoltán, 2010. 108.).

FF: Hasznos* (Manga János, 1962. 373–374.).

M 4.5. Angyaloknak királynéja. A koronás Mária két angyal között/angyali sereg kíséretében jelenik meg az arra érdemesek előtt.

DT: Csatka (S. Lackovits Emőke, 2005. 93. – 1865); Komárom (Bálint Sándor, 1977. II. 18–19.); Peremarton (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 263.); Kebeleszentmárton (Gönc M. László, 2003. 34–35.).

FF: Debrőd (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 250–252. – pszichiátriai jelentés, 1961).

AF: Kecskemét (Györfy Eszter, 2012. 120., 190.).

ER: Marosvásárhely (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 152–153. – Györfy Eszter gy.; Györfy Eszter, 2012. 193.).

SZ: Csíkrákos* (Latkóczy Mihály, 1898. 111.; Bálint Sándor, 1977. II. 14.).

MO: Kelgyest (Csoma Gergely, 2016. 563. – 1990).

M 4.6. A gyermekét tartó Mária. Szűz Mária karján a kis Jézussal jelenik meg az arra érdemesek előtt.

DT: Buda (Bonfini, 5.5.10.); Máriakéménd (Jordánszky Elek, 1836. 90.); Dömös (A dömösi csodafa, 1885.; Kövecses Varga Etelka, 1995. 667.); Csatka (Takáts Márton, 1888. 2–3.); Komáromszentpéter (Komáromi Lapok, 1889. 24. szám, 4.; Liszka József, 2010. 246.); Csobánka (Herrmann Antal, 1889b. 158–159.); Bodajk (Magyarország, 1926. augusztus 29.); Kunsziget (Ruff Andor, 1928/1938. 142–143.); Csobánka (Pillmann Alfonz, 1933. 2.); Jásd (Vajkai Aurél, 1940. 52.); Pogányszentpéter (RRMNA 1035/2. – Knézy Judit gy., 1975); Máriakéménd (Baranya megye földrajzi nevei II., 1982. 332.); Máriakéménd (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 262.); Radamos – 3 (Mód László–Simon András, 2005. 155–158.); Radamos – 2, Zalaegerszeg (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 58–63.); Dömös (http://hu.wikipedia.org/wiki/Szentfa_kápolna – utolsó letöltés: 2015.06.15.).

FF: Mátraverebély-Szentkút (Szentmihályi Mihály, 1797. 46.); Mátraverebély-Szentkút (Chinorányi Ede, 1929. 27.); Bernecebaráti – 2 (Bakos Ákos, 1933. 4.); Hasznos (Manga János, 1962. 374.); Hont (Kamarás József, 1884a. 49.); Debrőd (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 76.); Debrőd (Berecz Sándor, é. n. 49.); Egerbocs (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 261.); Baraca (B. Kovács István, 1994. 224.); Debrőd (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 252.); Hasznos (Limbacher Gábor, 2001. 202.); Mátraszentimre-Fallóskút (Zsebők Csaba, 2006. 37.); Szendrő (MZA 102217. – Gergely Tamás gy., 2013–2014).

AF: Szeged vidéke (Tömörkény István, 1911. 51.; Barna Gábor szerk., 2016. 16.); Kalocsa (Eckert Irma, 1937. 36.); Szabadka (Matijevis Lajos, 1971. 142.); Doroszló (Kovács Endre, 1994. 70.); Helvécia (Merinu Éva, 2006. 376.).

ER: Szőkefalva (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 151. – Gyórfy Eszter gy.); Szentmáté – 2 (Magyar Zoltán, 2011a. II. 143.; Uő, 2012a. 288. – Orbán Dániel gy.).

MO: Kelgyest (Csoma Gergely, 2016. 563. – 1990); Trunk (Peti Lehel, 2012. 95. – Bende Szende gy., 2001).

M 4.6.1. A trónon ülő Mária. Szűz Máriát karján a kis Jézussal egy trónuson ülve látják meg az arra érdeemesek.

FF: Mátraverebély-Szentkút (Szentmihályi Mihály, 1797. 46.); Herencsény* (MZA 91479. – Magyar Zoltán gy., 2005).

M 4.7. A Fájdalmas Mária. Szűz Máriát karján a halott Jézussal/a megfeszített Jézus lábainál látják az arra érdeemesek.

FF: Debrőd (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 250–252. – pszichiátriai jelentés, 1961).

DT: Budakeszi (Paulovits Sándor, 1930. 13.).

M 4.8. A Napbaöltözött Asszony. Szűz Mária ragyogó napsugarakkal övezve jelenik meg az arra érdeemeseknek.

FF: Debrőd (Gál Péter József, 2017. 437. – 1993); Mátraszentimre (Zsebők Csaba, 2006. 37.).

SZ: A Csíksomlyóra vonatkozó folklórszövegek.

M 4.9. A sátánt eltípró Mária. Szűz Mária a sátánt megtestesítő kígyó fejére lép, miközben feltűnik az arra érdeemeseknek.

DT: Radamos (Magyar Zoltán, 2010. 108.).

M 4.10. Galamb képében megjelenő Szűz Mária. Szűz Mária galamb/fehér galamb képében jelenik meg a kegyhelyen/a kegyhelynek kiválasztani kívánt helyen/galamb képében fürdik a szentkút vizében.

DT: Csatka (Takáts Márton, 1888. 3.); Pilisszentkereszt (Szűcs Gyula, 1913. 75–76.); Fehértó (EA 8889/21. – Bárdosy János gy., 1960); Pilisszentkereszt* (Soós Sándor, 2011. 121.).

FF: Kéménd (EA 21652/3. – Kemény József gy., 1986); Bény (Hála József, 2000. 348.); Kisgyarmat – 2 (MZA 1586., 83736. – Magyar Zoltán gy., 2006); Barsbaracska (MZA 97049. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013).

AF: Kiskunhalas (EA 4232/9. – Thury József gy., 1880-as évek); Bodrogszentmária (Leczo Zoltán, 2005. 25.); Bodrogszentmária – 2, Rad – 3, Szinyér (MZA 1523., 1624., 1522., 1526., 1527., 1525. – Magyar Zoltán gy., 2005); Bodrogszentmária, Bodrogszerdahely, Lelész, Rad, Szinyér, Szomotor (Magyar Zoltán, 2009b. 94–95.); Zemplén (MZA 99478. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2014).

M 4.11. Szarvasünöként megjelenő Szűz Mária. Szűz Mária szarvasünöké-
pében vezeti a Börzsönyben vadászó királyt a márianosztrai kolostor helyére,
ahol üldözőinek emberi/isteni valóságában is megmutatkozik. A csodás jelenés
helyszínén és emlékére templomot és pálos kolostort létesítenek.

FF: Nagymaros (MZA 99185. – Magyar Zoltán gy., 2014).

M 4.13. Cigányasszony képében megjelenő Mária. Szűz Mária cigányasszony/
úton lévő asszony képében jelenik meg az emberek között, és fogadalmuk be-
váltására/megtérésre inti őket.

FF: Herencsény (Lengyel Ágnes–Limbacher Gábor, 1997. 115.); Tajti (MZA 1199. – Magyar Zoltán gy., 1998); Rakacaszend (Magyar Zoltán, 2001a. 599.); Herencsény (Uő, 2004b. 165–166.); Guszona* (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 260.).

M 4.14. Leányként megjelenő Szűz Mária. Szűz Mária ötéves kislányként/ti-
zenkét éves lányként jelenik meg az arra érdemeseknek.

FF: Hont-Csitár (Hőke Lajos, 1866. 738–739.); Debrőd (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 250–252. – pszichiátriai jelentés, 1961).

DT: Dombóvár (MZA 53114. – N. N. gy., 2002).

M 4.15. Szűz Mária szíve. A templomban Szűz Mária szívét látják megjelenni
az arra érdemesek.

FF: Debrőd (Magyar Zoltán, 2001a. 596.).

M 4.16. A könnyező Mária. Szűz Mária a jelenés alkalmával a könnyeit hullatva
tűnik fel az emberek előtt.

FF: Bernecebaráti (Bakos Ákos, 1933. 4.).

AF: Máriakönyve/Vodica (BSH 147-84/17. – Bosnyák Sándor gy., 1941).

ER: Magyarbükös (Magyar Zoltán, 2008a. 243.).

MO: Kelgyest (Csoma Gergely, 2016. 563. – 1990); Lészped (Peti Lehel, 2012. 94.).

M 4.18. Egyéb hagyományok. Szűz Mária egy lámpással/egy nagy gyertyával a kezében/rokkán fonogatva/térdepelve /imádkozva jelenik meg.

DT: Magyaregregy (L. Imre Mária, 1995. 201–202.; Varga Szabolcs, 2014. 26.).

AF: Doroszló (Kovács Endre, 1994. 70.); Dusnok (Bárh János, 2005. 7.; Uő, 2005. 1066.).

FF: Rakacaszend (Magyar Zoltán, 2001a. 599.).

M 5. Szűz Mária üzenetei.

M 5.1. A jóra intő Mária. A megjelenő Szűz Mária arra inti a népet, hogy térjenek meg/imádkozzanak sokat és éljenek Istennek tetsző életet.

DT: Radamos (Mód László–Simon András, 2008. 480.); Nagymácséd (MZA 90649. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010).

FF: Egyházasbást (Barna Gábor, 1985. 167.); Tajti (MZA 1199. – Magyar Zoltán gy., 1998); Guszona (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 260.).

AF: Újfehértó (Debreczeni Független Ujság, 1905. június 16.; Ethnographia, 1905. 318.); Kökényesd (MZA 4997. – Historia Domus, 1945); Jászdózsza (Gulyás Éva, 1976. 59.); Kökényesd (MZA 4998., 4999., 5002. – Fazekas Lóránd gy., 2006).

SZ: Gyimes: Jávárdi pataka (Salamon Anikó, 1987. 178.); Zetelaka (Magyar Zoltán, 2011a. I. 216.).

MO: Klézse, Trunk (Peti Lehel, 2008. 76–77., 143–144.); Bogdánfalva, Pokolpatak – 2 (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 137., 139–142.).

M 5.2. A jövődőlő Mária. Az emberek előtt megjelenő Szűz Mária megjövendöli a háború közelgő kitörését/a közelgő természeti katasztrófát/a háború végét/kiválasztottjai halálát/a közelgő világvégét.

DT: Rábapordány (Balázs Livia, 2002. 262.); Nemeskosút – 2 (MZA 71423., 71499. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010).

FF: Bernecebaráti – 2 (Bakos Ákos, 1933. 4.); Herencsény (Magyar Zoltán, 2004a. 162–163.); Ragyolc, Guszona (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 259–260., 260.); Kéménd/Kicsind (MZA 83741. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007).

AF: Csonoplya (Beszédes Valéria, 2001. 43.).

ER: Szőkefalva (KJNTA 1346-04/6. – Bedőházi Beáta gy., 2003).

SZ: Gyimes: Sötét pataka (Bosnyák Sándor, 1992a. 15.); Gyergvőkilyénfalva, Máréfalva – 2 (Hiedelemszövegek Székelyföldről, 2015. 454–455., 639. – Gagy József gy., 1993–1994); Homoródalmás (MZA 98657. – Gagy József gy., 1996).

MO: Istensegíts (Bosnyák Sándor, 1977. 153.).

→MZ IV. N 115.4.

M 5.2.1. Háborút jövődőlő Szűz Mária.

DT: Nemeskosút – 2, Rábapordány.

FF: Guszona, Herencsény.

SZ: Máréfalva.

M 5.3. Szűz Mária kinyilatkoztatásai. Szűz Mária a fatimai/a lourdes-i/a doroszlói jelenése alkalmával kinyilatkoztatja a szeplőtelen fogantatást. / Szűz Mária szőkefalvi kinyilatkoztatásai.

DT: Halastó (EA 23287/21. – Irányi Lujza gy., 1953).
 SZ: Istensegítség (Bosnyák Sándor, 1977. 152–153.).
 AF: Doroszló (Raj Rozália–Nagy István, 1993. 19.).
 SZ: Szókefalva (Györfy Eszter, 2012. 208., 213–215. – 1998–2005).

M 5.4. Szűz Mária alapításai. A megjelenő Szűz Mária az általa megjelölt helyen templomépítésre/kegyhely létesítésére/az elpusztult templom kiásására/renoválására/fogadalmi kereszt felállítására/keresztút építésére szólít fel.

DT: Miklóstelke (Hanusz István, 1894. 8.); Homokkomárom (Sándor Ildikó, 1999. 483.); Boldogfa* (MZA 90455. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011); Kürt (MZA 103128. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2015).
 FF: Ecséd (Hevesmegyei Lapok, 1899. október 19.); Karancsság (EA 26132/13. – Gréczi-Zsoldos Enikő gy., 1994); Herencsény (Lengyel Ágnes–Limbacher Gábor, 1997. 115.); Rakacaszend (Magyar Zoltán, 2001a. 599.); Herencsény (Uő, 2004b. 165–166.); Tild (MZA 83598. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007).
 AF: Újfehértó (Debreczeni Független Ujság, 1905. június 16.; Ethnographia, 1905. 318.).
 ER: Szókefalva (Györfy Eszter, 2012. 196.).
 SZ: Gyergyószentmiklós (EA 27257/10. – Gergely Katalin és Gergely Ildikó gy., 1995).
 →MZ I. G 18.2.

M 5.5. Szűz Mária kérése (A máriagyűdi rekatolizáció eredete). Két hazafelé tartó helybeli parasztnak/egy gazdának/egy vándornak megjelenik Szűz Mária a protestánsok birtokába került romladozó templom ablakában, és arra kéri őket, hogy szabadítsák ki a fogságából. A csodás jelenés hírére és hatására a falu népe visszatér a katolikus hitre. / A megjelenő Szűz Mária azt kéri, hogy épüljön a jelenés helyszínén egy kápolna.

DT: Máriagyűd (Lukácsy István, 1911. 14–19.); Máriagyűd (Paulovits Sándor, 1930. 34–35.); Máriagyűd (Lévay Mihály, 1934. 378–379.); Máriagyűd (Szenthelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 105–106.); Máriagyűd (Pesti János szerk., 2002. 356–359.); Máriagyűd (Csibi Norbert–Varga Szabolcs, 2015. 11.).
 FF: Bernecebaráti (Bakos Ákos, 1933. 4.).

M 5.6. A vigasztaló Mária. Szűz Mária megjelenik a számára kedves szent életű szentembereknek, és bánatukban megvigasztalja őket. / Szűz Mária az otthonában keresi fel a kegyhelyén már régóta nem látott szentembert.

FF: Maconka (Bosnyák Sándor, 2000. 105–106.); Mátraszentimre-Fallóskút (Zsebők Csaba, 2006. 37.).
 ER: Szókefalva (Fábián Gabriella, 2000. 68–69.).

M 5.7. A jelenéseit bejelentő Mária. Szűz Mária a kiválasztott látnok/szentember által előre bejelenti következő jelenésének időpontját.

FF: Debrőd (Magyar Zoltán, 2001a. 587–588.); Szandaváralja* (Limbacher Gábor, 2005. 140.).
 AF: Öregcserző (Eckert Irma, 1937. 35.).
 ER: Szókefalva (BBE MIK D-177/15. – Lőrinczi Kinga Mária gy., 2003).

SZ: Csíkszereda (Györfy Eszter, 2012. 196.).

MO: Pokolpatak (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 143. – Peti Lehel gy.).

M 5.9. Szűz Mária üzenetei (vegyes hagyományok). A megjelenő Szűz Mária beszél az emberekhez/elbeszélget a kiválasztott látnokkal.

DT: Ógyalla (EA 656/34–35. – Manga János gy., 1937); Kocsola (L. Imre Mária, 1995. 205.).

FF: Bernecebaráti – 2 (Bakos Ákos, 1933. 4.); Tajti (Barna Gábor, 1985. 165.).

aF: Zétény (Magyar Zoltán, 2009b. 95.).

ER: Magyarózd, Lőrincréve (Magyar Zoltán, 2008a. 243., 243–244.); Szőkefalva (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 150. – Györfy Eszter gy.).

SZ: Barót (Magyar Zoltán, 2011b. 135–136.).

MO: Trunk (Peti Lehel, 2008. 140.); Pokolpatak (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 137. – Peti Lehel gy.).

M 6. A segítő Mária.

M 6.1. A gyógyító Mária. Szűz Mária megjelenik kedvelt szentjei/az arra érdemes emberek előtt, és a sebeikből/betegségükből kigyógyítja őket.

→MZ II. D 116.1.

M 6.1.1. A szentkutat felfedő Mária. A megjelenő Szűz Mária felfedi a gyógyító vízű szentkút helyét/a forrás gyógyító voltát az arra érdemes emberek/betegek előtt.

→MZ V. G 3.7.

M 6.2. A csatagyőzelemhez segítő Mária. Szűz Mária megjelenik a csatater felett, és a törökökkel vívott ütközetben segít kivívni a győzelmet (menekülésre készíteti/megvakítja/megfagyasztja az ellenséget).

DT: Halastó (EA 23287/21. – Irányi Lujza gy., 1953).

FF: Baraca (B. Kovács István, 1994. 224.).

AF: Temerin (Csorba Béla, 1997.).

→MZ IV. C 132.15.

M 6.3. A foglyszabadító Mária. A megjelenő Szűz Mária kiszabadítja az ártatlanul fogságba vetett leányt/a rablók által kifosztott és fához kötözött kereskedőket.

DT: Veszprém (EA 10041/70–71. – Tilesch Nándor gy., 1943).

FF: Körmöcbánya (Versényi György, 1895. 128.).

M 6.4. A meghátrálásra készített vadállat. Szűz Mária megjelenik az eltévedt kislányra támadó medve előtt, és elűzi a vadállatot.

FF: Ipolyfödemes (Csáky Károly, 1993. 107.; Hála József, 2000. 340.).

M 6.5. A hazavezetett gyerek. Szűz Mária megjelenik az erdőben eltévedt kislány/a nádasban bolyongó fiú előtt, és megmutatja neki a hazavezető utat.

FF: Vecseklő (MZA 1206. – Magyar Zoltán gy., 1998); Dobfenek (Magyar Zoltán, 2006b. 115.).

AF: Gyula (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 209. – 20. század eleje).

→MZ V. A 9.5.5.

M 6.6. A megmentett csecsemő. Szűz Mária megjelenik egy szegény asszonynak, és közli vele, hogy a búzatábla közepén fog találni egy csecsemőt az édesanyjával együtt. Az asszony rövid keresést követően rá is lel az eszméletét veszített anyára és gyermekére, hazaviszi őket, és gondos ápolással megmenti mindketőjük életét.

DT: Komárom (Bálint Sándor, 1977. II. 18–19.).

M 6.7. Szűz Mária palástja. Szűz Mária megjelenik egy mély kútba zuhant gyermeknek, és a palástjával fenntartja őt a víz felszínén. / Szűz Mária a palástjával befedi a tiszteletére összegyűlt imádkozó embereket/palástjával betakarva elrejteti a menekülőket az ellenség elől.

DT: Budapest: Kútvolgy (Szenthelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 36.; Ipolyölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 54.; Berecz Sándor, é. n. 25.).

FF: Magyarnándor (Limbacher Gábor, 2005. 139.).

AF: Baja/Máriakönyve (Bálint Sándor, 1943. 164.).

KM: H. n. (Csodák könyve, 1859. 135–136.).

→Ikonográfia: Köpönyeges Mária.

M 6.8. A szülésben segítő Mária. Egy hitetlen asszony nem tudja megszülni a gyermekét, és a vajúdás közben azt az égi szózatot hallja, hogy addig nem fog a terhétől megkönnyebbedni, amíg lelkileg meg nem tér. Az asszony segítségért kezd fohászni Szűz Máriához, mire a Szűzanya megjelenik előtte galamb képében, és segít megszülni a gyermekét.

AF: Kiskunhalas (EA 4232/9. – Thury György gy., 1880-as évek).

M 6.9. Az eloltott robbanó gyertya. A törökök robbanószerrel megtöltött gyertyát küldenek a máriabesnyői templomba, de a már meggyújtott gyertyát Szűz Mária elfújja, miáltal épségben marad a kegytemplom.

AF: Máriabesnyő (Gyömbér András, 1899.).

→MZ V. A 20.4.

M 6.10. Az isteni adományként kapott tudomány. Szűz Mária megjelenik a szalacsi bűbajos asszonynak, és virágmagvakat ad neki. Az asszony reggel elveti a magokat, melyek még aznap virágba borulnak. A szirmokból készített saláta elfogyasztását követően az asszony látó/mindentudó lesz. / Szűz Mária megjelenik egy szent életű ember tanyáján, és a férfit gyógyítóerővel ruházza fel.

AF: Szalacs (Szentesi Lap, 1892. július 17. 3.; Nagy Dezső, 1977. 25–26.); Szeged (Bálint Sándor, 1942. 19.).

M 6.11. A viszonzott segítség. Egy asszony a kórházban segítségére van az idős néni alakjában megjelenő Szűz Máriának. Az öregasszony cserébe azt kívánja, hogy teljesüljön be az asszony legfőbb kívánsága. A kívánság meghallgatásra talál: kikerül a kórházból a súlyosan beteg unokája.

AF: Nagygéres (MZA 1520. – Magyar Zoltán gy., 2006).

M 6.12. A palócok keresztje. Egy hatalmas keresztet kívánnak felállítani a hegy tetejére, de az ökrök az utolsó kanyarnál megmakacsolják magukat, lecövekelnek. A hajtók hiába biztatják, ütlegelik az állatokat, azok nem mozdulnak, mígnem egyszer csak maguktól elindulnak, és felhúzzák a tetőre a szekeret. Amikor a vontatást megörökítő fényképet előhívják, döbbenet fedezik fel rajta az állatok mögött álló Szűz Máriát, aki áldón és segítőn emeli fel a kezét.

FF: Herencsény (MZA 91479. – Magyar Zoltán gy., 2005).

M 7. Egyéb Mária-jelenések.

M 7.1. Az elfűrészelt kígyó. Szűz Mária megjelenik a szentasszonynak, egy aranyfűrészt ad neki, és arra utasítja, hogy vágja ketté a lábaira tekergőzött kígyót.

FF: Hasznos (HOMNA 7206/1–2.; Kisfalusi János, 1995. 18–19.; Limbacher Gábor, 2000. 206–207. – jegyzőkönyv, 1947); Mátraverebély – 4 (EA 3527/1., 3–5. – Hofer Tamás gy., 1950); Hasznos (Manga János, 1962. 372.); Hasznos – 2 (Kisfalusi János, 1995. 12–13., 19.); Herencsény (Magyar Zoltán, 2004b. 171.); Dobfenek (MZA 93094. – Varga Norbert gy., 2005); Péterfalva (Magyar Zoltán, 2006b. 121.).

AF: Szolnok (Bari Károly, 1990. 398.).

→MZ V. Q 126.3.

M 7.2. A fürdőző Szűz Mária. Szűz Mária földi megjelenése alkalmával megfürdik/megmosakodik/galamb képében fürdik meg a szentkút vizében.

→MZ V. G 3.4.

M 7.3. A fésülködő Szűz Mária. Szűz Mária megfürdik a szentkút (az ipolyviski Kutyika/a dusnoki Márija-forrás) vizében, majd a szomszédos fa alatt megfésüli a haját.

FF: Ipolyvisk (Hála József, 2000. 344.).

AF: Dusnok (Kuczy Károly, 1980. 109. – Pesty Frigyes, 1864. Pest-Pilis-Solt vármegye).

M 7.4. A síró Mária. Máriaradnán a kegytemplom pincéjéből Szűz Mária sírása hallatszik ki.

ER: Gyorok (MZA 91009. – Magyar Zoltán gy., 2009).

AF: Újkígyós (MZA 103195. – Magyar Zoltán gy., 2014).

M 7.5. A kenyeret kérő Mária. Szűz Mária reggelente megjelenik egy szent életű asszonynak, és kenyeret kér tőle.

DT: Radamos (Mód László–Simon András, 2005. 158.).

M 7.6. A Patrona Hungariae. A Karancs-hegyre összegyűlő zarándokok a verőfényes égbolton a történelmi Magyarország térképét látják megjelenni, amely fölött a Szűzanya áll.

FF: Palócföld/Karancs-vidék (Lengyel Ágnes, 2008. 67.).

M 7.7. Az elköltöző Mária. A hitetlenek által üldözött Szűz Mária egyik fáról a másikra száll át. / Szűz Mária a kegyhely megszenteltetéséért új helyet választ magának: a község határának egy másik helyére/a szomszédos falu határába/Mátraverebély-Szentkútra száll át. / A galamb képében megjelenő Szűz Máriát a delelő pásztor megcsapja az ostorával, mire Mária felkerekedik és átszáll Máriapócsra.

DT: Zalaegerszeg (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 59–61. – Mód László és Simon András gy.).

FF: Heves vármegye (Hevesmegyei Lapok, 1899. október 19.); Bernecebaráti* (Manga János, 1962. 359–360.); Tófalú (Heves megye földrajzi nevei II., 1976. 32–33.); Szurdokpüspöki (Limbacher Gábor, 2001. 407.).

AF: Ófehértó (EA 8889/21. – Bárdosy János gy., 1960); Bodrogszentmária (Leczo Zoltán, 2005. 25.); Bodrogszentmária – 2, Rad – 3, Szinyér (MZA 1523., 1524., 1522., 1526., 1527., 1525. – Magyar Zoltán gy., 2005); Bodrogszentmária, Bodrogszerdahely, Lelesz, Rad – 2, Szinyér, Szomotor (Magyar Zoltán, 2009b. 94–95.); Zemplén (MZA 99478. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2014).

M 8. A Mária-jelenés körülményei.

M 8.1. A Mária-jelenéskor érezhető illat. Szűz Mária megjelenésekor átható kellemes illat (rózsaillat/ibolyaillat/tearózsaillat) érezhető a levegőben.

DT: Csatka (Takáts Márton, 1888. 2–3.); Csatka (S. Lackovits Emőke, 2004. 261.).

FF: Debrőd (Fehérváry Magda, 1993. 212.); Tar (Limbacher Gábor, 1998. 204.); Szurdokpüspöki (Limbacher Gábor, 2005. 140.).

AF: Szeged (Borbély Andor, 1924. 4.); Kecskemét (Györfy Eszter, 2012. 191.).

ER: Szőkefalva (Fábián Gabriella, 2000. 69.); Marosvásárhely (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 152–153. – Györfy Eszter gy.); Szőkefalva – 2 (Peti Lehel, 2012a. 27., 33.); Szőkefalva, H. n./Szőkefalva, Segesvár – 2 (Györfy Eszter, 2012. 191–193.).

MO: Lészped (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 298. – Peti Lehel gy.).

M 8.2. A Mária-jelenéskor kivirágzó fák. Szűz Mária megjelenésekor az évszaktól függetlenül virágba borulnak a fák/kivirágzik az a fa, amelyen Szűz Mária megjelenik/a kiszáradt fa is virágba borul.

DT: Hídvég (Magyar Zoltán, 2010. 112.).

FF: Bernecebaráti (EA 5847/16. – Erdélyi Zoltán gy., 1953); Bernecebaráti (EA 5925/33. – Erdélyi Zoltán gy., 1954); Bernecebaráti (Manga János, 1962. 359–360.); Debrőd (Fehérváry

Magda, 1993. 212.); Debrőd (Gál Péter József, 2017. 440. – 1993); Bódvavendégi (Magyar Zoltán, 2001a. 590.); Aha, Nagycétény (MZA 83599., 83600. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007); Bernecebaráti (Csáky Károly, 2010. 37–38.); Bernecebaráti (MZA 110117. – Magyar Zoltán gy., 2017).

ER: Dányán (Magyar Zoltán, 2005a. 121.).

SZ: Istenségítés (Bosnyák Sándor, 1977. 152–153.); Atyha (Gagy József, 1998. 136.).

M 8.3. A Mária-jelenéskor hallható mennyei harangszó. Szűz Mária megjelenésekor az égből harangszó csendül fel.

DT: Radamos (Mód László–Simon András, 2008. 480.).

M 8.4. A Mária-jelenéskor hallható angyali énekszó. Szűz Mária megjelenésekor az égből angyalok csodaszép karéneke hallatszik.

AF: Petőfiszállás (Pál Kálmán, 1941.); Petőfiszállás (Bálint Sándor, 1944. 8.).

→MZ V. P 33.

M 8.5. A felzúgó szél. Szűz Mária megjelenésekor feltámad a szél, és erős zúgás hallatszik a levegőben.

DT: Buda (Bonfini, 5.5.10. – 1495).

M 8.6. Az elcsendesülő szél. Szűz Mária megjelenésekor eláll a szél, és elcsendesül minden a levegőben.

SZ: Csíkszereda* (Györfy Eszter, 2012. 191.).

MO: Pokolpatak – 2 (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 139., 140–142.; Peti Lehel, 2012. 128–129.); Pokolpatak, Bogdánfalva (Peti Lehel, 2012b. 242–243., 243.).

M 8.7. A megszólaló állatok. Szűz Mária megjelenésekor az állatok is üdvözlik a Szűzanyát: a kutyák ugatnak, a tehenek bőgnek.

FF: Hasznos (Manga János, 1962. 374.).

M 8.8. A szentkút vizének csobogása. Szűz Mária megjelenésekor hangosan csobogni kezd a megszentelt kút vize.

DT: Marcelháza (Hegedűsné Marikovecz Katalin, 1983. 29.).

M 8.9. A csodás ruhasuhogás. A Szűz Mária megjelenését megelőző pillanatban a közeledő Mária ruhájának suhogása hallatszik a levegőből.

ER: Szőkefalva (Fábián Gabriella, 2000. 76.).

M 8.10. A Mária-jelenést kísérő hóesés. Szűz Mária megjelenésekor a nyári időszak ellenére azon a helyen hó lep be mindent, azért szentelik az (uhornai) kegyhelyet Havas Boldogasszony tiszteletére.

DD: Debrőd (Magyar Zoltán, 2001a. 290.).

M 8.11. Szűz Mária árnyéka. A megjelenő Szűz Mária árnyéka nyomot hagy a szentkút környéki növényeken, az alakja feltűnik a leveleken.

AF: Gunaras (Bárh János, 1990. 242.).

M 8.12. A kétfelé csapódó gyertyánfák. A megjelenő Szűz Mária útját jelzi, hogy amerre megy, kétfelé hajolnak/kétfelé csapódnak, majd újra összehajolnak a fák.

FF: Rakacaszend (MZA 229. – Magyar Zoltán gy., 1997); Rakacaszend (Magyar Zoltán, 2001a. 600.); Kemence (MZA 110112. – Magyar Zoltán gy., 2017).

M 8.13. A Máriához vezető fénysugár. A megjelenő Máriához egy csodás fénysugár vezet oda a híveket.

FF: Várhosszúrét (Magyar Zoltán, 2011c. 224.).

M 8.14. A Mária-jelenéskor megnyíló ég. Szűz Mária megjelenésekor csodás módon megnyílik az ég.

DT: Rábacsécsény (MZA 103866. – Balázs Livia gy., 1996).

ER: Szőkefalva, Marosvásárhely* (Györfy Eszter, 2012. 189., 192.).

→MZ V. K 1.

M 8.15. A híveket betöltő melegség. A Mária-jelenés ideje alatt kellemes melegség járja át/tölti be a jelenlévőket.

ER: H. n./Szőkefalva, Marosvásárhely (Györfy Eszter, 2010. 192.).

M 8.16. A Mária-jelenések ideje. Szűz Mária a jelesebb Mária-ünnepek alkalmával (Gyümölcsoltó Boldogasszony/Sarlós Boldogasszony/Havas Boldogasszony/Nagyboldogasszony/Mária fogantatása napján), jelesebb egyházi ünnepek alkalmával (pünkösdkor/Úrnapján), illetve a nap meghatározott időszakában (délben/napfelkeltekor/napszentületkor/éjfélkor/mindig az előre bejelentett időben) jelenik meg az emberek előtt.

DT: Buda (Bonfini, 5.5.10. – 1895); Vasvár (Mozsolics Amália, 1943. 74.).

FF: Egyházasbást (Barna Gábor, 1985. 165.); Hasznos (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 261.); Pográny (Magyar Zoltán, 2002. 190.).

AF: Tápé (MFMNA 409-1972/30. – Lele József és Waldman József gy., 1969).

ER: Harangláb (Magyar Zoltán, 2005a. 121.).

MO: Kelgyest (Csoma Gergely, 2016. 563. – 1990).

M 8.17. A kivehetetlen Mária-kép. Szűz Mária képe megjelenik néhány, a község határában füvet gyűjtő leány előtt, de amikor azok a fénysugárral övezett képet/szobrot ki akarják húzni a földből, az eltűnik a szemük elől.

DT: Máriakéménd (Jordánszky Elek, 1836. 90.); Máriakéménd (Paulovits Sándor, 1930. 35–36.); Máriakéménd (Baranya megye földrajzi nevei II., 1980. 332.); Máriakéménd (Szenthelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 82.).

M 8.18. A bűnösök előtt rejtve maradó jelenés. A megjelenő Szűz Máriát/Szent Családot/stb. csak a tiszta lelkű emberek láthatják meg, a bűnösök nem.

FF: Hardicsa (MZA 97548. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013).

SZ: Csíkjenőfalva (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 156–157. – Pócs Éva gy.).

MO: Jugán (EA 32256/1. – Csoma Gergely gy., 1990); Kelgyest – 2 (Csoma Gergely, 2016. 563., 564. – 1990); Lujzikalugar (Tánczos Vilmos, 1991. 153.; Uő, 2016. 149.); Szitás (Uő, 2016. 150. – 1992); Trunk (Peti Lehel, 2012. 95. – Bende Szende gy., 2001); H. n. (Oláh-Gál Elvira, 2005b. 4.).

M 9. A Mária-jelenés következményei.

M 9.1. A jelenés hatására megtérő emberek.

M 9.1.1. A megtérő protestánsok. A megjelenő Szűz Máriát protestánsok (evangélikusok/reformátusok) is látják/Mária egy protestáns leánynak jelenik meg legelőször. A jelenés hatására a Szűz Máriát megpillantó/a jelenés helyszínén jelenlévő protestánsok katolikus hitre térnek/a jelenés valóságában kételkedőket a szomszédos protestáns falu lakosai verik meg.

DT: Sümeg (Kiss Fábrián, 1703. 149–152.); Ugod (S. Lackovits Emőke, 2007. 224.; Uő, 2008. 49.).

FF: Rakacaszend (MZA 335. – Magyar Zoltán gy., 1997); Debrőd – 2 (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 252., 253.; Gál Péter József, 2017. 437., 439.); Debrőd (Magyar Zoltán, 2001a. 590.); Kiskovácsvágása (Uő, 2004c. 117.).

M 9.1.2. A megtérő kommunisták. A Mária-jelenések alkalmával összeseregülő népet megfigyelni kirendelt rendőrök/partizánok/pártaktivisták szemtanúi lesznek a csodás eseményeknek, és a látottak hatására maguk is megtérnek/megrendülten távoznak a helyszínről.

DT: Radamos (Mód László–Simon András, 2005. 158., 159.); Zalaegerszeg, Radamos (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 58–61., 62. – Mód László és Simon András gy.); Pince, Radamos (Magyar Zoltán, 2010. 115.).

FF: Egyházasbást* (Barna Gábor, 1985. 167.); Debrőd (MZA 55. – Magyar Zoltán gy., 1997); Debrőd – 3 (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 254., 591–592.; Gál Péter József, 2017. 440.); Rakacaszend – 2 (Magyar Zoltán, 2001a. 603., 604.).

M 9.1.3. A csíkrákosi templom eredete. Egy hatalmas úr hűtlenséggel vádolja meg a feleségét, és arra ítéli, hogy ártatlansága bizonyítására végett megtüzesített ekevason lépdeljen végig. Az asszony hiába rimáncodik az urának hűséges voltára hivatkozva, az hajthatatlan marad, és azt mondja a feleségének, hogy arassa le másnapra a búzaföldet, akkor elkerülheti a tűzpróbát. Az éjszaka közepén felriadó kegyetlen úr szemtanújává válik annak, hogy az égből angyalok serege ereszkedik le élükön egy királynői alakkal, akinek a fejét dicsfény övezi, kezében pedig sarlót tart, és a birtok összes termését gyorsan learatják. A jelenés hatására az uraság megtér, és templomot építtet a csodás esemény emlékére.

SZ: Csíkrákos (Latkóczy Mihály, 1898. 111.; Bálint Sándor, 1977. II. 14.).

M 9.2. A szépségét vesztő asszony. Egy nagyon szép asszony ivás közben megpillantja a szentkút vizében Szűz Mária képét. A látottaktól annyira megrendül, hogy egyszeriben megcsúnyul, a környék legcsúnyább asszonyává válik.

AF: Szabadka (Matijevics Lajos, 1971. 142.).

M 9.3. A lekérgelt Mária-fa. Annak a fának (akácfnak/tölgyfának) a kérgét, amelynek lombkoronájában megjelent Szűz Mária, a búcsújárók egyenként lefaragják, lehasogatják, és ereklyeként apránként elhordják, mert szenteltvizet öntve rá gyógyító erőt tulajdonítanak neki.

DT: Nagyszakácsi (Vajkai Aurél, 1942. 134.); Bánuta (Tóth Ferenc, 2004. 180.).

FF: Ragyolc (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 259–260.).

M 10. A kétségbevont jelenések.

M 10.1. A zsidó kocsmáros ötlete. Egy zsidó kocsmáros a forgalmát fellendítendő lefizet egy helybeli leányt, hogy híresztelje el, hogy megjelent neki Szűz Mária. Az eset híre hamarosan vidékszerte elterjed, és az álhír nyomán megindul a nagy tömegeket megmozgató búcsújárás (Ipolyvilkén/Tilden/Bernecebarátiban/Egresen).

FF: Jelsőc (MZA 61138. – Varga Norbert gy., 2002); Aha, Bábindal, Csiffár, Inám, Ipolyszakállós, Kálaz, Nagyhind, Nyitracsehi, Tild – 2 (MZA 83602., 1595., 1594., 84114., 89927., 1593., 1596., 1597., 83601. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 1997–2001); Barsendréd, Töre, Kisölvéd, Töhöl (MZA 97042., 97038., 103061., 103062. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013–2015); Nagybörsöny – 2, Bernecebaráti – 2 (MZA 110115., 110116., 110663., 111647. – Magyar Zoltán gy., 2017–2018).

AF: Tiszaújhely (MTA NTI K 2121/18. – Fiala János gy., 1987).

M 10.2. Egyéb hiedelemellenes elbeszélések. Szűz Mária megjelenése egyesek vélekedése szerint csak álhír, mivel az tömegpszichózis eredménye: egy vallásilag egzaltált személy kitalációja/csak egy elkóborolt malacát éjszaka kereső ember lámpásának fényét/egy kirajzó méhrajt/egy az erdőn keresztülhaladó világoskék ruhás asszonyt/stb. vélnek a megjelenő Szűz Máriának.

KM: H. n. (Bornemissza Péter, 1980. 1047. – 1579).

DT: Miklóstelke (Hanusz István, 1894. 8.; Uó, 1900. 232.).

FF: Heves vármegye (Hevesmegyei Lapok, 1899. október 19.); Bernecebaráti (EA 5925/33. – Erdélyi Zoltán gy., 1954); Hídvégárdó, Viszló (MZA 212., 218. – Magyar Zoltán gy., 1997); Barka (Magyar Zoltán, 2001a. 583.); Barka (MZA 84421. – Magyar Zoltán gy., 2001); Fülekkelecsény, Ragyolc (Magyar Zoltán, 2007. 259., 259–260.); Beszter (MZA 84819. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008); Alsómihályi, Biste, Hardicsa, Kistoronya – 2, Nagytoronya, Szürnyeg (MZA 98812–98816., 98818., 97547. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013–2014); Kemence, Bernecebaráti – 2, Nagybörsöny (MZA 110114., 110664., 111209., 111647. – Magyar Zoltán gy., 2017–2018).

AF: Újkígyós (Bálint Sándor, 1980. 402. – 1897); Szeged (Tömörkény István, 1958. 57. – 1905).

M 11–20. Jézus Krisztus jelenései

M 11. A megjelenő Jézus. Jézus alakja/Jézus arcképe csodás módon feltűnik/megjelenik az arra érdemesek előtt.

DT: Magyarsók – 2 (EA 7304/62., 62–63. – Molnár Benő gy., 1964); Bánuta (Tóth Ferenc, 2004. 181.); Radamos (Mód László–Simon András, 2005. 158.); Radamos – 3 (Magyar Zoltán, 2010. 108–110.).

FF: Mezőkövesd (Szacs vay Éva, 1998. 123. – 1883); Mogyoróska (NIFA 185/6. – Békefi Margit gy., 1959); Debrőd (Fehérváry Magda, 1993. 199–200.); Hasznos (Kisfalusi János, 1995. 29–30.); Tornaszentjakab (MZA 329. – Magyar Zoltán gy., 1997); Debrőd – 2 (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 252–253., 255.); Bódvaszilas, Debrőd, Rakacaszend – 2, Tornaszentjakab (Magyar Zoltán, 2001a. 588–589., 601–602., 605.); Kiskovácsvágása/Szomolnok (Uő, 2004c. 117–118.); Alsószemeréd, Kóvár (MZA 84038., 84055. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007, 2010); Berzétékőrös (Magyar Zoltán, 2011c. 227.); Töhöl (MZA 103051. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2015).

ER: Szilágynagyfalu/Medjugorje (Bara Madarász Éva, 2003. 63.); Rév (MZA 94457. – Magyar Zoltán gy., 2012); H. n./Szőkefalva (Győrffy Eszter, 2012. 190.).

MO: Jugán (Csoma Gergely, 2016. 564. – 1990); Klézse (Pozsony Ferenc, 1991. 193.; Uő, 1994. 11.; Uő, 1998. 77.).

M 12. Az ablaküvegen megjelenő Jézus. Jézus Krisztus alakja a máriaradnai kegytemplom/az iskola/a kórház/egy egyszerű falusi ház ablaküvegén tűnik fel, mely képeknek más településekről is a csodájára járnak.

AF–ER:

– A máriaradnai Jézus-kép: Igazfalva (MZA 90985. – Magyar Zoltán gy., 2010).

SZ:

– Az atyhai Jézus-kép: Atyha – 2 (EA 24927/10–12., 13–14. – Gagy József gy., 1991); Atyha (Gagy József, 1998. 136–138. – 1991).

– A homoródalmási Jézus-kép: Homoródalmás – 2 (Gagy József, 2001. 345–346., 346.; Hiedelemszövegek Székelyföldről, 2015. 648. – Gagy József gy., 1996).

– A homoródszentpáli Jézus-kép: Homoródszentpál, Városfalva (Magyar Zoltán, 2011d. 133.).

– A méréfalvi Jézus-kép: Homoródkarácsonyfalva, Oklánd (Magyar Zoltán, 2011d. 134.).

– A marosvásárhelyi Jézus-kép: Szolokma (Hiedelemszövegek Székelyföldről, 2015. 649. – Gagy József gy., 1995).

– A székelyudvarhelyi Jézus-kép: Méréfalva (MZA 98668. – Gagy József gy., 1993).

– A székelyvársági Jézus-kép: Székelyvárság (Magyar Zoltán, 2011a. I. 217.).

– A szolokmai Jézus-kép: Szolokma (Hiedelemszövegek Székelyföldről, 2015. 649. – Gagy József gy., 1995).

MO:

– A külsőrekecsini Jézus-kép: Csíkfalu (Peti Lehel, 2008. 120–121.; Uő, 2012. 99–100.).

– A lészpedi Jézus-kép: Lészped (Peti Lehel, 2012. 93.).

– Az észak-moldvai Jézus-kép: Bákó vidéke (Pozsony Ferenc, 1991. 192.).

M 13. A filmszalagon megjelenő Jézus-kép. Amikor a Medjugorjében filmező operatőr otthon előhívja a filmet, döbbenten fedezi fel a kereszt fölötti fekete

felhőben Jézus alakját, mely jelenés a helyszínen szabad szemmel nem volt látható.

ER: Szilágynagyfalu (Bara Madarász Éva, 2003. 63.).

M 14. A homály alakjában megjelenő Jézus. Jézus homály alakjában ereszkedik le a kegyhelyre, és háromszor körbejárva a romtemplomot, egy általa kiválasztott fiút keres a zarándokok között.

FF: Debrőd (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 255.); Debrőd (Magyar Zoltán, 2001a. 595–596.).

M 15. A Szenvedő Jézus. Jézus Krisztust a keresztet cipelve/a keresztre felfeszítve, töviskoszorúval a fején látják meg az arra érdemesek.

DT: Budakeszi (Paulovits Sándor, 1930. 13.); Budakeszi (Bonomi Jenő, 1939. 151.); Kebeleszentmárton (Gönc M. László, 2003. 35.).

FF: Bernecebaráti (Bakos Ákos, 1933. 4.); Szandaváralja (Lengyel Ágnes–Limbacher Gábor, 1997. 64.; Limbacher Gábor, 1998. 207.); Ragyolc (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 261.).

SZ: Homoródalmás (Gagy József, 2001. 345.).

M 16. Jézus megjelenésének egyéb formái.

M 16.1. A jászolban fekvő Jézus. Jézust a jászolban fekvve látják meg az arra érdemesek.

FF: Rakacaszend (Magyar Zoltán, 2001a. 602.).

M 16.2. A bárányokat terelő Jézus. Jézust egy vízparton bárányokat terelgetve látják meg az arra érdemesek (egy kiscétényi kereszthez imádkozni összegyűlt emberek).

FF: Nagycétény (MZA 83614. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007).

M 16.3. Jézus szíve. Jézus szívének képe egy moldvai (rekecsini) ház mennyezetén tűnik fel.

MO: Pokolpatak (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 155–156. – Peti Lehel gy., 2002).

M 16.4. Az Úrjézus kínezésközei. A debrődi jelenések folyamán egy alkalommal Jézus kínezésközei (egy párnán a korbács, a harapófogó, a kalapács, három vessző, szögek) láthatók egy fa ágai között.

FF: Debrőd (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 256.; Gál Péter József, 2017. 443.); Debrőd (Magyar Zoltán, 2001a. 595–596.).

M 17. Állat képében megjelenő Jézus.

M 17.1. A zengői húsvéti bárány. Egy nagyszombat éjszakáján a hegyen át hazafelé tartó, de a hóviharban eltévedő férfinak bárány alakjában megjelenik

Jézus, és levezeti a hegyről. Ennek emléke a hosszúhetényi húsvéti keresztjárás („bárányles”).

DT: Hosszúhetén (Zengő, 1995. 4. szám, 5.); Hosszúhetény – 2 (Mód László, 2003. 222.); Hosszúhetény* (MZA 91478. – Magyar Zoltán gy., 2008).

M 17.2. A szarvas képében megjelenő Jézus. Jézus szarvas képében jelenik meg a szentkútnál karácsonykor az arra érdemesek előtt.

DT: Magyarpolány (MZA 16983. – Magyar Zoltán gy., 2010).

M 18. A megjelenő Jézus cselekedetei.

M 18.1. Jézus kibékíti az ellenségeket. Jézus alakja éjfél tájban megjelenik a két ellenséges sereg között, áldóan felemeli a kezét, és ezáltal eléri, hogy a csatára készülők másnap reggel békét kössenek.

DT: Tatabánya (EA 10041/97–99. – Tilesch Nándor gy., 1938); Tata (Sinkó Freenc, 1953.).

M 18.2. A megjelenő Jézus jövődölései. Jézus megjelenik egy falusi ember előtt a mezőn, és megjövendöli neki, hogy egy esztendő múlva megjutalmazza őt. A férfi pontosan egy év múlva meghal (és a mennysországba jut). / A megjelenő Jézus megjövendöli a kommunizmus (a vörös zászló) közelgő eljövételét/a bűnös világ hamarosan bekövetkező végét.

SZ: Nyárádszentimre (Magyar Zoltán, 2007b. 88.).

DT: Magyarsók (EA 7304/62–63. – Molnár Benő gy., 1964).

MO: Bákó vidéke (Pozsony Ferenc, 1991. 192.).

→MZ IV. N 115.5.

M 18.3. A tudománnyal felruházó Jézus. Jézus megjelenik egy általa kiválasztott embernek (a csépai halottlító embernek/a pócspetri gyógyító asszonynak/a maglaveti pástornak/stb.), és természetfeletti tudással/képességgel ajándékozza meg.

AF: Csépa (Bálint Sándor, 1942. 21.); Pócspetri (Ferenczi Imre, 1959. 436.).

FF: Fony (Ferenczi Imre, 1959. 436.).

ER: Csomafája (Vajkai Aurél, 1943. 47.).

M 18.4. A folyóban mosakodó Jézus. Jézus megjelenik egy moldvai csángó asszony udvarán, majd lesétál a Szerethez, megáll a folyó partján és megmossa az arcát a vizében.

MO: Klézse (Pozsony Ferenc, 1991. 193.; Uó, 1994. 11.; Uó, 1998. 77.).

M 18.5. Jézus az autóbuszon. Jézus megjelenik a távolsági autóbuszon utazók között, és mindenkire rámosolyog.

DT: Magyarsók (EA 7304/62. – Molnár Benő gy., 1964).

→Modern mondák.

M 19. A Jézus-jelenés következményei.

M 19.1. A jelenés hatására megtérő emberek. Jézus megjelenésének a hatására a bűnös életet élő asszony/folyton káromkodó férfi hirtelen megtér/a magát felakasztani akaró ember eláll a szándékától.

DT: Magyarsók (EA 7304/62. – Molnár Benő gy., 1964).

FF: Szandaváralja (Lengyel Ágnes–Limbacher Gábor, 1997. 64.; Lengyel Ágnes, 1998. 207.); Debrőd (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 256.); Debrőd (Magyar Zoltán, 2001a. 595–596.); Alsószemeréd (MZA 84038. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007).

M 21–30. Egyéb bibliai szereplők jelenései

M 21. A megjelenő Úristen. Az Isten megjelenik az emberek előtt nagy tűz/nagy fényesség közepette/három csillagtól kísérve/az oltáriszentséget tartva a kezében.

FF: Karancs-vidék (A karansági szent-kútnak eredete és valóságos története, 1866.; Hetény János, 2006. 34–35.); Sztaszko* (Versényi György, 1895. 132.); Barka – 2 (Kovács Attila, 2005. 65.).

M 21.1. Az öreg Isten. Az Isten ősz, öreg koldus képében megjelenik a hozzá könyörgő szegény öregasszony előtt, és kiszabadítja a lányát a bűnös életet élő „néma barátok” fogságából, a kolostort pedig eltünteti a föld színéről. / Az éjfélkor megkonduló harang a templomhoz vonzza az embereket, akik a szószéken egy ősz embert pillantanak meg, aki egy könyvből olvas fel. / A Homoród partján vesszőt szedő kosárfonó cigány előtt megjelenik egy földig érő ősz szakállt viselő férfi, aki amint meg akarja őt a cigány szólítani, eltűnik a füstben.

DT: Vághosszúfalu (Szentkereszty Tivadat, 1895. 417.).

ER: H. n./Marosludas vidéke (Keszeg Vilmos, 1991. 3.).

SZ: Szentlélek (Balázsi Dénes, 2011. 99–100.).

M 21.2. Az isteni szózat. A megjelenő Teremtő megtérésre szólítja fel az embereket/megjövendőli a közelgő társadalmi kataklizmát és természeti csapásokat.

FF: Karancs-vidék (A karansági szent-kútnak eredete és valóságos története, 1866.; Hetény János, 2006. 34–35.).

ER: H. n./Marosludas vidéke (Keszeg Vilmos, 1991. 3.).

M 21.3. A Jóistenről kapott tudomány. A Jóisten megjelenik egy cigánylegénynek, és megajándékozza a muzsikálás tudományával: hegedűn, brácsán, nagybőgőn úgy tud attól kezdve játszani, mint senki más azon a vidéken.

FF: Alsókálósa (MZA 93193. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2009).

M 22. A megjelenő Szentháromság. Egy lány a templom melletti hársfán három fehér bárányt pillant meg. / A búcsújárók a karancssági Szentkút felett látják a Szentháromságot az égből emelkedni.

FF: Kács (Barna Gábor, 1990. 87.); Kács (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 137.; Berecz Sándor, é. n. 105.); Szalmatercs (Lengyel Ágnes–Limbacher Gábor, 1997. 113.).

M 23. Szent Anna jelenései.

M 23.1. A dombóvári Szent Anna-napi búcsú eredete. Szent Anna megjelenik egy pásztornak, amint a még kislány Máriát mosdatja a szentkút vizében, és felszólítja, hogy a forrást attól kezdve Szent Anna napján búcsúval látogassák.

DT: Dombóvár (MZA 53114. – N. N. gy., 2002).

M 23.2. A szülő asszonyok oltalmazója. Szent Anna mint a szülő asszonyok védőszentje megjelenik egy imádkozó kislánynak, akinek az édesanyja éppen gyereket vár.

DT: Hahót (TGYMA A/1152-80/34. – Ott Júlia gy., 1975).

M 23.3. A megáldott király. Szent Anna megjelenik a róla elnevezett kápolnában, és megáldja a csatára készülő királyt (Szent Istvánt).

DT: Lajtakáta (Ruff Andor, 1928/1938. 56–57.).

→MZ II. C 117.1.

M 23.4. A rudnoki kegyhely eredete. Szent Anna megjelenik a hegyen a zarándokok előtt, és felszólítja őket, hogy azon a helyen templomot építsenek a tiszteletére.

FF: Kiskovácsvágása (Magyar Zoltán, 2004c. 116–117.).

M 24. A megjelenő Szent Család. A búcsújárók a Szent Család képét látják feltűnni az égen/egy ablakon.

DT: Bánuta (Tóth Ferenc, 2004. 180–181.); Radamos – 3 (Mód László–Simon András, 2005. 155–156., 158.).

SZ: Homoródalmás (Gagy József, 2001. 346.); Csíkjenőfalva (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 156–157. – Pócs Éva gy.).

M 25. A megjelenő Szent József. A radamosi Mária-fához zarándokló hívek az égen motorbiciklin látják Szent Józsefet.

DT: Göntérháza (Magyar Zoltán, 2010. 110.).

→Modern mondák.

M 26. A megjelenő Mária Magdolna. Mária Magdolna megjelenik három bűnös életű nőnek, és megtérésre bírja rá őket. / Mária Magdolna megjelenésének a helyén, a jelenés emlékére templomot építenek.

FF: Rozsnyó (Bálint Sándor, 1977. II. 75.); Rudna (Magyar Zoltán, 2011c. 225.).

M 27. A megjelenő Szent Péter. A debrődi kegyhelyre zarándokló hívek Szent Pétert látják az égen.

FF: Debrőd (Magyar Zoltán, 2011a. 593.).

M 30. Egyéb bibliai szereplők jelenései.

M 30.1. Cyrenei Simon jelenése. A radamosi Mária-fához zarándokló hívek Cyrenei Simon látják, amint viszi Jézus Krisztus után a keresztet.

DT: Kebeleszentmárton (Gönc M. László, 2003. 35.).

M 31–40. Szentek jelenései

M 31. A büntető szentek. A Zárát elfoglaló és a város felgyújtását fontolgató királynak egy éjjel megjelenik Szent Miklós püspök, a hajánál fogva vonszolni kezdi, majd egy vesszővel olyan alaposan helybenhagyja, hogy a király még ébredését követően is érzi a testén a vesszőcsapásokat. / Remete Szent Pál egy éjjel megjelenik a pálos szerzetesekkel önkényeskedő diósgyőri várnagy előtt fehér öltözetben, kezében pálcával, és felszólítja, hogy hagyjon fel a zsarnokoskodással, majd a pálcával úgy elveri a várkapitányt, hogy annak még reggel is látszanak a hátán a verés nyomai.

KM: H. n. (CP, 139–140.; Thuróczy János, 1488. 132.); Budaszentlőrinc (Hadnagy Bálint, 1511. 81.); Budaszentlőrinc (EC, 633.; Karthauzi Névtelen, 2001. 366–368. – 1527); H. n. (Taxonyi János, 1740. 94.); Budaszentlőriinc (Fuhrmann, Matthias, 1754. 333–335.); Budaszentlőrinc (Eggerer, Andreas, 1663. 20. sz.); Budaszentlőrinc (Christolovecz, Gabriel, 1702. 1. sz.).

→MZ II. E 218. →MZ III. J 21.2.1.

M 34. Szent Ilona jelenése. Szent Ilona megjelenik egy pásztornak, és arra kéri, hogy építse újjá a tiszteletére szentelt, ám az idők folyamán romossá vált (hébeci) templomot.

FF: Hont megye (Csáky Károly, 2001. 200.); Deménd (MZA 89922. – vallásos ponyvanyomtatvány).

M 35. Szent Katalin jelenése. A talaj megsüllyedése miatt hatalmas repedések keletkeznek a körmöcbányai Szent Katalin-templomon. A szerencsétlenség előtti éjjelen az örök egy kibontott hajjal járkáló és keservesen síró, fehér ruhás asszonyt pillantanak meg. Amikor megkérdezik tőle, hogy miért sír, azt válaszolja, hogy azért, mert a templomot le fogják bontani, és el kell majd onnan költöznie.

FF: Körmöcbánya (Versényi György, 1895. 128.).

M 37. A megjelenő Szent Domokos. Szent Domokos minden éjjel megjelenik a szentkútnál, és kitisztítja a forrás vizét.

AF: Szabadka (Matijevics Lajos, 1971. 142.).

M 38. Megjelenő egyéb szentek. Egy ablaküvegen megjelenő Szent Antal/Szent György.

MO: Diószén (Csoma Gergely, 2016. 222. – 1991).

M 39. Magyar szentek jelenései.

→MZ II. C 185. →MZ II. D 217. →MZ II. E 44.1. →MZ II. E 150.

M 40. Angyalok jelenései. Szent Mihály arkangyal/Gábrriel arkangyal/angyalok seregének jelenései különféle szent helyeken és más helyszíneken.

→MZ V. P 83.

M 41–60. Egyéb jelenések és imagisztikus jelek

M 41. A mennyei fényesség. A jelenések alkalmával a kegyhelyet hatalmas, átható fényesség (sárgás fény/vörös fény) árasztja el, amely még éjszaka is nappali világosságot teremt, és amit sok kilométerrel odébb is észlelnek az emberek.

DT: Csátka (Vajkai Aurél, 1940. 51.; S. Lackovits Emőke, 2005. 93. – 1865); Radamos – 3 (Mód László–Simon András, 2005. 160.); Kámaháza, Lendvahegy, Radamos, Zsitkóc (Magyar Zoltán, 2010. 111–112.).

FF: Hasznos (Manga János, 1962. 374.); Debrőd (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 76.); Debrőd (Berecz Sándor, é. n. 49.); Debrőd (Fehérváry Magda, 1993. 199–200.); Debrőd (Gál Péter József, 2017. 437–438. – 1993); Bódvavendégi, Hídvégardó, Szögliget, Tornaszentjakab, Viszló – 2 (MZA 53., 213., 216., 329., 217., 86618. – Magyar Zoltán gy., 1996–1997); Herencsény, Rimóc (Limbacher Gábor, 1998. 200., 207); Becskháza, Bódvavendégi, Hídvégardó, Rakacaszend – 3 (Magyar Zoltán, 2001a. 589–590., 599–600.); Martonyi (Uő, 2005b. 165.); Felsőtárkány (Császi Irén, 2005. 348.); Csécs, Buzita (MZA 84592., 84596. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008).

AF: Szeged (Manga János, 1962. 360.).

MO: Szitás (Peti Lehel, 2012. 128.; Uő, 2012b. 241–242.); Trunk (Uő, 2012b. 240–241.).

M 42. Az elszíneződő falevelek. A jelenések alkalmával a táj elszíneződik, a fák levelei arany- és ezüstszínekben pompáznak.

DT: Lendva (Gönc M. László, 2003. 13.).

FF: Debrőd (Gál Péter József, 2017. 437–438. – 1993); Hasznos (Klemm Nándor, 1997. 21.); Perkupa (MZA 210. – Magyar Zoltán gy., 1997); Meszes (Hornják Gyula, 2000. 15.); Szurdokpüspöki (Limbacher Gábor, 2000. 198.); Debrőd – 2 (Magyar Zoltán, 2001a. 588–589., 591–592.); Kiskovácsvágása (MZA 84387. – Magyar Zoltán gy., 2004); Komaróc (MZA 84593. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008).

M 43. A színes gömbök. A jelenések alkalmával a szivárvány minden színében pompázó különféle fénygömbök/színes gömbök hullnak/ereszkednek alá az égből.

DT: Lendva (Szomi Péter, 2001. 184.); Kebeleszentmárton (Gönc M. László, 2003. 34–35.); Radamos (Mód László–Simon András, 2005. 160.); Radamos (Uők, 2008. 480.).

FF: Hasznos (Limbacher Gábor, 1998. 201.); Debrőd (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 252–253.; Gál Péter József, 2017. 438.); Hasznos (Limbacher Gábor, 2001. 202.); Debrőd (Magyar Zoltán, 2001a. 588–589.); Hasznos (Lengyel Ágnes, 2004. 66.); Herencsény (Magyar Zoltán, 2004b. 172–173.); Feldebrő* (Császi Irén, 2005. 347–348.).

AF: Bajánháza – 2 (MZA 97379., 97404. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013).

ER: Szőkefalva (BBE MIK D-177/48–49. – Lőrinczi Kinga Mária gy., 2003); Szőkefalva – 2 (Peti Lehel, 2008. 75., 143.; Álmodások és látomások a 20–21. századból I., 2009. 241–242.); Szőkefalva (Györfy Eszter, 2012. 189.); Szőkefalva (Peti Lehel, 2012a. 40.).

M 44. A csodás virágeseő. A jelenések alkalmával az égből rózsák/különféle virágok hullnak.

FF: Debrőd (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 76.); Debrőd – 2 (Fehérváry Magda, 1993. 203., 212.); Herencsény (Limbacher Gábor, 1998. 201.); Debrőd – 2 (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 253.; Gál Péter József, 2017. 438., 439.); Szurdokpüspöki* (Limbacher Gábor, 2000. 198.; Uő, 2001. 198.); Debrőd – 2 (Magyar Zoltán, 2001a. 588–589., 591–592.); Péterfalva (Uő, 2006b. 121.).

M 45. A csodás mannaeseő. A jelenések alkalmával csodás mannahullást észlelnek a templomban lévő emberek.

FF: Magyaránádor (Lengyel Ágnes–Limbacher Gábor, 1997. 108.); Szurdokpüspöki – 2, Tar – 2 (Limbacher Gábor, 2005. 138.).

M 46. A nappali csillagok. A jelenések alkalmával csillagok jelennek meg a fák felett/szállnak alá a földre/egy hatalmas csillag áll meg a szentkút felett, majd sok apró csillaggá válva aláhull/két fényes csillag ereszkedik le a Mária-látó lány vállára.

DT: Csatka (Takáts Márton, 1888. 4.; S. Lackovits Emőke, 2005. 93. – 1865).

FF: Viszló (MZA 86618. – Magyar Zoltán gy., 1997).

AF: Szeged (Bálint Sándor, 1980. 405. – 1897).

ER: Szőkefalva (Györfy Eszter, 2012. 189.).

M 47. A jelenések alatt megnyíló ég. A jelenések alkalmával többször is megnyílik az ég néhány percre.

AF: Szeged (Bálint Sándor, 1980. 405. – 1897).

ER: Szőkefalva (Álmodások és látomások a 20–21. századból I., 2009. 151. – Györfy Eszter gy.); Brassó, Szőkefalva, Marosvásárhely* (Györfy Eszter, 2012. 184., 189., 192.).

→MZ V. K 1.

M 48. Az égen kirajzolódó kereszt. Két kisfiú/a törökökkel harcoló katonák/a látóasszony egy nagy fényes keresztet látnak feltűnni az égen.

DT: Halastó (EA 23287/25. – Irányi Lujza gy., 1953).

AF: Battyán (Magyar Zoltán, 2009b. 96.).

M 48.1. Az ostyában kirajzolódó kereszt. A jelenések alkalmával egy ostyában kirajzolódó kereszt tűnik fel az égen.

ER: Szókefalva (BBE MIK D-177/54. – Lőrinczi Kinga Mária gy., 2003); Szókefalva (KJNTA 1346-04/6. – Bedőházi Beáta gy., 2003).

M 48.2. A kereszt alakú felhők. A jelenések alkalmával a felhők kereszt alakot öltenek.

ER: Szókefalva (BBE MIK D-177/54. – Lőrinczi Kinga Mária gy., 2003); Szókefalva (KJNTA 1346-04/6. – Bedőházi Beáta gy., 2003).

MO: Klézse (Peti Lehel, 2008. 74., 141–142.).

M 49. A mennyei gyertya. A jelenések alkalmával két égő gyertya tűnik fel a Mária-fa fölött/a megjelenő Szűz Mária kezében.

DT: Radamos (Mód László–Simon András, 2005. 159.); Radamos (Magyar Zoltán, 2010. 108.).

AF: Doroszló (Kovács Endre, 1982. 88.).

M 50. A megjelenő oltáriszentség. A búcsújárók előtt a szentkút vizében az oltáriszentség képe tűnik fel. / A jelenések alkalmával az égen az oltáriszentséget látják az egybegyűlt emberek.

FF: Karancskeszti (Findura Imre, 1885. 202.; Lengyel Ágnes–Limbacher Gábor, 1997. 12.); Ipolyvece (Kamarás József, 1984a. 49.); Debrőd (Fehérváry Magda, 1993. 202.).

AF: Töröktopolya (Bálint Sándor, 1980. 401. – 1854).

ER: Szókefalva (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009.151. – Györfy Eszter gy.).

M 51. A megjelenő Szentlélek. A Szentlélek galamb képében jelenik meg az arra érdemesek előtt/galamb képében megfürdik a szentkút vizében/megáldja a vizet.

DT: Felsőszentmárton (JPMNA 247.79/8–9. – Simora Mária gy., 1979); Felsőszentmárton (Pesti János szerk., 2002. 360.); Pilisszentkereszt (Soós Sándor, 2011. 212.).

M 52. Galambok jelenése. Alkonyat táján tizenkét fehér galamb száll a szentkúthoz. / A Mária-jelenés helyszínén járó asszony vállára két fehér galamb száll, és turbékolni kezdenek.

DT: Örtilos (Eperjessy Ernő, 2009. 46–47. – 1963).

FF: Rakacaszend (MZA 208., 328. – Magyar Zoltán gy., 1996, 1997); Rakacaszend (Magyar Zoltán, 2001a. 603.).

ER: Kárásztelek (MZA 98048. – Magyar Zoltán gy., 2013).

M 53. Egyéb állatok jelenése.

M 53.1. A mennyei csodaszarvas. Egy kisgyermeknek a hegyen egy csodálatosan szép agancsú, hatalmas szarvas jelenik meg karácsony estéjén. / Az erdőt járó embert egy a semmiből előtűnő szarvas csalja/vezeti vissza a falu

templomáig. / A herceget a nyakában fénylő aranykeresztet viselő szarvas vezeti el a szentkút/a későbbi templom helyére.

DT: Magyarpolány (EA 20362/36. – Boros Edit gy., 1979); Órtilos (Eperjessy Ernő, 2009. 198. – 1963).

FF: Vác (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 277.).

→MZ I. G 2.1–3. →MZ II. D 171.3.

M 53.2. A fehér bika. A Fertő rengetegében eltévedt kislány előtt egy teljesen fehér bika tűnik fel, amely kolompolva és szarvaival a nádat kétfelé hajtva vezeti a lányt – mindig előtte haladva – egy biztonságos helyre, ahol az őt keresők rátalálhatnak.

DT: Fertőszéplak (Paúr Iván, 1855. 2.).

M 53.3. Az aranykacsa. Egy aranykacsa tűnik fel karácsonykor nagy fényesség közepette a szentkútban.

FF: Szanda (Lengyel Ágnes–Limbacher Gábor, 2008. 283.); Szanda – 4 (Limbacher Gábor, 2013. 483.).

M 53.4. A hangyák háborúja. Az égen szárnyas hangyák tűnnek fel nagy tömegben, melyek csatát vívnak egymással.

SZ: Háromszék/Kézdiszentlélek (Cserei Mihály, 1983. 443. – 1713).

M 53.5. Tevék serege. Tevékből álló nagy sereg tűnik fel az égen, amit egy gyalogoskatonákból álló hadsereg követ.

ER: Hunyad vármegye (Györffy István, 1935. 80. – 1689).

M 54. A bárányleány. Egy a község határát járó férfi az egyik kútnál egy olyan széparcú lányt pillant meg a vályún ülve, akinek az arca, a kezei és a lábai csupaszok, ellenben az egész testét göndör, tömött fehér báránnyapjú borítja. A csodás jelenés hírére búcsújárás indul a kúthoz.

ER: Bükk-hegység vidéke (M. Kovács Géza, 1912. 157–158.).

M 55. A csodás körmenet. A kegyhelyre érkezve a lovak megtorpannak, és nem hajlandók mozdulni. A hintón ülő uraság nem érti az okát a vesztéglésnek, a kocsis azonban látja, hogy a halottak lelkei tartanak körmenetet. / A kegyhelyről éjjelente fátklyaszerű fényt látnak felgyulladni a környékbüliek, mely fény körbejárja a templomot, majd eltűnik a hegyek felé.

FF: Tófalu (Bori Árpád, 2003. 78–81.); Feldebrő (Császi Irén, 2005. 347–348.).

MO: Tatros – 2 (Moldvai csángó-magyar okmánytár 1467–1706 II., 1989. 481., 482–483. – 1651).

→Hiedelemmondák.

M 56. Szerzetesek jelenése. Az elpusztult templom/kolostor/a Mária-jelenések helyszínén miséző szlempapot/ a hajdan ott élt szerzeteseket/a valaha ott élt remetét látják nagypénteken/alkalmanként megjelenni.

AF: Békéscsaba (Szendrey Zsigmond, 1921. 133.).

DT: Hahót (Bálint Sándor, 1973. 104.); Dobronak (MZA 16989. – Lendvai Kepe Zoltán és Bihari Mária gy., 2005); Radamos (Magyar Zoltán, 2010. 122.).

FF: Debrőd (Magyar Zoltán, 2001a. 593–594.); Ipolyfödemes (MZA 84037. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010).

→Hiedelemmondák.

M 57. Halotti jelenések. A jelenések alkalmával koporsót/temetői sírkeresztet lehet látni az égen/halottak éneke szól a levegőben.

DZ: Kebeleszentmárton (Gönc M. László, 2003. 35.); Radamos (Mód László–Simon András, 2005. 158.).

FF: Szurdokpuspöki (Limbacher Gábor, 2005. 140. – Posch Gyözőné gy.).

M 60. Egyéb jelenések (vegyes hagyományok). Egy asszony hajnalban nagy tüzet lát a kegytemplom előtt, amely körül emberek melegednek. / A Mária-jelenések alkalmával két karácsonyfa tűnik fel az égen. / A zarándokok ékes ruhába öltöztetett kislányt, égő fáklyákat látnak. / Az égen katonák serege tűnik fel, amit egy sassá változó parancsnok vezet. / A jelenés alatt glória tűnik fel a templom felett.

DT: Budaörs (Bonomi Eugen, 1936.; Bálint Sándor, 1977. I. 69.); Kebeleszentmárton (Gönc M. László, 2003. 35.).

AF: Dusnok (Báth János, 2005. 20. – 1769).

ER: Hunyad vármegye – 2 (Gyórfy István, 1935. 80–81., 81. – 1689, 1751); Segesvár, H. n./Szőkefalva (Gyórfy Eszter, 2012. 189., 190.).

SZ: Lövéte, Homoródalmás – 2 (MZA 98552., 98663., 98664. – Gagy József gy., 1995–1996).

M 61–80. A napcsodák (A Nappal kapcsolatos kollektív látomások)

M 61. A pulzáló Nap. A Mária-jelenések ideje alatt lüktet/pulzál/vibrál a Nap.

FF: Hasznos/Pécel (Kisfalusi János, 1995. 66–69.).

ER: Szőkefalva – 2 (BBE MIK D-177/50., 54. – Lőrinczi Kinga Mária gy., 2003); Szőkefalva (KJNTA 1346-04/6. – Bedőházi Beáta gy., 2003); Szőkefalva, Szentegyháza (Peti Lehel, 2012. 32., 119–120.); Szőkefalva – 2 (Gyórfy Eszter, 2012. 181., 186.).

SZ: Gyimesközéplek (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 148. – Pócs Éva gy.); Barót (Magyar Zoltán, 2011b. 136.); Csíkszereda vidéke (Gyórfy Eszter, 2012. 188.).

M 62. A naptánc (A forgó Nap). A Mária-jelenések ideje alatt/pünkösdi hajnalán az égen körbe-körbe jár: forog, „táncol” a Nap.

FF: Herencsény (Limbacher Gábor, 1998. 201.).

ER: Szőkefalva (BBE MIK D-177/48–49. – Lőrinczi Kinga Mária gy., 2003); Szőkefalva (Magyar Zoltán, 2005a. 121.); Szőkefalva (Peti Lehel, 2008. 74., 142.); Szőkefalva – 3 (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 151–152. – Györfy Eszter gy.); Szőkefalva – 2 (Peti Lehel, 2012a. 32., 40.); Brassó, Marosvásárhely – 2, Szőkefalva – 6, H. n./Szőkefalva (Györfy Eszter, 2012. 103., 180., 183–184., 186–187.).

SZ: Gyimes: Kostelek (Harangozó Imre, 2001. 233.); Gyimesközéplek (Pócs Éva, 2008. 496.); Gyimesközéplek – 2 (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 146–147., 147. – Pócs Éva gy.); Orotva, Zetelaka (Magyar Zoltán, 2011a. I. 167., 216.); Csíkszereda (Györfy Eszter, 2012. 180.).

AF: Kecskemét (Györfy Eszter, 2012. 181–182.).

M 63. A sétáló Nap. A Mária-jelenések ideje alatt horizontálisan és vertikálisan mozog: „sétál” a Nap.

ER: Szőkefalva (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 151. – Györfy Eszter gy.; Györfy Eszter, 2012. 184.).

SZ: Gyimesközéplek (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 121. – Pócs Éva gy.).

M 64. A megálló Nap. A Mária-jelenések órájában minden alkalommal megáll a Nap, és csak a jelenés elmúltával folytatja útját az égen.

ER: Szőkefalva (Magyar Zoltán, 2005a. 121.).

→MZ II. D 85.

M 65. A hatalmasra duzzadó Nap. A Mária-jelenések ideje alatt a napkorong óriási méretőre duzzad.

DT: Radamos (Mód László–Simon András, 2005. 157–158.).

MO: Bogdánfalva (Peti Lehel, 2012. 130.).

M 66. Az égen feltűnő három Nap. A Mária-jelenés ideje alatt az égen három Nap is látható.

SZ: Gyimesközéplek (Pócs Éva, 2008. 301.).

M 67. A Nap szokatlan fényei (Egyéb napcsodák). A Mária-jelenések ideje alatt a Nap szokatlan színekben/fényekben pompázik/lángot vet/gömbök hullnak ki belőle/fénykoszorú övezi/stb.

DT: Nagymácséd (MZA 90640. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010).

FF: Szandaváralja, Herencsény (Limbacher Gábor, 1998. 199–200., 202.); Karancs-vidék (Lengyel Ágnes, 2004. 67.).

AF: Kecskemét (Györfy Eszter, 2012. 181–182.).

ER: Szőkefalva (Peti Lehel, 2012a. 32.); Szőkefalva – 4, H. n./Szőkefalva – 2 (Györfy Eszter, 2012. 99., 103., 180–181., 186–188.).

SZ: Gyimes: (Daczó Árpád Lukács, 1997. 172.); Gyimesközéplek (Pócs Éva, 2008. 301.); Gyimesközéplek (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 14. – Pócs Éva gy.); Oroszhegy – 2, Zetelaka (Magyar Zoltán, 2011a. I. 215., 217.); Csíkszereda (Györfy Eszter, 2012. 180.).

M 68. Az elfogyó Nap. A Mária-jelenések ideje alatt (részleges) napfogyatkozás következik be.

FF: Csécs (MZA 84590. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008).

MO: Bogdánfalva (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 137. – Peti Lehel gy.).

M 70. A felkelő Napban látható Szűz Mária. A szent hegyről (a Kissomlyó hegyéről)/a vidék nevezetes hegyéről (Somló/Ság-hegy/Zengő/a kürti Cigléd/a Mátra/a felsőzellői Aranykereszt/a kerekgedei Kőpince-hegy/a pokolpataki Háromkereszt nevű domboldal/stb.)/a Tisza partjáról pünkösdi hajnalán/Nagyboldogasszony hajnalán/Kisboldogasszonykor/az egyházi év valamely nevezetes napján a felkelő Napban meglátható Szűz Mária alakja.

DT: Somló-vidék, Sümeg*, Vásárosdombó, Vásárosmiske (Bálint Sándor, 1977. II. 269.); Tallós (MZA 90640. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010); Hosszúhetény* (MZA 91478. – Magyar Zoltán gy., 2008); Udvard (MZA 97028. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013); Kürt – 2 (MZA 103129., 103130. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2015).

FF: Gyöngyöspata, Hangony, Szentsimon (Bálint Sándor, 1977. II. 269.); Középső-Ipoly mente (Csáky Károly, 1991. 60.); Palócföld (Lengyel Ágnes–Limbacher Gábor, 1997. 45.); Ipoly mente (Csáky Károly, 2001. 189.); Felsőzellő – 2 (MZA 61143., 84277. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2003); Hasznos-Fallóskút (Lengyel Ágnes, 2004. 65.); Kerekgede (MZA 93099. – Varga Norbert gy., 2010).

AF: Galgamácsa (EA 10411/304. – P. Madar Ilona gy., 1969); Nagykáta, Tápé (Bálint Sándor, 1977. II. 269.); Galgamácsa (Dobos Ilona, 1986. 34.); Tápé (ifj. Lele József, 2000. 203.); Hajós (Bereznai Zsuzsanna–Schön Mária, 2013. 101.).

ER: Szőkefalva (Gyórfy Eszter, 2012. 182–183.).

SZ: Gyimes (Daczó Árpád Lukács, 1997. 172.); H. n./Csíksomlyó (Peti Lehel, 2008. 151.); Oroszhegy (BBE MIK D-282/93. – Hajdó Hajnal Réka gy., 2008); Gyimesközéplek (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 148–149. – Pócs Éva gy.); Székelyvarság, Zetelaka (Magyar Zoltán, 2011a. I. 215.l, 217.).

MO: Lészped (Dobos Ilona, 1986. 35–36. – 1976); Pusztina (Bosnyák Sándor, 1980. 125.); Klézse (Csoma Gergely, 2016. 222. – 1989); Lujzikalugar (MZA 66520. – Miklós Zoltán és Ilyés Sándor gy., 2001); Diószén (Halász Péter, 2005. 55.); Pokolpatak – 2 (Peti Lehel, 2008. 155., 156.); Lészped (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 130. – Peti Lehel gy.); Lészped (Uo., 304. – Peti Lehel és Jakab Albert Zsolt gy.); Lészped (Peti Lehel, 2012. 151.).

M 70.1. A bölcsőben fekvő Mária. Kisboldogasszony napjának hajnalán a felkelő Napban meglátni a bölcsőjében fekvő újszülött Szűz Máriát.

DT: Vásárosdombó (Bálint Sándor, 1977. II. 269.).

FF: Göngyöspata, Hangony, Szentsimon (Bálint Sándor, 1977. II. 269.).

AF: Nagykáta (Bálint Sándor, 1977. II. 269.).

M 70.2. A bölcsőt ringató Mária. Kisboldogasszony napjának hajnalán a felkelő Napban meglátni Szűz Mária bölcsőjét/a bölcsőben a kis Jézust ringató Szűz Máriát.

FF: Palócföld (Lengyel Ágnes–Limbacher Gábor, 1997. 45.); Felsőzellő (MZA 84277. – Varga Norbert gy., 2003).

AF: Tápé (Bálint Sándor, 1977. II. 269.).

MO: Diószén, Pusztina (Bosnyák Sándor, 1980. 125.).

M 70.3. A Napbaöltözött Asszony. A felkelő Nap sugarai rózsaként koszorúzzák az abban megjelenő Szűz Mária alakját.

AF: Tápé (Bálint Sándor, 1977. II. 269.).

MO: H. n./Csíksomlyó (Peti Lehel, 2008. 151.).

M 70.4. A Szentlelket hozó Mária. A felkelő Napban Szűz Mária képe látható, amint hozza a Szentlelket.

SZ: Székelyvarság (Magyar Zoltán, 2011A. i. 215.).

M 70.5. A felkelő Napban látható Mária-név. A felkelő Napban Szűz Mária neve látható apró pálcikákból kirakva.

SZ: Zetelaka (Magyar Zoltán, 2011a. I. 217.).

M 70.6. A koporsóban fekvő Mária. Mária halálának az ünnepén/ Nagyboldogasszony vigíliáján/Kisboldogasszony napjának hajnalán a rózsák között koporsóban fekvő Szűz Mária látható a Napban.

FF: Hasznos-Fallóskút (Lengyel Ágnes, 2004. 65.); Ipoly mente (Csáky Károly, 2001. 189.).

M 70.7. A Mária-látás időpontja.

M 70.7.1. Kisboldogasszony napjának hajnala.

DT: Somló-vidék, Sümeg, Vásárosdombó, Vásárosmiske (Bálint Sándor, 1977. II. 269.); Nagymácséd (MZA 90640. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010); Kürt (MZA 103129. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2015).

FF: Gyöngyöspata, Hangony, Szentsimon (Bálint Sándor, 1977. II. 269.); Palócföld (Lengyel Ágnes–Limbacher Gábor, 1997. 45.) Ipoly mente (Csáky Károly, 2001. 189.); Felsőzellő (MZA 84277. – Varga Norbert gy., 2003).

AF: Nagykáta (Bálint Sándor, 1977. II. 269.); Tápé (ifj. Lele József, 2000. 203.).

MO: Diószén, Pusztina (Bosnyák Sándor, 1980. 125.).

M 70.7.2. Pünkösöd hajnala.

MO: Pokolpatak – 2 (Peti Lehel, 2008. 155., 156.).

M 70.7.3. Nagyboldogasszony napjának hajnala.

FF: Kerekgede (MZA 93099. – Varga Norbert gy., 2010).

M 70.7.4. Nagyboldogasszony napjának vigíliája.

FF: Hasznos-Fallóskút (Lengyel Ágnes, 2004. 65.).

M 71. A Napban látható Szentlélek. Pünkösöd hajnalán a felkelő Napban/a Mária-jelenés alkalmával a Napban az ott galamb képében megjelenő Szentlélek látható.

ER: Szőkefalva (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 150. – Györfy Eszter gy.).
 SZ: Gyimes: Rakottyás (Bosnyák Sándor, 1992a. 15.); Gyimes: Barackos pataka (MZA 52216. – Tóth Bernadett gy., 1990-es évek eleje); Gyimes: Hidegség pataka (P. Daczó Árpád, 1997. 172.); Gyimes: Sántatelek (Magyar Zoltán, 2003. 700–701.); Gyimes: Ciherek pataka (Uo., 701.; Uő, 2006d. 82.); Gyimesközéplak (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 133.); Székelyvarság* (Magyar Zoltán, 2011a. I. 215.).
 MO: Lészped (Dobos Ilona, 1986. 36. – 1976); Lészped (Kóka Rozália, 1984. 626.); H. n. (Csoma Gergely, 1989. 41.); Lészped (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 133. – Csoma Gergely gy., 1990); Lészped – 2, Nagypatak (Csoma Gergely, 2016. 221–222. – 1990); Klézse, Külsőrekecsin, Lujzikalugar – 2 (MZA 66932., 69596., 66516., 76995. – Magyar Zoltán gy., 1990–1992); Lészped (Pozsony Ferenc, 1991. 188.); Lujzikalugar (Tánczos Vilmos, 1991. 153.; Uő, 2005. 600.; Uő, 2016. 149.; Pozsony Ferenc, 1991. 187.); Bahána, Szitás – 2 (Tánczos Vilmos, 2016. 149–151. – 1992); Külsőrekecsin, Lészped (Barna Gábor, 1993. 58.); Csíkfalu – 2 (Borbély Éva, 1994. 61.); Pusztina (Gazda Enikő–Benedek H. Erika, 1997. 269.); Lujzikalugar (KJNTA ltsz. n.; MZA 66513. – Ilyés Sándor és Miklós Zoltán gy., 2001); Lujzikalugar – 2 (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 131. – Ilyés Sándor és Miklós Zoltán gy., 2001); Diószén (Halász Péter, 2005. 207–208.); H. n. (Oláh-Gál Elvira, 2005b. 4.); Bogdánfalva, Lészped – 4, Pokolpatak – 2 (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 126–127., 129–132. – Peti Lehel gy., 2005–2008); Klézse – 2, Külsőrekecsin, H. n., Lészped, Lujzikalugar, Trunk (Peti Lehel, 2008. 125., 151., 153–156., 158., 161.; Uő, 2012. 143., 148.); Bogdánfalva, Lészped – 2, Máriafalva, Szitás, Trunk (Peti Lehel, 2012. 145., 148–149., 151.); Lészped (Tánczos Vilmos, 2015. 600.).

M 72. A Napban látható Jézus Krisztus. A felkelő Napban pünkösöd hajnalán Jézust látják az arra érdemesek (Jézust egy báránnyal az ölében/Jézus arcképét/Jézust, amint viszi a keresztet/Jézust a kereszten/a feltámadt Jézust).

ER: Szőkefalva (Györfy Eszter, 2012. 182.).
 SZ: Gyimes – 2 (Daczó Árpád Lukács, 1997. 172.).
 MO: Lujzikalugar Tánczos Vilmos, 1991. 153.; Pozsony Ferenc, 1991. 187.); Szitás (Tánczos Vilmos, 2016. 149. – 1992); H. n. (Tánczos Vilmos, 2000a. 46.); H. n. (Oláh-Gál Elvira, 2005b. 4.); Lészped (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 130.; Peti Lehel, 2012. 151.).

M 73. A Napban látható kereszt. A felkelő Napban pünkösöd hajnalán/a Napban a Mária-jelenés idején egy több színben váltakozó kereszt tűnik fel/a Golgota hegyén magasodó három kereszt látható meg.

ER: Mikefalva (Magyar Zoltán, 2005a. 121.); Mikefalva, Szőkefalva (Peti Lehel, 2008. 157.); Szőkefalva (Uő, 2012a. 33–34.); Szőkefalva – 3 (Györfy Eszter, 2012. 140., 180–181., 187–188.).
 SZ: Gyimesközéplak (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 146. – Pócs Éva gy.).
 MO: Lujzikalugar (Tánczos Vilmos, 1991. 153.; Uő, 2015. 600.; Uő, 2016. 149.; Pozsony Ferenc, 1991. 187.); Lészped, Pokolpatak (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009.

146. – Peti Lehel gy.); Bogdánfalva, Lészped (Peti Lehel, 2012. 130–131., 151.); Klézse (Uő, 2012b. 240.); Lészped (Tánczos Vilmos, 2015. 600.).

M 74. A Napban látható oltáriszentség. A felkelő Napban/a Mária-jelenés idején a Napban az oltáriszentség (az osty/a fehér lepellel letakart kehely) látható.

FF: Hasznos (Lengyel Ágnes–Limbacher Gábor, 1997. 114–115.).

ER: Szőkefalva – 2 (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 151., 151–152. – Györfy Eszter gy.); Szőkefalva – 2, H. n./Szőkefalva, Segesvár (Györfy Eszter, 2012. 185., 187–188.).

SZ: Csíkszereda vidéke (Györfy Eszter, 2012. 188.).

MO: H. n. (Oláh-Gál Elvira, 2005b. 4.); H. n., Lészped (Peti Lehel, 2008. 153., 155.); Trunk (Uo., 159–160.; Uő, 2012. 151–152.).

KM: Budapest/Szőkefalva (Györfy Eszter, 2012. 184.).

M 75. A Napban látható Szent Család. A felkelő Napban pünkösd hajnalán a Szent Család is meglátható.

MO: Diószén (Halász Péter, 2005. 208.).

M 76. A Napban látható angyalok. A felkelő Napban pünkösd hajnalán/a Napban Mária-jelenés idején egy/több angyal látható.

ER: Szőkefalva – 2 (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 150., 151. – Györfy Eszter gy.); Szőkefalva – 4 (Györfy Eszter, 2012. 120., 179–180.).

MO: Bogdánfalva (Peti Lehel, 2012. 148.).

M 77. A Napban látható bárány. A felkelő Napban húsvét/pünkösd hajnalán egy bárány (Krisztus jelképe) látható.

DT: Hosszúhetény (MZA 91478. – Magyar Zoltán gy., 2008).

MO: Lészped (Peti Lehel, 2012. 151.).

M 78. A Napban látható rózsák. A lenyugvó Napban a kegyhelyen/a Napban a Mária-jelenés idején rózsák láthatók.

FF: Középső-Ipoly mente (Csáky Károly, 1991. 60.); Bodolló (MZA 84591. – Magyar Zoltán gy., 2008).

SZ: Orotva (Magyar Zoltán, 2011a. I. 168.).

M 79. A Napban látható sárkány. A pünkösd hajnalán felkelő Napban az arra érdemtelen bűnös emberek csak sárkányt/sárkányokat láthatnak.

MO: Lujzikalugar (Tánczos Vilmos, 1991. 153.; Uő, 2015. 600.; Uő, 2016. 149.; Pozsony Ferenc, 1991. 187.).

M 80. A Napban látható egyéb képek. A felkelő Napban szivárvány/egy emberi agy/római számokkal írt óra/a pokol tüze/stb. látható.

KM: Budapest (Györfy Eszter, 2012. 187–188.).

FF: Jeszte (MZA 93097. – Varga Norbert gy., 2011).

AF: Kecskemét, Nagykároly – 2 (Gyórfy Eszter, 2012. 100., 183., 187.).

ER: Szőkefalva – 5, Mikefalva/Radnót, Marosvásárhely (Gyórfy Eszter, 2012. 33–34., 99–100., 180–187.).

SZ: Orotva (Magyar Zoltán, 2011a. I. 167.); Madéfalva, Csíkszereda (Gyórfy Eszter, 2012. 100., 189.).

MO: Szitás (Tánczos Vilmos, 2016. 149. – 1992).

N 1–100. LÁTOMÁSOK, VALLÁSOS ÁLMOK

N 1–10. A látomásban megjelenő Úristen

N 1. A látható Isten.

N 1.1. Az ősz, öreg Isten. A látomásban/álomban látott isteni személy egy ősz, hófehér szakállú, jóságot és békét sugárzó öregember.

FF: Ipolyszakállós (Dobrovolni Antal, 1935. 42.); Hasznos (Manga János, 1962. 372.); Hasznos (Kisfalusi János, 1995. 57.); Zsarnó (Magyar Zoltán, 2001a. 607.); Bernecebaráti (Csáky Károly, 2010. 35–36.).

AF: Hajdúnánás – 4 (Molnár Ambrus–Szigeti Jenő, 1984. 41.; Szigeti Jenő szerk., 2006. 173–179. – 1724–1774); Tápé (Diószegi Vilmos, 1958. 25–26.); Tápé (EA 8052/28–30. – Dobos Ilona gy., 1966); Szeged-Fehértó (Grynaeus Tamás, 1991. 147.); Tiszaágtelek (Lettszövetség 2. VIII/4.; Küllős Imola, 2009. 259.); Nagydobrony (Sándor Ildikó, 2009. 290–292.).

AF–ER: Máriaradna (Dugonics András, 1810. 94–97.).

ER: Tordatúr (Csögör Enikő, 1998. 212.); Szilágysszentkirály (Magyar Zoltán, 2007a. 341.); Szentmáté (Tatár Erzsébet Tímea, 2010. 162–163.); Bonchida (Magyar Zoltán, 2012a. 288.); Szentmáté (Uo., 345. – Orbán Dániel gy.).

MO: Lészped (EA 6994/41. – Kovács Ágnes gy., 1952); Diószén (Diószegi Vilmos, 1953. 305.; Uő, 1978. 15.); Lábnik (Bosnyák Sándor, 1980. 14–15.); Magyarfalu (Csoma Gergely, 2016. 383–384. – 1991); Lészped (Harangozó Imre, 1992. 67–73.; Uő, 2010. 78–79.); Máriafalva, Lészped (Peti Lehel, 2012. 187., 192.).

N 1.2. A hófehér ruhájú Isten. Isten fehér alakként/tetőtől talpig fehér ruhában jelenik meg az álomban/látomásban.

FF: Somoskőújfalu (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 188. – Limbacher Gábor gy.).

AF: Szőreg (Grynaeus Tamás, 1991. 149.); Tápé (Polner Zoltán, 1996. 85–87.).

MO: Klézse (Bosnyák Sándor, 1980. 61.).

N 1.3. Az isteni fényességben megjelenő Isten. Az Isten fényes alakként/fény-sugárban jelenik meg a látomásban/tündöklő fényesség árad belőle.

FF: Hasznos (Kisfalusi János, 1995. 40.).

AF: Tápé (Lele József, 1998. 250–251. – Bálint Sándor gy., 1960); Tiszaágtelek – 3 (Lettszövetség 1. I/12., 45.; Lettszövetség 2., XV/7.).

SZ: Gyergyókilyénfalva (Hiedelemszövegek Székelyföldről, 2015. 638. – Gagy József gy., 1994).

MO: Lészped (Harangozó Imre, 1992. 67–73.; Uő, 2010. 78.); Lészped (Kóka Rozália, 2006. 24–25.); Lészped (Peti Lehel, 2008. 169–170.).

N 1.4. A felhőben megjelenő Jóisten. Isten egy felhőben/felhőtrónuson jelenik meg látomásban a kiválasztott személy előtt.

AF: Tiszaágtelek/Dercen (Lettszövetség 2. II/6–7.; Küllős Imola, 2009. 260.).
 FF: Mezőkövesd (Fél Edit, 1993. 220.); Hasznos (Kisfalusi János, 1995. 28.).

N 1.5. Az Isten szeme. Az égből/a felhőből két fényes szem ereszkedik le, és szembenéz a szolgálóleányával választott nővel, aki beleborzong a látomásba.

AF: Tiszaágtelek (Lettszövetség 2. V/12.).

N 1.7. A világ ura (A trónon ülő Isten). Isten a látomásban egy aranytrónuson ül, jobbján pedig keresztel a kezében Jézus Krisztus/két oldalán Jézus és Szűz Mária.

FF: Hasznos (Limbacher Gábor, 2001. 206. – jegyzőkönyv, 1947); Hasznos (Kisfalusi János, 1995. 48.); Szurdokpüspöki (Limbacher Gábor, 2001. 196–197.); Somoskőújfalu – 2 (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 187–188., 188.).

AF: Bátorliget (Ortutay Gyula, 1940. 332–334.); Újkígyós (Harangozó Imre szerk., 2014. 97. – Harangozó Imre gy., 2009); Tápé* (Kerekes Ibolya, 2010. 441–442.).

SZ: H. n. (Kriza János, 1868. 82–84.; Uő, 1956. 269.; Uő, 2013. 522. Bihari Anna, 1980. 226–227. – Ürmösy Sándor gy., 19. század második fele); Istensegítség* (Bosnyák Sándor, 1977. 111.); Bukovina (Kunt Ernő, 1987. 196.); Zetelaka* (Bosnyák Sándor, 2000. 49.).

MO: Lészped (Peti Lehel, 2009. 702.; Uő, 2012. 107.); Lészped (Uő, 2012. 192.).

N 2. Isten könyve. Isten egy nagy könyvet tart a kezében, amit kinyit és beszél belőle/amit átnyújt a kiválasztott személynek.

FF: Marcelháza (Manga János, 1962. 382.); Zsarnó (Magyar Zoltán, 2011a. 606–607.); Hasznos (Kisfalusi János, 1995. 28.).

AF: Tápé (EA 8052/28. – Dobos Ilona gy., 1966); Tiszaágtelek – 3 (Lettszövetség 1. I/45–46.; Lettszövetség 2. VIII/4., XV/7.); Újkígyós (Harangozó Imre szerk., 2014. 97. – Harangozó Imre gy., 2009).

ER: Mezőverese gyháza (Magyar Zoltán, 2011a. II. 143.; Uő, 2012a. 289. – Orbán Dániel gy.).

N 3. Az isteni szózat. Látomásban/álomban hallott isteni üzenetek/kinyilatkoztatások.

KM: H. n. (EM, 8.,); H. n. (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 458–468.).

DT: Öreglak-Barátihegy (Tompos Ádám, 2016. 21.).

FF: Karancslapujtó (Hetény János, 2000. 29–30. – 1951); Hasznos – 8 (Kisfalusi János, 1995. 32., 34–35., 37–38., 45., 59., 61.); Kápolna (Császi Irén, 2005. 344.); Istenmezeje (Hála József, 2013. 263.).

AF: Egyházaskér (Ferenczi Imre, 1974. 267–268.); Hódmezővásárhely (Molnár Ambrus–Szigeti Jenő, 1984. 24–25.; Szigeti Jenő szerk., 2006. 124–126. – 1752); Tiszaágtelek (Lettszövetség 1. I/1–11, II/1–3., III/1–3, V/1–12., VI/1–4.); Tiszaágtelek (Lettszövetség 3. I/Bevezetés, 1–4., II/1., III/1–12., 19–21., IV/11–24, V/1., 3–8., 10., 13–14., 16–22., VI/1–4., 10–12., VII/6., 12–15., 20–23., VIII/1–2., 5–8., 11., 13–17., 22., 24., 28–31., IX/4–8., X/3–27., 32., 36., 38–41., XI/1., 9–14., XII/1–2., 4., 6–7., 10–11., 13–14., 16–17., XIII/1–10., 13–44., 46., XIV/1–2., XV/8–12., 14–60., 62–70., XVI/2–7, XVII/1–2, 4–5., 7., XVIII/1–2., 4–9., 11–20., 22–24., XIX/1–6. XX/1–4., XXI/1., 5–7., 13–21., XXII/1–2.,

4–15., 17., XXIII/1., 3–8, 15–17., XXIV/1–14., XXV/8.); Tiszaágtelek (Lettszövetség 3. 1–2, 4–8, 10–16., 18–22., 24., 26–28., 29a–39., 41–42., 44–45., 47., 49., 52–73., 75–83., 85–94., 96–100., 103., 105–108., 110–126., 128–130.); Tiszaágtelek (Lettszövetség 4. 5–17., 19–26.); Dercen – 2 (Küllös Imola, 2009. 257–258., 259. – Lettszövetség); Nagydobrony (Örökké való evangélium, 5–9., 11., 13–15., 20., 23–32., 35., 39., 44–46., 48–50., 52–61., 64–65., 67., 70–74., 77–91., 93–94., 99., 101., 103., 105–113., 115–116.).
SZ: Gyergyókilyénfalva (Hiedelemszövegek Székelyföldről, 2015. 638. – Gagy József gy., 1994); Oroszhegy (Harangozó Imre, 2003. 105.).

N 3.1. A még elvégzendő földi feladat. Isten/a látomásban megjelenő más isteni személy közli az illetővel, hogy még dolga van a földön: hátralévő életében az emberek javára kell, hogy munkálkodjék.

DT: Öreglak-Barátihegy (Tompos Ádám, 2016. 21.).

FF: Bernecebaráti (Csáky Károly, 2010. 35–36.).

SZ: Gyimes: Csinód (Nagy Balázs, 2016. 10.).

N 4. Az Istentől kapott tudomány. A természetfeletti képességekkel bíró személy (gyógyító/táltos/halottlátó stb.) álmában/látomásában megjelenik Isten, és a kiválasztott személyt megajándékozta/felruházta későbbi tudásával.

DT: Vágfarkasd (MZA 90661. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).

AF: Tápé (EA 8052/28–30. – Dobos Ilona gy., 1966); Szóreg (Grynaeus Tamás, 1991. 149.);

Tápé (Polner Zoltán, 1996. 85–87.).

MO: Diószén/Egyházaskozár (EA 2275/369. – Diószegi Vilmos gy., 1951); Diószén (Diószegi Vilmos, 1953. 305.; Uő, 1978. 15.).

N 5. Az Istentől való elhivatás. Isten álomban/látomásban megjelenik az általa kiválasztott személynek, és a szent ige terjesztésére szólítja fel őt.

FF: Szurdokpüspöki (Limbacher Gábor, 2001. 196–197.).

AF: Tiszaágtelek – 3 (Lettszövetség 1. I/45–48.; Lettszövetség 2. VIII/4., XV/7.).

ER: Szilágynagyfalva (Bara Madarász Éva, 2003. 43–44.).

SZ: Oroszhegy (Harangozó Imre, 2003, 107.); Máréfalva (Gagy József, 1998. 34., 35.).

MO: Lészped (Bosnyák Sándor, 2000a. 74.); Lészped (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 300–303. – Peti Lehel és Jakab Albert Zsolt gy.).

N 6. A gyógyító isteni erő. Isten megjelenik álomban/látomásban a beteg/kórában lévő embernek, és meggyógyítja őt/közli vele, hogy hamarosan meg fog gyógyulni. / A gyógyítóember az isteni erő aktív közreműködésével gyógyít.

DT: Ősi (Vajkai Aurél, 1938. 348–349.); Vezekény (MZA 90664. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010).

FF: Somoskőújfalva – 3* (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 187–188.).

AF: Szeged-Fehértó (Grynaeus Tamás, 1991. 147.).

AF–ER: Máriaradna (Dugonics András, 1810. 94–97.).

ER: Tordatúr (Csögör Enikő, 1998. 212.); Szentmáté (Tatár Erzsébet Tímea, 2010. 162–163.).

N 7. Az isteni szeretet érzete. Az álomban/látomásban megjelenő Jóisten megöleli/megcsókolja az arra érdemesített embert, aki Isten közelségében végtelen nyugalmat és kiáradó szeretetet érez.

ER: Bonchida (Magyar Zoltán, 2011a. II. 63.; Uő, 2012a. 288.).

MO: Lészped (Kóka Rozália, 2006. 24–25.).

N 8. Találkozás Istennel (vegyes hagyományok). Isten álomban/látomásban megjelenik az arra érdemes embernek: elbeszélget vele/tanácsot/ajándékot ad neki/stb.

FF: Zsarnó (Magyar Zoltán, 2001a. 607.); Guszona (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 262.).

AF: Mokcsakerész (MZA 97403. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013).

ER: Szilágyszentkirály (Magyar Zoltán, 2007a. 341.); Mezőverese gyháza (Magyar Zoltán, 2011a. II. 143.; Uő, 2012a. 289. – Orbán Dániel gy.).

MO: Lészped (Peti Lehel, 2008. 169–170.); Gerlény (Uő, 2012. 199. – Pap Éva és Sebestyén Emese gy.).

N 9. A világláttató Jóisten. Isten az általa kiválasztott személyt látomásában felviszi egy magas hegyre, és megmutatja neki az egész világot/Babilon pusztulását/a végétélet eljövendő jeleit.

AF: Hajdúnánás (Molnár Ambrus–Szigeti Jenő, 1984. 41.; Szigeti Jenő szerk., 2006. 178–179. – 1724–1774); Hódmezővásárhely (Molnár Ambrus–Szigeti Jenő, 1984. 24–25.; Szigeti Jenő szerk., 2006. 124–126. – 1751–1752).

N 10. Az ítélkező Isten. Isten egy felhőn/egy prédikálószékből ülve/kezében mérőpálcával/törvénytáblával ítélkezik a világ/a bűnös lelkek felett.

FF: Hasznos (Kisfalusi János, 1995. 26–27.).

AF: Nagydobrony – 2 (Örökké való evangélium, 63., 117.).

SZ: H. n. (Kriza János, 1956. 269. – Ürmösi Sándor gy., 19. század második fele).

MO: Magyarfalu (Csoma Gergely, 2016. 383–384. – 1991).

N 10.1. A végső népszámlálás. Isten alászáll a földre, és személyesen tart népszámlálást az emberek között. A bűnös lelkeket tűzeső által pusztítja el, a jókat pedig az asztalához invitálja.

DT: Vonyarcvashegy (Petánovics Katalin, 1997. 102.).

FF: Zsarnó (MZA 85552. – Magyar Zoltán gy., 1997).

N 11–30. Látomásban megjelenő Szűz Mária

N 11. A fiát ölében tartó Szűzanya. Szűz Mária a kis Jézust az ölében tartva jelenik meg az arra érdemes személy álmában/látomásában.

FF: Hasznos – 24 (Kisfalusi János, 1995. 16–17., 22., 26., 30., 32., 36., 38., 40–41., 44., 46–47., 51., 53–56., 60–61.); Rimóc (Limbacher Gábor, 1998. 200.); Kisterenye (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 413.).

AF: Jászdózsa (Bálint Sándor, 1977. II. 15.); Beregújfalu (Penckőforné Punyó Mária, 1995. 294–295.); Tiszaágttelek (Lettszövevény 2. II/7.; Küllös Imola, 2009. 260.); Csongrád (Gyöngyössy Orsolya, 2008. 524–525.); Szinyér (Magyar Zoltán, 2009b. 96.); Csicsér (MZA 97425. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013).

SZ: H. n. (Kriza János, 1868. 82–84.; Uő, 1956. 266.; Uő, 2013. 521. – Ürmösy Sándor gy., 19. század második fele); Felcsík (Graf Orsolya, 2001. 77.); Székelyhodos (Balássy Enikő, 2001. 93–94.); Gyimes: Antalok pataka (Magyar Zoltán, 2003. 709.).

MO: Lészpéd – 2 (Kóka Rozália, 2006. 65., 77.).

N 12. A mennyben trónoló Szűz Mária. Szűz Mária Jézussal és az Atyaistennel együtt egy karszéken ül a mennyországban.

AF: Bátorliget (Ortutay Gyula, 1940. 332–334.); Tápé (Lele József, 1998. 251. – Bálint Sándor gy., 1960); Tápé (Kerekes Ibolya, 2010. 441–442.).

SZ: Zetelaka (Bosnyák Sándor, 2000. 49.).

MO: Lészpéd (Peti Lehel, 2009. 702.; Uő, 2012. 107.).

N 13. A mennyei királynő. Szűz Mária mint a mennyország királynéja fején koronával jelenik meg az arra érdemes személy álmában/látomásában. / Szűz Mária egy koronát tart a kezében.

FF: Hasznos – 6 (Kisfalusi János, 1995. 14., 16–17., 22., 26., 43., 59., 64.); Balassagyarmat (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 191. – Lengyel Ágnes gy.).

N 13.1. A megkoronázott Mária. Isten az angyalok seregétől övezve koronát helyez Szűz Mária fejére.

FF: Hasznos (Kisfalusi János, 1995. 31., 63.).

MO: Magyarfalu* (Iancu Laura, 2013. 326.).

N 13.2. A tizenkét csillagkoszorú. A látomásban megjelenő Szűz Mária fejét tizenkét tündöklő csillagkoszorú övezi.

FF: Hasznos (Kisfalusi János, 1995. 40.).

N 14. A rózsafüzéres Mária. Szűz Mária egy rózsafüzérrel a kezében jelenik meg az arra érdemes személy álmában/látomásában.

DT: Pellérd (JPMNA 661-93/5. – Szabó Zoltán gy., 1989).

FF: Hasznos – 10 (Kisfalusi János, 1995. 16–17., 26., 32–33., 39., 42–44., 46., 55., 63.).

MO: Lészpéd (Bosnyák Sándor, 1980. 114.); Lészpéd (Peti Lehel, 2012. 110.).

N 15. A lilimos Szűzanya. Szűz Mária az arra érdemes személy látomásában egy fehér lilomot/virágkoszorút tart a kezében.

FF: Mezőkövesd (Fél Edit, 1993.); Hasznos – 6 (Kisfalusi János, 1995. 32., 41–42., 49., 51., 59.).

N 16. A látomásban látott Szűz Mária (vegyes hagyományok). Szűz Mária nagy fényességben/különféle formában/különféle módon és helyeken álomban/látomásban megjelenik az arra érdemes személyeknek.

DT: Pécsarányos (Berze Nagy János, 1940. III. 347–348.); Boldogasszony (Horváth Athanáz, 1926. 41.); Halastó – 2 (EA 23287/21., 25. – Irányi Lujza gy., 1953); Szombathely (EA 6222/1. – Dömötör Sándor gy., 1957); Bodajk (EA 21212/2. – Németh Béla gy., 1981); Tallós (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 262. – Marczell Béla gy.); Rábacsécsény (MZA 103866. – Balázs Lívia gy., 1996); Vonyarcvashegy (Petánovics Katalin, 1997. 107.); Olad („Beszéli a világ, hogy mi magyarok...”, 1998. 64–66.); Maráza (L. Imre Mária, 2000. 173–174.); Radamos (Mód László–Simon András, 2005. 156.); Tardos (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 71–78. – Kemecci Lajos gy.); Hidaskürt, Zsitvabesenyő – 2, Kürt (MZA 90632., 97025., 97026., 103128. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011–2015); Kapca (Zágorec-Csuka Judit, 2015. 109.).

FF: Karancslapujtó (Hetény János, 2000. 35. – 1951); Hasznos – 4 (Manga János, 1962. 369., 371., 371–372.); Maconka (PMNA 413/120. – Bosnyák Sándor gy., 1969); Ipolytölgyes (EA 10411/112. – P. Madar Ilona gy., 1969); Tófalva (Heves megye földrajzi nevei II., 1976. 33.); Görömböly (EA 23964/10. – Iván Zsolt gy., 1988); Almágy (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 261.); Karancskeszi (Fejős Zoltán, 1985. II. 8.); Szanda (Limbacher Gábor, 1993. 197.), Ipoly mente (Csáky Károly, 1995. 86.); Hasznos – 15 (Kisfalusi János, 1995. 20–22., 31., 33–34., 39., 47–50., 58., 60.); Varsány (Lengyel Ágnes–Limbacher Gábor, 1997. 15.); Tar – 3 (Limbacher Gábor, 1998. 202–203., 205–206.); Debrőd (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 257.); Debrőd, Rakacaszend (Magyar Zoltán, 2001a. 591., 599.); Mátranovák (Lengyel Ágnes, 2004. 72–73.); Szanda – 2 (Limbacher Gábor, 2004. 105–106., 113–115.); Lőrinci, Szurdokpüspöki (Uő, 2005. 135., 139.); Ipolygalsa (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 261–262.); Kisterenye – 28 (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 412–435.); Somoskőújfalu, Szurdokpüspöki (Uo., 182., 187. – Limbacher Gábor gy.); Mátranovák, Balassagyarmat – 3 (Uo., 190–193. – Lengyel Ágnes gy.); Sztrecsény/Vágtapolca (Fáy Zoltán, 2009. 39.); Lévárt, Lice, Kelenye, Ipolyvisk (MZA 93124., 77 223., 84069., 89948. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2009–2011).

AF: Újkígyós/Tornya (Bálint Sándor, 1980. 402. – 1897); Hajdúböszörmény (HMNA 1019. – Szekeres Gyula gy., 2000/1962.); Szeged vidéke (Grynacus Tamás, 1974. 160.); Nyírkársz (JAMNA 1016-96. – Veres János gy., 1995); Érsemjén (Bara Madarász Éva, 2003. 70–71.); Csongrád (Gyöngyössy Orsolya, 2008. 521–523.).

ER: Szilágynagyfalva – 2 (Bara Madarász Éva, 2003. 60–61., 81–84.); Szőkefalva (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 224–231. – Peti Lehel gy.); Vice (Magyar Zoltán, 2012a. 286–287. – Tomisa Ilona gy.); Rév, Kárásztelek – 4 (MZA 94463., 98045., 98055., 98062., 96063. – Magyar Zoltán, 2012–2013).

SZ: H. n. (Krizsa János, 1956. 266. – 19. század második fele); Istenségsít (Bosnyák Sándor, 1977. 221.); Atyha (Pócs Éva szerk., 2012. 546. – P. Madar Ilona gy., 1968); Csíkbánkfalva – 3, Gyergyókilyénfalva – 2 (Hiedelemszövegek Székelyföldről, 2015. 636., 639., 642–643., 652. – Gagy József gy., 1994–1995); Méréfalva (Gagy József, 1998. 34.); Székelyhodos (BBE MIK D-108/166. – Szabó Enikő gy., 1998); Homoródalmás (BBE MIK D-150/Melléklet, 18. – Sándor Zsófia gy., 2002); Oroszhegy (Harangozó Imre, 2003. 108.); Gyimesközéplak (Pócs Éva, 2008. 303.); Gyimes: Hidegség pataka (Hesz Ágnes, 2008. 54.); Gyimesközéplak (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 139–140. – Pócs Éva gy.); Vármező (Magyar Zoltán, 2011a. I. 180.); Gyimes: Csinód (Nagy Balázs, 2016. 10.).

MO: Németvásár (Domokos Pál Péter, 1987. 400. – Codex Bandinus, 1646–1648); Lábnik, Pokolpatak (EA 2275/6. – Diószegi Vilmos gy., 1951); Diószén (Diószegi Vilmos, 1958.

27.); Lábnik (Bosnyák Sándor, 1980. 145.); Lészped (Kóka Rozália, 1982. 46.); Magyarfalu, Szabófalva (Csoma Gergely, 2016. 383., 605. – 1989, 1991); Lészped (Seres András. 1991. 18–19. szám, 5.); Lészped (Harangozó Imre, 1992. 67–73.; Uő, 2010. 77–80.); Klézse – 3 (Pozsony Ferenc, 1994. 220–221.); Lészped – 3 (Bosnyák Sándor, 2000a. 66–67, 76–77.); Lészped (Virt István, 2001. 376–377.); Lészped (Harangozó Imre, 2001. 236.; Uő, 2010. 78.); Pusztina (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 160.; Peti Lehel, 2012. 110. – Bálint Sarolta gy., 2001); Lészped – 7 (Kóka Rozália, 2006. 22., 64., 67–68., 77., 124–128., 205.); Lujzikalugar (Peti Lehel, 2012. 188. – Ilyés Sándor és Miklós Zoltán gy., 2001); Lészped (Uo., 198. – Papp Éva és Sebestyén Emese gy., 2001); Lészped – 2 (Peti Lehel, 2008. 169–171., 175.); Lészped (Uő, 2009. 704.); Lészped – 2 (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 244–161., 307–314.); Forrófalva (Peti Lehel, 2011. 51.; Uő, 2012. 173.); Bogdánfalva – 3, Lészped – 2, Lujzikalugar, Máriafalva, Pokolpatak, Szitás (Uő, 2012. 188–192., 195., 198.); Magyarfalu – 3 (Iancu Laura, 2013. 295–296., 326.); Szabófalva (Csoma Gergely, 2016. 611.).

N 18. Így szólott Mária. Szűz Mária álomban/látomásban megjelenik az arra érdemes személynek, és szózatot intéz hozzá/tanácsot ad neki/imádkozásra buzdít/kinyilatkoztatást tesz/katasztrófát jövendöl.

DT: Tardos (Hála József–Kemecsi Lajos, 2002. 278.; Kemecsi Lajos, 2004. 197.); Tardos (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 67–68. – Kemecsi Lajos gy.); Kürt (MZA 103128. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2015).

FF: Hasznos – 73 (Kisfalusi János, 1995. 14., 22–23., 27–29., 30–39., 40–49., 50–64.); Palócföld (Limbacher Gábor, 1998a. 168.); Kál (Császi Irén, 2005. 345–347. – Berényi Andrásné gy.).

AF: Szeged vidéke (Kavics Gyula, 1902. 11–12.); Tiszaágtelek (Lettszövetség 2. IV/1–10.); Csongrád – 2 (Gyöngyössy Orsolya, 2008. 525., 526.).

ER: Szőkefalva – 3 (Fábián Gabriella, 2000. 71–72., 74–75.); Szilágynagyfalva – 2 (Bara Madarász Éva, 2003. 55., 72–75.); Kárásztelek – 3 (MZA 98055., 98063. – Magyar Zoltán gy., 2013).

SZ: Istensegítés – 2 (Bosnyák Sándor, 1977. 153., 221.); Gyimes: Hidegség pataka (Hesz Ágnes, 2008. 54.); Gyimes: Csinód (Nagy Balázs, 2016. 10.); Gyimes: Csinód (Nagy Erika, 2016. 28–29.).

MO: Lészped – 2 (Bosnyák Sándor, 2000a. 66., 77.); Lészped – 3 (Kóka Rozália, 2006. 65–66., 161.); Bogdánfalva (Peti Lehel, 2012. 195.).

N 20. A Szűzanya könnyei. Az álomban/látomásban megjelenő Szűz Mária szeméből könnycseppek hullnak/Szűz Mária siratja a világot a sok bűn miatt.

DT: Tardos (Hála József–Kemecsi Lajos, 2002. 279.).

FF: Hasznos (Kisfalusi János, 1995. 25–26.); Szanda (Limbacher Gábor, 2004. 106.); Szurdokpüspöki (Limbacher Gábor, 2005. 139.).

AF: Újkígyós (Krupa András, 1981. 170.).

MO: Lészped (Bosnyák Sándor, 1980. 114.).

N 22. A gyógyító Szűzanya. Szűz Mária álomban/látomásban megjelenik a betegségben szenvedő embernek/a beteg hozzátartozójának, és megvigasztalja/utasítást ad neki egy kegyhely felkeresésére/egy kegytárgy megkeresésére. Az isteni útmutatás nyomán/Szűz Mária kegyelméből a beteg meggyógyul.

DT: Máriavölgy (Grieskiercher Ferdinánd, 1661. 13–19.; Pásztor Lajos, 1943. 3–4.); Sümeg (Kiss Fábrián, 1703. 1–10.); Máriavölgy (Pásztor Lajos, 1943. 6. – Orosz Ferenc kézírata, 1730-as évek); Sümeg (Jordánszky Elek, 1836. 85–86.); Máriavölgy (Vasárnapi Ujság, 1859. 435.); Máriavölgy (István bácsi naptára, 1878. 79.); Máriavölgy (Pozsony vármegye és Pozsony, 1904. 543.); Veszprém megye (A csodás érem, 1929. 19–21.); Máriavölgy (Magary-Kossa Gyula, 1929. II. 39–40.); Sümeg (Paulovits Sándor, 1930. 48–49.); Jásd (Faller Jenő, 1934. 39–41.); Sümeg (Kocsis Ödön, 1940. 7–10.); Csatár (Vajkai Aurél, 1942. 120.); Máriavölgy – 2 (Pásztor Lajos, 1943. 14.); Sümeg (Bálint Sándor, 1977. I. 216.); Sümeg (Szenhelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 112.); Sümeg (Barna Gábor, 1990. 145.); Sümeg (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 256.); Nyárasd (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 263.); Maráza (L. Imre Mária, 1995. 205.); Vindornyalak (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 308.); Piliscsév (BBE MNA 95/3. – Mózer Márta gy., 2000); Kismácséd (MZA 90601. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 1010).

FF: Vác (Csodák könyve, 1859. 160–161.); Vác (Fellner Antal, 1882. 2–3.); Vác (Rosty Kálmán, 1888. 169–170.); Vác (Szenhelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 123–124.); Vác (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 186.); Ipolyfödemes (Hála József, 2000. 341–342.).

AF: Dusnok (Bárth János, 2005. 18.; Uő, 2005. 1079. – 1769); Bácskeresztúr, Doroszló (Bálint Sándor, 1943. 163., 164.); Doroszló (Fritz Ferenc, 1974. 52.); Doroszló – 2 (Kovács Endre, 1982. 87., 87–88.); Doroszló (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 78.); Doroszló (Raj Rozália–Nagy István, 1993. 16.); Doroszló (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 262.); Bukovac (Beszédes Valéria, 2000. 98.); Sándor (Uő, 2001. 35.); Csongrád (Gyöngyössi Orsolya, 2008. 530.); Doroszló (Farkas Adrienne, 2011. 32.).

ER: Marossárpatak (BBE MIK Á-18/23. – Bíró Emma gy., 1948); Szilágynagyfalva (Bara Madarász Éva, 2003. 66.); Vice (Magyar Zoltán, 2012a. 286–287. – Tomisa Ilona gy.).

SZ: Csíksomlyó (Bárth János, 2000. 47. – 1784); Istensegíts (EA 4210/5a. – Diószegi Vilmos gy., 1953); Vármező (Magyar Zoltán, 2011a. I. 180.).

MO: Németsvár (Domokos Pál Péter, 1987. 400–401. – Codex Bandinus, 1646–1648); Lészped (Peti Lehel, 2012. 198. – Papp Éva és Sebestyén Emese gy., 2001); Bogdánfalva (Peti Lehel, 2012. 192.).

N 23. A vigasztaló Szűzanya. Szűz Mária álomban/látomásban megjelenik az arra érdemes személynek, és megvigasztalja lelki fájdalmában, szomorúságában/biztatást ad neki a jövőre nézve (a katonáskodó férj épségben hazatér majd a frontról/a meddő asszony gyermekáldásban fog részesülni/az öngyilkosságot fontolgató személyt lebeszéli az elhatározásáról/stb.).

FF: Sztrecsény (Mednyánszky Alajos, 1829.; Uő, 1981. 45–46. – 1826; Ujváry Zoltán, 2000. IV. 58–59.); Hasznos (Manga János, 1962. 371.); Karancslapujtó (Belitzky János, 1978. 79.); Szanda (Lengyel Ágnes–Limbacher Gábor, 1997. 17–18.; Limbacher Gábor, 2004. 106.).

AF: Jászládány (Bálint Sándor, 1942. 50–53.); Jászládány (Gulyás Éva, 1994. 112.); Bene (MZA 94828. – Magyar Zoltán gy., 2012).

ER: Rév (MZA 94463. – Magyar Zoltán gy., 2012).

SZ: Gyimesközélpok (Pócs Éva, 2008. 305.); Vármező (Magyar Zoltán, 2011a. I. 181.); Gyimes: Csinód (Nagy Balázs, 2016. 10.); Gyimes: Csinód (Nagy Erika, 2016. 28–29.).

MO: Lábnik (Bosnyák Sándor, 1980. 145.); Klézse (Pozsony Ferenc, 1991. 188–189.); Klézse (Uő, 1994. 221.; Uő, 1997. 77.); Forrófalva, Lészped, Bogdánfalva, Pokolpatak, Máriafalva (Peti Lehel, 2012. 172–173., 189., 195., 198., 200–201.).

N 24. Az oltalmazó Szűzanya. Szűz Mária álomban/látomásban megjelenik az arra érdemes személynek, és figyelmezteti az őt fenyegető veszélyre/kimentí az életveszélyből.

FF: Kálaz (MZA 83609. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007).

AF: Gyula (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 209. – 20. század eleje); Jászladány (Bálint Sándor, 1942. 44–45.); Isaszeg (Vasvári Zoltán, 1998. 140.).

SZ: Csíkszentkirály (MZA 33820. – Bosnyák Sándor gy., 1992); Gyimes (Hesz Ágnes, 2012. 205–206.).

N 24.1. Szűz Mária palástja. Szűz Mária látomásban megjelenik az általa kiválasztott személynek, és a palástjával betakarja.

FF: Hasznos (Kisfalusi János, 1995. 34.); Magyarnándor (Lengyel Ágnes–Limbacher Gábor, 1997. 107.).

N 25. Szűz Mária ajándéka. Szűz Mária álomban/látomásban megjelenik az arra érdemes személynek, és égi ajándékot (egy dobozt/fehér virágot/babérkoszorút/egy kulcsot/egy olvasót/stb.) nyújt át neki/megtanítja egy szép énekre.

DT: Pécsarányos (Berze Nagy János, 1940. III. 347–348.); Kebeleszentmárton (Gönc M. László, 2003. 35–36.).

FF: Hasznos – 2 (Kisfalusi János, 1995. 35., 49.).

ER: Szőkefalva (Fábián Gabriella, 2000. 73–74.).

MO: Somoska (Hegedűs Lajos, 1952. 125–128.); Lészped (Kóka Rozália, 2006. 68.).

N 26. Szűz Mária hívása. Szűz Mária álomban/látomásban megjelenik az arra érdemes személynek, és int neki/a kezét nyújtja felé/arra biztatja, hogy kövesse őt.

FF: Hasznos – 5 (Kisfalusi János, 1995. 35., 55., 60., 62.); Szurdokpüspöki – 2 (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 183., 184. – Limbacher Gábor gy.).

N 27. Szűz Mária kívánsága.

N 27.1. A Szűz Mária által kívánt kegyhely. Szűz Mária álomban/látomásban megjelenik az általa kiválasztott személynek, és az általa meghatározott helyen található forrás felkeresésére/templom építésére/kegyhely/kolostor létesítésére szólítja fel.

KM: H. n. (Latkóczy Mihály, 1898. 21.).

DT: Turbék (Paulovits Sándor, 1930. 58.).

FF: Hasznos (HOMNA 7206/1–2. – Siska József gy., 1947); Hasznos (Manga János, 1962. 371.); Hasznos (Barna Gábor, 1990. 80.); Mátraszentimre-Fallóskút (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 191–192.); Hasznos (Kisfalusi János, 1995. 10–11., 14–15., 18–19.); Pásztó, Maconka (Bosnyák Sándor, 2000. 106–107., 109.); Hasznos (Limbacher Gábor, 2000. 195–197.); Debrőd (Magyar Zoltán, 2001a. 587–588.); Szanda*, Balassagyarmat (Limbacher Gábor, 2001. 199., 200–201.; Uő, 2004. 100.).

AF: Jászladány (Bálint Sándor, 1942. 119–121.).

ER: Bálványosvárálja (Magyar Zoltán, 2011a. II. 62.; Uő, 2012a. 281.); Kárásztelek – 2 (MZA 98062., 98063. – Magyar Zoltán gy., 2013).

SZ: Csíkszék (Vita Zsigmond, 1975. 69. – Jókai Mór levele, 1853).

MO: Lészped (Virt István, 2001. 377.).

N 27.2. Az álomban megjelölt kegytárgy. Szűz Mária álomban/látomásban megjelenik az arra érdemes/általa kiválasztott személy előtt, és arra kéri, hogy keresse meg és hozza el a kegyképét/szabadítsa ki a kegyszobrát a „börtönéből”/készítse el/restaurálja méltóképpen a kegyszobrát.

DT: Nemeskosút (MZA 90658. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010).

FF: Buzita, Rimaszombat, Merény, Rakacaszend (EA 23999/143., 194–195. – Kmeczkó Mihály gy., 1989); Hasznos (Kisfalusi János, 1995. 29.); Szanda (Limbacher Gábor, 1995. 23.); Szanda, Hasznos (Lengyel Ágnes–Limbacher Gábor, 1997. 16–17., 114.); Lucska (Magyar Zoltán, 2001a. 581.); Kiskovácsvágása – 2 (Uő, 2004c. 113–114., 114–115.); Szanda – 3 (Limbacher Gábor, 2004. 101., 105., 107–108.); Tar (Uő, 2005. 136.).

AF: Tura (Kisfalusi János, 1995. 73.).

N 27.2.1. A Mária felügyeletével készített szobor. Szűz Mária rendszeresen megjelenik látomásban az általa kiválasztott személynek, és az őt megörökítő kegyszobrot véleményezi/módosítást, átdolgozást kér rajta.

FF: Hasznos (Kisfalusi János, 1995. 29.).

N 27.3. A megkívánt áldozathozatal. Szűz Mária látomásban megjelenik az általa kiválasztott személynek, és különböző feladatok/különféle áldozatok teljesítésére kéri/szólítja fel (hogy a nevében hirdesse az ígét/vezekeljen/legyen apáca/stb.).

ER: Szőkefalva – 3 (Fábián Gabriella, 2007. 71.).

SZ: Máréfalva (Gagy József, 1998. 34.).

MO: Lészped (Pozsony Ferenc, 1998. 75.); Lészped (Bosnyák Sándor, 2000a. 77.); Lészped – 2 (Kóka Rozália, 2006. 19–20., 202.).

N 27.4. Egyéb kérések. Szűz Mária álnéven/látomásban megjelenik az általa kiválasztott személynek, és különféle dolgokat kér tőle: arra kéri, hogy ültessen fehér rózsafát a Mária-fa tövébe/vigyen neki kenyeret/segítsen neki a sátán legyőzésében.

DT: Radamos (Gönc M. László, 2003. 33.); Radamos (Mód László–Simon András, 2005. 158.).

FF: Hasznos (Limbacher Gábor, 2001. 206–207. – 1947); Hasznos (Manga János, 1962. 372.); Hasznos – 2 (Kisfalusi János, 1995. 12–13., 19.).

N 28. A látomásban megjövendölt halál. Szűz Mária megjelenik álomban/látomásban az arra érdemes személynek, és megjövendöli, hogy az illető/az illető valamely családtagja mikor hal majd meg. / Szűz Mária az életében szent életű embert a halálakor személyesen vezet fel a mennyországba.

DT: Negyed (EA 17694/4. – Gaál Hedvig és Parrag Ferenc gy., 1973).

AF: Tápé (Kerekes Ibolya, 2010. 442–443.).

ER: Kárásztelek (Magyar Zoltán, 2007a. 269.).

SZ: Gyimes: Kostelek (Magyar Zoltán, 2003. 707.); Kászonjakabfalva (Uó, 2011a. I. 87.).

N 29. A büntető Szűz Mária. Szűz Mária álomban megjelenik egy asszonynak, nagyot üt a fejére, és közli vele, hogy az ütést hitetlensége miatt kapta. / Szűz Mária álomban megjelenik egy abortuszra készülő nőnek, és megintti őt/kézen fogva elvezeti őt oda, ahol a gyermeküket elvetető nők isteni büntetését láthatja.

FF: Mátraverebély (PMNA 149/1. – Hofer Tamás gy., 1950).

SZ: Gyimesközéplak – 2 (Pócs Éva, 2008. 312.).

MO: Lészped (Seres András, 1991. 18–19. szám, 5.).

N 31–40. Látomásban megjelenő Jézus Krisztus

N 31. A gyermek Jézus. Jézus mint újszülött gyermek a jászolban/szülei, szentek társaságában jelenik meg az arra érdemeseknek álomban/látomásban.

FF: Hasznos – 12 (Kisfalusi János, 1995. 36., 40–41., 47–49., 54–55., 58., 61–63.); Kisterenye (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 413.).

MO: Klézse (Pozsony Ferenc, 1991. 189.; Uó, 1994. 220–221.); Lészped (Bosnyák Sándor, 2000a. 75.); Lészped (Peti Lehel, 2012. 190–191.).

→MZ V. N 11.

N 31.1. A tizenkét éves Jézus. Jézus tizenkét éves fiúként jelenik meg az arra érdemesek látomásában, és tanítja őket/együtt imádkozik velük.

FF: Hasznos – 2 (Kisfalusi János, 1995. 28., 57.).

MO: Lészped – 4 (Kóka Rozália, 2006. 20., 41–42., 128., 136.); Lészped (Peti Lehel, 2008. 172–174.).

N 32. A jó pásztor. Jézus mint jó pásztor/báránnyal a karján jelenik meg az arra érdemes emberek látomásaiban.

FF: Hasznos – 5 (Kisfalusi János, 1995. 31., 37., 50., 56–57., 60–61.).

AF: Tiszaágtelek (Lettszövetség 2. VIII/18.).

ER: Kárásztelek (MZA 97850. – Magyar Zoltán gy., 2013).

MO: Lészped (Kóka Rozália, 2006. 53.).

N 33. A szenvedő Jézus. Jézus töviskoronával a fején/a szenvedéstörténet különböző stációin/a keresztfá terhe alatt roskadozva/a keresztfára felfesztve tűnik fel az arra érdemes személyek vallásos álmaiban/látomásaiban.

DT: Örtilos (Eperjessy Ernő, 2009. 68–69. – 1964).

FF: Marcelháza (Manga János, 1962. 382–382. – Fél Edit gy.); Ipolybalog (Grynaeus Tamás, 1991. 148–149. – Szilárdfy Zoltán gy., 1974); Hasznos (Jádi Ferenc–Tüskés Gábor, 1986. 534.); Hasznos – 12 (Kisfalusi János, 1995. 12–14., 21., 28., 30–31., 33–34., 37., 39–40., 43–44., 47., 53–54., 57–58.); Szurdokpüspöki – 2 (Limbacher Gábor, 1998. 200., 203–204.); Kisterenye – 2 (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 428.).

AF: Baja (Lovász Irén, 1998. 157.); Csongrád (Gyöngyössy Orsolya, 2008. 511–512., 518–519.); Újkígyós (Harangozó Imre, 2003. 45.); Szinyér (Magyar Zoltán, 2009b. 96.).
SZ: Istensegítség, Csernakeresztúr (Bosnyák Sándor, 1977. 2176., 219.; Uő, 2000. 46–47.); Hertelendfalva (Uő, 1992c. 15.); Atyha (Gagyi József, 1998. 138–140.); Gyimes: Gyepece (Tomisa Ilona, 2003. 212.); Gyimes: Gyepece (Magyar Zoltán, 2011a. I. 101.).
MO: Lészpéd – 2 (Kóka Rozália, 2006. 64., 77.); Lészpéd (Peti Lehel, 2008. 543.); Lészpéd, Forrófalva – 2 (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 270–272., 398–399. – Peti Lehel gy.); Bogdánfalva, Lészpéd (Peti Lehel, 2012. 188–189., 192.).

N 33.1. Veronika kendője. Az arra érdemes személy látomásaiban Veronika kendője tűnik fel, rajta Krisztus arcképével. / A keresztet cipelő Jézus kicsorduló vérét Szűz Mária és Szent Veronika törli fel egy kendővel, majd a könnyeikkel olyan tisztára mossák, mint volt azelőtt.

FF: Hasznos (Kisfalusi János, 1995. 40.).

MO: Forrófalva (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 398–399. – Csoma György gy.).

N 33.2. A megitatott Jézus. A kereszten függő Jézus álomban megszólít egy asszonyt, és kéri, hogy adjon neki egy pohár vizet. Az asszony megmeríti a csuprát, majd a kereszt kőlábára térdelve megitatja a szenvedő Jézust.

SZ: Gyimes: Gyepece (Tomisa Ilona, 2003. 212.); Gyimes: Gyepece (Magyar Zoltán, 2011a. I. 101.).

N 34. A halott Jézus. Az arra érdemes személy álmában/látomásában Jézus a Szűzanya karjában tűnik fel a keresztről való levételt követően.

FF: Hasznos (Kisfalusi János, 1995. 56.); Kál (Császi Irén, 2005. 345–347. – Berényi Andrásné gy.).

N 34.1. A koporsóban fekvő Jézus. Egy asszony álmában a koporsóban fekvő Jézus mellett jár, de megirtózik a kriptában terjengő hullaszagtól. Amikor észreveszi, hogy Jézus él, és feddően tekint rá, bocsánatáért esedezve összevissza csókolgatja, mire Jézus megbocsát neki.

FF: Ipolygalsa (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 261.).

N 35. A feltámadt Jézus. Jézust mint feltámadott, a halál felett diadalmaskodó isteni személyt pillantják meg az arra érdemesek a látomásaikban (kezében bábérkoszorúval/győzelmi zászlóval/a mennybemenetel közben).

FF: Hasznos – 11 (Kisfalusi János, 1995. 32–33., 42–43., 46., 48–49., 52., 58., 64.); Kisterenye (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 416.).

N 36. A látomásban látott Jézus (vegyes hagyományok). Jézus különféle formában/különféle módon és helyeken álomban/látomásban/úrfelmutatáskor megjelenik az arra érdemes személyeknek.

DT: Káloz (Grynaeus Tamás, 1991. 149–150.); Tardos (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 69–71.).

FF: Ecsed, Lőrinci (Lengyel Ágnes–Limbacher Gábor, 1997. 67., 112.); H. n. (Limbacher Gábor, 1998a. 169–170.); Magyarnándor, Szanda, Szurdokpüspöki, Szécsénke (Limbacher Gábor, 1998b. 197–198., 203–205.); Hasznos – 16 (Kisfalusi János, 1995. 21., 25–26., 29. 37., 39., 44–46., 50–52., 54., 60.); Mátranovák (Lengyel Ágnes, 2004. 72–73.); Ipolygalsa (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 262–263.); Bart (MZA 83748. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007); Somoskőújfalu – 2 (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 186–187. – Limbacher Gábor gy.); Kisterenye – 2 (Uo., 417., 426.); Ipolyfödemes, Ipolykiskeszi (MZA 84070., 89943. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010, 2011); Nemesoroszi (MZA 103067. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2015); Nagybörzsöny (MZA 109578. – Magyar Zoltán gy., 2017).

AF: Szőreg (MFMNA 42-1967/4. – Grynaeus Tamás gy., 1955); Beregdaróc (EA 12994/90. – Papp Zoltán Sándor gy., 1961); Biri (BIMA 142-83/27–28. – Ratkó Lujza gy., 1981); Püspöktele (Grynaeus Tamás, 1991. 144.); Tiszaágtelek – 5 (Lettszövetség 2. VI/6., 9., 13., VII/18., X/2.); Csongrád – 8 (Gyöngyössy Orsolya, 2008. 510–520.); Bácsmonostor (Beszédes Valéria, 2000. 101.); Nyürögd (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 483.); Nagydobrony – 2 (Sándor Ildikó, 2009. 290–292., 292–293.); Dercen (MZA 94646. – Magyar Zoltán gy., 2012); Szirénfalva (MZA 97405. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013); Nagypél (MZA 99906. – Magyar Zoltán és Harangozó Imre gy., 2014).

ER: Szőkefalva (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 235–236. – Peti Lehel gy.);

Peti Lehel, 2012a. 23.); Szentmáté (Tatár Erzsébet Tímea, 2010. 163–165.); Szentmáté (Magyar Zoltán, 2011a. II. 144–145. – Orbán Dániel gy.); Rév – 2 (MZA 94461., 94462. – Magyar Zoltán gy., 2012); Kárásztelek (MZA 98044. – Magyar Zoltán gy., 2013).

SZ: H. n. (Krizsa János, 1956. 269. – Ürmösi Sándor gy., 19. század második fele); Csernakeresztúr (Bosnyák Sándor, 1977. 219.); Andrásfalva (Bosnyák Sándor, 1977. 218.; Uő, 2000. 49.); Gyimesközéplek – 2 (Pócs Éva, 2008. 306., 312.); Vármező (Magyar Zoltán, 2011a. I. 179.); Gyergyóholló (MZA 106169., 106172. – Magyar Zoltán gy., 2016).

MO: Diószén (Bosnyák Sándor, 1980. 143.); Klézse (Pozsony Ferenc, 1994. 221–223.); Klézse (Uő, 1998. 77.); Lészped – 4 (Kóka Rozália, 2006. 52., 77–78., 146–147., 195.); Zetelaka, Istensegits (Bosnyák Sándor, 2000. 49., 52–53.); Lészped – 8 (Uő, 2000a. 67., 71–72., 74–75., 78., 81., 83–84., 87.; Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 336., 340., 346–348. – Bosnyák Sándor gy.); Lészped (Uo., 160. – Peti Lehel gy., 2007); Lészped (Peti Lehel, 2012. 192. – Papp Éva és Sebestyén Emese gy., 2001); Máriafalva (Peti Lehel, 2012. 201.); Magyarfalva (Tánczos Vilmos, 2015. 599.); Szabófalva (Csoma Gergely, 2016. 611.).

N 37. Jézus kinyilatkoztatásai. Jézus álomban/látomásban megjelenik az arra érdemes személynek, és szózatot intéz hozzá/tanácsot ad neki/megtérésre buzdítja/a jövőre vonatkozó kinyilatkoztatásokat tesz.

KM: H. n. (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 458–459.).

FF: Hasznos – 20 (Kisfalusi János, 1995. 25–28., 31., 36., 41., 43., 45–47., 50., 53., 55–56., 60., 62–64.).

AF: Tiszaágtelek (Lettszövetség 1. IV/1–27.); Tiszaágtelek – 10 (Lettszövetség 2. V/14–22., VI/7–8., VII/1–3., 7–8., 18., VIII/25., IX/10–11., XV/1–6., XXI/10–11); Dercen, Nagydobrony (Küllös Imola, 2009. 256–257., 257. – Lettszövetség 2.); Nagypél (MZA 99906. – Magyar Zoltán és Harangozó Imre gy., 2014).

ER: Kárásztelek (MZA 98044. – Magyar Zoltán gy., 2013).

MO: Lészped (Pozsony Ferenc, 1998. 76.); Lészped – 2 (Bosnyák Sándor, 2000a. 77–78., 81.); Lészped – 3 (Kóka Rozália, 2006. 80., 161–163., 195–196.); Lészped – 2 (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 338., 342–343. – Bosnyák Sándor gy., 2000); Lészped – 2 (Up., 269–270., 285–286. – Peti Lehel gy., 2008).

N 37.1. Jézus jövendölései. Jézus álomban/látomásban megjelenik az arra érdemes személynek, és megjövendöli neki személyes életsorsát/a közállapotok megváltozását.

DT: Magyarsók (EA 7304/62–63. – Molnár Benő gy., 1964); Nagyfödemes (MZA 90660. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).

FF: Lőrinci (Lengyel Ágnes–Limbacher Gábor, 1997. 112.); Ipolygalsa (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 262–263.).

MO: Lészped (Kóka Rozália, 2006. 204.).

N 38. A földre szállt Jézus.

N 38.1. Jézus Krisztus látogatása. Jézus álomban/látomásban meglátogatja az arra érdemes személyeket.

KM: H. n. (HE, 7.).

DT: Marcellháza (Manga János, 1962. 381–382.); Vonyarcvashegy (Petánovics Katalin, 1997. 102–103.).

FF: Gice, Lévárt, Lice – 3 (MZA 93100., 93125., 77221., 77224., 93101. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2009–2010).

AF: Szirénfalva (MZA 97405. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013).

SZ: Gyimes: Hidegség pataka (Salamon Anikó, 1987. 174–175.); Vármező (Magyar Zoltán, 2011a. I. 180.).

MO: Lészped (Pozsony Ferenc, 1991. 189–190.); Lészped (Uő, 1994. 221–223.); Lészped (Uő, 1998. 74–75.).

N 38.2. A gyógyító Jézus. Jézus álomban/látomásban megjelenik a beteg ember ágya mellett, és megszabadítja a betegségétől.

FF: Karancs-vidék (Hetény János, 2006. 91–92.).

AF: Nyírbátor (BIMA 141-83/137. – Ratkó Lujza gy., 1983).

ER: Mezőkeszű* (Keszeg Vilmos, 1999. 341–342.); Szentmáté – 2 (Tatár Erzsébet Tímea, 2010. 165–166., 166–169.); Mezőveresegyháza, Szentmáté (Magyar Zoltán, 2011a. 144., 144–145.; Uő, 2012a. 289., 289–290.); Rév (MZA 94461. – Magyar Zoltán gy., 2012).

SZ: Andrásfalva (Bosnyák Sándor, 1977. 218.); Gyimes: Hidegség pataka (Salamon Anikó, 1987. 174–175.); Gyimesközélpok (Pócs Éva, 2008. 304.).

N 38.3. Az életre kelt holtak. Jézus látomásképpen megjelenik a tetszhalott személynek/a tetszhalott édesanyjának, és újra életre kelti az illetőt.

FF: Zsarnó (Magyar Zoltán, 2001a. 608.).

ER: Mezőkeszű (Keszeg Vilmos, 1999. 341–342.).

N 38.4. A felfedett tolvaj. Jézus megjelenik a megkárosított személy látomásában, és felfedi előtte a tolvaj kilétét.

FF: Kisterenye (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 434.).

N 38.5. Jézus ajándéka. Jézus látomásban megjelenik az arra érdemes személynek, és megmutatja neki a vidék kincset rejtő helyét/gyógyító erővel ruházza fel/szakrális tudásban/az egyházi személyt megillető kiváltságokban részesíti.

FF: Debrőd (Magyar Zoltán, 2001a. 609–611.).

AF: Tura (Barna Gábor, 2000. 48.).

MO: Lészped (Pozsony Ferenc, 1998. 77.); Lészped (Bosnyák Sándor, 2000a. 74.).

N 38.6. Jézus menyasszonya. Jézus egy gyűrűt/jegygyűrűt ad látomásában a lézpedi szent leánynak/egy nővel álomban közli, hogy feleségül fogja venni.

MO: Lészped (Bosnyák Sándor, 2000. 67.); Lészped (Kóka Rozália, 2006. 52–53.).

FF: Bodony (Bereznai Zsuzsanna, 1985. 346–348.).

N 38.7. Jézus hívása. Jézus látomásban megjelenik az általa kiválasztott embereknek, és magához inti/magához hívja őket.

FF: Hasznos (Kisfalusi János, 1995. 52.); Debrőd (Magyar Zoltán, 2001a. 611.).

SZ: Vármező (Magyar Zoltán, 2011a. I. 179–180.).

N 38.8. A lélekvezető Jézus. Jézus az általa kiválasztott személynek megüzeni, hogy majd eljön érte. / Az arra érdemes kiválasztott személyt látomásban Jézus személyesen kíséri fel a mennyországba/megmutatja neki a másvilágot.

DT: Buda (Csodák könyve, 1859. 42.); Becefa (Berze Nagy János, 1940. III. 234–235.); Marcelháza (Manga János, 1962. 382. – Fél Edit gy., 1943.).

MO: Lészped (Bosnyák Sándor, 2000a. 75.); Lészped (Peti Lehel, 2008. 169–170.).

N 38.9. Jézus kérése. Jézus megjelenik álmában/látomásában az arra érdemes/ általa kiválasztott személynek, és kéri tőle, hogy keressen meg egy régi templomot/Mária megjelenése helyén építsen templomot/egy általa megjelölt helyen állítson keresztet/szigorúan tartsa be a böjti napot.

DT: Homokkomárom – 2 (Sándor Ildikó, 1999. 483.).

FF: Hasznos (Kisfalusi János, 1995. 27.); Felsőtárkány (Császi Irén, 2005. 348.).

MO: Lészped (Kóka Rozália, 2006. 65.).

N 38.10. Az oltalmazó Jézus.

N 38.10.1. A keresztéről lehajoló Jézus. Az arra érdemes személy látomásában Jézus lehajol az egyik határbeli feszületről, majd megsimogatja és megvigasztalja őt.

DT: Piliscsév (BBMNA 95/1. – Mózer Márta gy., 2000).

N 38.10.2. Az átkarolt templomtorony. Jézus az arra érdemes kiválasztott személy látomásában alászáll az égből és átkarolja a templomtorony keresztyét, jelezve, hogy a közelgő háborús időkben is megoltalmazza majd a falut.

FF: Hasznos (Manga János, 1962. 371.); Hasznos (Kisfalusi János, 1995. 12.).

N 39. A látomásban látott oltáriszentség. Az oltáriszentség képe jelenik meg az arra érdemes személy látomásaiban.

FF: Karancsság (A karansági szent-kútnak eredete és valóságos története, 1866.); Hasznos – 7 (Kisfalusi János, 1995. 26., 45–46.); Tar (Limbacher Gábor, 1998. 205.).

AF: Kecskemét (Bereznai Zsuzsanna, 2017. 85.).

MO: Lészped (Bosnyák Sándor, 2000a. 79.); Lészped (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 265–266. – Peti Lehel gy.).

N 40. A látomásban látott Szentháromság. Az arra érdemes személy látomásában/álmában a Szentháromság/a Szentháromság képe jelenik meg.

DT: Pellérd (JPMNA 661-93/5. – Szabó Zoltán gy., 1989).

FF: Mezőkövesd* (Fél Edit, 1993. 220.); Tar (Limbacher Gábor, 1998. 205.); Hasznos – 3 (Kisfalusi János, 1995. 29., 33., 42.); Hídvégardó (Magyar Zoltán, 2001a. 608.); Somoskőújfalu (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 188–189.).

MO: Lészped (Virt István, 2001. 376–377.).

N 41–50. A látomásban megjelenő angyalok

N 41. Angyali látomások. Álomban/látomásban angyalok tűnnek fel, akik hívivóként szerepelnek/az isteni személy kíséretét alkotják/stb.

KM: H. n. (ST I. 5.; ST III. 5.; Ransanus, IX. 2–3.; Bonfini, 2.1.10.; Temesvári, 52.33–34.; VD, 1. kép); H. n. (ST III. 18–21.; Temesvári, 52.29–30.; EC, 497–498.; VD, 3. kép); H. n. (EM, 13.; ST III. 39.; AnjouLeg-EM, 2.; Radocsay Dénes, 1955. 389.); H. n. (Némethy Lajos, 1901. 301.; Bálint Sándor, 1973. 108–109.).

DT: Marcelháza (Manga János, 1962. 381–382. – Fél Edit gy.); Alsóőr (Pusztainé Madar Ilona, 1992. 80.); Rádfalva (Kis-Halás Judit, 2004. 300.); Rádfalva (Uő, 2008. 259.); H. n. – 3 (Uo., 267–268.).

FF: Karancsság (A karansági szent-kútnak eredete és valóságos története, 1866.); Hasznos (Limbacher Gábor, 2000. 206–207.); Hasznos – 23 (Kisfalusi János, 1995. 13., 28., 30., 34–35., 37–39., 45., 47–48., 51., 54., 56., 60–61., 63–64.).

AF: Ugocsa vármegye (Komáromy András, 1893. 115–117. – 17. század vége); Kecskemét (Harsányi István, 1985. 193–194. – 1750); Zagyvarékas (Pócs Éva, 1964. 129.); Beregújfalu (Penckőféné Panyók Mária, 1995. 294–296.); Tiszaágtelek – 42 (Lettszövetség 2. II/12., III/13., IV/25–29., V/1., 11., 14–22., VI/5–6., VII/4., 10., 16–17., 19., VIII/9–10., 26–27., X/1–2., 29–31., 34–35., 37., 42., XI/2–8., XII/1., 8., 11., 15.; XVI/1., XXI/9., XXIII/2., 10., 14.); Dercen – 2 (Küllős Imola, 2009. 256–259. – Lettszövetség 2.); Nagydobrony (Uo., 257. – Lettszövetség 2.); Tiszaágtelek (Lettszövetség 3/3.); Nagydobrony – 12 (Örökké való evangélium, 2., 10., 12., 17., 34., 36., 40–41., 47., 69., 75–76.).

ER: Marossárpatak (BBE MIK Á-18/23. – Bíró Emma gy., 1948); Györgyfalva (Antal József, 2005. 7–8.); Szőkefalva (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 236–237. – Peti Lehel gy.); Mezőverese gyháza (Magyar Zoltán, 2011a. II. 144.; Uő, 2012a. 289. – Orbán Dániel gy.); Rév (MZA 94465. – Magyar Zoltán gy., 2012).

SZ: H. n. (Krizs János, 1956. 269. – Ürmösi Sándor gy., 19. század második fele); Erdőszentgyörgy (Szabó T. Attila, 1931. 74–86.); H. n. (Alszegehy Zsolt, 1933. 206–207.); Istensegítség (Bosnyák Sándor, 1977. 218.); Csíkrákos (Hiedelemszövegek Székelyföldről, 2015. 643–644.; MZA 98660. – Gagyi József gy., 1993); Máraefalva – 2 (Gagyi József, 1998. 35., 37.).

MO: Klézse (Diószegi Vilmos, 1958. 27.); Klézse, Lészped (Bosnyák Sándor, 1980. 61., 81–83.); Lészped (Pozsony Ferenc, 1991. 187.); Klézse (Uő, 1991. 192.; Uő, 1994. 221.; Uő, 1998. 77.); Lészped (Bosnyák Sándor, 2000a. 79.); Lészped (Virt István, 2001. 104.); Lészped (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 337–338. – Bosnyák Sándor gy., 2000); Pusztina (Peti Lehel, 2012. 180. – Bálint Sarolta gy., 2001); Lujzikalugar (Uo., 188. – Ilyés Sándor és Miklós Zoltán gy., 2001); Lészped – 5 (Kóka Rozália, 2006. 23., 27–28., 32., 65., 168–169.); Lészped (Peti Lehel, 2012. 197.).

N 43. A látomásban megjelenő őrzőangyal. Az arra érdemes/Isten által kiválasztott személy látomásaiban megjelenik az őrzőangyala, és kíséri, óvja, segíti őt.

DT: Pécsarányos (Berze Nagy János, 1940. III. 347–348.).

AF: Debrecen (Czövek Judit, 1987. 31.); Szeged-Fehértó (Grynaeus Tamás, 1991. 147.).

ER: Szilágynagyfalva – 2 (Bara Madarász Éva, 2003. 59., 64–65.); Rév (MZA 111622. – Magyar Zoltán gy., 2018).

MO: Lészped – 2 (Bosnyák Sándor, 1980. 60., 81–83.); Lészped (Moldován Domokos, 1993. 138.); Lészped (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 326–332. – Moldován Domokos gy., 1993); Lészped (Pozsony Ferenc, 1998. 75.); Lészped (Bosnyák Sándor, 2000a. 67–68.); Klézse (Uő, 2004. 68.); Lészped – 15 (Kóka Rozália, 2006. 22., 66., 68–77., 128–129., 142–143., 145–146., 149–150., 167., 180–181.); Lészped – 4 (Peti Lehel, 2008. 172–177., 180.); Lészped (Uő, 2008b. 543.); Lészped – 2 (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 341., 343. – Bosnyák Sándor gy., 2000); Lészped (Uo., 305–306. – Peti Lehel és Jakab Albert Zsolt gy., 2005); Lészped – 2 (Uo., 262–263., 281–283. – Peti Lehel gy., 2008).

N 47. A látomásban megjelenő Gábrriel arkangyal. Az Isten által kiválasztott személy látomásában/az arra érdemes személy álmában Gábrriel arkangyal jelenik meg.

FF: Hasznos (Kisfalusi János, 1995. 32.).

AF: Újkígyós (Bosnyák Sándor, 1980. 402. – 1897).

ER: Györgyfalva (MTA NTI K 648/5–6. – Dóczyné Berde Amál gy., 1930-as évek).

MO: Lészped (Virt István, 2001. 376–377.).

N 48. A látomásban megjelenő Szent Mihály. Az Isten által kiválasztott/a halálos ágyán fekvő személy látomásában Szent Mihály arkangyal jelenik meg.

KM: H. n. (Ferreri Sigismundus, 1637. 110.; Bálint Sándor, 1977. II. 321.).

FF: Hasznos – 3 (Kisfalusi János, 1995. 35., 53., 59.); Herencsény (Lengyel Ágnes–Limbacher Gábor, 1997. 100.; Limbacher Gábor, 1998. 203.).

SZ: Andrásfalva (Bosnyák Sándor, 1998. 56.).
 MO: Lészped (Moldován Domokos, 1993. 135–137.); Lészped (Virt István, 2001. 377.); Lészped (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 318–319.); Lészped (Bosnyák Sándor, 2000a. 80.); Lészped – 3 (Peti Lehel, 2012. 167–169. – Papp Éva és Sebestyén Eme-se gy., 2001); Lészped (Uo., 167. – Vajda András és Szabó Csilla gy., 2001); Lészped (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 284–285. – Peti Lehel gy., 2008); Zöldlonka (Harangozó Imre, 2010. 52–53.).

N 51–60. Látomásban megjelenő szentek

N 51. Látomásban megjelenő bibliai személyek. Egyes bibliai szereplők (Szent Anna/Szent József/Keresztelő Szent János/Szent Péter/Mária Magdolna/stb.) megjelennek az arra érdemes/Isten által kiválasztott személy álmában/látomásában, és segítik/óvják/tanácsot adnak neki.

FF: Ipolytölgyes (EA 7070/14. – Diószegi Vilmos gy., 1962); Ipolytölgyes (EA 10411/112. – P. Madar Ilona gy., 1969); Buzita (EA 23379/6. – Kmeczkó Mihály gy., 1984); Hasznos – 14 (Kisfalusi János, 1995. 33., 39–41., 43–44., 48–50., 61–64.); Lice (MZA 77222. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010).

AF: Sükösd (Bálint Sándor, 1977. II. 108.); Szőreg (Grynaeus Tamás, 1991. 151–152.); Nyürögd (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 507–508.).

SZ: Alcsík (Jókai Mór, 1921. 21. – 1853); Alcsík (Orbán Balázs, 1869. III. 73.; Bálint Sándor, 1977. II. 107.); Istensegíts (Bosnyák Sándor, 1977. 220.); Csíkbánkfalva (Hiedelemszövegek Székelyföldről, 2015. 635–636.; MZA 98651. – Gagy József gy., 1995); Oroszhegy (Harangozó Imre, 2003, 108.).

MO: Klézse (Pozsony Ferenc, 1991. 189.); Lészped (Kóka Rozália, 2006. 32.); Lészped (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 316–318. – Csoma Gergely gy.); Lujzikalugar (Peti Lehel, 2012. 187–188. – Ilyés Sándor és Miklós Zoltán gy., 2001); Lészped (Peti Lehel, 2009. 704.); Külsőreccsin (Uő, 2012. 187–188.).

N 52. Látomásban megjelenő magyar szentek. Egyes magyar szentek (Szent István király/Árpád-házi Szent Erzsébet/Kapisztrán Szent János/stb.) megjelennek az arra érdemes személynek álomban/látomásban, és segítik/tanáccsal látják el.

→MZ II. C 185.5. →MZ II. G 150.6.

N 53. Látomásban megjelenő egyéb szentek. Egyes nemzetközileg ismert szentek (Szent Ilona/Szent Erzsébet/Szent Miklós/Szent Pantaleon/Remete Szent Pál/Assisi Szent Ferenc/Szent Domonkos/ Páduai Szent Antal/Szent Klára/Szent Rita/Kis Szent Teréz/Szent Biane János/stb.) megjelennek az arra érdemes személynek álomban/látomásban, és szólnak hozzájuk/segitik/utasításokkal látják el őket. / A bűnös ember látomásában megjelenő szent megfenyegeti/megfenyítési vétkei miatt az illetőt.

DT: Budaszentlőrinc (Gyöngyösi Gergely, 1983. 329. – 1526); Budaszentlőrinc (Fuhrmann Matthias, 1754. 327–330.); Szerémség (Aldunai Lapok, 1860. 5. szám, 18.); Répcevidék (Bálint Sándor, 1977. II. 464. – Simon József gy.).

FF: Deménd (Hőke Lajos, 1866. 840.; Uő, 1875. 2.); (EA 7070/14. – Diószegi Vilmos gy., 1962); Ipolytölgyes (EA 10411/112. – P. Madar Ilona gy., 1969); Hasznos – 9 (Kisfalusi János, 1995. 29., 31., 34., 37–39., 43–44., 47–49., 51–52., 55–58., 60.); Deménd (Csáky Károly, 2003. 180.); Herencsény (Magyar Zoltán, 2004b. 174–175.); Lévárt (MZA 93126. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2009); Szendrő (MZA 102215. – Gergely Tamás gy., 2013–2014); Herencsény (Rist Lilla, 2014. 94–95.).

AF: Galgamácsa (Nagy Ilona, 2012. 815–816. – Villányi Péter gy., 1977).

SZ: Csíksomlyó (Kovács Gyárfás, 1898. 45–48. – 1773); Csíksomlyó (P. Boros Fortunát, 1994. 135–136. – 1773); Csíksomlyó (EA 13373/27. – N. N. gy.); Csíkrákos (Hiedelemszövegek Székelyföldről, 2015. 637–638.; MZA 98653. – Gagy József gy., 1993).

MO: Lészpéd (Pozsony Ferenc, 1998. 75.); Lészpéd – 4 (Bosnyák Sándor, 2000a. 73–74., 76.); Lészpéd (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. – Bosnyák Sándor gy., 2000); Lészpéd – 3 (Kóka Rozália, 2006. 23–24., 159–161.); Forrófalva (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 396–397. – Csoma Gergely gy.); Lészpéd – 2 (Uo., 285–286., 295–296. – Peti Lehel gy., 2008); Szabófalva (Csoma Gergely, 2016. 611.).

N 55. Látomásban megjelenő egyéb szent életű személyek. Az arra érdemes/Isten által kiválasztott személynek álomban/látomásban nevezetes szent életű személyek (pápák/érsekek/Mária-jelenések szemtanúi/stb.) jelennek meg.

DT: Vonyarcvashegy (Petánovics Katalin, 1997. 106.).

FF: Hasznos – 10 (Kisfalusi János, 1995. 31–33., 38–39., 48.); Dorogháza (Lengyel Ágnes–Limbacher Gábor, 1997. 89.); Tar (Limbacher Gábor, 1998. 205.); Ipolyfödemes (MZA 84071. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010).

AF: Kecskemét (Harsányi István, 1985. 193. – 1750); Tiszaágtelek (Lettszövetség 2. VII/19.); Tiszaágtelek (Lettszövetség 3/102.); Tiszaágtelek (Küllős Imola, 2009. 261.); Nagydobrony – 5 (Örökké való evangélium, 16., 42., 51., 96., 114.).

ER: Szilágynagyfalu (Bara Madarász Éva, 2003. 77.).

SZ: Istenségit (Bosnyák Sándor, 1977. 146–147.); Csíkdelne (Hiedelemszövegek Székelyföldről, 2015. 636–637. – Gagy József gy., 1996); Vármező (Magyar Zoltán, 2011a. I. 180–181.).

MO: Lészpéd* (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 340–341. – Bosnyák Sándor gy., 2000); Lészpéd (Kóka Rozália, 2006. 32.); Trunk (Peti Lehel, 2008. 38.); Lészpéd* (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 263–265. – Peti Lehel gy., 2008).

N 58. A látomásban megjelenő Luther. Luther Márton látomásban megjelenik a lészpedi szent leánynak, és felfedi előtte a reformáció okait, az ő abban játszott valóságos szerepét.

MO: Lészpéd (Kóka Rozália, 2006. 143–144.); Lészpéd (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 274–276.).

N 61–70. Látomásban megjelenő ördögök

N 61. Az ördögök alakváltozatai.

N 61.1. A szarvas ördögök. A látomásban megjelenő ördögök csúf, fekete, patás, nagyfarkú, nagyszarvú, ijesztő lények.

KM: H. n. (Czövek Judit, 1987. 25.).

DT: Vonyarcvashegy (Penávic Katalin, 1997. 106.).

FF: Zsarnó (Magyar Zoltán, 2001a. 607.).

AF: Tiszaágtelek (Lettszövetség 2. VII/5.).

SZ: Csíkkarcfalva (MNAR HS 10602. – Hesz Ágnes gy., 1996); Gyimesközélpok (Pócs Éva, 2008. 313.).

MO: Klézse (Pozsony Ferenc, 1994. 223.).

N 61.2. Kutya és macska képében kísértő ördögök. Az Isten által kiválasztott személyt első látomásaként kutyák és macskák alakjában ördögök kísértik meg, és a lábát véresre mardossák.

MO: Lészped (Seres András, 1991. 18–19. szám, 5.); Lészped (Pozsony Ferenc, 1991. 186.; Uő, 1998. 73–74.); Lészped – 2 (Kóka Rozália, 1982. 46.; Uő, 2006. 87., 124.); Lészped – 2 (Bosnyák Sándor, 2000a. 66.; Álmod és látomások a 20–21. századból I., 2009. 332–336. – Bosnyák Sándor gy., 2000); Lészped (Harangozó Imre, 2001. 235.; Uő, 2003. 110.).

N 61.3. Az ördög tarka kutya alakban. Vöröses, tarka kutya képében jelenik meg az ördög a szent életű személy látomásában.

MO: Lészped (Kóka Rozália, 2006. 163.).

N 61.4. Az ördög medve képében. Az ördög medve képében jelenik meg a szent életű személy látomásában, és megpróbálja eltéríteni őt az általa vállalt, Istennek tetsző útról.

MO: Lészped (Moldován Domokos, 1993. 135.); Lészped (Pozsony Ferenc, 1998. 74.).

N 61.5. Az ördög kígyó képében. Az ördög kígyó képében jelenik meg a Paradicsomról, Ádám és Éva bűnbeeséséről szóló látomásban/a túlvilágjárás folyamán/a Szűz Máriával vívott küzdelem közben.

KM: Krizsáfánfia György Látomásai, 1985. 70–71. – 1353).

MO: Lészped (Peti Lehel, 2008. 541–543.).

→MZ V. Q 126.3.

N 61.7. A rettenetes vadállatok. Az ördög különféle ijesztő kinézetű szörny és vadállat képében jelenik meg a szent életű személy/zarándok látomásaiban, és próbálja eltéríteni az igaz útról.

KM: H. n. (Krizsáfánfia György látomásai, 1985. 58–62. – 1353).

DT: Vonyarcvashegy (Petánovics Katalin, 1997. 107.).

AF: Tiszaágtelek (Lettszövetség 2. II/5.).

N 61.8. A csóré férfi. Az ördög meztelen férfi alakjában tűnik fel a szent életű személy látomásaiban, aki vasvillát ragadva űzi el a rossz lelket.

AF: Tiszaágtelek (Lettszövetség 1. VI/21.).

MO: Lészped – 2 (Kóka Rozália, 2006. 54–55., 106.).

N 61.9. A szép férfi. Az ördög nagyon szép férfi alakjában tűnik fel a szent életű személy látomásaiban, és próbálja megkísérteni őt.

ER: Szőkefalva (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 234–235. – Peti Lehel gy.; Peti Lehel, 2012a. 24.).

N 61.10. A szép nő alakjában kísértő gonosz. Az ördög nagyon szép nő alakjában/a saját felesége képében jelenik meg a zarándoklatra induló férfi látomásaiban, és próbálja eltéríteni őt kegyes szándékától.

KM: H. n. – 2 (Krizsafánfia György látomásai, 1985. 64–66., 86–91. – 1353); H. n. (Tar Lőrinc pokoljárása, 1985. 236–237. – 1411).

N 61.12. Papok képében megjelenő ördögök. Az ördögök kanonokok/klerikusok/szerzetesek/zarándokok képében jelennek meg a zarándoklatra vállalkozó személy látomásában, és próbálják eltéríteni a szándékától.

KM: H. n. – 2 (Krizsafánfia György látomásai, 1985. 71–77., 77–81. – 1353); H. n. (Tar Lőrinc pokoljárása, 1985. 234–236. – 1411).

N 61.13. Kalmárok képében megjelenő ördögök. Az ördögök kereskedők képében jelennek meg a zarándoklatra vállalkozó személy látomásában, és próbálják eltéríteni a szándékától.

KM: H. n. (Krizsafánfia György látomásai, 1985. 66–69. – 1353).

N 61.14. Lovasok alakjában megjelenő ördögök. Az ördögök lovasok és lovak alakjában jelennek meg a zarándoklatra vállalkozó személy látomásában, és próbálják eltéríteni a szándékától.

KM: H. n. (Krizsafánfia György látomásai, 1985. 62–64. – 1353).

N 61.15. A hozzátartozók képében kísértő ördögök. Az ördögök a zarándok hozzátartozói (apja/testvérei/felesége) képét öltve magukra jelennek meg előtte látomásszerűen, és próbálják eltéríteni a szándékától.

KM: H. n. – 2 (Krizsafánfia György látomásai, 1985. 82–86., 86–91. – 1353).

N 62. Az ágyban megkísértő ördögök. A szent életű személyt álomban/látomásban a saját ágyában kísértik meg a rossz lelkek, akik csak ima/szenteltvíz hatására távoznak el.

AF: Csenger (Bosnyák Sándor, 2000. 48–49.).

SZ: Oroszhegy (Harangozó Imre, 2001. 370.).

MO: Lészped (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 319–321. – Csoma Gergely gy.); Lészped – 3 (Kóka Rozália, 2006. 54–55., 106., 163–164.).

N 63. A templomban kísértő ördögök. A szent életű személy látja, hogy az ördögök a templomban is megjelennek, és ezért áldozni sem megy.

MO: Lészped (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 274–276. – Peti Lehel gy.).

N 64. A lélekért folytatott küzdelem. A szent életű személy (egy bizánci püspök/a lészpedi szent leány) látomásképpen látja, hogy az ördögök próbálják megkaparintani maguknak az elhunytak lelkét.

KM: H. n. (EM, 13.; ST III. 39.; AnjouLeg-EM, 2.; Radocsay Dénes, 1955. 389.).

MO: Lészped (EA 6994/44. – Kovács Ágnes gy., 1952); Lészped (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 306. – Peti Lehel és Jakab Albert Zsolt gy., 2005).

N 65. Az ördögi megszállás látomása. A szent életű személy a látomásban tanúja annak, amint a bűnt elkövető emberből kiszáll az Úrjézus, és a lelkét kacagva megszállják az ördögök.

MO: Lészped (Kóka Rozália, 2006. 196–197.).

N 66. Luther és az ördög. A szent életű személy látomásában Luther Márton tűnik fel, amint írja a reformáció alapvetéseit. Miközben ír, megjelenik mellette az ördög, és további írásra biztatja. Luther a tintatartót indulatosan az ördöghöz vágja, amely még az ördög arcát is kifesti a falon. A rossz lélek továbbra sem tágít mellőle, és biztosítja arról, hogy mindig barátok lesznek, hiszen ő az, aki a keresztvetést, az úrvacsora régi rendjét eltörölte, miáltal az istentisztelet alkalmával a kenyér és a bor átváltoztatása valóságosan már nem történik meg. / A katolikus templomban prédikáló református püspök (Tőkés László) mögött a lészpedi szent leány ördögök sokaságát pillantja meg.

MO: Lészped – 2 (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 274–276. – Peti Lehel gy.).

→MZ II. R 80.

N 67. Az ördögi kísérő. A túlvilágjárás alkalmával az őrangyalt felváltva az ördög kalauzolja végig a szent életű személyt a purgatóriumon és a poklon.

MO: Lészped (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 305. – Peti Lehel és Jakab Albert Zsolt gy., 2005); Lészped – 2 (Kóka Rozália, 2006. 25–27., 29–31.).

→MZ V. N 71.

N 68. A megnagyobbított pokol. A szent életű személy látomásban látja, hogy az ördögök assák, nagyobbítják a poklot, hogy majd minden bűnös lélek elérjen benne.

MO: Lészped (Bosnyák Sándor, 1980. 81.; Uő, 2000a. 86.; Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 347–348. – Bosnyák Sándor gy.); Lészped (Kóka Rozália, 2006. 26.).

N 69. A földgolyóval futballozó ördögök. A szent életű személy álomban látja, hogy az ördögök mint egy labdával, úgy futballoznak a földgolyóval.

DT: Vonyarcvashegy (Petánovics Katalin, 1997. 105–106.).

N 71–80. Látomásban látott túlvilág

N 71. A túlvilági kalauzok. A tetszhalott/„elrejtőzött” látomás által elragadtatott személyt túlvilági kísérek (Isten/Jézus/Szűz Mária/Szent Mihály/egy angyal/az ördög/Lucifer komornyikja/egy ismeretlen legény/egy szarva között keresztet viselő őz/az illető halott édesanyja) vezetik át a másvilágra, és mutatják meg neki a mennyet és a poklot.

KM: H. n. (Bálint Sándor, 1977. II. 321–323.; Krizsáfánia György látomásai, 1985. 101–104., 122. – 1353); H. n. (Tar Lőrinc pokoljárásai, 1985. 236–244. – 1411).

DT: Becefa, Pécsarányos (Berze Nagy János, 1940. III. 234–235., 347–348.).

FF: Ipolyszakállos (Dobrovolni Antal, 1935. 42.); Mezőtárkány (Czövek Judit, 1987. 47.);

Kéménd* (Tisovszki Zsuzsanna, 1991. 701–702.).

AF: Tápé* (Diószegi Vilmos, 1958. 25–26.); Tiszaágtelek (Lettszövetség 3/43.); Nagydobrony (Sándor Ildikó, 2009. 290–292.).

ER: Szilágynagyfalu (Bara Madarász Éva, 2003. 34–36.); Szőkefalva (Györfy Eszter, 2012. 199.); Rév (MZA 111622. – Magyar Zoltán gy., 2018).

SZ: H. n. (Dézsi Lajos, 1915. 439–444. – Mikházy Szécsi János Rettenetes dolga, 1645); Istensegíts (Bosnyák Sándor, 1977. 218.; Uő, 2000. 51.); Homoródalmás (Hiedelemszövegek Székelyföldről, 2015. 633–634. – Gagy József gy., 1996); Gyimes (Hesz Ágnes, 2008. 54.; Uő, 2012. 205–206.).

MO: Diószén (Diószegi Vilmos, 1953. 305.; Uő, 1978. 15.); Diószén, Lészpéd (Bosnyák Sándor, 1980. 11–12., 76.); Klézse (Uő, 2004. 61.); Lészpéd (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 305. – Peti Lehel és Jakab Albert Zsolt gy., 2005); Lészpéd – 2 (Kóka Rozália, 2006. 25–27., 29–31.); Lészpéd (Peti Lehel, 2008. 169–170.).

N 72. A túlvilágra vezető út.

N 72.1. A békák és gyíkok országa. Az elrejtőzött táltost egy fehér szakállú ősz öregember általviszi a békák, majd a gyíkok országán, és úgy érkezik el vele a purgatórium tüzéhez.

MO: Diószén (Diószegi Vilmos, 1953. 305.; Uő, 1978. 15.).

N 72.2. Átkelés a folyón (Az ősz öregember ladikja). A túlvilágra induló asszonyok egy folyóhoz érkeznek, ahol egy ősz öregember invitálja őket a csónakjába, majd átszállítja őket a vízre, és megmutatja nekik a további útírányt.

AF: Nagydobrony (Sándor Ildikó, 2009. 290–292.).

N 72.3. A sima út és a göröngyös út. Az álmában túlvilágra ragadtatott pástort egy ősz öregember viszi le a pokolba egy sima úton, majd a mennyországba rossz, göröngyös úton, végül ellátva jó tanácsokkal, visszavezeti a földre. / Az égből alácsüngő kis házba „pelyva út” vezet.

FF: Ipolyszakállos (Dobrovolni Antal, 1935. 42.).

DT: Vonyarcvashegy (Petánovics Katalin, 1997. 105.).

N 72.4. A hosszú folyosó. Az álomban/látomásban túlvilágon járó ember egy hosszú, keskeny úton/szoroson/folyosón/alagúton halad keresztül, mielőtt megérkezne a végcéljához.

FF: Pereszlény (MZA 89949. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).

AF: Szőreg (Grynaeus Tamás, 1991. 151.); Nyírgyulaj (Bosnyák Sándor, 1998. 68.); Nagydobrony (Sándor Ildikó, 2009. 290–292.); Kiskőrös (MZA 90901. – Magyar Zoltán gy., 2010).

ER: Szék (Bosnyák Sándor, 2004. 88.); Harasztos (Keszeg Vilmos, 2004. I. 338.); Rév – 2 (MZA 94459., 111622. – Magyar Zoltán gy., 2012, 2018).

N 72.5. A gyönyörű fasor. A mennyországba vezető utat kétoldalt gyönyörű fasor és virágok övezik, azon kell az oda igyekvő léleknek végighaladni.

DT: Káloz (Grynaeus Tamás, 1991. 50.).

FF: Nemesoroszi* (MZA 103067. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2015).

SZ: Székelyvarság (Gagy József, 2010. 246.).

MO: Lészpéd (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 331–332. – Moldován Domokos gy.).

N 72.6. A fényes grádicsok. A mennyországba a földről hosszú, fényes, millió lépcsőfokból álló márvány lépcsősor vezet fel, azon kell az oda igyekvő léleknek fölmennie.

FF: Hasznos, Szurdokpüspöki (Limbacher Gábor, 2001. 197.).

AF: Szőreg (Grynaeus Tamás, 1991. 151.); Kiskőrös (MZA 90901. – Magyar Zoltán gy., 2010).

SZ: Homoródalmás (Hiedelemszövegek Székelyföldről, 2015. 633. – Gagy József gy., 1996).

N 73. A hátráltató rossz lelkek. A másvilágra igyekvő zarándokot különféle alakokban megjelenő ördögök próbálják meghátrálásra bírni/eltéríteni úti céljától/láthatatlan rossz lelkek tettleg is bántalmazták, de Isten nevének említésére és a szent kereszt jelére elkotródnak.

KM: H. n. – 9 (Krizsafánfia György látomásai, 1985. 58–91. – 1353); H. n. – 2 (Tar Lőrinc pokoljárása, 1985. 233–234., 234–236. – 1411).

N 74. A túlvilág.

N 74.1. A pázsittal borított udvar. A túlvilág egy szép, nagy, pázsitos udvar/egy szép mező, ahol csend és béke honol.

MO: Lábnik, Lészpéd, Klézse – 3 (Bosnyák Sándor, 1980. 13–15., 73., 77.; Uő, 2004. 89.); Lészpéd (Peti Lehel, 2011. 59.; Uő, 2012. 182.).

N 74.2. A muzsikaszótól hangos kastély. Az álmában a túlvilágra érkező lélek egy díszes kastélyhoz jut, ahonnan zeneszó hallatszik ki. Amikor megszólítja az ottani embereket, azok figyelmeztetik, hogy távozzon gyorsan és feltűnés nélkül, mert nem közjük való, és mint élőnek, komoly baja származhat abból, ha ott marad.

MO: Diószén (Bosnyák Sándor, 1980. 11.).

N 74.3. Az Isten nevében adományozott ruha. Az Isten nevében adományozott ruhákat a másvilágon az elhunyt hozzátartozója viseli.

MO: Lészped (Virt István, 2001. 376–382.); Lészped (Peti Lehel, 2012. 171–172.); Pusztina (Uo., 171. – Bálint Sarolta gy.).

N 75. Isten ítélőszéke.

N 75.1. A túlvilági próbatételek. Az álmában a másvilágra jutó ember egy hófehér szobába érkezik, ahol az ördögök különféle világi hívságokkal kísértik meg, ám Jézus nevének említésére eltűnnek. / A purgatóriumba lépő zarándokot három szent életű aggastyán teszi próbára, majd jó tanácsokkal látják el.

AF: Nagydobrony (Sándor Ildikó, 2009. 290–292.).

KM: H. n. (Krizsafánfia György látomásai, 1985. 52–57. – 1353).

N 75.2. A mérlegre tett lélek. Egy ember álomban látja, hogy halála után a lelkét egy mérlegre teszik, és annak alapján döntenek a túlvilági sorsa felől, hogy a mérleget a jó vagy a rossz cselekedetek súlya húzza le. Bár a lelket magának megszerezni akaró ördög is felcsimpaszkodik melléje, a jó cselekedetek súlya lehúzza a mérleget.

MO: Lészped (Bosnyák Sándor, 1980. 12.).

N 75.3. A túlvilági törvényszék. A túlvilágra kerülő lélek egy nagy asztal elé járul, ahol Isten/Szent Péter/Lucifer ítélkezik további sorsa felől.

MO: Lészped (Bosnyák Sándor, 2000a. 68–69.); Lészped – 3, Lészped/ (Kóka Rozália, 2006. 28–31., 44–47., 201.).

N 76. A purgatórium.

N 76.1. Szent Patrik purgatóriuma. Szent Patrik purgatóriumának bejáratát három hatalmas szikla zárja el. A zarándok (Krizsafánfia György) a Szentháromságához fohászkodva keresztet vet, majd könnyedén elgördíti a barlang bejárata előtt a köveket, ami a kíséretét ámulattal tölti el.

KM: H. n. (Krizsafánfia György látomásai, 1985. 49. – 1353); H. n.* (Tar Lőrinc pokoljárása, 1985. 233–234. – 1411).

N 76.2. A tisztítóút. A purgatóriumnak tizenkét tornáca van. / A purgatórium egy lángokkal övezett börtön, ahol az életükben kisebb bűnöket elkövetett leleknek hosszabb-rövidebb időt kell eltölteniük folyamatos szenvedésben.

DT: Csót, Ugod (S. Lackovits Emőke–Hetény János, 2009. 353.).

ER: Marosvásárhely (Györfy Eszter, 2012. 198–199.).

SZ: Bukovina (Kunt Ernő, 1987. 196–197.).

MO: Diószén (Diószegi Vilmos, 1953. 305.; Uő, 1978. 15.); Lészped (Bosnyák Sándor, 1980. 15.); Ploszkucény (Kunt Ernő, 1987. 197–198.); Lészped (Virt István, 2001. 104.); Lészped, Lészped/Egyházaskozár (Kóka Rozália, 2006. 20–21., 201.); Lészped (Harangozó Imre, 2010. 79.); Lészped – 3, Lujzikalugar (Peti Lehel, 2011. 59.; Uő, 2012. 170., 182., 184–185.).

N 76.3. Az elfeledett lelkek. A purgatóriumban vannak elfelejtett lelkek, akik arra várnak, hogy valaki értük is imádkozzon. / A purgatóriumban szenvedő lelkek álomban/látomásban megjelennek az élőknek, és az életben elmulasztott kötelességeik pótlását/bűneik bocsánatáért mondott imát/miseszolgálatot kérnek.

MO: Lészped – 6 (Kóka Rozália, 2006. 32–33., 48–51., 63., 65–66.); Lészped, Lujzikalugar, Nagypatak (Peti Lehel, 2012. 170., 182–183.).

N 76.4. A purgatóriumi szenvedések. A purgatórium tüzeiben égő lelkek ottlétük alatt mindazon bűnök isteni büntetését is kénytelenek elszenvedni, amiket még életükben elkövettek. / A purgatóriumban 3 nap 300 földi évnek felel meg.

KM: H. n. (Krizsáfánia György látomásai, 1985. 104–122. – 1353).

SZ: Bukovina (Kunt Ernő, 1987. 198.); Gyimes (Hesz Ágnes, 2012. 202.).

MO: Diószén (Bosnyák Sándor, 1980. 11–12.); Lészped (Bosnyák Sándor, 2000a. 71–72.); Lészped – 3 (Kóka Rozália, 2006. 20–21., 63., 96.); Lészped (Peti Lehel, 2012. 184–185.).
→MZ VI. L 51–90.

N 76.4.1. A farkasok által rágott lelkek. A purgatóriumban pokolbeli farkasok rágják a bűnös lelkeket.

MO: Lészped (Harangozó Imre, 1992. 72–73.; Uő, 2001. 237.; Uő, Uő, 2010. 79.).

N 76.5. Szabadulás a purgatóriumból. Az életben elszenvedett bűnök „elszenvedését” követően/az arra meghatározott idő leteltével a lélek kiszabadul a tisztítóútból.

MO: Lészped (Peti Lehel, 2012. 181. – Papp Éva és Sebestyén Emese gy., 2001); Lészped (Kóka Rozália, 2006. 44–47.).

N 76.5.1. A harminc engesztelő mise. Ha a hozzátartozók mondatnak harminc misét a purgatóriumban szenvedő elhunyt személy javára, a lelke megtisztul a bűneitől, és kiszabadul onnan.

MO: Lujzikalugar (Peti Lehel, 2012. 172.).

N 76.5.2. A családból kikerült pap által mondott mise. Ha a tisztítóútból szenvedő lélek családjából vagy rokonságából egy fiút felszentelnek papnak,

aki misét mond az elhunyt lelki üdvéért, a halott lelke kiszabadul a purgatóriumból.

MO: Lészped/Egyházaskozár (Kóka Rozália, 2006. 201.).

N 77. A pokol.

N 77.1. A pokol tornáca. Túlvilágjárása közben a lézpedi szent leány látja a pokol tornácát, ahol sötétségben és csendességben a keresztleletlen gyermekek szenvednek, köztük Szent Péter gyermeke is.

MO: Lészped (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 337. – Bosnyák Sándor gy., 2000); Lészped (Kóka Rozália, 2006. 45–47.).

N 77.2. A pokol borzalmi. Az arra érdemes/Isten által kiválasztott személy hite megerősítése végett/isteni figyelmeztetésül álomban/látomásban alászáll a poklokra/meglátja a pokol borzalmait: az örökös tűzben/kibírhatatlan bűzben/válogatott kínzásoktól szenvedő bűnös lelkeket.

KM: H. n. (Krizsáfánfia György látomásai, 1985. 123–134. – 1353); H. n. (Tar Lőrinc pokoljárása, 1985. 236–244. – 1411); H. n. (Temesvári Pelbárt, 1982. 375. – 1499); H. n. (Káldi György, 1631a. 215.).

DT: Esztergom (Temesvári Pelbárt, 1982. 291. – 1499); Becefa (Berze Nagy János, 1940. III. 234–235.).

FF: H. n./Szepesség (Gyenis Vilmos, 1982. 17–23. – Schultz György Hetedik trombita c. kézírata, 1751).

AF: Kecskemét (Gyenis Vilmos, 1968. 11–17. – Gál József kecskeméti gulyásnak Látásai – Naplója és fátumai c. kézirat, 1740); Hódmezővásárhely (Szigeti Jenő szerk., 2006. 39–50. – 1752); Tápé, Furta (Grynaeus Tamás, 1991. 144–145., 155–156.).

ER: Szilágynagyfalu (Bara Madarász Éva, 2003. 34–36.).

ER–SZ: H. n./Erdőszentgyörgy (Szabó T. Attila, 1931. 74–86. – Fiafalvi György pokolbeli látomása, 1626); H. n./Fogaras (Dézsi Lajos, 1915. 439–444.; Alszegehy Zsolt, 1933. 206–207.; Diószegi Vilmos, 1958. 74. – Mikházy Szécsi János Rettenetes dolga c. kézírata, 1645).

SZ: Istensegíts (Bosnyák Sándor, 1977. 218.); Pálpataka, Fenyőkút (MZA 98635., 98636. – Gagy József gy., 1991); Gyimes: Rakottyás (Bosnyák Sándor, 1992a. 16–17.); Jobbágytelke (BBE MIK D-108/96. – Szabó Enikő gy., 1998); Oroszhegy (Harangozó Imre, 2003, 105.); Fogadjisten (Bosnyák Sándor, 2004. 62–63.); Gyimesközéplek (Pócs Éva, 2008. 312.).

MO: Lészped (EA 6994/42–43. – Kovács Ágnes gy., 1952); Diószén – 2, Klézse – 8, Lészped, Magyarfalu, Lujzikalugar – 2, Pokolpatak, Pusztina, Szabófalva (Bosnyák Sándor, 1980. 12–13., 16–18., 76–78., 81–83.); Magyarfalu* (Lammel Annamária–Nagy Ilona, 1985. 516.); Bogdánfalva (Pozsony Ferenc, 1991. 187.); Lészped (Harangozó Imre, 1992. 67–68.; Uő, 2001. 365.; Uő, 2010. 77–78.); Lészped – 2 (Moldován Domokos, 1993. 134., 138.); Lészped – 2 (Pozsony Ferenc, 1998. 75–76.); Lészped – 5 (Bosnyák Sándor, 2000a. 68–69., 70–72., 85–86.; Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 336., 347–348. – Bosnyák Sándor gy.); Lészped (Virt István, 2001. 379–382.); Lészped, Gerlén (Peti Lehel, 2012. 181–182., 199. – Papp Éva és Sebestyén Emese gy., 2001); Lujzikalugar (Uo., 170. – Ilyés Sándor és Miklós Zoltán gy., 2001); Pusztina (Halász Péter, 2005. 51.); Lészped (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 305. – Peti Lehel és Jakab Albert Zsolt gy., 2005);

Lészped – 8 (Kóka Rozália, 2006. 25–31., 33–36., 47–50., 78., 150–151.); Lészped – 2 (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 266–269. – Peti Lehel gy., 2007–2008); Kelgyest (Harangozó Imre, 2010. 63.); Lészped – 2 (Peti Lehel, 2012. 179., 183–185.); Magyarfalu* (Iancu Laura, 2013, 156.).
→MZ VI. L 51–90.

N 77.3. Az örökös szenvedés helye. A pokol kapuját zárva tartják, és aki belép rajta, az többé nem jöhet ki onnan, örökre ott marad.

MO: Lészped (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 347. – Bosnyák Sándor gy., 2000); Lészped (Virt István, 2001. 381–382.); Lészped (Kóka Rozália, 2006. 29–31.).

N 78. A mennyország.

N 78.1. Az égig érő fal. A mennyország a földi halandók által nem látható meg, mert egy hatalmas, égig érő fal takarja el a kíváncsi szemek elől.

FF: Debrőd (Magyar Zoltán, 2001a. 611.); Nemesoroszi (MZA 103067. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2015).

AF: Tiszabökény (Bosnyák Sándor, 2004. 89.).

N 78.2. A mennyország kapuja. Az arra érdemes/Isten által kiválasztott személy álomban/látomásban meglátja a mennyország bejáratát. A mennyországba egy hatalmas, díszes kapun át lehet belépni, amit Szent Péter őriz.

KM : H. n. (Krizsáfánfia György látomásai, 1985. 137–139.).

DT: Szebény (Bosnyák Sándor, 2000. 46.); Nagysáp (Uő, 2004. 88–89.).

FF: Mezőkövesd (Fél Edit, 1993. 222.); Szurdokpüspöki (Limbacher Gábor, 2001. 197.);

Debrőd (Magyar Zoltán, 2001a. 611.); Gimes – 2 (Bosnyák Sándor, 2004. 89.).

ER: Harasztos (Keszeg Vilmos, 2004. I. 338.); Rév (MZA 94459. – Magyar Zoltán gy., 2012).

SZ: Bukovina (Kunt Ernő, 1987. 197.); Felcsík (Jankus Kinga, 2001. 207.); Gyimesközéplak (Pócs Éva, 2008. 312.).

MO: Magyarfalu (Lammel Annamária–Nagy Ilona, 1985. 40.; Uők, 1995. 14. – Lammel Annamária gy., 1983); Lészped (Moldován Domokos, 1993. 139.); Lészped – 3 (Kóka Rozália, 2006. 21–22., 78–80.).

N 78.3. A csodálatos mennyország. Az arra érdemes/Isten által kiválasztott személy álomban/látomásban bejárja/meglátja a mennyeknek országát, ahol fényes palotát/szép, virágos réteket lát, és ahol béke és szeretet/csodás illat honol/angyali énekszó, mennyei muzsika szól.

KM: H. n. (Krizsáfánfia György látomásai, 1985. 134–211. – 1353).

DT: Káloz (Grynaeus Tamás, 1991. 50.); Szebény (Bosnyák Sándor, 2000. 46.).

FF: Mezőkövesd (Fél Edit, 1993. 219–220.); Jánok (MZA 84599. – Magyar Zoltán gy., 2008); Pereszlény (MZA 89949. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).

AF: Kecskemét (Gyenis Vilmos, 1968. 11–16.; Diószegi Vilmos, 1958. 74–75. – Gál József kecskeméti gulyásnak látásai – Naplója és fátumai c. kézirat –, 1740); Furta, Szőreg (Grynaeus Tamás, 1991. 151.); Hajós (Bereznai Zsuzsanna–Schön Mária, 2013. 100.); Moksaakerész* (MZA 97406. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013).

ER: Szilágynagyfalu (Bara Madarász Éva, 2003. 37–39.); Harasztos (Keszeg Vilmos, 2004. I. 338.); Marosvásárhely (Györfy Eszter, 2012. 198–199.); Rév, Kárásztelek (MZA 94459., 98044. – Magyar Zoltán gy., 2012, 2013); Rév (MZA 111622. – Magyar Zoltán gy., 2018).

SZ: Bukovina (Kunt Ernő, 1987. 197.); Csíkrákos, Homoródmás (MZA 98658., 98648. – Gagyí József gy., 1993, 1996); Felcsik* (Jankus Kinga, 2001. 210.); Hadikfalva (Bosnyák Sándor, 2004. 69.).

MO: Lészpéd (EA 6994/43. – Kovács Ágnes gy., 1952); Diószén, Lábrik, Lészpéd – 2, Klézse – 4 (Bosnyák Sándor, 1980. 13–15., 73., 77., 81.); Lészpéd – 2 (Moldován Domokos, 1993. 138., 143.); Lészpéd* (Pozsony Ferenc, 1998. 76.); Lészpéd (Bosnyák Sándor, 2000a. 75.); Pusztina – 2 (Virt István, 2001. 220.); Gyimes: Kostelek (Takács György, 2004. 441.); Lészpéd – 6 (Kóka Rozália, 2006. 43–44., 47., 96–97., 129., 146–147.); Lészpéd – 2 (Peti Lehel, 2012. 182., 185.).

N 78.3.1. A mennyei fogadtatás. Az Isten által kiválasztott személyt látomásában tett égi látogatása alkalmával maga Jézus és a Jóisten/Szűz Mária fogadja.

DT: Marcelháza (Manga János, 1962. 382. – Fél Edit gy., 1943).

MO: Lészpéd – 3 (Kóka Rozália, 2006. 75., 96–97., 146–147.); Lészpéd (Peti Lehel, 2008. 169–170.).

N 78.3.2. Az élet fája. A látomásában a mennyországot bejáró szent leánynak Jézus megmutatja az élet fáját.

MO: Lészpéd (Kóka Rozália, 2006. 96–97.).

N 78.3.3. A mennyben töltött három nap. Egy szent életű gulyás látomás által egy csütörtök este elragadtatik, és meglátja/bejárja a mennyországot. Amikor a látomásából magához tér, a társaitól tudja meg, hogy nem péntek, hanem már vasárnap van. / A mennyországban egy óra száz földi esztendőnek felel meg.

AF: Kecskemét (Gyenis Vilmos, 1968. 11–16. – 1740).

MO: Diószén (Bosnyák Sándor, 1980. 13.).

N 81–100. Egyéb álmok és látomások

N 81. A mennyei fényesség. Az arra érdemes/Isten által kiválasztott személy álmában/látomásában mennyei fényességet lát/észlel.

KM: H. n. (Lovász Irén, 1998. 159.).

AF: Tiszaágtelek – 8 (Lettszövetség 2. V/9., VII/11., 24., VIII/3., 12., IX/1–2., 4., 9.); Tiszaágtelek (Lettszövetség 3/23.); Nagydobrony – 2 (Örökké való evangélium, 29., 66.).

SZ: Máréfalva (Hiedelemszövegek Székelyföldről, 2015. 629–630. – Gagyí József gy., 1997).

N 82. A mennyei gyertyák. Az Isten által kiválasztott személy látomásában mennyei gyertyák képe jelenik meg.

AF: Tiszaágtelek (Lettszövetség 1. V/13–22.); Tiszaágtelek (Lettszövetség 2. VII/9.); Nagydobrony (Örökké való evangélium, 21.).
MO: Lészped (Moldován Domokos, 1993. 139.).

N 83. A mennyei kereszt. Az arra érdemes személynek álomban egy fényes kereszt jelenik meg, amit a vidéken pusztító árvíz jeleként/előjeleként értelmeznek.

MO: Lészped (Peti Lehel, 2009. 703.; Uő, 2012. 107–108. – Papp Éva és Sebestyén Emese gy., 2001).

N 84. A szépséges mező. Az arra érdemes/Isten által kiválasztott személy álmában/látomásában egy kalászokkal teli búzaföld/egy virágokkal ékes mező/zöld legelő/pompás gyümölcsöskert jelenik meg.

DT: Vonyarcvashegy (Petánovics Katalin, 1997. 104–105.).

AF: Tiszaágtelek – 6 (Lettszövetség 2. XII/12., 15., XIII/11., XVII/3., XVIII/10., XXII/3.); Tiszaágtelek (Lettszövetség 3/131.).

ER: Szentmáté (Tatár Erzsébet Tímea, 2010. 171–173.).

SZ: Homoródalmás, Szolokma (Hiedelemszövegek Székelyföldről, 2015. 633–634., 634. – Gagy József gy., 1996); Hadikfalva (Bosnyák Sándor, 2004. 69.).

MO: Lészped (EA 6994/43. – Kovács Ágnes gy., 1952); Klézse, Lábnik (Bosnyák Sándor, 1980. 14., 14–15.); Pusztina – 2 (Virt István, 2001. 220.); Pusztina (Halász Péter, 2005. 54.).

N 85. A gyönyörűséges fák. Az arra érdemes/Isten által kiválasztott személy álomban/látomásban virágzó/gyümölcsötől roskadozó fákat lát.

DT: Öntés (MZA 71593. – Lackovits Emőke gy., 1969).

AF: Tiszaágtelek – 2 (Lettszövetség 2. X/28., XII/5.).

MO: Lészped (Kóka Rozália, 2006. 125–126.).

N 86. A magas hegy. Az Isten által kiválasztott személy látomásában egy magas hegyet pillant meg, ahonnét isteni erő árad/amit meg kell másznia.

DT: Vonyarcvashegy (Petánovics Katalin, 1997. 106.).

AF: Tiszaágtelek (Lettszövetség 2. XVII/6.); Tiszaágtelek (Lettszövetség 3/9.); Nagydobrony (Örökké való evangélium, 19.).

N 87. A látomásban megjelenő templom. Az Isten által kiválasztott személy álomban/látomásban egy fényes templomban látja önmagát/egy épülő templomot lát.

AF: Jászládány (Bálint Sándor, 1942. 117.; Uő, 1977. II. 183.); Tiszaágtelek (Lettszövetség 1. VI/5.); Tiszaágtelek – 3 (Lettszövetség 2. II/3., 8., XXIII/9.); Nagydobrony (Örökké való evangélium, 33.).

N 89. Az égi patrónus (A kolostorfőnök álma). A ferences kolostor főnöke álmában látja Szűz Mária kegyszobrát, és azt az üzenetet kapja, hogy ez a szobor

lesz Erdély patrónája. / Egy ferences szerzetes álmában égi utasítást kap, hogy miképpen győzhetik le másna a katolikus hit ellenségeit.

SZ: Csíksomlyó (Latkóczy Mihály, 1898. 149–150.).

ER: Gereblye (Magyar Zoltán, 2011a. II. 318.).

N 90. A mennyei pásttor. Az Isten által kiválasztott személy látomásában egy mennyei pásttort lát, aki legelteti a nyáját.

AF: Tiszaágtelek (Lettszövetség 2. II/8a.); Nagydobrony (Örökké való evangélium, 92.).

N 91. A mennyei galamb. Az Isten által kiválasztott személy látomásában egy égi üzenetet hozó fehér galambot/a Szentlelket jelképező fehér galambot/galambokkal teli fényes szobát lát.

FF: Hasznos (Kisfalusi János, 1995. 57.).

AF: Tiszaágtelek (Lettszövetség 2. IX/3.); Nagydobrony (Örökké való evangélium, 18.); Újgígyós (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 426–427.).

N 92. Az égi bárányok. Az arra érdemes/Isten által kiválasztott személy álomban/látomásban maga körül egy gyönyörű réten legelő juhnyáját/a folyóban fürdő fehér bárányokat lát.

DT: Vonyarcvashegy (Petánovics Katalin, 1997. 107.).

AF: Tiszaágtelek (Lettszövetség 2. XVIII/3.).

SZ: Sándoregyháza (Bosnyák Sándor, 1992c. 5.).

N 93. Látomásban megjelenő egyéb állatok. Az arra érdemes/Isten által kiválasztott személy álomban/látomásban különféle csodás állatokat lát (az országot jelképező fehér csikót/nyulat, amelynek nyomában piros rózsák nyílnak a hóban/különös, ismeretlen, sohasem látott állatokat/stb).

FF: Aldebrő (Császi Irén, 2005. 348.); Balassagyarmat (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 192. – Lengyel Ágnes gy.).

AF: Tiszaágtelek (Lettszövetség 1. VI/6.); Tiszaágtelek (Lettszövetség 2. II/6., VIII/21., 23., XIII/45., XXII/16.).

N 94. Az álomban látott gyógyulás. A gyógyíthatatlan betegségben szenvedő személy álmában isteni sugallat révén értesül arról, hogy az imái meghallgatásra találtak és meg fog gyógyulni/hogy mit kell tennie ahhoz, hogy meggyógyuljon.

DT: Tétsszentkút (Pesty Frigyes, 1864. Győr vármegye, 395.); Máriaremete (Poós Rezső, 1914. 8–9.); Boldogasszony (Horváth Athanzáz, 1926. 42.); Tétsszentkút (Szenhelyi-Molnár István–Mauks Márta, 1988. 120.); Tétsszentkút (Berecz Sándor, é. n. 189.); Tétsszentkút (Barna Gábor, 1990. 160.); Tapolca (Tóth József, 1991. 32.); Tétsszentkút (EA 24679/7. – Dömötör László gy., 1992); Tardos (Hála József–Kemecsi Lajos, 2002. 282–284.); Vízkelet (MZA 90633. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).

FF: Nagylóc (MZA 59819. – Nagy Zoltán gy., 1985); Alsócsitár (Magyar Zoltán, 2002. 49.); Szurdokpüspöki – 2* (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 182., 182–183.).

AF: Szabadka (Raj Rozália–Nagy István, 1995. 206.).

SZ: Gyimes (Bosnyák Sándor, 1982. 111.); Gyergyószentmiklós (EA 27257/8. – Gergely Katalin és Gergely Ildikó gy., 1995).

MO: Sztánfalva/Tatros (Domokos Pál Péter, 1987. 365. – Codex Bandinus, 1646–1648); Trunk (Csoma Gergely, 1993. 103.); Lészped, Pusztina, Trunk (Uő, 1993a. 17–19.); Trunk (KJNTA 918-02/9. – Peti Lehel gy., 2002).

N 95. A megálmodott halál. Az arra érdemes/Isten által kiválasztott személy isteni sugallatra megálmodja saját maga/mások halálának közeli bekövetkeztét/lelkének üdvözülését.

DT: Vágkirályfa (MZA 90662. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010).

FF: Herencsény (Limbacher Gábor, 1998. 204.).

AF: Szőreg (Grynaeus Tamás, 1991. 152.).

SZ: H. n. – 2 (Krizsa János, 1956. 267., 268. – Ürmösi Sándor gy., 19. század második fele); Istensegítség (Bosnyák Sándor, 1977. 218.); Gyimes: Sántatelek (Magyar Zoltán, 2003. 707–708.).

MO: Klézse (Pozsony Ferenc, 1991. 192.); Lészped – 3 (Kóka Rozália, 2006. 167–169.).

N 96. A látomásban látott terrorcselekmények. Az Isten által kiválasztott személy (a lézpedi szent leány) látomásban látja a világot megrengető terrorcselekmények bekövetkeztét (a 2001. szeptember 11-én a New York-i ikertornyokba becsapódó repülőgépeket/a spanyolországi vonatrobantást).

MO: Lészped – 2 (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 272–273., 273–274. – Peti Lehel gy., 2008).

→Modern mondák.

N 97. Az előre látott természeti katasztrófák. Az arra érdemes/Isten által kiválasztott személy álomban/látomásban látja a közelgő természeti katasztrófát/a természeti katasztrófa bekövetkeztét: a falut elpusztító tűzvészt/a hamarosan bekövetkező földrengést/a közelgő árvizet.

ER: Élesd (Bihari népmondák, 1995. 242. – Berecz István gy., 1980).

SZ: Józseffalva (Bosnyák Sándor, 1977. 217.).

MO: Lészped – 2 (Kóka Rozália, 2006. 52., 107.); Lészped – 3 (Peti Lehel, 2009. 701–703.; Uő, 2012. 106–107.); Lészped (Uő, 2012. 109.).

N 98. A nyugaton felkelő Nap. Az Isten által kiválasztott személy látomásában nyugatról jön fel a Nap, majd hatalmas fénnel bevilágítja a keleti tájat.

AF: Nagydobrony (Örökké való evangélium, 68.).

N 99. A látomásban látott végítélet. Az Isten által kiválasztott személy álomban/látomásban meglátja az eljövendő végítéletet/a végső háború borzalmait.

DT: Vonyarcvashegy (Petánovics Katalin, 1997. 107.).

AF: Kecskemét (Harsányi István, 1985. 194–195. – 1740); Jászapáti* (Töröcsik István, 2005. 59. – 20. század eleje); Furta (Grynaeus Tamás, 1991. 152–157.); Nagydobrony (Örökké való evangélium, 37.).

ER: Szilágynagyfalu – 2 (Bara Madarász Éva, 2003. 51–52., 55–56.).
 MO: Lészpéd (Kóka Rozália, 2006. 66–67.).

N 100. Egyéb vallásos témájú álmok és látomások (vegyes hagyományok).

DT: Báta (Kozta István–Kőhegyi Mihály, 1972. 12.); Vonyarcvashegy – 6 (Petánovics Katalin, 1997. 102–106.); Tardos – 2 (Hála József–Kemecsi Lajos, 2002. 279., 280.); Vága (MZA 90663. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010).

FF: Nagyvisnyó (MZA 62786. – Nagy Zoltán gy., 1986); Hasznos – 3 (Kisfalusi János, 1995. 32., 36., 63.); Magyarnándor – 2 (Limbacher Gábor, 1995. 139.); Herencsény, Karancskeszi, Szécsénke, Tar (Uő, 1998. 201–202., 204., 206–207.); Kisterenye – 43 (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 412–435.); Zsemlér (MZA 103066. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2015).

AF: Kecskemét (Harsányi István, 1985. 192–193. – 1740); Tiszadob (MOA 14086. – Szabó Lajos gy., 1968); Furta – 4 (Grynaeus Tamás, 1991. 152–157.); Nyürögd – 2 (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 490., 491.); Tiszaágtelek (Lettszövetség 1. VI/7–20.); Tiszaágtelek – 12 (Lettszövetség 2. I/4., II/2., 4., 11., VIII/18., 20., X/33., XII/9., XV/61., XVIII/21., XIX/7., XXV/3.); Tiszaágtelek – 10 (Lettszövetség 3/17., 25., 40., 46., 48., 51., 84., 95., 101., 104.); Tiszaágtelek – 5 (Lettszövetség 4/1–4., 18.); Dercen – 2 (Küllös Imola, 2009. 259. – Lettszövetség); Nagydobrony – 4 (Örökké való evangélium, 22., 98., 102., 104.); Nagydobrony (Sándor Ildikó, 2009. 293–294.); Kecskemét – 5 (Bereznai Zsuzsanna, 2017. 85–87.).

ER: Szókefalva (Fábián Gabriella, 2000. 76–77.); Szilágynagyfalu – 2 (Bara Madarász Éva, 2003. 69–70., 76.); Székelykocsárd (Keszeg Vilmos, 2004. I. 335.); Szentmáté – 2 (Tatár Erzsébet Tímea, 2010. 169–171., 173.); Rév (MZA 111622. – Magyar Zoltán gy., 2018).

SZ: Istensegítség*, Andrásfalva (Bosnyák Sándor, 1977. 216., 217.); Máréfalva – 2 (Gagyi József, 1998. 34., 35.); Oroszhegy – 2 (Harangozó Imre, 2001. 365., 367–368.); Csíkmenaság (Gyöngyössy Orsolya, 2017. 312–313.).

MO: Lészpéd, Forrófalva – 2 (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 319., 396., 399. – Csoma Gergely gy., 1998); Lészpéd (Uo., 314–316. – Csoma Gergely és Csobán Anna gy.); Lészpéd – 2 (Uo., 338., 339–340. – Bosnyák Sándor gy., 2000); Lészpéd – 6 (Kóka Rozália, 2006. 33., 53., 64–65., 67–68., 130–131., 164–167.); Lészpéd (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 162. – Peti Lehel gy., 2008).

P 1–90. ANGYALOK

P 1–10. A mennyország udvartartása

P 1. Isten udvartartása. Az Isten trónusához vezető lépcső két oldalán/a mennyei palota előtti téren angyalok kara zengi Isten dicsőségét.

AF: Kecskemét (Harsányi István, 1985. 193–194. – 1750); Tápé (Lele József, 1998. 250–251. – Bálint Sándor gy., 1960).

FF: Mezőkövesd (Fél Edit, 1993. 220.); Hasznos (Limbacher Gábor, 2000. 206–207. – jegyzőkönyv, 1947); Hasznos – 2 (Kisfalusi János, 1995. I 13., 28.).

SZ: H. n. (Krizsa János, 1956. 269. – Ürmösi Sándor gy., 19. század második fele); Istensegítség* (Bosnyák Sándor, 1977. 111.).

MO: Klézse, Lészped (Bosnyák Sándor, 1980. 61., 81–83.); Lészped – 2 (Moldován Domokos, 1993. 138., 143.); Lészped – 3 (Kóka Rozália, 2006. 23., 129., 168–169.).

P 2. Szűz Mária udvartartása. Szűz Mária angyalok társaságában jelenik meg/ angyalok tartják a feje fölül a mennyei koronát.

DT: Peremarton (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 263. – vallásos ponyva Bálint Sándor hagyatékából); Kebeleszentmárton (Gönc M. László, 2003. 34–35.).

FF: Szepsi (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 250–251. – pszichiátriai jelentés, 1961); Hasznos (Kisfalusi János, 1995. 51.).

AF: Beregújfalu (Penckóferné Punykó Mária, 1995. 294–296.).

ER: Szőkefalva (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 151. – Györfy Eszter gy.).

SZ: Csíkrákos (Latkóczy Mihály, 1898. 111.; Bálint Sándor, 1977. II. 14.); Csíksomlyó (P. Boros Fortunát, 1994. 70–71. – 1943); Csíkjenőfalva (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 133. – Pócs Éva gy.).

P 3. Jézus udvartartása. Jézus egy angyal/angyalok társaságában jelenik meg az Isten által kiválasztott személyek látomásában.

DT: Marcelháza (Manga János, 1962. 381–382. – Fél Edit gy., 1943).

FF: Hasznos – 2 (Kisfalusi János, 1995. 39., 54.).

AF: Tiszaágtelek (Lettszövetség 2. VI/6.).

P 4. Az oltáriszentséget tartó angyalok. A szentkút vizében az arra érdemesek égő gyertyákkal és angyalarcokkal körülvéve pillantják meg az oltáriszentséget. / Az égből alászálló oltáriszentséget két angyal tartja. / Az oltáriszentséget angyalok hozzák le az égből a szent életű személy számára.

FF: Karancsság (A karansági szent-kútnak eredete és valóságos története, 1866.); Karancseszki (Findura Imre, 1885. 202.); Hasznos – 2 (Kisfalusi János, 1995. 38., 51.).

KM: H. n. (HE, 12.).

P 5. Angyali seregek. Az arra érdemes/Isten által kiválasztott személy látomásában angyalok zászlós menetét/a levegőben szálló angyalok seregét pillantja meg. / A mennyország angyalai kilenc rendbe tagozódva több millió vannak.

KM: H. n. (Krizsáfánfia György látomásai, 1985. 143–144. – 1353).

DT: Mónosokor (EA 5792/17. – Irányi Lujza gy., 1963).

FF: Etes (MNAR HS 30201. – Kerényi Dániel gy., 1970–1975).

AF: Ugocsa vármegye (Komáromy András, 1893. 115–117. – 17. század vége); Tornya (Borbély Andor, 1924. 4.); Dávod (MNAR HS 3540, – Grynaeus Tamás gy., 1968); Tiszaágtelek – 3 (Lettszövetség 2. VI/5., X/29–31., XXI/9.).

ER: Szőkefalva (Györfy Eszter, 2012. 193.).

ER: Marosvásárhely (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 152–153. – Györfy Eszter gy.).

SZ: Oroszhegy (BBE MIK D-282/57. – Hajdó Hajnal Réka gy., 2008).

MO: Lészped – 2 (Bosnyák Sándor, 1980. 60., 81–83.).

P 6. A szárnyas angyalok. Az angyaloknak szárnyaik/tüzes szárnyaik vannak, és repülni tudnak.

DT: Törökkoppány (EA 20885/11. – Bősze Gábor gy., 1980).

FF: Etes (MNAR HS 30201. – Kerényi Dániel gy., 1970–1975); Mátraballa (Solymár József, 2004. 15.; Uő, 2007. 9.); Zsemleér (MZA 103064. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2015).

AF: Hajdúnánás* (Molnár József, 1938. 143.); Karcag (GYINMA 1414-76/28. – Krémer László és Hetyési Sándor gy., 1976); Tiszaágtelek – 4 (Lettszövetség 2. XII/8., 11–12., XVI/1.).

ER: Küküllőszéplak (KJNTA 1447-04/3. – Bartha Réka-Zsuzsanna gy., 2004).

SZ: Istenségsít – 2 (Bosnyák Sándor, 1977. 79.); Oroszhegy (BBE MIK D-282/57. – Hajdó Hajnal Réka gy., 2004); Csikborzsova (Zsigmond Győző, 2005. 42.).

MO: Lészped (Bosnyák Sándor, 1980. 60.); Pusztina (Peti Lehel, 2012. 180. – Bálint Sarolta gy.).

P 6.1. A hegycsúcsba akadt angyalszárny. Egy repülő angyal szárnya beleakad egy kimagasló hegycsúcsba. Ahová az angyalszárny tollai hullnak, ott az emberek a csodás jelenés emlékére várost alapítanak.

FF: Besztercebánya (Očenášová-Štrbová, Slavomira, 2010. 44.).

P 7. A fehér ruhás angyalok. Az angyalok hófehér ruhát hordanak, tetőtől talpig fehérben jelennek meg az emberek előtt is.

DT: Vágkirályfa (MZA 90665. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010).

FF: Bernecebaráti (Bakos Ákos, 1933. 4.); Kesznyéten (Galuska Imre, 1992. 102. – 1961); Maconka (Lammel Annamária–Nagy Ilona, 1995. 15. – Bosnyák Sándor gy., 1968); Hasznos – 4 (Kisfalusi János, 1995. 13., 39., 42., 51.).

AF: Szeged vidéke (Csefkó Gyula, 1929. 193–194.); Tiszaágtelek (Lettszövetség 2. VII/19.).

SZ: Istenségsít (Bosnyák Sándor, 1977. 79.); Gyimes: Templomszer (Antal Mária, 2004. 158.).

MO: Diószén, Lészped (Bosnyák Sándor, 1980. 11–12., 60.); Klézse (Pozsony Ferenc, 1991. 192.); Lészped (Kóka Rozália, 2006. 145–146.).

P 7.1. Egyéb angyali viseletek. Csak Szűz Mária angyalai vannak fehérben, az őrzőangyalok piros ruhát viselnek. / Vannak zöld és sárga ruhás angyalok is.
MO: Lészped (Bosnyák Sándor, 1980. 60.); Lészped (Kóka Rozália, 2006. 145.).

P 8. A láthatatlan angyalok. Az angyalokkal tele van a levegő, itt repkednek körülöttünk, de láthatatlanok. / Az angyalok fénylények, olyan szellemlények, akiket az emberek csak fénypontok formájában láthatnak.

ER: Rév (MZA 94455. – Magyar Zoltán gy., 2012).
SZ: Atyha (MNAR HS 3570. – P. Madar Ilona gy., 1968).
DT: Rádfalva (Kis-Halás Judit, 2008. 259.).
KM: H. n. – 2 (Kis-Halás Judit, 2008. 268.).
MO: Magyarfalu (Iancu Laura, 2013. 100–101.).

P 10. Angyali alakváltozások.

P 10.1. Galamb képében megjelenő angyal. Az angyalok fehér galambok/egyéb madarak alakjában jelennek meg.

DT: Lábod (MNAR HS 3573. – Mike Györgyi gy., 1959).
AF: Kapocsapáti (MNAR HS 10501. – Csiszár Árpád gy., 1967).
SZ: Csíkjénőfalva (Nagy Ilona, 2012. 814. – Jankus Kinga gy., 1996).

P 10.2. Ősz öregember képében megjelenő angyal. Egy ősz öregember képében megjelenő angyal figyelmezteti a főurat a megtérésre.

AF: Apagy (Szepesi Laczkó Máté, 1858. III. 64. – 17. század eleje; Toldy Ferenc, 1857. 70.; Réthly Antal, 1962. 121.).

P 11–20. Angyali hírnökök

P 11. Angyali hírvivők. Isten/az égiek angyalok által közlik üzeneteiket/kívánságukat az arra érdemes/kiválasztott emberekkel.

KM: H. n. (ST I. 5.; ST II. 5.; Ransanus, IX. 2–3.; Bonfini, 2.1.10.; Temesvári, 52.33–34.; VD, 1. kép); H. n. (ST III. 18–21.; Temesvári, 52.29–30.; EC, 497–498.; VD, 3. kép); H. n. (Némethy Lajos, 1901. 301.; Bálint Sándor, 1973. 108–109.).
DT: Pécsvárad (EA 6319/48. – Mándoki László gy.).
FF: Hasznos – 2 (Kisfalusi János, 1995. 47., 56.); Kiskovácsvágása (Magyar Zoltán, 2004c. 115–116.).
AF: Apagy (Szepesi Laczkó Máté, 1858. III. 64. – 17. század eleje; Toldy Ferenc, 1857. 70.; Réthly Antal, 1962. 121.); Püspöktele (Bálint Sándor, 1942. 22.); Szeged (Uő, 1983. 34–35.); Zagyarékas (Pócs Éva, 1964. 129.); Újkígyós (Harangozó Imre, 1990. 24.); Tiszaágtelek – 18 (Lettszövetség 2. II/12., III/13., IV/27–29., V/11., VII/10., VIII/26–27., X/2., 34., 37., 42., XI/2., 7., XII/1., XIV/1., XX/9., XXIII/2., 14.); Tiszaágtelek (Lettszövetség 3/3.); Nagydobrony – 9 (Örökké való evangélium, 2., 12., 34., 36., 40., 69., 75–76.).
ER: Aranyosgyéres (A magyarországi boszorkányság forrásai III., 2002. 343. – tanúkihallgatási jegyzőkönyv, 1803); Marossárpatak (BBE MIK Á-18/23. – Bíró Emma gy., 1948).
ER–SZ: H. n. (Dézsi Lajos, 1915. 439–444. – 1645).

SZ: Máréfalva (Gagy József, 1998. 37.).

MO: Lészpéd (Pozsony Ferenc, 1991. 187.); Lészpéd (Uő, 1998. 74.); Lészpéd (Bosnyák Sándor, 2000. 79.); Lészpéd (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 343. – Bosnyák Sándor gy., 2000); Lészpéd – 2 (Kóka Rozália, 2006. 27–28., 65.); Lészpéd* (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 297–298. – Peti Lehel gy.).

P 12. Az angyali üdvözet. Isten angyal által tudatja Szűz Máriával, hogy gyermeke fog születni. /Angyal tudatja az emberekkel Szűz Mária hamarosan bekövetkező földi megjelenését.

DT: Csatka (Takáts Márton, 1888. 2–3.); Pécsvárad (Lammel Annamária–Nagy Ilona, 1995. 136. – Mándoki László gy., 1958); Velem (Uo., 137. – Lammel Annamária gy., 1982).

SZ: Csíkborzsova* (Zsigmond Győző, 2005. 42.).

P 13. Az angyal által hozott mennyei levél. Egy angyal mennyei levelet hoz Istentől/egy szenttől az általa kiválasztott szent életű személy részére.

KM: H. n. – 2 (HE, 13., 15.).

AF: Püspöklele (Bálint Sándor, 1942. 22.); Tiszaágtelek – 2 (Lettszövetség 2. II/9–10., IV/26.).

MO: Lészpéd (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 337–338. – Bosnyák Sándor gy., 2000).

P 14. Az angyalok harsonája. A hírvivő angyalok trombitaszóval jelzik jöttüket/ébresztik fel az általuk felkeresett személyt.

FF: Znióvárálja (Zányi Kámán, 1886. 2.); Hasznos (Kisfalusi János, 1995. 30.).

AF: Tiszaágtelek – 2 (Lettszövetség 2. XI/7., XVI/1.).

→MZ V. P 30.

P 16. Az angyalok ajándéka.

P 16.1. Az angyalok által hozott oltáriszentség. Az angyalok ostyát hoznak a mennyből az Isten által kiválasztott szent életű személynek.

KM: H. n. (HE, 12.).

FF: Hasznos (Kisfalusi János, 1995. 38.).

→MZ V. P 4.

P 16.2. Az angyal által hozott kehely. Egy angyal a szenvedés kelyhét/két keresztelő poharat hoz az Isten által kiválasztott személy számára.

FF: Hasznos (Kisfalusi János, 1995. 35.).

AF: Tiszaágtelek (Lettszövetség 2. V/11.); Dercen (Küllös Imola, 2009. 258–259. – Lettszövetség).

P 16.3. Az angyal által hozott zöld ág. Egy angyal zöld olajágot hoz az Isten által kiválasztott személynek.

FF: Hasznos (Kisfalusi János, 1995. 48.).

AF: Tiszaágtelek – 2 (Lettszövetség 2. V/1., VIII/9–10.).

P 16.4. Az angyal által hozott liliom. Egy angyal liliomot hoz az Isten által kiválasztott személynek.

FF: Hasznos – 3 (Kisfalusi János, 1995. 32., 60–61.).

P 16.5. Az angyaltól kapott gyertya. Egy angyal gyertyát hoz Istentől az igehirdetésre kiválasztott személynek.

AF: Nagydobrony (Örökké való evangélium, 47.).

P 16.6. Az angyaltól kapott kőtáblák. Egy angyal három üres fehér kőtáblát és írószközt hoz Istentől az általa kiválasztott személynek, majd írásra és igehirdetésre szólítja fel.

AF: Nagydobrony (Örökké való evangélium, 34.).

P 16.7. Az angyaltól kapott kard. Szent Mihály arkangyal kardot hoz az Isten által kiválasztott személynek, hogy azzal harcoljon a keresztény hit érdekében.

FF: Hasznos (Kisfalusi János, 1995. 35.).

P 16.8. Az angyal által hozott kulcs. Egy angyal kulcsot (a mennyország kulcsát) hozza Szent Pétertől az Isten által kiválasztott személynek.

FF: Hasznos (Kisfalusi János, 1995. 34.).

P 16.9. Az angyaltól kapott aranytrombita. A gyermek Rákóczi jócselekedetei jutalmául egy védelmező aranytrombitát kap az előtte megjelenő angyaltól.

FF: Munkács (Gedeon Béla, 1941. 4.; Keresztély Balázs szerk., 1992. 82.).

P 16.10. Az angyal által kipótolt krajcárok. A vendéglőben ebédelő szentember csak fizetéskor veszi észre, hogy nincs nála elegendő pénz, egy angyal azonban megjelenik ott, és kifizeti a kocsmárosnak a hiányzó tizenkét krajcárt.

AF: Jászládány (Bálint Sándor, 1942. 13.).

P 16.12. Az angyal által hozott karácsonyfa. A karácsonyfát minden házhoz az angyal hozza.

FF: Mezőkövesd (Fél Edit, 1993. 219.).

ER: Magyarlapád (Gál Péter József, 2017. 278. – 1995); Küküllőszéplak (KJNTA 1447-04/3. – Bartha Réka-Zsuzsanna gy., 2004).

P 16.14. A visszautasított ajándékok. Az Isten által kiválasztott szent életű személy arra kéri az angyalokat, hogy ne vigyenek neki több ajándékot.

KM: H. n. (HE, 13.).

P 17. Az angyalok által hozott korona. A magyarok királyának (Szent István-nak/Szent Lászlónak/Mátyás királynak) angyalok hoznak az égből koronát/ angyalok koronázzák meg a Szent Koronával. / Isten mennyei koronát küld az általa kiválasztott személynek, és az angyalokkal megkoronáztatja őt. / Isten személyen teszi Szűz Mária fejére a mennyei koronát.

DT: Alsóőr (Pusztainé Madar Ilona, 1992. 80.).

FF: Hasznos – 3 (Kisfalusi János, 1995. 61., 63–64.).

→MZ III. A 26.

P 18. Az angyalok illata. Az angyalok látogatását követően kellemes illat marad a szobában.

KM. H. n. (HE, 13., 15.).

P 19. Az állat alakjában megjelenő angyali követ. Isten az angyalát szarvas képében küldi a földre, hogy a jelenés hatására templomalapításra készítse az általa kiválasztott előkelő személyeket. / Isten egy angyalt küld a vadászszenveldélyéről nevezetes kegyetlen úr elé, hogy a földesurat egy szakadékba csalogatva megszabadítsa a népet a zsarnoktól.

ER: Győróvásárhely (Havassy Miklós, 1851b. 1165., 1169.).

→MZ I. G 2. →MZ II. P 122.

P 20. A tisztító tűz angyalai. A tisztító tűzben az egyes helyeket víz választja el, amin az angyalok hajóval érkeznek a bűneiktől tisztuló lelkekhez, hogy számukra átadják az értük Isten nevében adott dolgokat.

MO: Lészped (Virt István, 2001. 104.).

P 21–30. A félelmetes angyal

P 21. A pokolba taszított Lucifer. Istent eredetileg négy főangyal veszi körül: Gábrriel, Mihály, Rafael és Lucifer. Lucifer a legszebb angyal közöttük, azonban elbízván magát, fellázad az Úristen ellen, aki legyőzi, és a pokolba száműzi őt és a pártjára állt bukott angyalokat. Azóta Szent Mihály arkangyal a főangyal a mennyországban.

DT: Velem (Lammel Annamária–Nagy Ilona, 1995. 13. – Lammel Annamária gy., 1982).

FF: Nógrádmegyer (Lammel Annamária–Nagy Ilona, 1995. 13. – Lammel Annamária gy., 1983).

AF: Szőreg, Temesközlőrincfalva (Kálmány Lajos, 1893. 29.).

ER: Nagymoha (AFAR Mg. 1582. I. d. – Faragó József gy., 1967).

SZ: Székelykeve (Lammel Annamária–Nagy Ilona, 1995. 14. – Lammel Annamária gy., 1983); Gyimes: Magyarc sügés (MZA 107987. – Takács György gy., 1994).

MO: Diószén, Lészped (Bosnyák Sándor, 1980. 15., 60.); Lészped (Moldován Domokos, 1993. 135–137.); Lészped (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 318–

319. – Csoma Gergely gy., 1998); Lészped (Uő, 2000. 80.); Magyarfalu – 2 (Iancu Laura, 2013. 108.).

P 22. A Paradicsomból kiűzött emberpár. Amiért Ádám és Éva megszegik Isten parancsolatát, egy kardos/lángpallosos/tüzes seprűs angyal (Szent Mihály/Gábrriel arkangyal) kiűzi őket az édenkertből.

AF: Magyararkanizsa (Kálmány Lajos, 1893. 33.).

SZ: Andrásfalva – 2, Józseffalva (Bosnyák Sándor, 1977. 44–45., 52., 217.); Andrásfalva (Bukovinai székely népmesék I., 1979. 172–173.); Istensegítség (Bosnyák Sándor, 2000. 53–54.); Andrásfalva (Uő, 2001b. 16–17.); Gyimes: Antalok pataka (Magyar Zoltán, 2003. 687.).

P 22.1. A Paradicsom őrei. A Paradicsom kapuját angyalok őrzik az utolsó ítéletig.

MO: Lészped (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 347. – Bosnyák Sándor gy., 2000).

P 24. Az ördögök ellenfelei. Az angyalok időről-időre megküzdenek a pokolbeli ördögökkel, és legyőzik/elűzik őket.

KM: H. n.* (Kis-Halás Judit, 2008. 264.).

AF: Tiszaágtelek (Lettszövetség 2. VII/17.).

SZ: Vargyas (MNA R 6/IV. 96. – Kisbán Eszter és Barabás Jenő gy., 1963); Gyimes: Sántatelek (Magyar Zoltán, 2003. 688.).

MO: Lészped (Kóka Rozália, 2006. 72–75.).

P 25. A pogányok ellenfelei. Egy angyal/Szent Mihály arkangyal/Gábrriel arkangyal lángpallossal a kezében megjelenik a községre támadó tatárok/törökök előtt/a tiszteletére szentelt templom tetején/a kegytemplom oltárán, mire a természetfeletti hatalom láttán megfutamodik az ellenség. / A gyergyói székelyekre támadó tatárokat egy Isten által küldött angyal segít legyőzni.

AF: Tápé (MFMNA 409-1972/37. – Lele József és Waldman József gy., 1972); Tápé (Bálint Sándor, 1977. II. 324.); Arad (KJNTA 259-98/51. – Magyar Etelka gy., 1998).

SZ: Gyergyó (Orbán Balázs, 1869. II. 116.; KJNTA 67-96/1. – Ferentzi György gyergyószentmiklósi lelkész kézírata nyomán).

P 26. A büntető angyalok.

P 26.1. Az angyalok által üldözött bűnösök. Álmában egy ember a falu templománál jár, ahonnét szép éneklést hall. Amikor betekint a templomba, az Úristent látja a prédikálószékből, mellette pedig Jézust a pap székében. Isten megszólal dörgedelmes hangon, és arra utasítja a kíséretét, hogy tisztítsák meg a szent hajlékot a gonoszoktól, mire Jézus elindul, és rámutat többekre a padokban, akiket az angyalok haragosan kitaszigálnak a templomajtón. Egy évre rá a kolerajárványban éppen azok az emberek halnak meg, akiket az angyalok a templomból kipenderítettek. / Egy angyal addig üldözi a macska képé-

ben kísértő bűnös embert, amíg az össze nem roskad, majd a nyelvét és testét a lángpallossal összedarabolja. / A templomkerülő ember lelkét angyalok viszik a pokolba.

SZ: H. n. (Krizsa János, 1868. 82–84.; Uő, 1956. 269.; Uő, 2013. 522. – Ürmösy Sándor gy., 19. század második fele).

DT: Csáktornya (Kőváry Ottó, 1914. 11.).

FF: Ipolydamásd (EA 15445/16. – Korcsmáros László gy., 1950).

P 26.2. Az angyalok által lerombolt aranytemplom. A bűnössé vált község színaranyból épült templomát angyalok rombolják le, majd összezúzott porát szétszórják a vidéken.

DT: Vajka (Ruff Andor, 1928/1938. 27.).

P 27. A búzakaralász megrövidítése. Isten a nagyravágyó embereket azzal bünteti, hogy elküldi az angyalait a földre, és általuk a búzakaralászt annyira megrövidíti, hogy alig marad néhány szem a végében.

DT: Hegysúr (MZA 90666. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).

→Eredetmagyarázó mondák.

P 29. A halál angyala. Szent Mihály a halál angyala, aki megjelenik minden ember halálos ágyánál, és az ember nyakát kaszával elvágja. Azért kell Szent Mihályhoz imádkozni, hogy amikor elérkezik az ember utolsó órája, az arkangyal ne csontváz, hanem angyali formájában jelenjen meg, mert akkor a haldokló békességben távozik el.

SZ: Andrásfalva – 2 (Bosnyák Sándor, 1977. 147.); Gyimes: Hidegség pataka (Uő, 1982. 150.); Józseffalva (Uő, 1991. 609.); Gyimes: Bükkhavas pataka (MZA 383. – Magyar Zoltán gy., 1996.); Andrásfalva (Bosnyák Sándor, 1998. 56.); Gyimes: Antalok pataka, Bükkhavas pataka – 2 (Magyar Zoltán, 2003. 687–688.); Gyimes: Templomszer* (Antal Mária, 2004. 158.); Gyimes: Magyarcsügés, Áldomás pataka (Takács György, 2015. 756., 757.).

MO: Diószén, Klézse – 3, Lujzikalugar, Lábnik (Bosnyák Sándor, 1980. 112., 220.); Szabófalva (Harangozó Imre, 2001. 65–66.; Uő, 2010. 45–46. – 1994); Lujzikalugar* (Harangozó Imre, 2010. 49–51. – 1996); Jugán (Csoma Gergely, 2000. 77.); Klézse (Bosnyák Sándor, 2001b. 35.); Lészpéd – 4 (Peti Lehel, 2012. 167–169. – Papp Éva és Sebestyén Emese gy., 2001); Lészpéd (Uo., 167. – Vajda András és Szabó Csilla gy., 2001); Trunk (Peti Lehel, 2004. 54.); Pusztina (Halász Péter, 2005. 311.); H. n. (Tánczos Vilmos, 2008a. 172.); Jugán, Pusztina – 2, Zöldlonka (Harangozó Imre, 2010. 47., 49., 51–53.); Lészpéd – 5, Szabófalva (Peti Lehel, 2011. 45–47.; Uő, 2012. 167–169.); Magyarfalu (lancu Laura, 2013. 106.).

P 29.1. Az angyalvászson. A halál beálltát követően Szent Mihály arkangyal a haldokló fejéhez/az ajtókeretre függesztett hófehér színű angyalvászsonba törli meg a kaszáját, hogy letörölje róla a vért. Ezért szokás a Szent Mihály által összevérezett vásznat kimosni, az összevérezett falakat kimeszteni, még akkor is, ha a halott kórházban vagy balesetben halt meg.

MO: Lábnik* (Bosnyák Sándor, 1980. 50.); Szabófalva, Jugán – 2 (Csoma Gergely, 2016. 648–649. – 1990–1992); Szabófalva (Harangozó Imre, 2001. 65–66.); H. n. – 3 (Virt István, 2001. 46–47.); Szabófalva (Halász Péter, 2005. 323.); Lészped (Peti Lehel, 2012. 168.).

P 30. A végítélet angyalai. A világ végezetén egy angyal/Szent Mihály arkangyal/ az angyalok megfűjják a harsonát, és szörnyű kataklizmák közepette elpusztul a világ, majd kezdetét veszi az utolsó ítélet. / Az angyali seregek egy végső csatában megütköznek a pokol erőivel, és legyőzik őket.

DT: Ják (Lammel Annamária–Nagy Ilona, 1995. 291. – Lammel Annamária gy., 1983).

FF: Znióváralja (Zányi Kálmán, 1886. 2.).

AF: Nagysárrét (Végh József, 1944. 61.).

ER: Aranyosszék (Jankó János, 1893. 258.).

SZ: Gyimes: Bükkhavas pataka (Magyar Zoltán, 2003. 589.).

→MZ V. P 65.1.

P 31–50. A földre szállt angyalok (Az angyal emberi természete)

P 31. Az angyalok lajtorjája. Az angyalok egy az égből a földre érő hosszú létrán járnak-kelnek a két világ között/ereszkednek le rajta a földre (a csíksomlyói Kissomlyó hegyének a tetejére).

SZ: Csíksomlyó (MZA 52496., 102917. – a Salvator-kápolna déli külső falának felirata, 1734); Csíksomlyó (Szentiváni Mihály, 1986. 138. – 1837); Csíksomlyó (Nemzeti Társalkodó, 1840. II. 5.); Csíksomlyó (Kőváry László, 1852. 229.; Uő, 1853. 38.; Uő, 1853b. II. 72.; Uő, 1857. 107.; Uő, 1866. 300.); Csíksomlyó (Benkő Károly, 1853. 77.); Csíksomlyó (Hunfalvy János, 1864. III. 110.); Gyimes: Rakottyás (Bálint Sándor, 1992a. 22.); Csíksobotfalva (MZA 52503. – Kádár Kincső gy., 2006).

MO: Lujzikalugar – 2 (MZA 66517., 66523. – Miklós Zoltán és Ilyés Sándor gy., 2001).

→MZ V. A 7.3.

P 33. Az angyalok éneke. Az angyalok mennyei énekét az év bizonyos napjának éjjelén/éjfélájában meg lehet hallani. / A szerencsés/arra érdemes ember fültanúja a levegőben repülő/földre szállt angyalok csodálatos szépségű énekének. / Az angyali éneklésről/jelenésekről nevezetes helyek: az andocsi kolostor, a bakonybéli kolostor, Mátraverebély-Szentkút, a Zobor-hegyi Zsibrice nyerge, a Karancs hegye, a zselői Angyalrét, az Áji-hegy, a sároszsepi kastély kápolnája, az ipolyfödemesi szentkút, Pálósszentkút, a nagykőrösi Boldogasszony-halom, a máriaradnai kegytemplom, a csíksomlyói Kissomlyó hegye, a gyimesi Széphavas teteje, a gyimesi Hosszúhavas teteje, a Tatos-völgyi/sztánfalvi Szent Kozma és Szent Damján-kápolna stb.

KM: H. n. (Bálint Sándor, 1977. II. 268.).

DT: Andocs (EA 16161/2. – az andocsi ferences rendház alapítólevele, 1719); Budakeszi* (Bednár György, 2017. 11. – 1748); Andocs (Lévay Mihály, 1934. 355. – Wolkra Ottó János püspök feljegyzése, 1819); Bakonybél (Rómer Flóris, 1860. 2.); Andocs (Paulovits Sán-

dor, 1930. 5–6.); Andocs (Lévay Mihály, 1934. 355.); Szlavónia (MZA 99670. – Szendrey Zsigmond és Szendrey Ákos kéziratos gy.); Mónosokor EA 5792/17. – Irányi Lujza gy., 1963); Andocs (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 20.); Andocs (MZA 90867. – Magyar Zoltán gy., 1996); Zsitvabesenyő (MZA 97034. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013).

FF: Mátraverebély-Szentkút (Szentmihályi Mihály, 1797. 47–48.; OSZK K Fol. Hung. 2378/37. – Lencsés Kornél feljegyzése, 1840 k.; Chinorányi Ede, 1929. 28. – 1720); Miskolc vidéke (A tengeri kisasszony, 2006. 234. – Csaplár Benedek gy., 1853); Torna (Wlislockiné Dörfler Fanni, 1895. 43.); Gömör vármegye (Elek Zoltán, 1896. 286.); Penc – 2 (EA 12164/4., 7. – Gerengay Pál gy., 1922–1955); Zoborvidék (Mártonvölgyi László, 1941. 118.); Karancslapujtő – 3 (Hetény János, 2000. 64. – 1952); Kesznyéten (Galuska Imre, 1992. 102. – 1961); Etes (HS 30201. – Kerényi Dániel gy., 1970–1975); Zsély – 5 (MZA 88944–88948. – Danczi Lajos gy., 1975); Szuhafő (GA 174/17. – Zsadányi Tünde gy., 1979); Gömörnánás (GA 780/17. – Mogyorósi Sándor gy., 1985); Kolon (MZA 1155. – Bosnyák Sándor gy., 1986); Hont, Kelemér, Letkés, Nagycséc, Pásztó (MZA 6830. – Bosnyák Sándor gy., 1980-as évek); Palócföld, Hasznos (Lengyel Ágnes–Limbacher Gábor, 1997. 103., 114.); Áj (MZA 315. – Magyar Zoltán gy., 1997); Herencsény (Limbacher Gábor, 1998. 204.); Áj (Magyar Zoltán, 2001a. 290.); Kolon (Uő, 2002. 188. – Bosnyák Sándor gy.); Galábocs (MZA 25428. – Varga Norbert gy., 2003); Herencsény (Magyar Zoltán, 2004b. 174.); Kál (Császi Irén, 2005. 347. – Berényi Andrásné gy.); Feldebrő (Uo., 347–348.); Kőhidgyarmat – 2 (MZA 1584., 83745. – Magyar Zoltán gy., 2006, 2007); Sárosizsép* (Szekrényessy Attila, 2007. 64.); Bajta, Gyerk, Ipolyfödemes, Ipolykiskeszi (MZA 89941., 89947., 84037., 89946. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010–2011).

AF: Szeged vidéke (Csefkő Gyula, 1929. 193–194.); Kiskunfélegyháza/Pálösszentkút (Paulovits Sándor, 1930. 55–56.); Szakmár (Eckert Irma, 1937. 34.); Petőfiszállás (Pál Kálmán, 1941.); Petőfiszállás (Bálint Sándor, 1944. 8.); Nagykőrös (AJMA 240-70/15. – Balanyi Béla gy., 1960); Dávod (MNAR HS 30202. – Grynaeus Tamás gy., 1968); Szentes* (MNAR HS sz. n. – Füsti Molnár Bálint gy., 1970); Pálösszentkút (Bálint Sándor, 1980. 400.); Tiszaágttelek (Lettszövetség 2. XII/8.); Tiszaágttelek (Lettszövetség 3/9.).

AF–ER: Máriaradna – 2 (Világos Berkes-hegy, 1796. 42., 43–44.); Máriaradna (Dugonics András, 1810. 58–60.); Máriaradna (Lévay Mihály, 1934. 384.).

SZ: Csíksomlyó (MZA 52496., 102917. – a Salvator-kápolna déli külső falának felirata, 1734); Csíksomlyó (Benkő Károly, 1853. 77.; Kövály László, 1866. 300.); H. n.* (Krizsa János, 1956. 269. – Ürmösi Sándor gy., 19. század második fele); Andrásfalva* (MNAR HS 3535. – Sebestyén Ádám gy., 1959); Gyimes: Rakottyás (Bosnyák Sándor, 1992a. 22.); Szépvíz (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 63.; Gál Péter József, 2017. 109.); Gyimes: Barátos (Magyar Zoltán, 2003. 706.); Csíkcsobotfalva (MZA 52503. – Kádár Kincső gy., 2006).

MO: Sztánfalva/Tatros (Domokos Pál Péter, 1987. 364. – Codex Bandinus, 1646–1648); Tatros (Moldvai csángó-magyar okmánytár 1467–1706 II., 1989. 481., 482–483. – Bernardo Valentini da Perugia konventuális ferences misszionáriusnak és Somfai Miklósnak, a csíksomlyói kolostor gvardiánjának jelentése, 1651); Lészped (Faragó Laura, 2014. 67. – Domokos Pál Péter gy., 1970); Diószén (Bosnyák Sándor, 1980. 61.); Lujzikalugar (KJNTA ltsz. n.; MZA 66523. – Miklós Zoltán és Ilyés Sándor gy., 2001).

P 33.1. Az angyali énekszó ideje.

P 33.1.1. A karácsonyéjjeli énekszó. Az angyalok énekét karácsony éjjelén/az éjféli mise idején lehet meghallani.

DT: Szlavónia.

FF: Áj, Gyerk, Gömör megye, Miskolc vidéke, Szuhafő, Torna.

AF: Dávod.

P 33.1.2. A nagypénteki énekszó. Az angyalok énekét nagypéntek hajnalán lehet meghallani.

FF: Penc.

P 33.1.3. A Szent Iván-napi énekszó. Az angyalok énekét Szent Iván éjjelén lehet meghallani.

FF: Zoborvidék.

P 33.1.4. A Nagyboldogasszony-napi énekszó. Az angyalok énekét Nagyboldogasszony napjának hajnalán/Nagyboldogasszony napján alkonyat után lehet meghallani.

FF: Mátraverebély-Szentkút.

AF–ER: Máriaradna.

SZ: Gyimes: Barátos.

P 33.1.5. A Kisboldogasszony-napi énekszó. Az angyalok énekét Kisboldogasszony napjának hajnalán lehet meghallani.

KM: H. n.

FF: Palócföld.

AF–ER: Máriaradna.

P 33.1.6. Az apostolok ünnepein hallható énekszó. Az angyalok énekét Szűz Mária és az apostolok ünnepein lehet meghallani.

AF–ER: Máriaradna.

P 33.1.7. A hétévente hallható énekszó. Az angyalok énekét csak hétévente lehet meghallani.

FF: Kesznyéten.

P 33.2. Az angyali ének meghallásának feltételei. Az angyalok énekét csak a tiszta lelkű emberek hallhatják meg. / Ha az ember az éjféli misére szóló harangozáskor kisépri a házát, a szemetet kiviszi a szabadba és rááll, hallani fogja az angyalok énekét. / Aki karácsony éjjelén éjfélkor kimegy a temetőbe, és ott elmond egy Miatyánkot, meghallja az angyalok énekét.

FF: Miskolc vidéke (A tengeri kisasszony, 2006. 234. – Csaplár Benedek gy., 1853); Torna (Wlislockiné Dörfler Fanni, 1895. 43.); Gömör vármegye (Elek Zoltán, 1896. 286.); Zoborvidék (Mártonvölgyi László, 1941. 118.).

P 33.3. Az angyali énekek. Az angyalok az egyházi énekeskönyv legszebb zsol-tárait, szenténekeit (50. zsol-tár/Boldogasszony anyánk/Máriát dicsérni, hívek, jöjjetek/Mennyből az angyal/stb.) éneklük. / Az angyalok énekét meghalló szerencsés ember pontosan, szöveghűen fel tudja idézni később is, hogy melyik egyházi éneket énekeltek az angyalok.

FF: Mátraverebély-Szentkút (Chinorányi Ede, 1929. 28.); Karancslapujtó (Hetény János, 2000. 64. – 1952); Kesznyéten (Galuska Imre, 1992. 102. – 1961); Etes (MNAR HS 30201. – Kerényi Dániel gy., 1970–1975); Zsély – 3 (MZA 88948., 88946., 88947. – Danczi Lajos gy., 1975); Gömöránás (GA 780/8. – Mogyorósi Sándor gy., 1985); Herencsény (Magyar Zoltán, 2004b. 174.); Kőhídgyarmat – 2 (MZA 1584., 83745. – Magyar Zoltán gy., 2006, 2007).

AF: Dávod (MNAR HS 30202. – Grynaeus Tamás gy., 1968).

P 33.3.1. A megrendelt temetési ének. Egy evangélikus férfi, aki éjjel a falu határában járva meghallja az angyalok énekét, hazaérkezve megtanítja az előénekes asszonyoknak a hallott éneket, és azt kéri, hogy majd a temetésén is azt énekeljék. Amikor meghal, valóban azzal az énekkel búcsúztatják el (katolikus énekkel az evangélikus embert).

FF: Zsély (MZA 88947. – Danczi Lajos gy., 1975).

P 33.4. Az angyali énekszó tabuja. Aki meghallja az angyalok énekét, nem szabad, hogy elmondja másnak, hogy mit énekeltek. Aki így tesz, többet valóban nem hallja már meg életében a gyönyörű mennyei énekszót.

FF: Kesznyéten (Galuska Imre, 1992. 102. – 1961); Bajta (MZA 89941. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).

P 35. Az angyalok muzsikája. Az angyalok mennyei muzsikáját bizonyos időközönként meghallják az arra érdemes, tiszta lelkű emberek.

DT: Mosonújfalu (Ruff Andor, 1928/1938. 57.).

FF: Zoborvidék (Mártonvölgyi László, 1941. 118.); Kolon (MZA 1155. – Bosnyák Sándor gy., 1986).

ER: Kalotaszeg (Jankó János, 1892. 188.).

SZ: Csíkrákos (Hiedelemszövegek Székelyföldről, 2015. 640. – Gagy József gy., 1993).

P 36. Az angyalok tánca. A falu határában a szőlőhegyen olykor angyalokat lehet látni táncolni. / Aki feltekint a megnyíló égboltra, látja, amint sok kis angyal táncol ott. Az a lány, aki szemtanúja ennek, egész életében szerencsésé válik. / A Holdban angyalok táncolnak Dávid király körül.

AF: Sárrétudvari (P. Madar Ilona, 1967. 160–161.); Hajós – 2 (Schön Mária, 2005. 158., 158–159.; Wicker Erika–Knipl István, 2005. 43.).

ER: Kolozs vármegye (Versényi György, 1901. 319.).

P 38. Az angyalok miséje. A templomban/a kápolnában az angyalok miséznek egy már régen meghalt pap részvételével. Az a földi halandó, aki véletlenül szemtanúja a csodás eseménynek, a hitében megerősödve/félelemmel eltelve távozik onnan.

FF: Sárosiszip (Szekrényessy Artila, 2007. 64.); Ipolyfödemes (MZA 84037. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010).

MO: Pokolpatak* (EA 2275/133. – Diószegi Vilmos gy., 1951); Diószén (Bosnyák Sándor, 1980. 61.); Lujzikalugar (KJNTA ltsz. n.; MZA 66523. – Miklós Zoltán és Ilyés Sándor gy., 2001).

P 39. Az angyalok körmenete. A környékbeli lakosok a Mária-fa/a kegytemplom/kegykápolna körül éjjelente csodás fényű fátylós körmeneteket látnak: az angyalok processzióját.

DT: Budakeszi* (Bednárík György, 2017. 11. – 1748).

AF–ER: Máriaradna (Világos-Berkes-hegy, 1796. 41–43.); Máriaradna (Dugonics András, 1810. 81–85.).

MO: Sztánfalva/Tatros (Domokos Pál Péter, 1987. 364. – Codex Bandinus, 1646–1648); Tatros (Moldvai csángó-magyar okmánytár 1467–1706 II., 1989. 481., 482–483. – Bernardo Valentini da Perugia konventuális ferences misszionáriusnak és Somfai Miklósnek, a csíksomlyói kolostor gvardiánjának jelentése, 1651).

P 41. Az angyalok építményei. Az angyalok templomot/várat/egyéb földi épületet építenek/szállítanak át egy másik helyre.

→MZ I. F 26. →MZ II. G 41.

P 42. Angyalok által hozott kultúrjavak.

P 42.1. Angyalok által hozott harang. Angyalok hozzák a templom harangját, de a vártorony órájának éjjeli ütését hallva ijedtükben elejtik azt, és a harang a földbe süllyed.

AF: Karcsa (Tarnóczy Tivadar, 1887. 9.); Pap/Kisvárda (EA 605/58. – Hubay Győző gy., 1915).

→MZ V. F 5.

P 42.2. Angyalok által hozott szentségtartó. Angyalok hozzák a levegőben a falu templomába a szentségtartót.

FF: Kolon (Magyar Zoltán, 2002. 188. – Bosnyák Sándor gy.).

P 42.3. Angyalok által hozott kegyszobor. A kegyszobrot (az andocsi/a segesdi/a csíksomlyói Mária-szobrot) angyalok hozzák/viszik vissza a megtalálási helyére.

DT: Andocs (Somogy megye földrajzi nevei, 1974. 238.); Segesd (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 264.); Nemeshetés (<http://hu.wikipedia.org/wiki/Nemeshetes> – utolsó letöltés: 2013. 11. 17.).

MO: Csíkfalu (Fosztó László, 1999. 104.).

P 43. Angyal által fakasztott forrás. A györgyfalvi Falu kútját/a bágyi Angyalcsorgót egy angyal/Gábrriel arkangyal fakasztja (a kardját a földbe szúrva) ajándékképpen az ott élő emberek számára. / Egy virágzó barackággal angyal mutatja meg egy kisfiúnak a forrás helyét.

ER: Györgyfalva (MTA NTI K 648/5–6. – Dóczyiné Berde Amál gy., 1930-as évek); Györgyfalva (Antal József, 2005. 7–8.).

SZ: Bágy (Kósa László, 1983. 19.).

DT: Besence (Muszty László, 1959.).

P 44. Az angyalok köténye (Az angyalok által elejtett kő). Az angyalok a templom/a vár építéséhez szállítják a kötényükben a levegőben a követ, egyikük azonban véletlenül/a kakas kukorékolásakor elejti azt, és a kő azóta is ott van a jáki templom előtt/a falu határában/a Fekete-Körös partján. / Az angyalok a föld teremtése közben összeszólalkoznak, és egyikük a kötényéből elpotyogtatja a földet. Ahová a rögök lehullnak, ott egy-egy halom keletkezik.

DT: Gencsapáti (Bárdosi János, 1963. 215.).

FF: Magyarhegyemeg (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 115.).

ER: Belényesújlak (MZA 1774. – Magyar Zoltán gy., 2008); Belényesújlak (Magyar Zoltán, 2011a. II. 486.).

SZ: Firtosváralja (EA 24231/63–64. – Gagy József gy., 1978).

AF: Szarvas (EA 19933/19. – Szuromi Józsefné gy., 1978).

P 46. Az angyalok pihenése. Az andocsi kegykápolnát/a búcsúszentlászlói kegy-szobrot szállító angyalok útjuk során több helyen is megpihennek. / A guszonai templomot építő angyalok a falu feletti dombon látható nagy kőre ülve pihennek meg. / Az angyalok karácsony böjtjén megpihennek/karácsony éjszakáján a földre hintett szalmán pihennek.

DT: Andocs (Eperjessy Ernő, 1996. 196. – 1973); Andocs (Barna Gábor, 1990. 27–28.); Nemeshetés (<http://hu.wikipedia.org/wiki/Nemeshetes> – utolsó letöltés: 2013. 11. 17.).

FF: Osgyán (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 114.).

P 47. A fürdőző angyalok. A kolostor mellett fakadó forrás vizébe jár fürödni Szent Mihály és Gábrriel arkangyal. / A földrengés következtében keletkezett szentkút (az iváni Káponai-forrás) vizébe minden nap éjfélkor egy angyal jár fürödni, s ezért ekkor földi halandó nem közelítheti meg a helyet.

DT: Sárengrád (Nagy Miklós szerk., 1867. I. 278.); Iván (EA 16338/12. – Varga Borbála gy., 1969).

P 49. A viszálykodó angyalok. Mennydörgéskor az angyalok verekszenek, ilyenkor az ő kardjuk csattogása hallatszik. / Az angyalok háborújakor a vesztes csapat menekülése közben futtában felveri a port, abból keletkezik a Tejút. / Az angyalok viszálykodása közepette a kötényükből elhullajtott földből halmok keletkeznek.

FF: Patak (MNT VII.; MZA 64217. – Tarnai Béla gy.).
 AF: Ohat (EA 6319/47. – Mándoki László gy., 1958); Szarvas (EA 19933/19. – Szuromi Józsefné gy., 1978).
 →MZ V. P 82.5.

P 50. Egyéb hagyományok.

P 50.1. Az angyalok számócaszedése. A számócat Keresztelő Szent János napjáig az angyalok szedik, csak utána szabad szedni az embereknek.

FF: Kesznyéten (Galuska Imre, 1992. 103. – 1961).

P 51–60. Az őrzőangyal

P 51. Az őrzőangyal társasága. Mindenkinék van egy láthatatlan őrzőangyala, aki vigyáz rá. Az őrzőangyal az ember vállán ül/a háta mögött áll/élete minden percében vele van, próbálja megóvni minden veszélytől és ördögi kísértéstől.

KM: H. n. (Kis-Halas Judit, 2008. 268.).

DT: Baranya megye (Berze Nagy János, 1940. III. 347–348.); Zsigárd (MZA 90667. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).

FF: Mezőkövesd (Fél Edit, 1993. 229.); Kisterenye (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 413.); Szob (MZA 110199. – Magyar Zoltán gy., 2017).

AF: Doroszló* (MNAR HS ltsz. n. – Kovács Endre gy., 1982); Tiszaágtelek – 2 (Lettszövetség 2. XI/3., 6.); Hajós – 3 (Bereznai Zsuzsanna–Schön Mária, 2013. 107., 708.).

ER: Felsőbánya (Magyar Zoltán szerk., 2010. 153. – Balla Katalin gy.); Szilágynagyfalu – 2 (Bara Madarász Éva, 2003. 59., 64–65.); Magyarókerke* (Magyar Zoltán, 2004a. 255.); Kárásztelek (MZA 98046. – Magyar Zoltán gy., 2013).

SZ: Istensegíts (Bosnyák Sándor, 1977. 79.); Józseffalva (Uő, 2004. 60. – 1980-as évek); Csíkszenttamás (MNAR HS ltsz. n.; MZA 111639. – Pócs Éva gy., 1996).

MO: Klézse, Lészpéd (Bosnyák Sándor, 1980. 60.); Magyarfalu (Lammel Annamária–Nagy Ilona, 1985. 57–58.; Uők, 1995. 24. – Lammel Annamária gy., 1983); Szabófalva (Tánczos Vilmos, 1999.); Lészpéd (Bosnyák Sándor, 2000a. 87.); Klézse (Bosnyák Sándor, 2004. 68.); Pusztina (Halász Péter, 2005. 408.); Lészpéd (Kóka Rozália, 2006. 72–75.); Lészpéd (Peti Lehel, 2008. 176–177.; Uő, 2008b. 544–545.); Lészpéd (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 273. – Peti Lehel gy., 2008); Lészpéd (Peti Lehel, 2012. 168.); Magyarfalu – 5 (Iancu Laura, 2013. 99., 101–103., 105.).

P 51.1. Az őrzőangyal kinézete. Az arra érdemes szent életű személy megláthatja az őrzőangyalát. A lészpedi szent leány őrzőangyala kék szemű, hosszú hajú, fehér arcú fiatal férfi, aki piros/rózsaszín/világoskék ruhában jelenik meg.

MO: Lészpéd (Bosnyák Sándor, 1980. 60.); Lészpéd (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. – Peti Lehel gy., 2008); Lészpéd (Peti Lehel, 2012. 168.).

P 52. Az angyali kíséret. Az őrzőangyal a gondjára bízott személlyel tart mindenhová, aki érzékelve a jelenlétét, a tanácsát kéri/társalog, kommunikál vele.

KM: H. n. (Kis-Halas Judit, 2008. 268.).

FF: Szurdokpüspöki (Lengyel Ágnes–Limbacher Gábor, 1997. 14–15.).

AF: Bag (Bosnyák Sándor, 2001. 58.).

SZ: Istensegítség (Bosnyák Sándor, 1977. 79.).

MO: Lészpéd (Moldován Domokos, 1993. 131–146.; Álmodások és látomások a 20–21. századból I., 2009. 326–332.); Lészpéd (Álmodások és látomások a 20–21. századból I., 2009. 341. – Bosnyák Sándor gy., 2000); Lészpéd – 8 (Kóka Rozália, 2006. 20–22., 66., 69–71., 164–167., 180–181.); Lészpéd (Peti Lehel, 2008. 176–177.).

P 53. Az imádság angyala. Az őrzőangyal/Szent Mihály vallásos életvitelre/a másokért való imádkozásra biztatja a felügyeletére bízott személyt, aki imái révén öngyilkosságot fontolgató embereket/a purgatóriumban szenvedő lelkeket is megment az örök kárhozattól. / Az őrzőangyal sír, ha lefekvés előtt nem imádkoznak hozzá.

AF: Zagyvarékas (Pócs Éva, 1964. 129.).

FF: Herencsény (Lengyel Ágnes–Limbacher Gábor, 1997. 100.; Limbacher Gábor, 1998. 203.).

MO: Pusztina (Halász Péter, 2005. 408.); Lészpéd – 4 (Kóka Rozália, 2006. 66., 69–71., 167., 180–181.).

P 54. Az angyal tanítása. Az őrzőangyal az evangélium mélyebb ismeretére tanítja a felügyeletére bízott személyt/a tudós gyógyítót tájékoztatja a beteg orvoslásának módjáról/a tudós jövődőlőnek a fülébe súgja/prófécia gyanánt közli vele a jövőbeni történéseket.

DT: Rádfalva (Kis-Halas Judit, 2004. 300.); Vágfarkasd (MZA 90668. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).

FF: Nógrád megye (Limbacher Gábor, 1994. 207.).

AF: Tiszaágtelkek – 3 (Lettszövetség 2. IV/25., XI/3., 6.); Szilágypér (Magyar Zoltán, 2012c. 200. – Tolnai Sárka gy., 2007); Szilágypér – 2 (Magyar Zoltán, 2012c. 199., 200.).

SZ: Márafalva (Gagy József, 1997. 53.; Uő, 1998. 45.; Hiedelemszövegek Székelyföldről, 2015. 469. – Gagy József gy., 1996).

MO: Lészpéd – 5 (Kóka Rozália, 2006. 65–66., 69., 128–129., 142–143., 146–147.); Lészpéd (Peti Lehel, 2008. 180.).

P 56. A vigasztaló őrzőangyal. Az őrzőangyal megsimogatja a felügyeletére bízott személyt/letörli a könnyeit, ha annak nagy bánata van/segít abban, hogy visszatérjen az illető lelki nyugalma.

DT: Besence (Muszty László, 1959. 83.).

FF: Zsély (MZA 88948. – Danczi Lajos gy., 1975).

ER: Szilágynagyfalva (Bara Madarász Éva, 2003. 59.); Szőkefalva (Álmodások és látomások a 20–21. századból I., 2009. 236–237. – Peti Lehel gy.).

P 57. A gyógyító őrzőangyal. Angyal siet az önsanyargatástól elalélt szent segítségére. Kocsijára teszi, és a kunyhójába viszi. / Az őrzőangyal megsimogatja a fájó testrészt, és elmúlik a felügyeletére bízott személy fájdalma. / Az őrzőangyal

egy kendővel törölgeti a vezeklő plébános hátáról az ütések nyomán kiserkenő vért. / Az angyali jelenést követően a születésétől fogva néma gyerek beszélni kezd. / Az őrzőangyal műtét közben is vigyáz a felügyeletére bízott emberre.

KM: H. n. (AN, 4.); H. n. (<http://ezoterikustanacsok.shp.hu/hpc/web.php?a=ezoterikustanacsok&o=8mm3>; Nagy Ilona, 2012. 822.).

DT: Kiscsosz (EA 21239/7–8. – Szalóky Károly és Szabó Dénes gy., 1981).

AF: Debrecen (Czövek Judit, 1987. 31.); Mezőverese gyháza (Magyar Zoltán, 2011a. II. 144.; Uő, 2012a. 289.).

SZ: Erdőfüle (Hermányi Dienes József, 1960. 266. – 1759.).

P 58. Az életveszélytől megóvó őrzőangyal. Az őrzőangyal jó előre/az utolsó pillanatban figyelmezteti a felügyeletére bízott személyt a rá leselkedő veszélyre, s így nem következik be a tragédia: nem üti el az autót/nem zuhan a szakadékba/ időben távozik a leomló házfal mellől/a bombatalálat helyszínéről/a halottak miséjéről/stb. / Az őrzőangyal észhez téríti az öngyilkosságra készülődőt.

KM: H. n. * (Kis-Halás Judit, 2008. 268–269.); H. n. (<http://ezoterikustanacsok.shp.hu/hpc/web.php?a=ezoterikustanacsok&o=8mm3>; Nagy Ilona, 2012. 822.).

DT: Alsóór (Pusztainé Madar Ilona, 1994. 69.).

FF: Maconka – 2 (Bosnyák Sándor, 2000. 83., 83–84.); Leléd* (MZA 89940. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).

AF: Matolcs* (Luby Margit, 1983. 86.).

ER: Kajántó (MZA 82741. – Magyar Zoltán gy., 2006).

SZ: Hadikfalva (Bosnyák Sándor, 1984. 184–185.); Csikjenőfalva (Pócs Éva, 2010. 447.); Gyimes: Csinód (Magyar Zoltán, 2003a. 435.; Uő, 2009a. 302–303.); Gyimes: Farkasok patak*, Gyergyóalfalu – 2 (Uő, 2011a. I. 124., 168.).

MO: Klézse (Pozsony Ferenc, 1991. 192.).

P 58.1. Az őrzőangyal szemére vetett házasság. A rossz házasságban sínylődő férfi a megjelenő őrzőangyala szemére veti, hogy legénykorában nem őrizte meg a feleségétől.

DT: Alsóór (Pusztainé Madar Ilona, 1994. 69.).

SZ: Gyimes: Farkasok pataka (Magyar Zoltán, 2011a. I. 124.).

→Adomák.

P 58.2. A pillanatra kihagyó figyelem. Ha az őrzőangyal csak egy pillanatra is elfordul, nem figyel, a felügyeletére bízott személlyel nyomban bekövetkezhet valamilyen szerencsétlenség, baleset.

ER: Rév (MZA 94456. – Magyar Zoltán gy., 2012).

P 59. Az angyali segítő. Egy angyal/az őrzőangyal beavatkozik a földi történésekbe, segít abban, hogy kedvező végkimenetellel záruljanak az események: hasznos tanácsokat ad/veszélyt hárít el/kiszabadít a fogságból/segít a sötét erők elleni küzdelemben.

P 59.1. A megmentett kisgyerek. Egy angyal/angyali segítő takarja be az ágyában/menti ki a lángok közül/segít hazavinni a felügyelet nélkül maradt/megsérült kisgyerekeket.

KM: Budapest (Kis-Halas Judit, 2008. 269.).

DT: Somogyvár (MZA 90872. – Magyar Zoltán gy., 2009).

AF: Aracs/Torontáltorda (Aracsi Vajda János, 2007. 28–29.).

P 59.2. A visszaparancsolt sereg. Egy angyal az ellenséges vezér képét magára öltve átmegy az ellenség táborába, és a parancsnokuk nevében visszaparancsolja a túlerőben lévő sereget.

KM: H. n. (Latkóczy Mihály, 1898. 46–47.).

P 59.3. A megőrzött szőlő. Angyalok őrzik meg a gazdag szőlőtermést éjjelente a gazda számára. A határrésznek azóta Angyal-domb a neve.

ER: Nagybánya-Veresvíz (Magyar Zoltán szerk., 2010. 123. – Görbe István gy., 1958–1960).

P 59.4. A kiszabadított szentasszony. A börtönbe zárt szentasszonyt angyalok szabadítják ki a fogságából/vezetik el ellenségei elől egy biztonságos helyre.

AF: Tápé/Püspöklele (Grynaeus Tamás, 2000. 512.).

SZ: Oroszhegy – 3 (Márkó Zsuzsa, 2010. 78–79.).

P 59.5. Egyéb hagyományok. Az őrzőangyal jelenlétéről/segítségéről szóló egyéb történetek.

KM: H. n. (Kis-Halas Judit, 2008. 267–268.); H. n. – 32 (<http://ezoterikustanacsok.shp.hu/hpc/web.php?a=ezoterikustanacsok&o=8mm3> – utolsó letöltés: 2015.14.12.).

FF: Szepesség (Neidenbach Ákos, 2000. 48. – Rónaky Kálmán gy., 1930).

ER: Magyarókereke (Magyar Zoltán, 2004a. 255.).

SZ: Gyergyó (Gelei József, 1926. 114–115.).

P 60. Az őrzőangyallal kapcsolatos egyéb hagyományok.

P 60.1. Magyarország őrzőangyala. Nemcsak az egyes embereknek, hanem az országoknak is van őrzőangyala. Magyarország őrzőangyala zöld övvel átkötött, fehér ruhát visel, és gyakran sír, mert Magyarországon a családok nem akarnak sok gyereket.

MO: Lészped (Kóka Rozália, 2006. 145–146.).

P 60.2. Erdély őrzőangyala. A szőkefalvi Mária-jelenések idején az égen a falu temploma fölött jelen van Erdély őrzőangyala is.

ER: Marosvásárhely (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 152–153. – Györfy Eszter gy.).

P 60.3. A megjövendölt halál. Az őrzőangyal/két angyal az ember születésekor előre megmondja az általa oltalmazott személy halálának az időpontját.

DT: Baranya megye (Berze Nagy János, 1940. III. 539–540.).

AF: Tótkomlós (MOA 11490. – Diószegi Vilmos gy., 1962).

MO: Magyarfalu (Iancu Laura, 2013. 100.).

P 60.4. A gyerek és az őrzőangyal. Ha a kisgyerek álmában mosolyog, akkor az őrzőangyalával játszik, ha pedig sír, az azt jelenti, hogy az őrzőangyal megfedte.

SZ: Istensegíts (Bosnyák Sándor, 1977. 79.).

MO: Klézse (Bosnyák Sándor, 1980. 60.).

P 61–70. Az angyal mint lélekkalauz

P 61. A lélekhozó angyal. Isten egy angyal által küldi a megfogant magzatba a lelket, amit az angyal beléfúj a kicsi testébe. / Az angyal sír, ha a fogamzást mesterségesen megakadályozzák, mert így a küldetését nem tudja véghezvinni.

SZ: Gyimes: Barackos pataka (Bosnyák Sándor, 1982. 134.).

MO: Pokolpatak (Bosnyák Sándor, 1980. 188.).

P 63. A túlvilágra kalauzoló angyal. Túlvilágjárása során egy angyal/az őrzőangyal/Szent Mihály a társa/kalauza az arra érdemes/Isten által kiválasztott személynek. Az angyal a túlvilágon csak a purgatóriumig/a pokol tornácáig vezetheti el az útítársát, akinek a pokolba már nélküle kell belépnie.

KM: H. n. (Krizsafánfia György látomásai, 1985. 101–216. – 1353); H. n. (Tar Lőrinc pokoljárása, 1985. 236–244. – 1411).

DT: Baranya megye – 2 (Berze Nagy János, 1940. III. 347–348., 539–540.).

FF: Tiszántársas (MZA 99672. – Szendrey Zsigmond és Szendrey Ákos gy.).

AF: Tiszaágtelek – 5 (Lettszövetség 2. V/15., X/1., 35., XII/15., XXIII/10.); Tiszaágtelek (Lettszövetség 3/43.); Dercen (Küllös Imola, 2009. 256–257. – Lettszövetség); Nagydobrony – 3 (Örökké való evangélium, 10., 17., 41.).

ER: Szilágynagyfalu – 2 (Bara Madarász Éva, 2003. 34–36., 37–39.).

SZ: Istensegíts (Bosnyák Sándor, 1977. 218.).

MO: Lészped (Bosnyák Sándor, 2000. 67–68.); Klézse (Uő, 2004. 61.); Lészped – 3 (Kóka Rozália, 2006. 25–27., 68., 75–76.); Lészped – 2 (Peti Lehel, 2008. 172–174., 175.);

Lészped – 2 (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 262–263., 284–285. – Peti Lehel gy., 2008).

P 65. A lélekvivő angyal. Az Istennek tetsző életet élt ember lelkét a halálát követően egy/két angyal/az őrzőangyala viszi/kíséri el a tisztítótűzig. / A tisztítótűzből kiszabaduló lelket is angyal viszi a mennyországba. /Angyalok érkeznek a házhoz a haldokló ember lelkéért.

KM: H. n. (EM, 13.; ST III. 39.; AnjouLeg-EM, 2. kép); H. n. (Lévay Mihály, 1934. 406.);

H. n. (Kunt Ernő, 1987. 195.).

DT: Székesfehérvár* (Szent István király szarkofágja, 1038); Baranya megye* (Berze Nagy János, 1940. III. 539–540.); Izsa (EA 6319/48. – Mándoki László gy., 1958); Lábod (MNAR HS 3573. – Mike Györgyi gy., 1959); Mónosokor (MZA 3575. – Irányi Lujza gy., 1963); Alsóór* (Pusztainé Madar Ilona, 1992. 80.); Zsigárd (MZA 90667. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).

FF: Mateóc* (Radocsay Dénes, 1955. 389. – Szent István és Szent Imre-oltár, 1450 k.); Mezőkövesd (Fél Edit, 1993. 231.); Zsére (Magyar Zoltán, 2002. 112.).

AF: Kiskundorozsa (MNAR HS 3574. – Toldi János gy., 1959); Tápé (Polner Zoltán, 1996. 89.).

ER: Szerdahely* (Müller, Friedrich, 1885. 217.; Herrmann Antal, 1893. 378–379.); Várfalva (Keszeg Vilmos, 2004. I. 222. – Kanyaró Ferenc kéziratos feljegyzése, 20. század eleje); Rév (MZA 94459. – Magyar Zoltán gy., 2012).

SZ: Bözödújfalú (Orbán Balázs, 1868. I. 149.; Kriza János, 2013. 603. – Ürmösy Sándor gy., 1855); Háromszék (Balázs Márton, 1942. 106. – 1894–1905); Istensegíts – 2 (Bosnyák Sándor, 1977. 19., 179.); Istensegíts (Uó, 1984. 138.); Gyimes: Rakottyás – 2 (Bosnyák Sándor, 1992a. 16.); Gyimes: Magyarcsügés MZA 107988.; Takács György, 2011. 36. – Takács György gy., 1995); Máréfalva* (Gagyi József, 1998. 35.); Gyimes: Bükkhavas pataka (Magyar Zoltán, 2003. 688.); Gyimes: Magyarcsügés (Takács György, 2004. 432.); Gyimes: Áldomás-alja (Takács György, 2011. 37.).

MO: Lészpéd (Bosnyák Sándor, 1980. 81.); Lészpéd (Kóka Rozália, 1982. 35.); Klézse* (Pozsony Ferenc, 1991. 192.; Uó, 1994. 221.); Pusztina (Peti Lehel, 2012. 180. – Bálint Sarolta gy., 2001); Pusztina (Halász Péter, 2005. 49.); Lészpéd (Kóka Rozália, 2006. 32.); Lészpéd (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 281–284. – Peti Lehel gy., 2008).

P 65.1. A szombatisták angyala. Az erdélyi szombatisták hite szerint a halott eltemetése után tizennégy nappal egy bottal felfegyverkezett angyal jelenik meg a koporsó fejenél. Ha igaz életet élt az illető, az angyal magával viszi, és keresztül-kasul meghordozza a földi világban, megmutatja neki a vétkeiktől még meg nem tisztult bolyongó lelkeket, majd felmegy vele a mennybe, ha ellenben bűnös életű volt, a bottal egy nagyot sújt a hasára, és a sorsára hagyja.

SZ: Bözödújfalú (Orbán Balázs, 1868. I. 149.; Kriza János, 2013. 503. – Ürmösy Sándor gy., 1855).

P 65.2. Szent Mihály és a zsidó. Szent Mihály szól egy zsidónak, hogy őt is viszi a mennyországba. A zsidó válasza: „Én, uram, nem megyek! Apám elment a pokolba, s én is oda megyek.”

SZ: Gyimes: Gyepece (MZA 86617. – Magyar Zoltán gy., 1996).

P 66. A lélekmentő angyal (Az angyal harca a testből távozó lélekért). A halokló ember lelke fölött/a testből kiszabaduló lélekért az angyalok és az ördögök vívni küzdelmet: ha az ember bűnei csekélyek és a jó cselekedetei vannak többségben, az ördögök hiába próbálják lenyomni a mérlegen a bűnök serpenyőjét, vagy próbálják visszarángatni a mennybevitel közben, a lélek üdvözülni. Ellenben ha a bűnök sokasága meghaladja a jótéteményekét, és az ember gyónás nélkül hal meg, az angyalok küzdelme kudarcra van ítélve, s a lelket az ördögök kaparintják meg.

KM: H. n. (EM, 13.; ST III. 39.; AnjouLeg-EM, 2. kép); H. n. (Ferreri Sigismundus, 1637. 110.; Bálint Sándor, 1977. II. 321.).
 FF: Mezőkövesd (Fél Edit, 1993. 229.).
 SZ: Istensegítség (Bosnyák Sándor, 1977. 139–140.); Gyimes: Bükkhavas pataka (Salamon Anikó, 1987. 179.); Gyimes: Bükkhavas pataka (Magyar Zoltán, 2003. 688.).
 MO: Lészped – 4 (Bosnyák Sándor, 1980. 12., 32., 60., 218.); Lészped (Halász Péter, 2005. 313.); Lészped (Peti Lehel, 2008. 178–179.; Uő, 2008b. 546; (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 306. – Peti Lehel és Jakab Albert Zsolt gy., 2005).
 →MZ II. E 41.7. →MZ II. P 163.21. →MZ V. Q 145.3.

P 66.1. A távozó lélekért megküzdő varjú és galamb. A haldokló ember halálát a házára szálló ördögök és angyalok várják, és varjak és galambok képében küzdenek meg a távozó lélekért.

AF: Kiskunhalas (GYINMA 209/2–3. – Molnár József gy., 1939).
 →MZ II. P 163.21.

P 68. A lélekmérő. Szent Mihály arkangyal tartja kezében a bűnöket és a jótéteményeket mérő serleget, ő dönti el, hogy ki méltó arra, hogy üdvözülhessen. / Szent Mihály arkangyal az, aki az utolsó ítéletkor a bűnösök és az üdvözültek csoportjára osztja a feltámadt holtakat. / Gábrriel arkangyal a túlvilág kapuőre, ő bocsátja az Úristen elé vagy a purgatóriumba az arra érdemeseket, míg a bűnösöket a pokolba taszítja.

FF: Mezőkövesd (Fél Edit, 1993. 221.).
 SZ: Gyimes: Barackos pataka* (Bosnyák Sándor, 1982. 70.); Gyimes: Bükkhavas pataka – 2, Sántatelek (Magyar Zoltán, 2003. 688–689.).
 MO: Magyarfalu (Iancu Laura, 2013. 104–105.).
 DT: Baranya megye (Kunt Ernő, 1987. 195–196.).
 →MZ V. N 75.2.

P 71–80. Nevezetes angyalok

P 71. Szent Mihály arkangyal. Szent Mihály arkangyal mint az angyali seregek vezére/mint Isten ítéletének végrehajtója/mint lélekvezető és lélekmérő/mint a sátánt eltpró, kezében kardot vagy lángpallóst tartó, nagyhatalmú mennyei szellemlény.

KM: H. n. (Krizsfánfia György látomásai, 1985. 101–216. – 1353); H. n. (Tar Lőrinc pokoljárása, 1985. 236–244. – 1411); H. n. (Ferreri Sigismundus, 1637. 110.; Bálint Sándor, 1977. II. 321.).
 DT: Sáregrád (Nagy Miklós szerk., 1867. I. 278.); Pécsvárad (EA 6319/48. – Mándoki László gy.).
 FF: Palócföld (Lisznyai Kálmán, 1951. 142.); Mezőkövesd (Fél Edit, 1993. 221.); Hasznos – 3 (Kisfalusi János, 1995. 35., 53., 59.); Herencsény (Lengyel Ágnes–Limbacher Gábor, 1997. 100.; Limbacher Gábor, 1998. 203.); Ipolyfödemes (MZA 99504. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010).

AF: Táapé (MFMNA 409-1972/37. – Lele József és Waldman József gy., 1972); Táapé (Bálint Sándor, 1977. II. 324.); Tiszaágtelek (Lettszövetség 2. VIII/26–27.).
 SZ: Csíksomlyó* (Orbán Balázs, 1869. II. 15.); Andrásfalva – 2 (Bálint Sándor, 1977. 147.); Andrásfalva (Bukovinai székely népmesék I., 1979. 172–173.); Gyimes: Hidegség pataka (Bosnyák Sándor, 1982. 150.); Józseffalva (Bosnyák Sándor, 1991. 609.); Gyimes: Magyarcsügés (MZA 107987. – Takács György gy., 1994); Gyimes: Bükkhavas pataka, Gyepece (MZA 26516. – Magyar Zoltán gy., 1996); Andrásfalva (Uő, 1998. 56.); Gyimes: Antalok pataka, Bükkhavas pataka – 5, Sántatelek (Magyar Zoltán, 2003. 687–689.); Gyimes: Magyarcsügés (Takács György, 2004. 384.).
 MO: Diószén, Lészpéd (Bosnyák Sándor, 1980. 15., 60.); Lészpéd (Moldován Domokos, 1993. 135–137.); Lészpéd (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 318–319. – Csoma Gergely gy., 1998); Lészpéd (Uo., 342. – Bosnyák Sándor gy., 2000); Szabófalva (Harangozó Imre, 2001. 65–66.; Uő, 2010. 45–46. – 1994); Lujzikalugar (Harangozó Imre, 2010. 49–51. – 1996); Balusest – 2 (Uo., 58–60., 60. – 1998); Trunk (Csoma Gergely, 2000. 77.); Klézse (Bosnyák Sándor, 2001b. 35.); Lészpéd (Peti Lehel, 2012. 167. – Vajda András és Szabó Csilla gy., 2001); Lészpéd – 4 (Uo., 167–169. – Papp Éva és Sebestyén Emese gy., 2001); Trunk (Peti Lehel, 2004. 54.); Lészpéd (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 306. – Peti Lehel és Jakab Albert Zsolt gy., 2005); Lészpéd – 2 (Uo., 284–285., 297–298. – Peti Lehel gy., 2008); Jugán, Pusztina – 2, Zöldlonka (Harangozó Imre, 2014. 47., 49., 51–53.); Lészpéd – 4, Szabófalva (Peti Lehel, 2011. 45–47.; Uő, 2012. 167–169.); Szabófalva (Csoma Gergely, 2016. 611.).

P 72. Gábriel arkangyal. Gábriel arkangyal mint isteni küldött/mint Isten ítéletének végrehajtója/mint földre szállt mennyei lény.

DT: Sárengrád (Nagy Miklós szerk., 1867. I. 278.).

FF: Gömör vármegye/Pelsőc vidéke (Osváth Imre, 1884. 1.); Znióvárálja (Zányi Kálmán, 1886. 2.); Mezőkövesd (Fél Edit, 1993. 221.); Hasznos (Kisfalusi János, 1995. 32.).

AF: Újkigyós (Bálint Sándor, 1980. 402. – 1897).

ER: Györgyfalva (MTA NTI K 648/5–6. – Dóczyiné Berde Amál gy., 1930-as évek).

SZ: Andrásfalva (Bosnyák Sándor, 1977. 217.).

P 73. Rafael arkangyal. Rafael arkangyal mint Isten előhírnöke.

FF: Mezőkövesd (Fél Edit, 1993. 221.).

P 75. Lucifer. Lucifer mint az Isten ellen fellázadt, bukott angyalok vezére/mint demiurgosz/mint a pokol fejedelme.

→MZ V. P 21. →Eredetmagyarázó mondák és bibliai apokrifek.

P 81–90. Angyalokkal kapcsolatos egyéb hagyományok

P 81. A kis angyalok (puttók). A még csecsemőkorban/hétéves koruk előtt meghalt, büntelen gyerekekből angyalok lesznek. / Azok a csecsemők, akik büntelen anyától szoptak tejet, a holtuk után egyből felkerülnek Isten jobbja mellé, azoknak pedig, akik bűnös anyatejből szoptak, át kell menniük a tisztítóüzön, és csak azután üdvözülhetnek, ők Isten baljára kerülnek.

DT: Monosokor (EA 5792/17. – Irányi Lujza gy., 1963).

FF: Nógrádsipek (Nagy Ilona, 2012. 814–815. – Pócs Éva gy., 1973); Mezőkövesd (Fél Edit, 1993. 230.).

AF: Hajdúnánás* (Molnár József, 1938. 143.); Kiskundorozsma (MNAR HS 60101. – Toldi János gy., 1959); Viss (MNAR HS 20904. – Pócs Éva gy.); Kapocsapáti (MNAR HS 10501. – Csiszár Árpád gy., 1967); Karcag (GYINMA 1414-76/28. – Krémer László és Hetyési Sándor gy., 1976).

SZ: Gyimes: Barackos pataka (Bosnyák Sándor, 1982. 70.).

MO: Magyarfalva – 2 (Iancu Laura, 2013. 97., 100–101.).

P 81.1. A keresztleetlen gyerekek. A keresztleetlen gyermekekből a holtuk után angyalok lesznek.

→Hiedelemmondák.

P 82. Kozmogóniai hagyományok.

P 82.1. A csillagok eredete. Az angyalok aggatják ki az égre minden este a csillagokat, de előtte még ki kell, hogy fényesítsék azokat.

SZ: Csíkszentmárton (Zsigmond Győző, 2005. 55.).

→Eredetmagyarázó mondák.

P 82.2. A boldog angyalok útja. A Tejutat angyalok útjának/boldog angyalok útjának is nevezik, mert azon járnak le az égből a földre az angyalok, és azon vizsik fel az üdvözült lelkeket a mennybe. / A Tejút azért fehér, mert az ott járó angyalok mind fehér lepelbe vannak öltözve. / A Hetevény csillagkép angyali eredete.

DT: Izsza, Pécsvárad, Rigács (EA 6319/48. – Mándoki László gy., 1958); Vágkirályfa (MZA 90665. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010).

FF: Bercel, Felsődobsza, Nagyréde, Szécsény (EA 6319/46., 48. – Mándoki László gy., 1958).

AF: Battonya, Ohad (EA 6319/48. – Mándoki László gy., 1958).

SZ: Barót (EA 6319/48. – Mándoki László gy., 1958); Csíkborzsova (Zsigmond Győző, 1999. 148.).

→MZ V. P 7. →Eredetmagyarázó mondák.

P 82.3. A földrengés eredete. A földet négy angyal tartja, és amikor váltják egymást, akkor mozdul meg a föld.

SZ: Kászonimpér (MNA R/14. IV. 88. – Barabás Jenő és Szentimrei Judit gy., 1958); Andrásfalva, Hadikfalva – 2 (Bálint Sándor, 1977. 25.).

MO: Szabófalva (MNA R 68/IV. 88. – Kelemen András gy., 1968); Pusztina/Szárász (EA 4210/57a. – Diószegi Vilmos gy., 1953); Klézse – 5, Magyarfalva, Pokolpatak, Pusztina (Bosnyák Sándor, 1971. 171.; Uó, 1980. 19.); Bogdánfalva (Csoma Gergely, 2016. 11. – 1990); Klézse, Külsőrekecsin (Bosnyák Sándor, 2001b. 28.); Lészped (Peti Lehel, 2004. 50. – Sebestyén Emese és Papp Éva gy.); Csíkfalu, Diószén, Szabófalva, Tatros – 2 (Halász Péter, 2005. 62.); Külsőrekecsin (Harangozó Imre, 2010. 43. – Tánczos Vilmos gy., 2006–2007).

→Eredetmagyarázó mondák.

P 82.4. A havazás eredete. Havazáskor az angyalok rázzák a mennyben Jézus párnáit/azért havazik, mert kiszakadt az angyalok párnája/mert az angyalok a mennyben tollat fosztanak..

DT: Acsád (Relković Davorka, 1930. 51.).

FF: Ipolydamásd – 2 (EA15445/16. – Korcsmáros László gy., 1950).

ER: Detrehemtelep (Zsigmond Győző, 1999. 191. – Keszeg Vilmos gy.).

→Eredetmagyarázó mondák.

P 82.5. A mennydörgés eredete. A mennydörgés az egymással verekedő angyalok kardjának csattogása. / A mennydörgéskor az angyalok hordókat gurigálnak, amibe a rossz gyerekeket zárták be.

AF: Érdengeleg (MZA 107227. – Magyar Zoltán gy., 2016).

FF: Patak – 2 (MNT VII.; MZA 64217. – Tarnai Béla gy.).

→Eredetmagyarázó mondák.

P 83. Angyali jelenések. Az arra érdemes személyek Isten angyalát/angyalait látják megjelenni. / Helyek, ahol bizonyos időközönként angyalok jelennek meg.

KM: H. n. (Temesvári Pelbárt, 1983. 176. – Pomerium, 1499); H. n./Kanada (Kis-Halás Judit, 2008. 269. – kanadai magyar adatközlő közlése).

DT: Bakonybél (Bálint Sándor, 1977. II. 297.); Törökkoppány (EA 20885/11. – Bősze Gábor gy., 1980).

FF: Bernecebaráti (Bakos Ákos, 1933. 4.); Debrőd (Fehérváry Magda, 1993. 202.); Hasznos – 2 (Kisfalusi János, 1995. 37., 45.); Karancskeszi (Lengyel Ágnes–Limbacher Gábor, 1997. 115.); Debrőd (Magyar Zoltán, 2001a. 593–594.); Mátraballa (Solymár József, 2004. 15.); Nagybalog, Csáb* (MZA 101969., 84113. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2009, 2010); Berzétékőrös (Magyar Zoltán, 2011c. 227.); Zsemlér (MZA 103064. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2015).

AF: Géderlak (VKMA 163-82/9. – Hunyadi Ilona gy., 1969); Tiszaágtelek – 3 (Lettszövetség 2. VII/4., 16., XI/8.); Tiszaágtelek (Lettszövetség 3/29.); Aracs/Torontáltorda (Aracsi Vajda János, 2007. 37.); Kecskemét (Györfy Eszter, 2012. 120., 190.); Ordas (MZA 101052. – Megyeri István gy., 2015).

ER: Szőkefalva (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 150. – Györfy Eszter gy.); Szőkefalva – 5 (Györfy Eszter, 2012. 120., 179–183., 193.); Rév (MZA 94465. – Magyar Zoltán gy., 2012).

SZ: Erdőfüle (Hermányi Dienes József, 1960. 266. – 1759).

→MZ V. N 41.

P 83.1. Az angyalok hegye. Angyali jelenésekről elnevezett hegyek és más határ-részek (az andocsi Angyal-hegy/a zsélyi Angyal-rét/a géderlakai Angyalszállás/az ordasi Angyal-kút/a vámosgálfalvi Csillag/stb.).

DT: Andocs (Gőzsy Zoltán–Pölgár Tamás, 2001. 24–25. – Pesty Frigyes, 1864. Somogy vármegye).

FF: Zsély (MZA 88948. – Danczi Lajos gy., 1975).

AF: Géderlak (VKMA 163-82/9. – Hunyadi Ilona gy., 1969); Ordas (MZA 101052. – Megyeri István gy., 2015).

ER: Vámosgálfalva (EA 26414/10. – Szabó Emese gy., 1994).

P 83.2. A csíksomlyói kavicsok. A Kissomlyó-hegyen található kavicsokat szent ereklyeként viszik haza a búcsújárók, mert azokat valaha angyalok lába taposta.
SZ: Esztelnek (MZA 52355.; Kakas Zoltán, 2000. – Kakas Zoltán gy., 1992).

P 83.3. Az angyali jelenés által meggyógyult gyerek. Egy születésétől fogva néma fiú nyolcesztendőskorában angyalt lát megjelenni a dobói templom romjai között, aki a gyermeket megáldja a beszéd képességével.
SZ: Erdőfüle (Hermányi Dienes József, 1960. 266. – 1759).

P 84. Az angyalok lábnyoma. Gábrriel arkangyal lábnyoma egy sima kőlapban a pelsőci Nagy-hegyen/a Jézust kísérő angyalok topánkáinak nyomai a Zobor-hegyi Zsibricén egy sziklalapban, amit földi megjelenésük alkalmával hagytak ott.

FF: Gömör vármegye (Osváth Imre, 1884. 1.); Zoborvidék (Mártonvölgyi László, 1941. 117.).

→MZ V. J 8.1.

P 85. Az életre kelt angyalszobrok. Gábrriel arkangyal szobra a szobrot készítő istenfélő ember halálakor és halálának huszadik évfordulóján életre kel, és megfújja a kezében lévő trombitát. / A közelgő veszedelmet/valamely rendtag közeli halálát jelzi, ha a csíksomlyói kolostor angyalszobra mélyen lehajtja a fejét, és a kezében lévő koronát leteszi.

FF: Znióváralja (Zányi Kálmán, 1886. 2.).

SZ: Csíksomlyó (Orbán Balázs, 1869. II. 15.; P. Boros Fortunát, 1994. 69. – Losteiner Leonárd kézírata nyomán, 1777); Csíksomlyó (P. Boros Fortunát, 1994. 70–71. – 1943).

P 86. Az angyalok süteménye.

P 86.1. Az angyalok pogácsája. Karácsony táján tüzek gyulladnak ki a Székelykő tetején, amiről a torockóiak azt tartják, hogy ott az angyalok sütnék pogácsát a jó gyerekeknek.

ER: Torockó (Balogh Szabolcs, 2002. 14.).

P 86.2. Az angyalok ivópohara. Perecsütéskor a csángó asszonyok belényomják az ujjukat a tésztaiba, hogy az angyalok majd a mélyedésből igyon.

MO: Pokolpatak (Bosnyák Sándor, 1980. 60.).

P 87. A pap és az angyal. Az oltárra fellépő pap meglátja a templomban repdeső angyalt/angyalokat.

MO: Pokolpatak (EA 2275/133. – Diószegi Vilmos gy., 1951).

P 88. Találkozás az angyallal. Egy angyallal/angyalokkal történt találkozás esetei. / Angyalokkal folytatott beszélgetések.

DT: Zsigárd (MZA 90669. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).

FF: Viss (Pócs Éva szerk., 2012. 592–593. – Pócs Éva gy., 1964); Pográny (Magyar Zoltán, 2002. 188.).

P 89. Angyalokkal kapcsolatos egyéb történetek. A harangokat angyalok viszik nagycsütröttökön este Rómába. / A templom ajtajánál álló angyal feljegyzi a misén résztvevők nevét, hogy igazolásul a lélek mennyei elbírálásakor felolvashassa azt /stb.

FF: Vác (Szendrey Zsigmond–Szendrey Ákos, 1940. 196.).

AF: Máriapócs (Mária pócsi csoda történet, é. n. 3.).

SZ: Gyimes: Rakottvás (Bosnyák Sándor, 1992a. 11.).

MO: Magyarfalu (Iancu Laura, 2013. 104–105.).

→MZ V. F 78.1.

P 90. Angyalokkal kapcsolatos egyéb hiedelmek. Aki karácsony napján böjtöl, meghallja az angyalok énekét. / Aki karácsony éjszakáján virraszt, angyalt láthat. / Az angyalok karácsony éjszakáján a földre hintett szalmán pihennek. / Az angyalok esznek karácsony éjjelén az asztalon hagyott ételből. / Ha a gyermek álmában nevet, angyalokkal játszik. / Aki álmában nevet, az őrzőangyalát látja. / Ha társaságban hirtelen csend támad, a beszélgetés hirtelen abbamarad, azt jelzi, hogy egy angyal suhant át a szobán. / Ha egész héten esik is az eső, szombaton néhány percre kisüt a Nap, hogy meg tudjon száradni az angyalok ruhája. / Vasárnap tilos téstát gyúrni, mert elhessegetik vele az angyalt/mert sírni fognak az angyalok. / A kést nem szabad élével felfelé állítva hagyni, mert az angyalok elvágják a lábukat. / Nem szabad az ég felé ujjal mutogatni, mert az illető egy angyalt szúr keresztül. / Nőknek nem szabad füttyülni, mert akkor sírnak az angyalok. / Forró vizet nem szabad kiönteni, mert leforrázzák az angyalokat. / Kenyérsütés után lángost kell sütni, különben az ördög csúfolja az angyalt. / A siratott halottak nem tudnak repülni az angyalokkal, mert vizesek, ezért a halottakat nem szabad túlságosan siratni. / Az angyalok az imádságuk végén azt mondják, hogy úgy legyen. Ha valaki éppen akkor átkoz meg valakit, beteljesül az átok. / Stb.

DT–MO.

→Hiedelmek.

Q I–I 50. SZENTEK, SZENT ÉLETŰ EMBEREK

Q 1–10. Nevezetes bibliai szereplők

Q 1. Jézus Krisztus.

Q 1.1. Eredetmagyarázó hagyományok.

Q 1.1.1. Mikor keletkezett a Balaton? A Balaton Jézus születésének a pillanatában fakadt fel.

DT: Balaton (Relković Davorka, 1916. 293. – 1846).

→Eredetmagyarázó mondák.

Q 1.1.2. Hogyan keletkeztek a hegyek? Jézus Krisztus mennybemenetelekor a föld is az égbe szálló Jézus után emelkedik, és csak „Ámen” szavára/intésére állapodik meg. Amilyen akkor marad a föld, olyanná válik attól kezdve a föld képe, azóta léteznek a hegyek.

FF: Ságújfalú (Kálmány Lajos, 1893. 27.); Hevesaranyos (Magyar Nyelvőr, 1908. 45.; Bálint Sándor, 1973. 330.).

Q 1.2. Helynévmagyarázó hagyományok.

Q 1.2.1. A Jézus-domb. Egy hóviharban eltévedt ember e dombon hangos kiáltóással Jézust hívja segítségül, és megmenekül. / Egy kicsiny magyar sereg e dombon Jézus nevét kiáltva legyőzi a túlerőben lévő törököket. A helyet azóta Jézuskátó[Jézus kiáltó]-dombnak nevezik. / Jézus Kalotaszegen jártakor a Kalotadámos melletti dombon pihen meg, a domb neve azóta Jézus dombja.

DT: Nagycsepely (Somogy megye földrajzi nevei, 1974. 204.).

ER: Kalotadámos (Magyar Zoltán, 2004a. 254.).

Q 1.2.2. Krisztus urunk sziklája. A sátán felviszi Jézust a Magas-Tátra egyik csúcsára, majd lelöki onnan, ám az angyalok a levegőben elkapják, és egy közeli sziklára teszik le, amit azóta Krisztus urunk sziklájának neveznek.

FF: Szepesség (Neidenbach Ákos, 2000. 48. – Rónaky Kálmán gy., 1930).

Q 1.3. A pók segítsége. A menekülő Jézus bebújik egy odúba, amit az ott tanyázó pók villámgyorsan beszó, és mire az üldözők odaérkeznek, a pókhálót látva továbbmennek, máshol keresik őt.

FF: Nógrádsípek (Lammel Annamária–Nagy Ilona, 1995. 154. – 1969).

AF: Csenger (SZMA VIII/63., 65–66. – Molnár József gy., 20. század első fele); Csenger (MZA 6829. – Bosnyák Sándor gy., 1986).

ER: Zentelke* (Magyar Zoltán, 2004a. 255. – Vöő Gabriella gy., 1974).

SZ: Székelyhodos* (EK TEZE 7198/Adattár, 109. – Balássy Enikő gy., 1996–2003).

Q 1.4. Az ördögűző Jézus. Jézus kiűzi egy magzatból az ördögöt. Azon a helyen, ahol a rossz lélek távozik a testéből, kinő a foga az újszülöttnek, hogy a gonosz lélek ne költözhesse újra belé.

AF: Újkígyós (Harangozó Imre, 2007. 58.; Harangozó Imre szerk., 2014. 93. – Harangozó Imre gy., 2004).

→MZ II. Q 134.1.

Q 1.5. A gyógyító Jézus. Jézus megjelenik a beteg karancsi gyógyítóasszony/a maglaveti pásztor előtt, és meggyógyítja a járásképtelen embert.

FF: Somoskőújfalu (Hetény János, 2006. 91–92.).

ER: Csomafája (Vajkai Aurél, 1943. 47.).

→MZ V. Q 149.2. →V. Q 150.2., 7.

Q 1.7. A titokzatos Teknyőkaparó. A Szeged környéki falvakat járó, és az eljövendő időkről/a világvégéről jövendölő koldusforma ember, a Teknyőkaparó nem más, mint a földre szállt/a világot járó Jézus.

AF: Apátfalva (Polner Zoltán, 1980. 40.); Apátfalva (MZA 28408. – Sinkó Rozália gy., 1999).

→MZ IV. N 111.3.

Q 2. Szűz Mária.

Q 2.1. Szűz Mária jegygyűrűje. A legelő disznók a szentkút közelében Szűz Mária jegygyűrűjét túrják ki a földből. / Miközben Szűz Mária a kis Jézussal pihen, egy madár ellopja a Jézus nyakába akasztott gyűrűt, és elszáll vele, azonban valamivel távolabb kiejti a csőréből, és a madár után szaladó Szűzanya a jegygyűrűjét egy bokron fönnakadva találja meg. / Szűz Mária jegygyűrűje az arra méltatlan királynő ujjáról magától száll a templom oltárára.

DT: Hőgyész/Csicsó (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 264.).

FF: Csákányháza (MZA 1220. – Magyar Zoltán gy., 2003).

AF: Szakmár (Eckert Irma, 1937. 37.).

→MZ I. E 12. →MZ II. G 111.

Q 2.2. Szűz Mária zsebkendője. A szülést követően Szűz Mária a zsebkendőjével meglegyinti az asszonyokat, akik ezáltal elfelejtik, hogy mennyi sok fájdalom mentek keresztül (hogy ne menjen el a kedvük további gyermekek világra hozatalától).

MO: Lészped – 2 (Bosnyák Sándor, 1980. 189.).

→Eredetmagyarázó mondák.

Q 2.3. Az andocsi kegytemplom eredete. A törökök istállónak használják a kalocsai székesegyházat, ezért Szűz Mária átviszi a templomot Andocsra.

AF: Kalocsa (MZA 91470. – Magyar Zoltán gy., 2001).

Q 2.6. A szombati napsütés eredete. A szombati napon – akármilyen borús, esős is az idő – legalább öt percre mindig kisüt a Nap, hogy megszáradjon a kis Jézus kimosott ruhája, hogy a fiát Szűz Mária másnap el tudja vinni a templomba.

DT: Szigetszentmiklós* (MNAR HS 3578. – Kovács Katalin gy., 1959).

FF: Ipolytölgyes (EA 10411/282. – P. Madar Ilona gy., 1969); Palócföld (Barna Gábor, 1989. 601.).

AF: Újkígyós (Harangozó Imre, 2007. 67.; Harangozó Imre szerk., 2014. 143.); Hajós (Bereznai Zsuzsanna–Schön Mária, 2013. 103.); Hajós – 2 MZA 110049., 110062. – Schön Mária gy., 1983–2013).

MO: Lészped (EA 12102/187. – Hofer Tamás gy., 1963); Szabófalva* (Bosnyák Sándor, 1980. 135.); Lészped (Uő, 2001b. 48.).

→Eredetmagyarázó mondák.

Q 2.7. A Babba Mária. A gyimesi gyerekek oltalmazó istenasszonya a Babba Mária, azaz Szűz Mária. / A Babba Máriával kapcsolatos egyéb folklórszövegek.

SZ: Csíkborzsova, Gyimes: Kostelek – 20, Gyepece, Magyarcsügés (Daczó Árpád, 1980. 231–238.); Csíkcátaszeg (Tánczos Vilmos, 2016. 38–40. – P. Daczó Árpád Lukács gy., 1986); Gyimes: Sötét pataka (Bosnyák Sándor, 1992a. 10.); Gyimes: Bükkhavas pataka (MZA 26517. – Magyar Zoltán gy., 1995); Gyimes: Háromkút, Kostelek – 3 (Harangozó Imre, 2001. 233–234.); Gyimes: Gyepece (Magyar Zoltán, 2011a. I. 101.).

→Proverbiumok. →Fohászok.

Q 2.9. Szűz Mária mennybemenetele. Amikor meghal, Szűz Mária testét angyalok viszik fel az égbe.

SZ: Istensegíts (Bosnyák Sándor, 1977. 179.).

Q 3. Szent Anna.

Q 3.1. Szűz Mária fogantatása. Szent Annának és férjének, Szent Joachimnak az Úr hosszú ideig nem ad gyermeket, ezért a rabbi sem hajlandó elfogadni az áldozatukat. Elkeseredésükben külön válnak, és a pusztába bujdosnak el, de Isten angyala mindkettőjüknek megjelenik, és közli velük, hogy sűrű fohászuk meghallgatásra talált és gyerekek fog születni, aki majd a Megváltó édesanyja lesz. A házaspár boldogan tér haza, és összetalálkozva, együtt mennek hálát adni a templomba. Boldogságukat látva a Nap az égbolton megáll, és három órán keresztül gyönyörködik az örömben.

KM: H. n. – 2 (Katona Lajos, 1904. 1–16. – Kazinczy-kódex, 1525 és Teleki-kódex, 1525–1531).

SZ: Gyimes: Rakottyás/Szalomás pataka (Székely László, 1982. 571.).

→Apokrifek.

Q 3.2. A megjelenő Szent Anna. Szent Anna álomban/látomásban/valóságosan megjelenik az arra érdemes személynek, és templomépítésre szólítja fel/imádkozásra ösztönzi/segíti és oltalmazza.

DT: Lajtakáta (Ruff Andor, 1928/1938. 56–57.); Hahót (TGYMA A/1152-80/34. – Ott Júlia gy., 1975); Dombóvár (MZA 53114. – N. N. gy., 2002).

FF: Buzita (EA 23379/6. – Kmeckó Mihály gy., 1984); Hasznos – 2 (Kisfalusi János, 1995. 33., 39.); Kiskovácsvágása (Magyar Zoltán, 2004c. 116–117.).

AF: Sükösd (Bálint Sándor, 1977. II. 108.).

SZ: Alcsík (Jókai Már, 1921. 21. – 1853); Alcsík (Orbán Balázs, 1869. III. 73.).

→MZ V. M 23.

Q 4. Szent József.

Q 4.1. Az andocsi kegyszobor készítője. Az andocsi csodatévő kegyszobor Szent József keze munkája, ő faragta,

DT: Mesztegyő (Vajkai Aurél, 1942. 127. – vallásos ponyvanyomtatvány); Andocs (EA 18881/10–11. – Kaposvári Mária gy., 1972–1974).

Q 4.2. Szent József sziklában látható nyoma. A Heródes katonái elől menekülő/a családjával vándorló Szent József lába/botjának vége nyomot hagy a kősziklában.

→MZ V. J 4.1–2.

Q 4.3. A látomásban megjelenő Szent József. Szent József álomban/látomásban megjelenik (többnyire a gyermek Jézussal együtt) az arra érdemes/Isten által kiválasztott emberek előtt.

DT: Göntérháza* (Magyar Zoltán, 2010. 110.).

FF: Hasznos – 9 (Kisfalusi János, 1995. 40–41., 43–44., 48–50., 61–63.).

MO: Klézse (Pozsony Ferenc, 1991. 189.); Lészped (Peti Lehel, 2009. 704.; Uő, 2012. 110.).

→MZ V. M 25.

Q 5. Keresztelő Szent János.

Q 5.1. A jánoshegyi templom eredete. A jánoshegyiek hiába próbálják tető alá hozni a falu templomát, mert az éjjelente mindig leomlik. Az emberek már fel akarnak hagyni a szándékukkal, amikor egy közeli bokorban egy síró kislányra találnak, akiben Keresztelő Szent Jánosra ismernek. A fiú közli velük, hogy ha boldogulni akarnak, a bokor helyére építsék fel a templomot, és azt róla nevezzék el. A felépülő templom védőszentjéről kapja utóbb a község, Jánoshegy is a nevét.

FF: Jánoshegy (Versényi György, 2011. 55–56. – 1883; Uő, 1895. 126.).

→MZ I. G 18.3.6.

Q 5.2. A látomásban megjelenő Keresztelő Szent János. Keresztelő Szent János látomásban/álomban megjelenik az arra érdemes személynek.

MO: Lészped (Kóka Rozália, 2006. 32.); Külsőrekecsin (Peti Lehel, 2012. 187–188.).

Q 5.3. A holtában is segítő Szent János. A Szent Iván-napi búcsújárást követően meggyógyul a beteg gyerek.

DT: Gyertyános (Magyar Zoltán, 2010. 126.).

Q 6. Mária Magdolna.

Q 6.1. A rudnai búcsújáróhely eredete. A Rozsnyó határában fakadó Magdolna-forrás Mária Magdolna könnyeiből fakad, ezért búcsújáróhely.

FF: Rozsnyó vidéke (Bálint Sándor, 1977. II. 75.); Rudna (Magyar Zoltán, 2011c. 225.).

→MZ V. G 18.3.7. →MZ V. M 27.

Q 6.2. Mária Magdolna jelenései. Mária Magdolna a róla elnevezett forrásnál megjelenik három feslett életű nőnek, és életük megváltoztatására kéri őket. / Mária Magdolna látomásban megjelenik az Isten által kiválasztott szentasszonynak.

FF: Rozsnyó vidéke (Bálint Sándor, 1977. II. 75.); Hasznos (Kisfalusi János, 1995. 49.).

→MZ V. M 27.

Q 7. Szent Péter apostol.

Q 7.1. Jézus és Szent Péter. Jézus és Szent Péter földi vándorlásaihoz fűződő hagyományok/a vándorlás folyamán történt esetek/a vándorlással kapcsolatos helyi vonatkozású történetek.

FF: Áj (Magyar Zoltán, 2001a. 116–117.).

ER: Nagymoha (AFAR Mg. 1582. I. m. – Faragó József gy., 1967).

SZ: Gyimes: Sántatelek (Magyar Zoltán, 2003. 710–711.).

→MZ V. J 1–10., 13. →Eredetmagyarázó mondák és apokrifek. →Legendamesék.

Q 7.2. A vízfakasztó Szent Péter. Szent Péter egy pohár vizet csorgat a földre, és abból a vízből keletkezik a Balaton. / A vándorló Szent Péter botját a földbe szúrva forrást fakaszt.

DT: Balatonmellék (EA 3543/1–3. – Pollák Miksa gy., 1890).

ER: Marossárpatak (EA 26155/7. – Ercsei Enikő gy., 1994).

→MZ V. G 4.3.

Q 7.3. Szent Pétertől származó lábnyomok. A vándorló Szent Péter lábnyoma/lovának patkónyoma megmarad a sziklában. / Szent Péter szamarának a patkója leesik a mennyből, és nyomot hagy egy hegytetőn, ahol azóta nem nő semmiféle fa.

FF: Gyöngyös (EA 1924/3. – Benkóczy Emil gy., 20. század eleje); Mezőkövesd (Nők Lapja, 2011. november 23. 11.).

ER: Belényesújlak (Bihari népmondák, 1995. 214. – Fábíán Imre gy., 1984).

→MZ V. J 13.

Q 7.4. Szent Péter ugratása. A szandai Szent Péter-hegyről az apostol a lovával a mátraverebélyi Szentkúthoz ugrat. A hegy azóta viseli Szent Péter nevét.

FF: Szanda (Limbacher Gábor, 1989. 370.).

Q 7.5. Helynévmagyarázó hagyományok.

Q 7.5.1. A mezőlaki Szentpéteri-domb. A dombon valaha a szentek óriási vára állt, akik harcba keveredtek egymással, és közülük Szent Péter került ki győztesen. A domb azóta viseli az ő nevét.

DT: Mezőlak (Veszprém megye földrajzi nevei II., 1987. 123.).

Q 7.6. Szent Péterrel kapcsolatos eredetmagyarázó hagyományok.

→Eredetmagyarázó mondák és apokrifek.

Q 7.7. A büntető Szent Péter. Szent Péter szegény vándorként vetődik el a Balaton vidékére, és kenyeret kér az ott lakó óriásoktól. Az óriások kinevetik a vándort, és nem adnak neki, mire Szent Péter megátkozza a kenyerüket, amely nyomban kővé válik, és az óriások éhen halnak.

DT: Gyulakeszi (EA 3344/4–5. – Török Tamás gy., 1943).

Q 7.8. Szent Péter sírja. Szent Pétert Orsova közelében a Duna partján temetik el, a sírja máig is ott van. Egy magyar és egy román asszony a sír mellett összevész azon, hogy a sírhalom melyikük országának a területén van. Szent Péter nem tud a hangos veszekedéstől nyugodtan pihenni, ezért kikel a sírjából, és kővé változtatja az asszonyokat, majd visszatér a nyughelyére. A Szent Péter által kővé változtatott két asszony kőbálványa azóta ott áll az orsovai Duna-parton.

ER Nagymoha (AFAR Mg. 1658. I. r. – Faragó József gy., 1967).

Q 7.9. A mennyország kapuőre. Szent Péter a mennyország kapuőre, azt jelképezi a kezében tartott kulcs is. Ő dönt arról, hogy a haláluk után kit enged belépni a mennybe, illetve bűnös volta miatt kit küld el onnan.

FF: Mezőkövesd (Fél Edit, 1993. 221.); Hasznos (Kisfalusi János, 1995. 64.); Szurdokpüspöki (Limbacher Gábor, 2001. 197.); Lice (MZA 77222. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010).

SZ: Andrásfalva – 2, Déva: Csángótelep, Istensegítség, Józseffalva (Bosnyák Sándor, 1977. 15.); Felcsík (Jankus Kinga, 2001. 207.).

MO: Klézse – 3, Lészped, Pusztina (Bosnyák Sándor, 1980. 13., 113.); Lészped (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 348. – Bosnyák Sándor gy., 2000); Lészped – 2 (Kóka Rozália, 2006. 21–22., 80.).

→Legendatrufák.

Q 7.10. A látomásban megjelenő Szent Péter. Szent Péter álomban/látomásban megjelenik az arra érdemes személynek.

FF: Hasznos (Kisfalusi János, 1995. 64.); Debrőd* (Magyar Zoltán, 2001a. 593.); Szurdokpüspöki (Limbacher Gábor, 2001. 197.); Lice (MZA 77222. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010).

AF: Szőreg (Grynaeus Tamás, 1991. 151–152.); Nyürögd (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 507–508.).

SZ: Istenségítés (Bosnyák Sándor, 1977. 220.; Uő, 2000. 52–53.); Felcsík (Jankus Kinga, 2001. 207.).

MO: Lészped (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 316–138. – Csoma Gergely gy., 1988); Lészped (Uo., 348. – Bosnyák Sándor gy., 2000); Lészped – 2 (Kóka Rozália, 2006. 21–22., 80.); Külsőrekecsin (Peti Lehel, 2012. 187.).

Q 8. Szent András apostol.

Q 8.1. A térítő Szent András. Szent András téríti a keresztény vallásra Erdélyben a magyar és székely népet.

SZ: Gyimes: Gyepece (MZA 350. – Magyar Zoltán gy., 1996); Gyimes: Gyepece (Magyar Zoltán, 2003. 156.).

Q 8.2. Szent András farkasai. Szent András mondja meg a farkasoknak Szent András éjszakáján, hogy azon a télen kit lehetnek meg. / Az öt szidalmazó ünneprontó férfi káromkodását meghallva Szent András egy bakfarkast küld az illető útjába, és az széttépi a bűnös embert.

MO: Lábnik (Hegedűs Lajos, 1952. 243–244.); Lábnik (Bosnyák Sándor, 1971. 181.; Uő, 1980. 126–127.); Magyarfalu* (Bosnyák Sándor, 1980. 126.).

SZ: Gyimes: Gyepece*, Komját száda*, Bükkhavas pataka (Magyar Zoltán, 2003. 630., 631–632.).

ER: Gernyeszeg* (Sági Károly, 1970. 261.).

→MZ V. L 3. →MZ V. L 36.2.

Q 8.3. Az álomban megjelenő Szent András. Szent András megjelenik álomban egy csángó asszonynak.

MO: Külsőrekecsin (Peti Lehel, 2012. 187–188.).

Q 9. Szent Pál apostol.

Q 9.1. Az elüldözött térítő. Szent Pál térítő útján a Dunántúlon jár, de a lakosok nem hallgatnak rá, és elűzik a vidékről. Amerre üldözik, Szent Pál nyomában mindenütt víz fakad fel a földből, így keletkezik a Balaton.

DT: Balatonmellék (Bátorfi Lajos, 1978. IV. 183.); Balatonmellék (Relković Davorka, 1916. 293.); Balatonmellék (Lóczy Lajos, 1921. 174.).

Q 9.2. Szent Pál alagútja. Vukovár környékén vannak olyan régi alagutak, melyekben még Szent Pál is megfordult annak idején.

DT: Kórógy (Bosnyák Sándor, 2001. 438.).

Q 9.3. Szent Pál temploma. A szlavóniai Szentlászló temploma olyan régi, hogy térítő útja alkalmával még Szent Pál is prédikált benne.

DT: Szentlászló (Molnár Ambrus, 1990. 218.).

Q 9.5. Helynévmagyarázó hagyományok. Palkonya arról kapta a nevét, hogy Szent Pál apostol valaha azon a községen is keresztülment lóháton.

DT: Kémes (Bosnyák Sándor, 2001. 435.).

Q 11–70. Nevezetes szentek

Q 11. Szent Adalbert.

Q 11.1. Szent Adalbert kútja. Szent Adalbert Szent István király udvarából Lengyelország felé tartva megpihen a gáboltói forrás mellett, és iszik a vizéből. A forrás azóta gyógyító erővel bír.

FF: Gáboltó (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 103.).

Q 12. Assisi Szent Ferenc.

Q 12.1. A látomásban megjelenő Szent Ferenc. Assisi Szent Ferenc álomban/ látomásban megjelenik az arra érdemes személynek.

FF: Hasznos – 6 (Kisfalusi János, 1995. 29., 31., 37., 39., 55.).

MO: Forrófalva (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 396–397. – Csoma Ger- gely gy.); Lészped (Uo., 338–339. – Bosnyák Sándor gy., 2000).

Q 12.2. Egyéb hagyományok.

DT: Gyulakeszi (EA 19614/26. – Illés Mária gy., 1977).

Q 14. Szent Benedek.

Q 14.1. Magyarszentbenedek nevének eredete. Szent Benedek az erdélyi Magyarszentbenedek helyén remetészkedik, ő építi az első épületet, s róla kapja nevét az e helyen kialakuló falu.

ER: Magyarszentbenedek (Magyar Zoltán, 2011a. I. 407.).

Q 15. Szent Bernadett.

Q 15.1. A Mária-jelenés tanúja. Szűz Mária Lourdes mellett egy barlang előtt megjelenik az akkor még kislány Bernadettnek, és szent titkokat közöl vele.

FF: Tar (Limbacher Gábor, 1998. 205.).

Q 15.2. A látomásban megjelenő Bernadett. Bernadett mint kislány látomás- ban megjelenik az arra érdemes személynek.

FF: Hasznos – 6 (Kisfalusi János, 1995. 31–33., 39., 48.); Tar (Limbacher Gábor, 1998. 205.).

Q 16. Szent Borbála.

Q 16.1. A bányászok védőszentje. Szent Borbála a bányászok védőszentje: segít nekik a munkában/óvja őket minden bajtól és veszedelemtől. / Szűz Mária az álmában megjelenik Borbálának, és jóságáért a bányászok védőszentjévé teszi.

DT: Baranya megye (Vargha Károly–Rónai Béla, 1961. 141.; Bálint Sándor, 1977. I. 24.); Pécs-Szabolcsbányatelep (Bosnyák Sándor, 1962. 126–127.).

FF: Kisterenye (EA 7282/8. – Bene Zsuzsanna gy., 1955); Körmöcbánya (EA 16019/5. – Lánzos Zoltán gy., 1977); Nógrád megye (Szvircsek Ferenc, 2000. 57.).

Q 16.2. A beszakadt tárna. Szent Borbála figyelmezteti a bányászokat a közelgő bányaszerencsétlenségre, s így a munkások még időben kimenekülnek a tárnából.

DT: Pécs-Szabolcsbányatelep (Bosnyák Sándor, 1962. 126–127.).

FF: Nógrád megye (Szvircsek Ferenc, 2000. 57.).

Q 16.3. A kőszén felfedezője. Szent Borbála mint egy szegény család gyermeke az erdőben rózsaszedés közben talál egy fekete követ, amit hazavisz, és megmutat a szüleinek. A szülők a követ a fazék alá teszik támasztéknak, de hamarosan a kő parázslani kezd. Így fedezik fel a kőszén, és nyitják meg a nógrádi szénbányákat.

FF: Kisterenye (EA 7282/8. – Bene Zsuzsanna gy., 1955).

Q 16.4. Szent Borbála menekülése. Szent Borbálát az apja erővel férjhez akarja adni, mire Borbála elszökik otthonról, és a bányában próbál elrejtőzni. Apja a lányt oda is követi, mire a bányászok a tárna túlsó felén kimenekítik, míg a gonosz apa, aki bosszúból meg akarja kövezni a lányát, a mélységbe zuhan/eltéved, és ott pusztul a föld alatti járatokban. / Szent Borbála az ellenségei elől menekül, mire megnyílik előtte a föld, és elnyeli őt a mélység, ahol a bányászok közé kerül, akik elrejtik. Ezért Borbála a védőszentjük.

DT: Baranya megye – 2 (Vargha Károly–Rónai Béla, 1961. 41.; Bálint Sándor, 1977. I. 24. – Rónai Béla gy.); Pécs-Szabolcsbányatelep (Bosnyák Sándor, 1962. 126–127.).

Q 16.5. A vészjósóló fehér alak. Ha a bányászok egy fehér alakot látnak feltűnni a tárnában, biztosak lehetnek abban, hogy néhány napon belül szerencsétlenség éri őket. / Szent Borbála a farsang utolsó napján mindig szed áldozatot a bányászok közül.

DT: Pécs-Borbálatelep, Felsőbánom (Bosnyák Sándor, 1962. 124., 125.).

Q 16.6. A büntető Szent Borbála. A Szent Borbálát kurvának mondó bányászra rövid időn belül rászakad egy hatalmas kő. / Szent Borbála megjelenik az ő neve napján dolgozó asszonynak, és példás módon megbünteti.

DT: Pécs-Lámpásvölgy (Bosnyák Sándor, 1962. 124–125.).

MO: Jugán (KJNTA Csángó Archívum K 21/4. – Lükő Gábor gy., 1933).

Q 17. Szent Brigitta.

Q 17.1. A lélekmentő Szent Brigitta. Szent Brigitta, ha buzgón imádkoznak hozzá, kiment a pokolból a holtuk után odakerült lelkeket.

MO: Magyarfalu (Iancu Laura, 2013. 158.).

Q 18. Szent Cecília.

Q 18.1. Versec védőszentje. Szent Cecília mint a város védőszentje a verseci Várhegyen él. A levegőben lebegve láthatatlan fonalat húz Versec köré, hogy azt semmi baj (járvány, tűzvész, háború) ne érje. Gondoskodik a szőlősgazdák jó terméséről is.

AF: Versec (Diplich, Hans–Karasek, Alfred, 1952. 33.; Bálint Sándor, 1977. II. 489.).

Q 19. Cirill és Metód.

Q 19.1. A holdfolt. Cirill és Metód alakja látható a Holdban.

FF: Détér (MZA 93128. – Varga Norbert gy., 2011).

→Eredetmagyarázó mondák.

Q 21. Szent Domonkos.

Q 21.1. A szentkút vizének őre. A szentkút vizének tisztaságáról Szent Domonkos gondoskodik. Bármennyire is bepiszkolják a búcsújárók a vizet, Szent Domonkos harmadnapra mindig kitisztítja azt.

AF: Szabadka (Donáth György, 1934. 6–8.).

→MZ V. M 37.

Q 21.2. A látomásban megjelenő Szent Domonkos. Szent Domonkos látomásban megjelenik az Isten által kiválasztott személynek (Csépe Klárának).

FF: Hasznos – 4 (Kisfalusi János, 1995. 47–49., 60.).

Q 22. Szent Donát.

Q 22.1. Szent Donát esőcsodája. A barbárokkal harcoló katonák tikkadoznak a hatalmas szárazságtól, Donát imájára azonban megered az eső, és felfrissülten sikerül legyőzniük az ellenséget.

FF: Gímes (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 109.); Kéménd (EA 26125/10. – Jankus Gyula gy., 1994).

Q 25. Szent Gotthárd.

Q 25.1. A feltámadt fiú. Egy magyar fiú Szent Gotthárd püspök égi közbenjárására feltámad a halálból.

DT: Szentgotthárd* (Bálint Sándor, 1977. I. 358.).

Q 25.1. A magától lehulló béklyó. Egy magyar férfi fogságba kerül, ahol vasra verik. Börtönében a rab Szent Gotthárdhoz könyörög, és a bilincs csodás módon magától lehullik róla, ő pedig kiszabadul.

DT: Szentgotthárd* (Bálint Sándor, 1977. I. 358.).

Q 26. Szent Günther.

Q 26.1. Szent Günther aszkézise. Szent Günther megunva léha, romlott erkölcsű fiatalkorát, kolostorba vonul, és szigorú aszkézisben tölti a napjait (böjtöl, csupasz földön és kőpárnán hál, szörköntöst és vezeklóövet visel).

KM: H. n. (Hevenesi Gábor, 1988. 39. – 1737).

Q 26.2. Szent Günther böjti étele (Az imádsággal elröptetett sült madár). Szent Günthert meghívja a király (Szent István) lakomára a királyi asztalhoz, de ő, hogy ne kényszerüljön megszegni szigorú böjti étrendjét, imádság révén elröpteti az asztalra feltálat sült madarat.

KM: H. n. (Hevenesi Gábor, 1988. 40. – 1737).

→MZ IV. C 132.11.

Q 26.3. Szent Günther remetésege. Szent Günther mint Szent István király rokona érkezik Magyarországra, és 38 évig él remeteéletet a Bakony rengetegében.

KM: H. n. (Hevenesi Gábor, 1988. 39–40. – 1737).

Q 26.4. Szent Günther könnyei. A Szent Günther bakonybéli remetésegeinek helyszínén látható szikladarabok Szent Günther kővé vált könnycseppjei.

DT: Bakonybél (MZA 26135. – Peták István gy., 2000); Bakonybél (S. Lackovits Emőke, 2008. 47.).

Q 26.5. Szent Günther halála (A megjövendőlt halál). Szent Günther az oltári-szentség vételét követően az általa előre megjelölt napon és órában hal meg.

KM: H. n. (Hevenesi Gábor, 1988. 40. – 1737).

Q 27. Szent György.

→MZ III. B 1.

Q 29. Szent Ignác.

Q 29.1. Szent Ignác csodatévő képe. A husziták kifosztják Szepesbélát, és foglyaikkal együtt Szent Ignác püspök csodatévő képét is magukkal hurcolják. A foglyok Szent Ignácához fohászkodnak segítségért, mire kívártatva a nyomukban feltűnnek az üldözők. A rablók úgy vélve, hogy a szepesi polgárokat Szent Ignác képe segíti, egy tóba dobják azt, ám rajtuk már az sem segít, mert

hatalmas vihar támad, és a leomló sziklák maguk alá temetik a zsványokat. Szent Ignác képét az emberek hiába keresik – csak száz évvel később találják rá a lembergi katedrális padlásán.

FF: Szepesbéla (Turisták Lapja, 1930. 310. – Rónaky Kálmán gy.).

Q 30. Illés próféta (Szent Illés).

Q 30.1. Illés próféta bűnbeesése és bűnbocsánata. Illés katonaként szolgál hosszú éveken keresztül, és amikor végre hazatérhet, a hazafelé vezető úton találkozik az ördöggel, aki azt mondja neki, hogy a felesége már elhagyta, mással él. Amikor Illés éjszaka hazaérkezik, álmukban megöli mindazokat, akiket a házában talál. Elmegy a kocsmába, ahol megtudja, hogy a felesége mindvégig hű volt hozzá, és akiket meggyilkolt, a felesége, a fia és a szülei voltak. Illés egy paphoz fordul vezeklés végett, aki egy sötét pincébe zárja, mindössze egy csupor vizet, egy szelet kenyeret és söt adva neki, majd a pince kulcsát beleveti a Dunába. Sok-sok idő múlva a pap szakácsnéja halat vásárol ebédre, és amikor a halat felbontja, a pince kulcsát találja meg benne. A pap elcsodálkozik az eseten, a kulccsal Illés börtönéhez megy, és beszél, hogy vajon él-e még? Illés válaszol neki, és azt mondja, hogy még egy evésre való kenyere és egy ivásra való vize van abból, amit évekkorábban tőle kapott. Isteni bűnbocsánatát látva a pap szabadon engedi Illést, aki testestül-lelkestül a mennybe megy, és villámaival azóta kergeti bosszúból az ördögöt.

ER: Bágyon (Jankó János, 1893. 235.); Talabor völgye* (Nemes Mihály, 1897. 434–435.); Szilágyolompért (MZA 945. – Magyar Zoltán gy., 2000).

SZ: Gyimes: Magyarcsügés (Magyar Zoltán, 2003. 683–685.).

MO: Klézse (Bosnyák Sándor, 1980. 87.); Lábnik (Uő, 2001b. 33.); Pusztina (Halász Péter, 2005. 74.).

→MZ II. D 92. →MZ II. E 112. →MZ V. Q 30.6. →MZ VI. 22. →MZ IX. J 53.1.

Q 30.2. Illés tüzes szekere. Illés prófétát az Úristen tüzes szekéren ragadja a mennyországba. / Illés tüzes szekerét hajtva megy a mennybe, és a szekér kerekére páros nyomot hagy a Szádelői-hasadék sziklafalának oldalában.

SZ: Gyimes (Sántatelek (Magyar Zoltán, 2003. 683.).

FF: Barka (MZA 274. – Magyar Zoltán gy., 1996).

→MZ V. J 14.

Q 30.3. Az álomban megjelenő Illés próféta. Illés próféta a tüzes szekerén álomban jelenik meg egy csángó asszonynak.

MO: Külsőrekecsin (Peti Lehel, 2012. 187.).

Q 30.4. A mennydörgés és a villámlás eredete. Illés próféta megy az égen tüzes szekerével, és amikor az ostorral csap egyet, akkor van mennydörgés és villámlás.

→Eredetmagyarázó mondák.

Q 30.5. Illés próféta és a jáger. Egy jáger a vihar elől egy nagy tölgyfa alá menekül, és a fa tetején egy macskát pillant meg. A villám hiába csap oda hétszer egymás után, nem éri az állatot, mert a macska mindannyiszor félrehúzza a farkát, és a hátsófelét felfelé tartja. Gondol egyet a jáger, és pipadohányt/szentelt golyót tölt be a puska csövébe, amivel sikerül lelőnie a macskát. Látva ezt, megjelenik előtte Illés próféta, és jutalmat ígér a jágernek, amiért sikerült agyonlőni az ördögöt, míg ő maga hétszer is hiába próbálta.

DT: Bánokszentgyörgy (Néprajzi Értesítő, 1902. 67.).

SZ: Gyimesközéplak (MZA 107993. – P. Daczó Árpád Lukács gy., 1980-as évek).

Q 30.6. A mennykövel üldözött ördög. Illés próféta (tüzes szekeren hajtva) keresi, és próbálja villámokkal agyoncsapni az ördögöt.

DT: Valkonya (Gönczi Ferencz, 1902. 71.).

AF: Bática (Fehér Zoltán, 1975. 21.; Uő, 1987. 217.).

MO: Pusztina, Lészped, Diószén (Bosnyák Sándor, 1980. 86., 102–103.); Szabófalva (Csoma Gergely, 2016. 572. – 1989); Diószén, Pusztina (Halász Péter, 2005. 74.).

Q 30.7. Illés prófétáról szóló egyéb hagyományok.

ER: Magyarsáros (MNA R/4. IV. 95. – Kós Károly gy., 1962).

SZ: Gyimes: Bükkhavas patakja – 2, Görbe pataka, Sántatelek – 2 (MZA 345., 469., 346., 347–348. – Magyar Zoltán gy., 1996–1998).

Q 31. Szent Ilona.

Q 31.1. A Szent Kereszt megtalálása. Szent Ilona mint bizánci császárné Jeruzsálemben járva a Golgota hegyén kereszt formában nőtt liliumokra lesz figyelmes. A csodás virágokat isteni jelnek véve ásatni kezd azon a helyen, és a földben megtalálja Jézus keresztfáját.

SZ: Gyimes: Antalok száda (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 107–108.; Gál Péter József, 2017. 186.).

Q 31.2. Szent Ilona vára. Hajdani vár a harasztosi Isten-hegyen, ahol valaha Szent Ilona lakott.

ER: Harasztos – 2 (Zsigmond Győző, 2000. 59.).

Q 31.3. Szent Ilona temploma. Egy juhász a romos hébeci templom körül legeltet. Álmában megjelenik neki Szent Ilona, és kéri, hogy ne hagyják elpusztulni a tiszteletére szentelt templomot. A látomás hatására a templomot kijavítják, és újra használni kezdik a környékbeli falvak lakói.

FF: Deménd (Hőke Lajos, 1866. 840.; Uő, 1875. 2.); Deménd (Csáky Károly, 2003. 180.).
→MZ V. M 34.

Q 31.4. A látomásban megjelenő Szent Ilona. Szent Ilona látomásban megjelenik a hasznosi szentasszonynak.

FF: Hasznos (Kisfalusi János, 1995. 34.).

Q 31.5. Szent Ilona kútja. Mezei forrás a Székelyföld határán, ahová egy Szent Ilona nevű vadleány jár inni, táncolni, énekelni.

ER: Árapatak* (Csáki Árpád, 2012. 23. – Pesty Frigyes, 1864. Felső-Fehér vármegye).

→Hiedelemmondák.

Q 32. Szent Jeromos.

Q 32.1. Szent Jeromos kútja. Gyógyító vizű forrás, amit Szent Jeromos fedez fel/fakaszt még gyerekkorában.

DT: Sztridó* (Gönczi Ferencz, 1895. 14–15.).

Q 34. Szent Katalin (Alexandriai Szent Katalin).

Q 34.1. A templomát védő szent. Tűzvész üt ki Körmöcbányán, és a lángnyelvek már a vártemplomba is kezdenek belekapni. Egyszer csak a harangok egyikén fehér nőalak (Szent Katalin jelenik meg, kevés vizet locsol szét, és a tűz azonnal megszűnik.

FF: Körmöcbánya (Versényi György, 2011. 44. – 1883; Uő, 1895. 128.).

Q 34.2. A templomáért aggódó szent. Talajsüllyedés következtében megrogygynak Szent Katalin templomának falai. A szerencsétlenség előtti éjjel az őr egy kibontott hajú, síró, fehér ruhás asszonyt lát a templom körül járkálni. Amikor hozzálépve megkérdezi, hogy miért sír, Szent Katalin azt feleli: „Hogyan sírnék, amikor el kell innét költöznöm”.

FF: Körmöcbánya (Versényi György, 2011. 45. – 1883).

→MZ V. M 35.

Q 35. Kis Szent Teréz.

Q 35.1. A látomásban megjelenő Kis Szent Teréz. Kis Szent Teréz látomásban megjelenik a hasznosi szentasszonynak.

FF: Hasznos – 3 (Kisfalusi János, 1995. 40., 43., 47.).

Q 35.2. „Legyél Kis Szent Teréz tisztelője!” (Az álomban hallott szózat). Egy asszony a ferences atyák miséjét követően elszunnyad, és álmában egy hangot hall: „Legyél Kis Szent Teréz tisztelője!” Az asszony vágyat kezd érezni egy leánygyermek iránt, akit az álomban hallott névre keresztelhet. Imája hamarosan meghallgatásra talál, és a megszülető leány a Teréz nevet kapja a keresztségben.

FF: Herencsény (Magyar Zoltán, 2004b. 174–175.); Herencsény (Rist Lilla, 2014. 94–95.).

Q 36. Szent Klára.

Q 36.1. A látomásban megjelenő Szent Klára. Szent Klára látomásban megjelenik a hasznosi szentasszonynak/a lézpedi szent leánynak.

FF: Hasznos (Kisfalusi János, 1995. 48.).

MO: Lézped (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 296. – Peti Lehel gy.).

Q 37. Szent Kozma és Szent Damján.

Q 37.1. Szentkozmadamján nevének eredete. A székelyek és a magyarok csatáznak egymással a bihari részekén. A vesztesre álló magyar sereg oldalán egyszer csak egy titokzatos idegen (Szent Kozma) tűnik fel, és segít nekik kivívni a győzelmet. Hálából a győztesek a csatatér mellett alapított falut Szent Kozmának/Szentkozmadamjánnak nevezik el (manapság puszta Berettyóújfalu közelében).

→MZ IV. H 2.2.

Q 37.2. A csodás kápolna. Szent Kozma és Damján sztánfalvi kápolnája mint csodás jelenések és csodás gyógyulások helyszíne. / A súlyos betegségben szenvedő férfi Szent Kozma és Damján mennyei oltalmába ajánlja magát, és meggyógyul.

MO: Sztánfalva/Tatros (Domokos Pál Péter, 1987. 364–365. – Codex Bandinus, 1646–1648).

Q 38. Szent Kristóf.

Q 38.1. A tiszai révész. Földi vándorlásai alkalmával Jézus Szent Péterrel a Tiszához érkezik, ahol egy Kristóf nevű óriás a „révész”: a vállán hordja át az embereket a túlsó partra. Kristóf méltatlankodik, hogy ő tizenöt ember is képes egyszerre átvinni, minek fáradjon most csak egyetlen emberrel, de végül is rááll a fuvarra. Amikor Jézust viszi át a folyón, mind nagyobb súlyt érez maga fölött, és roskadozó lábakkal megjegyzi, hogy utasa olyan nehéz, mint más tizenöt. Amint Jézust leteszi a Tisza szélére, azonnal meghal. Lelkét Jézus a köpönyege alá teszi, és fölviszi a mennybe. Azóta Kristóf az úton járók védőszentje.

AF: Szaján (Kálmány Lajos, 1882. II. 148.; Bálint Sándor, 1977. II. 90–91.); Szőreg (Kálmány Lajos, 1891. III. 173.; Bálint Sándor, 1977. II. 90.).

Q 39. Szent Krisztina.

Q 39.1. A krisztinaszél. A szegedi tanyavilágban Szent Krisztina névünnepe táján fel-feltámadó homokviharokat krisztinaszélnek nevezik a környékbeli emberek.

AF: Szeged vidéke (Bálint Sándor, 1977. II. 77.).

Q 41. Szent Lénárd.

Q 41.1. Szent Lénárd alagútja. Az Ottóvölgy határában található barlangszerű nyílásról azt tartják, hogy azon keresztül érkezett Szent Lénárd egyesén Fran-

ciaországból a községbe. E csoda emlékére létesült Szent Lénárd kápolnája a nevezett barlang mellett.

FF: Ottóvölgy (Pozsony vármegye és Pozsony, 1904. 246.).

Q 41.2. Szent Lénárd közbenjárása. Kőszeg törökök általi ostroma idején Szent Lénárd közbenjárására áll el a nagyvezér a város elpusztításától. A sikeres követjárás emlékére a kőszegiek a nagyvezér sátra helyén kápolnát emelnek Szent Lénárd tiszteletére.

DT: Kőszeg (Bálint Sándor, 1977. II. 450.).

Q 42. Loyola Szent Ignác.

Q 42.1. Szent Ignác gyógyító ereklyéi. A nehéz szüléssel küszködő nőnek Loyola Szent Ignác ereklyéjét akasztják a nyakába, mire a fájdalmai megszűnnek, a csecsemő pedig épségben megszületik.

DT: Révkomárom (Jánosi Gyula, 1935. 72. – 1740); Buda (Bálint Sándor, 1977. II. 122. – 18. század).

FF: Trencsén (Jánosi Gyula, 1935. 72. – 1746).

Q 45. Szent Márton.

Q 45.1. Szent Márton születési helye.

Q 45.1.1. A szombathelyi születés. Szent Márton a római kori Savariában, az emlékére emelt Szent Márton-templom és kolostor helyén született.

DT: Szombathely-Szentmárton (Saxius, Christophorus, 1786. 44–45.; Tóth Endre–Zágorhidi Czigány Balázs, 1999. – 1585); Szombathely-Szentmárton (Esterházy Pál, 1696. 132.).

Q 45.1.2. A pannonhalmi születés. Szent Márton Pannonhalmán született, és fiatal korában gyakran járt fel a község fölötti dombra imádkozni. Emlékeire és tiszteletére a dombon Nagy Károly kápolnát, Szent István pedig apátságot alapít.

DT: Pannonhalma (Sólymos Ede, 2005. 217. – Karner Egyed főapát emléktáblája a monostor belső udvarában lévő falon, 1701); Bakonypéterd (LDMNA 25/3. – Péterdi Ottó gy., 1964); Pannonhalma (MZA 23252. – Magyar Zoltán gy., 2007).

Q 45.1.3. A ravazdi születés. Szent Márton a Ravazd határában lévő Pockolló-völgyben született.

DT: Ravazd (EA 33367/4. – Tárnoki László gy., 1943).

Q 45.2. A koldussal megosztott köpeny. A Kisdörgicsén járó Szent Márton mint római katonatiszt megsajnál egy a hidegben didergő koldust, és köpenyét a kardjával kettévágva egyik felét a koldusnak adja. Éjjel látomásban megjelenik Jézus, és közli vele, hogy ő volt az, akit betakart a köpenyével. A jeles esemény emlékére és helyén a kései utódok templomot emelnek Szent Márton tiszteletére (a mai Pusztatemplomot).

KM: H. n. (Nyelvelmléktár IV., 1876. 453–454. – Érdy-Kódex).

DT: Kisdörgicse (Veszprém megye földrajzi nevei IV., 2000. 463.).

Q 45.3. Szent Márton püspökké választása. Szent Mártont püspökké akarják választani/el akarják vinni katonának, de ő szerénységből elbújik a ludak óljában, azonban a libák gágogása elárulja az őt keresőknek, hogy hová rejtőzött, s így akarata ellenére is megválasztják püspöknek.

DT: Kapca* (Magyar Zoltán, 2010. 124.).

FF: Sirak* (MZA 99505. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010).

Q 45.4. Szent Márton pihenőhelye. Szent Márton a tápiószentmártoni Attiladombon pihen meg a földre terített köpenyén.

AAF: Tápiószentmárton (Povedák István, 2013. 136.).

Q 45.5. A holtából visszatérő harcos szent. Kőszeg várának törökök általi ostroma idején Szent Márton megjelenik a falakon, és kivont karddal meghátrálásra kényszeríti az ellenséget/lóháton, fényes fegyverzetben kiront a várból, és megfutamtítja az ostromló törököket.

DT: Kőszeg (Bariska István, 2007. 35. – Paolo Giovio feljegyzése, 16. század közepe); Kőszeg (Istvánffy Miklós, 2001. 300. – 1605; Márki Sándor, 1914. 160.).

Q 45.6. A gyógyító Szent Márton.

Q 45.6.1. A Szent Márton sírjánál történt csodás gyógyulások. Egy magyar gróf siketnéma leánya Szent Márton sírja mellett gyógyul meg.

KM: H. n. (Bálint Sándor, 1977. II. 456.).

Q 45.6.2. Szent Márton nyírfaága. A pusztító állatvész idején egy pásztor elmegy Szombathelyre Szent Márton templomába Márton égi közbenjárásáért könyörögni. Álmában megjelenik a szent püspök, és egy fehér nyírfaágat ad neki azzal az utasítással, hogy azzal vesszőzze meg a jószágait. Reggel a pásztor úgy is tesz, és a beteg állatok meggyógyulnak.

DT: Répcevidék (Bálint Sándor, 1977. II. 464.).

→MZ V. B 42.1.1.

Q 45.7. Szent Márton aranysaruja.

→MZ V. C 42.8.2.

Q 46. Szent Medárd.

Q 46.1. Szent Medárd átka. Szent Medárd egy éppen mosó asszonyt meglátva, arra kéri őt, hogy mossa ki az ő ruháját is. Az asszony megtagadja tőle a segítséget, mire Medárd azt az átkot mondja, hogy olyan eső jöjjön, mint az árvíz. Azóta van az, hogy ha Medárd napján esik, utána negyven napig esik az eső.

FF: Eger (EA 635/55. – Székely László gy., 1914).

Q 47. Szent Miklós.

Q 47.1. A segítő védőszent. A miklósváriak Szent Miklós neve napján ütköznek meg az ellenséggel, és védőszentjük segítségét kérve nagy győzelmet aratnak.

SZ: Miklósvár (Bod Péter, 1984. 162. – 18. század közepe).

Q 47.2. A látomásban megjelenő Szent Miklós. A Zárát elfoglaló és a város felgyújtását fontolgató Kálmán királynak egy éjjel megjelenik Szent Miklós püspök, és a hajánál fogva vonszolni kezdi, majd egy vesszővel olyan alaposan helybenhagyja, hogy a király még ébredését követően is érzi a testén a vessző-csapásokat. / Szent Miklós látomásban megjelenik a lészpedi szent leánynak.

KM: H. n. (CP, 146.; Képes Krónika, 1978. 139–140.; Thuróczy János, 1488. 132.); H. n. (Taxonyi János, 1740. 94.).

MO: Lészped (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 285. – Peti Lehel gy., 2008).

→MZ II. E 218. →MZ V. M 31.

Q 49. Nepomuki Szent János.

Q 49.1. A megtartott gyónási titok. Nepomuki Szent Jánost a király a Sajóba dobhatja, mert nem hajlandó elárulni az uralkodónak, hogy mit gyónt meg neki a felesége. Halálának emlékére teszik ki a szobrát a folyópartra.

FF: Sajólád (EA 21008/18. – Baló Artilla gy., 1981); Bernecebaráti (MZA 110677. – Magyar Zoltán gy., 2017).

Q 49.2. Az oltalmazó Szent János. Nepomuki Szent János figyelmezteti a falu népét a törökök közeledésére, így az embereknek sikerül még időben elrejtőzniük a mocsarak közé, és megmenekülnek, Nepomuki Szent Jánost azonban elfogják, és bosszúból kivégzik. Az ő áldozatvállalását hirdeti a faluban álló két Szent János-szobor.

AF: Sülysáp (MZA 24470. – Márkó Zsuzsa gy., 2005).

Q 49.3. Az esőhöz Szent János. Hét évig alig esik a vidéken egy kevés eső. Az emberek az aszály megszűnéséért Nepomuki Szent Jánoshoz fohászkodnak, és az ő ünnepén megérkezik a várva várt csapadék. Szent János napját az érintettek azóta is búcsúval ünneplik meg.

SZ: Gyimes: Bükkhavas pataka (Magyar Zoltán, 2003. 705.).

→MZ V. C 51.15.

Q 51. Szent Orbán.

Q 51.1. Szent Orbán áldása. Szent Orbán szőlőhegyi szobrához mennek minden tavasszal a gazdák a szőlővesszőket megáldani. Egy alkalommal elfelejtik magukkal vinni a szőlővesszőt, és helyette a közelben lévő fűzfavesszőkből ál-

danak meg vele néhányat. Azóta nem fagy meg a fűzfa sohasem, míg a szőlő igen gyakran.

DT: Kürt (KEMTK ltsz. n.; MZA 61310. – Pócs Krisztina gy., 2003).

Q 52. Páduai Szent Antal.

Q 52.1. A gyermekek védőszentje. Páduai Szent Antal segít a hozzá fohászkozó szülőkön: a beteg gyermeket meggyógyítja/a folyóba esett gyerekeket menti a fulladástól.

FF: Lévárt (MZA 93126. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2009).

ER: Szamosújvár (Kovács Gyárfás, 1898. 62–63.).

Q 52.2. Szent Antal segítsége. Páduai Szent Antal segít a hozzá fohászkodókon, a tiszteletére kilenc keddi böjtöt fogadókon: épségben jut haza a frontról a katonáskodó férfi/megkerül az elveszettek hitt holmi/stb.

DT: Zsitvabesenyő (MZA 97030. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013).

FF: Bodrogkeresztúr (HOMNA 2104/224. – Szabó Lajos gy., 1968).

AF: Apátfalva (MZA 28406. – Sinkó Rozália gy., 1999).

SZ: Andrásfalva, Istensegíts (Bálint Sándor, 1977. 146.); Gyimesközéplök (Pócs Éva, 2008. 296.); Oroszhegy (BBE MIK D-282/69–70. – Hajdó Hajnal Réka gy., 2008).

MO: Pokolpaták (Bosnyák Sándor, 1980. 220–221.); Lészped (Harangozó Imre, 2001. 260. – 1990).

Q 52.3. A látomásban megjelenő Szent Antal. Páduai Szent Antal látomásban megjelenik a hasznosi szentasszonynak/az ünnepnapját megsértő asszonynak.

FF: Hasznos – 6 (Kisfalusi János, 1995. 29., 38., 44., 51., 55–58.).

AF: Apátfalva (MZA 28403. – Sinkó Rozália gy., 1999).

Q 52.5. Szent Antal édesapja. Páduai Szent Antal édesapját megöli a szomszédja. Szent Antal imádkozik azért, hogy az igazság kiderüljön. Amikor temetik az apát, a halott felül a ravatalon, és rámutat a gyilkosra.

SZ: Gyimes: Bükkhavas pataka (Salamon Anikó, 1987. 174.).

Q 53. Szent Pantaleon.

Q 53.1. Szent Pantaleon kolostora. Szent Pantaleon álomban megjelenik egy embernek, és az általa megjelölt helyen egy régi kolostor romjainak a kiásására szólítja fel őt.

DT: Szerémség/Futak (Aldunai Lapok, 1860. 5. szám, 18.).

Q 54. Szent Paraszkíva.

Q 54.1. A gyógyító szent. A Szent Paraszkíva sírjához zarándoklók/a betegek, akiknek a ruháját hozzáérintik Szent Paraszkíva holttestéhez, meggyógyulnak.

SZ: Gyimes: Gyepece – 3 (Tomisa Ilona, 2003. 217–218.).

Q 54.2. Az esőhozó Szent Paraszkíva. Szent Paraszkíva ereklyéit vonattal elviszik az aszály sújtotta vidékre, és az eső hamarosan elered.

SZ: Gyimes: Gyepece (Tomisa Ilona, 2003. 222.).

Q 55. Szent Peregrinus.

Q 55.1. A hédervári Peregrinus-kápolna. Szent Peregrinus mennyei közbenjárására meggyógyul egy kisebesedett lábú grófnő. Hálából kápolnát emelnek a tiszteletére.

DT: Hédervár (Bálint Sándor, 1977. I. 319–320.).

Q 57. Remete Szent Pál.

→MZ II. G 148–50. →MZ III. J 21–30. →MZ V. M 31.

Q 58. Szent Rita.

Q 58.1. A látomásban megjelenő Szent Rita. Szent Rita látomásban megjelenik a hasznosi szentasszonynak.

FF: Hasznos (Kisfalusi János, 1995. 57.).

Q 59. Szent Rókus.

Q 59.1. Szent Rókus ünnepe. Szent Rókus fehér lepelben megjelenik egy az ünnepét megsértő sokác asszonynak, és felhúzza a ruháját, megmutatja neki sebes térdét. A megrettent asszony azonnal ünneplőbe öltözik, és Szent Rókus kápolnájába siet, hogy kiengesztelje a szentet.

DT: Mohács (Bálint Sándor, 1977. II. 193.).

Q 63. Szent Szaniszló.

Q 63.1. Szent Szaniszló áldása (Az ételcsoda). A Magyarországon keresztülutazó Szent Szaniszló éjjeli szállásra betér egy szegény házaspárhoz, akik csak száraz kenyérdarabbal tudják megvendégetni. Szent Szaniszló áldására a száraz kenyér a legfinomabb étellé változik át.

FF: Szakolca vidéke (Ipolyi Arnold, 1859. 509.).

Q 63.2. Az oltalmazó szent. A Szent Szaniszlót vendégül látó szegény házaspár boldogságát megirigylő szomszédok rágyújtják a házaspárra a viskójukat, mire Szent Szaniszló megdicsőült alakja emelkedik ki a lángok közül, és eloltja a tüzet.

FF: Szakolca vidéke (Ipolyi Arnold, 1859. 509.).

Q 64. Szent Száva.

Q 64.1. Szent Száva kolostoralapítása. Szent Száva alapítja az alsókovili kolostort.

DT: Titel (Az Osztrák–Magyar Monarchia irásban és képen VII., 1891. 609.).

Q 64.2. Szent Száva jégcsodája. A magyar királynál követségben járó Szent Szávától – csodatévő hírére hallva – azt kéri az uralkodó, hogy a nyári forróság ellenére teremtsen neki jeget. Szent Száva Istenhez fohászkodik, és imájára egy nagy jégdarab ereszkedik le a sátor elé, amit aztán ezüst tálcára téve küld el a királynak.

KM: H. n.* (Hodinka Antal, 1916. 486.; Rassovszky Kálmán, 1931. 34–35. – 16. század eleje).

Q 67. Szent Vendel.

Q 67.1. Szent Vendel származása. Szent Vendel egy gróf fiaként juhásznak áll, ezért látható szobrán a lába tövével egy bárány.

FF: Nagyút (Császi Irén, 2006. 429.).

Q 67.2. A hazahajtott jószág. Szent Vendel egy nagy uraságnál juhászkodik, aki egy alkalommal felelősségre vonja őt azért, hogy miért hajtotta ki olyan messzire a juhokat, mert onnan nem fog visszaérkezni velük estére. Szent Vendel nem szól semmit, de mire az úr estére hazaérkezik lóháton, ő már ott várja a juhokkal. Ekkor avatják szentté a pásztorfiút.

FF: Nagyút (Császi Irén, 2006. 429.).

Q 67.3. Szent Vendel kútja. Szent Vendel juhász képében Hanyipusztán jár, és megszánya a tikkadt juhokat, pásztorbotját a földbe szúrva forrást fakaszt az állatok számára. A keletkező forrás szentkútként válik híressé.

FF: Erdőtelek (Bálint Sándor, 1942. 201.; Uó, 1977. II. 388.).

Q 67.4. Az állatok védőszentje. Szent Vendel meghallgatja a hozzá fohászkodó pásztorokat, és megoltalmazza a jószágot a farkasoktól/a dögvésztől. Hálából határbeli szobrot/kápolnát emelnek a tiszteletére.

DT: Radamos (Magyar Zoltán, 2010. 124. – Kerecsényi Edit gy., 1986).

FF: Ipolynyék* (EA 24508/194. – Mohay Tamás gy., 1983); Mezőkövesd* (Fél Edit, 1993. 223.).

Q 69. Szent Xavér.

Q 69.1. A betegek gyógyítója. Szent Xavér kigyógyítja halálos betegségéből a hozzá fohászkodó pestises jezsuita szerzetest. / Szent Xavér szentelménnyé vált olajától szembetegségben/vízkörságban szenvedő emberek gyógyulnak meg.

DT: Buda – 2 (Jánosi Gyula, 1935. 74.).

FF: Nagyszombat (Jánosi Gyula, 1935. 74.).

Q 71–90. Szent életű papok

Q 71. Poroszlói Miklós püspök.

Q 71.1. Miklós püspök aszkézise. Miklós pécsi püspök egész életében szőrscuhát és vezeklőövet hord, melyeket holta után a sírja mellé függesztenek ki. / Nap-pal az Istent szolgálja szent igéjével, éjszakánként pedig a szomszédos hegyről a vállán fát hord le.

DT: Pécs (Oláh Miklós, 2000a. 27–28. – 1536).

Q 71.2. A szegények gyámolítója. Miklós püspök két keze munkájával is segíti a szegényeket, szolgál nekik.

DT: Pécs (Oláh Miklós, 2000a. 27–28. – 1536).

Q 72. Drábik Miklós.

Q 72.1. Drábik Miklós próféciai.

→MZ IV. N 112.1.

Q 72.2. Drábik szörnyűséges halála. Drábik Miklóst eretnek nézetei miatt a jö-vendőléseit író jobbja levágására és fejvesztésre ítélik, majd a levágott főből ki-tépik a nyelvét, amellyel bűnös tanait hirdette, végül a könyvével együtt mág-lyán elégetik, és a hamvakat beleszórják a Duna vizébe.

DT: Pozsony (Voigt Vilmos, 1999. 216.); Pozsony (Szepesi Attila, 2004. 36.)

Q 72.3. Drábik ég felé szálló tanai. Drábik Miklós máglyára vetett könyvéből két lap kiszabadul a lángok közül és felszáll az ég felé, igazolva a prédikátor szent életű voltát és tanainak igazát.

DT: Pozsony (Voigt Vilmos, 1999. 216. – 17. század).

Q 73. Ilyés András püspök.

Q 73.1. A medve és a pásztorfiú. Ilyés András szegény sorsú gyermek, aki fiatal-korában mint pásztor jár ki a sertésekkel a havasra. Egyszer legeltetés közben elalszik, és arra ébred, hogy egy hatalmas medve áll előtte. Ő imát rebege a medve felé tartja a pásztorbotját, mire a vadállat meghunyászkodva eltávozik. A gyermek ebben isteni jelet látva elhatározza, hogy papnak fog tanulni és püspök lesz belőle. Elhatározása megvalósul, és püspöki címerébe felveszi a gyerekkori jelenetet (egy medvét, amint a botját feléje tartó pásztorfiúra emeli a mancsát), a csodás eset helyén pedig kápolnát épített.

SZ: Csíkszentgyörgy (Orbán Balázs, 1869. II. 39.); Csíkszentgyörgy – 2 (KJNTA 1931-07/6–7., 8. – Dénes Melánia gy., 2007).

Q 73.1.1. A kétkedő anya. A gyermek Ilyés András álmod lát, amelyben isteni szózat közli vele, hogy majdan püspök lesz. Álmát/szándékát elmondja az édes-

anyjának, aki nevetni kezd, és azt mondja neki: „Fiam, ha belőled püspök lesz, én a fenekemmel lövök majd nyulat!” Miután Ilyés András az erdélyi püspöki székhelybe kerül, édesanyja szavát nem feledve vesz egy puskát, és azt mondja neki: „Tessék, édesanyám, lőjön inkább ezzel nyulat!”

SZ: Csíkszentgyörgy* (Nyirő József, 1936. 39.); Csíkszentgyörgy – 2 (KJNTA 1931-07/6–7., 8. – Dénes Melánia gy., 2007).

Q 74. Ágotha János.

Q74.1. A homoródremetei templom eredete. Ágotha János egyszékelyudvarhelyi származású katolikus pap, aki elhatározza, hogy visszatéríti a katolikus hitre a város környékén élő székelyeket. Homoródremetén saját költségén templomot épít, és ott ingyen látva el a papi szolgálatot, katolikus hitre téríti a község lakóit.

SZ: Homoródremete (Orbán Balázs, 1868. I. 164.); Homoródremete (Forrai Tibor, 1985. 3.); Homoródremete (Magyar Zoltán, 2011d. 124.).

Q 74.2. A pap, akinek nem volt árnyéka. Ágotha János az általa felépített templomba Gyulafehérvárról az elkárhozott barátok templomából hoz harangot és szentképeket. Tizenkét selyemkendő szakad el a kezén, amíg a harangot a toronyból leengedi. Amikor jön ki a templomból, egy láthatatlan hang megszólal: „Van-e valaki a templomban?”, mire Ágotha János azt válaszolja, hogy „Van.” – de akkor már csak az árnyéka volt bent. Abban a pillanatban becsapódik a templomajtó, amely odaüti a sarkát – és vele együtt az árnyéka is az elátkozott templomban marad. Azt követően Ágotha János az élete végéig sántított, és akármilyen napsütés kerekedett, nem volt árnyéka.

SZ: Homoródremete – 2 (Magyar Zoltán, 2011d. 124–125., 125.).

→MZ II. P 163.2.2. →MZ V. R 91.

Q 74.3. Ágotha János jégcsodája (A hathatós imádság). Ágotha Jánosnak olyan erős („hathatós”) az imádsága, hogy általa a vihar pusztításaitól képes megkímélni a falut. A vihar közeledtével letérdel a plébánia udvarán, és imádkozni kezd, mire a jég a viharfelhőből mind behullik az oda előkészített kosárba.

SZ: Homoródremete (Magyar Zoltán, 2011d. 125.).

Q 75. Benedek Márton.

Q 75.1. Benedek Márton szentsége (A titokban pappá szentelt orvos). Benedek Márton trunki származású ónfalvi (onyesti) orvos, akit a kommunisták el-távolítanak a teológiáról, ezért megy orvosi egyetemre. Később titokban mégis befejezi a papi tanulmányait, és olyan életet él, mint akit Isten a szolgálatára rendelt: nem nősül meg, buzgón imádkozik minden nap, a templomban minden szentmisén részt vesz/minden jövedelmét az egyháznak adja.

MO: Lészped, Trunk- 3 (Bosnyák Sándor, 1993a. 16–19.); Klézse (Pozsony Ferenc, 1998. 80.); Trunk – 2 (KJNTA 918-02/11–12., 14. – Peti Lehel gy., 2002); Klézse (Magyar Zoltán, 2011a. II. 513.).

Q 75.2. Találkozás a pápával. Benedek Mártonnak az a legfőbb vágya, hogy kezet csókolhasson a pápának. Amikor végre sikerül kijutnia Rómába és megmondja a pápának, hogy miért jött, a Szentatya tíz aranykeresztet ad neki láncokkal. Hazafelé a határon a vámosok megtalálják nála az aranyláncokat, és Benedek Mártont elzárva tartják mindaddig, amíg meg nem érkezik Rómából az igazoló levél.

MO: Kelgyest (Csoma Gergely, 2016. 566. – 1988); Trunk – 2 (Bosnyák Sándor, 1993a. 16–17., 19.); Trunk (Csoma Gergely, 1993. 103.).

Q 75.3. A templomépítő Benedek Márton. Benedek Márton minden jövedelmét az egyháznak adja, és szép templomot épít belőle Ónfalván.

MO: Trunk (Bosnyák Sándor, 1993a. 17.).

Q 75.4. Az ingyen gyógyító orvos. Benedek Márton a gyógyításért cserébe nem fogad el pénzt vagy ajándékot, sőt a szegényeket ő segíti ki alkalmanként kisebb összegekkel/a gazdagabb betegektől kapott pénzt a szegényeknek adja.

MO: Külsőrekecsin, Pusztina, Trunk (Bosnyák Sándor, 1993a. 17.); Diószeg, Ploszkucény, Klézse (Csoma Gergely, 1993. 103–105.); Trunk – 3 (KJNTA 918-02/7–8. – Peti Lehel gy., 2002); Trunk (Peti Lehel, 2012. 69.).

Q 75.5. Benedek Márton csodás gyógyításai. Benedek Mártont Isten segíti a gyógyító munkájában: imádságai/az általa gyógyfüvekből készített orvosságok által súlyos betegek is meggyógyulnak.

MO: Klézse (Pozsony Ferenc, 1991. 191.; Uő, 1994. 226–227.; Uő, 1998. 79.); Klézse, H. n. (Peti Lehel, 2012. 67., 81.).

Q 75.6. Az életre keltett tetszhalott. Benedek Márton újraéleszti a többi orvos által már halottnak nyilvánított és a halottas kamrába vitetett asszonyt.

MO: Trunk (Peti Lehel, 2012. 70.).

Q 75.7. Benedek Márton ellenségei (A gyilkossági kísérletek).

Q 75.7.1. A sikertelen mérgezés. A rendőrkapitány vendégségbe hívja Benedek doktort és mérgezett italt ad neki, de nem jár sikerrel, mert Benedek Márton orvosságaival még időben kigyógyítja magát/francia orvosok gyógyítják meg kutyahurkával.

MO: Trunk (Peti Lehel, 2008. 29., 35.; Uő, 2012. 68.).

Q 75.7.2. Az operáció közben bent „felejtett” szike. Benedek Mártont a rá irigy kollégái akarják meggyilkolni úgy, hogy egy operáció közben a szikét benne hagyják. A szent életű orvos, észlelve a bajt, maga vágja ki az orvosi eszközt, azért látják sokáig bekötözött derékkal járni.

MO: Trunk (Peti Lehel, 2008. 35.; Uő, 2012. 69.).

Q 75.8. A szekusok által megkínzott orvos. Vallásossága/pappá történő titkos fölszentelése miatt az államvédelmi hatóság emberei többször is elhurcolják és megkínnozzák Benedek Mártont: megverik/árammal rázatják/kiégetik a belső szerveit/stb.

MO: Trunk (Bosnyák Sándor, 1993a. 16–17.); Diószeg, Somoska, Trunk (Csoma Gergely, 1993. 103., 105–107.).

Q 75.9. Benedek Márton halála.

Q 75.9.1. Benedek Márton meggyilkolása (A keresztény hit mártírja). Benedek Márton halálát a kommunisták okozzák (megmérgezik/halálra kínozzák)/ irigy kollégái ölik meg, akik egy műtét közben szándékosan benne hagyják a testében a szikét.

MO: Trunk (Czakó Gábor–Banga Ferenc, 1989. 63.); Magyarfalú, Trunk (Bosnyák Sándor, 1993a. 16., 19.); Somoska, Trunk (Csoma Gergely, 1993. 101., 105., 107.); Klézse (Pozsony Ferenc, 1998. 80.); Trunk (KJNTA 918-02/14. – Peti Lehel gy., 2002); Klézse (Peti Lehel, 2008. 29., 34–35.; Uő, 2012. 74.); H. n. (Uő, 2012. 68–69.).

→MZ V. Q 75.7.2.

Q 75.9.2. Az előre megjövendölt halál. Isteni sugallatra Benedek Márton előre megmondja halála pontos dátumát.

MO: Somoska (Csoma Gergely, 1993. 107.); Lészped (Bosnyák Sándor, 1993a. 17–18.).

Q 75.9.3. A századik mise. Benedek Márton akkor hal meg, amikor elvégzi a századik (titkos) miséjét.

MO: Klézse (Magyar Zoltán, 2011a. II. 513.).

Q 75.10. Benedek Márton temetése. Benedek Mártont a saját kívánsága szerint ferences módra, lábbelik nélkül temetik el a szülőfalujában.

MO: Trunk (Bosnyák Sándor, 1993a. 19.); Somoska (Csoma Gergely, 1993. 107.); Trunk (Jáki Sándor Teodóz, 2002. 23.); Trunk (Peti Lehel, 2008. 22–23.; Uő, 2012. 66.).

Q 75.11. Benedek Márton kútja (A rózsailatú kút). A Benedek Márton szülőháza előtt lévő kút vize az orvos halálát követően rózsailatúvá és gyógyító erejűvé válik, amit a zarándokok/gyógyulni vágyók sokasága keres fel. A kút Benedek Márton földi érdemeinek mennyei elismeréseként a halálát követően egy évvel válik csodássá.

→MZ V. G 31.

Q 75.11.1. A kútba ejtett rózsafüzér. A kút azáltal válik rózsaillesztetvé, hogy Benedek Márton beleejti a rózsafüzérét.

MO: Trunk (Peti Lehel, 2012. 69.).

Q 75.11.2. A kútba ejtett rózság. A kút azáltal válik rózsaillesztetvé, hogy Benedek Márton beletesz egy rózságot.

MO: Klézse (Csoma Gergely, 1993. 105.).

Q 75.11.3. A kútból kinőtt csipkebokor. Benedek Márton kútjából csodás módon egy gyönyörű csipkebokor nő ki.

MO: Lészpéd (Bosnyák Sándor, 1993a. 17–18.).

Q 75.12. Benedek Márton túlvilági segítsége (A látomásban megjelenő orvos). A halott Benedek Márton álomban/látomásban megjelenik apáca testvérenek/egy beteg csángó asszonynak, és közli vele, hogy a szülőháza előtt lévő kutat Isten gyógyító erővel ruházta fel/felszólítja, hogy keresse fel a trunki kutat, és annak a vize orvosolja majd a panaszait.

MO: Klézse (Pozsony Ferenc, 1991. 191.; Uő, 1994. 226–227.; Uő, 1998. 79.); Lészpéd, Pusztina, Trunk (Bosnyák Sándor, 1993a. 17–19.); Diószeg, Klézse, Ploszkucény, Trunk (Csoma Gergely, 1993. 103–105.); Trunk, Trunk* (Peti Lehel, 2008. 29., 36.; Uő, 2012. 68., 77.).

Q 75.13. Benedek Márton sírja.

Q 75.13.1. Az illatozó sírhant. Nem csupán Benedek Márton kútja, hanem temetőbeli sírja is rózsaillesztet áraszt.

MO: Somoska (Csoma Gergely, 1993. 107.); Trunk (Peti Lehel, 2012. 79.).

Q 75.13.2. A meg nem fagyó sírhant. Az orvos sírján a föld még a legnagyobb télben sem fagy meg, bárki markolhat belőle.

MO: Trunk (Bosnyák Sándor, 1993a. 18.).

Q 75.13.3. A síron nőtt csipkerózsa. Benedek Márton sírján szeptemberben magától kinő és kivirágzik egy csipkerózsabokor.

MO: Trunk (Bosnyák Sándor, 1993a. 17.).

Q 75.13.4. A szentelményi erővel bíró sírhant. Benedek Márton sírjának a földjét a rózsaillesztetű kút vizéhez hasonlóan megszenteltnek, gyógyító erejűnek tartják, és tömegesen hordják mindaddig, amíg a hatóság be nem fedeti a sírt. A szent életű orvos sírjáról származó földet a betegek a fejükre szórják/arcukat a száraz porral súrolják/a kútvízzel vegyítve használják/ereklyeként őrzik a szentképek mellett. / A zarándokok az orvos sírján vagy annak közelében nőtt növényeket is gyógyfüvekként viszik haza.

MO: Trunk, Lészped (Bosnyák Sándor, 1993a. 17., 18.); Trunk, Somoska (Csoma Gergely, 1993. 103–104., 107.); Trunk – 3 (KJNTA 918-02/9–10., 12–14. – Peti Lehel gy., 2002); Klézse, Trunk (Peti Lehel, 2008. 38.; Uő, 2012. 75., 77.); Klézse, Trunk – 2 (Uő, 2012. 75., 77., 79.).

Q 76. Petrás Incze János.

Q 76.1. A táltos pap jövendölései. Petrás Incze János megjövendöli az erkölcsök meglazulását és a világ végét.

MO: Külsőrekecsin (Harangozó Imre, 2001. 267.).
→MZ IV. N 112.5.

Q 77. Az ördögűző magyar pap. Egy katolikus pap/ferences szerzetes/jezsuita szerzetes/evangélikus lelkész/hét görög katolikus pap/egy református lelkész imádsággal/szentmisével/különbéféle exorcizáló rítusokkal és eszközökkel (keresztel, szenteltvízzel stb.) kiűzi az ördög által megszállt emberből a démoni lelket.

DT: Boldogasszony (Titkos Értelmő Róza, 1698. 66–67.).
FF: Késmárk (Weber Samu, 1893. 832–833. – 1693); Szepeskáptalan (Pirhalla Márton, 1899. 472.); Ólubló* (Matirko Bertalan, 1890. 263.); Eger (EA 871/191–192. – Gulyás Béla gy., 1913).
AF: Zombor (Bárh Dániel, 2008. 59–60. – 1769); Jászládány/Máriaradna (Bálint Sándor, 1942. 90–93.); Szeged/Máriaradna (Uő, 1980. 390.); Mohol (Burány Béla, 2001. II. 264.); Nagypél (MZA 99891. – Magyar Zoltán és Harangozó Imre gy., 2014).
ER: Szászfenes/Kolozsmonostor (Kolozsvári boszorkányperek, 2014. 104–105. – ismeretlen jezsuita levele, 1583); Ördögösfüzes (Takáts Sándor, 1921. 230–239.; Tóth G. Péter, 2008. 78–79.; Magyar Zoltán, 2012a. 106–107. – 1587); Borosbocsárd (Kézdivásárhelyi Matkó István, 1668. 671–677.); Kolozsvár (KJNTA 830-02/7–8. – Pajzos Orsolya gy., 2002); Ipp (Czégényi Dóra szerk., 2014. 325–326. – Soós Tímea gy., 1999); Szilágynagyfalú (Bara Madarász Éva, 2003. 63.); Ördögösfüzes – 2 (Magyar Zoltán, 2011a. II. 64–65.; Uő, 2012a. 316., 540–541.); Ördögösfüzes (Horsa István–Hanusz Zoltán, 2015. 37–38.); Ördögösfüzes (MZA 108877. – Magyar Zoltán gy., 2017).
SZ: Székelyszentmihály (Miskolczy Ambrus szerk., 2016. 164. – Bodor Sámuel gy., 1789); Csernakeresztúr/Józseffalva (Bosnyák Sándor, 1977. 139.).
MO: Jászvásár (Moldvai csángó-magyar okmánytár 1467–1706 I., 1989. 315., 317–318. – Beke László jezsuita szerzetes jelentése, 1645).
→MZ II. D 118. →MZ II. E 68.2. →MZ II. E 85.2. →MZ II. 110.3. →MZ II. 149.3.
→MZ III. G 148.5. →MZ III. J 21.3.

Q 78. A papi imádság ereje.

Q 78.1. A megidézett ördögök. Egy katolikus pap a szent könyvekből/imádsággal megidézi a „református” ördögöket.

SZ: Székelyhodos (BBE MIK D-108/166. – Szabó Enikő gy., 1998).

Q 78.2. Az elimádkozott kísértet. Két ország püspökei/egy fiatal görög katolikus pap imával és egy nagy könyvet olvasva a község határából a romos várfalak

(Sáros vára/Szárdvár) közé/egy lakatba olvassa az Ólubló polgárait/a falubelieket zaklató kísértetet/elimádkozza a háztól a visszajáró halottat.

FF: Ólubló (Matirko Bertalan, 1890. 263.); Rudabánya (NIFA 238/6. – Nagy Dezső gy., 1958); Szögliget (MNA 137. – Paládi-Kovács Artilla gy., 1961; Paládi-Kovács Artilla, 1969. 55.); Szögliget (EA 19490. – Hajdú Imre gy., 1977); Szendrő (MZA 102212. – Gergely Tamás gy., 2013–2014).

Q 78.3. Az imával megszüntetett rontás. Egy lelkek által megszállt „elátkozott” házban a református pap imaszolgálatot végez, és a rontás megszűnik. / Az ökrök csak akkor hajlandók a bűnös helynél tovább menni, amikor a katolikus pap imádságot mond azon a helyen.

ER: Nagysármás (Magyar Zoltán, 2012a. 541.).

MO: Frumósza (Halász Péter, 2005. 117–118.).

Q 78.4. A vízbe imádkozott hernyók. A lucernát ellepő hernyókat a katolikus pap beleimádkozza a vízbe.

MO: Frumósza (Halász Péter, 2005. 117–118.).

Q 78.5. Az elmúló állatvész. A faluban tömegesen pusztulnak az állatok, mire a görög katolikus pap beszenteli az ólakat, és azután már egyetlen jószág sem hullik el. Ezt látva még a református kurátor családja is imádkoztat a görög katolikus tiszteletessel.

AF: Salánk (Pilipkó Erzsébet, 2007. 46.).

Q 78.6. Az átváltoztatott étel. A bakonybéli apátot útban Pannonhalmra felé világi emberek különféle húsételekkel próbálják megkísérteni, de az apát a hússokat, a kereszt jelével megáldva, halakká változtatja.

DT: Bakonybél (Bél Mátyás, 1989. 67. – 1730-as évek).

Q 78.7. A gyógyító ima. A református pap imát mond, könyörgést tart nagybeteg hívei fölött, akik nemsokára felgyógyulnak a betegségükből.

ER: Pusztakamarás (Magyar Zoltán, 2012a. 291.).

Q 78.8. A magyar pap nagyerejű imája. Még a falubeli románok is a református paphoz járnak imádkoztatni betegség/káreset esetén, mert a község magyar papjának imádságát hatásosabbak tartják bármely környékbéli román kollégájánál.

ER: Pusztakamarás (Magyar Zoltán, 2012a. 291.).

Q 78.9. A hathatós jókívánság. Egy katolikus pap azt kívánja az őt gyümölcscsel megajándékozó asszonynak, hogy a Jóisten adjon érte ezerannyit. Rá nemsokára az asszony málnása annyit terem, mint még soha.

FF: Nagybörzsöny (MZA 110125. – Magyar Zoltán gy., 2017).

Q 78.10. A magyar papok tudománya. A magyar papok is meg tudják csinálni mindazt, amit a román lelkészek, csak ők nem vállalják/egyházi törvényrendjük nem engedi a mások kárára végzett szolgálatot.

SZ: Gyimes: Komját pataka (Bosnyák Sándor, 1992c. 21.); Gyimes: Csinód (Magyar Zoltán, 2009a. 335.).

Q 79. A gyógyító katolikus pap. A katolikus pap kézrátétellel/gyógyfüvekből készített főzettel/orvosi könyv segítségével gyógyít különféle betegségeket (láb-fájást, szívbetegséget, kiütést stb.).

DT: Riticspuszta (MOA 6565. – Kodolányi János gy., 1951).

FF: Rudnó (Nagy Ignác, 1944. 81–86.); Rudnó (Kelecsényi József–Vahot Imre, 1854. 17–25.); Rudnó (Arányi Lajos, 1846.; Deáky Zita, 1998. 122–125.); Rudnó (Szalay Pál, 1902. 707–710.); Imreg – 2, Kazsó, Kistoronya – 2, Szürnyeg (MZA 97556., 101863–101869. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013–2014); Garamdamásd – 2, Kisölvéd – 2, Lekér – 4, Oroszka (MZA 103090–103098. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2015).

AF: Bihar vármegye (Deáky Zita, 1998. 121. – 19. század első fele); Császlóc – 16 (Kótyuk Erzsébet, 2013. 126–128., 131–132., 134–135.).

→MZ V. Q 95.

Q 80. A pap által meglátott rosszak. A katolikus pap a mise közben a szentségen át/a karácsonyi mise alkalmával meglátja a templomban, hogy kik a rossz lelkek/a boszorkányok.

FF: Rakacaszend (Magyar Zoltán, 2001a. 519.).

→Hiedelemmondák.

Q 81. A szent életű pap.

Q 81.1. A kivirágzó bot. A szent életű plébános kezében tartott száraz bot kivirágzik.

AF: Bodrogszentmária (Magyar Zoltán, 2009b. 95.).

Q 83. Az önkínzó aszkézis. A szent életű pécsi püspök/egy szent életű plébános vezeklés gyanánt szőracsuhát és vezeklőövet visel/még éjszaka is nehéz fizikai munkát végez/ostorozza magát.

DT: Pécs (Oláh Miklós, 2000a. 27–28. – 1536); Kiscsősz (EA 21239/17–18. – Szalóky Károly és Szabó Dénes gy., 1981).

→MZ V. Q 71.1.

Q 83.1. Az eltitkolt aszkézis. Az önmagát ostromozó plébános a lelkére köti az önkínzó gyakorlatot megleső asszonynak, hogy azt senkinek se árulja el. / A szent életű plébános egyetlen kabát adja oda egy szegény cigányasszonynak.

DT: Kiscsősz (EA 21239/17–18. – Szalóky Károly és Szabó Dénes gy., 1981).

FF: Nagybörzsöny (MZA110126. – Magyar Zoltán gy., 2017).

Q 84. A hitért vállalt szenvedések. A koholt vádakkal bebörtönzött katolikus papot a kommunisták mindenféle módon kínozzák és megalázzák: letépi a körmeit/kitépi a szakállát/megetetik vele a bibliát/stb. / A katolikus pap megadóan tűri, hogy az ördögök rángassák a haját.

KM: Budapest: Csepel (Bosnyák Sándor, 2006. 47.).

AF: Császlóc – 2 (Kótyuk Erzsébet, 2013. 128–129.).

MO: Lészped (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 319–321. – Csoma Gergely gy., 1998); Lészped (Kóka Rozália, 2006. 181.).

Q 84.1. A gyónási titok. A báró kényszeríti a papot, hogy árulja el, hogy van-e a feleségének szeretője, mert nála szokott gyónni az asszony. Amikor a plébános erre nem hajlandó, a főúr bosszúból lakatot tétet a pap szájára.

AF: Bodrogszentmária (Magyar Zoltán, 2009b. 55.).

Q 85. Az isteni gondviselés.

Q 85.1. A megálló malomkerék. Kinizsi Pál hirtelen haragjában meztelenül a malomkerékhez köttet egy neki ellentmondó papot, de a kerék csodás módon megáll a pappal, akinek így nem esik bántódása.

AF: Temesvár (Szerémi György, 1961. 58. – 1543).

Q 85.2. A lietavai csoda. A tatárok egy magas hegyre hurcolják, és a szirtről lehajítják a megtámadott falu papját, aki azonban egy a sziklából kinyúló bokorban fennakad zuhanás közben, és ezáltal életben marad.

FF: Lietava (Lovcsányi Gyula, 1881. 97. – a templom oltárképe, 14–17. század); Lieteva (Hauskalendar, 1821. 70. – Strauss Antal közleménye); Lietava (Mednyánszky Alajos, 1981. 52–53. – 1825; Uő, 1834. II. 149.); Lietava (Edvi Illés Pál, 1828. 122–124.); Lietava (Vasárnap Ujság, 1858. 383., 387–388.); Lietava (István bácsi naptára, 1870. 88.; Szendrey Zsigmond, 1926. 32.); Lietava (Siegmeth Károly, 1889b. 35.); Lietava (Pechány Adolf, 1888. 74.).

Q 85.3. A sebezhetetlen pap. A kommunista rendőrök kidobnak a száguldó gyorsvonatból egy papot, aki azonban egy karcolásnyi sérülést sem szenved. A csodát látva a rendőrök többet nem zaklatják a papot. / A császlóci katolikus pap (Szentmihályi Lajos) testét nem fogja a golyó: a szovjet katonák hiába lönek rá, a testéről visszapatann a lövedék.

DT: Halastó (EA 23287/25–26. – Irányi Lujza gy., 1953).

AF: Császlóc (Kótyuk Erzsébet, 2013. 129.).

Q 86. A megtorolt sérelem. A megsértett/méltatlanul meghurcolt pap megtorolja az őt és egyházát ért sérelmet: azok, akik sértő szavakat mondanak rá/hazudnak neki/elüldözik a szolgálati helyéről/hamis vádak alapján börtönbe jutattják/akadályozzák a templomépítésben, rövid időn belül mind meghalnak/egyéb szerencsétlenség éri őket.

ER: Mezőkeszű (Magyar Zoltán, 2012a. 541–542.).

SZ: Gyimes: Antalok pataka, Bükkhavas pataka – 2 (Magyar Zoltán, 2003. 577–578.); Lövéte – 2 (Uő, 2011d. 152.).

MO: Klézse (Kallós Zoltán, 1993. 101.); Frumósza (Halász Péter, 2005. 390.); Klézse (Kinda István, 2005. 39.); Csíkfalu (Uő, 2007. 137.); Csíkfalu (Uő, 2008. 48.); Bogdánfalva (Uő, 2010. 144.).

DT–AF: Csakovec/Gombos (Jung Károly, 1988. 284–285.).

DT: Zsitvabesenő (MZA 96982. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013).

Q 86.1. A papi átok. A szolgálati helyéről igazságtalanul elüldözött pap átkot mond az egyházközségre. Az átok következtében két nemzedéken keresztül szerencsétlenségek sorozata veszi kezdetét/a templomtoronyba belecsap a vilám/attól kezdve egy lelkész sem képes hat évnél tovább megmaradni a településen. / A katolikus pap fekete gyászruhát öltve megy fel a szószékre, és a szentmisén a jelenlévők sokasága előtt átkozza ki a lányrabló férfit/a magzatát elvetető asszonyt.

FF: Kövi*, Ipolypásztó (MZA 92594., 89966. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2006, 2011).

ER: Somkerék (Magyar Zoltán, 2011a. II. 240.); Mezőkeszű (Uő, 2012a. 541–542.).

MO: Szabófalva (Imreh István–Szeszka Erdős Péter, 1978. 205.); Csíkfalu (Lackó István, 1994. 113.); Klézse (Magyar Zoltán, 2011a. II. 513.).

Q 86.1.1. Az extatikus átok. A településről elüldözött evangélikus lelkész a község határán visszafordulva a 109. zsoltárt mondja az ott lakókra, miközben körülötte minden lángra gyúl, még a fű is ég.

FF: Kövi* (MZA 92594. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2006).

Q 86.2. Az eltaposott gyertya. A falubeli plébános fekete misét tart/nyilvánosan átkot szór az őt igazságtalanul megrágalmazó emberre. Gyertyát gyújt, és amikor a szertartás/az átok végére ér, kettétöri/eltapossa a – rosszakaróját szimbolizáló – gyertyát.

MO: Klézse (Kallós Zoltán, 1993. 101.); Klézse (Kinda István, 2005. 39.).

Q 88. A túlvilágot megjárt lelkipásztor. Egy autóbalesetet szenvedett baptista lelkipásztor lelkét az angyalok egészen a mennyország ajtajáig viszik, de ott egy fényes ruhába öltözött férfi közli vele, hogy még dolga van a földi életben, mire az angyalok a lelket újra karon fogva visszaviszik a testébe, és a már halottnak gondolt lelkész csodás módon életre kel.

ER: Rév (MZA 94459. – Magyar Zoltán gy., 2012).

Q 89. Papi halál.

Q 89.1. A megjövendölt temetés. A szent életű esperes/református lelkész megjósolja saját halálát/azt, hogy hamarosan temetésre fog sor kerülni a faluban.

FF: Sajószentkirály (MZA 92750. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2009).
ER: Nagysajó (Magyar Zoltán, 2011a. II. 240.).

Q 89.2. A templomi halál. Rákó Béla nagysajói/Hermán János nagysármási református tiszteletes/Dani Gergely gyimesbükki plébános istentisztelet közben a templomban (a szószéken)/misézés közben az oltárnál hal meg (miként azt Istentől kérte).

ER: Nagysajó (Magyar Zoltán, 2011a. II. 240.); Pusztakamarás (Uő, 2012a. 291.).
SZ: Gyimesbükk (Magyar Zoltán, 2003. 778.); Gyimes: Farkasok pataka (MZA 99458. – Magyar Zoltán gy., 2014).

Q 89.3. Meggyilkolt papok. A kommunisták meggyilkolják/orvul megmérgezik az ellenük prédikáló/a hitükhöz ragaszkodó papokat.

AF: Császlóc – 3 (Kótyuk Erzsébet, 2013. 132–133.).

Q 89.4. Az üdvözülés jele. A szent életű pap (Mihály József barkai plébános) halálakor mennyei fényesség árasztja el a szobát. / A pálos szerzetesek testét a haláluk után nem kezdi ki az enyészet.

FF: Kiskovácsvágása (MZA 84388. – Magyar Zoltán gy., 2004); Pány (MZA 1716. – Magyar Zoltán gy., 2008).
KM: H. n. (Povedák István, 2015. 716.).

Q 90. Egyéb hagyományok.

Q 90.1. Páter Pio. Történetek Páter Pio életszentségéről.

ER: Szilágynagyfalu (Bara Madarász Éva, 2003. 77.).
SZ: Gyimes: Bükkhavas pataka (MZA 86615. – Magyar Zoltán gy., 1996).

Q 90.2. II. János Pál pápa jelenése. II. János Pál pápa a holta után álomban megjelenik egy vallásos asszonynak.

FF: Ipolyfödemes (MZA 84071. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010).

Q 90.3. A pápa által felszentelt templom. A homoródalmási katolikus templomot a Jeruzsálemből visszatérő római pápa szenteli fel személyesen. Ahol a pápa a faluból távozik, azt a dűlőutat azóta Római útnak nevezik.

SZ: Homoródalmás (Orbán Balázs, 1868. I. 186.).

Q 90.4. A papi elhivatás körülményei. Egy fiatalember a felkeresett szentkút mellett kap elhivatást a papi szolgálatra.

DT: Dobradó (Hajnal Virág–Papp Richárd, 2007. 127.).

Q 90.5. A látnoki képesség. A szent életű püspök (Majláth Gusztáv erdélyi püspök) egy éjjel csodás énekszót hall, és „élőálomban” látja saját édesapja

temetési menetét. Reggel távirat érkezik, hogy siessen haza, mert az édesapja meghalt.

SZ: Istenségit (Bosnyák Sándor, 1977. 218.; Uó, 2000. 51–52.).

Q 91–120. Remeték, szerzetesek

Q 91. A csodás megtérés. Valamely rendkívüli/csodás esemény hatására (vilámcsapás éri, de túléli stb.) az addig világi életet élő ifjú (rablólovag/betyár) szerzetesnek/remetének áll.

FF: Mátrafüred (EA 15625. – Vészi Edit gy., 1967).

AF: Pácin (EA 13447/27–28. – Mészáros Erzsébet gy., 1967).

SZ: Csíkszereda – 2 (KJNTA 1858-06/11. – Kádár Kincső gy., 2006).

Q 92. Az előkelő származás. A nádor fia (Boldog Csáki Móric) apja tiltása és ellenkezése ellenére szüziés házasságát is odahagyva belép a domonkosok rendjébe, és szerzetesként éli le az életét. / Egy előkelő rangú ifjú a világi életből kiábrándulva belép a karthauzi szerzetesek közé/kivonul az erdőbe, és remete lesz.

KM: H. n. (Hevenes Gábor, 1988. 164. – 1737).

DT: Somlósólyos (Veszprém megye földrajzi nevei III., 1991. 87.).

FF: Szepesség/Menedékkő (Latkóczy Mihály, 1898. 83.; Bálint Sándor, 1977. II. 376.).

AF: Túrterebes (Mizser Lajos, 1999. 55. – Pesty Frigyes, 1864. Ugocsa vármegye).

Q 93. A térítő remete. Egy ősz öreg remete keresztény hitre téríti a vidék pogány lakosait.

FF: Bükszád (Rész Ensel Sándor, 1861. 231.).

Q 94. A remete jövendölése. A Hasznos határában, a Mátra rengetegében élő remete megjósolja, hogy fakadni fog a hegyen egy forrás, amelynek vizétől sokan meggyógyulnak majd/megjövendöli, hogy születik majd a faluban egy leány, akinek Szűz Mária meg fog jelenni. / A remete megjósolja, hogy mikor érdemes megkezdeni a vetést.

FF: Hasznos, Mátraszőlős (Manga János, 1962. 368., 369.).

SZ: Atyha (Hiedelemszövegek Székelyföldről, 2015. 653.; MZA 98673. – Gagy József gy., 1993).

Q 95. A gyógyító szerzetes. A veres barátok/egy karthauzi barát/egy ferences barát/a község határában élő remeték az általuk szedett gyógyfüvekkel/a növényekből készített szerekkel gyógyítanak/gyógyítják a környékbeli szegényeket.

DT: Buda (Thirring Gusztáv, 1919. 151.); Buda (Magyar Nemzet, 2000. augusztus 19.); Sokorópátka – 3 (Edelényi Adél, 2004. 261–262.).

FF: Szepesség (Szepesi N. Vilmos, 1943. 286–287. – Genersich Keresztély feljegyzése, 1807); Szilvásvár (ENA 900/69. – Péczeli Imre gy.); Szepesség/Vörös Kolostor (Grynaeus Tamás, 2004. 71. – Szepesi Attila gy.).

AF: Bács (Balogh György, 1867. 103.).

SZ: Felsórákos (Orbán Balázs, 1868. I. 209–210.).

Q 95.1. Hektor atya almája és kenyere. Hektor atya mint a fugyivásárhelyi pálos kolostor perjelje az általa megáldott alma és kenyér küldésével gyógyítja meg a messze földről is hozzá járuló betegeket.

AF: Fugyivásárhely (Bunyitay Vince, 1884. III. 470.).

Q 95.2. A gyógyító lilium. Egy ferences szerzetes a szobájában lévő liliumot adja a beteg gyermek kezébe, aki hamarosan meggyógyul/nem hűl meg többet.

MO: Klézse (Magyar Zoltán, 2011a. II. 513.).

Q 95.3. A gyógyító falevél. A csíksomlyói remete falevelekkel gyógyítja a betegeket.

SZ: Csíksobotfalva (KJNTA 1858-06/11. – Kádár Kincső gy., 2006).

Q 95.4. A török basa fiának gyógyulása. A török basa fiát egy ferences szerzetes gyógyítja ki a szembajából.

AF: Bács (Balogh György, 1867. 103.).

Q 95.5. A gyógyító Szent Iván. A Gellért-hegy barlangjában élő híres remete, Szent Iván, a barlang előtt fakadó forrás/sáros tó vizével gyógyítja a hozzá forduló betegeket.

DT: Buda (Thirring Gusztáv, 1919. 151.); Buda (Magyar Nemzet, 2000. augusztus 19.).

Q 95.6. A levegőben vitt gyógyszer. Ha a Vörös Kolostor környéki szepesi falvakban súlyos kór üti fel a fejét, az ott lakók a havasi kürt jelével értesítik Cyprián barátot, aki a szárnyait felcsatolva viszi meg sebesen a gyógyszert a rászorulóknak.

FF: Szepesség/Vörös Kolostor (Grynaeus Tamás, 2004. 71. – Szepesi Attila gy.).

→MZ V. Q 107.

Q 96. Boldog Csáki Móric imádsága. Boldog Csáki Móric mint domonkos szerzetes a bezárt ajtón át jut be Vácott a templomba, és az egész éjszakát ott tölti imádságban, miközben végig ragyogó fény veszi körül/a templom gyertyái maguktól gyúlnak meg a tiszteletére.

FF: Vác (Hevenes Gábor, 1988. 164. – 1737); Vác (Tragor Ignác, 1923. 94–95.).

Q 97. A szerzetesi ima ereje.

Q 97.1. A kimisézett tolvaj. A dési ferencesek olyan foganatos imát mondanak a tolvajra, hogy az illető kisvártatva meghal.

ER: Várkudu (Magyar Zoltán, 2011a. II. 301.).

Q 97.2. A megaszalt fa. A csíksomlyói remetének olyan erős az imádsága, hogy ha ráimádkozik egy fára, az lábon elszárad.

SZ: Csíkcsofotfalva (KJNTA 1858-06/10. – Kádár Kincső gy., 2006).

→MZ V. R 5.5.

Q 98. Az aszkétikus élet. A szent életű szerzetes (Boldog Csáki Móric) éjjel-nappal vezeklőövet hord/harminc éven keresztül nem eszik hústelt. / A Szent Mihály-hegyi/fallóskúti remete az emberektől csak gyümölcsöt és nyers kukoricát fogad el.

KM: H. n. (Hevenes Gábor, 1988. 160. – 1737).

DT: Buda (Az Osztrák–Magyar Monarchia írásban és képen IX., 1893. 124.); Dömös (Bosnyák Sándor, 2001. 297.).

FF: Hasznos (Manga János, 1962. 368.).

Q 99. A remetének megjelenő Szűz Mária. A csatkai/a hasznosi szentkút mellett élő remetének megjelenik Szűz Mária. / Szűz Mária azért látogatja meg a remetét, mert már régóta nem látta a zarándokok között a kegyhelyen, és látni kívánta szentéletű hívét.

DT: Csatka (S. Lackovits Emőke, 2005. 93. – 1865).

FF: Mátrászentimre-Fallóskút (Zsebők Csaba, 2006. 37.).

AF: Helvécia (Merinu Éva, 2006. 371.).

Q 100. A remete állatai.

Q 100.1. A remete „kutyája”. A dunaremetei remeték kunyhóját egy nagy anyafarkas őrzi, és senkit nem enged a közelébe. Ha elvonyítja magát, a többi farkas is ott-terem a segítségére. / A csíksomlyói remete egy farkast tart házőrző kutyaként, amely jelzi neki, hogy jó vagy rossz ember közeledik. / A remete kutyája a nyakába tett kosárban hord a faluból élelmet a gazdájának.

DT: Dunaremete (Timaffy László, 1976. 78–79.; Uő, 1992. 103.).

SZ: Csíkcsofotfalva (KJNTA 1858-06/10. – Kádár Kincső gy., 2006).

FF: Karancslapujtó (Hetény János, 2000. 47. – 1952).

Q 100.2. A remete sólyma. A csíksomlyói remetének van egy sólyma, amely a magasból figyeli a remetéhez igyekvő embereket, és jelzi a gazdájának, hogy jó vagy rossz szándékú/lelkű-e a közeledő személy.

SZ: Csíkcsofotfalva (KJNTA 1858-06/10. – Kádár Kincső gy., 2006).

Q 100.3. A remete szamara. A pilismaróti remetének olyan betanított szamara van, amely a nyakába akasztott tarisznyával mindennap útra kel be a faluba, és este az elemózsiával telepakolt tarisznyával tér vissza a gazdájához. Azóta járja az a mondás az olyan emberről, akinek könnyen megy a sora: „Úgy él, mint a pilismaróti remete!” / A gymarosi Szent Mihály-hegyen lakó remetének

olyan okos szamara van, amely hangos iázással figyelmezteti a gazdáját, ha valaki jön hozzá. A remete ilyenkor a barlang belsejébe vonul a kíváncsi tekintetek elől, és onnan válaszol az idegennek. / A nagymarosi Szent Mihály-hegyen lakó remetének olyan betanított szamara van, amely a nyakába akasztott vederrel maga megy le vízért a Duna partjára, majd a folyóban megmerítve a vízhordó edényt, a terhével szépen visszaballag. / A remete vízhordó szamarát egyszer elsodorja a megáradt Duna, és a remete szomorúságában maga is kedves állata után hal.

DT: Pilismarót (Galambos Dezső, 1907. 335.).

DT–FF: Dömös (Nedeczky Gáspár, 1880. 114.); Dömös (Kolacskovszky Lajos, 1838. 187–188.); Dömös (Bosnyák Sándor, 2001. 297.); Nagymaros (Nagymarosi barangoló, 2006. 19.); Nagymaros – 6 (MZA 101972., 90934., 99188., 110707., 110921., 110922. – Magyar Zoltán gy., 2008–2018);

Q 100. 4. A pannonhalmi kolostor okos szamara. A pannonhalmi apátságban a szerzetesek szamarakkal hordatják fel a vizet a község piacterén lévő kútból. Egy okos szamár kifigyelve, hogy a már megtöltött puttonyú szamarakat a kútnál külön csoportba terelik mielőtt útjukra indítanák őket, a még üres puttonyával észrevétlenül átballag a teli puttonyosok csoportjába, és a társaitól eltérően teher nélkül teszi meg a meredek hegyi utat. Mivel odafönt a kolostorban a puttonyok kiürítése szintén csoportokban történik, a szamár ott is átmegy a már teher nélküli csoportba, és mindezt olyan ügyesen és olyan furfangos módon teszi, hogy a hajtók csak hosszú idő múltán, a szamár szétszáradt puttonyáról jönnek rá a turpisságra. A furfangos állat híre messze vidéken elterjed, és a szamár cseles „vízhordását” a kolostor több híres vendége is megcsodálja.

DT: Pannonhalma/Győrszentmárton (Sólymos Szilveszter, 2005. 159–160. – Tóth Béla nyomán).

Q 101. Az állatok ura.

Q 101.1. A megszelídített medve. A karthauzi szerzetesnek álló előkelő ifjút – alázatosságát kipróbálandó – a kolostor perjelje birkapásztornak teszi meg. Az ifjú alázattal megfelel ennek a feladatnak is. Egy alkalommal egy medve a nyájból több juhot is elragad. A fiatal szerzetes a legközelebb a szent engedelmesség nevében arra szólítja fel a medvét, hogy a nyáját hagyja békén, mire a medve meghunyászkodik előtte, és megadóan túri, hogy a barát a nyakát az övével átkösse, és a kolostorhoz vezesse. Végül a vadat szabadon engedik, de meghagyják neki, hogy attól kezdve a kolostort és a szerzetesek nyáját messzire kerülje el.

FF: Szepesség/Menedékkő (Latkóczy Mihály, 1898. 83.; Bálint Sándor, 1977. II. 376.).

→MZ II. K 85.2.

Q 101.2. A lecsendesített farkas. A csíksomlyói remete/egy szerzetes imádsággal által elkergeti/lecsendesíti a kutyáit megtámadó farkasokat/az őt megtámadó kutyákat/beszél a vadállatokkal.

SZ: Csíkszereda, Csíksobotfalva (MZA 52500., 52501. – Kádár Kincső gy., 2006).

DT: Somló-vidék (Relković Davorka, 1928. 97.).

Q 102. A kápolnaépítő remete. A szent életű remete erdei remetésege helyszínén kis kápolnát épít saját kezűleg.

DT: Szekszárd (Szilárdfy Zoltán, 1994. 346.).

ER: Marosvásárhely (Orbán Balázs, 1870. IV. 183.); Apáca (Uő, 1873. VI. 426.).

SZ: Gyergyóremete (Orbán Balázs, 1869. II. 117.); Nyomát – 3 (Uő, 1870. IV. 60–61.); Homoródremete (Forrai Tibor, 1985. 3.).

MO: Bogdánfalva* (Csoma Gergely, 2016. 265. – 1991).

Q 102.1. Az álombeli sugallat. Egy gazdag úrnőnek álomban megjelenik egy ferences szerzetes, és közli vele, hogy ha meg akarja szabadítani gyógyíthatatlan betegségétől a fiát, építsen egy kápolnát a kegyhelyen. Az úrnő a látomást csodás jelnek tekintve felépíti a csíksomlyói Szent Antal-kápolnát, és a fia hamarosan meggyógyul.

SZ: Csíksomlyó (Kovács Gyárfás, 1898. 45–48.); Csíksomlyó (P. Boros Fortunát, 1994. 135–136.).

Q 103. A remete és a kegyeszobor. A remeték maguk faragnak ki fából egy Mária-szobrot, és azt a kunyhójuk mellett álló kápolnában helyezik el. / A remeték a törökök közeledésének a hírére Szűz Mária szobrát egy odvas fában rejtik el.

DT: Vasvár (Bozóth, 1868. 471.); Máriavölgy (Schaefer Jakab, 1897. 68–69.); Szekszárd (Szilárdfy Zoltán, 1994. 346.); Kürt (Liszka József, 2000. 45.).

FF: Zebegény (EA 17909/9. – Fieszl Istvénné gy., 1973).

→MZ V. C 8.4.

Q 104. A remete és a kereszt. Az árvíz által hozott keresztet csak egy szent életű szerzetes tudja partra húzni/a földből kinyúló keresztet csak egy szent életű remete tudja kihúzni. / A feszület fejet hajt az ékesszólóan prédikáló barát előtt, amikor az belép a templomba. / A nyárádremetei feszületet a reformáció idején egy öreg remete kotorja ki a szemétből, majd cipeli el a hátán hosszú kilométereken át jelenlegi helyére. / Báthori Endre pásztorbükki kőkeresztjét a csíkszentdomokosi káplán a hátán cipeli ki a faluból a havasi kegyhelyre.

DT: Vimpác (Mohl Adolf, 1926. 63–66.); Bajót/Pé liföldszentkereszt (BBMNA 20/12–13. – Balogh László gy., 1964).

FF: Ungvár (Bornemissza Péter, 1980. 1047. – 1579).

SZ: Nyárádremete (Magyar Zoltán, 2011a. I. 179.); Csíkszentdomokos (MZA 99665. – Magyar Zoltán gy., 1996).

Q 105. A bibliafordító remete. Egy pálos szerzetes (Bátori László) a hárshegyi barlangba húzódva és onnan húsz évig ki sem mozdulva fordítja le magyar nyelvre a bibliát.

KM: Buda/Budaszentlőrinc (Az Osztrák–Magyar Monarchia írásban és képen IX., 1893. 124–126.; Szendrey Zsigmond, 1926. 86.).

Q 106. A pálos testvér ételcsodája.

Q 106.1. A megtelő lisztesláda. Ferenc testvér, a márianosztrai rendfőnök a vidéken dúló éhínség idején arra utasítja a kolostor kulcsárát, hogy osszon lisztet az éhező szegényeknek. Amikor a kulcsár azt válaszolja, hogy már teljesen kiürült a lisztesláda, a jámbor atya csak biztatja, hogy próbálja meg. A kulcsár kételkedve a rendfőnök szavaiban, az éléskamrába megy, és amikor a ládát kinyitja, azt a legfinomabb liszttel színültig telve találja.

FF: Márianosztra (Gyöngyösi Gergely, 1983. 110–111. – 16. század első fele).

Q 106.2. A kolostorhoz rendelt szarvas. Miközben a szerzetesek a szombati vecsernyét éneklik a templomban, a kulcsár azon sopánkodik, hogy nincsen mit készítsen a másnapi ünnepi asztalra. Amikor Ferenc testvérhez fordul e panasszal, a vikárius megnyugtatja, hogy ne aggódjon, mert kerül majd étel az asztalra. A kolostorfőnök elvonul, és hosszas imádságba merül. Másnap, amint hozzákezdnek a miséhez, egy gyönyörű szarvas áll meg a kolostor kapuja előtt, amely szelíden túri, hogy megfogják és levágják, ezáltal szolgáltatva ebédet a szerzetesek asztalára.

FF: Márianosztra (Gyöngyösi Gergely, 1983. 111–112. – 16. század első fele).

→MZ II. D 61.

Q 107. A repülő barát. A szepességi Vörös Kolostorban élő Cyprián barát átlagon felüli tudásáról nevezetes. Gyógyító szerzetes, aki ismer minden gyógyfüvet, és kísérletező kedvében olyan szárnyakat szerkeszt, amellyel a kolostor feletti hegyről nekirugaszkodva repülni is képes. Ha a szükség úgy kívánja, a levegőben víz gyógyszert nagy távolságra a betegségben szenvedőknek/amikor pedig ellenség támadja meg a rendházat, az ostromlókat a levegőből lehajigált szikladarabokkal futamítja meg.

FF: Szepesség (Szepesi N. Vilmos, 1943. 286–287. – Genersich Keresztély feljegyzése, 1807); Szepesség (Csiffáry Tamás, 1993. 156. – Hasznos Mulatságok, 1825); Szepesség/Vörös Kolostor (Weber Samu, 1876. 262.); Szepesség (Siegmethe Károly, 1887. 15–16.; Uó, 1890a. 140.); Szepesség (Lövy Mór, 1890. 125.); Szepesség (Wünschendorfer Károly, 1907. 77.); Szepesség (Szepesi Attila, 2000. 99.); Szepesség/Vörös Kolostor – 2 (Grynaeus Tamás, 2004. 69., 71.).

→MZ IX. J 36.3.

Q 108. A remete által leleplezett gonosz. A Buda környéki lakosok hírül hozzák, hogy az egyik különös formájú sziklacsúcson (melyet azóta Ördögornomnak/az

Ördög szószékének neveznek) néhány nap óta minden este egy idegen pap prédikál. A közelben lakó szent életű remete szintén elmegy meghallgatni az ismeretlen prédikátort. Isten nevében felszólítja, hogy fedje fel valódi alakját, mire láng csap ki a prédikátor ruháiból, és a pap képében kísértő gonosz lélek nyomban elenyészik. A remete hálát ad Istennek, majd megáldja az embereket, és visszatér a barlangjába.

DT: Buda: Farkasrét (Magyarság, 1927. augusztus 7.).

Q 109. A remete szentségi aurája.

Q 109.1. Az örökös könnyezés. A remete szentéletű voltát jelzi, hogy szüntelenül csorognak a könnyei.

DT: Kürt (Liszka József, 1994a. 46. – Danczi Lajos gy., 1986).

Q 109.2. A remete stigmája. A remete szent életű voltát jelzi, hogy a nyakában viselt kereszt egy villámcsapás következtében – mintegy stigmaként – beleég a testébe.

SZ: Csíkszereda (KJNTA 1858-06/11. – Kádár Kincső gy., 2006).

Q 109.3. A csodás őszülés. A remete szentéletű voltát jelzi, hogy a haja színe tavasszal mindig sötétté válik, míg ősszel mindig megőszül.

SZ: Csíkszereda (MZA 52502. – Kádár Kincső gy., 2006).

Q 110. A szentkút remetéje. A remete egy szentkút mellett lakik. / A remete mint a szentkút őre.

DT: Csatka (Vajkai Aurél, 1940. 51.; S. Lackovits Emőke, 2005. 93. – 1865); Vasvár (Bozóth, 1868. 471.); Vasvár (A vasvári csodálatos Szent-kút, 1875. 7.); Pécs (Pécsi Figyelő, 1895. III. 5.); Csatka (Vajkai Aurél, 1940. 56.); Csatka (Pereszlényi Mária, 1941. 284.); Vasvár (Mozsolics Amália, 1943. 70.); Vasvár (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 295.).

FF: Mátraszentimre-Fallóskút (Zsebők Csaba, 2006. 37.).

ER: Szelistye (Müller, Friedrich, 1885. 217.; Herrmann Antal, 1893. 388–389.; Hanusz István, 1902. 75.).

SZ: Vármező (Magyar Zoltán, 2011a. I. 177.).

Q 111. A remetebarangok. Remeték lakhelyeként számon tartott természetes/mesterséges barlangok.

DT: Komárom vármegye (Bél Mátyás, 1989a. 3–4. – 1730-as évek); Tihany (Hunfalvy János, 1860. II. 342.); Bakonyszentlászló (Ny. Nagy István, 2000. 40. – Pesty Frigyes, 1864. Veszprém vármegye); Buda (Az Osztrák–Magyar Monarchia irásban és képben IX., 1893. 126.; Szendrey Zsigmond, 1926. 86.); Máriaremete (A Mária-Remete Ismertetése, 1899. 23.); Buda (Thirring Gusztáv, 1919. 151.); Buda: Farkasrét (Magyarság, 1927. augusztus 7.); Tihany – 2 (Kovács József, 1944. 94., 96.); Cellődömölk (EA 22699/25. – Zongor Ferenc gy., 1985); Balatonendréd (RRMNA 2126/6. – N. N. gy., 1989); Bakonyszentlászló (Veszprém megye földrajzi nevei IV., 2000. 40.); Buda (Magyar Nemzet, 2000. augusztus 19.); Piliscsév (MZA 37600. – Magyar Zoltán gy., 2003); Nyúl (Edelényi Adél, 2004. 37.).

DT–FF: Nagymaros, Zebegény* (Bognár András, 1984a. 227., 317. – Pesty Frigyes, 1864. Hont vármegye); Zebegény (Hőke Lajos, 1866. 835.); Dömös (Nedeczky Gáspár, 1880. 114.); Dömös (Kolacskovszky Lajos, 1938. 187–188.); Zebegény (Zolnay László, 1977. 185.); Dömös (Bosnyák Sándor, 2001. 297.); Nagymarosi barangoló, 2006. 19.); Nagymaros – 2 (MZA 90911., 99188. – Magyar Zoltán gy., 2010, 2013); Szob – 2, Nagymaros (MZA 109740., 110184., 110707. – Magyar Zoltán gy., 2017); Nagymaros – 2 (MZA 110922., 110923. – Magyar Zoltán gy., 2018).

FF: Mátraverebély-Szentkút (Szentmihályi Mihály, 1797. 86–87.); Jókő (Pesty Frigyes, 1861. 106.); Kishartyán (Nógrád vármegye, 1911. 68.); Bélapátfalva (EA 4814/2. – N. N. gy., 1930); Börzsöny vidéke, Hont (Kolacskovszky Lajos, 1938. 188.); Hasznos (PMNA 19/34. – Manga János gy., 1947); Kishartyán (PMNA 48/3. – Pesovár Ernő gy., 1951); Zebegény (EA 17909/9. – Fieszl Istvánné gy., 1973); Szepsi (Magyar Zoltán, 2001a. 214.); Kishartyán (Baráz Csaba–Kiss Gábor, 2007. 17.).

AF: Helvécia/Mátraverebély-Szentkút (Merinu Éva, 2006. 377.).

ER: Brassó környéke (Hunfalvy János, 1864. III. 100.).

SZ: Farkaslaka (Orbán Balázs, 1868. I. 106.); Korond (Hankó Vilmos, 1896. 114.).

Q 115. A megjövendőlt halál. A remete három nap „elrejtkezés” (tetszhalott állapot) után felkel, és megjövendőli saját közelgő halálát és halálának módját. / A remetének álmában megjelenik Jézus, és közli vele közelgő halálát.

FF: Bükkábrány (Pócs Éva szerk., 2012. 591. – Diószegi Vilmos gy., 1954); Istenmezeje (MZA 101794. – Hála József gy., 2012).

Q 116. A vágyott vértanúhalál. A szent életű remetét/szerzetest a fellázadt pogányok/a tatárok/a törökök/a protestánsok ölik meg, mert nem menekül el/mert kiáll a hite mellett.

DT: Esztergomszenttamás (Pastinszky Miklós–Tapolcainé Sáray Szabó Éva, 1977. 123. – Pesty Frigyes, 1864. Esztergom vármegye); Dunaföldvár (WMMNA 113-74/5. – Berze Nagy Ilona gy., 1920–1921); Sopron megye (Sopronvármegye, 1930. április 20.; Szentmihályi Imre, 1974. 215.) Győrszentmárton/Pannonhalma (Dallos Sándor, 1981. 137–138. – 1938); Pécs (Vargha Károly, 1959. 55.); Pécs (Muszty László, 1959a. 86.); Pécs-Erzsébettelep (Bosnyák Sándor, 1962. 127.); Peresznye (A Répce mente meséi és mondái, 1996. 10. – Horváth Iván gy., 1970); Bajna – 2 (BBMNA 3/40. – Izsó Tamás gy., 1978); Bonyhád* (Tolna megye földrajzi nevei, 1981. 363.); Pécs (Pesti János szerk., 2002. 61.); Vasvár (MZA 58798. – Magyar Zoltán gy., 2007).

FF: Felsőpribel (Tatár Péter, 1857h. 8.); Beszter (Részó Ensel Sándor, 1861. 226.); Sátoraljaújhely (MZA 93597. – Magyar Zoltán gy., 2005).

AF: Pest (Divald Kornél, 1901. 426.).

ER: Beszterce (Kőváry László, 1852. 66.); Beszterce (Deák Farkas, 1867. 136.; Nagy Miklós szerk., 1868. II. 268.).

Q 116.1. A Krisztusként fogadott vértanúhalál. Bánfy Buzád mint a pesti domkos kolostor szerzetese nem menekül el a közelgő tatárok elől, és amikor a vész elvonultával a társai visszatérnek, az oltár előtt kitért karokkal kereszt alakban elterülve találják rá, abban a helyzetben, ahogyan fogadta a vértanúhalált.

AF: Pest (Divald Kornél, 1901. 426.).

Q 116.2. A holtában is összekulcsolt kéz. A pogányok által vízbe fojtott szerzetes teste nem merül el, és összekulcsolt kézzel lebeg a víz felszínén.

DT: Sopron megye (Sopronvármegye, 1930. április 20.; Szentmihályi Imre, 1974. 215.).

Q 116.3. Az el nem enyésző holttest. A protestánsok által meggyilkolt Csepellényi György pálos szerzetes teste napokig hever temetetlenül, az oszlás jelei azonban nem mutatkoznak rajta.

FF: Sátoraljaújhely (MZA 93597. – Magyar Zoltán gy., 2005).

→MZ V. Q. 117.5.

Q 116.4. A megnyúzott barát. A törökök elfognak egy Bertalan nevű pécsi barátot, és elevenen megnyúzzák, majd a bőrét a kezébe adják. A megnyúzott szerzetes minden erejét összeszedve elindul felfelé a hegyen, és csak a Szent Bertalan-kápolnához/kápolna helyére érkezve esik össze és hal meg. A törökök a csoda láttán megrémülnek, és a továbbiakban elkerülik a vidéket. / A rablók megölik, és megnyúzzák a szentkút mellett tanyázó remetét. / A rablók által lefejezett ember fej nélkül szalad el addig a helyig, ahol később keresztet állítanak az emlékére.

DT: Pécs (Vargha Károly, 1959. 55.); Pécs (Muszty László, 1959a. 86.); Pécs-Erzsébettelep (Bosnyák Sándor, 1962. 127.); Vasvár (MZA 58798. – Magyar Zoltán gy., 2007).

AF: Kispiaç* (Papp György, 1989. 42.).

Q 117. A szerzetes sírja.

Q 117.1. A sírból nőtt virág. A pálos rendfőnök márianosztrai sírjából két palma nagyságú, gyönyörű virág nő ki.

FF: Márianosztra (Gyöngyösi Gergely, 1893, 112–113. – 16. század első fele).

Q 117.2. A sírből nőtt fácska. Az elhunyt szerzetes szájából zöld fácska nő ki, amelynek levelein arany betűkkel az Ave Maria rajzolódik ki.

KM: H. n. (Telek József, 1796. I. 633–634.).

Q 117.3. A remete sírjából fakadt forrás. Az örökké síró szent életű remete sírjából (a halott remete könnyeiből) bővizű forrás fakad.

DT: Kürt (Liszka József, 1994a. 46–48. – Danczi Lajos gy., 1986).

Q 117.4. A könnyező sírhant. A rugonfalvi templom szószék felőli oldalán az a rész, ahová a Zöld barátot temették, időnként izzadni szokott: ilyenkor a halott barát imára hív és könnyezik.

SZ: Rugonfalva (EA 26309/40. – Gagyiné Bíró Katalin gy., 1973).

Q 117.5. A sírban sem enyésző test. A halott pálos szerzetesek teste még évtizedek múltán is romlatlanul hever a kolostor kriptájában.

FF: Márianosztra (Gyöngyösi Gergely, 1983. 112. – 16. század első fele); H. n. (Povedák István, 2015. 716.).

→MZ V. Q 116.3.

Q 118. A szerzetes visszajáró lelke.

Q 118.1. A halott barátok miséje. Karácsony éjjelén/nagypénteken/halottak napján a halott szerzetesek barátköntösben megjelennek a templomban, és úgy végzik az egyházi ceremóniát, úgy zenélnek, úgy énekelnek, mintha élő emberek volnának.

DT: Pécs (Cserei Mihály, 1852. 225.; Ipolyi Arnold, 1854. 364. – 18. század eleje); Salföld (Margittay Rikárd, 1943. 128–129.); Rábapatona (MZA 71628. – Lackovits Emőke gy., 1969); Csörötnek (Kuntár Lajos, 1990. 197.).

FF: Ruszkinóc (Weber Samu, 1897. 416.).

AF: Békéscsaba (Szentkereszty Tivadar, 1922. 86.; Uő, 1927a. 125.); Szeged vidéke (Móra Ferenc, 1958. 353.; Uő, 1969. 164. – 1932); Kalocsa (Eckert Irma, 1937. 168.); Aszód (PMA 162-77/1. – Mészáros István gy., 1960); Jászladány* (Bálint Sándor, 1977. II. 183.); Újszentmargita (DMNA 1872/2. – Varga Jánosné–Póser Istvánné–Domán Jánosné gy., 1980).

→Hiedelemmondák.

Q 118.2. A fejetlen barát. A törökök/tatárok/egyéb ellenség által lefejezett szerzetes/remete fej nélkül kísért még sokáig a gyilkosság helyszínén.

DT: Velem – 2 (SMNK 1474/IV. 1. – Bárdosi János gy., 1960); Nemesvita (MNAR HS 11801. – Pócs Éva gy., 1962); Nagykanizsa (Kardos Ferenc, 2010. 39. – N. N. gy., 1966); Peresznye (A Répce mente meséi és mondái, 1996. 10. – Horváth Iván gy., 1970); Bajna – 2 (BBMNA 3/4. – Izsó Tamás gy., 1978); Csörötnek (Kuntár Lajos, 1990. 197.); Zalavár (Bilkei Irén–Káli Csaba–Petánovics Katalin, 2001. 169.).

FF: Pribel (Szoboki Ferenc, 1857. 336–337.); Felsőpribel (Tatar Péter, 1857h.); Tolcsva (Kováts Dániel, 1998. 148–149. – Pesty Frigyes, 1864. Zemplén vármegye); Almány (Bihari Nagy Éva, 2013. 70. – Pesty Frigyes, 1864. Gömör vármegye); Dernő (Fehérváry István, 1937. 213.); Dernő (Ujváry Zoltán, 1979. 80–81.; Uő, 1986. 65–66.); Dernő – 2, Barka – 3 (Magyar Zoltán, 2001a. 196., 409–410.); Dernő (Uo., 408–409. – Jarabkó Margit kéziratos feljegyzése).

AF: Szeged vidéke (Móra Ferenc, 1958. 353. – 1932; Ujváry Zoltán, 2004. 146.).

Q 118.2.1. Az üvítő fejetlen barátok. A török basa leszedeti a templom tornyáról az aranykeresztet, és hiába járnak hozzá könyörögve a barátok, a basa nem adja vissza nekik, sőt megunva a barátok zaklatását, lecsapatja a fejüket. A kivégzés közben az áldozatok kicsorduló vére a basa szájába fröccsen, amitől az öklendezni kezd, és mérgében azt parancsolja, hogy ássák el a holttesteket minél mélyebbre. Attól kezdve a basa minden éjjel hallja a barátok sírását, addig-addig, amíg beleőrül. A tiszta lelkű emberek is meghallhatják a fejetlen barátok sírását, különösen akkor, ha a városban nagy szél fúj. Azóta ismert

Dunaföldváron a főként kisgyerekekre alkalmazott szólás: „Üvít, mint a fejetlen barátok”.

DT: Dunaföldvár (WMMEA 113-74/5. – Berze Nagy Ilona gy., 1920–1925).

Q 118.3. A hricsói kőbarát. Egy vándorszerzetes a szemére veti a kegyetlen várúrnak (Thurzó Ferencnek) a hűtlenségét és bűnös életvitelét, mire a főúr bosszúból kivégezteti a barátot. Másnap reggel azonban a vár bejáratánál a szerzetes kővé dermedt fenyegető alakját pillantják meg a várbeliek, amit aztán elpusztítani sem képesek, míg végül Isten haragja tűzvész által teszi lakatlanná a helyet.

FF: Hricsó (Mednyánszky Alajos, 1981. 57–58. – 1825; Uő, 1834. II. 49–56.); Hricsó (Résző Ensel Sándor, 1861. 181.); Hricsó (Nagy Miklós szerk., 1868. II. 114.); Hricsóváralja (Lovcsányi Gyula, 1881. 99–100.); Hricsó (Pechány Adolf, 1888. 68–69.).

→MZ IX. F 7.1.1.

Q 118.4. A bűneiért vezeklő barát. A remete/szerzetes lelke a halálát követően elkövetett bűnei miatt nem tud nyugodni, és kísért a földi életben.

FF: Léva (Ipolyi Arnold, 1854. 359.).

Q 119. Név szerint ismert remeték. A falu helyén/határában remetéskedő szent életű személy neve fennmarad a népi emlékezetben. / A remetesség helyén/közelében kialakuló település a hajdan ott élt remetéről kapja a nevét.

DT: Komárom vármegye (Bél Mátyás, 1989a. 3–4. – 1730-as évek); Somogyvár (Horváth József, 1975. 236. – 1749); Buda (Thirring Gusztáv, 1919. 151.); Györszentmárton/Pannonhalma (Dallos Sándor, 1981. 137–138. – 1938); Celldömölk (EA22699/25. – Zongor Ferenc gy., 1985); Kürt (Liszka József, 1994a. 46–48. – Danczi Lajos, 1986); Buda (Magyar Nemzet, 2000. augusztus 19.).

FF: Vác (Vahot Imre, 1853. 71.); Bikszárd (Résző Ensel Sándor, 1861. 231.); Karancs-vidék (Pápai Károly, 1894. 6.); Vác (Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye II., 1911. 507.); Bélapátfalva (EA 4814/2. – N. N. gy., 1930); Karancslapujtó (Hetény János, 2000. 39. – 1951); Debrőd (Görcsös Mihály, 1995. 214.).

AF: Túrterebes (Mizser Lajos, 1999. 55. – Pesty Frigyes, 1864. Ugocsa vármegye).

ER: Ürmös (Kriza János, 2013. 565. – Gálfalvi István gy., 1872).

SZ: Farkaslaka (Orbán Balázs, 1868. I. 106.); Csíksomlyó (Uő, 1869. II. 22.); Nyomát – 2 (Uő, 1870. IV. 60., 61.); Homoródremete (Forrai Tibor, 1985. 3.).

Q 120. Remeték emléke. Remeték hajdani otlétéről nevezetes helyek, melyek többnyire a nevükben (Remete, Remete árka, Remetecser, Remete dűlő, Remetefa, Remete oldal, Remete-völgy, Kaluger éle, Apáca, Szentkert, Zarándok stb.) is megörökítik, hogy ott a világtól elvonult és életüket csakis Istennek szentelő emberek éltek.

DT: Somogyvár (Horváth József, 1975. 236. – 1749); Kopács (Lábadai Károly, 1994. 389. – Pesty Frigyes, 1864. Baranya vármegye); Vörösberény (Pesty Frigyes, 1864. Veszprém vármegye); Bakonyszentlászló (Veszprém megye földrajzi nevei IV., 2000. 40. – Pesty

Frigyes, 1864. Veszprém vármegye); Igal (Gözszy Zoltán–Polgár Tamás, 2001. 136. – Pesty Frigyes, 1864. Somogy vármegye); Nagyharsány (Zágonyi György, 1878. 431.); Máriaremete (A Mária-Remete Istertetése, 1889. 23.); Szekszárd (EA 1697. – Kopetsik Mária gy., 1921.); Ruszt (Mohl Adolf, 1926. 143.); Kőszeg (Ankner Béla, 1930. 216.); Budaörs (Bonomi Eugen, 1936.; Bálint Sándor, 1977. I. 69.); Vasvár (Fehér Mátyás, 1942. 249.); Kustánszeg, Pálfiuszeg (EA 6305/19., 25. – Szentmihályi Imre gy., 1958); Pécs (Muszty László, 1959. 83.); Keszthely (Napló, 1966. szeptember 1. 11.); Szigetszentmiklós* (EA 18717/2. – Kovács Aranka gy., 1975); Lövő (Bálint Sándor, 1977. II. 56.); Raposka (Veszprém megye földrajzi nevei I., 1982. 180.); Pilisszentlélek (EA 21403/16. – Dobay Pál gy., 1982); Téseny, Zengővárkony (Pesti János szerk., 2002. 239., 412. – 1982); Balatonendréd (RRMNA 2126/6. – N. N. gy., 1989); Máriavölgy (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 189.); Kopács – 2 (Lábadai Károly, 1994. 389.); Kürt – 2 (Danczi Lajos, 1999. 31., 38.); Piliscsév (MZA 37600. – Magyar Zoltán gy., 2003); Madar (MZA 108843. – Édes Angéla és Mácsodi Anna gy., 2010).

FF: Mátraverebély-Szentkút (Szentmihályi Mihály, 1797. 86–87.); Vác (Vahot Imre, 1853. 71.); Felsőpribel (Tatár Péter, 1857h.); Szokolca vidéke (Ipolyi Arnold, 1859. 509.); Almágy, Balogfalva (Pesty Frigyes, 1864. Gömör vármegye); Perőcsény (Hála József, 1977. 604. – Pesty Frigyes, 1864. Hont vármegye); Gyöngyös, Tarnalelesz (Csiffáry Gergely, 2005. 106., 139. – Pesty Frigyes, 1864. Heves vármegye); Zebegény (Hóke Lajos, 1866. 835.); Karancs vidéke (Pápai Károly, 1894. 6.); Gömör vármegye (Elek Zoltán, 1896. 381.); Nyitra (Heller Bernát, 1908. 16.); Kishartyán (Nógrád vármegye, 1911. 68.); Bélapátfalva (EA 4814/2. – N. N. gy., 1930); Hont (Kolacsokovszky Lajos, 1938. 188.); Zsére (Mártonvölgyi László, 1941. 117–118.); Eger (EA 5560/28–29. – Péczeli Imre gy., 1942); Karancslapujtő – 4 (Hetény János, 2000. 35., 39., 47. – 1951, 1952); Bélapátfalva (Zábrátzky Éva, 2004. 331. – Bakó Ferenc gy., 1956); Mátraszőlős (Manga János, 1962. 369.); Bélapátfalva (BA 66-7/6. – Bakó Ferenc gy., 1968); Tarcál (EA 19484/25. – N. N. gy.); Sirok (ENA 1619-73/5. – Sebestyén Csilla gy., 1973); Zebegény (EA 17909/9. – Fieszl Istvánné gy., 1973); Karancskeszti – 2 (Fejős Zoltán, 1985. I. 116.); Egerszalók (Barna Gábor, 1990. 59.); Rakaca (MZA 256. – Kisfalusi János gy.); Debrőd (Göröcs Mihály, 1995. 214.); Debrőd, Barslédec (MZA 50., 1136. – Magyar Zoltán gy., 1996, 1998); Égerszög, Szögliget, Debrőd, Dernő (Magyar Zoltán, 2001a. 214., 281., 409.); Bolgárom – 3, Csákányháza, Fülek (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 102–103.); Kerekgede, Jeszte – 2 (MZA 92830., 92602., 92603. – Varga Norbert gy., 2010–2011); Istenmezeje (Hála József, 2013. 263.); Harangláb (Dupka György–Zubánics László szerk., 2014. 158.); Szob, Nagymaros – 3 (MZA 109740., 110921–110923. – Magyar Zoltán gy., 2017–2018).

AF: Gödöllő (Bognár András, 1984. 145. – Pesty Frigyes, 1864. Pest-Pilis-Solt vármegye); Túrterebes (Mizser Lajos, 1999. 55. – Pesty Frigyes, 1864. Ugocsa vármegye); Nagyfalva (Uő, 2000. 242. – Pesty Frigyes, 1864. Szabolcs vármegye); Debrecen (Balkányi Szabó Lajos, 1865. 21.); Panyola (EA 6367/2540. – Szendrey Zsigmond gy.); Újszász (DE MNYT K-340/7. – Bartha József gy., 1964); Nyírtura (JAMNA 536-72/5. – Veress László gy., 1972); Újkígyós (Harangozó Imre, 1990. 23.); Kígyós (Razgulov, Valerij, 1991. 4.); Beregújfalu (Penckóferné Punyó Mária, 1993. 224–225.); Beregújfalu (Uő, 1995. 193.); Perbete (Bogoly János, 1995. 78.); Szentjobb (Magyar Zoltán, 2011a. II. 481.).

ER: Apáca (Pesty Frigyes, 1864. Brassó-vidék, 3.); Ürmös (Kriza János, 2013. 565. – Gálfalvi István gy., 1872); Bánffyhunad (Szabó T. Attila, 1942. 26. – Pesty Frigyes, 1864. Kolozs vármegye); Kerlés (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 141. – Pesty Frigyes, 1864. Doboka vármegye); Bodola (Csáki Árpád, 2012. 147. – Pesty Frigyes, 1864. Felső-Fehér vármegye); Remete/Magyarsárd (Csáki Árpád, 2015. 86. – Pesty Frigyes, 1864. Alsó-Fehér vármegye);

Apáca (Orbán Balázs, 1869. III. 20.); Torockószentgyörgy (Uő, 1871. V. 225.); Szerdahely (Herrmann Antal, 1893. 378–379.); Zajzon (Beke György, 1969. 155.); Torda (AFAR F 14348. – Vőő Gabriella gy., 1978); Szilágyballa (MZA 844. – Magyar Zoltán gy., 2000); Kolozsvár (Bosnyák Sándor, 2001. 430.); Bodonkút (MZA 82668. – Magyar Zoltán gy., 2006); Apáca – 2 (Magyar Zoltán, 2001a. I. 244., 245.).

SZ: Tusnádfürdő vidéke (Kőváry László, 1853. 234–235.); Csíkverebes (Csáki Árpád–Pál-Antal Sándor, 2013. 86. – Pesty Frigyes, 1864. Csíkszék); Szentgerice (Uők, 2014. 204. – Pesty Frigyes, 1864. Marosszék); Homoródremete*, Felsőrákos, Erdőfüle, Felsőrákos/Ágostonfalva (Orbán Balázs, 1868. I. 164., 209–210., 226.); Csíksomlyó, Csíksomortán (Orbán Balázs, 1869. II. 22.); Ikafalva, Sepsibesenyő (Uő, 1869. III. 97., 183.); Göcs (Uő, 1870. IV. 37.); Torockószentgyörgy (Uő, 1871. V. 225.); Csíksomlyó (Vitos Mózes, 1894. 162–163.); Korond (Hankó Vilmos, 1896. 114.); Ditró (EA 3058/11. – Diószegi Vilmos gy., 1952); Gyergyótölgyes (EA 5946/4. – Andrásfalvy Bertalan gy., 1954); Felsőrákos (Janitsek Jenő, 1977. 207.); Farkaslaka* (Jakab Rozália, 1998. 29.); Csíkcsobotfalva (MZA 52503. – Kádár Kincső gy., 2006); Felsőrákos (Lőrincz Sándor, 2007a. 31.); Gyimes: Farkasok pataka (Magyar Zoltán, 2008b. 86.); Szárhegy – 2 (Tatár Sarolta, 2010. 101.); Gyergyóremete (Magyar Zoltán, 2011a. I. 162.); Homoródremete (Uő, 2011d. 142.).

→MZ III. A 147.

Q 120.1. A remetelakból kinövő falu. A hely (a falu) első lakója egy remete volt, akinek a közelébe többen is odatelepedve, a szálláshely idővel faluvá terebélyesedett.

DT: Dunaremete (Timaffy László, 1976. 78–79.; Uő, 1992. 103.).

ER: Marosvásárhely (Orbán Balázs, 1870. IV. 183.); Torockószentgyörgy (Uő, 1871. V. 225.); Apáca (Uő, 1873. VI. 426.).

SZ: Szentgerice (Csáki Árpád–Pál-Antal Sándor, 2014. 204. – Pesty Frigyes, 1864. Marosszék); Farkaslaka (Orbán Balázs, 1868. I. 106.); Gyergyóremete (Uő, 1869. II. 117.); Sepsibesenyő (Uő, 1869. III. 183.); Nyomát (Uő, 1870. IV. 61.); Szárhegy (Tatár Sarolta, 2010. 101.); Gyergyóremete (Magyar Zoltán, 2011a. I. 162.).

→MZ I. C 71.

Q 121–140. Parasztpróféták, szentemberek

Q 121. Bosnyák Zsófia.

Q 121.1. Bosnyák Zsófia jótéteményei. Bosnyák Zsófia már fiatalasszony korától a szegények gyámolítója: pénzzel, alamizsnával segíti a szegény özvegyeket, a betegeket, az árvákat.

FF: Sztrecsény (Mednyánszky Alajos, 1981. 45–46. – 1825.).

Q 121.2. A szent asszony előtt megjelenő Szűz Mária. A várkapornában imádkozó Bosnyák Zsófiának megjelenik Szűz Mária és megvigasztalja a férje hűtlensége miatt boldogtalan asszonyt. Másnap reggel a távoli útvjáról visszatérő férj újra szeretettel öleli magához a feleségét.

FF: Sztrecsény (Mednyánszky Alajos, 1981. 45–46. – 1825.).

Q 121.3. Az épségben maradó holttest. Bosnyák Zsófia holttestét sem a sztrecsnói vár kápolnájában, sem pedig végső nyughelyén, a vágtapolcai templomban nem kezdi ki az enyészet, mindössze a rajta lévő ruhát szükséges kicserélni néhány évente.

FF: Sztrecsény (Mednyánszky Alajos, 1981. 45–46. – 1825); Vágtapolca (Fáy Zoltán, 2008. 39.).

→MZ V. Q 116.3 →MZ V. Q 117.5.

Q 122. Serédy Zsófia.

Q 122.1. A szegények és elesettek pártolója. Serédy Zsófia, a krasznahorkai vár úrnője támogatja a környék szegényeit, gondozza a betegeket. Mindennap kijár a várból, és ételmet visz nekik, bekötözi a sebeiket, még a fertőző betegeket is gyógyítja.

FF: Dernő (Magyar Zoltán, 2001a. 212.); Kiskovácsvágása (Uó, 2004c. 95–96.).

Q 122.2. A váraljai ispotály megalapítása. Serédy Zsófia a krasznahorkai vár mellett ispotályt létesít a szegények számára.

FF: Dernő (Magyar Zoltán, 2001a. 212.).

Q 122.3. Serédy Zsófia felemelt jobb keze. Serédy Zsófia férje, Andrassy gróf a löcsei fehér asszonnyal csalja a feleségét, amiről szinte mindenki tud. A várúr testvére/a krasznahorkai pap felbuztatja Serédy Zsófia fiúgyermekait, hogy ha majd érkezik haza az apjuk Lőcséről, amint feltűnik a várhoz vezető úton, löjék le a vár fokán álló ágyúval, mert nagyon sok bánatot okoz az édesanyjuknak. A fiúk rá is készülnek az apagyilkosságra, és már éppen sütnék el az ágyút, amikor a halálos ágyán/a ravatalon fekvő várúrnő felemeli a jobbát, és óva inti a gyermekeit, hogy ne tegyék. Az ágyú néma marad, Serédy Zsófia jobbjá pedig úgy marad felemelt állapotban a holta után is. Szent életű voltára tekintettel a testét még évszázadok múltán sem kezdi ki az enyészet. Ma is ott fekszik a vár kápolnájában egy üvegkoporsóban.

FF: Buzita (EA 23999/12. – Kmeczkó Mihály gy., 1989); Dernő, Jablonca, Szádelő (MZA 246., 166., 247. – Magyar Zoltán gy., 1996–1997); Debrőd, Dernő, Szögliget (Magyar Zoltán, 2001a. 212–213.); Berzété, Jólész, Krasznahorkaváralja, Rudna, Várhosszúrét (MZA 1445., 1444., 1440., 1446., 1443. – Magyar Zoltán gy., 2003); Kiskovácsvágása* (Magyar Zoltán, 2004c. 95–96.); Sajóháza (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2006. 86.); Abaujszina (MZA 1796. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008); Krasznahorkaváralja – 2, Szalóc (Magyar Zoltán, 2011c. 87–88.).

→MZ V. Q 116.3. →MZ V. Q 117.5. →MZ. V. Q 121.3.

Q 123. A lehotai szentember (Dobrovolni József).

Q 123.1. Dobrovolni József elhívása. Szűz Mária megjelenik a falusi csordát legeltető községi pásztornak, és kápolna építésére, búcsújárás vezetésére szólítja fel. Dobrovolni még Mária második jelenését követően – amely a falu

templomában történik – sem kezd hozzá a kápolna építéséhez, mire súlyosan megbetegszik. Harmadszor a beteg pásztor álmában jelenik meg a Szűzanya, figyelmezteti kötelessége teljesítésére, és közli vele, hogy ha iszik a lehotai szentkút vizéből, akkor meggyógyul. Csodás felgyógyulását követően Dobrovolni beváltja fogadalmát, és vidékszerzte híres búcsúvezető válik belőle.

FF: Nyitralehota (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 209–210.).

Q 124. A budaörsi szentember (Wendler Ferenc).

Q 124.1. Wendler Ferenc látomása. Wendler Ferenc azt álmodja, hogy a falu fölött emelkedő hegyen egy csipkebokor minden virágán Szűz Mária képe jelent meg. Megkeresve a rózsabokrot, elhatározza, hogy a helyen kápolnát fog építeni Szűz Mária tiszteletére.

DT: Budaörs (Bonomi Eugen, 1936.; Bálint Sándor, 1977. I. 69.).

Q 124.2. A budaörsi kápolna építése.

Q 124.2.1. Az ördögi kísértés. Wendler Ferenc kápolnaépítési szándékát az ördög folyamatosan próbálja megakadályozni. Megjelenik álmában, és megpróbálja lebeszélni róla, mondván, hogy anyagilag tönkre fog menni miatta, de a szintén megjelenő Szűzanya figyelmezteti őt a fogadalmára.

DT: Budaörs (Bonomi Eugen, 1936.; Bálint Sándor, 1977. I. 69.).

Q 124.2.2. Az ostorral vetett elhárító kereszt. A kápolnaépítés közben az ördög felül az építőanyagot szállító szekérre, és a lovak nem képesek a hatalmas terhet a hegyre felhúzni. Wendler Ferenc az ostorával keresztet vet, mire a lovak újra elindulnak, és rendben fölérnek a hegytetőre.

DT: Budaörs (Bonomi Eugen, 1936.; Bálint Sándor, 1977. I. 69.).

Q 124.2.3. Az imádsággal megállított sziklatömb. Az ördög az épülő kápolnára egy hatalmas sziklát gördít, hogy szétrombolja vele az épületet, de a budaörsi szentember imádság által megállítja a kápolna felé gördülő követ.

DT: Budaörs (Bonomi Eugen, 1936.; Bálint Sándor, 1977. I. 69.).

Q 124.2.4. Az ördög kőműves képében. Az ördög kőműves képében kér szállást a budaörsi szentembertől, és hatalmas összeget ajánl neki az épülő kápolnáért, de ő felismerve a kísértő személyt, visszautasítja a vételi ajánlatot.

DT: Budaörs (Bonomi Eugen, 1936.; Bálint Sándor, 1977. I. 69.).

Q 124.2.5. A kápolna felszentelése. A budaörsi kápolna felszentelésének a napján (1855. október 15-én) egy asszony hajnalban nagy tüzet lát felgyulladni a kápolna előtt, amely körül emberek melegegnek.

DT: Budaörs (Bonomi Eugen, 1936.; Bálint Sándor, 1977. I. 69.).

Q 124.3. Wendler Ferenc remetésege. A budaörsi szentember élete utolsó éveit remeteként éli le az általa épített kápolna mellé költözve.

DT: Budaörs (Bonomi Eugen, 1936.; Bálint Sándor, 1977. I. 69.).

Q 125. A jászladányi szentember (Orosz István).

Q 125.1. Orosz István foganatos imádsága. A jászladányi szentember imádságának a hatására elkerüli a járvány az állatokat/meggyógyulnak a betegek/megszabadulnak a purgatóriumban szenvedő lelkek. / Szűz Mária látomásban megjelenik a Mátraverebély-Szentkútra igyekvő búcsúsok előtt, és panaszukkal a jászladányi szentember felkeresésére biztatja őket. A szentkúti kegyhelyen megtalált Orosz István ráimádkozik az összeláncolva odavitt elmeháborodott/ördög által megszállt férfira, és az illető néhány órán belül meggyógyul.

AF: Jászladány – 8 (Bálint Sándor, 1942. 25., 40., 55., 93–97., 114., 127–128., 180–181.).

Q 125.2. Orosz István imádságoskönyve. Orosz István egy éjjelente a szobájában megjelenő halott szerzetes segítségével ének- és imafüzetet ír, amelynek a tartalmát a mellette álló jelenés diktálja tollba neki. A jelenésnek a szentember felesége is szemtanúja, bár ő csak egy árnyékot lát az asztal mellett.

AF: Jászladány (Bálint Sándor, 1942. 151.).

Q 125.3. Orosz István szentképe. A jászladányi szentember szobájában a falon függő Fájdalmas Mária-képből éjszaka mennyei fényesség sugárzik.

AF: Jászladány (Bálint Sándor, 1942. 142–143.).

Q 125.3. Szűz Mária segítsége. A fiatal Orosz István egy fürdőzés alkalmával elmerül a vízben, és már a fulladás határán van, amikor egy gyönyörű nő jelenik meg mellette a víz alatt, és megsimítva az arcát, azt mondja neki, hogy ne féljen, mert a rózsafüzér megszabadítja. A jelenés eltűnik, és Orosz Istvánt a társai az utolsó pillanatban partra húzzák. / A rosszulletében Szűz Máriához fohászoló szentembernek egy kék selyemruhás, szép női alak jelenik meg, és felhúzza a földről, meggyógyítja őt.

AF: Jászladány – 2 (Bálint Sándor, 1942. 44–45., 79–80.).

Q 125.5. Az angyali segítség. Amikor a vendéglőben fizetésre kerül sor, derül ki, hogy nincsen elég pénz Orosz Istvánnál. A zsidó kocsmárosné már a csendőrért akar küldeni, amikor Isten angyala megjelenik, és kifizeti a vendéglősnek a hiányzó tizenkét krajcárt. / Egy szép fiatalember képében megjelenő angyal eltéríti öngyilkossági szándékától az elkeseredett szentembert. / Stb.

AF: Jászladány – 5 (Bálint Sándor, 1942. 13–14., 87–89., 128–131., 178.).

→MZ V. P 51–60.

Q 125.6. A látomásban megjelentett búcsújáróhely. Orosz Istvánnak álmában megjelenik Szűz Mária, és közli vele, hogy menjen el Kiskunfélegyháza határára, mert ott egy szentkutat fedeztek fel. A jászladányi szentember a látomás nyomán elutazik Pálósszentkútra, és ottléte mintegy kanonizálja a búcsújáróhelyet.

AF: Jászladány (Bálint Sándor, 1942. 119–121.).

Q 126. A hasznosi szentasszony (Csépe Klára).

Q 126.1. A megjövendölt látnok. A mátrai Ágasváron (Hasznos határában) élő remete megjósolja, hogy születni fog majd egy leány, akinek asszonykorában megjelenik Szűz Mária. / Csépe Klára édesapjának megjósolja egy ismeretlen férfi, hogy lánya fog születni, aki felfedez majd a Mátrában egy gyógyforrást.

FF: Hasznos (Manga János, 1962. 368.); Pásztó (Bosnyák Sándor, 2000. 106–107.); Hasznos (Limbacher Gábor, 2001. 201.).

Q 126.2. Szűz Mária megjelenése (A hasznosi szentkút eredete). Szűz Mária álomban/látomásban megjelenik Csépe Klárának, és felszólítja, hogy menjen ki a hegyre, mert találni fog ott egy gyógyító vizű forrást. Az asszony a férjét is maga mellé véve az erdőben megtalálja a Szűz Mária által mutatott helyet, ahol az avar között kaparni kezd, és azon a helyen kiszáradva bővizű forrás fakad fel.

FF: Hasznos (HOMNA 7206/1–2.; Kisfalusi János, 1995. 18–19.; Limbacher Gábor, 2001. 206–207. – jegyzőkönyv, 1947); Mátraverebély – 4 (EA 3527/1–4. – Hofer Tamás gy., 1950); Kishartyán (EA 6358/1. – Nagy Dezső gy., 1951); Hasznos – 4 (Manga János, 1962. 368–369., 371–372.); Hasznos (Barna Gábor, 1990. 80.); Mátraszentimre-Fallóskút (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 191–192.); Hasznos (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 261.); Hasznos – 2 (Kisfalusi János, 1995. 10–11., 14–15.); Maconka, Hasznos (Bosnyák Sándor, 2000. 105–106., 109.); Hídvégardó (Magyar Zoltán, 2001a. 605.); Herencsény (Uő, 2004b. 171.); Magyarhegyemeg – 2 (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 256., 257.); Dobfenek, Jeszte (MZA 93094., 93095. – Varga Norbert gy., 2005, 2011).

AF: Szolnok (Bari Károly, 1990. 398.).

Q 126.1. A gyémántköves út. A Csépe Klárának az éjjeli álmában megjelenő Szűz Mária apró gyöngyöket szórva a földre, mutatja meg az utat egészen a szentkút helyéig.

AF: Szolnok (Bari Károly, 1990. 389.).

Q 126.3. A kettéfűrészelt kígyó. A kegyhelyen megjelenő Szűz Mária egy aranyfűrészt nyújt át Csépe Klárának, és arra kéri, hogy segítsen levágni a lábára tekeredett kígyót. Szűz Mária és a hasznosi szentasszony közös erővel kettéfűrészezi a kígyót, elpusztítva/eltávolítva a kegyhelyen is kísértő gonoszt.

FF: Hasznos (HOMNA 7206/1–2.; Kisfalusi János, 1995. 18–19.; Limbacher Gábor, 2000. 206–207. – jegyzőkönyv, 1947); Mátraverebély – 4 (EA 3527/1., 3–5. – Hofer Tamás gy.,

1950); Hasznos (Manga János, 1962. 372.); Hasznos – 2 (Kisfalusi János, 1995. 12–13., 19.); Herencsény (Magyar Zoltán, 2004b. 171.); Dobfenek (MZA 93094. – Varga Norbert gy., 2005); Péterfalva (Magyar Zoltán, 2006b. 121.).

AF: Szolnok (Bari Károly, 1990. 398.).

Q 126.1. A sátán vére. A kövön, amelyen Szűz Mária és Csépe Klára kettéfűrészelték/kettévágták a kígyót, még sokáig meglátni a kígyó rászáradt véréét.

FF: Mátraverebély – 3 (EA 3527/3–5. – Hofer Tamás gy., 1950).

Q 126.4. A megjavult férj. Csépe Klárának rendkívül durva, rosszlelkű férje van, aki mindaddig gorombán bánik az asszonnyal, amíg meg nem bizonyosodik Szűz Mária megjelenéséről/míg el nem kíséri feleségét a jelenés helyszínére/míg nem iszik a közösen megtalált forrás vizéből. Azt követően maga is megtér, és vallásos életet élő, példás férj válik belőle.

FF: Mátraverebély – 3 (EA 3527/2–4. – Hofer Tamás gy., 1950); Kishartyán (EA 6358/1. – Nagy Dezső gy., 1951); Hasznos – 2 (Bosnyák Sándor, 2000. 105–106., 107.); Jeszte (MZA 93095. – Varga Norbert gy., 2011).

Q 126.5. A hasznosi kápolna eredete. Szűz Mária arra kéri Csépe Klárát, hogy azon a helyen, ahol megjelent, építsenek egy kápolnát. A szentasszony, megfogadva a Szűzanya kérését, felépíti a kápolnát, az oltárra pedig Szűz Máriát ábrázoló szobrot helyez.

FF: Mátrászentimre-Fallóskút (Ipolyvölgyi Németh J. Krizosztom, 1991. 191–192.); Hasznos (Kisfalusi János, 1995. 14–15.); Magyarhegyemeg – 2 (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 256., 257.); Dobfenek, Jeszte (MZA 93094., 93095. – Varga Norbert, 2005, 2011).

Q 126.7. A szent asszony. Csépe Klára a búcsújárók szemében ragyogó szépség, a beszéde is egyszerű, kedves. A szentkútnál sokszor annyian veszik körül, hogy a közelébe sem lehet férkőzni, és sokan csak azért mennek oda, hogy a ruháját megérinthessék, a lába nyomát megsókolhassák. / Csépe Klára az imádságaiért pénzt nem fogad el, mindenkit arra kér, hogy a neki szánt adományokat a kápolna javára fordítsák.

FF: Mátraverebély – 2 (EA 3527/1. – Hofer Tamás gy., 1950); Palócföld (Manga János, 1962. 373.); Maconka (Bosnyák Sándor, 2000. 107. – 1969); Bátorlyterenye (Pócs Éva szerk., 2012. 588. – Bosnyák Sándor gy.).

Q 126.8. A gyógyító szentasszony. Egy néma kislányt/egy néma kisfiút visznek a szülők a hasznosi kegyhelyre. Csépe Klára a néma gyereket megitatja a szentkút vizéből/megsimogatja az arcát, és arra biztatja, hogy mondja azt, hogy Mária, mire a gyerek mindenki számára jól hallhatóan megszólal, és az első szavával azt mondja: Mária.

FF: Hasznos, Maconka (Bosnyák Sándor, 2000. 107., 109–110.).

Q 126.9. A hasznosi szentasszony ételcsodája. A hasznosi kápolna építése közben a szentasszony azon gondolkozik, hogy mit adjon enni a munkásoknak, mire egy tehen szalad hozzá tele tőgygel. A tehenet megfejjik, és az emberek jóllakottan folytatják a munkát.

FF: Magyarhegyemeg (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 257.).

→MZ II. D 61.

Q 126.10. A rózsákká változott rózsafüzér. A hasznosi szentasszony rózsafüzére az imádkozás közben a kegyhelyen igazi rózsákká változik.

FF: Maconka (Bosnyák Sándor, 2000. 107–109.).

Q 126.12. Csépe Klára nagyerejű imádsága.

Q 126.12.1. A kikönyörgött eső. A pétervásáriak arra kérik Csépe Klárát, hogy imádkozzon értük, mert a falujuk határát már hetek óta szárazság sújtja. A hasznosi szentasszony azt mondja nekik, hogy csak nyugodtan menjenek haza, mert Szűz Mária áldást ad majd a határukra. Mire a búcsúsok hazaérkeznek, már el is ered Pétervásárán az eső.

FF: Maconka (EA 4450/202. – Kresz Mária gy., 1947).

Q 126.12.2. A megkímélt falu. Amikor 1944 őszén a világháborús front közeledik Hasznoshoz, Csépe Klára esténként Jézus öt mély sebéhez könyörög, hogy őrizze meg a templomukat és a falut. Az egyik este látomásában látja, hogy Jézus leszáll a falu fölé és átkarolja a templom keresztjét, jelezve, hogy a háborús pusztítások ellen védelmet biztosít az ott lakóknak.

FF: Hasznos (Manga János, 1962. 371.).

Q 126.13. A megjövendölt szentember. Csépe Klára megjövendöli, hogy lesz majd egy férfi a vidéken, akinek szintén lesznek Mária-látomásai, mert arra kérte a Szűzanyát, hogy e kegyből mást is részeltessen. Nem sok idő múlva egy tari férfinak a saját lakásában jelenik meg Szűz Mária.

FF: Szurdokpüspöki (Limbacher Gábor, 2005. 135.).

Q 126.15. A meghurcolt szentasszony. Csépe Klárát a kommunista hatóság erőszakos orvosi vizsgálat alá veti/elmegyógyintézetbe zárhatja, ahol különféle drasztikus kezeléseket vetik alá/megkérdezik tőle, hogy van-e Isten, és amikor igennel válaszol, villanyárammal sokkolják. Csépe Klára a hitében bízva megadóan tűri a sorsát.

FF: Mátraverebély (PMNA 149/6. – Hofer Tamás gy., 1950); Hasznos (Kisfalusi János, 1995. 24–25.); Hasznos (Bosnyák Sándor, 2000. 105–106.).

Q 126.15.1. Az önmaguktól lehulló bilincsek. A hasznosi szentasszonyt elhurcolja a rendőrség, és fogdába zárják, de ott a bilincsek maguktól lehullnak

a kezéről/a lakat magától lepattog a zárról/a börtönajtó magától kinyílik, és így kénytelenek őt szabadon engedni.

FF: Mátraverebély – 2 (EA 3527/2. – Hofer Tamás gy., 1950); Mátraverebély* (PMNA 149/6. – Hofer Tamás gy., 1950); Herencsény (Magyar Zoltán, 2004b. 172.).

Q 126.15.2. A halott apjára figyelmeztetett rendőr. Csépe Klára az őt elfogó és a börtönbe szállító rendőrt arra figyelmezteti, hogy ne siessen vele annyira, mert otthon éppen meghalt az apja, aki sántítva nem bír velük olyan gyorsan haladni. Hazatérve a rendőr szembesül édesapja halálhírével, és megretten a hasznosi szentasszony természetfeletti képességétől.

FF: Herencsény (Magyar Zoltán, 2004b. 172.).

Q 126.16. A szentasszony megsértői. Csépe Klárát erőszakkal ideggyógyintézetbe zárják, ahol a nővérek durván bánnak vele. Az egyik nővér olyan gyógyszer ad neki, amit háromszor is kihány, mégsem árt meg neki, a nővér azonban kisvártatva meghal. / Egy másik nővér azt akarja mondatni a szentasszonnyal, hogy nincsen Isten. Amikor Csépe Klára erre nem hajlandó, le akarja vágni a haját, mondván, hogy tetű van benne, mire három nap múlva ő maga lesz tetves, és a fertőző osztályra kerül, mert elfertőződött az egész teste.

FF: Hasznos – 2 (Kisfalusi János, 1995. 25.).

Q 126.17. Az aranylánc története. Egy pesti asszony, aki Hasznoson gyógyul meg, egy aranyláncot hagy hálából a kápolnában. Egy szintén ott járó falusi lány ellopja a láncot, de Szűz Mária megjeleni a szentasszonynak az esetet, és közli vele, hogy jelet hagyott a tolvajon. A lány a kegyhelyen a lopást követően rosszul lesz, összeesik, és Csépe Klára odamenve hozzá, felfedi a vétkét, mire a lány megszégyenülten visszaadja a láncot.

FF: Mátraverebély (EA 3527/6. – Hofer Tamás gy., 1950).

Q 126.19. Az égiek ajándékai.

Q 126.19.1. A Szűz Máriától kapott lilium. Csépe Klárának Szűz Mária egy gyönyörű fehér liliumot nyújt át érdemei elismerésül.

FF: Hasznos – 3 (Kisfalusi János, 1995. 41–42., 49., 51.).

Q 126.19.2. A mennyország kulcsa (Szent Péter ajándéka). Szent Péter a mennyország kulcsát küldi el egy angyal által Csépe Klárának, jelezve, hogy érdemei miatt nyitva áll előtte a mennyország kapuja.

FF: Hasznos (Kisfalusi János, 1995. 34.).

Q 126.19.3. Csépe Klára babérkoszorúja. Szűz Mária egy babérkoszorút ad Csépe Klárának érdemei elismerésül.

FF: Hasznos (Kisfalusi János, 1995. 35.).

Q 126.19.4. Csépe Klára angyali koronázása. Csépe Klára feje fölött imádkozás közben két angyal egy koronát tart, miközben égi szózat hallható: „Meg vagy koronázva, az égiek előtt szent vagy!”

FF: Hasznos (Kisfalusi János, 1995. 64.).

Q 126.20. Csépe Klára látomásai. A hasznosi szent asszony vallásos témájú álmai, látomásai.

FF: Hasznos (Manga János, 1962. 372.); Hasznos (Kisfalusi János, 1995. 16–17.); Hasznos (Limbacher Gábor, 2000. 195–197.).

FF: Hasznos.

→MZ IV. N.

Q 127. A kárpátaljai parasztproféta (Borku Mariska).

Q 127.1. A Lettszövetség keletkezése. Borku Mariska Jézustól/Istentől elhívást kap, hogy hirdesse az ő szent evangéliumát, a szent ígét. / Egy szép, fényes alak jelenik meg neki, aki három ujjával egy nagy könyvet nyit meg előtte, végiglapozza, és közli vele, hogy ez az a könyv, amit Isten az ő számára megküldött. / Egy angyal jelenik meg Borku Mariska előtt kezében egy íróeszközzel, ír valamit, majd felszólítja, hogy olvassa el, és írja meg. / Borku Mariskának minden este megadatik a mennyei prédikáció, amit ő szóról-szóra leír és hirdet. Az Ószövetség és az Újszövetség mellett ez a harmadik szent könyv, a Lettszövetség.

AF: Tiszaágtelek (Lettszövetség 1. I/45–48.); Tiszaágtelek – 2 (Lettszövetség 2. X/37., XII/3.); Dercen (MZA 94648. – Magyar Zoltán gy., 2012).

Q 127.2. A proféta párválasztása. Borku Mariska nem tudván eldönteni, hogy melyik kérőjéhez menjen férjhez, segítségért Istenhez folyamodik. Álmában három vízben fürdő báránnyt pillant meg, akiktől megrémülve elszalad, és éppen annak a férfinak a karjaiba fut, aki hamarosan élete párja lesz.

AF: Dercen (Küllös Imola, 2009. 260. – 1992).

Q 127.3. A gyógyító parasztproféta. Borku Mariska egy cédulán szenténeket küld be egyik beteg hívének a kórházba, aki noha egy nagy műtét után válságos állapotban van, a szöveg hatására csodálatos gyorsasággal meggyógyul.

AF: Nagydobrony (Küllös Imola, 2009. 251.).

Q 127.4. Borku Mariska látomásai. A kárpátaljai parasztproféta vallásos témájú álmai, látomásai.

AF: Tiszaágtelek.

→MZ V. N.

Q 127.5. A mennyország kulcsa (Isten ajándéka). Jézus egy nagy aranykulcsot visz a parasztprofétának hite elismeréséül, közölve vele, hogy a kulccsal kinyithatja a mennyország ajtaját.

AF: Tiszaágtelek (Lettszövetség 1. I/12–15.).

Q 127.6. A még nem időszerű ige. Borku Mariska idősebb leánya álomban azt látja, hogy édesanyja sírkövére – melyen a maga költötte búcsúvers olvasható – homok hullik, és hiába takarítja le újra és újra, azt ismét csak homokszemek lepik el. Ebből megéri, hogy isteni jel és akarat az, hogy a parasztproféta által hirdetett üzenet még rejtve maradjon egy ideig.

AF: Tiszaágtelek (Küllös Imola, 2009. 261.).

Q 128. A lészpedi szent leány (Jánó Ilona).

Q 128.1. Jánó Ilona első látomásai. Jánó Ilona első látomása már hároméves korában jelentkezik: ördögök kínozzák kutyák és macskák képében, a lábát véresre mardossák, de csak ő érzi a fájdalmat, a sebeit más személy nem látja. Csak a pap imájára szabadul meg a gonosz lelkektől. / Jánó Ilona tízéves korában látja meg először Szűz Máriát/tizenkét évesen jelenik meg neki először Jézus Krisztus.

MO: Lészped (Bosnyák Sándor, 1980. 80.); Lészped (Kóka Rozália, 1982. 31–32.); Lészped (Seres András, 1991. 18–19. szám, 5.); Lészped (Pozsony Ferenc, 1998. 73–74.); Lészped – 2 (Bosnyák Sándor, 2000a. 66.; Álmodások és látomások a 20–21. századból I., 2009. 332–336. – Bosnyák Sándor gy.); Lészped (Virt István, 2001. 379.); Lészped (Harangozó Imre, 2001. 235.); Lészped – 6 (Kóka Rozália, 2006. 19–20., 40–42., 87., 124., 128., 136–137.).

Q 128.2. Jánó Ilona elhívása. Jánó Ilonával az őrzőangyala közli, hogy Istennek terve van vele, és ezért szüzi életet kell élnie.

MO: Lészped (Pozsony Ferenc, 1998. 74.); Lészped (Kóka Rozália, 2006. 128–129.).

Q 128.3. A Szűzanya tanítványa. Jánó Ilonának tízesztendőskorában jelenik meg először Szűz Mária, fölkelte az álmából és imádkozni szólítja. Figyelmezteti, hogy ha nem él Istennek tetsző életet, a kezében tartott kis vesszővel fogja megverni. / Szűz Mária gyakran megjelenik a lészpedi szent leánynak, és mindenre megtanítja.

MO: Lészped – 2 (Bosnyák Sándor, 2000. 80., 81.); Lészped (Csoma Gergely, 2000. 85.); Lészped (Bosnyák Sándor, 2000a. 76–77.; Álmodások és látomások a 20–21. századból I., 2009. 339. – Bosnyák Sándor gy.); Lészped – 2 (Kóka Rozália, 2006. 19–20., 202.).

Q 128.4. Jézus Krisztus tanítványa. Jánó Ilonának tizenkét éves korában látomásban megjelenik a tizenkét esztendőskorú Jézus, átadja neki a kezében tartott keresztet, kézen fogva vezetni kezdi, és megmutatja neki a világ bűneit. / Jézus egy növényt ad Jánó Ilonának, amely által tudást kap az igehirdetésre.

MO: Lészped (Kóka Rozália, 2006. 128.); Lészped (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 351. – Bosnyák Sándor gy.).

Q 128.5. Jézus Krisztus jegyese. Látomásban megjelenik Jánó Ilonának Jézus, és egy gyűrűt nyújt át neki. Azt mondja, hogy az egy menyasszonyi gyűrű, és kéri, hogy fogadja el tőle.

MO: Lészped (Bosnyák Sándor, 2000a. 67.); Lészped (Kóka Rozália, 2006. 52–53.).

Q 128.6. Az apácának hívott szent leány. Látomásban megjelenik Jánó Ilonának Szűz Mária, és azt mondja neki, hogy ha a kedvében akar járni, legyen apáca. / Látomásban Jánó Ilonának ferences szentek jelennek meg, és kéri, hogy álljon közéjük.

MO: Lészped (Pozsony Ferenc, 1998. 75.); Lészped – 2 (Bosnyák Sándor, 2000a. 76., 77.); Lészped – 2 (Kóka Rozália, 2006. 23–24., 159–160.).

Q 128.7. A tervezett kolostoralapítás. Szűz Mária megjelenik látomásban Jánó Ilonának, és arra kéri, hogy alapítson apácázárdát Szent Ferenc tiszteletére, és legyen a kolostor főnöknője.

MO: Lészped (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 324–325. – Csoma Gergely gy., 1990); Lészped (Pozsony Ferenc, 1998. 75.); Lészped – 4 (Bosnyák Sándor, 2000a. 66–67., 77., 79–82.; Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 341–342. – Bosnyák Sándor gy.); Lészped (Kóka Rozália, 2006. 68.); Lészped (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 295–296. – Peti Lehel gy., 2008.).

Q 128.8. Az ördögi kísértések (A szüzesség megőrzése). Jánó Ilonát különféle ördögi kísértések (állatok/meztelen ember/rendőr/stb. képében megjelenő ördögök) próbálják letéríteni az Istennek tetsző útról, de ő ellenáll minden kísértésnek, és hű marad szüzességi fogadalmához.

MO: Lészped (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 314–316. – Csoma Gergely és Csobán Anna gy., 1984); Lészped (Uo., 321–326. – Csoma Gergely gy., 1990); Lészped (Pozsony Ferenc, 1991. 187.); Lészped (Moldován Domokos, 1993. 135.); Lészped (Pozsony Ferenc, 1998. 74.); Lészped – 2 (Kóka Rozália, 2006. 27–28., 54–55.).

Q 128.9. Az áldozópapnak tekintett szent leány. Jézus látomásban megjelenik Jánó Ilonának, és egy kelyhet ad a kezébe, mondván, hogy áldozzon ő is. Amikor a szent leány szavá teszi, hogy nem méltó az oltáriszentség kiszolgáltatására, Jézus azt válaszolja, hogy neki meg van engedve. Ezt követően Jánó Ilona Jézussal együtt áldozik az oltár mellett, majd Jézussal együtt szolgáltatója ki mások számára is a szentséget.

MO: Lészped (Bosnyák Sándor, 2000a. 74.); Lészped (Peti Lehel, 2008. 538.).

Q 128.11. A szent leány nézésére kivirágzó fa. Jánó Ilona hatéves korában kimegy a kertjükbe és rápillant egy faágra, amely nyomban kivirágzik.

MO: Lészped (Pozsony Ferenc, 1991. 186.); Lészped (Kóka Rozália, 2006. 125–126.).

Q 128.12. A gyógyító szent leány.

Q 128.12.1. A Jézustól kapott gyógyító képesség. Jánó Ilona gyógyító ereje Jézustól származik, ő adományozza neki azt a képességet, hogy áldás/ima/kézrátétel által orvosolni tudja a betegek panaszait.

MO: Lészped (Pozsony Ferenc, 1998. 77.); Lészped (Peti Lehel, 2008. 538.).

Q 128.12.2. Az elmúló fejfájás. Jánó Ilona áldása nyomán elmúlik a kínzó fejfájás.

MO: Lészped (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 300–303. – Peti Lehel és Jakab Albert Zsolt gy., 2003; Peti Lehel, 2008. 538.).

Q 128.12.3. A megszülető gyermek. Jánó Ilona áldása nyomán a régóta meddő asszony végre megfog/a veszélyeztetett terhes asszony gyermeke épségben megszületik.

MO: Lészped – 2 (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 277–281., 287–289. – Peti Lehel gy., 2008).

KM: H. n. (Peti Lehel, 2012. 162. – Németországban élő magyar nő közlése).

Q 128.13. A lélekmentő szent leány. Jánó Ilona imádsága megment az örök kárhozattól egy életét bűnben élő, a bűnei végső megvallását elmulasztó haladoklót/autóbalesetben elhunyt embereket/a magát öngyilkosságra elhatározó asszonyt/stb.

MO: Lészped (Bosnyák Sándor, 2000a. 74.); Lészped – 5 (Kóka Rozália, 2006. 65–66., 140–142., 160–161., 164–167.).

Q 128.14. Az ördögűző szent leány. Jánó Ilona imádság révén elűzi a kutya képében rátámadó ördögöt/imádsággal távol tartja a sátánt egy görög katolikus fiútól.

MO: Lészped (Kóka Rozália, 2006. 161–163.); Lészped (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 291.).

Q 128.15. A szent leány őrzőangyala.

MO: Lészped.

→MZ V. P 51–60.

Q 128.16. Jánó Ilona stigmái. Jánó Ilona látomásban az Úrjézus testében jelenik meg, és maga is érzi Jézus szenvedését és sebeit.

MO: Lészped (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 336. – Bosnyák Sándor gy., 2000); Lészped (Uo., 270–272. – Peti Lehel gy., 2008).

Q 128.18. A szent leány elrejtőzése. Jánó Ilona a látomásai/túlvilágjárása alatt mély álomba zuhan/három napig egyvégtében alszik/a lelke elszakad a testétől.

MO: Lészped – 2 (Bosnyák Sándor, 1980. 79–80., 80–81.); Lészped – 4, Magyarfalu (Bosnyák Sándor, 2000a. 67., 85–86; Álmodások a 20–21. századból I., 2009. 344–345., 348. – Bosnyák Sándor gy.).

Q 128.19. A halottakról tudósító szent leány. Jánó Ilona túlvilági utazásai alkalmával találkozik/beszél a halottakkal/látomásaiban látja a halottakat.

MO: Lészped – 2, Magyarfalu (Bosnyák Sándor, 1980. 79., 81.); Lészped – 2 (Uő, 2000a. 71–72.; Álmodások a 20–21. századból I., 2009. 344., 349–350. – Bosnyák Sándor gy.); Lészped/Mekényes (Kóka Rozália, 2006. 205.).

Q 128.20. A szent leány túlvilágjárása. Jánó Ilona látomásban Jézussal/az őrzőangyalával együtt bejárja a túlvilágot, meglátja a poklot, a purgatóriumot és a mennyországot is.

MO: Lészped – 4 (Bosnyák Sándor, 1980. 80–83.); Lészped (Moldován Domokos, 1993. 138.); Lészped (Pozsony Ferenc, 1998. 76.); Lészped – 6 (Bosnyák Sándor, 2000a. 69–70., 72–73., 80., 85–87.; Álmodások a 20–21. századból I., 2009. 347., 348. – Bosnyák Sándor gy.); Lészped – 2 (Peti Lehel, 2008. 172–174., 175.); Lészped (Álmodások a 20–21. századból I., 2009. 300–303. – Peti Lehel és Jakab Albert Zsolt gy., 2005); Lészped (Uo., 345–346. – Peti Lehel gy., 2008).

Q 128.22. Jánó Ilona látomásai.

MO: Lészped.
→MZ V. N.

Q 129. A szőkefalvi vak látnok (Marián Rózsika).

Q 129.1. Az első jelenések. Marián Rózsikának, a szőkefalvi vak cigányasszonynak egy fény jelenik meg, hat hónappal később (1995. június 17-én) pedig imádkozás közben egy hang szólítja meg, és közli vele, hogy az imáját Jézus elfogadta és hogy ő Szűz Mária. Újabb hat hónap elteltével (1995. december 8-án) mennyei fényben Szűz Mária alakja is megjelenik előtte, és azt követően a jelenések rendszeressé válnak, ám a Szűzanya figyelmezteti őt, hogy három évig nem hozhatja nyilvánosságra, hogy milyen csodás esemény részese.

ER: Szőkefalva – 2 (Fábián Gabriella, 2000. 68–69., 70.); Szőkefalva (BBE MIK D-177. – Lőrinczi Kinga Mária gy., 2003); Szőkefalva (Álmodások a 20–21. századból I., 2009. 224–231. – Peti Lehel gy.; Peti Lehel, 2012a. 21.); Szőkefalva (Pócs Éva szerk., 2012. 586. – Györfy Eszter gy., 2010); Szőkefalva – 4 (Györfy Eszter, 2012. 85., 194–196.).

Q 129.2. Felkészülés a küldetésre. Marián Rózsikát három évig tanítja Szűz Mária, mielőtt alkalmasnak ítéli arra, hogy nyilvánosságra hozza a jelenéseket és azok üzeneteit. / Marián Rózsikának két évig tart a küldetésére történő felkészülés.

ER: Szőkefalva – 2 (Györfy Eszter, 2012. 208., 209.).

Q 129.3. A szőkefalvi Mária-jelenések. Szűz Mária a Kis-Küküllő menti Szőkefalván megjelenik egy vak cigányasszonynak, és kinyilatkoztatásokat tesz általa. / Különféle csodás jelenések szemtanúi a Mária-jelenések alkalmával Szőkefalvára zarándokló emberek.

→MZ V. M 1.

Q 129.4. Szűz Mária médiuma. Marián Rózsika a Mária-jelenések alkalmával beszél Szűz Máriával, és tolmácsolja az összegyűlt zarándokok felé a Szűzanya szavait, üzenetét/közvetít a föld és az isteni szféra között.

ER: Szőkefalva (Fábián Gabriella, 2000. 73–74.); Szőkefalva, Harangláb (Magyar Zoltán, 2005a. 121.); Szőkefalva (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 150. – Györfy Eszter gy.); Marosvásárhely (Pócs Éva szerk., 2012. 592. – Györfy Eszter gy., 2006).

SZ: Gyimesközéplek (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 139–140. – Pócs Éva gy.); Zetelaka (Magyar Zoltán, 2011a. I. 216.); Barót (Uő, 2011b. 135–136.).

MO: Trunk – 2, Klézse (Peti Lehel, 2008. 73., 140., 144.); Bogdánfalva, Lészped, Pokolpatlak – 3 (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 137., 139., 140–143. – Peti Lehel gy., 2008); Pusztina (Uo., 137–139. – Bálint Sarolta gy.); Bogdánfalva, Pokolpatlak, Szitás, Trunk – 2 (Peti Lehel, 2012. 126–128., 130–131.).

Q 129.4.1. A Szűz Máriával való találkozás jelei. Marián Rózsika szakrális kommunikációját számos látható jel jelzi: a látnok térdre borul a beszélgetés kezdetekor, az arca a jelenlévők számára jól láthatóan kipirul/galambok jelennek meg a templomtorony körül.

MO: Trunk – 2 (Peti Lehel, 2008. 140.; Uő, 2012. 126.); Pusztina (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 137–139. – Bálint Sarolta gy.).

ER: Szőkefalva (Györfy Eszter, 2012. 208–209.); Kárásztelek (MZA 98048. – Magyar Zoltán gy., 2013)

Q 129.5. A vak „májka” proféciái. Marián Rózsika Szűz Mária üzeneteként közlő óriási veszedelemről/katasztrófákról/gyógyíthatatlan járványok közeledtéről beszél.

ER: Szőkefalva (Fábián Gabriella, 200. 73.).

SZ: Zetelaka (Magyar Zoltán, 2011a. I. 216.).

MO: Trunk (Peti Lehel, 2008. 144.; Uő, 2012. 131.).

Q 129.6. Marián Rózsika ördögi kísértései. Marián Rózsikának több alkalommal is megjelenik Lucifer szép férfi alakjában, és megígéri neki, hogy visszaadja a látását, ha a menyasszonya lesz. A szőkefalvi látnok Jézus és Szűz Mária segítségével elhárítja az ördögi kísértését.

ER: Szőkefalva (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 234–235. – Peti Lehel gy.; Peti Lehel, 2012a. 24.).

Q 129.7. A Szűz Mária által kért áldozatok. Szűz Mária a jelenések alkalmával különböző feladatok és áldozatok teljesítésére kéri a látnokot (hat hónapig hordjon egy töviskoszorút/böjtöljön kenyéren és vízen/mások gyógyulásáért cserébe fogadja megadóan a testi fájdalmat/mondja el a meghatározott imádságokat/viselje az általa leírt hosszú, kék ruhát fehér övvel és fehér fátyollal a fején/stb.).

ER: Szőkefalva – 2 (Fábián Gabriella, 2000. 70., 74.).

Q 129.8. Az utolsó jelenés. Szűz Mária utolsó (2005. július 15-én lezajlott) szőkefalvi jelenésének az emléke/a Marián Rózsika által ekkor tolmácsolat üzenetek.

MO: Klézse (Peti Lehel, 2008. 144.; Uó, 2012. 132.).

Q 129.9. A befejezett küldetés. Szűz Mária tíz éven keresztül – ebből három évig személyesen – tanítja a szőkefalvi látnokot. A tíz év elteltével Marián Rózsika befejezettnek érzi a küldetését, jelzi azonban, hogy a Szűzanya minden évben egyszer továbbra is meglátogatja majd őt.

ER: Szőkefalva (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 240–241. – Peti Lehel gy.).

Q 129.10. A kivirágzó gyümölcsfa. Marián Rózsika kiszáradt körtefája kivirágzik/az almafája karácsony szombatján kivirágzik/a vak látnok barackvirágot lát télidőben a fán kivirágogni.

ER: Dányán* (Magyar Zoltán, 2005a. 121.); Szőkefalva (Peti Lehel, 2012. 118.); Szőkefalva (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 224–231. – Peti Lehel gy.); Szőkefalva – 5, Szőkefalva/Budapest, Dicsőszentmárton (Györfy Eszter, 2012. 22., 87., 177–179.); Kárásztelek (MZA 98049. – Magyar Zoltán gy., 2013).

MO: Bogdánfalva (Peti Lehel, 2012. 125–126.).

→MZ V. K 53.

Q 129.11. Marián Rózsika kútja. A szőkefalvi látnok kútjának vize a Mária-jelenések következtében gyógyító erejűvé válik, amit mint szentkúti vizet visznek a zarándokok.

→MZ V. G 3.8. →MZ V. G 31.

Q 129.11.1. A Szűz Mária által megáldott kút. Marián Rózsika azt kéri a megjelenő Szűzanyától, hogy áldja meg az udvarán található kút vizét. Szűz Mária teljesíti a látnok kérését.

ER: Szőkefalva (Fábián Gabriella, 2000. 74.); Szőkefalva – 2 (Györfy Eszter, 2012. 88., 101., 196–197., 208.).

Q 129.12. A látnok által kiválasztott kegykép. Marián Rózsika az áldását adva rá, kiválasztja azt a festőt, aki méltó arra, hogy megfesse a látomásaiban látott

Szűzanyát. / A vak látnok a kezét végighúzza az elkészült festményen, hitelesíti a képet/több festmény közül kiválasztja a hiteles képet.

ER: Szőkefalva – 2 (Györfy Eszter, 2012. 197., 198.).

Q 129.13. A gyűrűcsoda. Marián Rózsika belép a ferencesek harmadrendjébe, de felavatásának időpontjáról megfélekedzik az őt avató pap. Az asztalra letett gyűrű elgörbülése juttatja a szerzetes eszébe, hogy aznap még milyen feladat vár rá.

ER: Szőkefalva (Györfy Eszter, 2012. 92–93., 179.).

Q 129.15. A gyógyító szőkefalvi látnok.

Q 129.15.1. A Szűz Máriától kapott gyógyító képesség. Marián Rózsika Szűz Máriától kapja égi ajándékként azt a képességet, hogy különféle betegeket meg tud gyógyítani.

ER: Szőkefalva (Fábián Gabriella, 2000. 73.).

Q 129.15.2. Marián Rózsika csodás gyógyításai. A szőkefalvi látnok imával/kézzrátéttel betegeket gyógyít meg (a kézzrátétel következtében elmúlik a fájdalom/meggyógyítja a lebéntult kezét/stb.).

ER: Küküllőszéplak (Magyar Zoltán, 2005a. 121.); Szőkefalva, Mikefalva (Pócs Éva szerk., 2012. 596–597. – Györfy Eszter gy., 2006, 2010); Szőkefalva (Peti Lehel, 2012a. 23.); Szőkefalva, H. n./Szőkefalva, Mikefalva, Marosvásárhely – 2 (Györfy Eszter, 2012. 203–205.).

Q 129.15.3. A látnoknak tulajdonított egyéb imameghallgatások. Marián Rózsika imája megerősíti hitükben a hozzá fordulókat/imája következtében hazatér a külföldön élő rokon/stb.

ER: Marosvásárhely – 2, H. n./Szőkefalva (Györfy Eszter, 2012. 198., 209–211.).

Q 129.16. Az ördögűző szőkefalvi látnok. Marián Rózsika kézzrátéttel lecsillapítja az elébe vitt, rossz lélektől megszállt nőt/áldásosztással kiűzi a megszállottakból a Gonoszt.

ER: Szőkefalva (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 237–240. – Peti Lehel gy.); Szőkefalva (Pócs Éva szerk., 2012. 597. – Györfy Eszter gy., 2010); Szőkefalva – 3 (Peti Lehel, 2012a. 24–26.); Szőkefalva – 4 (Györfy Eszter, 2012. 111., 114., 206.).

Q 129.17. Marián Rózsika túlvilágjárása. A szőkefalvi látnoknak Szűz Mária megmutatja a mennyországot és a purgatóriumot.

ER: Szőkefalva – 2 (Györfy Eszter, 2012. 198–199., 199.).

Q 130. A méréfalvi szentasszony (Ilonka Ágnes).

Q 130.1. Ilonka Ágnes elhívása. A még kislány Ilonka Ágnesnek megjelenik Szűz Mária/Jézus, aki megvigasztalja, és tudással ruházza fel őt/megjelenik

előtte Isten, és közli vele, hogy harmincéves korában hirdetni fogja az igét. / Ilonka Ágnesnek látomásban megjelenik Szűz Mária, és felszólítja, hogy attól a naptól kezdve harminc napon keresztül hirdesse az igét.

SZ: Máriafalva (MZA 98600. – Gagy József gy., 1996); Homoródalmás (Pócs Éva szerk., 2012. 587. – Gagy József gy., 1997); Máriafalva (Gagy József, 1998. 34.).

Q 130.2. Ilonka Ágnes elrejtőzése. Mielőtt a prédikáláshoz hozzákezdene, Ilonka Ágnes három napig alszik/úgy elernyed, mint egy halott, és amikor magához tér, kezd el beszélni a szentírásból. / A szentasszony a prédikációi közben többször is percekre megmerevedik.

SZ: Máriafalva – 2, Homoródalmás – 2 (Pócs Éva szerk., 2012. 587., 589–591. – Gagy József gy., 1997); Máriafalva – 5 (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 208–210., 215–216., 219–222. – Gagy József gy.); Máriafalva (Márkó Zsuzsa, 2010. 79.).

Q 130.3. Ilonka Ágnes prédikációi. A máréfalvi szentasszony a kommunista hatalom figyelmét kikerülve a hargitai Rengőkőnél prédikál az odasereglett környékbeli embereknek. / Ilonka Ágnes úgy prédikál, mintha könyvből olvasná, mert a szentírást maga Jézus súgja a fülébe.

SZ: Máriafalva – 22, Lövéte (Gagy József, 1997. 64–65., 151.; Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 203–222.; Pócs Éva szerk., 2012. 589.; Hiedelemszövegek Székelyföldről, 2015. 507–602. – Gagy József gy., 1990-es évek); Máriafalva – 5 (Márkó Zsuzsa, 2010. 73., 76–78.).

Q 130.3.1. A szentasszony szentori hangja. A máréfalvi szentasszony olyan hangosan prédikál, hogy a hangját még a hegyen túl/a környékbeli falvakban is hallják.

SZ: Máriafalva – 3 (Márkó Zsuzsa, 2010. 77–78.).

Q 130.5. A máréfalvi szentasszony csodái.

Q 130.5.1. A csodás levitáció. Egy pap, aki rossz szemmel nézi Ilonka Ágnes vallásos tevékenységét, azt mondja neki, hogy ha olyan nagy a tudománya, menjen fel az égbe. A következő pillanatban a szentasszony teste valóban elkezd a levegőbe emelkedni, mire a pap rémülten és megszégyenülten eltávozik onnan.

SZ: Máriafalva (Gagy József, 1998. 123.).

Q 130.5.2. Az égi madárka. Az ebédelni leülő szentasszony tenyerére rászáll egy madár, és onnét csipegeti fel a szétmorzsolts kenyérbelet.

SZ: Máriafalva (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 206. – Gagy József gy., 1996).

Q 130.6. A gyógyító szentasszony. Ilonka Ágnes imával/kézzrátéttel meggyógyítja a fájós lábat/beforrasztja a törött csontokat/megóvja a csecsemőt minden bajtól.

SZ: Máréfalva (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 213., 214.; Pócs Éva szerk., 2012. 597. – Gagyi József gy.); Máréfalva – 2 (Márkó Zsuzsa, 2010. 81.).

Q 130.7. A gondolatolvasó szentasszony. Ilonka Ágnes belelát az emberek lelkébe, tudja minden gondolatukat.

SZ: Máréfalva – 2 (Márkó Zsuzsa, 2010. 80., 81.).

Q 130.8. A máréfalvi halottlátó asszony. Ilonka Ágnes a hozzá forduló embereknek beszél elhunyt hozzátartozóikról felől, megmondja, hogy a pokolba vagy a tisztító tűzbe kerültek-e.

SZ: Homoródalmás (Gagyi József, 1997. 162–163.); Homoródalmás (Pócs Éva szerk., 2012. 593. – Gagyi József gy., 1997); Máréfalva – 2 (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 215–219., 220–221. – Gagyi József gy.).

Q 130.9. Ilonka Ágnes jóslatai. A máréfalvi szentasszony jövőbelátó képességgel bír: előre megmondja, hogy az erdőre induló férfi balesetet fog szenvedni/hogy a sógora mint szekeres, szerencsés vásárt csinál-e majd/stb. / Ilonka Ágnes mint Udvarhelyszéken kívül is nevezetes jós és néző.

SZ: Máréfalva – 5 (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 208–210., 213–221. – Gagyi József gy.); Máréfalva – 2 (Márkó Zsuzsa, 2010. 82.).

Q 130.10. Ilonka Ágnes jövőndölései. A máréfalvi szentasszony megjövendöli a kollektivizálást/az Udvarhelyszéken felállított díszkapukat/az Úrjézus környékbeli megjelenését/stb.

SZ: Homoródalmás (MNAR HS 30105. – Gagyi József gy.); Máréfalva – 3 (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 210–213., 219–221. – Gagyi József gy.).

→MZ IV. N 113.37.

Q 130.12. Ilonka Ágnes meghurcolása.

Q 130.12.1. A bebörtönzött szentasszony. Ilonka Ágnest a kommunisták letartóztatják, a börtönben megkínózzák, de úgysem tudják megtörni.

SZ: Máréfalva – 2 (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 208–209., 213. – Gagyi József gy.).

Q 130.12.2. A rendőrfőnök felesége. Ilonka Ágnest letartóztatják és bezárják a rendőrségi fogdába, de másnap a rendőrpáncsnok felesége könyörög a férjének, hogy engedje el az asszonyt, mert a halott lelkek egész éjjel zaklatták.

SZ: Máréfalva (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 219. – Gagyi József gy.).

Q 130.12.3. A sikertelen merénylet. Egy erdész prédikáció közben akarja lelőni Ilonka Ágnest, de amikor ráirányozza a puskát, képtelen elsütni a fegyvert. / Ilonka Ágnest a kommunisták kórházba/elmegyógyintézetbe zárják, ahol az orvosok kígyómérget adnak be neki, hogy haljon meg. A halottnak tűnő szentasszonyt be is teszik a halottaskamrába, ahol azonban életre kel, és ismét prédikálni kezd.

SZ: Máréfalva – 3 (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 208–209., 215. – Gagy József gy.).

Q 130.12.4. A felesége halálára figyelmeztetett orvos. Ilonka Ágnesnek méreginjekciót akar beadni egy orvos, de ő figyelmezteti, hogy inkább törődjön a maga bajával, és siessen haza. Az orvosnak szöveget ütnek a fejében a mondottak és hazamegy, ahol a feleségét halva találja.

SZ: Máréfalva (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 215. – Gagy József gy.).

Q 130.12.5. A magától lehulló lakat. A máréfalvi szentasszonyt bebörtönzik, de a lakat magától lehullik a fogda ajtajáról, és ő eltűnik onnan.

SZ: Máréfalva, Homoródalmás* (Gagy József, 1997. 52., 132., 157.); Máréfalva (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 208–210. – Gagy József gy.); Máréfalva* (Márkó Zsuzsa, 2010. 79.).

Q 130.12.6. A negyvennapos bujdosás. A máréfalvi szentasszonynak megjeleni Isten, hogy el akarják fogni, és azt tanácsolja neki, hogy meneküljön hat hétig a „pusztába”. / Ilonka Ágnes a fogságból való szökését követően negyven napig bujdosik a „pusztában” (a Hargita rengetegében). Ha a hívei keresik, jelszóként használt füttyszóval találhatják meg.

SZ: Máréfalva – 2 (Gagy József, 1997. 144–145., 149–150.; Uő, 1998. 35.); Máréfalva – 2 (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 203–208., 208–210. – Gagy József gy.).

Q 130.13. A szentasszony megsértői. A máréfalvi szent asszony életére törő/öt megsértő embereket isteni büntetés sújtja: egy családtagjuk meghal/használatuk elpusztulnak/hamarosan torzszülött gyermekeik születnek.

SZ: Máréfalva, Homoródalmás (Gagy József, 1997. 140–141., 160.); Máréfalva – 5 (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 203–210., 213–220. – Gagy József gy.).

Q 130.15. Egyéb hagyományok. Ilonka Ágnes életével szent asszonyi tevékenységével kapcsolatos egyéb hagyományok.

SZ: Máréfalva – 48 (MZA 69655–69663., 98587–98634. – Gagy József gy., 1991–1997); Máréfalva – 2 (Márkó Zsuzsa, 2010. 76.).

Q 131. A szépsi szentasszony (Konderla Istvánné).

Q 131.1. A debreceni Mária-jelenések kezdetei. 1951-ben a szépsi szentasszonynak álmában megjelenik Szűz Mária, és egy gyönyörű forráshoz vezeti őt, amit

megáld, és kegyelemteljes zarándokhelyként nevez meg, amelynek vize minden betegséget meggyógyít. Szűz Mária kéri, hogy a régi romok helyén új templom épüljön, és megbízást ad az álom tartalmának terjesztésére a vallásos asszonyok között. Ennek ellenére Konderla Istvánné egy évig hallgat róla, mígnem újra megjelenik neki Mária, és immár szigorúan megparancsolja neki múltkori kérése teljesítését. Konderla Istvánné elmondja az álmát három vallásos asszonynak és a szépsi harangozónak, akik a mondottak alapján a debrődi Szent László-forrással azonosítják az álombeli helyet. Egy újabb jelenés arról értesíti a szentasszonyt, hogy Kisboldogasszony napján a Szent László-forrásnál megjelenik az egybegyűlteknél, s az odagyűlő zarándokok csodás jelenéseknek válnak részesévé, a kegyhely híre pedig vidékszerre villámgyorsan elterjed.

FF: Szépsi (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 250–252. – pszichiátriai jegyzőkönyv, 1961); Debrőd (Magyar Zoltán, 2001a. 587–588.).

→MZ V. Q 123.1.

Q 131.2. A magától kinyíló kápolnaajtó. A debrődi kegyhelyen (a Mária-jelenések helyszínén) felállított kápolnácska üvegajtóját senki sem tudja kinyitni, hogy belülről megtörölje azt. Elhívják Konderláné asszonyt, aki amint a kezével a kápolna felé nyúl, az üvegajtó magától kitarul.

FF: Debrőd (Fehérváry Magda, 1993. 204.).

Q 131.3. A szentasszony meghurcolása. A debrődi búcsújárás megindulásában játszott szerepéért a kommunista hatalom meghurcolja/elmekórtani vizsgálat alá veti Konderla Istvánnét, aki azonban a verések hatására sem hajlandó vállalni a hite ellen.

FF: Debrőd (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 256.; Gál Péter József, 2017. 443.).

Q 132. A rakacaszendi szentasszony (Girhiny Mária).

Q 132.1. Az álomban bejelentett jelenések. Girhiny Máriának megjelenik álomban Szűz Mária, és bejelenti neki a leendő jelenéseket.

FF: Rakacaszend (Magyar Zoltán, 2001a. 100–101.).

Q 132.2. A rakacaszendi jelenések. Girhiny Máriának Rakacaszend határában nagy fényességben többször is megjelenik Szűz Mária. (A jelenésnek/különbéle jelenéseknek mások is szemtanúi.)

FF: Hídvégardó, Rakacaszend – 2 (Magyar Zoltán, 2001a. 599–600., 602.).

→MZ V. M 1.

Q 132.3. A letartóztatott szentasszony.

Q 132.3.1. A nem induló rendőrautó. A rendőrök letartóztatják Girhiny Máriát és beteszik a kocsiba, de akármit is csinálnak, az autó nem indul el velük. Amikor a szentasszony kiszáll a kocsiból, a motor egyből beindul.

FF: Rakacaszend (Magyar Zoltán, 2001a. 604.).

→Modern mondák.

Q 132.3.2. Az éjszakai fényesség. A rendőrök letartóztatják Girhiny Máriát, és fogdába zárják, de azon az éjszakán olyan fényesség támad az égen, hogy a nyomozók a természetfölötti jelenség láttán jobbnak látják reggel az asszonyt szabadon engedni.

FF: Tornabarakony (Magyar Zoltán, 2001a. 604–605.).

Q 133. A radamosi pástor (Füle József).

Q 133.1. Az öreg pástornak megjelenő Szűz Mária. A falu határában, az erdőben teheneket legeltető radamosi pástornak, Füle Józsefnek 1947. június 15-én egy fa lombkoronája között megjelenik Szűz Mária. A hír viharos gyorsasággal elterjed a vidéken, és a „Mária-fa” nevezetes búcsújáráshellyé válik, ahol még további jelenések is történnek.

DT: Lendva (Gönc M. László, 2003. 9.); Radamos (Mód László–Simon András, 2004. 205.); Radamos – 2 (Uők, 2005. 153.); Radamos (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 57–58. – Mód László és Simon András gy.); Bánuta, Dobronak, Göntérháza, Hosszúfaluhegy, Kapca – 2, Pince (MZA 1743., 1745., 1744., 1746., 1747., 1751., 1749. – Magyar Zoltán gy., 2008); Göntérháza, Hídvég, Radamos – 3, Zsitkóc (Magyar Zoltán, 2010. 102–105., 117–118.).

Q 133.2. A mennyei rózsafüzér. A kommunista hatóság rémhírterjesztésért börtönbe zárja Füle Józsefet. Az idős pástortól kihallgatás közben minden személyes tárgyát elveszik, köztük az olvasóját is, de amikor reggel felkel, egy rózsafüzért talál a vánkosa alatt.

DT: Radamos – 3 (Mód László–Simon András, 2005. 153.); Hídvég, Zsitkóc (Magyar Zoltán, 2010. 117–118., 118.).

Q 133.3. Füle József halála. A radamosi pástor halálakor a falubeli emberek fehér galambot látnak röpködni a háza fölött.

DT: Radamos (Mód László–Simon András, 2005. 153.).

Q 134. Jézuskás Matyi bácsi (Csatlós Mátyás), az újkígyósi szentember.

Q 134.1. A táltos szentember (A magzatból kiűzött ördög). Jézus kiűzi a még magzat Csatlós Mátyás testéből az ördögöt. Ahol az ördög a magzatból távozik, kinő egy fog, hogy az újszülöttnél ne térhessen vissza a rossz lélek ott, ahol távozott. Ez az oka annak, hogy foggal születik meg a szentember.

AF: Újkígyós (Harangozó Imre, 2007. 58.; Harangozó Imre szerk., 2014. 93. – Harangozó Imre gy., 2004).

Q 134.2. A nagyerejű szeptember. Jézuskás Matyi bácsi a fogával kihúzza a deszkából egy százast szöveget/a fogával fölemel egy hetvenöt kilogrammos búzászakot, és megkerüli vele a cséplőgépet.

AF: Újkígyós – 2 (Harangozó Imre, 2007. 71., 73–74.).

Q 134.3. A templomépítő szeptember. Jézuskás Matyi bácsi téglát, maltert hordva segít felépíteni falujában a templomot.

AF: Újkígyós (Harangozó Imre, 2007. 62.).

Q 134.4. A szeptember tilalmai. Jézuskás Matyi bácsi tiltja az embereket attól, hogy szombat délután dolgozzanak, mert a szombat délután Szűz Máriát/tiltja hogy nagypénteken reggel a vizet kiöntsék, mert azon csúszott el Jézus, amikor vitte a keresztest/tiltja, hogy a húsvétkor megszentelt kenyér morzsáját kiszórják az udvarra.

AF: Újkígyós – 3 (Harangozó Imre, 2007. 63., 65., 67.; Harangozó Imre szerk., 2014. 143.).

→MZ V. Q 2.6.

Q 134.5. A szeptember figyelmeztetése (A pénteken mosott ruha). Jézuskás Matyi bácsi a gyülekező viharfelhők láttán figyelmezteti a búcsúsokat, hogy akin pénteken mosott ruha van, dobja el magától azt. Miután a búcsús menetből valaki ezt megteszi, a földre tett ruhába valóban belecsap a villám.

AF: Újkígyós – 3 (Harangozó Imre, 2007. 65–67.).

Q 134.6. A félrevezetett kommunisták. Jézuskás Matyi bácsi elhatározza, hogy megleckézteti a népnúzó kommunistákat. Az udvarán nekiáll pörkölni egy szalmával beborított fatuskót, és amikor a megérkező fináncok kérdőre vonják, hogy tiltott disznóvágáson fogták, kineveti őket, és azt mondja, hogy csak vigyék el nyugodtan a „disznót”.

AF: Újkígyós – 2 (Harangozó Imre, 2007. 75., 75–76.).

Q 134.7. Egyéb hagyományok. Jézuskás Matyi bácsiról szóló egyéb történetek.

AF: Újkígyós – 21 (Harangozó Imre, 2007. 58–76.).

Q 135. Az Angyalos (Póti Ferenc).

Q 135.1. Az angyalokkal társalgó Póti Ferenc. A szilágypéri Póti Ferenc az angyalokkal társalog. Álmában egy fehér ruhás férfi gyakran megjelenik, és különféle utasításokat ad neki. / Az erdőből hazafelé menet egy angyal jelenik meg előtte, a kezét ráteszi a szekér löcsére, és azt tanácsolja neki, hogy menjenek a templomba, és buzgón imádkozzanak, különben az aszály elpusztítja a termésüket. Az emberek megfogadják a Póti Ferentől hallottakat, és hamarosan elered az eső.

AF: Szilágypér (Magyar Zoltán, 2012c. 200. – Tolnai Sárka gy., 2007); Szilágypér (Magyar Zoltán, 2012c. 199.).

Q 135.2. A gyógyító Angyalos. Póti Ferenc masszírozással különböző izületi betegségeket (farzsábat/hátfájást/porckopást) gyógyít eredményesen.

AF: Szilágypér (KJNTA 1994-07/16. – Tolnai Sárka gy., 2007).

Q 135.3. Az Angyalos jövődölései. Póti Ferenc napra pontosan megjósolja, hogy mikor fog két fia a háborúból hazatérni/megjövendőli saját halálának időpontját.

AF: Szilágypér (Magyar Zoltán, 2012c. 200. – Tolnai Sárka gy., 2007); Szilágypér (Magyar Zoltán, 2012c. 200.).

Q 135.3.1. Póti Ferenc halálhíre. Póti Ferenc megjósolja saját halálának az időpontját, és amikor a megadott idő tájt valóban meghal valaki, és a templomban harangoznak, a faluban elterjed, hogy meghalt az öreg Póti bácsi. Amikor azonban a családja kimegy a halottért a tanyára, az öreget a szalmakazal tövében a legjobb álmát aludva találják.

AF: Szilágypér (Magyar Zoltán, 2012c. 200.).

Q 136. A Fehér bába (Kutasné Veress Máriskó).

Q 136.1. A feltámadt szentasszony (A Fehér bába elrejtőzése). A Fehér bába meghal/három napig tetszhalott állapotba kerül („elrejtőzik”). Amikor már temetni készülnek/a templomban prédikálnak fölötte, magától felkel/feltámad/két fehér galamb száll mellé, és kitakarják a halotti lepléből. Attól kezdve az asszony kizárólag fehér ruhában, fehér csizmában jár, és különféle dolgokat jósol/próféciákat mond az eljövendő időkről.

ER: Kékes, Mezőverese gyháza – 3, Szentmáté, Újös (Magyar Zoltán, 2012a. 558–559., 561. – Orbán Dániel gy.); Szentmáté (Uo., 559–560. – Bíró Ilona gy., 1998).

Q 136.2. A Fehér bába galambjai. A Fehér bábát a ravatalán két fehér galamb takarja ki a halotti lepléből. A két galamb attól kezdve mindig vele van, bármerre is megy, ott röpködnek körülötte/ott ülnek a vállán.

ER: Szentmáté (MZA 60407. – Orbán Dániel gy., 2003); Mezőverese gyháza, Szentmáté – 2, Újös (Magyar Zoltán, 2012a. 558–560. – Orbán Dániel gy.).

Q 136.3. A gyógyító Fehér bába. A Fehér bába a betegeknek megmondja, hogy miképpen gyógyulhatnak meg/orvosságot ad nekik.

ER: Mezőverese gyháza (Magyar Zoltán, 2012a. 561. – Orbán Dániel gy.).

Q 136.4. Az elhárított jégverés. A Fehér bába megálmodja, hogy milyen szentelményi módon tarthatják távol a falutól a jégverést.

ER: Szentmáté (Magyar Zoltán, 2012a. 560. – Orbán Dániel gy.).

Q 136.5. A Fehér bába jóslatai. A Fehér bába megmondja a megszületett gyermek leendő életsorsát.

ER: Melegföldvár (Magyar Zoltán, 2012a. 559.).

Q 136.6. A Fehér bába jövődölései.

→MZ IV. N 111.4.

Q 136.7. A Fehér bába halála (Az előre megjövendölt halál). A Fehér bába előre megmondja, hogy mikor fog meghalni. A megjelölt időpontban hazamegy, lefekszik, és valóban meghal.

ER: Mezőverese gyháza (Magyar Zoltán, 2012a. 561. – Orbán Dániel gy.).

Q 137. Hívó János (Hasas János), a révi szentember.

Q 137.1. A nagyerejű imádság. Hasas Jánosnak már egyszerű emberként is olyan nagy hite és imaereje van, hogy a fronton a katonatársai is csak az ő imádságában bíznak. Ha imádkozik, kikerülnek a legnagyobb életveszélyből is/épségben hazakerülnek a háborúból.

ER: Rév (MZA 95358. – Magyar Zoltán gy., 2012).

Q 137.2. Hívó János fogadalma. Hasas János a frontról hazakerülve súlyosan megbetegszik, és már mindenki a halálát várja. A baptista vallású férfi fogadalmat tesz Isten előtt, hogy ha meggyógyul, Istennek szenteli az életét, Istent fogja szolgálni mindenféle ellenszolgáltatás nélkül. Ahogyan a fogadalmát kimondja, nyomban csodás módon meggyógyul. A fogadalmához híven Hasas János önszorgalomból elvégzi a teológiát, és azt követően a haláláig fizetség nélkül baptista prédikátorként szolgálja a közösséget.

ER: Rév (EA 95359. – Magyar Zoltán gy., 2012).

Q 137.3. Hívó János csodás gyógyulása. Hasas János hetvenhét éves korában súlyosan megbetegszik (a fél oldalára megbénul), és csodás módon azon az éjszakán még három másik férfi is így jár a faluban. Az idős baptista prédikátor Isten kezébe ajánlja a sorsát: a feleségével kitakaríttatja a lakást, új ágyneműt húzat, tiszta ruhát vesz fel, és úgy tér nyugovóra, hogy reggelre vagy meggyógyul, vagy meghal. A mély álomban eltöltött hosszú éjszakát követően a prédikátor teljesen egészségesen kel ki az ágyból, és még tizenhat évet él.

ER: Rév (EA 94454. – Magyar Zoltán gy., 2012).

Q 138. A magyarszováti szentember (Maneszes Márton).

Q 138.1. Maneszes Márton látomásai. A magyarszováti szentembernek égi hang jelenti meg, hogy hordozza a tüzet/örizze a tüzet/hogy menjen, és újra keresztelkedjen meg.

ER: Magyarszovát – 2 (Magyar Zoltán, 2012a. 292.).

Q 138.2. Maneszes Márton megkeresztelkedése. A magyarszováti szentembernek egy égi hang jelenti álmában, hogy keljen fel, induljon el, és még aznap keresztelkedjen meg. Maneszes Márton bemegy Kolozsvárra, és betoppan egy általa korábban nem ismert hívő (neoprotesztáns) közösségbe, ahol éppen keresztelőre készülnek. Noha csak tizenegy megkeresztelkedni készülő személy van jelen, ők mégis tizenkét főre készülnek, és tizenkét csokor virágot készítenek a tizenegy helyett. Amikor Maneszes Márton betoppan közéjük, mindenki felkiált: „Itt a tizenkettedik vendégünk!”

ER: Magyarszovát (Magyar Zoltán, 2012a. 292.).

Q 138.3. A mennyből küldött étel. Maneszes Márton messzire elutazik, de nem visz ennivalót magával/a munkahelyére étel nélkül megy be. Istenhez imádkozik, és az imát követően kenyér és szalonna esik le elé az égből/egy holló zacskóba csomagolva kenyeret és szalámit visz neki. Maneszes Márton még a kutyájának is ad a mennyből érkezett ételből.

ER: Magyarszovát – 2 (Magyar Zoltán, 2012a. 293.).

Q 138.4. A megálmodott halál. A magyarszováti szentember megálmodja saját halála időpontját: Jézust látja jönni hozzá egy fonállal, amelynek már csak a legvége látszik.

ER: Magyarszovát (Magyar Zoltán, 2012a. 292.).

Q 139. Az oroszhegyi szentember (Bálint I. László).

Q 139.1. Bálint I. László elhivatása. Bálint I. László azt álmodja, hogy keletről egy nagy csillag tűnik fel, amely egyenesen beleszáll a testébe és megerősíti a hitében. A következő álom alkalmával felemelkedik a teste, és egy láthatatlan égi hang felszólítja, hogy legyen a búcsújárók vezetője.

SZ: Oroszhegy (Harangozó Imre, 2003. 106–107.).

Q 139.2. Bálint I. László látomásai. Bálint I. László vallásos álmai és látomásai.

SZ: Oroszhegy – 4 (Harangozó Imre, 2001. 369–370.; Uő, 2003. 105–110.).

Q 140. Egyéb szent életű emberek.

Q 140.1. A szentasszony látomásai. A tardosi/a mátránováki/a tápéi/a szilágynagyfalusi szentasszonynak látomásban rendszeresen megjelenik Szűz Mária, és beszélget vele/megmondja neki, hogy mit tegyen/mi a küldetése.

DT: Tardos (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 69–71. – Kemecsi Lajos gy.).

FF: Mátránovák – 2 (Lengyel Ágnes, 2004. 72–73.).

AF: Tápé (Lele József, 1998. 250–251. – Bálint Sándor gy., 1960).

ER: Kárásztelek – 2 (MZA 98062., 98063. – Magyar Zoltán gy., 2013).

Q 140.2. Az ősz öregember áldása. Az Isten által kiválasztott személynek egy ősz öregember jelenik meg, közli vele, hogy Isten milyen feladatra szánja, megáldja, és nagy tudással ruházza fel.

AF: Sükösd (Grynaeus Tamás, 2000. 498.).

Q 140.3. Az angyallal társalgó szentasszony. Egy szent életű asszony rendszeresen társalog egy angyallal. Amikor az asszony tizenkét gyermekes testvére meghal, az angyal megjelenti neki, hogy a testvére üdvözülni fog.

FF: Viss (Pócs Éva szerk., 2012. 592–593. – Pócs Éva gy., 1964).

Q 140.4. A szent lány vállára szálló csillagok. A Mária-jelenések szemtanújaként elhíresült libapásztorlány vállára a megnyílt égből két csillag ereszkedik le.

AF: Szeged vidéke (Bálint Sándor, 1980. 405. – 1897).

Q 140.5. A kegyhelyre kísérő fényesség. A szent életű búcsúvezetőt (Stenger Mihály bodai szentembert) nagy fényesség kíséri a sümegi kegyhelyre.

DT: Boda (Vajkai Aurél, 1940. 62.).

Q 140.6. A búcsúvezető mennyei kórusa. Amikor a szent életű búcsúvezető énekel, az angyali karok is énekelnek, amit minden jelenlévő hall.

FF: Kál (Császi Irén, 2005. 347. – Berényi Andrásné gy.).

Q 140.7. A búcsúvezető isteni hatalma. Két búcsúvezető a kegyhelyen összevitatkozik valamin. Amikor a szent életű búcsúvezető a kezét nyújtja a vele ellenségeskedő férfi felé, az illető magától eldőlni kezd, mint a fa.

FF: Kál (Császi Irén, 2005. 347.).

Q 140.8. Az állatoknak parancsolni tudó szentasszony. A szentasszony az imájával elküldi a háza körül ólálkodó farkast.

ER: Disznajó (Magyar Zoltán, 2011a. II. 210.).

Q 140.9. A látnoki képesség. A szentasszony megérzi, ha rossz ember közeledik a házához.

ER: Disznajó (Magyar Zoltán, 2011a. II. 210.).

Q 140.10. A latinul elmondott prédikáció. Az isztiméri szentasszony (Stohl Anna) a csatikai búcsújárás alkalmával latinul prédikál az összegyűlt zarándokoknak, jóllehet sohasem tanult latinul.

DT: Isztimér (Erdélyi Julianna, 2007. 11.).

Q 140.11. Az életmentő fehér holló. Amikor az unitárius falut a ferences barátok rekatolizálják, egy idős jobbágy egyedülként nem hajlandó áttérni a katolikus hitre. Büntetésül a jobbágyot egy pincébe zárják, és megfenyegetik, hogy addig nem kap ételt, amíg át nem tér: vagy áttér, vagy éhen hal. Hetek, hónapok telnek el, és az öreg jobbágy a barátok csodálkozására továbbra is jól néz ki, holott ennivalót nem adtak neki. Amikor a rejtélyes eset okát nyomozni kezdik, kiderül, hogy egy fehér holló hord neki a csőrében minden nap ételt. A csoda láttán a barátok szabadon engedik az öreg jobbágyot, és nem háborgatják többet az unitárius hitében.

SZ: Székelyvécke (Magyar Zoltán, 2011a. II. 505.).

Q 140.12. A kizöldülő száraz fa (A májusfa eredete). Egy szent életű leánynak kétségbe vonják az ártatlanságát, és azt mondják, hogy csak akkor hisznek neki, ha a földre szúrt bot reggelre kizöldül. A száraz fa május első napjának hajnalán valóban kihajt. E csodára emlékeztet azóta a májusfa.

AF: Nagykörű (Bálint Sándor, 1977. II. 330.).

Q 140.15. A telesírt szakadék. A szentember a felesége halálakor egy mély szakadékot sír tele a könnyeivel.

ER: Nagybánya-Veresvíz (Magyar Zoltán szerk., 2010. 114. – Görbe István gy., 1958–1960).

Q 140.16. A szentember véréből fakadt virágok. A szent életű öregember véréből a sírhantján csodás virágok nyílnak.

AF: Zenta (Dudás gyula, 1883. 2.).

Q 140.17. A szentember stigmái. A szentember (szent életű prédikátor) oldalából bizonyos időközönként vér és víz csordul ki. / Egy csodás módon életben maradt kápolnaépítő férfi két csuklóján (egy villámcsapás következtében) stigmák jelennek meg.

SZ: Homoródalmás (Gagy József, 1997. 130–131.); Gyimes: Csinód (Nagy Balázs, 2016. 15.); Gyimes: Csinód (Nagy Erika, 2016. 19.).

Q 140.18. A szentember temploma. A falu bibliás szentembere (Faluvégi Mihály) egy hatalmas eperfa alá jár imádkozni.

ER: Sárosmagyarberkesz (Magyar Zoltán, 2011a. II. 365.).

→MZ IX. E 44.

Q 140.20. A szentember elrejtőzése. A szentember/szentasszony (az atyhai Balázs Istvánné) három napig tetszhalott állapotba kerül: „el van rejtőzve”, és közben bejárja a túlvilágot, majd jövendöléseket mond/megjósolja saját halála időpontját.

DT: Mozsgó (MNAR HS 30103. – Istvánovits Márton gy., 1952).

FF: Ipolytölgyes (EA 7070/14. – Diószegi Vilmos gy., 1962); Ipolytölgyes (EA 10411/112. – P. Madar Ilona gy., 1969).

AF: Tiszaalpár (MNAR HS 10203. – Diószegi Vilmos gy., 1954); Szaján (Ferenczi Imre, 1974. 267.).

ER: Detrehemtelep (Keszeg Vilmos, 1999. 286.).

SZ: Atyha – 2 (EA 24927/10–12., 13–14. – Gagy József gy., 1991); Atyha (Gagy József, 1997. 52.); Atyha (Uő, 1998. 140–141.).

→MZ IV. N 112.34.

Q 140.21. A keresztény hit mártírja. Egy szent életű férfi térítőként elmegy a pogányok közé, de onnét soha nem tér vissza.

AF: Debrecen (Balkányi Szabó Lajos, 1865. 32.).

Q 140.22. A megjövendölt halál.

Q 140.22.1. Az isteni személy által megjövendölt halál. A templomban elszenderedő kántornak egy ősz öregember jelenik meg, és közli vele, hogy negyvenöt éves korában fog meghalni. / Szűz Mária megjelenik a súlyosan beteg szentasszonynak, és megkérdezi tőle, hogy melyik napot választja a halála napjául. A megjelölt/választott időpontban a szent életű ember valóban meghal.

ER: Szilágyszentkirály (Magyar Zoltán, 2007a. 341.).

SZ: Kászonjakabfalva (Magyar Zoltán, 2011a. I. 87.).

Q 140.22.2. A megjövendölt saját halál. A szentember/szentasszony megjövendöli saját közelgő halálát/halálának pontos időpontját.

DT: Órtilos (Eperjessy Ernő, 2009. 68–69. – 1964); Kapca (Magyar Zoltán, 2010. 86.).

FF: Ipolytölgyes (EA 7070/14. – Diószegi Vilmos gy., 1962); Ipolytölgyes (EA 10411/112. – P. Madar Ilona gy., 1969).

ER: Rákosd (Magyar Zoltán, 2009d. 130–131.); Szentmáté (Uő, 2011a. II. 169. – Orbán Dániel gy.).

SZ: Csíkrákos (Hiedelemszövegek Székelyföldről, 2015. 625–626. – Gagy József gy., 1993); Csíkszentkirály (Tánczos Vilmos, 2008. 237.); Homoródremete (Magyar Zoltán, 2011d. 135.).

Q 140.23. A mennybe vezető Szűz Mária. A szent életű asszony halála pillanatában az unokája felriad az álmából, és látja, amint egy szép, fehér ruhás nő (Szűz Mária) fogja kézen, és vezeti ki a nagymamát a házból.

ER: Kárásztelek (Magyar Zoltán, 2007a. 269.).

Q 140.24. A szent életű személy gyógyító sírhelye. A szent életű személy sírjának pusztá érintésére/a koporsó megérintését követően az oda zarándokló betegek csodás módon meggyógyulnak.

AF: Zenta (Dudás Gyula, 1883. 2.).

ER: Kolozsvár (KJNTA 1751-05/2–3. – Szabó Krisztina gy., 2005).

Q 140.25. A szent életű személy el nem enyésző teste. Egy szentként tisztelt kisfiú testét a holtá után nem kezdi ki az enyészet, sőt a sír környékén átható rózsaszag érezhető.

ER: Kolozsvár (KJNTA 1751-05/2–3. – Szabó Krisztina gy., 2005).

Q 140.26. A Pannóniai Hét Szent Alvó. Szent Márton hét unokatestvérére Márton életszentségének hatására szerzetesnek áll, és mind a heten egy napon halnak meg. Haláluk után a testüket nem kezdi ki az enyészet, olyannak tűnnek, mintha csak aludnának, azért nevezik el őket Hét Szent Alvónak.

DT/Franciaország: H. n.* (Király Ilona, 1929. 30–37.); H. n.* (Eckhardt, Alexandre, 1943. 91.).

Q 140.27. A hét kőszék. A nyitrai vár pogány urának hét viszálykodó fiát Isten azzal bünteti meg, hogy azok hiába öregednek és öszülnek meg, nem tudnak meghalni. Így élnek sok-sok nemzedéken keresztül, mígnem egymással megbékülve és felvéve a keresztény hitet végül békében örök álomba szenderülhetnek. Hamvaik fölé Szent István templomot emeltet, és a templomban (a nyitrai székesegyház altemplomában) látható hét kőszék e hét fejedelmi ivadéokra emlékeztet.

FF: Nyitra (Latkóczy Mihály, 1898. 168–175.).

Q 140.28. Szentemberek feltámadása. Egy szent életű férfi vízbe fullad, miközben szózatot hall, hogy példás életvitele miatt megszabadul. Ott fekszik három napig a Duna mélyén, majd felemelkedik a víz fenekéről, és feltámadottként él tovább. / Egy szentnek tartott halott kisfiú álomban megjelenik az édesanyjának, és bejelenti neki, hogy húsvétkor feltámad. / Egy szent életűnek tartott, eltemetett férfi feltámad.

DT: Buda környéke (Telek József, 1769. I. 361. – Temesvári Pelbárt nyomán).

ER: Detrehemtelep (Keszeg Vilmos, 1999. 286.); Kolozsvár (KJNTA 1751-05/2–3. – Szabó Krisztina gy., 2005).

Q 141–150. Szent életű látók és gyógyítók

Q 141. Tápai Pista (Miklós István/Fütyü Pista).

Q 141.1. A foggal született gyógyító. Tápai Pista foggal születik, mint egy tál-tos. A bábaasszony ki akarja venni a fogát, de a környezetében lévők nem engedik meg neki.

AF: Táapé (Diószegi Vilmos, 1958. 18–19.; Katona Imre, 1971. 667.); Táapé (EA 8052/31. – Dobos Ilona gy., 1966); Táapé (Grynaeus Tamás, 1974. 497.); Táapé (Bálint Sándor, 1981. 12.).

Q 141.1.1. A szent kötéllel őrzött szentember. A még gyermek Tápai Pistát a nyári viharok idején a szülei szent (szentelt) kötéllel odakötözik az asztal lábához, nehogy elvigyék őt a táltosok.

AF: Tápé – 2 (Diószegi Vilmos, 1958. 25., 46–47.).

Q 141.2. Tápai Pista elhívása. Tápai Pistának mint árván maradt béreslegénynek egy éjjel megjelenik Isten angyala/egy fehér alak/egy ősz szakállú öregember, imádkozásra szólítja fel, és átad neki egy könyvet (a „matiká”-t), hogy abból tanítsa, gyógyítsa az embereket. Tápai Pista elfogadja az elhívást, és az áldás által kapott/a könyvből kiolvasott tudománnyal Isten szándékai szerint a mások érdekében folytatja az életét.

AF: Tápé (Diószegi Vilmos, 1958. 25–26.); Tápé (Grynaeus Tamás, 1974. 497.; Uő, 1991. 147–148.; Uő, 2000. 498. – 1956); Tápé (EA 8052/28–30. – Dobos Ilona gy., 1966); Tápé (Bálint Sándor, 1981. 11.; Uő, 1983. 34–35.); Tápé (Polner Zoltán, 1996. 85–87.).

Q 141.3. Szent Antal tanítása. Az elhívását követően Tápai Pista egy pincében húzza meg magát, ahol megjelenik neki Szent Antal, és megtanítja imádkozni, valamint a mennyei „matiká”-ból írni és olvasni.

AF: Tápé (Bálint Sándor, 1981. 11.; Uő, 1983. 34–35.).

Q 141.4. Tápai Pista elrejtőzése (Az ördögi kísértés). Tápai Pista a tudománykapását követően egy hétig elrejtőzik, s önkívületi állapotában az ördög többször is megkísérti, de ő ellenáll neki.

AF: Tápé (MNAR HS 30102. – Diószegi Vilmos gy., 1952); Tápé (Bálint Sándor, 1980. 392–393.; Uő, 1981. 11.; Uő, 1983. 35.).

Q 141.5. A tápéi szentember. Tápai Pista elhívását követően az imádságnak és a zarándoklatnak szenteli az életét. Belép a ferencesek harmadik rendjébe, és attól kezdve mindig barátcsuhában jár. Feszületet, szenteket ábrázoló szobrokat farag/rózsafüzért készít/házakat fest, és munka közben mindig szenténekeket énekel. / Tápai Pista szenténekeket, imákat szerkeszt. / Tápai Pista a tápéi temetőben épít magának kunyhót, és a jelesebb ünnepeken a kápolnában végzi a litániát, az ő vezetésével imádkozzák az olvasót. / Tápai Pista tanítja a hozzá fordulókat, miközben a szeme csodás fényben sugárzik.

AF: Tápé (Grynaeus Tamás, 2000. 500. – 1956); Tápé (EA 8052/28–30. – Dobos Ilona gy., 1966); Tápé (Bálint Sándor, 1981. 11–12.; Uő, 1983. 35.); Tápé (Grynaeus Tamás, 1991. 147–148.).

Q 141.6. Tápai Pista kápolnája. Tápai Pista saját erőből kápolnát épít a tápéi temetőben (és a halálig mellette remetéskedik).

AF: Tápé (Grynaeus Tamás, 2000. 499., 501. – 1956); Tápé (EA 8052/29. – Dobos Ilona gy., 1966); Tápé (Bálint Sándor, 1971. 634–635.; Uő, 1980. 325–326., 358–359.); Tápé (Lele József, 1998. 245.).

Q 141.7. Tápai Pista zárándoklatai. Tápai Pista bejárja a világ leghíresebb kegyhelyeit (Rómát, Loretót, Lourdes-ot, Jeruzsálemet). / Tápai Pista a „matika” segítségével időről időre eltűnik/ott terem, ahol akar.

AF: Tápé (MNAR HS 30102. – Diószegi Vilmos gy., 1952); Tápé (EA 8052/29–30. – Dobos Ilona gy., 1966); Tápé (Bálint Sándor, 1981. 11.); Tápé (Uő, 1983. 35.).

Q 141.8. A római zárándoklat. Tápai Pista hazaküldi az embereket, és azt mondja nekik, hogy reggelre Rómában kell lennie. Az emberek látják, amint nem sok idővel később egy felhő ereszkedik le a kápolna elé, majd felemelkedik Tápai Pistával, akit a reggel már Rómában ér. Hogy valóban járt Rómában, azt igazolja az a sok emléktárgy a tápéi kápolnában, amit ő hozott onnan, köztük az az írás, amire a pápa saját kezűleg nyomta rá a pecsétjét.

AF: Tápé (Bálint Sándor, 1980. 392–393.; Uő, 1981. 12–13.).

Q 141.9. A péliföldszentkeresztzi zárándoklat (A farkasveremben alvó búcsújárók). A Tápai Pista által vezetett búcsújárók hazafelé tartva eltévednek a hóviharban. Ahogy mennek, egyszer csak harangszót hallanak, és csodás fényesség egy ismeretlen kápolnához vezeti őket. Odabent egy sekrestyés fogadja őket, aki megengedi a búcsújáróknak, hogy reggelig ott aludjanak, fekvőhelyül báránybőröket hoz nekik. Hajnalban, amikor Tápai Pista felkel, hogy az imádságát elvégezze, az este eloltott gyertyák maguktól meggyulladnak az oltáron. Virradatot követően a kitisztult időben a búcsúsok továbbindulnak, és csak akkor veszik észre, hogy a sekrestyésnek farka van. Elmenőben az egyik kíváncsi ember visszapillant, és döbbenet látja, hogy a kápolna összeomlik, és helyén farkasok játszanak. Akkor értik meg, hogy Tápai Pista egy farkasverembe vezette őket, ami az ő érdemeiért kápolnává változott, ahol őket egy farkas segítette.

AF: Tápé (Bálint Sándor, 1981. 13–14.).

Q 141.10. A meglátogatott Kossuth. Tápai Pista római zárándoklatai alkalmával megfordul Torinóban Kossuth Lajosnál is.

AF: Tápé (Bálint Sándor, 1981. 11.).

→MZ II. M 83.2.

Q 141. 12. A tápéi gyógyító. Tápai Pista az általa készített kenőccsel/imával/ kézrátétellel/pusztán a ránézésével/a „matika” által begyógyítja a sebeket/meggyógyítja a hozzá forduló betegeket.

AF: Tápé (MNAR HS 30102. – Diószegi Vilmos gy., 1952); Tápé (Bálint Sándor, 1980. 3590. – 1956); Tápé (EA 8052/30. – Dobos Ilona gy., 1966); Tápé – 3 (Bálint Sándor, 1980. 359., 394.; Uő, 1981. 12., 15.); Tápé (Uő, 1983. 35.); Tápé (Polner Zoltán, 1996. 85–87.).

Q 141.12.1. A máriaradnai gyógyítások. Tápai Pista Máriaradnán a Maros vizével gyógyítja a betegeket, két nap és két éjszakán át megszakítás nélkül gyógyít. / Egy születésétől fogva néma kislányt vezetnek Tápai Pista elé. Ő felszólítja a búcsújárókat, hogy térden csúszva menjenek le vele a Maros partjára. Ott elővéve a „matiká”-t, ráteszi a kezét a kislány fejére, majd hosszú imádkozást követően ráparancsol a lányra, hogy Jézus nevében szólaljon meg. A kislány azonnal beszélni kezd: „Üdvözlégy, Mária, imádkozzál értünk!” Tápai Pista a kislány szüleiével térden csúszva megy vissza kegytemplomba, ahol Szűz Mária képe előtt ad hálát az isteni csodáért.

AF: Tápé (EA 8052/29. – Dobos Ilona gy., 1966); Tápé (Grynaeus Tamás, 1974. 498.); Tápé (Bálint Sándor, 1980. 392–394.; Uő, 1981. 14.).

Q 141.12.2. Erzsébet királyné meggyógyítása. Ferenc József császár hírére hallva Tápai Pista tudományának, egy éjszaka négylovas hintóval felkeresi a tápéi szentembert, és arra kéri, hogy gyógyítsa meg a feleségét. Tápai Pista meg is gyógyítja a királynét, és amikor Ferenc József megkérdezi tőle, hogy viszonzásul mivel tartozik, a szentember azt válaszolja, hogy elég, ha gyertyatartókat küld a kápolna oltárára.

AF: Tápé (Bálint Sándor, 1965. 33–34.; Uő, 1971. 632.; Uő, 1980. 517.; Uő, 1981. 15.); Tápé (Polner Zoltán, 1996. 89.); Tápé (Bosnyák Sándor, 2001. 292.).
→MZ II. Q 202.

Q 141.13. A hazajáró halottak megbékítése. Tápai Pista imádsággal, engesztelő szentmise kirendelésével elhárítja a halott hazajárását, megszabadítja a szenvedő, bolyongó lelket.

AF: Tápé – 2 (Grynaeus Tamás, 2000. 500., 500–501. – 1956).

Q 141.14. Tápai Pista levitációja. Tápai Pista imádkozás, prédikáció közben felemelkedik a földről.

AF: Tápé (Grynaeus Tamás, 2000. 500.).

Q 141.15. A madarak nyelvén értő ember. Tápai Pista érti a madarak énekét, és füttyörészve tud a nyelvükön beszélni. Innen származik a beceneve (Füttyü Pista) is.

AF: Tápé (Bálint Sándor, 1971. 630.; Uő, 1983. 35.; Lele József, 1998. 245.; Uő, 2000. 203.).

Q 141.16. A kedden mosott ruha. Tápai Pista a búcsújárókkal tart Máriaradnára, amikor figyelmes lesz arra, hogy egy felhő kíséri őket, amely dörög és villámlik. Figyelmezteti az embereket, hogy ha valakin kedden mosott ruha van, álljon ki a sorból. Ötven méterrel odébb a villám lecsap az egyik emberre, aki rögtön szörnyethal, Tápai Pista pedig újfent figyelmezteti a búcsújárókat, hogy a keddi mosás nagy bűn, azon a napon még zsebkendőt se mossanak.

AF: Tápé (Grynaeus Tamás, 2000. 502. – 1956); Tápé (Polner Zoltán, 1996. 87–88.).
→MZ V. Q 134.5.

Q 141.17. Tápai Pista viaskodása (A szeptember mint táltos). Tápai Pista figyelmes lesz arra, hogy hatalmas felleg közeledik Kiskundorozsma felől. A következő pillanatban kitör egy hatalmas vihar, Tápai Pista pedig hirtelen eltűnik a kocsiról. A vihar lecsillapodtával kerül csak elő rendkívül megviselt állapotban, mozdulni is alig tud. Elárulja az embereknek, hogy az ellenséges táltosokkal kellett verekednie, de sikerült legyőznie őket, miáltal Tápét elkerülte a pusztulás. Odahaza a beteg Tápai Pistát a tápéiak három napig szűzlevesen tartva állítják talpra.

AF: Tápé (Grynaeus Tamás, 2000. 502. – 1956); Tápé (Bálint Sándor, 1965. 33.; Uő, 1981. 15–16.; Uő, 1983. 35.).

Q 141.18. Tápai Pista halála.

Q 141.18.1. A megjövendölt halál. Tápai Pista megjövendöli saját halálának időpontját.

AF: Tápé (Polner Zoltán, 1996. 89.).

Q 141.18.2. A szeptember máriaradnai halála. Tápai Pista a saját szándékából a máriaradnai búcsújáró helyen hal meg, ott is van eltemetve.

AF: Tápé (Grynaeus Tamás, 2000. 503. – 1956).

Q 141.18.3. Az angyali lélekkísérők. Amikor Tápai Pista meghal, a lelkét sok kicsi angyal kíséri föl a mennybe.

AF: Tápé (Polner Zoltán, 1996. 89.).

→MZ V. P 65.

Q 142. Böhő Ferenc.

Q 142.1. Böhő Ferenc jövendölései. Böhő Ferenc magát jeruzsálemi királynak nevezve megjövendöli a világ közeli pusztulását, mely próféciát Gábrriel arkangyal közli vele.

AF: Szeged vidéke (Bálint Sándor, 1980. 357.; Uő, 1983. 34.).

→MZ IV. N 113.13. →MZ V. P 72.

Q 142.2. Böhő Ferenc keresztjárása. Böhő Ferenc egész évben Szeged határában zarándokol: sorra járja a tanyai kereszteteket, és ott hosszasan imádkozik. Amikor a keresztjárást elvégzi, zarándoklatát újra kezdi – télen a legnagyobb hidegben, nyáron a legnagyobb hőségben egyaránt, miközben a süvegét sohasem teszi fel a fejére. Ha olyan helyen jár, ahol emberekre talál, prédikálni kezd nekik.

AF: Szeged vidéke (Bálint Sándor, 1980. 357.; Uő, 1983. 34.).

Q 143. Engi Tüdő Vince.

Q 143.1. Tüdő Vince születése.

Q 143.1.1. A foggal született szentember. Engi Tüdő Vince foggal születik, ez is mutatja rendkívüli voltát.

AF: Tápé (Grynaeus Tamás, 1974. 169.).

Q 143.1.2. A megjövendölt hírnév. Engi Tüdő Vince édesanyja fia születésekor megjövendöli annak eljövendő hírnevét (hogy sokan gyűlölik majd, de nagy tudománya lesz).

AF: Szeged vidéke (Grynaeus Tamás, 1974. 157.).

Q 143.2. A Szűz Máriától kapott gyógyító tudomány (Tüdő Vince kápolnája). Engi Tüdő Vince tanyasi parasztembernek megjelenik Szűz Mária, és gyógyítóerővel ruhazza fel őt. Hálából a tanyáján kápolnát épít Mária tiszteletére. / Engi Tüdő Vince tanyáján többször is megjelenik Szűz Mária, aminek vidékszerte híre megy.

AF: Szeged-Alsótanya (Bálint Sándor, 1942. 19.; Uó, 1983. 35.); Szeged vidéke – 2 (Grynaeus Tamás, 1974. 160.).

Q 143.3. Tüdő Vince betegek. Engi Tüdő Vince imádság által meggyógyítja a tanyájára sereglő, különféle betegségekben szenvedő embereket.

AF: Szeged – 16 (Szegedi Napló, 1902. augusztus 17. 10.); Szeged-Alsótanya (Bálint Sándor, 1942. 19.); Szeremle – 3 (MNAR HS 30201., 30207., 30208. – Grynaeus Tamás gy., 1968); Szeged vidéke - 11 (Grynaeus Tamás, 1974. 161–162., 164–166.); Domaszék (Uo., 163–164.; Pócs Éva szerk., 2012. 595.).

Q 143.3.1. Tüdő Vince egyéb gyógyításai. Engi Tüdő Vince még bábáskodik is/állatokat is gyógyít.

AF: Szeged vidéke (Bálint Sándor, 1942. 18.); Szeged vidéke (Grynaeus Tamás, 1974. 167.).

Q 143.4. A büntető gyógyító. Engi Tüdő Vince meggyógyít egy vérfolyásban szenvedő, súlyosan beteg nőt. Az asszony férje a gyógyítás megkezdésekor megfogadja, hogy tizenkét hízott disznójából egyet odaajándékoz Tüdő Vincének, de a fogadalmát késik beváltani, mígnem hosszú időre rá végül a legselejtesebb malacot viszi el neki. Még a tanyához sem érkezik, amikor Tüdő Vince azzal fogadja, hogy vigye csak vissza a nem szívesen adott malacot, de mire hazaér, halva fogja találni az asszonyt. Tüdő Vince szavai beigazolódnak.

AF: H. n. (Grynaeus Tamás, 1974. 166.).

Q 143.5. Az ördögűző Tüdő Vince. Az ördög megszáll egy sokat szitkozódó asszonyt. Elviszik Tüdő Vincéhez, aki egy üvegbe imádkozza belőle a démoni lelket, és az asszony meggyógyul.

AF: Szeged vidéke – 2 (Grynaeus Tamás, 1974. 166.).

Q 143.6. Tüdő Vince látnoki képessége.

Q 143.6.1. A kárhozattól megmenekült rendőr. Tüdő Vince elárulja a rendőr feleségének, hogy halott férje azért nem kárhozott el, mert egyszer hazafelé menet felvett egy állapotos asszonyt a kocsijába, aki azt mondta neki: „Áldja meg a Jóisten!”.

AF: Domaszék (Grynaeus Tamás, 1974. 168.).

Q 143.6.2. A hét rózsza. A kereszteletlenül meghalt síró magzatok álomban minden éjjel megjelennek az apjuknak. Tüdő Vince imádkozik a lelkek megnyugvásáért, és azt tanácsolja, hogy hét évig hét-hét kenyeret süssön a szegényeknek a hét magzat nevében, a sírjukra pedig egy rózsafát ültessen. A rózsafán minden évben hét rózsza nyílik ki, és a kis magzatok lelke megnyugszik.

AF: Domaszék (Grynaeus Tamás, 1974. 168.).

Q 143.6.3. Tüdő Vince jövődölései. Engi Tüdő Vince megjövendöli a kommunizmus eljövételét, a világ végén történeteket.

AF: Szeged vidéke – 2 (Grynaeus Tamás, 1974. 160., 170.).

Q 143.7. Tüdő Vince önsanyargatása. Engi Tüdő Vince éjjelente/péntekenként szöges deszkán, kőpárnán alszik, úgy vezet. A nála megforduló emberek is látják, hogy reggel mindig véres rajta a gatyá és az ing. / Engi Tüdő Vince bankancsszöggel kivert deszkát köt a térdeire, és úgy megy térden csúszva, imádkozva a templomba.

AF: Tápé – 5 (Grynaeus Tamás, 1974. 155–156.).

Q 143.8. A magától megnyíló templomajtó. Engi Tüdő Vince szent koszorúval a fején, térden csúszva megy a templomba, mire annak ajtaja magától megnyílik előtte.

AF: Szeged (Szegedi Napló, 1903. szeptember 1. 5.); Szeged (Szegedi Napló, 1917. november 8. 4.).

Q 143.9. A csodás szabadulás. Engi Tüdő Vincét a hatóságok vizsgálati fogságba vetik, ő azonban reggelre csodás módon újra otthon van.

AF: Szeged vidéke (Grynaeus Tamás, 1974. 173., 179.; Uő, 2000. 512.).

Q 143.10. A mennyei látogatók. Engi Tüdő Vince naponta beszél Szűz Máriával, aki tanácsot ad neki, hogy miként ájtatoskodjék aznap. / Engi Tüdő Vincét rendszeresen látogatják az angyalok, akiknek nyomai megmaradnak az asztalon lévő lisztben.

AF: Szeged – 2 (Kavics Gyula, 1902. 11–12.).

Q 143.12. Tüdő Vince temetése. Engi Tüdő Vince temetésekor hatalmas szélvihar tombol, jelezve az elhunyt személy rendkívüli voltát/tudósi mivoltát.

AF: Szeged vidéke – 3, Tápé (Grynaeus Tamás, 1974. 169.).

Q 144. A klézsei halottlátó (Halmágyi Mihály/Beteg Mihály).

Q 144.1. Az Istentől kapott tudomány. Beteg Mihály a születésekor kapja Istentől a tudományát.

MO: Klézse (Bosnyák Sándor, 1980. 73.); Magyarfalu (Virt István, 2001. 375–376.).

Q 144.2. Beteg Mihály elrejtőzése. Beteg Mihály három nap és három éjszaka alvás után válik látóvá.

MO: Pokolpatak (EA 2275/138. – Diószegi Vilmos gy., 1951; Czövek Judit, 1987. 47.); Pokolpatak (Hegedűs Lajos, 1952. 152.); Pokolpatak (Diószegi Vilmos, 1953. 307.); Pokolpatak (EA 4210/31a. – Diószegi Vilmos gy., 1953); Klézse – 3, Pokolpatak – 3 (Bosnyák Sándor, 1980. 72., 75–76.); Pusztina (Faluhelyi Andor, 1988. 47.).

Q 144.3. Beteg Mihály túlvilágjárása. Beteg Mihály az elrejtőzése/a halottlátás közben bejárja a túlvilágot (a mennyországot, a poklot és a purgatóriumot).

MO: Pokolpatak (EA 2275/138. – Diószegi Vilmos gy., 1951); Pokolpatak (Hegedűs Lajos, 1952. 152.); Klézse – 7, Lészped, Pokolpatak – 2 (Bosnyák Sándor, 1980. 73., 75–77.).

Q 144.4. A mennyei kalauz. Beteg Mihály Jézus társaságában járja be a túlvilágot.

MO. Lészped (Bosnyák Sándor, 1980. 76.); Klézse (Faluhelyi Andor, 1988. 46.); Klézse (Seres András, 1991. 17. szám, 3.).

Q 144.5. Szűz Mária ajándéka. Szűz Mária meglátogatja Beteg Mihályt, egy rózsafüzért ad neki, és közli vele, hogy ha azzal imádkozik, többé nem fog fájni semmije, nem fog fájni és nem lesz sohasem éhes.

MO: Diószén (EA 2275/369. – Diószegi Vilmos gy., 1951); Somoska (Hegedűs Lajos, 1952. 125.); Somoska – 2, Klézse – 2 (Bosnyák Sándor, 1980. 72., 77.).

Q 144.6. A gyógyító Beteg Mihály. Egy lázálmoktól szenvedő asszony Beteg Mihályhoz fordul segítségért. A szent életű látó egy rózsafüzért ad az asszonynak a és imádkozásra biztatja. Az asszonyt attól a naptól kezdve nem kínozzák többé a kényszerképzetek.

MO: Klézse (Bosnyák Sándor, 1980. 77.).

Q 144.7. A halottlátó Beteg Mihály. A Beteg Mihály halottlátó tevékenységéről szóló/a halottlátásával kapcsolatos hagyományok.

→Hiedelemmondák.

Q 144.8. A templomban felismert bűnösök. Beteg Mihály a házába/a templomba belépő embereken látja, hogy ki közülük a bűnös és ki a jó lélek. Mint később elmondja, a bűnös asszonyok fején tűz ég és kígyók mászkálnak, a jó lelketű emberek feje fölött ellenben angyalok lebegnek/ha bűnös pap miséz a templomban, ördögök jelennek meg előtte, az igaz pap prédikációja alkalmával ellenben egy angyalt lát fölötte.

MO: Klézse – 3 (Bosnyák Sándor, 1980. 72–73., 75.); Klézse (Faluhelyi Andor, 1988. 46.).

Q 144.9. Az egyházi szolgálatot végző szentember. Beteg Mihály örökké imádkozik, és a házánál esténként vecsernyéket tart, szentmisét végez, téríti a népet.

MO: Pokolpatak (EA 2275/138. – Diószegi Vilmos gy., 1951); Somoska, Pokolpatak (Hegedűs Lajos, 1952. 125–128., 152–156.); Klézse – 2, Pokolpatak – 2 (Bosnyák Sándor, 1980. 73., 75., 77–78.); Klézse (Seres András, 1991. 17. szám, 3.).

Q 144.10. Beteg Mihály mindennapi betevője. Beteg Mihály aszketikus életet él: alig eszik, csak ostyával él.

MO: Pokolpatak (EA 2275/138. – Diószegi Vilmos gy., 1951; Czövek Judit, 1983. 30.); Pokolpatak, Lészped, Klézse (Bosnyák Sándor, 1980. 72., 73., 77.).

→MZ V. Q 146.3.

Q 144.11. A megjövendölt halál. Beteg Mihály szózatot hall az égből, miszerint egy hét múlva 11 órakor fog meghalni. A jelzett időpontban a szentember valóban meghal.

MO: Pokolpatak (Bosnyák Sándor, 1980. 78.).

Q 144.12. Az elindított szentté avatási eljárás. Halálát követően az egyházi előjárók elindítják Beteg Mihály szentté avatását, de a kanonizációs folyamat valami okból elakad, és végül is nem avatják szentté.

MO: Klézse (Bosnyák Sándor, 1980. 77.).

Q 145. Tudós Gergő.

Q 145.1. Tudós Gergő elrejtőzése. Tudós Gergő hosszan tartó mély álomba merül, és elrejtőzése közben gyógyító tudományt nyer. Attól kezdve sokat jár a temetőbe imádkozni, és érteni kezd a törött, kifecamodott végtagok helyrehozatalához.

SZ: Vargyas (MNA R IV. 95. – Kisbán Eszter és Barabás Jenő gy., 1963).

Q 145.2. A láthatatlan segítők. Tudós Gergő kimegy az erdőbe fáért, de a nehéz terhet nem bírja egyedül feltenni a szekérre. Egyszer csak hangot hall: „Ne menj el, gyere, mi segítünk!”. Habár nem lát senkit, a fát a következő pillanatban könnyedén fel tudja rakni a szekérre.

SZ: Vargyas (MNA R IV. 95. – Kisbán Eszter és Barabás Jenő gy., 1963).

→Hiedelemmondák.

Q 145.3. A Tudós Gergő lelkéért folytatott küzdelem. Tudós Gergő megkéri a falu népét, hogy kísérik ki a határba, mert meg fognak vívni a lelkéért az ördögök és az angyalok. Ahogy kikísérik, hatalmas zúgás és szélroham támad, mire Tudós Gergő elkiáltja magát, és összeesik. Negyedóra múlva elcsendesedik minden, és ahogy az emberek odamerészkednek hozzá, látják, hogy magához tért. Tudós Gergő elmondja, hogy olyan nagy harcot vívtak fölötte, hogy őt is leverték a földre, de végül az angyalok győztek, ezért maradt életben.

SZ: Vargyas (MNA R IV. 95. – Kisbán Eszter és Barabás Jenő gy., 1963).
→MZ V. P 163.21.

Q 146. A csépai halottlátó (Mészáros Mihály).

Q 146.1. Mészáros Mihály tudományszerzése. Mészáros Mihály betegen fekszik, amikor szegény utasember alakjában megjelenik nála Jézus Krisztus, és közli vele, hogy hat napig el fog rejtőzni, mely idő alatt végigjárja majd a túlvilág minden tartományát: a mennyországot, a purgatóriumot és a poklot, és amikor magához tér, képes lesz nyilatkozni a másvilágról/látni fogja a halottakat.

AF: H. n. (Bálint Sándor, 1942. 21.).

Q 146.2. Mészáros Mihály elrejtőzése. A csépai halottlátó többször is elrejtőzik (három, nyolc, kilenc/tizennégy napig egyvégtében alszik).

AF: Csépa (Bálint Sándor, 1942. 21.); Csépa (Kunszentmártoni Híradó, 1982a. 29. szám; Barna Gábor, 1982a. 355.); Csépa (Tolnai Világlapja, 1941. 44. szám; Barna Gábor, uo. 356.); Csépa – 2 (Barna Gábor, 1982. 338., 348.).

Q 146.3. A szentember tápláléka. Mészáros Mihály csakis tejen él, mást nem eszik. / Mészáros Mihály felismeri, hogy a neki vitt tej egy boszorkányos aszszony tehenétől származik.

AF: Csépa – 2 (Barna Gábor, 1982a. 344–345., 345.).

Q 146.4. A tudós léleklátó. Mészáros Mihály halottlátó tevékenysége/a halottlátásával kapcsolatos történetek.

→Hiedelemmondák.

Q 146.5. A gyógyító Mészáros Mihály. A csépai halottlátó képes gyógyítani/rontást elhárítani.

AF: Csépa – 2 (Barna Gábor, 1982a. 344., 348.).

Q 146.6. A csodás szabadulás. A csépai halottlátót fel akarják akasztani, de utolsó kívánsága teljesítése révén bebizonyul a tudása, így szabadul meg.

AF: Csépa (Barna Gábor, 1982a. 346.).

Q 146.7. Mészáros Mihály Mária-szobra. Halottlátás közben Mészáros Mihály mindig a szobája sarkában lévő Mária-szobrot nézi.

AF: Csépa (Barna Gábor, 1982a. 340.).

Q 146.8. Az átadott tudomány. Mészáros Mihály a halála előtt egy kiskunfélégyházi szentembernek/a mezőtárkányi halottlátó asszonynak adja át a tudományát a nála lévő Mária-szobor formájában.

AF: Csépa – 2 (Barna Gábor, 1982a. 347.).

Q 146.9. Mészáros Mihály jóvendölései.

Q 146.9.1. A megjövendölt halál. A csépai halottlátó harminc esztendővel előre megjövendöli saját halálának pontos időpontját és halálának körülményeit.

AF: Csépa (Kunszentmártoni Híradó, 1938. 19. szám; Barna Gábor, 1982a. 355.); Csépa (Barna Gábor, 1982a. 354. – Pataki Emil feljegyzése, 1930-as évek); Csépa (Barna Gábor, 1982a. 345.).

Q 146.9.2. A Csépat sújtó természeti csapások. A csépai halottlátó megjövendöli, hogy ne temessék el, mert csak tetszhalott lesz, és a halála után egy héttel fölébred, és akkor majd a világ sorsáról fog beszélni. Ellenben ha mégis eltemetik, attól kezdve hét éven keresztül rossz termés lesz, és a község határát hét éven keresztül mindig elveri majd a jég. Miután figyelmeztetése ellenére Mészárosh Mihályt mégis eltemetik, a községet sújtó természeti csapásokra vonatkozó jóvendölése beigazolódik.

AF: Csépa (Barna Gábor, 1982a. 354. – Pataki Emil gy., 1930-as évek).

→MZ II. K 48.2.

Q 146.10. Mészáros Mihály rendkívüli halála. A csépai halottlátó halálát rendkívüli természeti jelenségek és csodák kísérik: halálakor felhőszakadás támad/nagy szélvihar tombol/húzatlan megszólalnak a templomi harangok.

AF: Csépa (Kunszentmártoni Híradó, 1938. 29. szám; Barna Gábor, 1982a. 355.); Csépa – 3 (Barna Gábor, 1982a. 338., 345.).

Q 146.12. A kivirágzó sírkereszt. Temetésekor egy száraz akácfából készült keresztet tűznek a csépai halottlátó sírjára. A korhadófélben lévő kereszt csodás módon néhány év múlva gyökeret ereszt, és fává növekedve kivirágzik.

AF: Csépa (Tolnai Világlapja, 1941. 44. szám; Barna Gábor, 1982a. 356.).

Q 147. A szőregi halottlátó (Vidács Mihály).

Q 147.1. Vidács Mihály látomásai. Vidács Mihálynak látomásban több alkalommal is megjelenik Szűz Mária/más isteni személy.

AF: Szőreg – 3 (Grynaeus Tamás, 1991. 149.).

Q 147.2. Az Istentől kapott tudomány. Vidács Mihálynak látomásban megjelenik egy körszakállas, fehér lepelbe öltözött férfi, majd a rákövetkező éjjel fényt lát és hangot hall, amely közli vele, hogy olyan kegyelmet kapott Istentől, hogy a keze által tud majd gyógyítani. Attól kezdve Vidács Mihály valóban tud kézzelgyógyítani.

AF: Szőreg (Grynaeus Tamás, 1991. 149.).

Q 148. Az ősi szentember (Megyesi József, az „Ősapa”/„Kedves apa”).

Q 148.1. A négyéves korban kapott gyógyító tudomány. Megyesi József még gyerekként kapja meg az égiektől e lelki erősséget és a gyógyító képességet.

FF: Ipolytölgyes (EA 10411/260. – P. Madar Ilona gy., 1969).

Q 148.2. Megyesi József gyógyításai. Megyesi József imádsággal gyógyítja meg a hozzá forduló embereket/azok hozzátartozóit.

FF: Ipolytölgyes (EA 70770/15. – Diószegi Vilmos gy., 1962); Ipolytölgyes – 2 (EA 10411/198., 258. – P. Madar Ilona gy., 1969).

Q 148.3. A gyógyításban segédkező isteni erő. Az ősi javasember (Megyesi József) előre tudja, hogy férfi vagy női beteg fog érkezni hozzá. Ha férfi jön, Isten a jobb oldalán jelenik meg neki férfi alakjában, ha pedig nő közeleg, a bal oldalán Szűz Mária tűnik fel.

DT: Ősi (Vajkai Aurél, 1938. 348–349.).

Q 148.4. Megyesi József látnoki képessége. Az ősi szentember (az „Ősapa”/„Kedves apa”), pontosan tudja, hogy milyen családi viszály terheli a hozzá forduló asszony életét/milyen bűn terheli az előtte kérkedő leány lelkét. / A szentember megérzi, ha rossz ember közeledik a házához.

FF: Ipolytölgyes – 3 (EA 10411/255., 257., 261. – P. Madar Ilona gy., 1969); Ipolytölgyes (Bády László, 1977. 515–516.).

Q 148.5. A halottlátó Megyesi József. Az ősi szentember megmondja, hogy él-e még a frontról/hadifogságból hazavárt férfi.

FF: Ipolytölgyes – 2 (EA 7070/14., 15. – Diószegi Vilmos gy., 1962).

Q 148.7. A csodás szabadulás. Az ősi szentembert börtönbe zárják, de a lakat magától leesik cellája ajtajáról, és kiszabadul.

DT: Zirc (Vajkai Aurél, 1938. 356.).

Q 148.9. A szentember temetésén érezhető rózsaillat. Az ősi gyógyító temetésekor a jelenlévők átható rózsaillatot éreznek.

DT: Ősi (Vajkai Aurél, 1938. 357.).

Q 149. A karancsi gyógyítóasszony (Karman Istvánné).

Q 149.1. Az égiektől kapott tudomány. Karman Istvánné a Szentháromság-tól kapja a tudását és elhivatását egy csodás látomás keretében. Az égiek már hatéves korában beavatják abba, hogy küldetés vár rá, felnőttkorában pedig bejelentik neki, hogy a Karancs hegyén gyógyító forrás fog fakadni.

FF: Somoskőújfalu (Limbacher Gábor, 1994. 129–154.; Lengyel Ágnes–Limbacher Gábor, 1997. 89.; Hetény János, 2006. 91–92.); Somoskőújfalu – 3 (Limbacher Gábor, 1994. 205–207., 209.); Somoskőújfalu (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 188. – Limbacher Gábor gy.).

Q 149.2. A gyógyítóasszony gyógyulása. Jézus megjelenik az addig fekvőbeteg asszony ágyánál, és „életvizet” ad neki, amitől az járni kezd.

FF: Somoskőújfalu (Hetény János, 2006. 91–92.).

Q 149.3. A gyógyítóasszony imaórái. Kármán Istvánné a Karancs hegyén tart imaórát az összeseregülő környékbeli embereknek. Ilyenkor mindig fehér ruhába öltözik, és az emberek felé közvetíti az égiek üzeneteit.

FF: Karancs-vidék (Hetény János, 2006. 92.).

Q 149.4. A gyógyítóasszony túlvilági utazása. Születésnapján a mennyei hatalmak mély álmodat adva rá, túlvilági utazásra viszik Kármán Istvánnét, megmutatják neki a mennyországot, a tisztítótűzet és a gyehennát. A Karancson a remetekunyhó előtt még magával a „Szentlélek Egyistennel” is találkozik.

FF: Palócföld (Limbacher Gábor, 1994. 207.); Karancs-vidék (Hetény János, 2006. 92.).

Q 149.5. Kármán Istvánné gyógyításai. Kármán Istvánné isteni személyek jelenlétében, az ő segítségükkel különféle csodás gyógyításokat végez.

FF: Szanda, Palócföld – 4 (Limbacher Gábor, 1994. 210–214.); Somoskőújfalu – 4 (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 187–188. – Limbacher Gábor gy.).

Q 149.5.1. Az „éltető égi manna”. Kezelései alkalmával a gyógyítóasszony az „éltető égi manna” vételére szólítja fel a betegeit, amit a Szentháromság-képre/ az ég felé nézve, kítátott szájjal kell fogadni.

FF: Somoskőújfalu (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 188. – Limbacher Gábor gy.).

Q 149.6. A halottlátó Kármán Istvánné. Kármán Istvánné képes beszélni az elhunytakkal/látja a halottakat, de halottlátással nem foglalkozik, mert égi pártfogói szerint – egyelőre – a gyógyítással kell foglalkoznia.

FF: Somoskőújfalu (Limbacher Gábor, 1994. 208.).

Q 150. Egyéb szent életű látók és gyógyítók.

Q 150.1. Az Istentől kapott felhatalmazás. A vágfarkasdi gyógyfüvesnek megjelenik Isten a szobájában, és tevékenysége folytatására biztatja. / A püspöklelei halottlátó asszony egy angyal által kap égi üzenetet, miszerint léleklátásra választották ki. Azóta megmondja, hogy a holt lelkek a túlvilág melyik részébe jutottak. / Egy palócföldi embernek Isten éjszaka álmában adja meg a gyógyító képességet. / A klézsei halottlátó asszonnak (Éva Rózsának) az Isten jelenti meg álmában, hogy mit mondjon.

DT: Vágfarkasd (MZA 90661. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).

AF: Püspöklele (Bálint Sándor, 1942. 22.).

FF: Palócföld (Limbacher Gábor, 1994. 206.).

ER: Aranyosgyéres (A magyarországi boszorkányság forrásai III., 2002. 343. – tanúkihallgatási jegyzőkönyv, 1803).

MO: Lábnik (Diószegi Vilmos, 1958. 21.); Klézse (Bosnyák Sándor, 1980. 78.).

Q 150.2. A Szűz Máriától kapott tudomány. Az aranyosgadányi szentasszonnak megjelenik Szűz Mária, és szenténekekre tanítja őt. / A bukovicai szentasszonnak/a fonyi tudósnak/az atyhai csontkovácsnak megjelenik Szűz Mária, és gyógyító tudománnyal ruházza fel őt. / A tardosi szentasszony kezének érintése gyógyító erejű, amit azonban csak a Szűzanya segítségével tud átadni. / A pócspetri gyógyítóasszonnak egy éjszaka megjelenik Szűz Mária, és megajándékozza a tudományával. / Egy mátraalji gyógyítóembernek (Rozgonyi Jánosnak) megjelenik Szűz Mária, és a kézrátétellel való gyógyítás képességével ruházza fel őt. / A maglaveti pásztornak (Maglovid Péternek) álmában megjelenik Szűz Mária, és gyógyító képességgel ruházza fel/elvezeti ahhoz a gyógyító vizű forráshoz, amely a jelenés alkalmával egy fa tövéből fakadt. / A valéni/a somoskai halottlátót (Halmágyi Mihályt) Szűz Mária meglátogatja egy éjszaka, megtanítja az imádságokra, és egy virágot/olvasót ajándékoz neki.

DT: Pécsarányos (Berze Nagy János, 1940. III. 347–348.); Vajszló (MNAR HS 40502. – Diószegi Vilmos gy., 1953); Tardos (Hála József–Kemecsi Lajos, 2002. 278.).

FF: Fony (Ferenczi Imre, 1959. 436.); Ecséd (Molnár József, 1976. 91.).

AF: Pócspetri (Ferenczi Imre, 1959. 436.).

ER: Magyarzovát (KJNTA 1759-05. – Sükösd István gy., 1980).

SZ: Istensegíts (EA 4210/5a. – Diószegi Vilmos gy., 1953); Atyha (Pócs Éva szerk., 2012. 546. – P. Madar Ilona gy., 1968).

MO: Lábnik (EA 3049/227. – Diószegi Vilmos gy., 1951); Somoska (Hegedűs Lajos, 1952. 125–126.); Diószén (Diószegi Vilmos, 1958. 27.).

Q 150.4. A gyógyításban segédkező angyalok. A gyógyítóasszony gyógyításai alkalmával az angyalok is jelen vannak sokszor. / Egy baranyai füvesembernek (Dallos Laci Ferdinándnak) álmában egy fehér ruhás alak jelenik meg, és felszólítja őt a füvekkel történő gyógyításra. / A szeged-fehértói gyógyítóember (Dóczy István) álomban értesül őrzőangyalától arról, hogy másnap miképpen gyógyítsa.

DT: Baranya megye (Limbacher Gábor, 1994. 207.); Vágfarkasd (MZA 90668. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).

AF: Szeged-Fehértó (Grynaeus Tamás, 1991. 147.).

Q 150.5. Szűz Mária mediátora. A szegedi léleklátó asszony kútjában megjelenik Szűz Mária, és az asszony attól kezdve közvetíti a Szűzanya szavait/megmondja, amit a holt lelkek megjelentenek neki.

AF: Szeged vidéke (Móra Ferenc, 1927. II. 128–129.).

Q 150.6. A kézzátétellel gyógyítók. A gyógyító/a gyógyítóasszony/a látnok kézzátétellel (kezének érintésével/simogatással) gyógyít betegeket.

DT: Tardos (Hála József–Kemecsi Lajos, 2002. 278.); Nagymácséd, Vágfarkasd (MZA 90652., 90668. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010, 2011).

FF: Ecséd (Molnár József, 1991. 91.).

Q 150.7. A gyógyító imádság. A mátranováki asszony/a magleveti pásztor imádsággal gyógyítja meg a hozzá forduló betegeket (vakokat/néma gyerekeket/stb.).

FF: Mátranovák – 2 (Lengyel Ágnes, 2004. 77., 77–78.).

ER: Csomafája, Kide (Vajkai Aurél, 1943. 47.).

SZ: Istenségtis (EA 4210/5a. – Diószegi Vilmos gy., 1953).

Q 150.9. A látó elrejtőzése. A szent életű látó/látóasszony bizonyos ideig elrejtőzik (alszik/tetszhalott állapotba kerül), majd felébredését követően a túlvilágról beszél.

FF: Szurdokpüspöki (Limbacher Gábor, 2001. 196–197.).

AF: Sükösd (Pócs Éva szerk., 2012. 586. – Diószegi Vilmos gy., 1962).

SZ: Pálpataka (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 198–199. – Gagy József gy.).

Q 150.10. A kiválasztottság testi jegyei.

Q 150.10.1. A pénteki tömjénillat. A tardosi látóasszony tenyerén a böjtölős pénteki napokon tömjénillatot lehet érezni.

DT: Tardos (Hála József–Kemecsi Lajos, 2002. 278.).

Q 150.10.2. Az átforrósodott kéz. A dejtei látóasszonynak a gyógyítás közben szokatlanul meleggé válik a keze.

DT: Nagymácséd (MZA 90652. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010).

Q 150.10.3. A megfeketedett test. A püspöklelei halottlátó asszonynak a nagyobb ünnepek előtt mindig megfeketedik a teste.

AF: Püspöklele (Bálint Sándor, 1942. 22.).

Q 150.11. A gyógyítóasszony ruhája (A boldog ember inge). A tudós püspöklelei halottlátó/gyógyítóasszony (Bödő Róza) rongyos ruháját szívesen elcserélné a maga elegáns ruhájával a kormányzó felesége, miután látogatást tesz nála, és Bödő Róza meggyógyítja a leányát.

AF: Püspöklele (Grynaeus Tamás, 2000. 510.).

Q 150.12. Az önsanyargató javasasszony. Egy szeremlei szent életű javasasszony éjjelente a vasgereblye fokán alszik.

AF: Szeremle (Grynaeus Tamás, 1974. 156.).

Q 150.14. A csodás szabadulás. A püspöklelei halottlátó/gyógyítóasszonyt (Bödő Rózát) többször is letartóztatják, de mindannyiszor csodás módon/angyali segítséggel kiszabadul .

AF: Püspöklele (Grynaeus Tamás, 2000. 512.).

Q 150.15. A kivirágzó akácfa. Az atyhai látóasszony (Balázs Istvánné) udvarán kivirágzik a kiszáradt akácfa.

SZ: Atyha (EA 24927/10. – Gagyí József gy., 1991); Atyha (Gagyí József, 1998. 140.); Atyha (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 199.; Hiedelemszövegek Székelyföldről, 2015. 624. – Gagyí József gy.).

R 1–140. MÁGIKUS EREJŰ PAPOK

R 1–80. Román pap

R 1–10. A román pap természetfeletti aurája

R 1. A nagyerejű miseszolgálat. A román pap miséje/imádsága azért olyan hatásos („fogatos”), mert a többi papnál nagyobb a hitük/vallásosabbak/ mert állandóan miséznek/mert szegényesen élnek/mert szándékukat még Isten akaratán is képesek keresztülvinni.

ER: Gógán (KJNTA 481-00. – Nagy Tünde gy., 1995); Magyarcsaholy (Czégényi Dóra szerk., 2014. 123. – Sebestyén Emese gy., 2001); Nagycég (Nagy Ödön, 2001. 82–83.); Magyarléta (Magyar Zoltán, 2004a. 465.); Egrestő (Uő, 2005a. 192.); Magyarbagó (Trencsényiné Tóth Edina, 2007. 218.).

SZ: Csíkszentdomokos (Balázs Lajos, 1995b. 245.); Jobbágytelke (EK TEZE 7198/Adattár, 57. – Balássy Enikő gy., 1996); Gyimesközéplek (Tankó Gyula, 2001. 165.); Gyimes: Barackos pataka, Bükkhavas pataka, Kostelek, Sántatelek, Ugra pataka (Magyar Zoltán, 2003. 554–556., 565.); Oroszhegy (BBE MIK D-282/61. – Hajdó Hajnal Réka gy., 2008); Gyimes: Tarhavas pataka (Takács György, 2015. 725.).

MO: Lujzikalugar (Lajos Veronika, 2009. 80.).

R 1.1. A katolikusnál erősebb ortodox mise. Az ortodox mise erősebb voltát bizonyítja, hogy még a magyar pap is román paphoz fordul az őt ért kár elhárítása érdekében/hogy a magyar pap is a román paphoz irányítja a híveit miseszolgálat végett/hogy a magyar pap is bevallja, hogy az ortodox mise erősebb (mert a román pap meg is keresztelheti, és meg is bérmláhatja a híveket, míg a katolikusoknál a bérmlás csak a püspök számára lehetséges). / A katolikus pap a görög katolikus lelkészhez irányítja a hozzá forduló panaszosokat, mert neki „erősebb az imádsága”.

SZ: Gyimes: Tarhavas száda (Magyar Zoltán, 2003. 557.).

FF: Szendrő* (MZA 102212. – Gergely Tamás gy., 2013–2014).

R 1.2. A katolikus pap számára tiltott szolgálat. A katolikus pap miséje is nagyerejű, ő is képes lenne megtenni mindazt, amit a román pap, csak számukra egyházilag nem megengedett.

SZ: Gyimes: Petki pataka (Magyar Zoltán, 2003. 556–557.).

E 2. A miseszolgálat körülményei.

R 2.1. Az éjszakai mise. A román pap éjjel/éjfélkor végzi a miseszolgálatát, mert úgy még hatásosabb, mint nappal.

ER: Küküllőkeményfalva (EA 22446/30. – Csergő Bálint gy., 1985); Zsibó (Czégényi Dóra, 2001. 172.); Nagyenyed (Magyar Zoltán, 2008a. 416.).
 SZ: Csíkszentdomokos (Balázs Lajos, 1995b. 245.); Székelyhodos (Czégényi Dóra szerk., 2014. 264. – Balássy Enikő gy., 1995); Máréfalva (MZA 98487. – Gagyi József gy., 1997); Felcsík (Graf Orsolya, 2001. 72–73.); Gyimes: Bálványos pataka (Magyar Zoltán, 2003. 555.); Gyimesfelsőlók (Salló Szilárd, 2012. 214.).

R 2.2. A többnapos mise. A román pap több napon keresztül (három napig/ negyvenöt napig/stb.) misézik a kívánt cél elérése érdekében.

ER: Nagyenyed (Magyar Zoltán, 2008a. 416.).
 SZ: Gyimes: Kostelek (Magyar Zoltán, 2003. 559–560.).
 MO: Klézse (Peti Lehel, 2008. 93.).

R 2.3. A több pap által végzett mise. A kívánt cél érérése érdekében/hogy még fogatosabb legyen a mise, egyszerre több román pap/szerzetes végzi a miseszolgálatot.

ER: Hétfalu (Erdély–Erdély Népei, 1898. 20.); Melegföldvár (Czégényi Dóra szerk., 2014. 143. – Balázs-Bécsi Gyöngyi gy., 2014).
 SZ: Udvarhelyszék (Müller, Friedrich, 1885. 216.; Herrmann Antal, 1893. 370.), Gyergyószentmiklós (EA 27257/53. – Gergely Katalin és Gergely Ildikó gy., 1995); Gyimes: Kostelek (Magyar Zoltán, 2003. 559–560.).

R 2.4. A román pap viselete. A román pap (katolikus pap) feketébe öltözve, mezítláb végzi a miseszolgálatot (az átokmisét).

MO: Külsőrekecsin (Tánczos Vilmos, 2006. 151.); Csíkfalva, Klézse (Peti Lehel, 2008. 91., 92.).

R 2.5. A megnyitott právila. A román pap a hozzájuk forduló ember számára felnyit egy nagy könyvet (a bibliát/az egyházi szertartáskönyvet), és abból olvassa fel a miseszolgálat céljának megfelelő passzust.

ER: Kóbor/Dombos* (Miskolczy Ambrus szerk., 2016. 148. – Köpeczi Bodos Sámuel gy., 1789); Marosszentgyörgy (Ethnographia, 1905. 317.); H. n. (Barabás Endre, 1913. 425–426.); Kide – 5 (Vajkai Aurél, 1943. 25–26., 44.); Detrehemtelep (Czégényi Dóra szerk., 2014. 249. – Keszeg Vilmos gy., 1971); Gógán (KJNTA 481-00. – Nagy Tünde gy., 1995); Almásmálom (Keszeg Vilmos, 1996. 366–367.); Krizba (Czégényi Dóra szerk., 2014. 149. – Vass Ágnes gy., 1996); Tordatúr (Csörgör Enikő, 1998. 143.); Szentmáté, Mezőség (Keszeg Vilmos, 1999. 112., 254–255.); Mezőseptér – 3 (Czégényi Dóra szerk., 2014. 92. – Benkó Mihály gy., 1999–2000); Ördöngösfüzes (Uo., 103. – Kulcsár Ildikó gy., 2002); Magyarpéterfalva (Magyar Zoltán, 2005a. 189.); Dészháza, Vervölgy (MZA 96749., 96769. – Czégényi Dóra gy., 2007–2008); Nagyenyed (Magyar Zoltán, 2008a. 416.); Melegföldvár (Czégényi Dóra szerk., 2014. 140. – Balázs-Bécsi Gyöngyi gy., 2010); Buza (Uo., 39. – Keszeg Vilmos gy., 2011); Erősd, Kárásztelek (MZA 103806., 98006. – Magyar Zoltán gy., 2011, 2013); Egrestö (Czégényi Dóra szerk., 2014. 22. – Peti Lehel gy., 2013); Kolozsvár (Uo., 160. – Kelemen Zsuzsa gy.).

SZ: Csíkszentdomokos (Balázs Lajos, 1994b. 215.); Csíkbánkfalva, Gyergyókilyénfalva, Kászonfeltíz – 2, Máréfalva – 2, Hargita megye (Hiedelemszövegek Székelyföldről, 2015. 395., 403–405.; MZA 98477., 98519., 98520., 98487., 98495., 98496. – Gagy József gy., 1994–1997); Gyergyókilyénfalva, Kászonfeltíz (Czégényi Dóra szerk., 2014. 292., 227.; Hiedelemszövegek Székelyföldről, 2015. 395. – Gagy József gy., 1994, 1997); Gyergyószentmiklós (EA 27257/52–53. – Gergely Katalin és Gergely Ildikó gy., 1995); Gyimesközéplek – 2 (Varga János, 1996. 88.); Csíkdelne – 2 (Gagy József, 1998. 134–135.; 141–143.); Székelyhodos (BBE MIK D-108/148. – Szabó Enikő gy., 1998); Csíkjenőfalva (Pócs Éva szerk., 2012. 607. – Pócs Éva gy., 1998); Gyimes (EA 29812/20. – Tankó Gyula gy., 1999); Gyimes – 6 (Tankó Gyula, 2001. 153., 162–166.); Felcsík (Graf Orsolya, 2001. 72–73.); Székelyhodos (Balássy Enikő, 2001. 98–99.); Madéfalva (Czégényi Dóra szerk., 2014. 93. – Szentés Szidónia gy., 2001); Gyimes: Magyarcsüvés, Bükkhavas pataka, Áldomás pataka (Magyar Zoltán, 2003. 555., 557–558.); Gyimes: Kostekek – 2, Magyarcsüvés (Takács György, 2004. 314., 318., 356.); Gyimes: Bükkloka (MZA 107991. – Takács György gy., 2004; Takács György, 2016.190.); Székelyvarság (Magyar Zoltán, 2011a. I. 227–228.); Gyimesfelsőlok (Salló Szilárd, 2012. 214.); Gyergyótölgyes: Túlsovíz (MZA 106176. – Magyar Zoltán gy., 2016).

MO: Pusztina (Halász Péter, 1984. 80–89.); Frumósza (Uő, 2005. 387.).

FF: Szendrő* (MZA 102212. – Gergely Tamás gy., 2013–2014).

R 2.5.1. A fejre tett szent könyv. A román pap a miseszolgálat céljából hozzá forduló, előtte térdeplő ember fejére teszi a megnyitott könyvet, és úgy végzi az egyházi/paraliturgikus szertartást.

ER: Kide (Vajkai Aurél, 1943. 44.); Magyarvalkó (Magyar Zoltán, 2004a. 469–470.); Vértölgy (Czégényi Dóra szerk., 2014. 114–115.); Désháza (MZA 96749. – Czégényi Dóra gy., 2007–2008); Magyarzsovát (Magyar Zoltán, 2012a. 525–526.).

SZ: Gyimesközéplek (Varga János, 1996. 88.); Nyárádmagyarós (Czégényi Dóra szerk., 2014. 230. – Dósa Erika gy., 1995); Ehed (Uo., 98–99. – Balássy Enikő gy., 1996); Kászonfeltíz (Uo., 107. – Gagy József gy., 1997); Gyimes (EA 29812/20. – Tankó Gyula gy., 1999); Felcsík (Graf Orsolya, 2001. 72–73.); Székelyhodos (Czégényi Dóra szerk., 2014. 130. – Balássy Enikő gy., 2003); Gyimes: Magyarcsüvés (Takács György, 2004. 356.); Alsó-Nyárád mente (Simon Zoltán, 2009. 90.); Székelyvarság (Magyar Zoltán, 2011a. I. 227–228.).

R 2.5.2. A furiszenyás könyv (Az átokzsoltár). A fekete mise alkalmával a román pap Dávid átkát (Dávid Doég elleni könyörgését)/az átokzsoltárt (a 109. zsoltárt) olvassa fel az átkos (furiszenyás) könyvből.

ER: Várfalva (Kádár József, 1992. 23. – 19. század vége); Kide – 4 (Vajkai Aurél, 1943. 25–26.); Szilágyság ((Czégényi Dóra szerk., 2014. 328. – Czégényi Dóra gy., 2007).

R 2.6. A particsika. A román pap az áldozás közben az oltáriszentség egy darabkáját félreteszi, és amikor az őt ért sérelmet kívánja megtorolni, vagy halálos kimenetelű miseszolgálatot tart, a szentség darabkáját (a particsikát) tűzbe/vízbe dobja, mire a megnevezett személy meghal/a misét megfizető személy a paptól kapott particsikát a vasúti sínre teszi, és amikor a vonat keresztülmegy rajta, a haragosa háza lángra kap.

SZ: Gyimes: Tarhavas száda (Magyar Zoltán, 2003. 561–562.); Gyimes: Tarhavas száda (Uo., 558. – Ilyés Zoltán gy.).

MO: Klézse (Gazda József, 1993. 171.).

R 2.7. A preszkura. A román pap a preszkurára (az úrvacsorára sült kenyérré, amelyre rá van ütve Krisztus neve) imádkozik, és a beteg meggyógyul. / A román pap preszkurát dob a vízbe, és úgy lát meg bizonyos rejtett dolgokat/preszkurát süttet és szentel fel a jégverés elhárítása érdekében.

ER: Szászújfalú* (Fővárosi Lapok, 1864. 176.); Zalatna vidéke* (Moldován Gergely, 1899. 845–849.); Mezőség* (Versényi György, 1901. 317.); H. n.* (Barabás Endre, 1913. 423–424.); Kolozsborsa, Kide (Vajkai Aurél, 1943. 44., 45.); Gógán (KJNTA 481-00/24–25. – Nagy Tünde gy., 1995); Zsibó (Czégényi Dóra, 2001. 194.); Szentmáté (Magyar Zoltán, 2011a. II. 168.; Uő, 2012a. 560. – Orbán Dániel gy.).

R 2.8. A miseszolgáltatkor meggyújtott gyertya. A román pap miseszolgáltatának központi mozzanata az oltárra helyezett gyertya meggyújtása (a pap/a mise megrendelője által). Ha a gyertya leég/elhajlik/a pap elfújja/eltöri, az a személy, aki ellen a mise irányul, kárt szenved/meghal.

ER: Marosszentgyörgy (Szedeg és Vidéke, 1905. április 10.; Ethnographia, 1905. 317.); Szék (Magyar Zoltán, 2012a. 539.); Magyarremete (Uő, 2013a. 103–104.).

SZ: Csíkszentdomokos (Balázs Lajos, 1995b. 245.); Gyimes: Jónok pataka (MZA 363. – Magyar Zoltán gy., 1996); Máréfalva – 2 (MZA 98487., 98495. – Gagy József gy., 1996–1997); Kászonfeltíz (Czégényi Dóra szerk., 2014. 270. – Gagy József gy., 1997); Csíkjenőfalva (Pócs Éva szerk., 2012. 607. – Pócs Éva gy., 1998); Gyimes – 13 (Tankó Gyula, 2001. 161–170.); Gyimes: Bükkhavas pataka, Háromkút, Kápolna pataka (Magyar Zoltán, 2003. 555–556., 564., 566–567.); Gyimes: Csinód (Uő, 2009a. 331.); Gyimesközéplak (Salló Szilárd, 2012. 246.).

MO: Magyarfalva (Czégényi Dóra szerk., 2014. 273. – Bloss-Jáni Melinda gy., 2001); Külsőrekecsin (Tánczos Vilmos, 2006. 151.); Csíkfalu, Klézse* (Peti Lehel, 2008. 91., 92.).

R 2.9. A román pap palástja. A román pap keresztes palástjával beborítja a hozzá segítségért forduló személyt, és úgy végzi az érdekében mondott miseszolgáltatást.

ER: Kolozsborsa, Kide, Bádok (Vajkai Aurél, 1943. 20., 44., 106.); Magyarborzás (Keszeg Vilmos, 1996. 354–355.; Uő, 1999. 245.); Marosfalu (Czégényi Dóra szerk., 2014. 150–153. – Barta Mária Magdolna gy., 2000); Melegföldvár (Uo., 138–146. – Balázs-Bécsi Gyöngyi gy., 2010); Tuson (Magyar Zoltán, 2012a. 533.).

SZ: Nyárádmagyarós (Czégényi Dóra szerk., 2014. 230. – Dósa Erika gy., 1995); Ehed (Uo., 98–99. – Balássy Enikő gy., 1996); Alsó-Nyárád mente (Simon Zoltán, 2009. 90.).

R 2.10. A ruhára mondott mise.

R 2.10.1. A ruhára mondott fekete mise. A román pap a megbüntető személy egy ruhadarabjára mondja a misét, mely ruhát aztán el kell juttatni az illető portájára, hogy az ott fejtse ki rontó hatását.

ER: Magyarcsaholy* (Magyar Zoltán, 2011a. II. 463–464.).
SZ: Zetelaka (KJNTA 2003-07/5. – Lukács Enikő gy., 2007).

R 2.10.2. A ruhára mondott gyógyító mise. A román pap a beteg ember ingére imádkozik/olvas rá/mond misét, és az illető személy meggyógyul (ha viseli azt a ruhadarabot).

ER: Nagyenyed (Berde Károly, 2005. 138. – 1870–1920); Szentmáté (Magyar Zoltán, 2012a. 514. – Bíró Ilona gy., 1988); Mezőverese gyháza (Keszeg Vilmos, 1996. 354.; Uő, 1999. 244–245.); Székelyhodos – 2 (EK TEZE 7198/Adattár, 59. – Balássy Enikő gy., 1996–2003); Farnas, Magyargyerőmonostor, Türe, Zsobok (MZA 25264., 25275., 25258., 25268. – Magyar Zoltán gy., 1998–1999); Gyerővásárhely (Magyar Zoltán, 2004a. 467.); Ördögösfüzes, Felsőtök (MZA 1710., 82955. – Magyar Zoltán gy., 2005, 2006); Holtmaros (Magyar Zoltán, 2011a. II. 211.); Rév (MZA 91081. – Magyar Zoltán gy., 2012).

R 2.11. A román pap böjtje. A román pap kilenc keddet végigböjtölve szerez magának feleséget. / A román pap az általa végzett miseszolgálattal egy időben meghatározott idejű, szigorú böjtöt tart (és tartat) a kívánt cél elérése érdekében: a böjt alatt csak egy darab kenyeret és fél pohár vizet szabad fogyasztania naponta.

SZ: Gyimes: Komját pataka (Bosnyák Sándor, 1992a. 21.); Gyimes: Bálványos pataka, Bükkhavas pataka, Háromkút (Magyar Zoltán, 2003. 555–556., 564.).

R 2.12. A román pap szolgálatának különleges rítusai.

R 2.12.1. A cseberbe néző román pap. A román pap egy cseber vízbe nézve/a vízbe egy aranykarikát vetve ad választ a feltett kérdésekre.

ER: Ludvég (MZA 106225. – Magyar Zoltán gy., 2016).

SZ: Lövéte – 2, Máréfalva (MZA 98512., 98521., 98468. – Gagy József gy., 1995–1966; Czégényi Dóra szerk., 2014. 83.; Hiedelemszövegek Székelyföldről, 2015. 405.); Gyimes: Csinód (Magyar Zoltán, 2009a. 333.); Székelyzsombor (Magyar Zoltán, 2011d. 211.).

R 2.12.2. A kolostor kútja. A szerzetesek a kolostor kútjának a vizébe tekintve nyilatkoznak a holtak felől.

ER: Héjjasfalva (Magyar Zoltán, 2011a. I. 325.).

R 2.12.3. A román pap tükre. A román pap egy tükörből olvassa ki/egy tükörbe tekintve mutatja meg a választ a hozzá forduló emberek kérdéseire.

SZ: Gyergyókilyénfalva (Pócs Éva szerk., 2012. 607.; Czégényi Dóra szerk., 2014. 95. – Diószegi Vilmos gy., 1952); Csíkkarcfalva (Czégényi Dóra, uo. – Gagy József gy., 1995); Csíkjénőfalva (Pócs Éva szerk., 2012. 619–620. – Jankus Kinga gy., 1996); Pálpataka (Czégényi Dóra szerk., 2014. 95–96. – Szőke Renáta gy., 2014).

R 2.12.4. A tollat tépő kaluger. Egy ortodox szerzetes a kötényébe tollat tép, és a tollakból olvassa ki a választ a hozzá forduló emberek kérdéseire.

ER: Középlak (Magyar Zoltán, 2004a. 465.).

SZ: Máréfalva (Czégényi Dóra szerk., 2014. 61. – Gagy József gy., 1993).

R 2.12.5. A román pap lószerszáma. A román pap az oltár előtt egy lószerszámot rázogatóva mondja az átkokat a miseszolgálat közben.

ER: Magyarcsaholy (Magyar Zoltán, 2011a. II: 463–464.).

R 2.12.6. A kártyavető román pap. A román pap (három remete) kártyából jósol/ad tanácsot a hozzá forduló embereknek.

ER: Ipp (Czégényi Dóra szerk., 2014. 84–88. – Soós Tímea gy., 2001).

R 2.12.7. Az önt öntő román pap. A román pap (kaluger) önt is önt a hozzá fordulóknak.

SZ: Gyimes (Tankó Gyula, 2001. 166.).

R 2.12.8. A román pap cérnája. A román pap egy cérnával körbetekeri a hozzá forduló panaszost, majd a cérnát elégetve mond rá imádságot.

ER: Zsibó (Czégényi Dóra szerk., 2014. 133–135. – Czégényi Dóra gy., 2005).

R 2.12.10. A nagyfokú alázattal fogadott mise. A román pap a hozzá forduló embereket meggyóntatja, majd arccal lefelé fordulva a templom padlójára fekteti, hogy alázattal hallgassák a misét az elejétől végig annak érdekében, hogy a kérésük meghallgatásra leljen.

SZ: Küküllőkeményfalva (EA 22446/30. – Csergő Bálint gy., 1985).

R 2.13. A mise közben tapasztalható szokatlan jelenségek.

R 2.13.1. A beremegő ablakok. A román pap miseszolgálatában közben remegnek és zörögnek a templom ablakai.

ER: Zsibó (Czégényi Dóra, 2001. 172.).

R 2.13.2. Az összegubancolódo láncok. A román pap miseszolgálatában alatt az istállóban lévő állatok kötőfékjei és láncai összegubancolódnak.

ER: Küküllőszéplak (Magyar Zoltán, 2005a. 192.).

R 2.13.3. A meghajló föld. A román pap imája közben még a föld is beremeg, megmozdul.

SZ: Gyimes: Barackos pataka (Magyar Zoltán, 2003. 556.).

R 3. A miseszolgálat híre. A tolvaj értesülve arról, hogy a megkárosított személy az ellopott holmi hollétét/a károkozó személyét illetően román paphoz készül fordulni/román papot keres fel misemondatás céljából, az őt fenyegető károk/

életveszély elhárítása végett visszaviszi a lopott holmit/bevallja tettét, és a megkárosítottól bocsánatot kér. / A kárt/sérelmet szenvedett személy szándékosan elhíreszteli a faluban, hogy román paphoz készül fordulni, mire a kiváltó ok megszűnik.

ER: Kide (Vajkai Aurél, 1943. 25.); Magyarózd (Horváth István, 1980. 57.); Cegőtelke (Keszeg Vilmos, 1996. 368.; Uő, 1999. 263.); Magyarberéte, Mezőség (Uő, 1999. 250., 262–263.); Magyarléta (Magyar Zoltán, 2004a. 475.); Mihályfalva, Csomafája (MZA 86585., 82964. – Magyar Zoltán gy., 2006, 2007); Magyarbagó, Felvinc (Magyar Zoltán, 2008a. 413., 414.); Aranyosszentmihály (Komáromi Tünde, 2009. 109.); Nagyrápolt (Magyar Zoltán, 2009d. 163.); Keresd, Oltszakadát (Uő, 2011a. I. 383., 383–384.); Felőr, Várkudu, Magyarcsaholy (Uő, 2011a. II., 299., 300., 463–464.); Uzdisztentpéter, Mezőkeszű (Uő, 2012a. 527., 528.); Ludvég (MZA 106224. – Magyar Zoltán gy., 2016).

SZ: Udvarhelyszék (Versényi György, 1901. 317.); Istensegíts (Bosnyák Sándor, 1984. 114.); Lövéte (Czégényi Dóra szerk., 2014. 232.; Hiedelemszövegek Székelyföldről, 2015. 396. – Gagy József gy., 1995); Ehed, Székelyhodos (Uo., 50., 244–245. – Balássy Enikő gy., 1996); Gyimes: Háromkút (MZA 361. – Magyar Zoltán gy., 1996); Gyimes – 4 (Tankó Gyula, 2001. 155–156., 165., 169.); Gyimes: Háromkút (Magyar Zoltán, 2003. 562.); Lövéte (Uő, 2011d. 212.); Szentegyháza (Czégényi Dóra szerk., 2014. 234–235. – Kedves Anett gy., 2014).

MO: Bogdánfalva (Csoma Gergely, 2016. 261. – 1990); Klézse (Peti Lehel, 2008. 87.).

R 4. A román pap látnoki képessége.

R 4.1. A felfedett károkozó. A román pap felfedi a segítségért hozzá forduló, misét fizető ember előtt a tőle különféle javakat eltulajdonító/nelki kárt okozó személy kiletét. / A miseszolgálat következtében a károkozó személy kénytelen az általa megkárosítottnak bevallani/faluszerte kikiáltani a tettét.

ER: Kide (Vajkai Aurél, 1943. 26.); Almásmálom – 2, Magyarborzás – 2, Mezőveresegeyháza (Keszeg Vilmos, 1996. 366–368.; Uő, 1999. 259–263.); Tordatúr – 3 (Csögör Enikő, 1998. 143., 195., 199.); Cegőtelke, Detrehemtelep, Magyarborzás, Mezőbodon (Keszeg Vilmos, 1999. 243–244., 253., 259.); Zsibó – 5 (Czégényi Dóra, 2001. 170–171., 197–198.); Ördöngösfüzes (Magyar Zoltán, 2012a. 527. – Kulcsár Ildikó gy., 2002); Kissolymos, Torockószentgyörgy (MZA 25305., 25306. – Magyar Zoltán gy., 2003, 2004); Várfalva (Keszeg Vilmos, 2004. I. 341–342.); Szucság (Magyar Zoltán, 2004a 474–475.); Dányán, Egrestő – 2, Küküllőszéplak – 2 (Uő, 2005a. 134., 187., 190–192.); Bálványosvárálja, Magyarfodorháza, Magyarszarvaskend (MZA 1709., 71130., 82963. – Magyar Zoltán gy., 2005–2006); Vérvölgy (Czégényi Dóra szerk., 2014. 442. – Czégényi Dóra gy., 2007); Kárásztelek, Kémer, Nagymon* (Magyar Zoltán, 2007a. 440., 442.); Csekelaka, Felenyed, Felvinc, Kissolymos, Magyarlapád, Magyarózd, Marosgombás, Torockószentgyörgy (Uő, 2008a. 413–416.); Ördöngösfüzes (MZA 76381. – Magyar Zoltán gy., 2010); Héjjasfalva (Magyar Zoltán, 2011a. I. 324.); Küküllőalmás (Uo., 383. – Orbán Dániel gy.); Sajóudvarhely, Felőr – 2, Kozárvár, Várkudu, Domokos, Vámfalu (Magyar Zoltán, 2011a. II. 252., 299–300., 335–336., 427.); Vice (Uo., 165.; Uő, 2012a. 537. – Orbán Dániel gy.); Árpástó, Buza, Ördöngösfüzes – 2, Vajdakamarás (Uő, 2012a. 527., 532., 538., 540.); Rév (MZA 94490. – Magyar Zoltán gy., 2012); Kárásztelek (MZA 98003. – Magyar Zoltán gy., 2013); Ludvég (MZA 106225. – Magyar Zoltán gy., 2016).

SZ: Udvarhelyszék (Versényi György, 1901. 317.); Küküllőkeményfalva (EA22446/30. – Csergő Bálint gy., 1985); Atyha (Czégényi Dóra szerk., 2014. 287–288.; Hiedelemszövegek Székelyföldről, 2015. 391–392. – Gagy József gy., 1993); Csíkbánkfalva – 3, Csíkrákos, Gyergyókilyénfalva, Lövéte – 2 (MZA 98466., 98471., 98477., 98482., 98523., 98468., 98512., 98521. – Gagy József gy., 1993–1995); Gyimes: Barackos pataka (MZA 348. – Magyar Zoltán gy., 1996); Csíkjenőfalva (Pócs Éva szerk., 2012. 610. – Pócs Éva gy., 1996); Csíkjenőfalva (Uo. – Derjanecz Anita és Varga Attila gy., 1996); Székelyhodos – 2 (EK TEZE 7198/Adattár, 65., 66. – Balássy Enikő gy., 1996–2003); Gyimes – 3 (EA 29812/17., 21. – Tankó Gyula gy., 1999; Tankó Gyula, 2001. 164.); Madéfalva (Czégényi Dóra szerk., 2014. 93. – Szentes Szidónia gy., 2001); Gyimes: Bükkhavas pataka, Csinód, Háromkút – 2 (Magyar Zoltán, 2003. 562–563.); Gyimes: Kostelek (Takács György, 2004. 353.); Mája (Magyar Zoltán, 2007b. 90.); Gyimes: Farkasok pataka (Uő, 2008b. 114.); Gyimes: Csinód (Uő, 2009a. 333.); Homoródszentpéter, Székelyzsombor – 2 (Uő, 2011d. 211.).
MO: Pusztina (Halász Péter, 1984. 80–89.); Lészped* (Peti Lehel, 2003. 160.); Forrófalva, Frumósza, Külsőrekecsin, Szabófalva (Halász Péter, 2005. 202–203., 387., 390.).

R 4.2. A felfedett lelőhely. A román pap megmondja a hozzá forduló személynek, hogy hol akadhat a nyomára, hol található meg az elveszett/ellopott haszonállatot/értékes holmit.

ER: Marosfalu (Czégényi Dóra szerk., 2014. 150–153. – Barta Mária Magdolna gy., 2000); Bogártelke, Jákótelke, Kalotadámos, Magyargyerőmonostor, Nagypetri, Váralmás (Magyar Zoltán, 2004a. 474–476.); Egestő – 2, Küküllőszéplak (Uő, 2005a. 190.); Ördögkeresztúr, Kisesküllő (MZA 82962., 82970. – Magyar Zoltán gy., 2006, 2007); Vérvölgy (Magyar Zoltán, 2007a. 493.); Nagymedvés, Magyarlapád (Uő, 2008a. 412–413., 413.); Domokos (Uő, 2011a. II. 335.); Kispulyon (Uő, 2012a. 526–527.).
SZ: Gyergyókilyénfalva (Czégényi Dóra szerk., 2014. 292. – Gagy József gy., 1994); Székelyhodos (Uo., 303–304. – Balássy Enikő gy., 2003); Zetelaka (Magyar Zoltán, 2011a. I. 228.).

R 4.3. A kincslátó román pap. A román pap megmondja a kincsásóknak, hogy hol található elrejtett kincseket.

ER: Kolozsvár (Képes Folyóirat, 1888. 732.).

R 4.4. A hiábavaló keresés. A román pap kérésre miseszolgálatot végez, majd közli a hozzá forduló személlyel, hogy az ellopott állatot hiába is keresi, mert már levágták és elfogyasztották azt/az ellopott pénzt már elköltötték.

ER: Ördöngösfüzes (Magyar Zoltán, 2012a. 537.).

SZ: Máréfalva (MZA 98500. – Gagy József gy., 1996); Gyimes: Magyarcsügés (Takács György, 2004. 356.).

R 4.5. Az eltűnt személy. A román pap megmondja a hozzá forduló embereknek, hogy eltűnt hozzátartozójukat hol keressék: a folyóban, ahol az vízbe fulladt/az erdőben, ahol az felakasztotta magát.

ER: Gógán (KJNTA 481-00/24. – Nagy Tünde gy., 1995); Selymesilosva (Czégényi Dóra szerk., 2014. 78. – Czégényi Dóra gy., 2003); Miriszló (Magyar Zoltán, 2008a. 412.); Bálványosváralja (Uő, 2011a. II. 102.; Uő, 2012a. 526.).

R 4.6. A megjövendölt sorscsapások. A román pap megjövendöli a hozzá forduló személynek a családjában hamarosan bekövetkező sorscsapásokat, haláleseteket/a rá váró hosszan tartó súlyos betegséget.

ER: Magyarvista, Kolozsgyula (MZA 25274., 82971. – Magyar Zoltán gy., 1999, 2007); Mocs (Magyar Zoltán, 2012a. 536.).

SZ: H. n.* (Ethnographia, 1905. 317.); Kászonszeltíz (MZA 98519. – Gagy József gy., 1997); Gyimes (Tankó Gyula, 2001. 167–168.); Gyimes: Áldomás pataka (Magyar Zoltán, 2003. 558.); Zetelaka (Uő, 2011a. I. 228.).

R 4.7. A megjövendölt házastárs. A román pap megjövendöli a hozzá forduló édesanyának, hogy a fia kit vesz majd el feleségül/a hozzá forduló lánynak, hogy ki lesz majd a férje.

SZ: Gyimes (EA 29812/20. – Tankó Gyula gy., 1999).

ER: Nagybún (Magyar Zoltán, 2011a. I. 324.).

R 4.8. A megjövendölt családi bonyodalmak. A román pap megjövendöli a hozzá forduló lánynak majdani rossz házasságát/közli az őt zaklató rendőrrel, hogy megcsalja a felesége.

SZ: Székelyhodos (BBE MIK D-108/147–148. – Szabó Enikő gy., 1998); Székelyhodos (Balássy Enikő, 2001. 97.).

ER: Marosfelfalu (Czégényi Dóra szerk., 2014. 150–150. – Barta Mária Magdolna gy., 2000); Zsibó (Czégényi Dóra, 2001. 189–190.).

SZ: Székelyhodos (EK TEZE 7198/Adattár, 61. – Balássy Enikő gy., 1996–2003); Székelyhodos (Balássy Enikő, 2001. 97.).

R 4.9. A felfedett rontás. A román pap közli a hozzá forduló személlyel, hogy rontás van rajta/hogy valaki azon ügyködik, hogy megrontsa őt.

ER: Borsa völgye (Vajkai Aurél, 1943. 50.); Krizba (Czégényi Dóra szerk., 2014. 149. – Vass Ágnes gy., 1996); Ördöngösfüzes (Uo., 158. – Kulcsár Ildikó gy., 2002); Szucság (Magyar Zoltán, 2004a. 470–472.); Szentmáté (Czégényi Dóra szerk., 2014. 153–154. – Tatár Erzsébet gy., 2002–2006); Zsibó (Uo., 161. – Czégényi Dóra gy., 2005); Szilágynagyfalu (Uo., 161. – Szémán E. Rózsa gy., 2007); Zilah (Uo., 93. – Szabó Krisztina gy.); Körösfő (Uo., 123. – Mihály Orsolya Katalin gy.); Kolozsvár (Uo., 160. – Kelemen Zsuzsa gy.); Felőr (Uő, 2011a. II. 299.); Árpástó, Ördöngösfüzes (Uő, 2012a. 536., 538.).

SZ: Székelyhodos – 2 (Czégényi Dóra szerk., 2014. 158., 240–241. – Balássy Enikő gy., 2002, 2003); Gyimes: Gyepce (Magyar Zoltán, 2003. 335–336.); Csernáton (Czégényi Dóra szerk., 2014. 153. – Jakab Hajnalka gy.).

R 4.10. A felfedett tejelvitel. A román pap a neki ajándékba vitt tejről, tejtermékről megállapítja, hogy az nem tiszta eredetű/a boszorkány rontó tevékenységének a végterméke.

ER: Mezőség (Versényi György, 1901. 317.); Nagymoha (AFAR Mg. 1583. II. 1–1584. I. a. – Faragó József gy., 1967); Ipp (Czégényi Dóra szerk., 2014. 170–172. – Soós Tímea gy., 1999).

SZ: Gyimesbükk – 2 (Albert Ernő, 1995. 26., 27–28.); Gyimes: Kostelek (Takács György, 2016. 190. – 1995); Gyimes: Gyepece – 3, Kostelek – 7, Magyarcsügés (Takács György, 2004. 299–303.); Gyimes: Bükkloka (MZA 107991. – Takács György gy., 2004; Takács György, 2016. 190.).

R 4.11. A megmondott keresztnév. A román pap a keresztnévén szólítja a hozzá egy távoli faluból érkező embert/az illető neve a pap könyvében is szerepel. A misét mondatni érkező ember meglepődik azon, hogy a pap tudja a nevét, hiszen még sohasem találkoztak, s e momentumban is a felkeresett lelkész természetfeletti tudásának bizonyosságát látja.

ER: Kispetri – 2 (Magyar Zoltán, 2004a. 466., 473–474.); Ördöngösfüzes (Uő, 2011a. II. 103.; Uő, 2012a. 538–539.).

SZ: Firtosváralja (Gagy József, 2008. 392–393. – 1978); Jobbágytelke (BBE MIK D-108/151. – Szabó Enikő gy., 1998); Gyimes (Tankó Gyula, 2001. 153.).

R 4.12. A megmondott születési év. A román pap a megnyitott könyvből kiolvassa a hozzá forduló személy születési évét.

ER: Árpástó (Magyar Zoltán, 2012a. 532. – Orbán Dániel gy.).

R 4.13. A román paphoz vezető út. A román pap megmondja, hogy az őt felkereső személy melyik úton és milyen módon érkezett hozzá.

ER: Kispetri (Magyar Zoltán, 2004a. 473–474.); Magyarpalatka (Uő, 2012a. 536.).

R 4.14. Az előre látott szándék. A román pap tudja, hogy ki milyen szándékkal/céllal/panasszal megy hozzá/hogy a bűnös személy mit fog tenni.

ER: Sztána (MZA 25273. – Magyar Zoltán gy., 1999); Méra (Magyar Zoltán, 2004a. 465.); Zsibó (Czégényi Dóra, 2004. 387.); Gyerővásárhely (KJNTA 1460-04/10–11. – Péter Kinga gy., 2004); Válaszút, Kisesküllő (MZA 82966., 82965. – Magyar Zoltán gy., 2005, 2007); Magyarpalatka, Ördöngösfüzes (Magyar Zoltán, 2012a. 536., 538.).

SZ: Székelyhodos (Czégényi Dóra szerk., 2014. 264. – Balássy Enikő gy., 1995).

MO: Lujzikalugar (Lajos Veronika, 2009. 83.).

R 4.15. Az elutasított látogatók.

R 4.15.1. A nem fogadott dohányosok. A (boncnyíresi) román pap tudja, hogy a hozzá érkező emberek közül ki dohányzik/ki ivott előzőleg szeszes italt/kávét, és azokat nem fogadja.

ER: Kérő, Ördöngösfüzes (MZA 82968., 76382. – Magyar Zoltán gy., 2010); Ördöngösfüzes – 2 (Magyar Zoltán, 2011a. II. 103.; Uő, 2012a. 538.).

MO: Lujzikalugar (Lajos Veronika, 2009. 84.).

R 4.15.2. A nem fogadott hitetlenek. A román pap tudja, hogy a hozzá érkező emberek közül ki az, aki nem hisz természetfeletti képességeiben, és azokat nem fogadja/elkergeti.

ER: Magyarvista (MZA 25274. – Magyar Zoltán gy., 1999); Kispetri, Szucság (Magyar Zoltán, 2004a. 466., 466–467.); Kajántó (MZA 82969. – Magyar Zoltán gy., 2006); Zsibó (MZA 96751. – Czégényi Dóra gy., 2007–2008); Vice (Magyar Zoltán, 2011a. II. 165.; Uő, 2012a. 537. – Orbán Dániel gy.).

R 4.15.3. A nem fogadott bűnös emberek. A román pap tudja, hogy a hozzá érkező emberek között ki az, aki nem tiszta lelkű/ki az, akinek valamilyen bűn (házasságtörés/gyakori káromkodás/stb.) terheli a lelkét, és azokat nem fogadja.

ER: Ördögösfüzes, Felőr (Magyar Zoltán, 2011a. II. 103., 299.); Mocs (Uő, 2012a. 537.).
SZ: Gyergyószentmiklós (EA 27257/52–53. – Gergely Katalin és Gergely Ildikó gy., 1995).

R 4.15.4. A kikergetett látogatók. A román pap tudja, hogy a hozzá érkező látogatók közül ki az, aki szidta őt az odafelé vezető úton/ki az, aki a miseszolgálatért cserébe csak csekély értékű fizetséget szán neki. Amikor az illető megérkezik a paphoz, figyelmezteti őt a személyét ért sértésre, majd elkergeti.

ER: Mákófalva (Magyar Zoltán, 2004a. 466.); Kérő (MZA 82967. – Magyar Zoltán gy., 2010); Ördögösfüzes (Magyar Zoltán, 2011a. II. 102.; Uő, 2012a. 537–538.).
MO: Lujzikalugar – 2 (Lajos Veronika, 2009. 84.).

R 4.16. Egyéb hagyományok. A román pap látnoki képességét megörökítő egyéb történetek.

ER: Fekete-Körös völgye (Györfly István, 1916. 86.); Kémer (Czégényi Dóra szerk., 2014. 80. – Soós Tímea gy., 2001); Magyarfodorháza (BBE MIK D-156. – Mátyus Zsuzsanna gy., 2002); Göc (Magyar Zoltán, 2012a. 536.); Egrestő (Magyar Zoltán, 2005a. 190.); Válaszút (MZA 97450. – Magyar Zoltán gy., 2013).
SZ: Székelyhodos (Czégényi Dóra szerk., 2014. 294. – Balássy Enikő gy., 2003).

R 5. A természetfeletti erejét fitogtató román pap.

R 5.1. A román pap természetfeletti fizikai ereje. A román pap egyedül felemel olyan súlyos tárgyakat, amiket mások csak egyesült erővel képesek hárman-négyen.

ER: Uzdiszentpéter (Magyar Zoltán, 2012a. 533.).

R 5.2. A megállított autóbusz. A román pap csomagot akar küldeni a Bukarest-be menő autóbusszal, de hiába áll ki az út szélére, a sofőr nem áll meg neki. A pap az elsuhanó autóbusz láttán letérdepel, és imádkozni kezd, mire a busz néhány száz méterrel odébb defektet kap, a pap pedig kényelmesen odasétál, és amíg kicserélik a kereket, felteszi a járműre a csomagot.

ER: Uzdiszentpéter (Magyar Zoltán, 2012a. 534.).

R 5.3. A kívánt irányba döntött fa. A favágók nem tudnak kivágni úgy egy fát, hogy az az általuk kívánt irányba dőljön. Az ott lévő román pap imádkozik

magában, majd az egyik tenyerét a fa törzsére helyezi, mire megélnkül a szél, és a fa magától eldől a kívánt irányba.

SZ: Gyimes: Farkasok pataka (Magyar Zoltán, 2008b. 114.).

R 5.4. A padlásra röpített tehen. A román pap annak bizonyságául, hogy mekkora hatalma van, a szénatároló padlásra röpíti fel az istállóból a tehenet.

ER: Vámosudvarhely (Magyar Zoltán, 2005a. 192.).

R 5.5. A kiszáraztott fa. A román pap fitogtatva természetfeletti erejét, egy zöldellő fűzfára/szilvafára tart fekete misét, és a fa kiszáratva elszárad.

ER: Magyarborzás (Keszeg Vilmos, 1996. 348.; Uő, 1999. 241.); Zsibó (Czégényi Dóra, 2001. 195–196.); Nagysajó (Magyar Zoltán, 2011a. II. 251.); Magyaraszóvát (Uő, 2012a. 525–526.).

R 5.6. A román pap figyelmeztetése.

R 5.6.1. A visszaadott jogosítvány. A rendőrpapancsnok bevonatja a (boncnyíresi) román pap vezetői engedélyét, mire a pap csak annyit mond neki, hogy ő maga fogja azt visszavinni neki. A papancsnok attól a naptól kezdve rossz idegállapotba kerül, aludni sem tud, és belátva, hogy nála nagyobb erővel nem szegülhet szembe, személyesen viszi vissza a papnak a jogosítványt.

ER: Zsibó (Czégényi Dóra, 2001. 171–172.).

R 5.6.2. A házasságtörő rendőrfeleség. A rendőrfőnök elmegy a (szilágyrónai) román paphoz, hogy letartóztassa őt, de a pap azzal fogadja, hogy inkább menjen haza, mert a felesége éppen most csalja meg egy másik férfival. A rendőrpapancsnok megbizonyosodva a pap által mondottak valóságáról, nem meri őt többet zaklatni.

ER: Zsibó (Czégényi Dóra, 2001. 189–190.).

R 5.7. A román pap fenyegetése. Egy részeg ember horgászás közben ugratni kezdi a jelen lévő papot, hogy csináljon valami csodát, hogy legyen kapásuk. A pap komoly arccal csak annyit válaszol, hogy vigyázzon, nehogy olyasmit csináljon, hogy még megbánja, mire azonnal elhallgat ijedtében az illető.

ER: Zsibó (Czégényi Dóra, 2001. 190.).

R 6. A szentemberként tisztelt román pap.

R 6.1. Az aszketikus életet élő kalugerek. A román szerzetesek imája azért olyan hatásos, mert állandóan miséznek és aszketikus életet élnek: nem nőülnek meg/nem esznek húst/nem fekszenek ágyba, hanem csak egy deszkán alszanak, és paplan helyett durva pokróccal takaróznak.

ER: Nagykapus (Magyar Zoltán, 2004a. 465.); Domokos (Uő, 2011a. II. 334.).

SZ: Gyimes: Bükkhavas pataka (Magyar Zoltán, 2003. 554–555.).

R 6.2. A kalugerpap böjtje. Két kaluger, akik közül az egyik tejet, a másik halat ebédel, összevitatkozik az asztalnál, hogy melyikük tart szigorúbb böjtöt. A vitát úgy kívánják eldönteni, hogy az ebédet félbehagyva ki-ki a saját ételét felteszi az oltárra. Amikor kevés idő múlv a két tányért újra megnézik, az, aki tejet evett, zöld füvet talál a tányérjában, az viszont, aki a halat ette, a tányérjában vért pillant meg annak tanulságául, hogy a tej még a halnál is böjtösebb étel.

SZ: Gyimes: Csinód (Magyar Zoltán, 2003. 708.; Uő, 2009a. 335.).

R 6.3. Az elmulasztott jégverés. A kilenc román pap által felszentelt úrvacsorai kenyér meggátolja azt, hogy a jég elverje a falu határát.

ER: Szentmáté (Magyar Zoltán, 2011a. II. 168.; Uő, 2012a. 560. – Orbán Dániel gy.).

R 6.4. A hetedik román pap. Egy nagy kő (meteorit) hullik le a földre, amit nem tudnak eltávolítani a helyéről. Hat román papot hívnak oda, akik imádkozva és énekelve körüljárják a követ, de az akkor sem mozdul meg. Végül a hetedik román pap imájára kettéhasad a kő, aminek a belsejében egy írást találnak, amely megtérésre inti az embereket, ellenkező esetben a világ pusztulása következik be.

SZ: Udvarhelyszék (Müller, Friedrich, 1885. 216.; Herrmann Antal, 1893. 370.).

→MZ IV. N.

R 6.5. Hatalom az állatok felett (A kimisézett sas). A román papnak eltűnik a kendermagos tyúkjá, mire ő misét tart annak érdekében, hogy derüljön ki, hogy ki vitte el a tyúkot, hogy ki a tettes. Másnap, amikor a pap hazaérkezik, a kapuja fölött egy sas várja, miáltal kiderül, hogy nem valamelyik falubeli ember, hanem a ragadozó madár vitte el a tyúkot.

ER: Nagymon (Magyar Zoltán, 2007a. 440.).

R 6.6. A nem induló rendőrautó. Az államvédelmi hatóság emberei letartóztatják a gyógyításai miatt a vidékszerető népszerű román papot és beteszik a kocsiba, de akármit is csinálnak, az autó nem indul el velük. Hozatnak két ökröt, hogy majd azok fogják húzni a kocsit, de az állatok térdre rognak, és megindul a vér az orrukából és a szájukból. A szekusok látva, hogy természetfeletti erővel állnak szemben, szabadon engedik a papot.

ER: Kispetri (Magyar Zoltán, 2004a. 473–474.).

→MZ V. Q 132.3.1.

R 6.7. A bebörtönzött szerzetes. Az államvédelmi hatóság emberei letartóztatnak és fogdába zárnak egy szent életű szerzetest, de reggel döbbenet látják, hogy a pap a cella előtt ül, holott a fogda ajtaja továbbra is zárva van.

ER: Óraljaboldogfalva (Magyar Zoltán, 2009d. 130.).

R 6.8. A román pap és az ördög.

R 6.8.1. Az oltalmazó biblia. A román pap rontást elhárítani megy a szomszéd faluba. Amikor a Maros partjára érkezik, egy hangot hall: „Van szerencséd, amid van!” – utalva arra, hogy a bibliát tartja a hóna alatt, miáltal nem árthat neki a rossz lélek.

ER: Magyarbagó (Magyar Zoltán, 2008a. 419.).

R 6.8.2. A román pap által rászedett ördög. Az ördög fondorlattal lelket vesz magának, egy fiatal lány lelkét, akiért meg is jelenik annak a lakodalmán. A leányt eskető román pap nem ijed meg az ördögtől, és egy kakast vet oda neki váltságdíjúl, de az ördög a kakással nem elégszik meg. Ekkor a pap egy kalácsot nyújt át neki, mondván, hogy ha képes annyit szenvedni, amennyit szenvedett az a kalács, viheti a lányt. Az ördög kineveti a papot, és rááll az alkura, mire az sorolni kezdi a kalács szenvedéseit: learatják, kicsépelik, megőrlik, megdagasztják, végül pedig megsütik. Amikor az ördög a sütetést is meghallja, szégyenében nyomtalanul eltűnik.

ER: Alsóbajom* (Kövár László, 1853. 248–249.; Uő, 1857. 91–94.).

R 6.9. A román pap és a boszorkányok ajándéka. Egy boszorkányos asszony az általa fejt tejből köpült vaját visz a kalugereknek/a román papnak. A pap felismerve az ajándék bűnös eredetét (azt, hogy az asszony a másoktól megszerzett tejet fejte ki a tehenéből), egy pálcával a kapuoszlopra keni az egész vaját, majd imádkozni kezd. Amint a Nap felsüt, és a vaj olvadni kezd, döbbenet látják a jelenlévők, hogy az oszlopon kígyók és békák mászkálnak. A leleplezett boszorkányos asszony megszégyenülten távozik onnan. / Egy kaluger misét mond a bűnös asszony úrvacsorai ajándékára, amiből kiszáratva csupa kígyó és béka válik.

SZ: Gyimesbükk – 2 (Albert Ernő, 1995. 26., 27–28. – 1978); Gyimes: Gyepece – 3, Kostelek – 7, Magyarcsügés (Takács György, 2004. 299–303.).

ER: Mezőség (Versényi György, 1901. 317.); Nagymoha* (AFAR Mg. 1583. II. l.–1584. I. a. – Faragó József gy., 1967).

MO: Diószén* (MNAR HS ltsz. n.; MZA 101549. – Diószegi Vilmos gy., 1951).

→Hiedelemmondák.

R 6.11. A templomépítő román pap. Egy vidékszerzte nevezetes kaluger/román pap építi fel a kolostort/a község templomát.

ER: Óraljaboldogfalva (Magyar Zoltán, 2009d. 130.); Nagysajó (Uő, 2011a. II. 251.).

R 6.12. Az előre megjövendölt halál. A román pap napra, órára pontosan megjövendöli saját halálának/saját felesége halálának az időpontját, mely dátumot még az előre épített síremlékre is rávészi. A jövendölés beigazolódik.

ER: Árpástó (MZA 76323. – Orbán Dániel gy., 2009); Óraljaboldogfalva (Magyar Zoltán, 2009d. 130.); Felőr (Uő, 2011a. II. 300.); Árpástó – 2 (Uő, 2012a. 532. – Orbán Dániel gy.).

R 6.13. A kaluger sírhelye. A vidékszerte híres kaluger sírhelye valóságos zarándokhely, mindig tele van virággal.

ER: Óraljaboldogfalva (Magyar Zoltán, 2009d. 130.).

R 6.14. Kit illet az ereklye? (A vitatott sírhely). A vidékszerte híres román pap halálakor vizsály támad két falu lakosai között: az a falu (Árdán), ahol elhunyt és az a település (Solymos), ahol korábban szolgált és templomot épített, egyaránt magának követeli a szent testet. Nem tudván megegyezni, a solymosiak fogják magukat, és a saját falujukba viszik a tetemet, és azt a templomukban ravatalozzák fel. A lopásról értesülve az árdániak is felkerekednek, és éjjel a halott papot kilopják a templomból, majd egy szénásszekéren a koporsót visszacsempézik a saját településükre, és mindaddig, amíg el nem temetik, vasvillával őrzik a község határát, nehogy a szent pap testét ismét elvigye a szomszédos község népe.

ER: Nagysajó (Magyar Zoltán, 2011a. II. 251.).

R 11–20. A segítő román pap

R 11. A gyógyító román pap. A román pap imával/egyházi szolgálat által/gyógyfüvekkel különféle betegségekben szenvedő embereket gyógyít meg.

ER: Nagyenyed (Berde Károly, 2005. 138. – 1870–1920); Hétfalu (Orbán Balázs, 1873. VI. 145.); Kalotaszeg – 2 (Jankó János, 1891. 283.; Uő, 1892. 198., 200.); Aranyosszék (Uő, 1893. 243.); Marosszentgyörgy* (Ethnographia, 1905. 317.); Bádok, Csomafája, Kide – 3, Kolozsborsa – 2 (Vajkai Aurél, 1943. 44–45., 47., 106.); Gógán (KJNTA 1759-05. – Sükösd István gy., 1980); Magyaroszvát (KJNTA 481-00. – Nagy Tünde gy., 1995); Magyarberéte, Magyarborzás, Mezőverese gyháza (Keszeg Vilmos, 1996. 354–355.; Uő, 1999. 244–246.); Szentmáté (Magyar Zoltán, 2012a. 524. – Bíró Ilona gy., 1998); Bogártelke, Egeres, Farnas, Győróvásárhely, Magyarléta, Türe, Vérvölgy, Zsobok (MZA 25263., 25267., 25264., 25278., 25262., 25258., 26167., 25268. – Magyar Zoltán gy., 1999); Ipp – 2 (Czégényi Dóra szerk., 2014. 41., 102–103. – Soós Tímea gy., 1999, 2001); Zsibó – 7 (Czégényi Dóra, 2001. 130–131., 169–170., 172., 194–195.); Várfalva (Komáromi Tünde, 2001. 134.); Selymesilosva (MZA 96745. – Czégényi Dóra gy., 2002); Sáromberke (Czégényi Dóra szerk., 2014. 110. – Vajda András gy., 2002); Ördöngösfüzes (KJNTA 986-03/30. – Kulcsár Ildikó gy., 2003); Győróvásárhely, Jegenye, Kispetri, Magyarvalkó, Nádasdaróc, Zsobok (Magyar Zoltán, 2004a. 467–470., 473–474.); Vámosudvarhely (Uő, 2005a. 189.); Ördöngösfüzes, Felsőtök (MZA 1710., 82955. – Magyar Zoltán gy., 2005, 2006); Vérvölgy, Dészháza (MZA 96739., 96743. – Czégényi Dóra gy., 2007–2008); Búzásbocsárd – 2 (Magyar Zoltán, 2008a. 412.); Mezőkeszű, Rév, Visa (MZA 76327., 91081., 76325. – Magyar Zoltán gy., 2010–2011); Kőszegremete, Vámfalu (Magyar Zoltán, 2011a. II. 427.); Fickó*, Holtmaros – 2, Domokos,

Rónaszék (Uő, 2011a. II. 210–211., 334., 402.); Aranyosrákos (Fodor Attila, 2012. 23.); Buza, Magyarszovát, Nagysármás, Tuson, Visa (Magyar Zoltán, 2012a. 524–526., 533.).
 SZ: Homoródalmás (Czégényi Dóra szerk., 2014. 62. Gagyi József gy., 1996); Székelyhodos, Ehed, Jobbágytelke – 4 (Uo., 96., 98–99., 101., 107. – Balássy Enikő gy., 1996); Ehed, Iszló (EKTEZE 7198/Adattár, 63–64. – Balássy Enikő gy., 1996); Homoródalmás, Máréfalva – 2, Kászonfelfűz – 3 (MZA 98514–98518.; Hiedelemszövegek Székelyföldről, 2015. 407., 419–420. – Gagyi József gy., 1996–1997; Czégényi Dóra szerk., 2014. 101., 107.); H. n., Csíkdélne – 2 (Gagyi József, 1998. 109., 134–136., 141–143.); Székelyvarság (Mészáros Ágnes, 1998. 404.); Székelyhodos, Jobbágytelke – 2 (BBE MIK D-108/145., 150–152. – Szabó Enikő gy., 1998); Székelypálfalva (Czégényi Dóra szerk., 2014. 110. – Fülöp Beáta gy., 2001); Székelyhodos – 2 (Balássy Enikő, 2001. 93.); Székelyhodos (Czégényi Dóra szerk., 2014. 158. – Balássy Enikő gy., 2002); H. n. (Gagyi József, 2002. 190.); Gyimes: Bükkhavas pataka – 3, Háromkút (Magyar Zoltán, 2003. 557–559., 564.); Gyimes: Tarhavas pataka (Antal Mária, 2004. 140.); Kovászna (Czégényi Dóra szerk., 2014. 104. – Lukács Aranka Ágota gy., 2004); Székelyvarság (Magyar Zoltán, 2011a. I. 227–228.); Homoródszentpéter (Uő, 2011d. 211.).
 MO: Lábnik (Czégényi Dóra, 2014. 99. – Lakatos István gy., 1992); Magyarfalu (Uo., 109. – Blos-Jáni Melinda gy., 2001); Pusztina (Halász Péter, 2005. 387.).

R 11.1. A liturgikus módon/szentelményekkel gyógyító román pap.

→MZ V. R 2.

R 11.2. Kézrátétellel gyógyító román pap. A román pap letérdelteti a beteget, majd a kezét az illető fejére helyezve távoztatja el belőle a betegséget.

ER: Szentmihály (Komáromi Tünde, 2001. 130–131.); Sáromberke (Czégényi Dóra szerk., 2014. 103. – Vajda András gy., 2002).

R 11.3. Gyógyfüvekkel gyógyító román pap. A román pap gyógyfüvekkel/maga készítette gyógyszerekkel orvosolja a hozzá forduló betegeket.

ER: Kőszegremete, Vámfalu (Magyar Zoltán, 2011a. II. 427.); Visa (Uő, 2012a. 525.).
 SZ: Székelyhodos (BBE MIK D-108/145.; Czégényi Dóra szerk., 2014. 96. – Szabó Enikő gy., 1998).

R 11.5. A román pap csodás gyógyításai.

R 11.5.1. Vakok gyógyítása. A román pap vak embernek adja vissza a szeme világát.

ER: Zsobok (MZA 25268. – Magyar Zoltán gy., 1999).

R 11.5.2. Némák gyógyulása. A román pap néma gyereket gyógyít meg.

ER: Nádasdaróc (Magyar Zoltán, 2004a. 468–469.).

R 11.5.3. Bénák gyógyulása. A román pap megbénult/valamely végtagjukra béna betegeket gyógyít meg. A csodás gyógyulás tanúbizonysága a templom (a középfüldi ortodox templom) falára kifüggesztett mankó.

ER: Zsobok (MZA 25268. – Magyar Zoltán gy., 1999); Búzásbocsárd (Magyar Zoltán, 2008a. 412.); Nagysármás (Uő, 2012a. 524.).
SZ: Homoródszentpéter (Magyar Zoltán, 2011d. 211.).

R 11.5.4. Az elmúló fájdalom. A román pap kínzó fájdalmat (migrént/lábfájást/ stb.) mulaszt el.

ER: Magyarberéte (Keszeg Vilmos, 1996. 355.; Uő, 1999. 245–246.); Sáromberke (Czégényi Dóra szerk., 2014. 110. – Vajda András gy., 2002); Zsobok (Magyar Zoltán, 2004a. 467–468.); Búzásbocsárd (Uő, 2008a. 412.).

SZ: Jobbágytelke (Czégényi Dóra szerk., 2014. 107. – Balássy Enikő gy., 1996); Kászonfeltíz (Uo. – Gagy József gy., 1997); Székelyvarság (Magyar Zoltán, 2011a. I. 227–228.).

R 11.5.5. A kimutatott epekő. A román pap miséjét követően az orvosok felfedezik a beteg addig diagnosztizálatlan epekövét.

ER: Zsibó (Czégényi Dóra, 2001. 195.).

R 11.5.6. A meggyógyuló rákbeteg. A román pap rosszindulatú daganatos betegségben szenvedő embert gyógyít meg.

ER: Felsőtök (MZA 82955. – Magyar Zoltán gy., 2006).

R 11.5.7. A meggyógyult epilepsziás. A román pap epilepsziás rohamokban szenvedő beteget gyógyít meg.

ER: Kalotaszeg (Jankó János, 1891. 283.; Uő, 1892. 200.); Aranyosszék (Uő, 1893. 243.); Kolozsborsa (Vajkai Aurél, 1943. 47.); Várfalva (Komáromi Tünde, 2001. 134.).

SZ: Jobbágytelke (Czégényi Dóra szerk., 2014. 101. – Balássy Enikő gy., 1996).

MO: Lábnik (Czégényi Dóra szerk., 2014. 99. – Lakatos István gy., 1992).

R 11.5.8. A meggyógyult elmeháborodott. A román pap értelmileg fogyatékos embert/közveszélyes örültet gyógyít meg.

ER: Vámosudvarhely (Magyar Zoltán, 2005a. 189.); Holtmaros (Uő, 2011a. II. 211.); Tuson (Uő, 2012a. 533.).

SZ: Kászonfeltíz (Czégényi Dóra szerk., 2014. 101. – Gagy József gy., 1997); Székelyhodos (Uo., 158. – Balássy Enikő gy., 2002).

R 11.5.9. Az elmúló meddőség. A román pap a meddő asszonyra imádkozik, majd arra utasítja őt, hogy öltöztessen fel új ruhába két szegény gyereket. Az asszony hamarosan gyermeknek ad életet.

ER: Jegenyé (Magyar Zoltán, 2004a. 468.).

SZ: Homoródalmás (MZA 98484.; Czégényi Dóra szerk., 2014. 62. – Gagy József gy., 1996).

R 11.5.12. Egyéb súlyos betegek gyógyulása. A román pap egyéb súlyos betegségben/belső szervi bajokban szenvedő betegeket gyógyít meg.

ER–MO.

R 11.5.13. A hirtelen meggyógyult beteg. A román paphoz bevitt súlyos beteg a pap imáját/miseszolgalatát követően épen és egészségesen, a saját lábán távozik a templomból.

ER: Vámosudvarhely (Magyar Zoltán, 2005a. 189.); Magyarszovát, Nagysármás, Tuson (Uő, 2012a. 524–526., 533.).

R 11.6. A román pap állatot gyógyít. A román pap beteg tehenet/lovat/fertőző betegségbe esett malacot gyógyít sikeresen.

ER: Cegőtelke (Keszeg Vilmos, 1996. 359.); Szentmáté (Magyar Zoltán, 2012a. 524. – Bíró Ilona gy., 1998); Zsibó (Czégényi Dóra, 2001. 194.).

SZ: Gyimes: Jávárdi pataka (Salamon Anikó, 1987. 132.); Oroszhegy (Czégényi Dóra szerk., 2014. 73. – Hajdó Hajnal Réka gy., 2004).

R 11.7. A román pap gyógyító tudományának végessége. A román pap széleskörű gyógyító híre ellenére a tulajdon édesapját, aki idegbetegségben/ Parkinson-kórban szenved, nem képes meggyógyítani. / Stb.

ER: Egeres (MZA 25267. – Magyar Zoltán gy., 1999).

SZ: Homoródalmás (Gagy József, 1998. 84–85.).

R 12. A román pap rontást hárít el.

R 12.1. A rontástól szenvedő emberek. A román pap imával, miseszolgalattal megszünteti a mások által megrontott, segítségért hozzá forduló emberek panaszat/visszafordítja a rontást.

AF: Szatmárnémeti (Czégényi Dóra szerk., 2014. 115. – Szilágyi Levente gy.).

ER: Alsórákos (Jánosfalvi Sándor István, 1942. II. 95. – 1846); Hétfalu (Kolumbán Samu, 1895b. 398.); Szentmáté (Magyar Zoltán, 2012a. 524. – Bíró Ilona gy., 1988); Gógán (KJNTA 481-00/13. – Nagy Tünde gy., 1995); Cegőtelke – 2 (Keszeg Vilmos, 1996. 356–358.; Uő, 1999. 246–249.); Krizba (Czégényi Dóra szerk., 2014. 149. – Vass Ágnes gy., 1996); Tordatúr (Csögör Enikő, 1998. 226.); Szentmáté (EA 31456/9. – Bíró Ilona gy., 1998); Bábonny (MZA 25277. – Magyar Zoltán gy., 1999); Szentmáté – 2, Mezőség (Keszeg Vilmos, 1999. 242–243., 249., 254–255.); Ipp – 3 (Czégényi Dóra szerk., 2014. 84–88., 120–121., 291–292. – Soós Tímea gy., 1999–2001); Aranyosszentmihály (Komáromi Tünde, 2001. 126–127.); Zsibó – 5 (Czégényi Dóra, 2001. 190–193., 196.); Selymesilosva (Czégényi Dóra szerk., 2014. 129–130. – Czégényi Dóra gy., 2002); Ördögösfüzes – 2 (Czégényi Dóra szerk., 2014. 103., 158. – Kulcsár Ildikó gy., 2002); Ipp (Soós Tímea, 2002. 126.); Aranyosegerbegy (KJNTA 1127-03/4. – Nagy Ildikó gy., 2003); Aranyosegerbegy (Czégényi Dóra szerk., 2014. 158–159. – Csíki Emese gy., 2003); Egeres, Kalotaszentkirály-Zentelke, Kispetri, Magyargyerőmonostor, Magyarvalkó, Nagykapus, Szucság – 2 (Magyar Zoltán, 2004a. 465–466., 469–472., 477.); Kiskend (Uő, 2005a. 189.); Zsibó, Szilágyballa (Czégényi Dóra szerk., 2014. 131–133., 177–180. – Czégényi Dóra gy., 2005, 2006); Szilágynagyfalu (Uo., 2014. 161. – Széman E. Rózsa gy., 2007); Désháza, Zsibó (MZA 97744., 96747., 96767. – Czégényi Dóra gy., 2007–2008); Magyarbagó (Magyar Zoltán, 2008a. 419.); Aranyosszentmihály – 2 (Komáromi Tünde, 2009. 119–121., 171–172.); Györgyfalu (Czégényi Dóra szerk., 2014. 154–155. – Nagy Ákos gy., 2010); Melegföldvár (Uo., 138–146. – Balázs-Bécsi Gyöngyi gy., 2010); Mezőkeszű, Erősd (MZA 76328.,

91362. – Magyar Zoltán gy., 2010, 2011); Küküllősárd (Magyar Zoltán, 2011a. I. 324.); Mocs (Uő, 2012a. 535–536.); Rév – 3 (MZA 94486–94488. – Magyar Zoltán gy., 2012); Magyarremete – 2 (Magyar Zoltán, 2013a. 103., 104.).

SZ: Gyimes: Hidegség pataka – 2 (Salamon Anikó, 1987. 73., 120–121.); Csíkdelne, Firtosvára, Máréfalva – 2 (MZA 98494., 98476., 98478., 98495. – Gagy József gy., 1990–1996); Csíkszentdomokos – 2 (Balázs Lajos, 1994. 215.); Gyimesközéplak (Varga János, 1996. 88.); Csíkdelne (Pócs Éva szerk., 2012. 613–614.; Hiedelemszövegek Székelyföldről, 2015. 416–417. – Gagy József gy., 1996); Székelyhodos (BBE MIK D-108/145. – Szabó Enikő gy., 1998); Gyimes (EA 29812/23. – Tankó Gyula gy., 1999); Felcsík (Graf Orsolya, 2001. 72–73.); Székelypálfalva (Czégényi Dóra szerk., 2014. 129. – Fülöp Beáta gy., 2001); Székelyhodos – 4 (Uo., 158–160., 240–241. – Balássy Enikő gy., 2002–2003); Gyimes: Antalok pataka, Bükkhavas pataka, Kostelek (Magyar Zoltán, 2003. 559–560., 564.); Felcsík (KJNTA 1126-03/3–4. – Kelemen Zsuzsa gy., 2003); Gyimes: Kostelek – 3 (Takács György, 2004. 313–314., 318–319., 578.); Gyimes: Áldomás pataka (Antal Mária, 2004. 139.); Csíkjenőfalva (Pócs Éva, 2010. 447.); Nagyajta (Magyar Zoltán, 2011b. 237.); Székelyabod (Czégényi Dóra szerk., 2014. 166–167. – Nagy Zsuzsa gy., 2011).

MO: Klézse (Czégényi Dóra szerk., 2014. 122. – Duma Dániel gy., 2001); Magyarfalva (Halász Péter, 2005. 388.).

R 12.1.1. A román pap szerelmi rontást hárít el. A román pap megszünteti a szerelmi rontást/feloldja a rontó kötést, miáltal a hozzá forduló leány/legény végre párt talál magának/kibékül a párjával.

ER: Cegőtelke (Keszeg Vilmos, 1996. 358.); Bábonya (MZA 25277. – Magyar Zoltán gy., 1999); Ördögösfüzes (KJNTA 986-03/31. – Kulcsár Ildikó gy., 2003); Szucság (Magyar Zoltán, 2004a. 470–472.); Rév – 2 (MZA 94486., 97487. – Magyar Zoltán gy., 2012).

SZ: Gyimes: Antalok pataka (Magyar Zoltán, 2003. 560.); Felcsík (KJNTA 1126-03/3–4. – Kelemen Zsuzsa gy., 2003); Székelyhodos (Czégényi Dóra szerk., 2014. 159. – Balássy Enikő gy., 2003); Gyimes: Kostelek (Takács György, 2004. 578.).

MO: Magyarfalva (Halász Péter, 2005. 388.).

R 12.2. A megrontott állatok. A román pap miseszolgálata révén a hozzá forduló emberek megrontott állatai meggyógyulnak, a rontás megszűnik, a rontó személy szándéka a pap imádságának az erején megtörik. / A román pap megakadályozza/megszünteti a tejhaszon rontó személy általi elvitelét (ráimádkozik a neki megvitt sóra és korpára/szenteltvízzel meghinti a megrontott állatot/ az udvart/az istállót).

ER: Szentmáté (Magyar Zoltán, 2012a. 524. – Bíró Iona gy., 1988); Magyarberéte – 2 (Keszeg Vilmos, 1996. 367., 367–368.); Cegőtelke, Mezőség (Uo., 359.; Uő, 1999. 250., 259.); Maroskoppánd (MZA 1399. – Magyar Zoltán gy., 2003); Várfalva (Keszeg Vilmos, 2004. I. 341–342.); Inaktelke (KJNTA 1558-05/5.; Czégényi Dóra szerk., 2014. 172. – Gál Tünde gy., 2004); Csomafája, Kajántó – 2, Ördögkeresztúr (MZA 82958., 82956., 82960., 82957. – Magyar Zoltán gy., 2006–2007); Dësháza, Menyő (MZA 96750., 96755. – Czégényi Dóra gy., 2007–2008); Szentmargita (MZA 76326. – Orbán Dániel gy., 2009); Domokos – 2 (Magyar Zoltán, 2011a. II. 334.); Buza, Nagysármás, Ördögösfüzes (Uő, 2012a. 525., 532–533., 539.); Rév (MZA 94486. – Magyar Zoltán gy., 2012); Méra (KJNTA 259-13/24. – Benedek Renáta gy., 2013); Magyarremete (Magyar Zoltán, 2013a. 103–104.).

SZ: Firtosvárálja (Gagy József, 2008. 392. – 1970-es évek); Gyimesbükk (Albert Ernő, 1995. 27–28.); Gyimesfelsőlok (Varga János, 1996. 78.); Gyimes: Kápolna pataka (MZA 352. – Magyar Zoltán gy., 1996); Csíkkarcfalva (Pócs Éva szerk., 2012. 604. – Derjanecz Anita gy., 1997); Gyergyóremete (Czégényi Dóra szerk., 2014. 172. – András Katalin gy., 2000); Gyimes – 2 (Tankó Gyula, 2001. 153., 162.); Gyimes: Bükkhavas pataka – 3 (Magyar Zoltán, 2003. 557–559.); Gyimes: Gyepece, Magyarcsügés, Kostelek – 7 (Takács György, 2004. 266–268.); Gyimes: Egerszék, Csinód – 2 (Magyar Zoltán, 2009a. 331–332.); Gyimes: Csinód (MZA 108897. – Magyar Zoltán gy., 2017).

R 13. Az ördögűző román pap.

R 13.1. Az ördögi kísértés elhárítása. A román pap a tisztátalan erők által rendszeresen elhurcolt/lidérc által látogatott személytől imádsággal/miseszolgálat/szentelményekkel eltávolítja a Gonoszt.

ER: Kide – 3, Kolozsborsa (Vajkai Aurél, 1943. 20., 45.); Tordatúr (Csögör Enikő, 1998. 143.); Mezőbodon (Keszeg Vilmos, 1999. 329.); Dészháza (Czégényi Dóra szerk., 2014. 201–202. – Czégényi Dóra gy., 2007); Magyarfráta, Magyararkályán (Magyar Zoltán, 2012a. 527.).

SZ: Gyimes: Hidegség pataka (Salamon Anikó, 1987. 73.); Gyimesfelsőlok (Tánczos Vilmos, 1995. 273–274.); Gyimes: Gyepece, Kostelek (Magyar Zoltán, 2003a. 423–424., 424.); Gyimes: Gyepece, Kostelek – 5 (Takács György, 2004. 576–578., 580.).

MO: Klézse (Czégényi Dóra szerk., 2014. 200. – Duma Dániel gy., 2002).

R 13.2. Az ördögi megszállottság elhárítása. A román pap ördög által megszállt embert csendesít le imádsággal/hathatós miseszolgálat kiúzi az ördög által megszállt emberből a démoni lelket.

ER: Hétfalu (Kolumbán Samu, 1895b. 398–401.); Szászújfalva (Fővárosi Lapok, 1864. 176.); Kodor (Kádár József, 2000. 72. – 1892); Alsó-Fehér vármegye (Lázár István, 1896. 561.); Hétfalu (Erdély–Erdély Népei, 1898. 20.); Alsó-Fehér vármegye* (Moldován Gergely, 1899. 842–844.); Szilágyság (Boér Miklós, 1901. 12.); H. n.* (Barabás Endre, 1913. 423–424.); Mezőfele (Zsigmond Győző szerk., 2004. 105–106. – Nagy Ödön gy., 20. század közepe); Szépkenyerűszentmárton (Czégényi Dóra szerk., 2014. 104. – Szabó Annamária gy., 2000 k.); Kárásztelek (Czégényi Dóra, 2001. 182.); Mezőveresegyháza (MZA 60405. – Orbán Dániel gy., 2002); Zsibó* (Czégényi Dóra, 2004. 386.); Inaktelke, Magyarvista, Szucság (Magyar Zoltán, 2004a. 395., 473.); Ádámos, Vámosudvarhely (Magyar Zoltán, 2005a. 155., 189.); Enyedszentkirály, Magyarbagó (Uő, 2008a. 358., 418–419.); Uzdiszentpéter (MZA 76324. – Magyar Zoltán gy., 2010); Visa (Gatti Beáta, 2011. 90.); Mezőkeszű, Mocs (Magyar Zoltán, 2012a. 534., 535–536.); Ördögösfüzes (MZA 96070. – Magyar Zoltán gy., 2012); Méra (KJNTA 2597-13/29. – Benedek Renáta gy., 2013); Aranyosszék (Komáromi Tünde, 2015. 699.).

SZ: Kászonfeltíz (Gagy József, 1997. 55–56.); H. n., Máréfalva (Hiedelemszövegek Székelyföldről, 2015. 417., 418.; Gagy József, 2010. 94. – Gagy József gy.).

MO: H. n.* (Domokos Pál Péter, 1987. 477. – Codex Bandinus, 1646–1648).

R 13.2.1. Az elhasadó fal. Az épület fala elhasad, amikor az ördög az ördögűzés hatására kiszáll az általa megszállt ember testéből.

ER: Magyarvista (Magyar Zoltán, 2004a. 395.).

R 13.2.2. A halállal végződő ördögűzés. A román pap sikeresen kiűzi a megszállt emberből az ördögöt, ám az illető meghal a kiállt viszontagságok következtében. / A román papok egy oszlophoz kötözik a megszállott embert, és éjjel-nappal kínozzák veréssel, éheztetéssel, a testét tüzes vassal perzselik meg, miáltal az ördög áldozata belehal a szenvedésekbe.

ER: Magyarvista (Magyar Zoltán, 2004a. 395.).

MO: H. n. (Domokos Pál Péter, 1987. 477. – Codex Bandinus, 1646–1648).

R 13.3. Az ördög által megölt román pap. A román pap megpróbálja kiűzni az ördögöt egy asszonyból, de a rossz lélek erősebbnek bizonyul nála, és megöli/öngyilkosságra készíti a papot.

ER: Vajasd (Magyar Zoltán, 2008a. 419.).

SZ: Gyimes: Kostekek (Takács György, 2004. 426.).

R 14. A visszajáró halott elhárítása. A román pap imával/a ház megszentelésével/egyházi szolgálattal megszünteti az elhunyt személy lelkének hazajárását.

ER: Magyarlóna (Czégényi Dóra szerk., 2014. 180. – Gálffy Mózses gy., 1941–1944); Szentmáté (Magyar Zoltán, 2012a. 417–418. – Bíró Ilona gy., 1988); Szilágygörcsön – 2 (Virág Magdolna, 1994. 111.); Magyarborzás – 2 (Keszeg Vilmos, 1996. 352., 353–354.; Uő, 1999. 244.); Tóhát (Uő, 1999. 352–353.); Magyarvalkó, Magyarvista (MZA 86611., 104880. – Magyar Zoltán gy., 1998, 1999); Szucság (Magyar Zoltán, 2004a. 472.); Szilágyballa (MZA 96748. – Czégényi Dóra gy., 2006); Györgyfalva (Czégényi Dóra szerk., 2014. 185. – Nagy Ákos gy., 2010); Magyarszovát, Buza (Magyar Zoltán, 2012a. 417., 525.); Rév – 3 (MZA 94487., 96455., 104934. – Magyar Zoltán gy., 2012).

SZ: Gyimes: Bálványos pataka (MZA 104883. – Magyar Zoltán gy., 1996); Iszló, Székelyhodos (Czégényi Dóra szerk., 2014. 183., 184. – Balássy Enikő gy., 1996, 2002); Gyimes: Magyarcsügés (Takács György, 2004. 381.).

R 16. A helyrehozott házasság. A román pap miseszolgálat révén helyrehozza a megromlott házasságot/kibékíti az egymással szakító házaspárokat.

ER: Gógán (KJNTA 481-00. – Nagy Tünde gy., 1995); Mezőbodon (Keszeg Vilmos, 1996. 358.); Cegőtelke (Uo.; Uő, 1999. 249.); Magyarborzás – 2 (Uő, 1999. 250., 251.); Ipp (Czégényi Dóra szerk., 2014. 75–76. – Soós Tímea gy., 2001); Ördögösfüzes (Magyar Zoltán, 2012a. 526. – Kulcsár Ildikó gy., 2002); Magyarfodorháza, Ördögkeresztúr (MZA 71124., 71125. – Magyar Zoltán gy., 2006, 2007); Küküllőalmás (MZA 69529. – Orbán Dániel gy., 2007); Rév (MZA 91079. – Magyar Zoltán gy., 2011); Kárásztelek (MZA 98004. – Magyar Zoltán gy., 2013); Kárásztelek (Czégényi Dóra szerk., 2014. 69. – Czégényi Dóra gy., 2013).

SZ: Máréfalva (Czégényi Dóra szerk., 2014. 61. – Gagy József gy., 1993); Iszló (Uo. – Balássy Enikő gy., 1996); Máréfalva (Hiedelemszövegek Székelyföldről, 2015. 412. – Gagy József gy., 1997); Gyimes: Csinód (MZA 86596. – Magyar Zoltán gy., 1998); Gyimes (Tankó Gyula, 2001. 167.).

R 17. A megtérült anyagi kár. A román pap a kárt szenvedett személy kérésére miseszolgálatot végez. A miseszolgálat hírére/a mise hatására a tolvaj visszaviszi

eredeti tulajdonosának az ellopott pénzt/egyéb értéket/tartva a természetfeletti erők retorziójától, megtéríti az okozott kárt. / A román pap megmondja a kárt szenvedett személynek, hogy hol találja meg és hogyan szerezheti vissza ellopott állatait/eltulajdonított értékeit.

ER: Almásmálom (Szabó Sámuel, 2009. 440. – Csiszér Bálint gy., 1884); Kide* (Vajkai Aurél, 1943. 26.); Detrehemtelep (Czégényi Dóra szerk., 2014. 249. – Keszeg Vilmos gy., 249.); Almásmálom, Detrehemtelep, Ecken, Magyarborzás, Mezőverese gyháza, Tóhát (Keszeg Vilmos, 1996. 350–352., 366–367.; Uő, 1999. 243–244., 259., 261.); Sövényfalva (Sándor Attila, 2000. 272.); Zsibó – 4 (Czégényi Dóra, 2001. 171., 190., 197–198.); Ördöngösfüzes (Magyar Zoltán, 2012a. 527. – Kulcsár Ildikó gy., 2002); Aranyosegerbegy (KJNTA 1127-03/5. – Nagy Ildikó gy., 2003); Magyarbagó, Magyarsülye (MZA 25304., 25301. – Magyar Zoltán gy., 2003, 2004); Bogártelke, Jákótelke, Kalotadámos, Magyargyerőmonostor, Magyarléta, Nagypetri, Szucság, Váralmás (Magyar Zoltán, 2004a. 474–476.); Egrestő – 2, Küküllőszéplak (Uő, 2005a. 190.); Kisesküllő (MZA 82970. – Magyar Zoltán gy., 2006); Vérvölgy (Magyar Zoltán, 2007a. 439.); Vérvölgy (Czégényi Dóra szerk., 2014. 246–247. – Czégényi Dóra gy., 2007); Menyő (MZA 96768. – Czégényi Dóra gy., 2007–2008); Csekélaka, Felenyed, Felvinc, Kissolyos, Magyarbagó, Magyarózd, Marosgombás (Magyar Zoltán, 2008a. 413–416.); Hosdát, Nagyrápolc (Magyar Zoltán, 2009s. 163.); Bálványosvárálja (MZA 91419. – Magyar Zoltán gy., 2011); Küküllőszárd, Keresd (Magyar Zoltán, 2011a. I. 324., 383.); Küküllőalmás (Uo., 383. – Orbán Dániel gy.); Nagysajó, Sajóudvarhely, Felőr – 2, Kozárvár, Várkudu, Vámfalu (Magyar Zoltán, 2011a. II. 251–252., 299–300., 427.); Árpástó – 2, Buza, Kispulyon, Szék, Uzdiszentpéter (Magyar Zoltán, 2012a. 526–517., 532.); Ördöngösfüzes (MZA 96063. – Magyar Zoltán gy., 2012).

SZ: Udvarhely vármegye (Versényi György, 1901. 317.); Gyimes: Kápolna pataka, Háromkút (MZA 352., 361. – Magyar Zoltán gy., 1996); Székelyhodos (Czégényi Dóra szerk., 2014. 244–245. – Balássy [Szabó] Enikő gy., 1996); Székelyhodos (BBE MIK D-108/146. – Szabó Enikő gy., 1998); Gyimes – 4 (Tankó Gyula, 2001. 155–156., 165., 168–168.); Gyimes: Bükkhavas pataka – 2, Háromkút – 2 (Magyar Zoltán, 2003. 557–558., 562–563.); Gyimes: Magyarcsügés – 3 (Takács György, 2004. 356–357., 358., 460–461.); Gyimes: Farkasok pataka (Magyar Zoltán, 2008b. 114.); Gyimes: Csinód (Uő, 2009a. 331.); Homoródszentpéter, Székelysombor (Uő, 2011d. 211.).

MO: Forrófalva*, Szabófalva (Halász Péter, 2005. 202–203., 390.); Klézse (Peti Lehel, 2008. 93.).

R 20. A segítő román pap (vegyes hagyományok).

R 20.1. A román pap tanácsa. A román pap a megrontott/kárt szenvedett/ördög által fenyegetett embereknek tanácsot ad.

ER: Alsóbajom* (Kőváry László, 1853. 248–249.; Uő, 1857. 91–94.); Magyarkiskapus (MZA 25269. – Magyar Zoltán gy., 1998); Szentmáté – 2, Tóhát (Keszeg Vilmos, 1996. 349–350.; Uő, 1999. 242–243.).

R 20.2. A közvetítő román pap. A román pap közvetít a környezetében élő panaszosok és a távoli kolostor miseszolgálatot vállaló szerzetesei között.

SZ: Gyimes: Sántatelek (Magyar Zoltán, 2003. 555.).

R 20.3. A rontás megelőzése. A román pap a háztartásban mindennap használatos élelmiszerek (liszt, só stb.) megszentelésével távol tartja a család portájától a boszorkányokat.

SZ: Gyimes: Bükkhavas pataka (Magyar Zoltán, 2003. 559.); Gyimes: Gyepece, Kostelek (Takács György, 2004. 267.).

R 20.4. A kiderült ártatlanság. A román pap miseszolgálata révén kiderül az ártatlanul megvádolt személy igaza/az ártatlanul bebörtönzött személy ártatlansága.

ER: Zsibó* (Czégényi Dóra, 2001. 195.).

SZ: Gyimes (EA 29812/5. – Tankó Gyula gy., 1999); Nyárádszentimre (Magyar Zoltán, 2007b. 112.).

R 20.5. Szabadulás a börtönből. Az ártatlanul bebörtönzött személy hozzátartozói misét mondatnak a román pappal családtagjuk mielőbbi szabadulása érdekében, és az illetőt hamarosan kieresztik a börtönből.

ER: Magyarvista (MZA 25272. – Magyar Zoltán gy., 1999); Sajószentandrás (Magyar Zoltán, 2011a. II. 252.); Magyarszovát (Uő, 2012a. 534.).

R 20.6. A megnyert per. A perben álló felek egyike igaza tudatában misét mondat a román pappal annak érdekében, hogy az igazságszolgáltatás a javukra ítéljen, és valóban megnyerik a pert.

ER: Zsibó (Czégényi Dóra, 2001. 195.).

SZ: Gyimes (EA 29812/20. – Tankó Gyula gy., 1999).

R 20.7. A visszakapott állás. Az állásából elbocsátott férfi felesége misét mondat férje érdekében, aki hamarosan visszakapja a munkáját.

ER: Kolozsgyula (MZA 82972. – Magyar Zoltán gy., 2007).

R 20.8. A lecsillapított haragosok. Egy férfi misét mondat azért, mert a haragosai meg akarják verni. A mise hatására a haragosok kibékülnek vele.

SZ: Gyimes: Bükkhavas pataka (MZA 359. – Magyar Zoltán gy., 1996).

R 20.9. A sikeres vizsga. A szülők miseszolgálata segítségével a fiúk sikeresen felvételizik az egyetemre/átmegy a vizsgán.

ER: Aranyosegerbegy (Czégényi Dóra szerk., 2014. 71. – Csíki Emese gy., 2003); Mezőkeszű (Uo. – Keszeg Vilmos gy., 2009); Aranyosrákos (Fodor Attila, 2012. 29–30.).

SZ: Gyimesközéplek (Tankó Gyula, 2001. 165–166.).

R 20.10. Az elfeledtetett szerelmi bánat. A román pap miseszolgálat révén gyógyítja a házasságában csalódott asszonyt/az asszony szerelemcsalódott fiát a lelki bánatából.

ER: Zsibó (Czégényi Dóra, 2001. 195.); Fickó (Magyar Zoltán, 2011a. II. 210–211.).

R 20.11. A részegesek esküje. Alkoholfüggő férfiak a román pap előtt tesznek esküt arra, hogy egy évig nem nyúlnak szeszesitalhoz. Az eskü foganatos voltát mutatja, hogy az ígéretüket betartják, és később sem esnek vissza.

ER: Gernyeszeg (Keszeg Vilmos, 1999. 251.; Uő, 1999. 359.); Mezőörményes (Czégényi Dóra szerk., 2014. 65–66. – Benkő Mihály gy., 1999–2000); Zsibó (Czégényi Dóra, 2001. 195.); Ördöngösfüzes (KJNTA 986-03/31. – Kulcsár Ildikó gy., 2003).

R 20.13. Az elhárított jégverés. A román pap jégverést/különbféle egyéb természeti csapást hárít el.

ER: Szentmáté (Magyar Zoltán, 2012a. 560.).

R 20.15. Egyéb hagyományok.

ER: Mezőveresegyháza (Keszeg Vilmos, 1996. 358.); Menyő (MZA 96737. – Czégényi Dóra gy., 2007–2008).

SZ: Homoródalmás (Czégényi Dóra szerk., 2014. 63–65. – Gagy József gy., 1996); Jobbágytelke, Székelyhodos (Czégényi Dóra szerk., 2014. 51., 292. – Balássy Enikő gy., 1996, 2002).

R 21–30. A büntető román pap

R 21. A román pap megtorolja az őt ért sérelmet. A román pap (ortodox szerzetes) fekete misét mond az őt megsértő/őt megkárosító emberre, mire az kénytelen bevallani a tettét/bocsánatot kérni cselekedetéért/visszaszolgáltatni a lopott holmit. / A román pap által a megsértőjére mondott mise végzetes következményekkel jár: a fekete misével sújtott személy súlyosan megbetegszik/ rövid időn belül meghal.

ER: Szék (AFAR F 2119. – Nagy Olga gy., 1950); Magyaroszvát (Keszeg Vilmos, 1996. 348.; Uő, 1999. 241.); Tordatúr (Csöggör Enikő, 1998. 195.); Zsibó – 3 (Czégényi Dóra, 2001. 171–172., 189–190.); Mezőség (Czégényi Dóra szerk., 2014. 128–129. – Varga Erika gy., 2001); Komorzán* (Kónya László szerk., 2003. 171.); Magyarvalkó, Farnas (Magyar Zoltán, 2004a. 476., 477.); Héderfája – 2 (Uő, 2005a. 191.); Gyerővásárhely (Czégényi Dóra szerk., 2014. 37. – Péter Kinga gy., 2005); Kajántó (MZA 82975. – Magyar Zoltán gy., 2006); Vervölgy, Szilágyozovány (Magyar Zoltán, 2007a. 441., 442–443.); Vervölgy (Czégényi Dóra szerk., 2014. 38. – Czégényi Dóra gy., 2007); Búzásbocsárd, Enyedszentkirály, Tövis (Magyar Zoltán, 2008a. 417–418.); Keresd (Uő, 2011a. I. 383.); Szépkényerűszentmárton, Ördöngösfüzes (Uő, 2011a. II. 104., 104–105.; Uő, 2012a. 529., 530.); Buza, Magyarborzás, Magyaroszvát, Mezőveresegyháza (Uő, 2012a. 527., 530–531.); Ördöngösfüzes, Rév (MZA 96063., 94473. – Magyar Zoltán gy., 2012).

SZ: Gelence (EA 24515/3. – Kakas Zoltán gy., 1970); Máréfalva (Pócs Éva szerk., 2012. 621. – Gagy József gy., 1996); Székelyvarság – 2 (Mészáros Ágnes, 1998. 405., 405–407.); Gyimes: Bükkhavas pataka, Ciherek pataka, Sántatelek, Tarhavas száda (Magyar Zoltán, 2003. 575–577.); Oroszhegy (Czégényi Dóra szerk., 2014. 36. – Hajdó Hajnal Réka gy., 2004); Gyimes: Csinód (Magyar Zoltán, 567.; Uő, 2009a. 335.); Oroszhegy (BBE MIK D-282/54–55. – Hajdó Hajnal Réka gy., 2008).

MO: Lészped (Peti Lehel, 2003. 162.); Lészped (Uo, 163.; Uő, 2008. 95.); Frumósza (Halász Péter, 2005. 390.); Külsőrekecsin (Tánczos Vilmos, 2006. 151.); Csíkfalu (Peti Lehel, 2007. 288.; Uő, 2008. 92.).

R 21.1. A román pap ellenségei. A román pap konfliktusba kerül a gyülekezet néhány tagjával, akik mindenáron távozásra akarják bírni/el akarják helyezni a községből. Amikor a pap magától nem hajlandó elmenni, kulcsra zárják előtte a templom ajtaját/a templom küszöbére végzik a dolgukat/tettleg bántalmazzák a papot/az istentisztelet közben erőszakkal kivezetik a templomból. A pap az őt ért súlyos sérelmet megtorolja: elmegy, de figyelmezteti az ellenségeit, hogy nyom marad majd utána/távozás helyett fekete misét mond a vele ellenséges emberekre, akik rövid időn belül nyomorékká válnak/mind meghalnak.

ER: Magyarszovát (Keszeg Vilmos, 1996. 348.; Uő, 1999. 241.); Tordatúr (Csögör Enikő, 1998. 195.); Komorzán* (Kónya László szerk., 2003. 171.); Gyerővásárhely (Czégényi Dóra szerk., 2014. 37. – Péter Kinga gy., 2005); Kajántó (MZA 82975. – Magyar Zoltán gy., 2006); Ördöngösfüzes (Magyar Zoltán, 2011a. II. 104–105.; Uő, 2012a. 530.); Mezőverese gyháza, Magyarszovát (Uő, 2012a. 530., 530–531.).

SZ: Máréfalva (Pócs Éva szerk., 2012. 621. – Gagy József gy., 1996); Székelyvarság (Mészáros Ágnes, 1998. 405.); Gyimes: Ciherek pataka (Magyar Zoltán, 2003. 577.).

MO: Csíkfalu (Peti Lehel, 2007. 288.; Uő, 2008. 92.).

R 21.2. A megtépett szakállú román pap. Mivel a pap a felszólítás ellenére sem hajlandó elhagyni a templomot, egy ember a szakállánál fogva vezeti ki onnan, majd fenéken rúgja. A pap megsértője hamarosan a szekérről a lovak közé esik, és szörnyethal. /Egy az országút szélén gyalogló kalugerbe beleköt egy ittas ember és megrázza a szakállát. A kaluger megsértőjét hamarosan elüti egy autó. / Székely megyetanácsosok érkeznek Gyimesbe, és egyikük a templomajtó mellett álló görög katolikus paphoz lépve megrángatja annak a szakállát, majd felszólítja, hogy mire visszafelé jönnek, ne lássák ott többet. A pap engedelmesen bólint, ellenben amikor a tanácsosok lóháton visszafelé jönnek, a pap megsértője mindinkább elmarad a többiektől, és amikor egyszer visszapillantanak a társukra, döbbsenten látják, hogy annak a feje hátra van csavarodva, majd az ember nyomtalanul eltűnik a szemük elől. Ijedtükben a templom egész környékét kimérik a görög katolikus egyház javára, és könyörögnek a papnak, hogy őket ne bántsa.

SZ: Gyimes: Ciherek pataka, Csinód, Tarhavas száda (Magyar Zoltán, 2003. 567., 575–577.; Uő, 2009a. 335.).

R 21.3. A román pap és a szekusok. A román papot letartóztató/a jogosítványát elkobzó rendőrfőnökkel a pap közli, hogy inkább a feleségével törődne, aki otthon éppen megcsalja/hogy személyesen fogja majd neki visszavinni a vezetői engedélyét. A parancsnok hazaérkezve megbizonyosodik a pap látnoki

szavainak igazáról/rossz idegállapotba kerül, és megrettenve személyesen viszi vissza a jogosítványt. / Egy pártaktivista felszólítja a miséző papot, hogy fejezze be az istentiszteletet, mert le van tartóztatva. Amikor a pap közli vele, hogy a misét még elvégzi, a szekus tiszt erőszakkal vezeti ki a templomból, és fenéken rúgja, de nemsokára megbénul mindkét lábára.

ER: Zsibó – 2 (Czégényi Dóra, 2001. 171–172., 189–190.); Tövis (Magyar Zoltán, 2008a. 418.); Rév (MZA 94473. – Magyar Zoltán gy., 2012).

→MZ V. R 5.6.1–2.

R 21.4. A román pap feljelentői. A román pap (a helybeli római katolikus plébános) az őt az egyházi földek visszavétele/templomépítés miatt feljelentő emberekre/az őt a nyugati segélyek elsikkasztásával megvádoló nőre fekete öltözetben, mezítláb, kezében égő gyertyával fekete misét mond, és a misével sújtott személyek rövid időn belül (a misétől számított negyvenedik napon) mind meghalnak.

MO: Frumósza (Halász Péter, 2005. 390.); Külsőrekecsin (Tánczos Vilmos, 2006. 151.); Csíkfalu (Peti Lehel, 2008. 92.).

R 21.5. A román pap kútjába dobott macska. A román pap szomszédja egy veszekedésből kifolyólag bosszúból beledob egy döglött macskát a pap kútjába. A pap a templomban hirdeti ki, hogy megbocsát a tettesnek, de vallja be neki a tettét. Miután senki nem vállalja magára a cselekedetet, a pap fekete misét tart, és a szomszédasszonya hamarosan súlyosan megbetegszik.

ER: Búzásbocsárd (Magyar Zoltán, 2008a. 418.).

R 21.6. Az elmulasztott köszönés. A román pap misét mond arra, aki köszönés nélkül megy el mellette/csúfolja, mire az illető már aznap este megbetegszik.

ER: Vervölgy (Magyar Zoltán, 2007a. 441.); Vervölgy (Czégényi Dóra szerk., 2014. 38. – Czégényi Dóra gy., 2007).

R 21.7. A meglopott román pap. Egy ember/egy cigányasszony/két fiú ellopja a román pap kacsáit/tyúkjait/sajtját/szalonnáját/fizetését/ékszereit/magának aratja le a papnak járó terményt. A pap kihirdeti az őt ért kárt a templomban, és felszólítja a tetteseket, hogy megbocsátja a bűnüket, de amit elloptak tőle, azt vigyék vissza. Amikor napok múltán sem történik semmi, a pap megtorlásul fekete misét tart, és a tolvajok ijedtükben visszaviszik a lopott ékszert, ételmezt/ágynak esnek/váratlanul meghalnak.

ER: Zsibó (Czégényi Dóra, 2001. 190.); Magyarvalkó (Magyar Zoltán, 2004a. 476.); Enyedszentkirály (Uő, 2008a. 417–418.); Keresd (Uő, 2011a. I. 383.); Szépkenyerűszentmárton (Uő, 2011a. II. 104.; Uő, 2012a. 529.); Magyarborzás (Uő, 2012a. 531.).

MO: Lészped (Peti Lehel, 2003. 163.; Uő, 2008. 95.).

R 21.8. A megkötött méztolvaj. A román pap észreveszi, hogy mézet akarnak lopni tőle, s ráimádkozik az illetőre, aki amint megfogja a kast, többet nem tud elmozdulni arról a helyről.

ER: Szék (AFAR F 2119. – Nagy Olga gy., 1950).
→MZ V. R 100.1.

R 21.9. A kifosztott templom. Fiatalok ellopják a templomi perselypénzt/a templomi kegyképet/a szentséget. A román pap észlelve a kárt, fekete misét mond a tettesekre, akik kénytelenek visszavinni a pénzt/a képet/akik a mise következtében nyomorékká válnak/meghalnak.

ER: Szilágyzovány (Magyar Zoltán, 2007a. 442–443.); Buza (Uő, 2012a. 527.); Ördögösfüzes (MZA 96063. – Magyar Zoltán gy., 2012).
MO: Lészpéd (Peti Lehel, 2003. 162.).

R 21.10. Az elmaradt fizetség. A román pap a hozzá forduló személynek a kíváncsian szerint megtartja a miseszolgálatot, ám a mise ellenértékét nem fizetik ki neki. Megtorlásul a pap újabb szolgálatot (fekete misét) végez, és az illető családját csapások sorozata éri.

ER: Héderfája – 2 (Magyar Zoltán, 2005a. 191.).

R 21.11. Az elüldözött kalugerek. A falu bírója/a falu rendőre/rossz emberek kiüldözik a községből/egy gyerek kicsúfolja a koldulni járó kalugereket. A szerzetesek visszaérkezve a kolostorukba fekete misét mondanak a velük méltánytalanul bánó emberekre, akik a misét követően sorra meghalnak/a község határát elveri a jég.

SZ: Gelence (MZA 57533. – Kakas Zoltán gy., 1970); Székelyvarság – 2 (Mészáros Ágnes, 1998. 405., 405–407.); Oroszhegy (BBE MIK D-282/54–55.; Czégényi Dóra szerk., 2014. 36. – Hajdó Hajnal Réka gy., 2004).

R 21.12. A felakasztott kaluger. Egy magányosan élő román szerzetest rossz emberek a pénze miatt kifosztanak és felakasztanak. A kaluger társai értesülve a gyilkosságról, fekete misét mondanak a tettesekre, akik nem sok idővel később maguk is meghalnak.

SZ: Gyimes: Sántatelek (Magyar Zoltán, 2003. 577.).

R 22. A megrendelésre tartott fekete mise.

R 22.1. A halállal végződő miseszolgálat. A román pap a hozzá forduló személy kérésére fekete misét tart annak érdekében, hogy a károkozó/bűnös ember nyerje el méltó büntetését. / A román pap nem firtatva a retorzió jogosságát, fizetség ellenében halálos végkimenetelű fekete misét tart valaki/valakik ellen.

ER: Nagybánya – 2 (Nagybányai boszorkányperek, 2003. 312., 313. – tanúkihallgatási jegyzőkönyvek, 1754); Várfalva (Kádár József, 1992. 23. – 1892); Kide (Vajkai Aurél,

1943. 26.); Szék (Czégényi Dóra szerk., 2014. 236. – Nagy Ilona gy., 1970); Magyarózd (Horváth Iván, 1980. 57.); Gógán (KJNTA 481-00/14. – Nagy Tünde gy., 1995); Cegőtelke, Magyarpalatka, Szentmáté (Keszeg Vilmos, 1996. 362–365.); Cegőtelke – 3, Magyarborzás, Magyarszovát* (Uo., 348., 363–365.; Uő, 1999. 241., 256–259.); Tordatúr* (Csögör Enikő, 1998. 195.); Magyardéce, Detrehemtelep – 2 (Keszeg Vilmos, 1999. 251–253., 259.); Menyő (MZA 57141. – Magyar Zoltán gy., 1999); Cegőtelke (Czégényi Dóra szerk., 2014. 217–218. – Jakab Albert Zsolt és Ozsváth Imola gy., 2000); Zsibó – 2 (Czégényi Dóra, 2001. 170–171., 196.); Ipp – 2, Lecsmer (Czégényi Dóra szerk., 2014. 19., 51., 274. – Soós Tímea gy., 2001); Marosnagylak (MZA 25302. – Magyar Zoltán gy., 2003); Kajántó (MZA 82973. – Pete-Komáromy Sára gy., 2003); Komorzán* (Kónya László szerk., 2003. 171.); Búzásbocsárd, Tűr (MZA 25299., 25300. – Magyar Zoltán gy., 2004); Bogártelke, Farnas, Magyarókereke (Magyar Zoltán, 2004a. 477–478.); Bethlenszentmiklós, Héderfája*, Küküllőszéplak (Uő, 2005a. 191–192.); Magyardéce (Czégényi Dóra szerk., 2014. 279. – Nagy Anikó gy., 2005); Bálványosváraja, Felsőtök, Kajántó – 2* (MZA 1707., 71131., 82975., 82976. – Magyar Zoltán gy., 2005–2006); Domokos (MZA 104653. – Magyar Zoltán gy., 2006); Bősháza, Désháza, Szilágygörcsön, Kémer, Krasznaréce (Magyar Zoltán, 2007a. 442–444.); Zsibó (MZA 96754. – Czégényi Dóra gy., 2007); Vérvolgy (Czégényi Dóra szerk., 2014. 220–221. – Czégényi Dóra gy., 2008); Búzásbocsárd – 2, Cselakela*, Enyedszentkirály*, Magyarbagó, Nagyenyed, Nagymedvés – 2, Tövis* (Magyar Zoltán, 2008a. 414, 416–418.); Rákosd, Tordos (Uő, 2009d. 164.); Aranyosszentmihály (Komáromi Tünde, 2009. 108.); Györgyfalva (Czégényi Dóra szerk., 2014. 284. – Nagy Ákos gy., 2010); Visa (Gatti Beáta, 2011. 91–92.); Buza – 2 (Czégényi Dóra szerk., 2014. 236–237., 289–290. – Keszeg Vilmos gy., 2011); Bálványosváraja (MZA 91419. – Magyar Zoltán gy., 2011); Datk (Magyar Zoltán, 2011a. I. 291–292.); Fickó, Várkudu – 2, Domokos – 2 (Uő, 2011a. II: 211., 300–301., 335–336.); Bálványosváraja, Kékes, Ördöngösfüzes*, Szépkenyerűszentmárton – 2 (Uo., 103–105., 166.; Uő, 2012a. 528–532., 539–540.); Cegőtelke, Kékes, Magyaszovát*, Mezőveresehyháza* (Uő, 2012a. 337., 528., 530–531.); Aranyosrákos (Fodor Attila, 2012. 34.); Belényesújlak, Körösjánosfalva – 2 (Magyar Zoltán, 2013a. 104.); Kárásztelek – 2 (MZA 98002., 98005. – Magyar Zoltán gy., 2013).

SZ: Udvarhely vármegye (Versényi György, 1901. 317.); Gelence* (MZA 57533. – Kakas Zoltán gy., 1970); Istensegits – 2 (Bosnyák Sándor, 1977. 159.); Küküllőkeményfalva (EA 22446/31. – Csergő Bálint gy., 1985); Csíkbánkfalva, Csikdelne, Csíkrákos, Lövéte, Máréfalva – 2 (MZA 98491., 98483., 98522., 98486., 98499., 98500. – Gagyí József gy., 1993–1997); Atyha – 2, Gyergyókilyénfalva, Kászonfeltíz, Máréfalva – 2 (Czégényi Dóra szerk., 2014. 258., 287–288., 260., 270., 216., 269. – Gagyí József gy., 1993–1996); Csíkszentdomokos (Balázs Lajos, 1994. 215.; Uő, 1995b. 244–245.); Gyergyószentmiklós (EA 27257/51. – Gergely Katalin és Gergely Ildikó gy., 1995); Csíkbánkfalva (Hiedelem-szövegek Székelyföldről, 2015. 401. – Gagyí József gy., 1995); Csíkkarcfalva, Máréfalva – 2, Máréfalva* (Pócs Éva szerk., 2012. 616–617., 620–621. – Gagyí József gy., 1995–1996); Jobbágytelke – 3, Székelyhodos (Czégényi Dóra szerk., 2014. 209., 267., 288., 264. – Balássy Enikő gy., 1996); Iszló (EK TEZE 7198/Adattár, 58. – Balássy Enikő gy., 1996); Gyimes: Bükkhavas pataka, Gyimesbükk, Háromkút, Kápolna pataka, Kosteletk (MZA 456., 457., 357., 352., 358. – Magyar Zoltán gy., 1996); Székelyvarság – 2* (Mészáros Ágnes, 1998. 405., 405–407.); Jobbágytelke, Székelyhodos – 2 (BBE MIK D-108/145., 149–150. – Szabó Enikő gy., 1998); Gyimes: Csinód – 2 (MZA 60108., 104652. – Magyar Zoltán gy., 1998); Csíkkarcfalva (MNAR HS ltsz. n.; MZA 105188. – Graf Orsolya gy., 1998); Havad (Nagy Olga, 2000. 178.); Gyimes – 11 (Tankó Gyula, 2001. 154., 161., 165–167., 169–170.); Gyimes: Kosteletk (Takács György, 2001. 59.); Székelyhodos (Balássy Enikő,

2001. 99.); Gyimesközéplak (Tankó Gyula, 2001. 165–166.); Gyimesközéplak (MZA 371. – Magyar Zoltán gy., 2001); Gyimes: Áldomás pataka, Bálványos pataka, Baracok pataka, Bükkhavas pataka – 7, Ciherek pataka*, Csinód*, Görbe pataka, Gyepece, Háromkút, Kápolna pataka – 2, Kostekek, Magyarcsügés, Nagysarok pataka, Sántatelek – 4, Szaloms pataka, Tarhavas száda* (Magyar Zoltán, 2003. 563–577.); Gyimes: Tarhavas száda (Uo., 558. – Ilyés Zoltán gy.); Székelyhodos (Czégényi Dóra szerk., 2014. 218. – Balássy Enikő gy., 2003); Ditró (Uo., 210. – Hompoth Mária gy., 2003); Gyimes: Kostekek – 4, Magyarcsügés – 4 (Takács György, 2004. 349., 351–359., 460–461.); Gyimesfelsőlak (BBE MIK D-240/96. – Salló Szilárd gy., 2006); Zetelaka (KJNTA 2003-07/5. – Lukács Enikő gy., 2007); Homoródalmás (MZA 70658. – Magyar Zoltán gy., 2007); Gyimesközéplak (Bódán Zsolt, 2008. 121.); Alsó-Nyárad mente (Simon Zoltán, 2009. 90.); Gyimes: Csinód (Magyar Zoltán, 2009a. 333–334.); Zetelaka (Uő, 2011a. I. 228.); Székelyszombor (Uő, 2011d. 212.); Gyimesfelsőlak – 3 (Salló Szilárd, 2012. 227., 246., 248.).

MO: Jugán (KJNTA Csángó Archívum K 21/11. – Lükő Gábor gy., 1933); Bogdánfalva* (Csoma Gergely, 2016. 264–265. – 1990); Lészped (Peti Lehel, 2003. 165.); Kléze (Gazda József, 1993. 171.); Frumósza – 2, Magyarfalva – 2, Szabófalva – 2 (Halász Péter, 2005. 191–192., 388–390.); Külsőrekecsin* (Tánczos Vilmos, 2006. 151.); Csíkfalu – 2, Kléze (Peti Lehel, 2007. 303–305.; Uő, 2008. 91–92.).

R 22.2. A betegséggel megvert emberek. A román pap miseszolgálatát következtében az a személy, akire a misét tartják, súlyosan megbetegszik/nyomorékká válik/megbolondul.

ER: Szék (AFAR F 2119. – Nagy Olga gy., 1950); Detrehemtelep (Czégényi Dóra szerk., 2014. 249. – Keszeg Vilmos gy., 1971); Magyardecse, Magyarborzás (Keszeg Vilmos, 1996. 361., 365–366.); Almásmalom, Cegőtelke, Felsődetrehem, Magyarborzás, Mezőveresegyháza, Sáromberke (Uo., 361., 363., 366–367.; Uő, 1999. 253., 256., 260–261.); Tordatúr* (Csögör Enikő, 1998. 195.); Disznajó (Csósz Irma, 1998. 93.); Zsibó – 2 (Czégényi Dóra, 2001. 147., 171–172.); Ördögösfüzes (Magyar Zoltán, 2012a. 527. – Kulcsár Ildikó gy., 2002); Magyarborzás (MZA 28549. – Orbán Dániel gy., 2002); Magyargyerőmonostor, Magyarvalkó*, Magyarvista (Magyar Zoltán, 2004a. 439., 476–477.); Dányán, Küküllőszéplak (Uő, 2005a. 134., 187.); Felsőtők, Kajántó* (MZA 82974., 82975. – Magyar Zoltán gy., 2006); Kárásztelek, Szilágyzóvány*, Vervölgy* (Magyar Zoltán, 2007a. 440–443.); Vervölgy (Czégényi Dóra szerk., 2014. 246–247. – Czégényi Dóra gy., 2007); Vervölgy (MZA 96742., 96756. – Czégényi Dóra gy., 2007–2008); Búzásbocsárd – 2*, Magyarbagó, Magyarózd, Marosgombás, Torockó (Magyar Zoltán, 2008a. 414–416., 418.); Csernakeresztúr (Uő, 2009d. 164.); Aranyosszentmihály – 2 (Komáromi Tünde, 2009. 83–84., 187–188.); Györgyfalva (Czégényi Dóra szerk., 2014. 284. – Nagy Ákos gy., 2010); Visa (Gatti Beáta, 2011. 91–92.); Sajóudvarhely – 2 (Magyar Zoltán, 2011a. II. 252.); Szépkényerűszentmárton* (Uo., 104.; Uő, 2012a. 529.); Magyarborzás (Uő, 2011a. II. 166.; Uő, 2012a. 531. – Orbán Dániel gy.); Magyarszovát*, Ördögösfüzes (Uő, 2012a. 530–531., 540.); Aranyosrákos (Fodor Attila, 2012. 35.); Rév* (MZA 94473. – Magyar Zoltán gy., 2012).

SZ: Istensegítség (Bosnyák Sándor, 1977. 159.); Andrásfalva (Uő, 1984. 114.); Küküllőkeményfalva – 3 (EA 22446/31. – Csergő Bálint gy., 1985); Gyimes: Bükkhavas pataka (Salamon Anikó, 1987. 144.); Csíkdelne, Gyergyókilyénfalva, Kászonfeltíz – 2, Márafalva (MZA 98467., 98480., 98518., 98526.; Hiedelemszövegek Székelyföldről, 2015. 392–395., 402–403. – Gagyi József gy., 1994–1997); Gyimesbükk (Albert Ernő, 1995. 31.); Gyergyószentmiklós (EA 27257/52–53. – Gergely Katalin és Gergely Ildikó gy., 1995);

Gyimesközéplek (Varga János, 1996. 88.); Csíkjenőfalva (Pócs Éva szerk., 2012. 610. – Pócs Éva gy., 1996); Ehed, Jobbágytelke (Czégényi Dóra szerk., 2014. 50., 267. – Balássy Enikő gy., 1996); Gyimes: Antalok pataka, Gyimesközéplek, Kostelek (MZA 376., 366., 358. – Magyar Zoltán gy., 1996); Csíkszentdomokos (Balázs Lajos, 1998. 384.); Székelyvarság* (Mészáros Ágnes, 1998. 405–407.); Csíkkarcfalva (MNAR HS ltsz. n.; MZA 105188. – Graf Orsolya gy., 1998); Havad (Nagy Olga, 2000. 178.); Gyimes – 8 (Tankó Gyula, 2001. 148., 161., 163., 165–166., 168–170.); Székelyhodos (Czégényi Dóra szerk., 2014. 276. – Balássy Enikő gy., 2002); Gyimes: Barackos pataka, Bükkhavas pataka, Gyepece, Háromkút, Kostelek, Nagygyimes, Petki pataka, Sántatelek (Magyar Zoltán, 2003. 560–561., 563–565., 571., 574–575.); Gyimes: Kostelek (Takács György, 2004. 349–350., 351–352.); Gyimes (Margittai Gábor, é. n. 37.); Gyimes: Farkasok pataka (Magyar Zoltán, 2008b. 115–116.); Oroszhegy* (BBE MIK D-282/54–55. – Hajdó Hajnal Réka gy., 2008); Szentlélek (Balázi Dénes, 2011. 99.); Székelyzsombor (Magyar Zoltán, 2011d. 211.); Csíkszentsimon (Czégényi Dóra szerk., 2014. 221. – Sándor Cecília gy., 2013).
MO: Lészpéd (Csoma Gergely, 2016. 262–263. – 1988); Szabófalva (Halász Péter, 2005. 388. – 1994); Lészpéd – 3 (Peti Lehel, 2003. 162., 167.; Uő, 2008. 99.).

R 22.3. A vagyoni kárral sújtó miseszolgálat. A fekete mise következtében az a személy, akire a misét mondatják, jelentős vagyoni kárt szenved (megdöglenek az állatai/a lovát megeszi a farkas/leég a háza/összedől az istállója/stb.).

ER: Magyarberéte (Keszeg Vilmos, 1996. 367–368.; Uő, 1999. 261.); Mezőség (Uő, 1999. 261.); Zsobok (MZA 25281. – Magyar Zoltán gy., 1999); Szucság (Magyar Zoltán, 2004a. 474–475.); Szamosújlak (Magyar Zoltán, 2007a. 442.).

SZ: Gyimes: Ciherek pataka (Magyar Zoltán, 2003. 572.); Gyimes: Tarhavas száda (Uo., 561–562. – Ilyés Zoltán gy.); Gyimes (Tankó Gyula, 2001. 170–171.); Gyimes: Kostelek – 3 (Takács György, 2004. 349., 353.); Gyimesfelsőlök – 2 (BBE MIK D-240/76. – Salló Szilárd gy., 2006; Salló Szilárd, 2012. 214.).

MO: Lészpéd* (Peti Lehel, 2003. 163.; Uő, 2008. 95.).

R 22.4. Az egész életre kiható szerencsétlenség. A fekete mise következtében az a személy, akire a misét mondatják, attól az időtől kezdve élete végéig szerencsétlenné válik (elszegényedik/alkoholista lesz/stb.).

ER: Kisdoba (MZA 25285. – Magyar Zoltán gy., 1999); Magyarborzás (MZA 60324. – Orbán Dániel gy., 2002); Visa (Gatti Beáta, 2011. 91–92.).

SZ: Csíkszentdomokos (Balázs Lajos, 1998. 384.); Gyimes – 2 (Tankó Gyula, 2001. 163., 165–166.).

R 22.5. A miseszolgálat következtében kísértő Gonosz. A fekete mise következtében azt a személyt, akire a misét mondatják, éjjelente látogatni és kínozni kezdi a rossz lélek.

ER: Magyardecse (KJNTA 1557-05/3–4.; Czégényi Dóra szerk., 2014. 279. – Nagy Anikó gy., 2005).

R 22.7. A leszármazottakat is büntető fekete mise. A fekete mise következtében a mise által érintett személynek még a leszármazottai is megszenvedik azt: különféle csapások sújtják (hetedízglen) még az utódokat is.

ER: Farnas (Magyar Zoltán, 2004a. 477.); Héderfája* (Uő, 2005a. 191.); Magyarfráta (Uő, 2012a. 528.).

R 24. Az akaratlanul büntetett családtagok (A vétkes személyre szálló fekete mise). A kárt szenvedett ember misét végeztet annak érdekében, hogy a megkárosítottját példás büntetés érje/a tettéért szenvedjen meg. A pap elvégzi a megrendelt miseszolgálatot/figyelmezteti az illetőt, hogy jól gondolja meg a szándékát, mert a mise „nem hull porba”, de végül is elvégzi a misét. Az egyházi szolgálatot követően rövidesen a miséztető ember családjában tragédia történik, és kiderül, hogy valójában nem egy idegen ember, hanem a misét szolgáltató személy közeli hozzátartozója (férje/fia/lánya/menye/veje) a vétkes (ő tulajdonította el az eltűnt pénzt/értéktárgyat/ő adta el/itta meg a pálinkát/stb.).

ER: Gógán (KJNTA 481-00/14. – Nagy Tünde gy., 1995); Dtrehemtelep – 2 (Keszeg Vilmos, 1996. 365.); Tordatúr (Csögör Enikő, 1998. 199.); Magyarberéte, Mezőség, Szentmáté (Keszeg Vilmos, 1999. 242., 256–258.); Szamosújlak (MZA 25284. – Magyar Zoltán gy., 1999); Cegőtelke (KJNTA 695-02/6. – Jakab Albert Zsolt gy., 2002); Kajántó (KJNTA 1074-03/8. – Pete-Komáromy Sára gy., 2003); Felsőtök, Körösjánosfalva, Cegőtelke (MZA 82974., 88635., 76322. – Magyar Zoltán gy., 2006, 2008); Aranyosszentmihály – 2 (Komáromi Tünde, 2009. 108.); Csernakeresztúr (Magyar Zoltán, 2009d. 164.); Retteg (Uő, 2011a. II. 300–301.); Buza (Czégényi Dóra szerk., 2014. 224. – Keszeg Vilmos gy., 2011); Dedrászéplak (MZA 106226. – Magyar Zoltán gy., 2016).

SZ: Istensegíts (Bosnyák Sándor, 1977. 159.); Küküllőkeményfalva (EA 22446/31. – Csergő Bálint gy., 1985); Máréfalva (Czégényi Dóra szerk., 2014. 59. – Gagy József gy., 1993); Csíkdelne, Csíkrákos, Máréfalva – 9 (MZA 98467., 98513., 98498., 98504–98511. – Gagy József gy., 1993–1997); Csíkbánkfalva (Hiedelemszövegek Székelyföldről, 2015. 406. – Gagy József gy., 1995); Csíkszentdomokos (Balázs Lajos, 1995b. 244–245.); Csíkkarcfalva, Madéfalva (Pócs Éva szerk., 2012. 616–617. – Gagy József gy., 1995–1996); Gyimes: Áldomás pataka, Bükkhavas pataka, Gyimesbükk, Jónok pataka, Ugra pataka (MZA 356., 365., 457., 363., 362. – Magyar Zoltán gy., 1996); Székelyhodos (Czégényi Dóra szerk., 2014. 302. – Balássy Enikő gy., 1996); Iszló, Jobbágytelke (EK TEZE 7198/Adattár, 58., 62–63. – Balássy Enikő gy., 1996); Csíkszentdomokos (Balázs Lajos, 1998. 384.); Gyimes – 4 (Tankó Gyula, 2001. 154., 161., 163.); Székelyhodos (Balássy Enikő, 2001. 93.); Gyimes: Bálványos pataka, Barackos pataka, Bükkhavas pataka – 2, Háromkút, Kápolna pataka, Magyarcsüvés, Nagysarok pataka, Nagygyimes, Sántatelek – 2, Szalomás pataka (Magyar Zoltán, 2003. 563., 568–575.); Székelyhodos (Czégényi Dóra szerk., 2014. 258. – Balássy Enikő gy., 2003); Oroszhegy (Uo., 223–224. – Kovács Melánia gy., 2003); Oroszhegy (KJNTA 1452-04/12. – Kovács Melánia gy., 2003); Gyimes: Magyarcsüvés, Kostelek (Takács György, 2004. 353–354., 354.); Gyimes (Margittai Gábor, é. n. 47.); Gyimes: Kostelek (Czégényi Dóra, 2008. 41–44.); Gyimes: Farkasok pataka (Magyar Zoltán, 2008b. 115–116.); Gyimes: Csinód (Uő, 2009a. 333.); Szentlélek (Balácsi Dénes, 2011. 99.); Zetelaka (Magyar Zoltán, 2011a. I. 228.).

MO: Lészped (EA 12102/75–85. – Hofer Tamás gy., 1963); Diószeg (Csoma Gergely, 2016. 263. – 1988); Pusztina* (Halász Péter, 2005. 417–418.).

R 25. Az ártatlan személyre végzett fekete mise.

R 25.1. A miséztetőre visszazálló miseszolgálat. A kárt szenvedett ember misét szolgáltatt annak érdekében, hogy a károkozót példás büntetés sújtsa. / Egy

ember vélt igaza tudatában fekete misét mondhat a vele rossz viszonyban lévő személyre/haragosára. A pap figyelmezteti az illetőt, hogy jól gondolja meg, hogy kettőjük közül ki a hibás, mert „a mise nem száll a porba”, és mivel a miséztető továbbra is ragaszkodik az elhatározásához, a pap elvégzi a szolgálatot. A fekete misét követően nem sok idővel a misét fizető személy esik súlyos betegségbe/hal meg hirtelen/viszik el az ördögök/szenved vagyoni kárt annak jeleként, hogy valójában önmagára mondta a végzetes egyházi szolgálatot, valójában ő maga volt a bűnös.

ER: Kodor (Kádár József, 2000. 72. – 1892); Magyardecse, Magyarborzás, Felsődetrethem (Keszeg Vilmos, 1996. 359., 361.; Uő, 1999. 253.); Menyő (MZA 25282. – Magyar Zoltán gy., 1999); Cegőtelke (Czégényi Dóra szerk., 2014. 217–218. – Jakab Albert Zsolt és Ozsváth Imola gy., 2000); Zsibó (Czégényi Dóra, 2001. 170–171.); Cegőtelke (KJNTA 695-02/6. – Jakab Albert Zsolt gy., 2002); Magyarborzás (MZA 60324. – Orbán Dániel gy., 2002); Aranyosegerbegy (KJNTA 1316-04/5. – Nagy Ildikó gy., 2003); Vérvölgy (Magyar Zoltán, 2007a. 444.); Aranyosszentmihály (Komáromi Tünde, 2009. 83–84.); Olthévíz (MZA 67380. – Orbán Dániel gy., 2009); Katona (Magyar Zoltán, 2012a. 529.).

SZ: Andrásfalva (Bosnyák Sándor, 1984. 115–116.); Küiküllökeményfalva – 2 (EA 22446/31. – Csergő Bálint gy., 1985); Atyha, Csíkrákos, Méréfalva – 3 (MZA 98502., 98503., 98492., 98497.; Hiedelemszövegek Székelyföldről, 2015. 421–424., – Gagy József gy., 1990–1997); Gyimesbükk (Albert Ernő, 1995. 31.); Lövéte (Hiedelemszövegek Székelyföldről, 2015. 413. – Gagy József gy., 1995); Gyergyószentmiklós (EA 27257/52. – Gergely Katalin és Gergely Ildikó gy., 1995); Nyáradmagyarós (Czégényi Dóra szerk., 2014. 230. – Dósa Erika gy., 1995); Csíkjénőfalva (Pócs Éva szerk., 2012. 619–620. – Jankus Kinga gy., 1996); Madéfalva (Uo., 620. – Gagy József gy., 1996); Iszló, Jobbágytelke, Székelyhodos (Czégényi Dóra szerk., 2014. 48., 216., 302. – Balássy Enikő gy., 1996); Gyimes: Sántatelek, Tarhavas száda, Ugra pataka (MZA 367., 368., 362. – Magyar Zoltán gy., 1996); Székelyárság (Mészáros Ágnes, 1998. 405.); Makfalva (EA 27805/7. – Suba Dániel gy., 1998); Jobbágytelke (BBE MIK D-108/150. – Szabó Enikő gy., 1998); Gyimes: Kosteleg (MZA 369. – Magyar Zoltán gy., 2000); Gyimes – 2 (Tankó Gyula, 2001. 169–170., 170.); Madéfalva (Czégényi Dóra szerk., 2014. 218. – Szentés Szidónia gy., 2001); Székelyhodos (Uo., 49. – Balássy Enikő gy., 2001–2002); Gyimes: Áldomás pataka, Bálványos pataka, Bükkhavas pataka, Ciherek pataka, Gyepece, Kosteleg, Sántatelek, Tarhavas száda* (Magyar Zoltán, 2003. 572–575.); Gyimes: Magyarcsügés (Takács György, 2004. 351.); Gyimes: Ciherek pataka (Magyar Zoltán, 2006d. 112.); Gyimesközéplek (Bódán Zsolt, 2008. 121.); Gyimes: Csinód (Magyar Zoltán, 2009a. 331.); Zetelaka (Uő, 2011a. I. 228.).

MO: Magyarfalu* (Halász Péter, 2005. 387.).

R 25.2. A román papra visszaszálló miseszolgálat. A román pap fizetségért fekete misét mond annak ellenére, hogy tudatában van annak, hogy a szolgálat ártatlan ember ellen irányul. A misét követően az egyházi átok visszaszáll a papra, aki hamarosan meghal/megzavarodik/az ő családját éri szerencsétlenség.

ER: Gógán (KJNTA 481-00. – Nagy Tünde gy., 1995); Detrethemtelep, Magyarberéte (Keszeg Vilmos, 1996. 348.; Uő, 1999. 241., 242.); Zsibó (Czégényi Dóra, 2001. 191.); Nagysármás* (MZA 76387. – Magyar Zoltán gy., 2010); Rettég (Magyar Zoltán, 2011a. II. 300–301.).

SZ: Székelyhodos – 2 (Balássy Enikő, 2001. 95.).

R 26. A miseszolgálat leállítása.

R 26.1. A leállított miseszolgálat. A misét megrendelő személy észlelve azt, hogy a papi szolgálat nem az általa kívánt személyt, hanem őt magát/valamely családtagját sújtja, sietve visszamegy a paphoz, és kéri/még nagyobb összeggel megfizeti a mise leállítását/visszafordítását.

ER: Magyarborzás (Keszeg Vilmos, 1996. 365–366.); Zsibó – 2 (Czégényi Dóra, 2001. 196.).

SZ: Küküllőkeménfalva (EA 22446/31. – Csergő Bálint gy., 1985); Csíkszentdomokos (Balázs Lajos, 1995b. 245.); Lövéte (Hiedelemszövegek Székelyföldről, 2015. 405. – Gagy József gy., 1995); Szentlélek (Balázi Dénes, 2011. 99.).

MO: Trunk (Peti Lehel, 2008. 90–91.).

R 26.2. A visszafordított miseszolgálat. A misét megrendelő ember érzékelve azt, hogy a papi szolgálat nem az általa kívánt személyt, hanem őt magát/valamely családtagját sújtja, visszasiet a paphoz, és kéri, hogy tegye semmissé azt. A pap közli, hogy a misét még visszafordíthatja ugyan, de nem tudja teljesen meg nem történtté tenni, és habár az illető a mise eredeti rendelkezésétől eltérően nem hal meg, az egészségében súlyos kárt szenved (nyomorékká válik/elborul az elméje).

SZ: Andrásfalva (Bosnyák Sándor, 1984. 115–116.); Gyimes: Sántatelek (Magyar Zoltán, 2003. 574–575.); Gyimes: Farkasok pataka (Uő, 2008b. 115–116.).

R 26.3. A leégett gyertyák. A misét megrendelő ember érzékelve azt, hogy a papi szolgálat nem az általa kívánt személyt, hanem az egyik saját családtagját sújtja (lévén, hogy ő a bűnös), sietve visszamegy a paphoz, és kéri, hogy tegye semmissé azt. A pap közli vele, hogy a misét nem lehetséges már visszafordítani, mert a meggyújtott gyertyák leégtek. A misét megrendelő személy dolgvégezetlenül tér haza, ahol szembesül az általa akaratlanul megmisézett családtag bekövetkező halálával.

ER: Kajántó (MZA 82973. – Pete-Komáromy Sára gy., 2003).

SZ: Gyimes: Bükkhavas pataka (MZA 456. – Magyar Zoltán gy., 1996); Gyimes – 3 (EA 29812/15., 18–20. – Tankó Gyula gy., 1999); Gyimes: Kostelek (MZA 370. – Magyar Zoltán gy., 2000); Gyimesközéplek (Tankó Gyula, 2001. 165.); Gyimes: Barackos pataka, Gyepece, Nagysarok pataka (Magyar Zoltán, 2003. 565., 570–571.).

R 27. A hatástalan miseszolgálat. A román pap megrendelésre végzett miséje hatástalannak bizonyul a megmisézett személy ártatlansága/a pap mágikus képességének elégtelen volta/egyéb okok miatt.

ER: Magyarpalatka (Keszeg Vilmos, 1996. 361.); Magyarkiskapus (MZA 25276. – Magyar Zoltán gy., 1998); Szucság (Magyar Zoltán, 2004a. 477.).

SZ: Gyimes: Ugra pataka (Bosnyák Sándor, 1982. 104.); Iszló (Czégényi Dóra szerk., 2014. 226. – Balássy Enikő gy., 1996); Székelyhodos – 2*, Jobbágytelke (EK TEZE 7198/Adattár, 56., 67. – Balássy Enikő gy., 1996–2003); Gyimes (EA 29812/21. – Tankó Gyula gy., 1999); Homoródalmás (Gagy József, 2001. 351.).

R 28. A visszautasított szolgálat. A román pap nem vállalja azt, hogy valakinek a kárára misét mondjon.

ER: Magyarpalatka (Keszeg Vilmos, 1996. 361–362.; Uő, 1999. 254.); Magyardécse (Uő, 1999. 251–253.); Zsibó (Czégényi Dóra, 2001. 197.); Mákófalva (Magyar Zoltán, 2004a. 476.).

SZ: Gyimes: Komját pataka (Bosnyák Sándor, 1992a. 21.); Gyergyókilyénfalva (Czégényi Dóra szerk., 2014. 292. – Gagyi József gy., 1994); Csíkszatóság (Pócs Éva szerk., 2012. 609. – Gagyi József gy., 1995); Gyimes: Sántatelek (Magyar Zoltán, 2003. 574–575.); Gyimes: Magyarcsüvés (Takács György, 2004. 349.).

R 28.1. Az alternatív javaslat. A román pap azt tanácsolja a haragosára fekete misét mondatni szándékozó férfinak, hogy ha megfizeti, elvállalja, de jobban jár, ha hazamegy, és egy karóval fejbe üti az illetőt, mert az eredmény ugyanaz lesz, és még a pénze is megmarad.

SZ: Gyimes: Kostekek (Magyar Zoltán, 2003. 565.).

R 28.2. Az óvatosságra intő román pap. A román pap közli a fekete misét mondatni szándékozó emberrel, hogy ha megfizeti, ő elvégzi ugyan a szolgálatot, de jobban teszi, ha az elhatározását még egyszer átgondolja, mert lehetséges, hogy éppen rá nézve fog balul kisülni a dolog. Az illető meggondolja magát és eláll a szándékától/hazamegy, ahol szembesül azzal, hogy a keresett értéket véletlenül ő hányta el/a tulajdon felesége vitte el, azaz őt magát/az asszonyt sújtotta volna az isteni ítélet.

SZ: Gyimes: Tarhavas száda (Magyar Zoltán, 2003. 572–573.); Gyimes: Csinód (Uő, 2009a. 333.).

MO: Puszta (Halász Péter, 2005. 387.).

R 30. A büntető román pap (vegyes hagyományok). A román pap kérésre, fizetség ellenében fekete misét tart a misét megrendelő ember által megjelölt személy (a hűtlen házastárs/a volt szerető/az illető haragosa/stb.) ellen.

ER: Magyaró (EA 26187/4–5. – Zsigmond József gy., 1994); Almásmálom, Magyardécse, Magyarpalatka, Mezőverese gyháza (Keszeg Vilmos, 1996. 359–360.; Uő, 1999. 250.); Tordatúr (Csögör Enikő, 1998. 143.); Jegenye, Kispetri, Magyargyerőmonostor, Nagykapus, Szilágyszentkirály (MZA 25270., 86614., 25275., 25279., 25283. – Magyar Zoltán gy., 1998–1999); Mezőseptér (Czégényi Dóra szerk., 2014. 252. – Benkő Mihály gy., 1999–2000); Zsibó – 5 (Czégényi Dóra, 2001. 196–197.); Marosnagylak (MZA 25302. – Magyar Zoltán gy., 2003); Farnas, Szucság (Magyar Zoltán, 2004a. 477.); Domokos (MZA 86590. – Magyar Zoltán gy., 2005); Désháza (MZA 96761. – Czégényi Dóra gy., 2007–2008).

SZ: Csíkszentdomokos (Balázs Lajos, 1994. 215.); Gyimes: Áldomás pataka, Hidegség pataka (MZA 360., 351. – Magyar Zoltán gy., 1996); Székelyvasság (Mészáros Ágnes, 1998. 404.); Gyimes (EA 29812/20. – Tankó Gyula gy., 1999); Felcsík (Dejanecz Anita, 2001. 353–355.); Gyimes: Bükkhavas pataka (Magyar Zoltán, 2003. 564.).

MO: Klézse* (Peti Lehel, 2007. 303.).

R 31–40. A román pap egyéb tevékenységei

R 31. A román pap mint mágikus specialista.

R 31.1. Az oldás és kötést végző román pap. A román pap miseszolgálat révén kérésre párokat tesz egybe/választ el egymástól.

ER: Magyaró (EA 26187/4–5. – Zsigmond József gy., 1994); Szentmáté (Keszeg Vilmos, 1996. 348.); Cegőtelke (Uő., 356–357.; Uő, 1999. 246–249.); Magyarpalatka (Uő, 1999. 253–254.); Ipp (Czégényi Dóra szerk., 2014. 23. – Soós Tímea gy., 1999); Zsibó – 4, Zsibó* (Czégényi Dóra, 2001. 172., 190–191.); Szucság (Magyar Zoltán, 2004a. 476.); Marosnagylak (Uő, 2008a. 412.); Sárosmagyarberkesz (Uő, 2011a. II. 378.); Rév (MZA 94487. – Magyar Zoltán gy., 2012).

SZ: Csíkszentdomokos (Balázs Lajos, 1994. 215.); Iszló (Czégényi Dóra szerk., 2014. 61. – Balássy Enikő gy., 1996); Gyimes (KJNTA 382-00/15. – Tankó Gyula gy., 1999); Székelyhodos – 2 (Czégényi Dóra szerk., 2014. 69., 60. – Balássy Enikő gy., 2002, 2003); Nyárasmagyarós (Uo., 61. – Vajda Szabolcs gy., 2005).

MO: Magyarfalu (Czégényi Dóra szerk., 2014. 60. – Bloss-Jáni Melinda gy., 2001).

R 31.1.1. A román pap házassága. A román pap kilenc keddi böjt megtartásával kerít magának feleséget.

SZ: Gyimes: Komját pataka (Bosnyák Sándor, 1992a. 21.).

R 31.1.2. A román pap szentelt bazsalikomja. Ha a leányok a román pap szentelt bazsalikomjából legalább egy szálat el tudnak csenni, és azt a párnájuk alá teszik, megálmodják a jövődöbelijüket.

ER: H. n./Erdőhát (Gaál István, 1928. 56.).

R 31.2. A jövődöelő román pap. A román pap a hozzá fordulóknak a jövőre vonatkozó kijelentéseket tesz.

ER: Ipp (Czégényi Dóra szerk., 2014. 84–88. – Soós Tímea gy., 2001); Magyarfodorháza (BBE MIK D-156. – Mátyus Zsuzsanna gy., 2002).

SZ: Gyimes: Rakotttyás (Salamon Anikó, 1987. 178. – 1972).

MO: Kelgyest (Czégényi Dóra szerk., 2014. 311. – Haszmann Orsolya gy., 2001).

→MZ V. R 4.5–7. →MZ V. R 6.12.

R 31.3. A halottlátó kalugerek. Az ortodox kolostor szerzetesei mágikus módon közvetítenek az élők és a holtak világa között.

ER: Héjjasfalva (Magyar Zoltán, 2011a. I. 325.).

R 32. A trükkös román pap.

R 32.1. Az ortodox búcsúcedulák. A román papok a falvakban kóborolva szentelményeket/amuletteket árulnak jó pénzért a hiszékeny embereknek.

ER: Belényes* (Györffy István, 1986. 206–207. – helytartótanácsi leirat, 1787).

R 32.2. A trükkal fellendített búcsújárás. A román pap (az árdányi román pap) álruhát öltve járja az országot, és terjeszti a hírt arról, hogy a falujában olyan nagy tudású, természetfeletti képességekkel megáldott lelkész szolgál, akinek a miseszolgálata minden más környékbeli pap miséjénél hathatósabb. A reklám beválik, és hamarosan tömegesen kezdik látogatni miseszolgáltatás végett az árdányi papot, aki a hozzá érkezőknek kiköti, hogy a faluba vezető út utolsó tíz kilométerét (a Nagysajó és Árdány közötti szakaszt) gyalog kötelesek megtenni.

ER: Nagysajó (Magyar Zoltán, 2011a. II. 251.).

R 32.3. A román pap fonográfja. A román pap egy fonográfot beszerezve tesz szert hatalmas jövedelemre, ugyanis elhitei a környékbeli parasztokkal, hogy abból mennyei hang szól, az égieket lehet hallani.

ER: Marosszentgyörgy (Szeged és Vidéke, 1905. április 10.; Ethnographia, 1905. 317.).

R 32.4. A pappal összejátszó fogadósné. A román pap összeszövetkezik a fogadósnével, aki kihallgatva a hozzá igyekvők beszélgetését, értesíti arról a papot, hogy az emberek milyen panasszal fogják őt másnap felkeresni.

SZ: Gyimes (Tankó Gyula, 2001. 156–157.).

R 35. A román pap prédikációja. Egy vidékszerte nevezetes román pap (a súlyomtelki román pap) azt prédikálja, hogy az arany az ördög szeme.

ER: Szucság (Magyar Zoltán, 2004a. 465.).

R 41–50. A román pap ördögi mestersége

R 41. A teológián tanult fekete mágia. A román papoknak a teológián tanítják a fekete mágiát, ám nem minden évfolyam részesül ilyen képzésben.

ER: Ipp (Czégényi Dóra szerk., 2014. 21. – Soós Tímea gy., 2002).

→MZ V. R 91.

R 42. A kicsapott kalugerek. A teológiáról kicsapott papok/a kolostorból elküldött kalugerek adják fejüket a fekete mágiára, és végzik fizetség ellenében a paraliturgikus szolgáltatásokat.

SZ: Székelyhodos (Balássy Enikő, 2001. 99.).

→Hiedelemmondák.

R 43. Az ördögi román pap. A román pap megítélése az őt ismerő/őt felkereső emberek szemében egyértelműen negatív: ördögi/boszorkányos dolgokkal foglalkozik, fizetségért minden sötét dolgot elvállal/a lelke már az ördögé/stb.

AF: Iriny (MZA 107222. – Magyar Zoltán gy., 2016).

ER: Szentmáté (Keszeg Vilmos, 1999. 241.); Nagymedvés (Magyar Zoltán, 2008a. 417.); Magyarcsaholy (Uő, 2011a. II. 464.); Rév (MZA 94491. – Magyar Zoltán gy., 2012).

SZ: Gyimesközéplek (Tankó Gyula, 2001. 165.).

R 43.1. A hóhér pap. A román pap fizetség ellenében bárkire hajlandó végezni halálos végkimenetelű fekete misét, ami az Isten szemében megbocsáthatatlan bűn.

ER: Körösjánosfalva (Magyar Zoltán, 2013a. 104.).

SZ: Gyimes: Bükkhavas pataka (Magyar Zoltán, 2003. 564.).

R 44. A százezesekkel teletömött fiók. A román pap kizárólag pénzért végzi az egyházi szolgálatot. Annyi pénzt keres vele, hogy a legnagyobb címletű bankjegyekkel (százezesekkel) van zsúfolásig tele a szobájában a szekrény fiókja.

ER: Rév (MZA 56997. – Magyar Zoltán gy., 2012).

SZ: Gyimes: Görbe pataka (Magyar Zoltán, 2003. 556.).

R 45. A román pap békája. A román papot miseszolgálat céljából felkereső személy egy varangyos békát talál a zsebében, amikor hazaérkezik. / Egy rontással foglalkozó asszony kígyót, békát visz a román papnak.

ER: Magyarvista (Magyar Zoltán, 2004a. 478.); Aranyosrákos (Fodor Attila, 2009. 730–731.).

R 46. A román pap ördögei. Egy ember, akiknek ellopták az ökreit, a román paphoz fordul segítségért. A pap közli vele, hogy menjen csak haza nyugodtan, mert másnapra meglesznek az állatok. Az ember kíváncsi lévén a pap tudományára, elbújik a parókia kertjében, és várja, hogy vajon mi fog történni. Amikor az óra elüti az éjfél, a pap kimegy a ház elé, és hívja az ördögöket, akik meg is jelennek neki, mire parancsba adja, hogy kerítsék elő az ökröket. Az ördögök azt kérdezik, hogy mit kapnak majd cserébe, mire a pap az ember lelkét ígéri nekik. A férfi hallva e szavakat, ijedten kiugrik búvóhelyéről, és azt kiáltja oda nekik, hogy ilyen áron nincs szüksége az állataira.

SZ: Gyimes (Tankó Gyula, 2001. 153.); Székelyhodos (Czégényi Dóra szerk., 2014. 44. – Balássy Enikő gy., 2003).

R 47. A román pap mint ellenséges garabonciás. Egy román pap/a község papja viszi sárkány hátán a falu határa fölé a jégverést és a vihart. A község mágikus tudású jégghordozója a botját a földbe szúrva és egy nagy könyvből olvasva eltéríti a jeget, amely az utolsó szemig egy nagy gödörbe hull. Amikor az emberek mennek megnézni a lehullott rengeteg jeget, ott találják a papot a hátsófelével egy karóba fúródva/ott találják a jég tetején a halott papot és döglött sárkányát.

MO: Klézse (Pócs Éva szerk., 2012. 400. – Diószegi Vilmos gy., 1953); Diószén (Seres András, 1994. 324.).

→Hiedelemmondák.

R 50. Az ördögi román pap halála. A román pap a miseszolgálat révén annyira rontást csinál, hogy végül őt is az ördögök ütik agyon.

ER: Kárásztelek (Magyar Zoltán, 2007a. 445.).

R 51–80. Nevezetes román papok

R 51. Az ágasi román pap.

SZ: Gyimes – 5 (Tankó Gyula, 2001. 155–156., 163., 169.); Gyimes (Margittai Gábor, é. n. 47.); Gyimes: Kostelek – 2 (Takács György, 2004. 232., 313–314.).

R 52. Az árdányi román pap. Egy Tomoiag nevezetű ortodox lelkész.

ER: Nagysajó – 4 (Magyar Zoltán, 2011a. II. 251.).

R 53. A boncnyíresi román pap.

ER: Szentmáté (Keszeg Vilmos, 1996. 350.; Uő, 1999. 242–243.); Bábony, Jákótelke (MZA 25277., 7849. – Magyar Zoltán gy., 1999); Zsibó – 2 (Czégényi Dóra, 2001. 170–171., 171–172.); Szucság – 2 (Magyar Zoltán, 2004a. 466–467., 477.); Kérő – 2, Ördögösfüzes – 2 (MZA 82967., 82968., 76381., 76382. – Magyar Zoltán gy., 2010); Buza (Czégényi Dóra szerk., 2014. 39. – Keszeg Vilmos gy., 2011); Ördögösfüzes – 4, Szépkényerűszentmárton (Magyar Zoltán, 2011a. II. 102–103.; Uő, 2012a. 538–540.); Vice (Uő, 2011a. II. 165.; Uő, 2012a. 537. – Orbán Dániel gy.); Árpástó, Göc, Ördögösfüzes – 2, Szék (Uő, 2012a. 536., 539–540.).

R 54. A brátkai román pap.

ER: Kispetri (Magyar Zoltán, 2004a. 466.).

R 55. A bükklokai kaluger.

SZ: Gyimes: Áldomás pataka (MZA 360. – Magyar Zoltán gy., 1996); Gyimes – 4 (Tankó Gyula, 2001. 156–157., 161., 165–166.); Gyimes: Ciherek pataka (Magyar Zoltán, 2003. 577.); Gyimes: Csinód (Uo., 563.; Uő, 2009a. 332–333.); Gyimes: Kostelek (Takács György, 2004. 426.); Gyimes: Farkasok pataka (Magyar Zoltán, 2008b. 114.).

R 56. A cigányi román pap.

ER: Nagymon (Magyar Zoltán, 2007a. 440.).

R 57. A dombrói román pap.

ER: Felvinc, Magyarbagó (Magyar Zoltán, 2008a. 414., 418–419.).

R 58. Az érhatvani román pap.

AF: Iriny (MZA 107222. – Magyar Zoltán gy., 2016).

ER: Magyarcsaholy (Czégényi Dóra szerk., 2014.123–128. – Sebestyén Emese gy., 2001); Kárásztelek – 4 (MZA 98002., 98004–98006. – Magyar Zoltán gy., 2013).

R 59. A füzesmikolai kalugerek.

ER: Zsibó (Czégényi Dóra, 2001. 170–171.); Ördögösfüzes (MZA 96070. – Magyar Zoltán gy., 2012).

R 60. A gyimesbükki román pap. Gergely Viktor, a gyimesbükki görög katolikus plébános.

SZ: Csikcsatószeg (Pócs Éva szerk., 2012. 609. – Gagy József gy., 1995); Gyimes – 5 (Tankó Gyula, 2001. 161., 165–166., 169–170.); Gyimes: Bükkhavas pataka (Magyar Zoltán, 2003. 576.); Gyimes: Magyarcsüges (Takács György, 2004. 351–352.).

R 61. A havasrogozi (rogozseli) román pap.

ER: Kalotaszentkirály – 2 (MZA 25261., 25265. – Magyar Zoltán gy., 1999).

R 62. A kételi román pap.

ER: Magyarborzás (Magyar Zoltán, 2011a. II. 166.; Uő, 2012a. 531. – Orbán Dániel gy.).

R 63. A kócsi (kentelki) román pap. Az eredetileg Kentelkén, majd a haláig Kócson szolgáló román pap.

ER: Magyarberéte, Magyarborzás, Szentmáté – 2, Tóhát (Keszeg Vilmos, 1996. 348., 350–352., 365., 368.; Uő, 1999. 241–244., 262–263.); Cegőtelke, Magyardécse, Szentmáté (Uő, 1999. 241., 250–253.); Árpástó (MZA 76323. – Orbán Dániel gy., 2003); Magyarnemegye (MZA 104647. – Magyar Zoltán gy., 2008); Sajószentandrás, Sajóudvarhely – 2, Felőr – 3 (Magyar Zoltán, 2011a. II. 252., 299–300.); Árpástó – 3 (Uő, 2012a. 532. – Orbán Dániel gy.).

R 64. A középfüldi (románlétai) román pap. A sokáig Középföldön szolgáló, később Románlétára került román pap.

ER: Farnas, Magyarléta, Zsobok – 2 (MZA 25264., 25262., 25268., 25281. – Magyar Zoltán gy., 1999); Magyarvalkó (Magyar Zoltán, 2004a. 469–470.).

R 65. A kucsói román pap. A kucsói román pap/kaluger.

ER: Szilágyszentkirály (MZA 25283. – Magyar Zoltán gy., 1999); Vérvölgy – 2 (Magyar Zoltán, 2007a. 439., 441.); Vérvölgy – 2 (Czégényi Dóra szerk., 2014. 220–221., 242. – Czégényi Dóra gy., 2007, 2008).

R 66. A magyarmacskási román pap.

ER: Kolozs* (Nagy Olga, 1990. 128–129.); Jegenye (Magyar Zoltán, 2004a. 468.); Csomafája, Kajántó, Kolozsgyula – 2, Magyarfodorháza – 2 (MZA 82964., 82956., 82971.,

71124., 71130. – Magyar Zoltán gy., 2006–2007); Körösfő (Czégényi Dóra szerk., 2014. 122–123. – Mihály Katalin Orsolya gy.).

R 67. A mezőgyéresi román pap. A sokáig Mezőgyéresen szolgáló, később Kolozspatára került román pap.

ER: Magyarpalatka (Keszeg Vilmos, 1996. 361–362.); Mezőkeszű (MZA 76327. – Magyar Zoltán gy., 2010); Magyarország – 2, Mezőkeszű, Mocs (Magyar Zoltán, 2012a. 525–526., 534–536.).

R 69. Az ördögkeresztúri román pap.

ER: Kolozs* (Nagy Olga, 1990. 128.); Bogártelke, Kispetri, Magyarvista (MZA 25263., 86614., 25272. – Magyar Zoltán gy., 1998–1999); Magyarfodorháza (BBE MIK D-156. – Mátyus Zsuzsanna gy., 2002); Középlak, Bogártelke (Magyar Zoltán, 2004a. 465., 474.); Gyeróvásárhely (KJNTA 1460-04/10–11. – Péter Kinga gy., 2004); Csomafája, Kajántó – 2, Ördögkeresztúr – 3 (MZA 82958., 82960., 82969., 71125., 8295., 82962. – Magyar Zoltán gy., 2006–2007); Válaszút (MZA 97450. – Magyar Zoltán gy., 2013).

R 70. A priszlopi kaluger.

ER: Óraljaboldogfalva – 2 (Magyar Zoltán, 2009d. 130.).

R 71. A révi román pap.

ER: Rév – 2 (MZA 91079., 96741. – Magyar Zoltán gy., 2011, 2012).

R 72. A rohi kalugerek. A rohi kolostor főnöke/a rohi kolostorban élő szerzetesek.

ER: Zsibó – 2 (Czégényi Dóra, 2001. 169., 169–170.); Domokos – 5 (Magyar Zoltán, 2011a. II. 334–336.).

R 73. A szilágyrónai román pap.

ER: Ipp (Czégényi Dóra szerk., 2014. 291–292. – Soós Tímea gy., 1999); Zsibó – 10 (Czégényi Dóra, 2001. 189–191., 194–197.); Zsibó (Czégényi Dóra, 2004. 387.); Zsibó* (MZA 96754. – Czégényi Dóra gy., 2001–2009).

R 74. A rózsapallagi román pap.

ER: Kőszegremete, Vámfalu (Magyar Zoltán, 2011a. II. 427.).

R 75. A sólyomtelki román pap.

ER: Bogártelke, Egeres, Sztána, Türe (MZA 25260., 25267., 25259., 25258. – Magyar Zoltán gy., 1998–1999); Inaktelke, Nádasdaróc, Szucság – 3 (Magyar Zoltán, 2004a. 395., 465., 468–472.); Méra – 2 (KJNTA 2597-13/14., 29. – Benedek Renáta gy., 2013).

R 76. A tarkói kalugerek.

SZ: Gyimesbükk – 2 (Albert Ernő, 1995. 26., 27–28. – 1978); Gyimes: Ugra pataka (Bosnyák Sándor, 1982. 104.); Csíkelne, Csíkrákos, Kászonfeltíz (MZA 98467., 98513.,

98519.; Hiedelemszövegek Székelyföldről, 2015. 392–395.; 430–431. – Gagy József gy., 1993–1997); Gyergyószentmiklós – 3 (EA 27257/51–53. – Gergely Katalin és Gergely Ildikó gy., 1995); Gyimes: Ugra pataka, Csinód – 2 (MZA 362., 86596., 104652. – Magyar Zoltán gy., 1996, 1998); Gyimesközéplak, Gyimes – 7 (Tankó Gyula, 2001. 148., 161., 163–168.); Madéfalva (Czégényi Dóra szerk., 2014. 93. – Szentes Szidónia gy., 2001); Gyimes: Bálványos pataka, Bükkhavas pataka, Háromkút, Kosteleg, Magyarcsügés, Sántateleg, Ugra pataka (Magyar Zoltán, 2003. 554–555., 559., 565., 569–570., 573.); Gyimes: Kosteleg (Takács György, 2004. 578.); Gyimes: Bálványos pataka (MZA 107997. – Takács György gy., 2004); Gyimes: Farkasok pataka (Magyar Zoltán, 2008b. 115–116.); Gyimes: Csinód (Uő, 2009a. 332–333.); Gyimesfelsőlok (Salló Szilárd, 2012. 246.).

R 77. A tordai román pap. Egy Torda városában élő vak pap.

ER: Magyarbagó, Torockószentgyörgy (MZA 25304., 25306. – Magyar Zoltán gy., 2003, 2004); Magyarlapád, Torockószentgyörgy (Magyar Zoltán, 2008a. 413.).

R 78. A tusoni román pap.

ER: Nagysármás, Tuson, Uzdiszentpéter – 2 (Magyar Zoltán, 2012a. 532–534.).

R 80. Egyéb nevezetes román papok. A bedecsi/magyaregregyi/küküllőalmási/mezőberendi/mojádi/nagykalotai/alsókőhéri/stb. román papok/a felsőszombatfalvi/maroshévízi/aknavásári kalugerek/stb.

ER: Kalotadámos, Kalotaszentkirály (MZA 25255–25257., 25265. – Magyar Zoltán gy., 1999); Ipp (Czégényi Dóra szerk., 2014. 84–88. – Soós Tímea gy., 1999); Ipp (Soós Tímea, 2002. 126.); Gyerővásárhely (Czégényi Dóra szerk., 2014. 173. – Péter Kinga gy., 2005); Kárásztelek (Magyar Zoltán, 2007a. 445.); Küküllőalmás (MZA 69529. – Orbán Dániel gy., 2007); Magyaró (Pócs Éva szerk., 2012. 530. – Zsigmond József gy.).

SZ: Csíkszentdomokos (Balázs Lajos, 1994. 215.); Méréfalva (MZA 98486. – Gagy József gy., 1996); Gyimes (Tankó Gyula, 2001. 161.); Méréfalva (Czégényi Dóra szerk., 2014. 269. – Gagy József gy., 1996); Székelyhodos (Uo., 59. – Balássy Enikő gy., 2002).

R 81–90. Pravoszláv pap

R 81. A sebezhetetlen pópa. A bukóci pravoszláv papot a közhiedelem szerint nem fogja a fegyver.

FF: Ungvár/Ung vármegye (Thaly Kálmán, 1889. 99. – Szent-Iványi János palotás-ezredes levele II. Rákóczi Ferenchez, 1708).

R 83. A pravoszláv pap látnoki képessége. A pravoszláv pap kérésre miseszolgálatot végez, majd megmondja a tőle tudakozódó asszonynak, hogy ne várja haza a férjét, mert az elesett a fronton/megmondja, hogy a rontó személy mikor és hol fog meghalni.

ER: Visk – 2 (MZA 91138., 91137. – Magyar Zoltán gy., 2010).

R 85. A segítő pravoszláv pap. A pravoszláv pap a hozzá forduló beteg tanárról megállapítja, hogy az rontásban szenved, majd tanácsot ad neki, hogy miként kerülhet ki belőle.

ER: Visk (MZA 91137. – Magyar Zoltán gy., 2010).

R 86. A büntető pravoszláv pap. A pravoszláv pap a mások megrontásával foglalkozó asszonyra átokimát mond/miseszolgalatot végez, és az asszony húsvét vasárnapján a keresztúton összeesik, és meghal.

ER: Visk (MZA 91137. – Magyar Zoltán gy., 2010).

R 90. Nevezetes pravoszláv papok.

R 90.1. A bukóci pravoszláv pap.

FF: Ungvár (Thaly Kálmán, 1889. 99. – 1708).

R 90.2. Csernojevics Arzén pátriárka.

DT: Szentendre (Soós Sándor, 2011. 134.).

R 91–110. Ördögös magyar pap

R 91. Az ördögös pap tudományszerzése (A pap, akinek nem volt árnyéka). Az ördögös pap teológusként (Verona városában) hét esztendeig tanul az akadémián több honi társával együtt. A professzor azt tanítja nekik, amit egy falból kinyúló csonka kéz ír le az asztalon lévő könyvbe. Nyolc év iskola után a diákok leteszik a vizsgát, és búcsúestet tartanak. A professzor közli velük, hogy egyikőjüknek ott kell maradnia, az az ördögöké lesz: aki távozóban utolsóként zárja be az ajtót, azt fogják elragadni. Az ördögös pap magára vállalja az utolsó távozó szerepét, és amikor már ő maga is lép ki az ajtón, és meg akarják ragadni az ördögök, az árnyékára mutat: „Ott van még egy!” Az ördögök elengedve őt az árnyéka után kapnak, mire ő kilép a szobából, és így megmenekül, de az árnyéka örökre az ördögök martalékává válik/a sarkára csapódó ajtó miatt az egyik lábára örökre sánta marad. / Az ördögös pap „külszországban” végzi el a teológiát.

SZ: Homoródkeményfalva (Dömötör Sándor, 1929. 194.); Siklód (Hegyi József, 1937. 474.); Deményháza (MNA R/71. IV. 95. – Pusztai Jánosné gy., 1969); Etéd* (Gagy József, 1992. 61.).

R 92. A csodás hazautazás.

R 92.1. Hazatérés Veronából. A veronai akadémián tanuló diákokat hazabocsátja a professzoruk. Négy székely diák még ott marad szétnézni a városban. Ahogy nézelődnek, egy ősz úriember szólítja meg őket, és meghívja a diákokat magához ebédre. A professzor értesülve a találkozásról, óvja őket, de közli,

hogy most már nincs mit tenni, mert az ősz úr akarata ellenére a várost úgysem hagyhatják el. És valóban, a diákok bármerre is mennek, mindig csak az ősz úr lakásához tévednek. Amikor bemennek, a kapu magától kinyílik, majd az ötödik szobában találnak öt széket és egy üres asztalt. Amint leülnek, anélkül, hogy az ajtó kinyílt volna, mellettük terem a házigazda, és kezét fog mindegyikükkel. Egyszer csak azt veszik észre, hogy az asztal meg van terítve. Megebédelnek, és az ősz úr arra kéri őket, hogy ha már úgyis hazafelé tartanak, vigyenek el Kolozsvárra egy levelet egy ottani pap ismerősének. A diákok koradélután indulnak el, és pihenés nélkül mennek, mindössze azon csodálkoznak, hogy sehol sem látnak községet. Éjjel 11 órakor egy nagy szőlőhegyen találják magukat, és körülnézve meglátják a város fényeit, mely városban Kolozsvárra ismernek. A hegyen egy pásztorkunyhót látnak meg, és a kerülő is bizonyítja, hogy valóban hazaérkeztek. Bemenne a városba a diákok megkeresik a papot, és átadják neki a levelet, aki miután felbontja azt, nagyon megijed, hogy vajon milyen ördögös dolog röpítette őket hozzá fél nap alatt. S noha a diákok semmi fáradtságot nem éreznek, amikor lefeksznek, fájni kezd minden porcikájuk, és súlyos betegségbe esnek. Két diák bele is pusztul a nagy utazásba, mindössze az ördögös pap és egyik társa marad életben.

SZ: Homoródkeményfalva (Dömötör Sándor, 1929. 194–195.).

R 92.2. Hazatérés Rómából. A bűnbánó zarándoklaton két évig Rómában tartózkodó székely férfinak egy „bűvös mesterséget tudó barát” elárulja, hogy a felesége másnap újra férjhez fog menni, és azt az ajánlatot teszi neki, hogy ha megígéri, hogy felépít a faluja határában három kápolnát, hazaerőpíti Rómából. A férfi rááll az alkura, és reggelre faluja határában találja magát (és megjelenve a násznép között, megakadályozza a házasságot).

SZ: Homoródkarácsonyfalva (Orbán Balázs, 1868. I. 184.).

R 93. Az ördögös pap varázskönyve. Az ördögös papnak olyan bűvös könyve van, amelyből mindenféle varázslatot képes kiolvasni. A püspök értesülve a mágikus könyvről, azt elkobozza a paptól, és nagy vasakkal összeforrasztva a múzeumba viteti.

SZ: Homoródkeményfalva – 2 (Dömötör Sándor, 1929. 195., 195–196.); Székelyhodos – 2 (Czégényi Dóra szerk., 2014. 319., 319–320. – Balássy Enikő gy., 1995).

R 95. Szemfényvesztő varázslatok.

R 95.1. A látszatlakodalom. Az ördögös pap egy látszat-palotában lakodalmat rendez, ahol mindenki nagyon jól érzi magát. Kakaskukorékoláskor a varázslat megszűnik, és kiderül, hogy a báróányok öreg cigányokkal enyelegtek/stb.

AF: Szamosszeg (Erdész Sándor, 1968. III. 455–459.; Uő, 1993. 87.).

R 95.2. A látszatmulatság. Az ördögös pap zenés mulatságot rendez a vendégeinek, akiknek azt mondja, hogy csak virradat után bocsátja őket haza. Amikor a vendégek mégis idejekorán haza kívánnak menni, azon veszik észre magukat, hogy nem a házban, hanem egy fa tetején ülnek a terített asztal mellett. Amint megvirrad, a parókiáról is rendben elmehetnek.

AF: Sárrétudvari (P. Madar Ilona, 1967. 183.).

R 95.3. A látszatlakoma. Az ördögös pap viselt dolgairól értesülve a püspök egyházi vizsgálatra érkezik a kíséretével. Az ebédnél a püspök említést tesz a papnak a róla terjengő hírekről, és azt mondja neki, hogy bizonyítsa be, hogy valóban ért a varázslatokhoz. Az ördögös pap azt válaszolja, hogy ha kívánják, megmutathatja a tudományát, és közli velük, hogy mindenkinek a tányérjából szőlőtöke fog kinőni, amely percek alatt termést hoz majd, amit csemege gyanánt megehetnek, majd elővesz egy könyvet, és olvasni kezd belőle. A következő pillanatban a vendégek ámulatlan látják, hogy a tányérokon egy szőlőtöke kezd gyökeresedni, amely néhány perc alatt félméteresre nő, levelet hajt, és a szőlő megérik a tőkén. Ekkor a pap kiadja a parancsot, hogy mindenki vegye a jobb kezébe a kést, a baljával pedig fogja meg a tőkét, de csak akkor vágják le a szőlőt, amikor ő azt mondja. Az ördögös pap azonban nem adja ki az utasítást, és a vendégek csak akkor veszik észre, hogy szőlő gyanánt a bal kezükkel a tulajdon orrukot fogják. A megbotránkozó püspök elkobozza a paptól a varázskönyvet. / A vendégségbe hívott diákok asztalára maguktól teremnek oda az evőeszközök és a feltálatl ételek.

SZ: Homoródkeményfalva – 2 (Dömötör Sándor, 1929. 195., 195–196.).

R 95.4. A látszatdisznók. Az ördögös papnak pénzre van szüksége, ezért a szolgáját maga mellé véve elmegy a vásárba. A városhoz közeledve egy szalmakazalból kihúzza öt marék szalmát, összesodorja, majd a földön pálcával hajtani kezdi azokat. Az öt szalmacsutka azon nyomban öt kövér disznóvá változik, melyeket behajt a piacra, és ott jó pénzért eladja őket. Az adásvétel során a pap figyelmezteti a mészárosokat, hogy a disznókat olyan helyen hajtsák, hogy vízbe ne lépjenek, mert akkor nem vállal értük felelősséget. Amikor a mészárosok hajtani kezdik a sertéseket, az állatok beszaladnak a patakba, mire nyomban szalmacsutakká változnak vissza. A becsapott vevők fejszét ragadva szaladnak a pap után, hogy agyonverjék őt a csalás miatt. Közeledő üldözőit látva a pap leül egy kőre és megnyugtatta őket, hogy készséggel visszaadja a pénzt. Magához hívja egyiküket, hogy húzza le a csizmáját, mert abban van az összeg. Amikor a mészáros húzni kezdi a csizmát, vele együtt a pap lábát is kihúzza, és a vér az emberekre fröccsen. A látványtól megriadva az emberek visszafutnak a városba, és többet nem merik követelni az ördögös paptól a pénzt, akinek persze semmi baja sem esik.

SZ: Homoródkeményfalva (Dömötör Sándor, 1929. 196.).

DT: Kákics (Kiss Géza, 1937. 141.).

R 95.5. A látszatkígyók. Az ördögös pap annyi kígyót varázsol a diákok elretentésére, hogy a hullók szinte hemzsegnék a mezőn – majd egy pillanat alatt nyomtalanul eltűnnek.

DT: Kákics (Kiss Géza, 1937. 141.).

R 95.6. A látszatárvíz. Az ördögös református pap a templomba igyekvő katolikus hívekre látszatárvizet enged, amely olyan hitelesnek tűnik, hogy a lányok és asszonyok a szoknyáikat felkapva menekülnek, hogy ne legyenek vizesek.

FF: Dédes (EA 7526/9.. – Lajos Árpád gy., 1965).

R 96. A befagyott kút. A hívei arra kérik az ördögös papot, hogy csináljon valami komédiát. A pap a bűvös könyvét elővéve olvasni kezd belőle, és a könyv olvasásával fenékgig befagyasztja a szomszédban lévő mély kútat. A falubeli legények nagy köveket dobálnak a kútba, ám a jeget nem tudják betörni, miáltal megbizonyosodnak arról, hogy a kút valóban fenékgig be van fagyva. A gazda arra kéri a papot, hogy tegyen valamit, mert különben nem lesz vize. A pap vállalkozik arra is, hogy a jeget felolvasztja. Újra olvasni kezd a könyvéből, mire a víz kiárad a kútból, és előnti a kerteket. Az emberek szaladnak a paphoz, és könyörögnek neki, hogy több kárt már nem tegyen, és többé nem kérnek tőle hasonlókat. / Az ördögös pap jeget képes előidézni.

SZ: Homoródkeményfalva (Dömötör Sándor, 1929. 195.); Deményháza (MNA R/71. IV. 95. – Pusztai Jánosné gy., 1969).

R 97. A jéggel elveretett búza. Az ördögös pap/barát búzaéréskor elvereti jéggel a haragosai/a vele riválizáló pap gabonatóbláját úgy, hogy a szomszédos földek teljes épségben maradnak.

SZ: Homoródkeményfalva (Dömötör Sándor, 1929. 195.); Siklód (Hegyi József, 1937. 474.); Deményháza (MNA R/71. IV. 95. – Pusztai Jánosné gy., 1969); Székelyhodos – 2 (Czégényi Dóra szerk., 2014. 319., 324. – Balássy Enikő gy., 1995, 2003).

R 98. A megidézett halott. Az ördögös pap a nála dolgozó embereket megkérdezi arról, hogy akarják-e látni halott öregapjukat. Az egyikük vállalkozik rá, mire a tiszteletes behívja őt a parókiára, és beküldi az egyik szobába. Amikor a férfi belép, az asztal mellett egy fehér gubás, kucsmás, pipás öregembert pillant meg, és a pap közli vele, hogy ő volt valaha az öregapja. / Egy szerzetes a temetőn keresztülhaladva elővesz egy könyvet, fennhangon olvasni kezdi, mire felnyílik az egyik sír, és kiemelkedik belőle tulajdon halott apja.

AF: Sárrétudvari (P. Madar Ilona, 1967. 182–183.).

DT: Székelyhodos (Czégényi Dóra szerk., 2014. 319. – Balássy Enikő gy., 1995).

R 99. Az ördögös pap ördögszolgái.

R 99.1. Az ördögös kakas. Az ördögös pap egy nagy kakással húztatja azt a hatalmas gerendát, amit a férfiak meg sem tudnak mozdítani.

FF: Dédes (EA 7526/9–10. – Lajos Árpád gy., 1965).

R 99.2. A meztelen „ördögszolgák”. Az ördögös pap önkényesen kivágatja a maga számára az erdő legszebb fáit. A falu elöljárói egy ideig túrik a pap garázdálkodását a közvagyyonban, de aztán figyelmeztetik, hogy ha nem szünteti be a favágást, elkobozzák az ökreit. A pap tanító is lévén, kirándulni hívja a falubeli gyerekeket, és megtanítja őket arra, hogy ha majd az ördögneveket kiáltja, meztelenre vetkőzve, sivalkodva szaladjanak elő. Amikor az elöljárók kikerkeznek az erdőbe, hogy a pap ökreit behajtsák a községháza udvarára, a pap elkiáltja magát, mire a feketére mázolt gyerekek előrohannak. Az emberek kicsi ördögöknek véelve a sivalkodó gyerekhadat, rémülten elszaladnak abban a hitben, hogy a pap valóban az ördöggel cimborál.

SZ: Homoródkeményfalva (Dömötör Sándor, 1929. 196–197.).

R 100. A megkötött emberek.

R 100.1. A megkötött tolvaj. Az ördögös pap a templomi szószékről látja, hogy egy ember éppen lopja a szilváját, és közli a templomozó néppel, hogy a tolvaj mindaddig nem mozdulhat el onnan, amíg ő el nem engedi. A pap az istentisztelet után kimegy a szilvákertbe az emberekkel, és valóban ott találják az egyik fán a szilvatolvajt, aki, amíg a pap fel nem oldozza a megkötés alól, meg sem tud mozdulni. / Amikor az ördögös pap látja, hogy a méheket a köpűkkel együtt két ember el akarja lopni, varázslattal úgy megköti őket, hogy azok reggelig nem tudnak onnan elmozdulni.

SZ: Etéd – 3 (EA 24231/125–127.; MZA 98463–98465.; Hiedelemszövegek Székelyföldről, 2015. 387–388. – Gagy József gy., 1978); Etéd (Gagy József, 1992. 61.).

FF: Dédes (EA 7526/8. – Lajos Árpád gy., 1965).

R 100.2. A megkötött legények. Az ördögös pap a részeg legények köré kerítést/árkot varázsol, hogy azok nem képesek továbbmenni. / Az ördögös pap a keresztút közepébe fejszét vág, és ott mindaddig senki sem tud elmenni, amíg a fejszét a földből ki nem húzza.

AF: Békés – 2 (Pusztainé Madar Ilona, 1983. 829.).

R 100.3. A megkötött császári hintó. Az ördögös pap megkérdezi a híveit, hogy akarják-e látni a császárt, aki vidéki körútján éppen a falu felé közeledik, majd amikor a hintó a falu hídjához ér, úgy megköti a lovakat, hogy azok fél órán keresztül nem tudnak megmozdulni sem. Amikor a császár (Ferenc József) türelmetlenségében kitekint a hintó ablakán, valóban mindenki jól megismerheti őt, és immár elmondhatja, hogy látta a császárt.

FF: Dédes (EA 7526/10–11. – Lajos Árpád gy., 1965).

R 102. Az ördögös pap látnoki képessége. Az ördögös pap tudja, hogy hol van elrejtett kincs a falu határában, és azon a helyen a szolgájával együtt sokat ásnak.

SZ: Etéd (Gagy József, 1992. 61.).

R 103. Az ördögös pap jóvendölései. Az ördögös pap megjósolja a 20. század technikai vívmányait: az autót (vasszekerek), repülőgépeket (vasmadarak).

SZ: Etéd (Gagy József, 1992. 61.).

→MZ IV. N 112.4.

R 104. A visszahulló átok. A pap református létére fizetség ellenében fekete misét végez, de az átok visszahull rá, és családtagjai közül többen is szerencsétlen véget érnek.

ER: Nagysármás (MZA 76387. – Magyar Zoltán gy., 2010).

R 105. A rontani képes ördögös pap. Az ördögös pap képes megrontani mások állatait/magához vonni mágikus módon a mások tejét.

SZ: Deményháza (MNA R/71. IV. 95. – Pusztai Jánosné gy., 1969).

R 106. Az ördögös pap temetése. Az ördögös pap temetésekor a határbeli pásztorok egy gyönyörű, fekete, négylovas hintót pillantanak meg, amely egy fekete felhőből bukkan elő/amely a víz tetején suhan. A hintó kocsisa azt kérdezi az emberektől, hogy hány száz meddig ér, mire a pásztorok azt válaszolják, hogy kétszáz kengyelig (mert kétszáz marhát őriztek és a víz a kengyelig ért). A pásztorok visszakérdeznek, hogy hová mennek az urak, mire azt felelik, hogy tiszteletes temetésére/a tiszteletes holttestét akarják elvinni. Az emberek innen tudják meg, hogy azért volt olyan könnyű a papjuk koporsója, mert a tiszteletes testét már a gangról elvitték az ördögök.

AF: Sárrétudvari – 3 (P. Madar Ilona, 1967. 1884.); Békés (Pusztainé Madar Ilona, 1983. 830.).

→MZ II. H 175.2.

R 107. Az ördögös pap koporsója (A föld által kivetett koporsó). Az ördögös pap koporsóját a tiszteletes ördögös volta miatt százszor veti ki magából a föld/a pap kővé vált koporsóját is kiveteti a föld. / Az emberek kőkoporsót csinálnak halott papjuk számára, hogy a testét többet ne vesse ki a föld.

AF: Sárrétudvari (Pócs Éva szerk., 2012. 601. – P. Madar Ilona, 1963); Püspökladány, Sárrétudvari – 2 (P. Madar Ilona, 1967. 162., 184–185.); Békés (Pusztainé Madar Ilona, 1983. 829.).

R 108. A visszajáró ördögös pap. Az ördögös pap feljár kísértetni a sírjából, többen is látják, és azért teszik a testét kőkoporsóba, hogy többet ne tudjon visszajárni.

AF: Sárrétudvari (P. Madar Ilona, 1967. 183.).

R 109. Az ördögök fejedelme. Az ördögös pap az ördögökkel cimborál/az ördögök fejedelme, és azért jönnek el a holttestéért a pokolbeli rossz lelkek.

AF: Sárrétudvari – 2 (P. Madar Ilona, 1967. 183., 184.).

R 110. Nevezetes ördögös papok.

R 110.1. Kolumbán tiszteletes. Kolumbán József homoródkeményfalvi unitárius pap.

SZ: Homoródkeményfalva – 7 (Dömötör Sándor, 1929. 194–197.).

R 110.2. Kendi tiszteletes. Kendi Sámuel etédi református pap.

SZ: Bözödújfalú/Atyha (Kriza János, 2013. 598. – Ürmösy Sándor gy., 1855); Etéd – 4 (EA 24231/125–127.; MZA 98463–98465.; Hiedelemszövegek Székelyföldről, 2015. 387–388. – Gagy József gy., 1978); Etéd (Gagy József, 1992. 61.).

R 110.3. Sági tiszteletes. Sági Sámuel sárrétudvari református pap.

AF: Sárrétudvari (Pócs Éva szerk., 2012. 601. – P. Madar Ilona gy., 1963); Sárrétudvari – 8, Püspökladány (P. Madar Ilona, 1967. 162., 182–185.); Békés – 2 (Pusztainé Madar Ilona, 1983. 829., 830.).

R 110.4. Törő tiszteletes. Egy Törő vezetéknevű dédesi pap.

FF: Dédes – 4 (EA 7526/8–11. – Lajos Árpád gy.).

R 110.5. Egyéb ördögös papok.

ER: Nagysármás (MZA 76387. – Magyar Zoltán gy., 2010).

SZ: Homoródkarácsonyfalva (Orbán Balázs, 1868. I. 184.).

R 111–130. Csodarabbi

R 111. A szent pap.

R 111.1. Az örökös imádság. A csodarabbi mindenkinél járatosabb a Bibliában és a Talmudban/állandóan imádkozik/még alvás közben is ott van a szent könyv a kezében.

DT: Szombathely/Kárpátalja (Fiala János, 1990. 40. – Szakács Márta gy.).

FF: Bodrogkeresztúr (EA 7257/23. – Dobos Ilona gy., 1963); Bodrogkeresztúr (Dobos Ilona, 1984. 87.; Uő, 1990. 32.).

R 111.2. A csodarabbi aszkézise.

R 111.2.1. A csodarabbi böjtje. A csodarabbi olyan sovány, hogy csont és bőrnek látszik. Naponta csak két deciliter tejet iszik/sohasem vacsorázik/csak olyan ételt fogyaszt, aminek a tisztaságáról személyesen győződött meg.

AF: Tiszaújhegy (MTA NTI K 2121/18. – Fiala János gy., 1987).

DT: Szombathely/Kárpátalja (Fiala János, 1990. 40. – Szakács Márta gy.).

R 111.2.2. A csodarabbi pihenése. A csodarabbi sohasem alszik ágyban/soha nem fekszik le/a karosszékbén tölti az éjszakát.

FF: Bodrogkeresztúr (Dobos Ilona, 1970. 212.; Uő, 1987. 87.; Uő, 1990. 32.); Bodrogkeresztúr (Hidvégi Máté, 1987. 4.).

DT: Szombathely/Kárpátalja (Fiala János, 1990. 40. – Szakács Márta gy.).

R 111.3. A lebegő járás. A csodarabbi úgy jár, mintha valósággal lebegne a föld felett.

FF: Bodrogkeresztúr (Dobos Ilona, 1984. 87.; Uő, 1988. 40–41.; Uő, 1990. 32.).

R 111.4. A rituális beszéd. A csodarabbi sohasem beszél magyarul/a nőekkel sohasem beszél közvetlenül, a szavait mindig tolmács közvetíti.

FF: Bodrogkeresztúr (Dobos Ilona, 1984. 87.; Uő, 1988. 40–41.; Uő, 1990. 32.).

R 111.5. A tisztátalan dolgok. A csodarabbit mindig két oldalról kísérik, és ahol elhalad, szabad utat engednek neki. / A csodarabbi sohasem megy el két nő között, mert nem tudhatja, hogy valamelyikük nem menstruál-e.

DT: Szombathely/Kárpátalja (Fiala János, 1990. 40. – Szakács Márta gy.).

FF: Bodrogkeresztúr (Dobos Ilona, 1984. 87.; Uő, 1990. 32.).

R 111.6. A csodarabbi áldása. A csodarabbi megáldja a városát (Munkácsot), hogy se tűzvész, se árvíz, se ellenség ne tehessen kárt benne. Az áldás azóta is foganatos.

FF: Munkács (MOA 44. – Dobos Ilona gy.); Munkács (Dobos Ilona, 1990. 35.).

R 111.8. A csodarabbi mennyei látogatója. A csodarabbi tejjel, élelemmel segíti a hozzá betérő embereket. Egyszer egy ismeretlen szakállas, földöntúli kinézetű férfi megy be hozzá, és kéri, hogy adjon neki enni. A rabbi szívesen fogadja, de csak tejet tud adni neki, mert a kása még nagyon forró, mire a látogató azt válaszolja, hogy ha ő az a csodarabbi, akit olyan nagyra becsül, akkor a kását forrón is hajlandó megenni. A rabbi továbbra is óvja a forró ételtől, és kimegy tejet fejni. Mire visszatér a tejjel, látja, hogy a tál üres, iménti vendége pedig eltűnt, amiből megéri, hogy mennyei látogató járt nála.

FF: Bodrogkeresztúr (MTA NTI K 2121/16. – Fiala János gy., 1987).

R 111.9. A csodarabbi által küldött ór. A csodarabbi egy molnárt meghív magához vendégségbe, és arra biztatja, hogy maradjon nála több napig, mert a malmot senki nem fogja távollétében háborgatni. Amikor a molnár hazatér, mindent érintetlenül talál, és a szomszédja elújságolja, hogy távollétében egy katona sétált föl-alá a malom előtt, aki egyszer csak eltűnt, amikor hazaérkeztek.

FF: Bodrogkeresztúr (MTA NTI K 2121/14–15. – Fiala János gy., 1987).

R 113. A szegények pártolója. A csodarabbi rendkívül jószívű, segíti a szegény sorsú embereket. Mindenki enni kap, aki betér hozzá, van úgy, hogy egyszerre ötven/száz/ötszáz embert is etet, és nem nézi, hogy zsidó-e vagy keresztény az illető. / A csodarabbi az anyagilag megszorult embereket pénzzel is kiségti, annak ellenére is, hogy ő maga is el van adósodva. / A csodarabbi a szegény embereket cselédként/fuvarosként/halászként az alkalmazottjául fogadja, csak hogy biztos megélhetésük legyen. / A csodarabbi a tanácsaiért/gyógyításaiért nem kér és nem fogad el fizetséget. / Akár zsidó, akár keresztény templomot kezdenek építeni a környéken, a csodarabbi az építkezéshez elsőként ad pénzt.

FF: Bodrogkeresztúr (Dobos Ilona, 1970. 212.); Bodrogkeresztúr – 5 (Uő, 1984. 87–88.; Uő, 1988. 367–368.; Uő, 1990. 32.); Bodrogkeresztúr (MTA NTI K 2121/13., 16. – Fiala János gy., 1987).

DT: Szombathely/Kárpátalja (Fiala János, 1990. 40. – Szakács Márta gy.).

R 114. A gyógyító csodarabbi.

R 114.1. Az embereket gyógyító csodarabbi.

E 114.1.1. A meggyógyított kolerások. A sátoraljaújhelyi csodarabbi az 1831. évi nagy kolerajárvány idején meggyógyítja a város ragálytól fertőzött lakosait.

FF: Sátoraljaújhely (Dobos Ilona, 1990. 34.).

R 114.1.2. A meggyógyított gyermekek. A csodarabbi beteg (sánta, lebénult/fekélyes lábszárú/ képzelődő/halálos betegségben szenvedő) kisfiút gyógyít meg.

FF: Tállya (MOA 14569. – Bosnyák Sándor gy., 1986); Munkács, Munkács/Rákoshegy (Dobos Ilona, 1990. 33.); Sátoraljaújhely (MZA 22979. – Magyar Zoltán gy., 2002); Sátoraljaújhely – 2 (Szász Miklós György, 2004. 36.); Sárospatak (Lukács László, 2004. 14. – Komáromi Réka gy.).

AF: Tiszaújhely (MTA NTI K 2121/20. – Fiala János gy., 1987); Királyhelme (Bosnyák Sándor, 2001. 243.).

→MZ II. M 5.4.

R 114.1.3. Meddőséget gyógyító csodarabbi. A csodarabbi imádság révén meggyógyítja a meddő asszonyokat.

DT: Szombathely/Kárpátalja (Fiala János, 1990. 40. – Szakács Márta gy.).

AF: Tiszaújhely* (MTA NTI K 2121/21–22. – Fiala János gy., 1987).

R 114.1.4. Egyéb csodás gyógyulások. A csodarabbi súlyos, gyógyíthatatlannak tartott betegségben szenvedő embereket gyógyít meg.

DT: Szombathely/Kárpátalja (Fiala János, 1990. 39. – Szakács Márta gy.).

FF: Olaszliszka (MZA 10641. – Dobos Ilona gy.); Budapest/Tállya (Dobos Ilona, 1990. 34.); Torna (MZA 84416. – Magyar Zoltán gy., 2003).

R 114.2. Az állatokat gyógyító csodarabbi. A csodarabbi megszentelt kockacukorral teszi tejelővé a keresztények meddő teheneit.

FF: Bodrogkeresztúr (Fiala János, 1990. 39.).

R 114.3. A rontáselhárító csodarabbi. A csodarabbi megszabadítja a rontástól szenvedő embert (kiűzi belőle a rossz lelket/eltávolítja az áldozat közeléből a rontás okozóját).

DT: Szombathely/Kárpátalja (MTANTI K 2121/9. – Szakács Márta gy., 1987); Szombathely/Kárpátalja (Fiala János, 1990. 41. – Szakács Márta gy.).

R 114.4. A kézrátétellel gyógyító csodarabbi. A csodarabbi áldással és kézrátétellel gyógyítja meg a beteg kisgyerekeket.

FF: Munkás/Budapest: Rákoshegy (Dobos Ilona, 1990. 33.); Sátoraljaújhely (MZA 22979. – Magyar Zoltán gy., 2002); Sátoraljaújhely (Lukács László, 2004. 14. – Komáromi Réka gy.).

R 114.5. A gyógyítás eszközei.

R 114.5.1. A csodarabbi könyve. A csodarabbi egy asztalnál ülve egy nagy könyvből imádkozik órák hosszágig az éjszakába nyúlóan, mígnem a könyv fölért elalszik. Amikor felébred, megmondja az ott várakozó asszonynak, hogy nyugodtan menjen haza, mert a férje meggyógyult.

DT: Szombathely/Kárpátalja (Fiala János, 1990. 39. – Szakács Márta gy.).

R 114.5.2. A gyógyító imarojt. A csodarabbi bárány gyapjából szőtt négy imarojtot ad a beteg hozzátartozójának, megszenteli, és a hazavitt szentelménytől a beteg férfi meggyógyul.

DT: Szombathely/Kárpátalja (Fiala János, 1990. 41. – Szakács Márta gy.).

R 114.5.3. A megszentelt kockacukor. A csodarabbi által megszentelt kockacukortól meggyógyulnak a beteg emberek/az elmeddült tehének.

FF: Olaszliszka (MZA 10641. – Dobos Ilona gy.); Bodrogresztúr (Fiala János, 1990. 39.).

R 114.5.4. A szent morzsák. A csodarabbi asztaláról a falubeliek az utolsó morzsáig elhordják az ételmaradékot, mert azt gyógyító erejűnek tartják.

FF: Olaszliszka (MZA 10641. – Dobos Ilona gy.).

R 114.5.5. A csodarabbi által osztogatott gyógyfüvek. A csodarabbi az általa szedett gyógyfüvekkel gyógyít.

FF: Munkás/Budapest: Rákoshegy (Dobos Ilona, 1990. 33.).

R 115. A csodarabbi tanácsai. A csodarabbi tanácsot ad a hozzá forduló embereknek, melyek kivétel nélkül beigazolódnak. / A csodarabbi tanácsot ad magánéleti kérdésekben (a fiatalember kit vegyen el feleségül)/a család anyagi helyzetének a talpra állítására vonatkozóan (milyen vállalkozásba kezdjenek)/hová költözzön az illető/stb. / Még távoli országokból is jönnek a csodarabbihoz tanácsot kérni.

FF: Bodrogkeresztúr – 6 (Dobos Ilona, 1970. 214–215.; Uő, 1984. 86–88.; Uó, 1988. 368–369.); Torna (Magyar Zoltán, 2001a. 519.).

AF: Tiszaujhely (MTA NTI K 2121/24. – Fiala János gy., 1987).

R 115.1. A megfizetett tartozás. Egy parasztember elad egy ökröt a zsidó kereskedőnek, és úgy egyeznek meg, hogy a vételár felét csak később fizetik ki neki. A kereskedő nemsokára meghal, és a felesége letagadja a tartozást. A paraszt a rabbihoz fordul a panaszával, aki mind az eladót, mint pedig a kereskedő feleségét magához rendeli. Ott egy spanyolfal mögül megidéri a halott férfi hangját, aki a tartozást kezdi a feleségtől kérdezni. Az asszony félelmében azon nyomban kifizeti a vételár másik felét is.

DT: Szombathely/Kárpátalja (Fiala János, 1990. 40. – Szakács Márta gy.).

R 116. A csodarabbi látónoki képessége.

R 116.1. A meglátott életsors. A csodarabbi a hozzá forduló embernek megmondja a születési évét, és tudja, hogy az illető mikor fog meghalni.

FF: Torna (Magyar Zoltán, 2001a. 519.).

R 116.2. A halottlító csodarabbi. A csodarabbi az első világháború idején a hozzá forduló asszonyoknak megmondja, hogy él-e még a fronton szolgáló férjük.

FF: Tarcál (Dobos Ilona, 1990. 37.).

R 116.3. A csodarabbi látomása (A megjelenő Úristen). A zsidó húsvét (széder) estéjén, amikor a zsidók tárt ajtókkal várják Illés próféta láthatatlan megjelenését, a rabbi egyszer csak összecsapja a bokáját, és fejet hajt. Amikor a csodaváró pillanatok leteltével megkérdezik tőle, hogy miért bokázott, a rabbi azt válaszolja, hogy huszáratillában megjelent előtte az Úristen.

AF: Nagykálló (Dobos Ilona, 1984. 90.; Uő, 1990. 36.).

FF: Olaszliszka (MOA 445. – Dobos Ilona gy.).

R 116.4. A bajt jelző pohár víz. A csodarabbi ellátogat egy híres lengyelországi rabbihoz, aki azzal fogadja, hogy az asztalnál a kancsóból kiönt egy pohár vizet, majd a rabbi nagyanyja nevét mondja. A vendég rabbi nem ért mindebből semmit, mígnem hazaérkezve megéri, ugyanis azzal a hírrel fogadják, hogy a nagyanyja beleesett a kútba, ahonnan alig tudták kimenteni.

FF: Miskolc (MTA NTI K 2121/16–17. – Fiala János gy., 1987).

R 116.5. A megérkező feleség. Egy keresztény férfi, aki már évek óta nem él együtt a feleségével, tanácsért fordul a rabbihoz, hogy a házasságával mit kezdjen. A rabbi azt mondja neki, hogy maradjon még ott egy kicsit, mert a nap folyamán megérkezik a felesége is. A férfi nem hisz a rabbinak, ám nemsokára valóban betoppan a felesége is, aki bocsánatot kér a férjétől, és kibékül vele.

FF: Bodrogkeresztúr (Dobos Ilona, 1970. 214.; Uő, 1984. 88.; Uó, 1988. 369.).

R 116.6. A haszonbérbe vett szőlő. Egy tönkrement férfi elmegy tanácsot kérni a csodarabbihoz, hogy mondja meg neki, hogy mihez kezdjen. A rabbi azt javasolja neki, hogy vegyen ki haszonbérbe egy szőlőt. A rabbi tanácsa beigazolódik: olyan rengeteg szőlő terem abban az évben, hogy a férfi az összes adósságát ki tudja fizetni az árából.

FF: Bodrogkeresztúr (Dobos Ilona, 1970. 215.; Uő, 1984. 88.; Uő, 1988. 369.; Uő, 1990. 32.).

R 116.7. A visszakapott állás. Egy férfi, akit elbocsátanak az állásából, a csodarabbihoz fordul tanácsért. Amikor belép a házba, még meg sem szólal, amikor a rabbi azt mondja neki, hogy menjen haza, mert már újra van munkája. A férfi vonatra ül, és otthon azzal fogadják, hogy már várják az új állásában.

FF: Olaszliszka (MOA 443. – Dobos Ilona gy.).

R 116.8. A megnyert per. Egy igaztalanul megvádolt és bíróság elé citált ember a csodarabbihoz fordul tanácsért, de a rabbi csak annyit mond neki, hogy menjen haza, mert a Mindenható megsegíti. Mire hazaérkezik, azzal a hírral fogadják, hogy felmentették a vád alól.

AF: Tiszaújhely (MTA NTI K 2121/18. – Fiala János gy., 1987).

R 116.9. A pontos idő. A csodarabbi óra nélkül is megmondja a pontos időt.

FF: Bodrogkeresztúr (Dobos Ilona, 1970. 216.; Uő, 1988. 370).

→MZ II. P 201.

R 117. A csodarabbi jövendölései. A csodarabbi megjósolja a gyermek Kosuth eljövendő dicsőségét/a munkácsi nagy tűzvészt/a vézskorszakot és a zsidó holokausztot.

FF: Bodrogkeresztúr, Budapest/Munkács – 2 (Dobos Ilona, 1970. 218.; Uő, 1990. 34.); Sátoraljaújhely (Scheiber Sándor, 1982. 406.; Uő, 1984. II. 361–362.); Tállya (MOA 14569. – Bosnyák Sándor gy., 1986); Sátoraljaújhely (MZA 22979. – Magyar Zoltán gy., 2002); Sátoraljaújhely (Szász Miklós György, 2004. 36.); Sárospatak (Lukács László, 2004. 14. – Komáromi Réka gy.).

→MZ II. M 5.4.

R 120. A csodarabbi természetfeletti ereje.

R 120.1. Hatalom az elemek felett. Ahol a csodarabbi tartózkodik, oda a legnagyobb viharban sem csap le a villám.

FF: Munkács (Dobos Ilona, 1990. 32., 34–35.).

R 120.2. Hatalom a tűz felett. Egy bodrogkeresztúri házba belecsap a villám, és a ház kigyullad. A csodarabbiért szaladnak segítségért, aki elmegy oda, egy kést szúr a gerendába, mire a tűz nyomban elalszik. / A csodarabbi áldása mentesíti a várost a tűzvésztől.

FF: Bodrogkeresztúr – 2 (Dobos Ilona, 1970. 216.; Uő, 1971. 49.; Uő, 1984. 89.; Uő, 1990. 35., 37.); Munkács (MZA 10643. – Dobos Ilona gy.).

R 120.3. Az életre keltett agyagember (A Gólem). A csodarabbi készít egy agyagembert, amely életre kel, ha beletesz a szájába egy szent írást, ha pedig kivesszi, a Gólem visszahanyatlik a földre. A rabbi vizet hordat vele mindaddig, míg valakik ki nem veszik a Gólem szájából a szent papírt. A Gólem még mindig ott van Prágában valahol.

AF: Tiszaújhegy (MTA NTI K 2121/22. – Fiala János gy., 1987).

R 120.5. A csodarabbi ételcsodája.

R 120.5.1. A csodás halfogás. A halászoknak már hosszú ideje nem sikerül halat fogni. Panaszukról értesülve elmegy a csodarabbi is a folyó partjára, és elkezdi imádkozni. Hamarosan annyi hal akad a halászok hálójába, hogy alig bírják kihúzni.

FF: Bodrogkeresztúr (Dobos Ilona, 1970. 217.; Uő, 1971. 50.; Uő, 1984. 90.).

R 120.5.2. A megkötött szekeres. A csodarabbi éléskamrájából elfogy az összes étel, és nem tudnak miből főzni. A rabbi imádkozik, mire egy krumplival megrakott, Tokajba tartó szekérnek éppen a rabbi kapuja előtt törik ki a kereke, és az árut a rabbi féláron megvásárolhatja.

FF: Bodrogkeresztúr (MTA NTI K 2121/15. – Fiala János gy., 1987; Fiala János, 1990. 38–39.).

R 120.5.3. Az odarendelt szekeresek. A csodarabbi éléskamrájában elfogy az összes étel, és az asszonyok nem tudnak miből kalácsot sütni. A rabbi megnyugtatta őket, hogy mire dagasztani kell, ott lesz a liszt. A rabbi nem fekszik le, csak imádkozva járkal éjjel 11 óráig, majd kiszól a szolgájának, hogy nyissa ki a kaput. Amint a kapu kitarul, két liszttel megrakott szekér gördül be a rabbi udvarára.

FF: Bodrogkeresztúr (MTA NTI K 2121/13. – Fiala János gy., 1987).

R 122. A büntető csodarabbi.

R 122.1. A kővé vált elátkozott zsidók. Három zsidó egy pénteki napon sóért indul a távoli sóbányász településre, annak ellenére, hogy a rabbi figyelmezteti őket, hogy a meredek hegyi ösvényeken nem fognak hazaérkezni az ünnep beállta előtt. A három zsidó csak kineveti a rabbit, mire az átkot szór a hitetlenekre. Az átok beteljesül, mert még úton vannak, amikor a sábesz kezdetét veszi, és a szombati ünnepnap megsértése miatt mindhárman kővé válnak. A három kőbálvány máig is ott látható Máramarossziget környékén.

ER: Máramaros vármegye (Vécsey István, 1903. 1.).

→MZ VI. A 58.2. →MZ VI. C 66.

R 122.2. A megakadályozott házasság. Egy zsidó azzal a panasszal fordul a rabbihoz, hogy a lánya feleségül akar menni egy keresztény fiúhoz, holott ők egy zsidó legénynek szánják. A rabbi azt mondja neki, hogy másnapra tudja meg a keresztény fiúnak és az édesanyjának a nevét, és menjen vissza hozzá. A zsidó másnap megérkezik a nevekkel, mire a rabi elővesz egy vödör vizet, és egy csuporral elkezdti töltögetni a vizet a teli vödörből egy üresbe, közben pedig a két nevet mormolja. Amikor a vizet teljesen áttöltötte, hazaküldi a zsidót, akit otthon a lánya jajveszékelve azzal fogad, hogy a kedvese belefulladt a Tiszába.

FF: Bodrogkeresztúr (MTA NTI K 2121/14. – Fiala János gy., 1987).

R 124. A csodarabbi kortársai.

R 124.1. A csodarabbi és Rákóczi. A nagykállói csodarabbi jó barátságban van II. Rákóczi Ferencel, és az ő megbízásából szerzi a „Szól a kakas már” kezdetű népdalt.

AF: Nagykálló (Dobos Ilona, 1970. 218.; Uő, 1984. 90.).

→MZ II. L 189.3.

R 124.2. A csodarabbi és Kossuth. A sátoraljaújhelyi/a bodrogkeresztúri csodarabbi meggyógyítja a gyermek Kossuthot, és megjövendőli majdani nagyságát, valamint a róla elnevezett Kossuth-bankót. / Kossuth segíti a rabbit, és szimpatizál a zsidókkal, hálából a rabbi hosszú élettel áldja meg.

FF: Sátoraljaújhely (Scheiber Sándor, 1982. 406.; Uő, 1984. III. 361–362.); Tállya (MOA 14569. – Bosnyák Sándor gy., 1986); Sátoraljaújhely – 2 (Dobos Ilona, 1990. 34.); Sátoraljaújhely (Fiala János, 1990. 38.); Sátoraljaújhely (MZA 22979. – Magyar Zoltán gy., 2002); Sátoraljaújhely – 2 (Szász Miklós György, 2004. 36.); Sárospatak (Lukács László, 2004. 14. – Komáromi Réka gy.).

AF: Királyhelme (Bonyák Sándor, 2001. 243.).

→MZ II. M 5.4.

R 124.3. A csodarabbi és Ferenc Jóska. Ferenc József császár felhívhatja magához a bodrogkeresztúri csodarabbit annak szent életű hírét hallva. A megérkező rabbit a császár figyelmezteti arra, hogy nem pontosan érkezett, mire a rabbi meg sem nézve az óráját megmondja a pontos időt és azt, hogy hány percet siet az uralkodó órája.

FF: Bodrogkeresztúr (Dobos Ilona, 1970. 216.; Uő, 1988. 370.).

R 124.4. A csodarabbi és a pápa. A sátoraljaújhelyi/olaszliszkai/munkácsi csodarabbi a pápával/Mussolinival Róma utcáin sétál, amikor valaki megkérdezi: „Ki az az ember, akivel az újhelyi rabbi sétál?” / A nagykállói csodarabbi elmegy a pápához Rómába, és írásba foglaltatja vele, hogy a zsidók nem isznak húsvétkor vért, felmentve ezáltal népet a vérvád alól.

FF: Bodrogkeresztúr (Dobos Ilona, 1984. 86.).

AF: Tiszaújhely (MTA NTI K 2121/20–21. – Fiala János gy., 1987).

R 124.5. A csodarabbi és a református püspök. A munkácsi csodarabbi és a református püspök együtt sétálnak a város fölötti dombon, ahonnét belátni Munkácsot, és együtt állapítják meg, hogy az milyen szép, majd azzal áldják meg, hogy a város mentesüljön minden veszélytől.

FF: Munkács/Budapest (Dobos Ilona, 1990. 35.).

R 125. A sértetlenül maradt szent tárgyak. Leég a zsinagóga, de a rabbi széke és imaasztala/a szent könyv sértetlen marad.

FF: Bodrogkeresztúr (Dobos Ilona, 1970. 216.; Uő, 1971. 49.; Uő, 1984. 88.; Uő, 1990. 36.); Bodrogkeresztúr (Hidvégi Máté, 1987. 4.); Bodrogkeresztúr (Fiala János, 1990. 39.).

DT: Paks (Dobos Ilona, 1984. 88.; Uő, 1990. 36–37. – Scheiber Sándor közlése); Budapest/Lengyelország: Byalistok* (Dobos Ilona, 1984. 89.).

R 127. A csodarabbiról szóló egyéb hagyományok.

R 127.1. A csodarabbi szerzeményei. A nagykállói/a munkácsi csodarabbi szerzi Rákóczi megbízásából a „Szól a kakas már” kezdetű népdalt. / A nagykállói csodarabbi szerzi a „Kállai kettős”-t.

AF: Nagykálló (Dobos Ilona, 1970. 218.; Uő, 1984. 90.; Uő, 1990. 36.); Jánk (Uő, 1990. 36.).

FF: Olaszliszka (MOA 444. – Dobos Ilona gy.).

→MZ V. R 144.1.

R 127.1.1. A két pengőért vett népdal. A nagykállói csodarabbi a mezőn sétálva hallja, hogy egy juhász a „Szól a kakas már” kezdetű népdalt énekli. Nagyon megtetszik a rabbinak a dal, és megveszi a juhásztól két pengőért. Amint a vásárt megkötik, a juhász azonnal elfelejti a dalt, míg a rabbi már kívülről fújja azt.

AF: Nagykálló (Dobos Ilona, 1990. 36. – Pásztor Mihály gy., 1903).

R 127.2. A csodarabbi és a hitetlen kocsis. A csodarabbi felfigyel arra, hogy a keresztény kocsisa nem vet keresztet, amikor elhaladnak a falu végén álló kereszt előtt, mire elbocsátja őt, mondván, hogy neki nem kell olyan szolgál, aki nem tiszteli a maga vallását.

DT: Szombathely/Kárpátalja (Fiala János, 1990. 40. – Szakács Márta gy.).

R 128. A csodarabbi halála.

R 128.1. A csodarabbi koporsója. A csodarabbi koporsóját a rabbi imapulpitusából/a tanháza szombati asztalából ácsolják.

FF: Bodrogkeresztúr, Munkács (Hidvégi Máté, 1987. 4.).

R 128.2. A csodarabbi temetése. A csodarabbi temetésén olyan rengeteg ember vesz részt, hogy mindenütt csak a feketéllő tömeget látni. / A csodarabbi koporsóját fehér lovakkal vontatott kocsin viszik ki a temetőbe.

FF: Bodrogkeresztúr, Munkács (Dobos Ilona, 1984. 89.).

R 128.3. A csodarabbi sírjára helyezett cédulák. A csodarabbi sírjára a rabbi halálának évfordulóján mindig tömegével kerülnek kívánságcédulák, amiket kis kavicsok alá tesznek a szent ember égi közbenjárását remélve. / A csodarabbi a halála előtt meghagyja, hogy ha valami kívánságuk lesz, menjenek ki a sírjához, és ő majd teljesíti azt.

DT: Szombathely/Kárpátalja (Fiala János, 1990. 40. – Szakács Márta gy.).

FF: Tarczal (Dobos Ilona, 1971. 49.); Bodrogkeresztúr (Uő, 1984. 89.), Torna (MZA 84416. – Magyar Zoltán gy., 2003).

R 130. Nevezetes rabbik.

R 130.1. A berdicsevi csodarabbi.

DT: Szombathely/Kárpátalja – 2 (Fiala János, 1990. 40. – Szakács Márton gy.).

R 130.2. A bodrogkeresztúri csodarabbi (Steiner Sájé reb/Reb Sájéle). Az 1851–1926 között élt bodrogkeresztúri csodarabbiról szóló történetek.

FF: Bodrogkeresztúr (EA 7257/23–32. – Dobos Ilona gy., 1963); Bodrogkeresztúr – 12 (Dobos Ilona, 1970. 212., 214–217.); Bodrogkeresztúr, Tarczal – 2 (Uő, 1971. 49–50.); Olaszliszka – 2 (MOA 443.; MZA 10641. – Dobos Ilona gy.); Bodrogkeresztúr – 7 (Dobos Ilona, 1984. 86–90.); Tállya (MOA 14569. – Bosnyák Sándor gy., 1986); Bodrogkeresztúr (Hidvégi Máté, 1987. 4.); Bodrogkeresztúr – 5 (MTA NTI K 2121/13–16. – Fiala János gy., 1987); Bodrogkeresztúr – 10 (Uő, 1988. 367–370.); Bodrogkeresztúr – 11 (Uő, 1990. 32., 34., 36–39.); Bodrogkeresztúr – 2 (Fiala János, 1990. 39.); Torna* (MZA 84416. – Magyar Zoltán gy., 2003).

AF: Királyhelmece (Bosnyák Sándor, 2001. 243.).

R 130.4. A mádi csodarabbi (Burech Moderháj Spitzer).

FF: Miskolc (MTA NTI K 2121/16–17. – Fiala János gy., 1987).

R 130.5. A máramaroszigeti csodarabbi (Adonáj).

ER: Máramaros vármegye (Vécsey István, 1903. 1.).

R 130.6. A munkácsi csodarabbi (Spira Chájim Eleázár). Az 1933-ban meghalt munkácsi csodarabbiról szóló történetek.

FF: Munkács (MZA 10643. – Dobos Ilona gy.); Munkács (Dobos Ilona, 1970. 218.); Munkács – 2 (Uő, 1984. 86., 89.); Munkács – 6 (Uő, 1990. 32., 34–35.); Munkács (Hidvégi Máté, 1987. 4. – Scheiber Sándor feljegyzése).

AF: Jánk (Dobos Ilona, 1990. 36.).

R 130.7. A nagykállói csodarabbi (Taub Eizik). A 18. század végén élt nagykállói csodarabbiról szóló történetek.

FF: Olaszliszka – 2 (MOA 444., 445. – Dobos Ilona gy.).

AF: Nagykálló (Dobos Ilona, 1970. 218.; Uő, 1984. 90.; Uő, 1990. 36.), Tiszaújhely (MTA NTI K 2121/20. – Fiala János gy., 1987).

R 130.8. A nagyszőlősi csodarabbi (Kornitzer).

AF: Tiszaújhely – 2 (MTA NTI K 2121/20., 24. – Fiala János gy., 1987).

R 130.9. A nagyváradi csodarabbi (Goldlicht).

FF: Munkács (Dobos Ilona, 1990. 33.).

R 130.12. Az olaszliszka csodarabbi.

FF: Olaszliszka (EA 7480/56–60. – Dobos Ilona gy., 1965); Olaszliszka (Dobos Ilona, 1984. 86.); Bodrogkeresztúr (Uő, 1990. 32.); H. n. (Fiala János, 1990. 42.).

R 130.13. A paksi csodarabbi (Ungár Joel).

DT: Paks (Dobos Ilona, 1984. 88.; Uő, 1990. 36–37. – Scheiber Sándor közlése).

R 130.14. A pojánai csodarabbi.

AF: Tiszaújhely (MTA NTI K 2121/18. – Fiala János gy., 1987).

R 130.15. A sátoraljaújhelyi csodarabbi (Teitelbaum Mózes). Az 1759–1841 között élt sátoraljaújhelyi csodarabbiról szóló történetek.

FF: Sátoraljaújhely (Scheiber Sándor, 1982. 406.; Uő, 1984. III. 361–362.); Sátoraljaújhely (Dobos Ilona, 1984. 86.); Sátoraljaújhely (Uő, 1990. 34.); Sátoraljaújhely (Fiala János, 1990. 38.); Sátoraljaújhely (MZA 22979. – Magyar Zoltán gy., 2002); Sátoraljaújhely (Százaz Miklós György, 2004. 36.); Sárospatak (Lukács László, 2004. 14. – Komáromi Réka gy.).

R 130.16. A szaplóncai csodarabbi.

DT: Szombathely/Kárpátalja (Fiala János, 1990. 41. – Szakács Márta gy.).

R 130.20. Külföldi csodarabbik.

R 130.20.1. Baál Sém Tov.

FF: H. n. (Dobos Ilona, 1990. 36. – Scheiber Sándor nyomán).

AF: Tiszaújhely (MTA NTI K 2121/22. – Fiala János gy., 1987).

R 130.20.2. A Biaľistok-i csodarabbi.

KM: Budapest/Lengyelország (Dobos Ilona, 1984. 89.).

R 131–140. Egyéb hagyományok

R 131. A muzulmán pap.

R 131.1. A muzulmán pap átka. A muzulmán papok tudnakátkozni is, és akire „átkot dobnak”, azt a rontást csak nagy nehézségek árán/hasonló mágikus specialista bevonásával lehet visszafordítani.

DT: Nyékinca (MZA 91214. – Magyar Zoltán gy., 2010).

R 133. Neopogány papok.

DT: Illésháza (EA 9546/3. – Hidasy László gy., 1955).

R 135. Szektafőnökök.

DT–MO.

S 1–60. EGYÉB VALLÁSOS TÉMÁJÚ MONDÁK

S 1–20. Szent tárgyak és szentelmények

S 1. A szenteltvíz csodatévő ereje.

S 1.1. A gyógyító szenteltvíz. A beteg ember iszik a szenteltvízből/megmossa fájó/beteg testrészét a szenteltvízzel, és hamarosan meggyógyul. / A keresztleetlen gyermekek lelke megnyugszik, miután szentelt vízzel hintik be a földet, ahol el vannak temetve.

FF: Homrogd (Telenkó Mihály Bazil, 2004. 55.).

AF: Baja (Csefkó Gyula, 1927. 41.).

ER: Sáromberke (Czégényi Dóra szerk., 2014. 110. – Vajda András gy., 2002); Ördöngösfüzes (KJNTA 986-03/30. – Kulcsár Ildikó gy., 2003).

DT: Kürt* (MZA 103135. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2015).

S 1.2. A rontáselhárító szenteltvíz. Rontás esetén szenteltvízzel hintik meg a családi portát/az istállót/a kertet/az állatokat, és a rontás elmúlik. / A rontó erők elkerülnek a megszentelt portát, mert a boszorkányok óvakodnak a szenteltvíztől.

DT: Fertőendréd (Városi Ágnes, 2005. 58. – Hetény János gy.).

ER: Kajántó, Rév (MZA 82956., 94458. – Magyar Zoltán gy., 2006, 2012).

SZ: Gyimes: Bükkhavas pataka – 2 (Magyar Zoltán, 2003. 557–558., 559.).

MO: Lészped, Magyarfalu (Bosnyák Sándor, 1980. 63.).

S 1.3. Az ördögűző szenteltvíz. A szenteltvíz használata elűzi a kísértő ördögöt/a megszállt testből a rossz lelket.

SZ: Gyimesfelsőlók (Tánczos Vilmos, 1995. 273–274.); Gyimes: Kostekek (Takács György, 2004. 527–528.).

MO: H. n. (Domokos Pál Péter, 1987. 477. – Codex Bandinus, 1646–1648); Lészped (Kóka Rozália, 2006. 106.).

S 1.4. A bűnt megérző szenteltvíz. Egy gróf a kedvenc kutyáját egyházi szertartással kívánja eltemetni, de amikor a pap beszélni készül a koporsót, a vízcseppek nem a koporsóra, hanem a saját szeme közé hullnak. A csodás jelenség láttán a pap felbontatja a koporsót, és döbbenten látja, hogy nem gyerek, hanem egy kutya fekszik benne.

DT: Rábakovácsi (SMK 257/VII. 1. – Dömötör Sándor gy., 1955).

S 1.5. A megszentelt keresztvíz. Keresztelésre használt szenteltvíz/a szentkút keresztelésre használt vize.

DT: Csátka (Pereszlényi Mária, 1941. 284.).

S 1.6. Az el nem romló szenteltvíz. A szenteltvíz más vizekkel ellentétben még egy év múltán is tiszta és szagtalan marad.

ER: Ördögösfüzes (Magyar Zoltán, 2011a. II. 63.; Uő, 2012a. 293.).

S 1.7. Különleges szenteltvíz.

S 1.7.1. A Mária-víz. A Mária-víz hatására betegek gyógyulnak meg/elmúlik az állatvész/nem szenved kárt a termény.

FF: Illava, Szepesváralja, Selmecebánya, Várna, Verbó, Vágújhely – 2, H. n. (Jánosi Gyula, 1935. 47–48. – 1744–1746; Manga János, 1962. 357.).

SZ: H. n. (Jánosi Gyula, 1935. 48. – 1746; Manga János, 1962. 357.).

S 1.7.2. A jeruzsálemi víz. A Jeruzsálemből hozott víz mágikus erővel bír: aki Luca éjszakáján megkeni vele a szemét, meglátja a templomban miséző holtakat.

AF: Szeged vidéke (Móra Ferenc, 1969. 164. – 20. század első fele).

S 1.7.3. Az aranyos víz. A karácsony estéjén merített aranyos víz szentelményi erővel bír/átváltozik borrá.

SZ: Gyimes: Hidegség pataka (Salamon Anikó, 1987. 708.).

S 2. A szent tömjén.

S 2.1. A tömjén rontáselhárító ereje. A tehén kifúrt szarvába tett tömjén megakadályozza az állat megrontását.

AF: Ágya (MZA 99596. – Magyar Zoltán és Harangozó Imre gy., 2014).

S 3. A csodás rózsafüzér.

S 3.1. A csatában segítő rózsafüzér.

S 3.1.1. A kardra kötött olvasó. A katonák/Szent László olvasót köt/mindig olvasót visel a kard markolatán, ami segít kivívni a győzelmet az ellenség felett. / A pápa sok olvasót küld a keresztény katonáknak, hogy azt kössék a kardjukra. Az ütközet közben Szűz Mária jelenik meg a csatatér fölött karján a szent olvasóval. A keresztények az isteni segítség révén megnyerik az ütközetet.

FF: Baraca (B. Kovács István, 1994. 224.).

→MZ II. D 109.

S 3.1.2. Az oltalmazó rózsafüzér. Egy katona, aki mindig magánál hordja az olvasóját, egyedülként marad életben a századából. / A szúrásra lendített szurony hegye elakad a kebelbe rejtett rózsafüzérben, s így a vallásos katona életben marad.

FF: Zsély (MZA 88942. – Danczi Lajos gy., 1975); Vicsápapáti (MZA 1154. – Magyar Zoltán gy., 1998).

S 3.2. A sárkányölő olvasószem. Egy pásztor három olvasószemet töltve a pus-
kájába lövi le a nyáját pusztító sárkányt.

FF: Kishartyán (Mód László, 2001. 111. – Erdész Sándor nyomán).

S 3.3. A boszorkányok ellen hatásos rózsafüzér.

S 3.3.1. A boszorkányt megölő olvasószem. A puska csövébe töltött olvasószem
képes megölni a boszorkányt.

DT: Fertőendréd (Városi Ágnes, 2005. 57. – Hetény János gy., 1947); Göcsej (Szendrey
Ákos, 1986. 322.).

S 3.3.2. A boszorkányt elűző olvasó. A rózsafüzér birtoklása/az ajtókilincstre
tekert olvasó távol tartja a boszorkányokat az általuk megnyomni/megrontani
kívánt embertől/újszülöttől. / Ha a kereszttúton felállított lucaszéket rózsafüzérrel
kerítik körbe, nem tudnak közel férkőzni hozzá a boszorkányok. / A forgószélbe
dobott olvasó elűzi az abban táncoló boszorkányokat.

DT: Göcsej, Darázs (Szendrey Ákos, 1986. 321., 322.).

FF: Vác (Schram Ferenc, 1970. I. 473. – 1744); Bernecebaráti (EA 7068/2. – Diószegi Vil-
mos gy., 1962); Ipolytölgyes (EA 10411/68. – P. Madar Ilona gy., 1969); Szécsényfelfalu
(PMNA 830. – Brunda Gusztáv gy., 1969); Tomor* (MNAR HS 5410. – N. N. gy.); Borsod
megye (Szendrey Ákos, 1986. 321.).

AF: Békés megye, Besenyőtelek (Szendrey Ákos, 1986. 321.).

SZ: Gyimes: Kápolna pataka (Magyar Zoltán, 2003. 511–512.); Gyimes: Ciherek pataka
(Uo., 510–511.; Uő, 2006d. 110.).

→Hiedelemmondák.

S 3.4. Az ördög és a rózsafüzér. Az ördög elrabol egy szűzlányt, de csak egy ideig
képes cipelni, mert a lánynál rózsafüzér van, és annak a súlyát a rossz lélek már
nem bírja el.

DT: Csolnok (Tisovszki Zsuzsanna, 1988. 87.).

S 3.5. Az olvasószemmel lelőtt rossz lélek. Csak a puszkába/pipaszárba töltött
olvasószemmel tudják lelőni a boszorkányt/farkasembert/a halászokat zaklató
piros sapkás törpét.

DT: Fertőendréd – 4 (Városi Ágnes, 2005. 58–60. – Hetény János gy., 1947–1949); Gyöngk
(Pócs Éva szerk., 2012. 208. – Pócs Éva gy., 1965).

KM: H. n. (Pócs Éva, 1990. 578.).

S 3.6. A halott olvasója. Temetés előtt a halott kezére rózsafüzért kötnek, mert
Szűz Mária a túlvilágon számon kéri majd tőle, és ha nem tudja a Szűzanyának
megmutatni, nem üdvözülhet. / A halott összekulcsolt kezére csavart rózsafü-
zér a túlvilágon bilinccsé válik, amennyiben bűnös ember az illető.

DT: Bajót (BBMNA 44/95. – Balogh László gy., 1968); Göcsej (Szendrey Ákos, 1986.
321.).

FF: Szendrő (Szendrey Ákos, 1986. 321.).
AF: Jánoshida (Szendrey Ákos, 1986. 321.).

S 3.7. A gyógyító rózsafüzér. A Szűz Mária kegyszobrához tartozó olvasó rendszeresen eltűnik a kegyhelyről, mert a zarándokok gyógyító erőt tulajdonítanak neki.

DT: Tardos (Álmok és látomások a 20–21. századból I., 2009. 67. – Kemecsi Lajos gy.).

S 3.8. A kút vizét felszentelő rózsafüzér. Egy szent életű pap/egy szentember belejti egy kútba az olvasóját, miáltal annak a vize rózsaillesztévé és gyógyító erejűvé válik.

MO: Trunk – 2 (Peti Lehel, 2008. 31., 31–32.).
→MZ V. G 9.8.2. →MZ V. Q 75.11.1.

S 3.9. A kincsásást segítő rózsafüzér. A kincset a kincsások csak akkor tudják kivenni a kiásott gödörből, ha rózsafüzért dobhatnak rá.

DT: Tejfalu (EA 26324/12. – Csiba Lajos gy., 1946); Kemenesszentpéter (Szendrey Ákos, 1986. 322.).
→MZ VIII. F.

S 3.10. A mennyei rózsafüzér. Az ártatlanul bebörtönzött ember reggel egy olvasót talál a párnája alatt, amit az égiek küldtek neki.

DT: Radamos – 3 (Mód László–Simon András, 2005. 153.); Zsitkóc (Magyar Zoltán, 2010. 117.).
→MZ V. Q 133.2.

S 3.11. A pásztor olvasója. A pásztor kint a határban imádkozni szeretne, de nincsen nála olvasó. Rózsafüzér híján faleveleket fűz fel egy cérnára, és azzal mondja el az imádságot.

FF: Egyházasbást (Barna Gábor, 1985. 165.).

S 4. A papi stóla. A papi stóla viselése távol tartja a bűnös életet élt halott paptól a rossz lelkeket. Amint egy földi halandó leveszi a nyakáról a stólát, rögtön elkárhozik, s az ördögök elragadják a pokolba.

DT: Kacsóta (Pócs Éva szerk., 2012. 54. – Kodolányi János gy., 1951); Őrtilos – 5 (Eperjessy Ernő, 2009. 101–104. – 1958, 1960–1963); Osztopán (Pócs Éva szerk., 2012. 54. – Pintér István gy., 1976); Zákány* (Eperjessy Ernő, 2000. 143.).
→MZ VI. 81.2.

S 5. A csodás skapuláré.

S 5.1. Az életmentő skapuláré. A csatában egy katonát lövés ér, de sértetlen marad, mert a golyó megakad a nyakában viselt skapuláréban.

FF: Barka (Magyar Zoltán, 2001a. 584.).

S 5.2. Az ördögűző skapuláré. A falusi mulatságban szép fiatal legény képében megjelenő ördög minden lányt megtáncoltat, csak azt az egyet nem képes, aki a nyakában skapulárét visel.

DT: Rábapatona – 2 (MZA 71596., 71597. – Lackovits Emőke gy., 1969).

SZ: Máréfalva (MZA 98670. – Gagyi József gy., 1993).

S 7.1. Az el nem égő biblia. A tűzvészben leég az egész templom/a zsinagóga, de a szószéken lévő biblia sértetlen marad. / A tanai miatt kivégzett prédikátor máglyára vetett könyvének két lapja nem ég el, hanem a lángok közül felszáll az ég felé.

FF: Bodrogkeresztúr (Dobos Ilona, 1970. 216.; Uő, 1971. 49.; Uő, 1984. 88.; Uő, 1990. 36.); Bodrogkeresztúr (Hidvégi Máté, 1987. 4.); Bodrogkeresztúr (Fiala János, 1990. 39.).

ER: Nagyrápolyt (Magyar Zoltán, 2009d. 130.).

DT–FF: H. n. (Voigt Vilmos, 1999. 216.); H. n. (Szepesi Attila, 2004. 36.).

→MZ V. R 145.

S 7.2. Az életmentő imakönyv. A katona életét a háborúban a nála lévő, szíve fölött hordott kis imakönyv/biblia menti meg, mert elakad benne az ellenség által kilőtt golyó. A golyó ütötte imakönyv azóta az illető férfi családjának féltett ereklyéje.

DT: Tornóc (MZA 90672. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).

FF: Leléd (MZA 89937. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).

AF: Salánk (MZA 94644. – Magyar Zoltán gy., 2012).

ER: Sülelmed (Magyar Zoltán, 2007a. 226.).

SZ: Homoródkeményfalva (B. Buzogány Árpád, 2003. 7.); Pálpataka* (MZA 108915. – Magyar Zoltán gy., 2017).

S 8. A szent levél.

S 8.1. A mennyből küldött levél.

→MZ V. P 13.

S 8.2. Az oltalmazó szent levél. Az isteni segítségről szóló imádságos nyomtatvány, amit lemásolva amulettként őriznek. A háborúban a szent levél megoltalmazza minden bajtól és veszélytől a birtokosát.

DT: Dobradó (Hajnal Virág–Papp Richárd, 2007. 129.).

S 8.3. Az el nem égő levél. A halott fiú apjához írt utolsó levele, akárhányszor is dobják rá a máglyára, nem ég el a tűzben.

ER: Mikefalva (Magyar Zoltán, 2005a. 153.).

S 9. Szentelt gyűrű.

S 9.1. Hétszer szentelt gyűrű. A pap által hétszer megszentelt gyűrű megmutatja, hogy hol van az elveszett/eltűnt személy.

AF: Csantavér (Láncz Irén, 2001. 122.).

S 10. A csodás érem.

S 10.1. A gyógyító Mária-érem. A beteg nyakába/párnája alá Mária-érmet helyeznek, és hamarosan csodás módon meggyógyul az illető.

KM: Budapest: Ferencváros (A csodás érem, 1929. 21–22.).

DT: Bába, Bonyhád, Pécs – 2 (A csodás érem, 1929. 15–16., 22–25., 30.).

FF: Kolon (MZA 108728. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2017).

S 10.2. A csatában oltalmazó szent érem. A katona életét a háborúban a nála lévő Mária-érem/Szent György-tallér menti meg, amelyben megakad az ellenség által kilőtt golyó.

KM: H. n. (A csodás érem, 1929. 30–31.); H. n. (Huszár Lajos, 1940. 11–12.).

SZ: Istensegíts (Bosnyák Sándor, 1977. 152.).

S 10.3. A tűzvéstől oltalmazó szent érem. A tűzvész alkalmával a pusztító lángok továbbterjedését a tűzbe dobott/a tűz útjába helyezett Mária-érmék gátolják meg.

KM: Budapest (A csodás érem, 1929. 25.).

DT: Piliscsaba (A csodás érem, 1929. 27–28.).

FF: Gyöngyös (A csodás érem, 1929. 25–26.).

S 10.4. A segítő Mária-érem (vegyes hagyományok). A nyakba akasztott Mária-érem épségben megőrzi a beomlott kútban rekedt embert/jó útra téríti az addig vallástalan életet élő embert/segít kiszabadulni a fogságból/a megszállt fiú testéből segít kiűzni az ördögöt.

KM: Budapest (A csodás érem, 1929. 18–19.).

DT: Veszprém megye (A csodás érem, 1929. 15.); Nemeshetés (Gál Péter József–Molnár V. József, 1999. 305–306.).

SZ: Sepsiszentgyörgy (MZA 57535. – Magyar Zoltán gy., 2007).

S 12. A szent kenyér.

S 12.1. A megszentelt kenyérmorzsa. A megszentelt kenyér puskába töltött morzsájával lelövik a boszorkányt. / A húsvétkor szentelt kenyér morzsáját tilos kiszórni az udvarra. / A húsvétkor szentelt kenyér morzsáját kiszórják a kertbe, és fehér liliom nő belőle. / A „karácsonyi morzsika” megállítja a tüzet/távol tartja a portától a vihart.

DT: Fertőendred (Városi Ágnes, 2005. 57. – Hetény János gy., 1947).

AF: Újkígyós (Harangozó Imre, 2007. 65.); Hajdúdorog (MZA 87169. – Magyar Zoltán gy., 2011).

FF: Barslédéc (EA 6954/150. – Morvay Judit gy., 1958); Kemence (MZA 110127. – Magyar Zoltán gy., 2017).

S 12.2. A tűzvéstől oltalmazó cipó. A faluban kiűtő tűzvész alkalmával az egyik gazda egy cipót szúr a háza kiálló tetőrúdjára, és noha a szomszédos házak mind leégnek, az ő nádfődeles hajlékába nem kapnak bele a lángok.

ER: Fogaras (Miskolczy Ambrus szerk., 2016. 176–177. – Baló Bálint gy., 1790); Rév (Bihari népmondák, 1995. 243. – Molnár Jolán gy., 1980); Rév (MZA 91055. – Magyar Zoltán gy., 2011).

S 12.3. A vízbefúlt személy megtalálása. A vízbefulladt személy keresése közben egy cipót helyeznek a vízre, amelyre egy égő gyertyát tesznek. Ahol a kenyér a víz felszínén megáll, ott van a keresett ember holtteste. / A nagypénteken sült cipó segítségével meg lehet megtalálni a vízfúttat: a cipót a vízbe dobják, és ahol az a víz tükrén megáll, ott van a halott teste.

FF: Újbánya (Relković Néda, 1912. 367. – 18. század); Imreg – 3, Magyarsas (MZA 97557–97559., 101870. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013–2014).

AF: Rakamaz (Relković Néda, 1923–1924. 109.); Maroslele (MFMNA 247-1971/7. – Lajtár Zoltán gy., 1971); Székelykeve/Udvarszállás (Paládi-Kovács Attila, 2003. 388. – 1987); Dobóruszka, Zemplén (MZA 97408., 99484. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013, 2014); Gyulavarsánd – 2 (MZA 99903., 99904. – Magyar Zoltán és Harangozó Imre gy., 2014).

ER: Gógán (KJNTA 481-00. – Nagy Tünde gy., 1995).

S 12.4. A kenyér megkeresztelése. Egy asszony elviszi az újszülöttet a templomba megkeresztelni, de amikor a csecsemőt kitakarják, egy nagy gyertyát találnak a pólyában, mire a pap megtagadja a keresztelést. Amint hazaérkezik az asszony, újra a gyereket találja a pólyában. Elviszi ismét a paphoz, de amikor a csecsemőt kitakarják, egy halat/békát találnak a helyén, és a pap azt sem kereszteli meg. A szülők hazaviszik a halat is, amely otthon újra visszaváltozik kisgyerekké. Harmadik alkalommal a kitakart pólyában egy hosszúkás kenyeret talál a pap, aki az apa fenyegetésére ezúttal már megkereszteli a „gyereket”, és nevet is ad neki, azonban a kenyér azután már nem változik vissza. A pap levelet ír a pápának, amelyben a csoda okát tudakolja, mire a pápa azt írja vissza/a tálts gyerek elmondja, hogy a kenyér megkeresztelése bocsánatos, ellenben ha a gyertyát keresztelte volna meg, tűz által, ha pedig a halat, úgy víz által pusztult volna el a világ.

DT: Örtilos (Eperjessy Ernő, 2009. 43–44. – 1963).

ER: Lozsád (MNA R/49. IV. 95. – Forrai Ibolya gy., 1968).

S 15. A szentelt barka.

S 15.1. A viharúzó szentelt barka. A szentelt barka/a virágvasárnap szentelt fűzfabarka/a szentelt nyírfaág/a megszentelt virágok füstje eloszlatja a sötét felhőket, távol tartja/megállítja a jégesőt.

DT: Dobradó (MZA 91215. – Magyar Zoltán gy., 2010).

AF: Érsemjén (Magyar Zoltán, 2010c. 118.); Nagypél (MZA 99901. – Magyar Zoltán és Harangozó Imre gy., 2014).

ER: Mánya (Kádár József, 2000. 62. – 1892); Torockó (Jankó János, 1893. 234.).

SZ: Andrásfalva (Bosnyák Sándor, 1977. 167.); Gyimes – 2 (EA 23003/7. – Zólyomi Ágnes gy., 1986); Székelyhodos – 3 (EK TEZE 7198/Adattár, 111. – Balássy Enikő gy., 1996–2003).

MO: Diószén, Klézse (Bosnyák Sándor, 1980. 32., 37.); Külsőrekecsin, Lujzikalugar, Nagypatak (Csoma Gergely, 2016. 273. – 1990–1991); Magyarfalu (Iancu Laura, 2013. 338.).

S 15.2. A rontó személyeket távol tartó szentelt barka. Ha a szentelt barkával megfüstölik a ház négy sarkát, nem tudnak közel férközni hozzá a boszorkányok.

MO: Lészped, Magyarfalu (Bosnyák Sándor, 1980. 63.); Magyarfalu (Iancu Laura, 2013. 338.).

S 15.3. A csodás módon megfogant barka. A földbe szúrt szentelt barka a következő tavasszal csodás módon kihajt.

AF: Nagypél (MZA 99902. – Magyar Zoltán–Harangozó Imre gy., 2014).

S 16. A szentelt gyertya.

S 16.1. A vihar ellen gyújtott szentelt gyertya. A szentelt gyertya füstje távol tartja a háztól a vihart.

DT: Vága (DMMEK 131/122. – Danter Izabella gy., 1994).

FF: Ipolytölgyes (EA 7070/1. – Diószegi Vilmos gy., 1962); Szob (Hála József, 1977. 96., 109.); Szob (MZA 110236. – Korcsmáros László gy., 1990 k.).

SZ: Udvarhely vármegye (Szikulus, 1905. 149.; Balásy Dénes, 1905. 41.); Istensegíts (Diószegi Vilmos, 1957. 60.); Andrásfalva, Istensegíts (Bosnyák Sándor, 1977. 167.); Csikjenőfalva (MNAR HS ltsz. n.; MZA 105209. – Derjanecz Anita gy., 1996); Farkaslaka (KJNTA 1820-06/18. – Bíró Rózsa gy., 2005).

MO: Magyarfalu (EA 4646/35. – Diószegi Vilmos gy., 1950); Pokolpatak (EA 2275/183. – Diószegi Vilmos gy., 1951); Diószén, Klézse (Bosnyák Sándor, 1980. 32., 37.); Pusztina, Szabófalva, Kelgyest (Csoma Gergely, 2016. 275., 572., 574. – 1989–1992).

S 16.2. A gyógyító gyertyafüst. A szentelt gyertya füstje meggyógyítja a megrontott, véres tejet adó tehenet.

ER: Kolozsvár (Kolozsvári boszorkányperek, 2014. 119. – tanúkihallgatási jegyzőkönyv, 1584).

SZ: Bukovina/Hidas (MOA 7120. – Diószegi Vilmos gy., 1949).

S 16.3. Az ördögűző gyertyafüst. A szentelt gyertya füstje távol tartja a kísértő rossz lelket/a visszajáró halottat/a boszorkányt.

ER: Kide (Vajkai Aurél, 1943. 45.).

SZ: Istensegíts (EA 4642/35. – Diószegi Vilmos gy., 1949); Andrásfalva (MNA R/39. IV. 105. – Diószegi Vilmos gy., 1968); Gyimesfelsőlök (Tánczos Vilmos, 1995. 273–274.).

AF: Apatin (BSH 147-84/34. – Bálint Sándor gy.).

S 16.4. Szentelt gyertya mellett mondott imádság. A súlyos sérelmet szenvedett asszony szentelt gyertya mellett imádkozik péntek este haragosa isteni büntetéséért.

MO: Magyarfalu (Iancu Laura, 2015. 686.).

S 16.5. A világvégén világló szentelt gyertya. Amikor bekövetkezik a világvége, nem lesz semmiféle fény, csak a hétszer szentelt gyertya fog világítani.

FF: Herencsény (Lengyel Ágnes, 2005. 72–73.).
AF: Mindszent, Tápé (Polner Zoltán, 1980. 39.).
MO: Pusztina* (Csoma Gergely, 2016. 275. – 1992).
→MZ IV. N 108.2.1.

S 16.6. Gyertyaszentelő Boldogasszony ünnepének eredete.

→Eredetmagyarázó mondák.

S 17. A szentelt kréta. Aki az éjféli misekor a templomban szentelt krétával körbekeríti magát, az felismeri a falu boszorkányait. / Aki nagypéntek éjjelén szentelt krétával a keresztúton kört von maga köré, magához idézi a kincsőrző rossz lelkeket, és azokat kincsáhozatalra kényszerítheti.

DT: Siklós (Szendrey Ákos, 1986. 323.).
FF: Mád, Nagymaros, Palócföld (Szendrey Ákos, 1986. 323.); Bernecebaráti (MZA 111663. – Magyar Zoltán gy., 2018).
→Hiedelemmondák.

S 18. A szentelt golyó. Egy vadász/egy bátor ember szentelt golyóval lelövi az ördögöt/lidércet/a boszorkányt/egy sárkánykígyót.

DT: Göcsej (Gönczi Ferencz, 1914. 171.).
FF: Mogyoróska* (MOA 7500. – Nagy Ilona gy.).
SZ: Felcsík (Versényi György, 1901. 268.); Csíkszentdomokos (MOA 8068. – Dégh Linda gy., 1940-es évek első fele); Gyimes: Gyimesközéplök, Jávárdi pataka – 2 (Bosnyák Sándor, 1982. 86., 94., 150); Gyimesközéplök (MZA 107993. – P. Daczó Árpád Lukács gy., 1980-as évek); Gyimes: Háromkút (Magyar Zoltán, 2003. 618.); Gyimes: Gyepece – 5, Kostelek – 6 (Takács György, 2004. 561–562., 594–595.).

S 19. Az úrnapi koszorú. A meggyújtott úrnapi koszorú füstje elhárítja a vihart.

ER: Kárásztelek (MZA 98041. – Magyar Zoltán gy., 2013).

S 21–30. Segítő rítusok, kegyes gesztusok

S 21. Az imádság ereje. A szívből jövő imádság következtében az egyént/a közösséget fenyegető veszély elhárul/a baj elmúlik/a kívánt áldás megadatik.

DT: Mosonmagyaróvár (Ruff Andor, 1928/1938. 117–118.); Ják (Dömötör Sándor, 1967. 453.); Bodajk (Lukács László, 1989. 45.; Uő, 1997. 103.); Nyárasd (Bálint Sándor–Barna Gábor, 1994. 158.); Kürt (Liszka József, 2000. 58–60.); Dobradó (Hajnal Virág–Papp Richárd, 2007. 129.); Kámaháza (Magyar Zoltán, 2010. 125.); Radamos (MZA 90955. – Magyar Zoltán gy., 2011).
FF: Sztropkó (Zemplén vármegye és Sátoraljaújhely, 1905. 167.); Ipolyszakállos (Dobrovolni Antal, 1935. 195.); Krasznahorkaváralja* (MZA 55087. – Magyar Zoltán gy., 2003).

AF: Szeged (Bálint Sándor, 1931. 98.); Székelykeve (Bosnyák Sándor, 1992c. 14–15.); Csongrád (Gyöngyössy Orsolya, 2008. 526–527.); Bihardiószeg, Érkörtvélyes, Érmihályfalva (Magyar Zoltán, 2012c. 118., 208.).

AF–ER: Máriaradna (Ordinánsz Konstantin, 1831. 46–47.).

ER: Magyarfráta (Keszeg Vilmos, 1999. 298.); Magyarlóna (MZA 86613. – Magyar Zoltán gy., 1999); Szókefalva – 3 (Györfy Eszter, 2012. 207–208.); Rév – 2 (MZA 94460., 111623. – Magyar Zoltán gy., 2012, 2018).

SZ: Andrásfalva (EA 4643/165. – Diószegi Vilmos gy., 1949); Gyimes: Tarhavas pataka* (Székely László, 1978. 168.); Gyimes: Hidegség pataka (Salamon Anikó, 1987. 182–183.); Gyimes: Antalok száda (Magyar Zoltán, 2003. 705.); Gyimesfelsőlók (Salló Szilárd, 2005. 14.); Oroszhegy, Székelyvarság (Magyar Zoltán, 2011a. I. 217., 217–218.).

MO: Lészpéd (EA 6994/11. – Kovács Ágnes gy., 1952); Lészpéd (EA 12102/194–195. – Hofer Tamás gy., 1963); Somoska, Lészpéd, Pokolpatak (Bosnyák Sándor, 1980. 33., 114., 220–221.); Lészpéd (Peti Lehel, 2003. 160.); Lészpéd (Kóka Rozália, 2006. 161–163.); Magyarfalu (Iancu Laura, 2013. 214.).

→MZ II. D 21–22., 31–33., 41. →MZ V. L 4.1.

S 22. Isten nevében.

S 22.1. „Istenem, segíts!” Az Isten/Jézus/Szűz Mária nevét említő segítségkérő fohászt isteni meghallgatás kíséri: a veszély elhárul/a kívánt áldás megadatik.

ER: Tordatúr (Csögör Enikő, 1998. 189.).

SZ: Székelyudvarhely (Orbán Balázs, 1868. I. 45.).

→MZ V. S 42.5.

S 22.2. Az Isten nevében megkezdett munka. Az Isten nevében („Isten nevében kezdjük”/„Ha Isten megsegít, elvégezzük”) megkezdett munka eredményes lesz, elnyeri a jutalmát.

DT: Horvátszidány (A Répce mente meséi és mondái, 1996. 10. – Horváth Iván gy.).

FF: Palást (MZA 84089. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007).

→MZ I. F 25.10.1. →MZ I. H 51.

S 22.3. „Isten fizesse meg!” Egy koldus csak annyi húst kér a mészárosától, amennyit Isten fizetségéért szána. A mészáros gúnyból ráírja egy papírra, hogy „Isten fizesse”, majd odaadja az inasának, hogy annyi húst mérjen ki a kéregetőnek, amennyit az fog nyomni a mérlegen. A mészároslegény rakni kezdi a húst a mérleg másik serpenyőjébe, de amikor már egy egész ökröt felrakott rá, a mérleg nyelve még akkor sem mozdul meg. / Egy bűnös életű ember a holtá után azért nem kárhozik el, mert egy alkalommal, amikor egy szelet kenyeret adott egy kolduló cigányasszonynak, az úgy köszönte meg neki, hogy „Isten fizesse meg!”

SZ: Gyimes: Szalomás pataka (Salamon Anikó, 1987. 178–179.); Gyimes (Hesz Ágnes, 2012. 202.).

→Exemplumok.

S 23. A kegyes adakozók.

S 23.1. Lázár szőlője. Egy jótékonykodó budai férfi a leszüretelt szőlőjét szétosztogatja a szegényeknek, de a szőlőskertjét másnap újra szőlőfürtökkel megpakottan találja.

DT: Buda (Temesvári Pelbárt, 1982. 374–375. – 1499).

S 23.2. A busásan visszkapott adomány. Egy ember szétosztja a teljes vagyonát a szegények között, ám hamarosan isteni sugallatra kincset talál, és kétszer olyan gazdag lesz, mint volt annak előtte.

AF: Bátorliget (Ortutay Gyula, 1940. 304–305.).

S 23.3. Az ingyen készített koporsók. Egy asztalos a kolerajárvány idején ingyen készít el negyvenhét koporsót a községben elhunytak számára, amit Isten azzal hálál meg neki, hogy a családja mentes marad a halálos betegségtől.

SZ: Homoródkarácsonyfalva (Magyar Zoltán, 2011d. 115.).

S 25. A böjt ereje (A „fehér böjt”). Az Isten nevében megtartott szigorú böjt következtében az egyént/a közösséget fenyegető veszély elhárul/a baj elmúlik/a kívánt áldás megadatik.

DT: Zsitvabesenyő (MZA 97029. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013).

AF: Újkígyós (Harangozó Imre szerk., 2014. 143. – Harangozó Imre gy., 2006); Feketegyarmat (MZA 99595. – Magyar Zoltán és Harangozó Imregy., 2014).

ER: Tordatúr – 3 (Csörgör Enikő, 1998. 194.); Mezőverese gyháza (Keszeg Vilmos, 1996. 358.); Szentmáté (EA 31456/9. – Bíró Ilona gy., 1998); Mezőkeszű (Keszeg Vilmos, 1999. 341–342.); Magyarlóna (MZA 86613. – Magyar Zoltán gy., 1999); Ipp (Czégényi Dóra szerk., 2014. 291–292. – Soós Tímea gy., 1999); Zsibó – 2 (Czégényi Dóra, 2001. 170., 194.); Désháza, Zsibó (MZA 97818., 97749. – Czégényi Dóra gy., 2007–2008); Szentmáté (Tatár Erzsébet Tímea, 2010. 180.); Világos, Visk (MZA 91008., 91128. Magyar Zoltán gy., 2010).

SZ: Bözödújfalva (Kriza János, 2013. 604. – Ürmösy Sándor gy., 1855); Andrásfalva – 2, Istensegítség (Bosnyák Sándor, 1977. 137., 146.); Istensegítség (Uő, 1984. 114.); Gyimes: Komját pataka, Rakottyás (Uő, 1992a. 21.); Gyimes: Kostekek (Tomisa Ilona, 2003. 215.); Dálnok (Polgár Erzsébet, 2014. 160–161.).

MO: Somoska, Lészped (Csoma Gergely, 2016. 260., 261. – 1990, 1991); Klézse (Pozsony Ferenc, 1994. 227–229.); Lészped (Peti Lehel, 2003. 160–161.).

S 25.1. Az elhárított rontás. A megrontott/súlyos betegségbe esett személy családtagjai böjtöt fogadnak annak érdekében, hogy a hozzátartozójuk meggyógyuljon. A böjt eredményre vezet.

ER: Zsibó (Czégényi Dóra, 2001. 192–193.); Ördöngösfüzes (Magyar Zoltán, 2012a. 539.).

S 25.2. Az elhidegült házastárs visszaszerzése. A férje által mellőzött/elhagyott asszony böjtölni kezd, és általa eléri, hogy a házastársa visszatérjen hozzá.

ER: Tordatúr – 2 (Csörgör Enikő, 1998. 169.).

MO: Lészpéd (Csoma Gergely, 2016. 261. – 1991).

S 25.3. A megtalált társ. A magának társat nem találó nő/pap böjtöt fogad, és hamarosan sikerül férjhez mennie/feleséget találnia.

ER: Zsibó (Czégényi Dóra, 2001. 191.).

SZ: Gyimes: Komját pataka (Bosnyák Sándor, 1992a. 21.).

S 25.4. A hazatérő fiú. A külföldön dolgozó fiú édesanyja böjtöt fogad annak érdekében, hogy a fia hazatérjen. Mire a kilencedik kedd is letelik, a fiú megérkezik, és otthon marad az édesanyja mellett.

ER: Nagybún (Magyar Zoltán, 2011a. I. 317.).

S 25.7. Az ördögűző böjt. A szombatisták által szerdánként tartott böjtnek ördögűző ereje van: elűzi a délben és éjfél táján az emberek körül, a keresztutakon, a szemétdombokon ólálkodó rossz lelkeket.

SZ: Bözödújfalú (Orbán Balázs, 1868. I. 148.).

S 25.8. A pénteki böjt. A böjtöt fogadó személy meghatározott időn keresztül péntekenként nem eszik zsíros ételt/böjtölteti még a háziállatait is.

ER: Tordatúr (Csörgör Enikő, 1998. 194.).

SZ Istenségs (Bosnyák Sándor, 1984. 114.); Dálnok (Polgár Erzsébet, 2014. 160–161.).

MO: Somoska (Csoma Gergely, 2016. 260. – 1990).

→MZ VI. F 99.1.2.

S 25.9. A kilenc keddi böjt. A böjtöt fogadó személy kilenc egymást követő kedden csak kenyéret és vizet fogyaszt.

ER: Mezőveresegyháza (Keszeg Vilmos, 1996. 358.); Ipp (Czégényi Dóra szerk., 2014. 291–292. – Soós Tímea gy., 1999).

SZ: Andrásfalva, Istenségs (Bosnyák Sándor, 1977. 146.); Gyimes: Komját pataka, Rakotytyás (Uő, 1992a. 21.); Gyimes: Kostelek (Tomisa Ilona, 2003. 215.); Dálnok (Polgár Erzsébet, 2014. 160–161.).

MO: Lészpéd (Csoma Gergely, 2016. 261. – 1991); Lészpéd (Peti Lehel, 2003. 160–161.).

→MZ VI. F 99.1.1.

S 26. Az isteni bűnbocsánat. A szívből jövő gyónást/a bűnök megvallását megjutalmazza az Úristen.

FF: Hanyipuszta (BSH 147-84/35. – Bálint Sándor gy.).

ER: Nagymoha (AFAR Mg. 1584. I. f. – Faragó József gy., 1967).

S 26.1. A telesírt hordó. Egy úr nem hajlandó gyónni, mire a pap ad neki egy hordót, hogy töltsen tele vízzel. Az úr akármennyi vizet hord belé, a hordó csak nem telik meg. Az úr visszamegy a paphoz, és elkezd gyónni. Gyónás köz-

ben egy könnycsepp a szeméből beleesik a nyakába akasztott hordóba, mire az nyomban megtelik vízzel (a férfi könnyeivel, jelezve, hogy Isten megbocsátotta a bűneit).

ER: Nagymoha (AFAR Mg. 1584. I. f. – Faragó József gy., 1967).

S 27. Az Istennek tetsző fogadalom. Egy házaspárnak sorra halnak meg a gyermekei még csecsemőkorban, mire megfogadják, hogy ha Isten megtartja az újszülötteleket, adományt tesznek/a gyermekeket egyházi szolgálatra szánják. A kérésük meghallgatásra talál, és a születendő fiúkból papok, a lányokból pedig apácák lesznek.

DT: Lorettom (Mohl Adolf, 1909. 44–45. – 1651); Alsóór (Puzstainé Madar Ilona, 1992. 90.).

FF: Hanyipusztá* (BSH 147-84/35. – Bálint Sándor gy.); Edelény/Viszló (MZA 91480. – Magyar Zoltán gy., 2007).

AF: Máriabesnyő (P. Bartal Ince, 1929. 85.).

S 29. Csodás megtérések.

S 29.1. A megtérő bűnös ember. Betegségből való felgyógyulás/életveszélyből történő megmenekülés/valamilyen csodás jel hatására megtér az addig bűnös/vallástalan életet élő ember.

DT: Buda (Telek József, 1769. I. 361. – Temesvári Pelbárt nyomán, 15. század vége).

FF: Selmezbánya (Hidvéghy Árpád, 1900. 15.); Kishuta (Berta Gábor–Molnár Ferenc–Vohradnyik Géza, 1971. 281.); Egyházabást (Barna Gábor, 1985. 167.); Kéménd (MZA 102857. – Parák Endre gy., 1985); Rakacaszend (Magyar Zoltán, 2001a. 603.); Bény (MZA 1585. – Magyar Zoltán gy., 2006); Alsószemeréd (MZA 84038. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007).

AF: Szabadka (Beszédes Valéria, 1995. 174–175. – 1885); Mohol (Burány Béla, 2001. II. 264. – 1979).

S 29.2. A katolikus hitre tért protestánsok. Életveszélyből történő megmenekülés/valamely csodás jel hatására protestánsok (evangélikusok/reformátusok) áttérnek a katolikus hitre.

DT: Sümeg (Kiss Fábán, 1703. 10–14.); Sümeg – 2 (Kocsis Ödön, 1940. 40–41., 41. – 18. század eleje); Pécs (Tüskés Gábor, 1993. 221. – 1726); Kálnok (Pávai Antal, 1903. 15–16.).

FF: Mátraverebély-Szentkút (Chinorány Ede, 1929. 29. – 1735); Zsély* (MZA 88947. – Danczi Lajos gy., 1975).

AF: Máriapócs (Mária pócsi csoda történet, é. n. 3.).

ER: Magyarpeterd (Kolozvári boszorkányperek, 2014. 108–109. – 1584); Szőkefalva (Gyórfy Eszter, 2012. 210.).

MO: Tatros (Moldvai csángó-magyar okmánytár 1467–1706. II., 1989. 481. – 1651).

→MZ V. H 55.1.

S 29.3. A keresztény hitre tért törökök. Betegségből való gyógyulás/életveszélyből történő megmenekülés/valamilyen csodás jel hatására/háborús vereség

következtében törökök/tatórok keresztényekké lesznek/egy török basa áttér a keresztény hitre.

DT: Vál (Károly János, 1904. V. 439–440.); Búcsúszentlászló (N. Szabó Gyula, 1925. I. 15.); Búcsúszentlászló (Tüskés Gábor, 1993. 221. – Takács Imre és Pfeiffer János kézirat, 1948); Búcsúszentlászló (Bálint Sándor, 1977a. 2.); Búcsúszentlászló (MZA 47195. – plébániai kézirat).

AF: Dél-Magyarország (Temesvári Pelbárt, 1982. 358. – 1499).

AF–ER: Máriaradna (Világos Berkes-hegy, 1796. 58–59.).

ER: Torda (Orbán Balázs, 1889. 412–413.); Mészkö (Borbély Sándor, 1894. 2.).

SZ: Székelyudvarhely (Orbán Balázs, 1868. II 45.).

→MZ V. H 53.7.

S 31–40. Példázatszerű történetek

S 31. Az üdvösség ára. Egy ember azt álmodja, hogy egy hosszú keresztet kell vinnie Jézus Krisztus után, aki szintén cipel egy keresztet. Az ember a teher súlya alatt roskadozva arra kéri Jézust, hogy vágjanak le az övéből egy darabot. Jézus nem javasolja neki, de az ember kurtít rajta, miáltal a kereszt ugyan könnyebb lesz, de egy idő után az ember megint nehéznek érzi, és megint levág belőle. Egyszer csak elérkeznek egy szakadékhöz, melyen Jézus keresztülfekteti a maga keresztjét és átmegy a túlsó partra, az illető azonban a rövid keresztjét hiába próbálja a mélység fölött keresztülfektetni, az már nem ér át, és így nem üdvözülhet.

SZ: Istenségítés (Bosnyák Sándor, 1977. 216.).

S 32. A nehéz kereszt. A földön járó Jézusnak panaszkodnak az emberek, hogy az ő sorsuk a legnehezebb, és kéri, hogy adjon nekik könnyebbébbet. Jézus azt mondja mindnyájuknak, hogy ki-ki írja fel a nevét a keresztjére, majd lefordítva rakják le azokat a földre, és másnap jöjjenek el érte. A következő nap Jézus azt mondja az embereknek, hogy mindenki válassza ki a keresztetek közül a legkönnyébbet, és azt vigye el. A válogatást követően rendre kiderül, hogy az illető által választott kereszt nem más, mint a tulajdon keresztje.

FF: Garammikola (MZA 102946. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2015).

S 33. A meglátni vágyott Szűzanya. Egy szerzetes hallva Szűz Mária csodálatos szépségéről, szeretné meglátni őt. Egy angyal jelenik meg neki, és közli vele, hogy megláthatja Szűz Máriát, de a fél szemére meg fog vakulni. A szerzetes beleegyezik ebbe, és hamarosan megadatik a kérése, ám a csodás látvánnyal nem tudván betelni, kéri, hogy láthassa újra a Szűzanyát. Az angyal közli vele, hogy lehetséges, de utána a másik szemére is megvakul. A szerzetes ebbe is beleegyezik, de Szűz Mária megpillantását követően a látása elvesztése helyett hite jutalmául a látását a vak szemére is visszanyeri. / Egy ifjú hallva Szűz Mária

csodálatos szépségéről, szeretné meglátni őt. A Szűzanya meghallgatva a kérését, megjelenik neki, ám az ifjú annyira nem tud betelni a látásával, hogy kijelenti, hogy ha többet nem láthatja, nem lesz az életben vigasza. Isteni kegyként meg-
hasad az ifjú szíve, és az angyalok felviszik a mennybe, ahol az idők végezetéig láthatja a Szűzanyát.

KM: H. n. – 2 (Lévay Mihály, 1934. 405–406., 406.).

S 34. A felszínes ítélet. Egy lány a szülei temetésének a napján tapasztalt időjárásból azt a következtetést vonja le, hogy az apja elkárhozott, mert a temetéskor eső esett és rossz idő volt, míg az édesanyja üdvözült, mert az ő temetése ragyogóan szép időben történt, és ezért anyja életvitelét kezdi követni. Álmában Isten megmutatja neki, hogy az apja a Paradicsomban van, ellenben az anyja „rettenetes tűzben” ég, ezáltal adva tudtára, hogy felszínes jelek alapján ne ítéljen, és hogy ne az édesanyja életét tekintse magára nézve példának.

KM: H. n. (Bornemissza Péter, 1578. 819.; Ujváry Zoltán, 2001. 200.).

→MZ VI. K 15.

S 35. A gyónás és feloldozás. Egy embert a pap nem akar mindaddig feloldozni, amíg az az összes babonás tárgyát el nem égeti. Amint az illető beledobja azokat az égő kemencébe, a kemence mélyéről égis éró lángoszlop tör a magasba óriási szélvihar és égdörgés közepette. / Egy gazdag férfi meggyónja a papnak, hogy ördöge van, és azzal szerezte a vagyonát. A pap közli vele, hogy csak akkor oldozza fel, hogy penitenciaként hét kutat épít a környéken. Így létesül hét Tatros menti kút.

FF: Kéménd (MZA 102857. – Parák Endre gy., 1985).

SZ: Gyimes: Tarhavas pataka (MZA 107995. – Takács György gy., 2005; Takács György, 2016. 145.).

→MZ I. H 121–130.

S 40–60. Egyéb csodák, legendák, legendás hagyományok

S 41. A jelenlévő Isten.

S 41.1. Az Isten széke. A Kelemen-havasok egyik impozáns hegyét azért nevezik Istenszékeének, mert a Úristen oda szokott leülni/ott ül, amikor jó idő van. / A győrszemerei Isten dombja arról kapta a nevét, hogy amikor a Jóisten a világot megalkotta, akkor arra a dombra leülve pihent meg.

ER: Magyaró (EA 26185/8. – Zsigmond József gy., 1994); Disznajó (MZA 1616. – Magyar Zoltán gy., 2007); Holtmaros, Disznajó (Magyar Zoltán, 2011a. II. 187., 188.).

DT: Győrszemere (EA 2118/65. – Nagy Dezső gy., 1947).

S 41.2. Isten arca. Amikor telihold van, a Holdban látszik Isten arca.

ER: Rév (MZA 94467. – Magyar Zoltán gy., 2012).

S 42. Az isteni gondviselés.

S 42.1. A csodás életben maradás.

S 42.1.1. A jég alá esett vándor. A befagyott folyón átkelő ember véletlenül belesik a halászok által vágott egyik lékbe, de száz méterre odább a másik léken keresztül épségben újra a felszínre kerül.

FF: Leléd (MZA 89953. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).

S 42.1.2. A szakadékba zuhant autó. Egy hadifogoly a munka végeztével úgy dönt, hogy nem várakozik az őket hazaszállító teherautóra, hanem gyalog indul el az éjszakai szállásra. Az őt utolérő kocsira sem száll fel, és bandukol tovább, mígnem egy kilométer megtételét követően meglátja a mély szakadékba zuhant teherautót, és azt, hogy az utasai mind meghaltak.

FF: Leléd (MZA 89954. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).

S 42.1.3. A túlélt zuhanás. A templomi kórusról lezuhanó kántor/az elszakadt felvonókötél miatt a magasból lezuhanó apa és fia csodás módon sértetlen marad.

FF: Szob (Tasnádi György, 2007. 6. – Micsei László gy.); Márianosztra, Ipolydamásd, Ipolytölgyes (MZA 110201., 110321., 110322. – Magyar Zoltán gy., 2017).

S 42.1.3.1. A szűzgrás (A várablakon kiugró leány). Egy leány erényét védelmezendő inkább a halált választja, és a vár ablakából leugrik a szédítő mélységbe, de csak a kisujja sérül meg. / A dajka a vár ablakán át véletlenül kiejti a kezében tartott kisededet, de azt egy kinyúló bokor ágai felfogják a zuhanás közben.

FF: Szepesváralja (Pulszky Ferencz, 1840b. 227–228.); Szepesváralja (Tompá Mihály, 1846. 191–196.; Uő, 1870. 564–566.); Szepesváralja (Bruckner Győző, 1922. 148–149.); Gimes (MZA 1151. – Danczi Lajos gy., 1953–1964).

S 42.1.4. A lekéssett vonat. Egy gróf a vasútállomáson annyira belefeledkezik az ott muzsikáló cigányzenekar zenéjébe, hogy lekési a vonatot. A bosszúsága csak addig tart, amíg nem értesül arról, hogy a vonatot (az Orient expresszt) baleset érte, és az a kocsi, amelyben ő ült volna, teljesen összeroncsolódott.

DT: Érsekújvár (Molnár Csaba, 2014. 40.).

S 42.1.5. A csodás telefonhívás. Mielőtt a vonat megérkezne, a forgalmista telefonhívást hall, mire besiet az állomás épületébe, ott azonban közlik vele a kollégái, hogy senki sem hívta. Amikor visszamegy, döbbenet látja, hogy kőomlás temette be azt a helyet/villám csapott oda, ahol egy perccel korábban állnia kellett volna.

FF: Márianosztra (Tasnádi György, 2007. 6. – Micsei László gy.); Márianosztra (Fésű József György, 2014. 413.); Nagymaros (MZA 108153. – Magyar Zoltán gy., 2016); Nagybörzsöny, Szob (MZA 109579., 109757. – Magyar Zoltán gy., 2017).

S 42.2. A megszelídült oroszlán. A törökök egy magyar katonát lemeztelenítve fához kötöznek, és egy hatalmas, kiéheztetett oroszlánt bocsátanak rá, de a vadállat nem bántja a vitézt, sőt a saruit nyaldossa. Az oroszlán öre dühében korbáccsal ráüt az állatra, mire az a törököt pillanatok alatt szétszaggatja.

FF: Vác (Tragor Ignác, 1923. 96–97. – Zeleméry László püspöki tisztartó jelentése, 1576).
→MZ IV. C 105.

S 42.4. A mennyei állasközvetítő. Egy szolgálóleány minden keresetéből szolgáltat egy misét a tisztító tűzben szenvedő lelkekért. A lányt elbocsátják az állásából, mire ő a templomban keres vigasztalást. A templomból kilépve egy szép fiatalember szólítja meg és megkérdezi tőle, hogy akar-e új állást, majd elvezeti ahhoz a házhoz, ahol éppen szolgálot keresnek. A lányt felfogadják, és amikor a szobában takarítani kezd, figyelmes lesz egy fényképre, amelyen az a fiatalember látható, aki a templom előtt megszólította őt. Amikor elújságolja az esetet a háziasszonnak, az felsikolt, mert a fénykép nemrégien meghalt fiáról készült, akit az Úristen rendelt oda a szegény leány segítőjéül.

DT: Rábatonana (MZA 71620. – Lackovits Emőke gy., 1969).

S 42.5. Az elvetett öngyilkossági szándék. Egy férfi, akinek meghalt a felesége, bújában elhatározza, hogy felakasztja magát. Amint megy, hogy kötelet keresen, magában felfohászkozik: „Istenem, segélj meg ezen az utamon!” Isten nevének említése után hirtelen olyan lelki késztetés szállja meg, hogy letesz önpusztító szándékáról.

SZ: Lövete (Magyar Zoltán, 2011d. 134.).

S 43. Az isteni segítség.

S 43.1. Az elűzött ellenség. A mennyei erők által előidézett csodás természeti jelenség (tűzeső/kitörő vihar/árvíz/leszálló köd) pusztítja el/segít elűzni az ellenséges katonákat.

FF: Gimes (Mártonvölgyi László, 1941. 127–128.); Tarcál (Dobos Ilona, 1971. 101–102.); Gimes (Magyar Zoltán, 2002. 67.); Márianosztra (MZA b61144. – Magyar Zoltán gy., 2008).

ER: Visk* (Vasárnapi Ujság, 1876. 550.); Nagyenyed (Magyar Zoltán, 2008a. 174–175. – Dóczyné Berde Amál gy., 1930-as évek); Nagybánya-Veresvíz (Magyar Zoltán szerk., 2010. 70. – Görbe István gy., 1958–1960); Nagymoha (AFAR Mg. 1582. I. i. – Faragó József gy., 1967).

SZ: Bardóc (Lőrincz Sándor, 2001b. 33.).

S 45. Az üdvözült lelkek.

S 45.1. Szabadulás a purgatóriumból. A halva született gyermekek csak akkor szabadulhatnak ki a purgatóriumból és juthatnak a mennyországba, ha valaki megkereszteli őket. / A halott kezébe azért adnak pénzt, hogy a Szent János hídján átmehessen, amikor kiszabadulva a purgatóriumból a mennyországba igyekszik.

DT: Vágvecse (Szentkereszty Tivadar, 1895. 417–418.).

AF: Besenyőtelek (Berze Nagy János, 1910. 26.).

S 45.2. A kiivott bili. A haldokló hiába várja a papot, hogy az feloldozza a bűnei alól, mert sokat késik. Mivel a pap nem érkezik meg, a haldokló utolsó kétségbeesésében kiissza a bili tartalmát, és ez a penitenciavállalás méltóvá teszi őt az örök üdvösségre. Amikor a pap végre mégis odaér a halottas házhoz, az elhunytat tiszta szívvel áldja meg.

FF: Munkács (Dobos Ilona, 1984. 16–17.).

S 45.3. A két fehér galamb. A vezeklő lélek földöntúli megváltását jelzi, hogy fehér galamb képében mutatkozik meg. / A hosszú katonaságból hazatérő férfit két fehér galamb kíséri majdnem a házukig. Otthon értesül arról, hogy a szülei már nem élnek, és megérti, hogy a két fehér galamb alakjában az ő üdvözült lelkük jelent meg előtte.

DT: Pozsony (Esterházy Pál, 1690. 76–77.; Jordánszky Elek, 1836. 4.); Pankasz (EA 20335/18. – Avas Kálmánné gy., 1979).

FF: Palócföld* (Ipolyi Arnold, 1854. 359.).

AF: Kalocsa (Eckert Irma, 1937. 168.).

S 45.4. A huszonnégy fehér galamb. A farkassá átkozott huszonnégy rabló mindaddig ott tanyázik hegyi barlangjában, amíg egy szegény ember meg nem váltja őket azáltal, hogy a tőlük kapott több zsák aranyból a pappal templomot építtet. Amikor a templomot felszentelik, huszonnégy ősz öregember lép be a szent épületbe, meggyóznak, megáldoznak, majd galamb képében mindannyian elrepülnek.

FF: Kishuta (Berta Gábor–Molnár Ferenc–Vohradnyik Géza, 1971. 281.).

S 46. A túlvilágon járt ember.

S 46.1. Milyen a túlvilág? Két barát megegyezik, hogy amelyikük hamarabb hal meg, visszajön, és jelét adja annak, hogy van-e túlvilág, milyen a túlvilág. Az egyikük rövidesen meghal, majd megjelenik a barátjának és közli vele, hogy sem úgy nincs, ahogyan ő állította, sem pedig úgy, ahogy ő maga/ottjártának egyértelmű jelét adja (kezének nyomát az asztalon/a bibliában). / Egy ember felébred tetszhalott állapotából, de nem nyilatkozik a másvilágról, mert azt mondja, hogy az olyan isteni titok, amit kibeszélni nem szabad.

DT: Böde* (GMA 5/23. – Szentmihályi Imre gy., 1951); Imely (MZA 108833. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2017).

FF: Znióváralja (Zányi Kálmán, 1886. 2.); Privigyé (Mártonvölgyi László, 1941. 35–36.); Gimes (MZA 108834. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2017).

SZ: Gyimes: Rakottvás (Bosnyák Sándor, 1992a. 20–21.).

→MZ IX. J 52.

S 46.2. A túlvilágra csalt ember. Egy az esti órákban hazafelé tartó szent életű embernek megjelenik egy kis fekete kutya, és magával csalja mindaddig, míg az illető a másvilágon nem találja magát/egy fekete hintóból arra kéri, hogy tartson velük, mert szükségük van a segítségére. Amikor a férfi a túlvilágon teljesíti az ördögök kérését (kiveszi a stólat a bűnös pap nyakából), épségben visszatérhet.

DT: Örtilos – 5 (Eperjessy Ernő, 2009. 100–103. – 1958–1963).

→MZ VI. L 81.2.

S 46.3. A testet állat alakjában elhagyó lélek. Két barát közül az egyik elalszik, és a társa látja, hogy az illető szájából egy egér/egy béka mászik ki, majd belemegy egy tőlük nem messze heverő ló koponyába. Miután visszatér, és az alvó felébred, elmeséli a barátjának, hogy milyen szép helyen járt. Amikor legközelebb látják ezt, agyonütik a testet elhagyó állatot, mire meghal az alvó ember. / Sírásás közben egy halott ember koponyájában egy fehér egeret találnak. A sírásók kidobják a koponyát a sírból, mire az egér megdöglik.

DT: Felsőegerszeg (Banó István, 1941. 104.).

FF: Béd (Magyar Zoltán, 2002. 112. – Lipcsey Gyula gy.).

AF: Biri (Ratkó Lujza, 1987. 177–179.; Jung Károly, 2000. 94–95.).

ER: Szilágyolompért (Magyar Zoltán, 2007a. 342.).

SZ: Gyimes: Farkasok pataka (Magyar Zoltán, 2003. 345–346.; Uő, 2008b. 97–98.).

MO: Pokolpatak* (Bosnyák Sándor, 1980. 48–49.); Bahána (Uő, 2004. 58.).

→MZ VIII. J 46.1.

S 48. A legyőzött ördög. A halottnak utolsó kenetet vivő papot azt erdőben megkísértik az ördögök, de ő bízva a hitében, szerencsésen megérkezik a halottas házhoz. / Az ördögöt az ellene összefogó lakosok kikergetik a faluból. / A búcsújáróhelyre merészkedő ördögöt a mennykő kezdi el kergetni, és amikor az ördög kimenekül előle a templomból, ott kint csapja agyon.

FF: Munkács (Dobos Ilona, 1984. 16–17.); Barka (Kovács Attila, 2005. 65.).

DT: Valkonya (Gönczi Ferencz, 1902. 71.).

S 50. A csodás csipkebokor.

S 50.1. A lángoló csipkebokor. Az Úrjézus/Szűz Mária megjelenésének a helyén lángot vet a csipkebokor/a kegyszobor égő csipkebokorra változik.

FF: Alsószemeréd (MZA 84038. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2007).

DT: Lövő (Bálint Sándor, 1977. II. 56.).

S 50.2. A megszólaló csipkebokor. Egy falubeli ember kimegy a határba ostornyélnék vesszőt keresni. Amikor a bokrot ki akarja vágni, megszólal a csipkebokor: „Ne vágj ki!” A férfi a csoda hatására megtér, és kápolnát épít azon a helyen.

FF: Ipolyfödemes – 2 (MZA 84039., 84040. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2010).

S 52. Az oltárra tett szív. Egy szegény asszony igyekszik a máriabesztercei/a máriacelli búcsújáróhelyre, amikor az erdőben zsványok állítják meg, és azt kérdezik tőle, hogy mit visz Máriának. A szegény asszony azt válaszolja, hogy neki nincsen semmije, így aztán pénz híján csak a szívét viszi ajándékba. Amikor a rablók valóban nem találnak nála semmi értéket, dühükben lefogják az asszonyt, és kivágják a szívét, majd azt a kötényébe dobva azt mondják: „No, akkor hát vigyed a szívedet Máriának!” Csoda történik, mert az asszony nem esik össze, hanem összemarkolva a kötényét, továbbindul a búcsújáróhely felé. Amikor a kegyhely határába érkezik, maguktól megszólalnak a harangok, és az összeseregülő hívek szemtanújává válnak annak, amint az asszony véres kötényével a templom oltárához vánszorog, majd ott a szívét a főoltárra, Szűz Mária szobra elé helyezi, és csak azután esik össze, és adja ki a lelkét. A szív még most is ott van az oltáron, és olyan, mintha élne. / Szűz Mária visszaadja a szívét a rablók által meggyilkolt szegény asszonynak, és csodás módon meggyógyítja őt.

DT: Csurgó vidéke (Baksay [Sándor], 1865. 618.; Magyar Népköltési Gyűjtemény I., 1872. 488–489.); Ógyalla (EA 565/23–24. – Manga János gy., 1937); Alsóőr (Barna Gábor, 1990a. 248.); Hegykő (Bosnyák Sándor, 2001. 241–242.); Pered (MZA 90655. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2011).

ER: Bálványosvárálja (MZA 91393. – Magyar Zoltán gy., 2011).

S 53. Az anyai szív. Egy lány csak akkor hajlandó hozzámenni az udvarlójához, ha az elviszi neki az édesanyja szívét. A legény teljesíti a kegyetlen kérést: a lány szerelméért megöli a tulajdon édesanyját. Amikor viszi a lánynak a kivágott szívét, véletlenül elesik, mire aggódó hangon megszólal a kezében tartott szív: „Fiam, megütötte-e magad?”

FF: Szin (Magyar Zoltán, 2001a. 587.).

ER: Szék (AFAR F 3034. – Nagy Olga gy., 1959).

S 54. A holtában is dobogó szív. Egy vallásos fiúnak az anyja megtiltja, hogy elmenjen a máriaradnai búcsúba. Amikor a fiú mégis elmegy, az anyja megátkozza, hogy haljon meg a kegyhelyen. A fiút megfogja az anyai átok és meghal, de a szíve tovább dobog a templom kriptájában, ahová végső nyugalomra helyezték.

ER: Kárásztelek (MZA 98052. – Magyar Zoltán gy., 2013).

→MZ VI. F 5.

S 55. A csodás fénykép. Amikor előhívják a búcsújáróhelyen készített fényképet, döbbenet látják, hogy a kép háttérében feltűnik Jézus/Szűz Mária alakja/az égi búcsú képe, ami ott és akkor szabad szemmel nem volt látható. / Amikor el akarják égetni a kegyhelyen készült rosszul sikerült fényképet, azon a Szűz Mária szobrát megörökítő rész csodás módon nem ég el.

FF: Szurdokpüspöki (Limbacher Gábor, 1998. 198.); Herencsény (Magyar Zoltán, 2004b. 173.); Herencsény (MZA 91479. – Magyar Zoltán gy., 2005).

AF: Érselénd (Magyar Zoltán, 2012c. 117.).

DT: Örtilos (Eperjessy Ernő, 2009. 47.).

S 57. A szent állatok.

S 57.1. A szent madár. Egy vadász egy sólyompárt pillant meg a levegőben, és rájuk lő, de a sólymok sértetlenül repülnek tovább. Egy béres megfeddi a vadászt, hogy szerencséje, hogy nem sikerült lelőnie őket, mert a sólyom szent madár, amely pusztítja a seregélyeket, és a szőlőművelő parasztok tán meg is lincselték volna miatta.

DT: Somlóvásárhely (EA 25053/45. – Németh Béla gy., 1992).

→MZ VI. J 87.

S 57.2. A kegyhelyre vezető kutya. Az eltévedt búcsújárók előtt a sötétben megjelenik egy kutya, és mindig előttük járva elvezeti őket a kegyhelyre. / Egy kutya mindig elkíséri a gazdáját a templomba, és ott fekszik a pad alatt az istentisztelet végéig. Miután a gazdája meghal, a kutya egyedül is eljár a templomba, ahol lefekszik a szokott helyére, és hiába próbálják elkergetni, míg a szertartás tart, nem megy el onnan.

SZ: Kásonaltíz (Magyar Zoltán, 2011a. I. 87.).

ER: Rév (MZA 111626. – Magyar Zoltán gy., 2018).

S 57.3. Az útmutató bárány. A szent életű vak embert egy csak általa látott csodás bárány vezeti mindig.

ER: Kárásztelek (MZA 97850. – Magyar Zoltán gy., 2013).

→MZ I. L 78.2.

S 60. Egyéb vallásos hagyományok. Egyéb vallásos témájú mondák, csodák, isteni eredetű jelek (vegyes hagyományok).

DT: Pécs (Tüskés Gábor, 1993. 221. – 18. század); Pálfi szeg (EA 6305/24–25. – Szentmihályi Imre gy., 1958); Badacsonytomaj (Veszprém megye földrajzi nevei I., 1982. 223.).

FF: Márianosztra (Gyöngyösi Gergely, 1983. 149. – 16. század első fele); Pozsony vármege (Jedlicska Pál, 1891. II. 85–86.); Debrőd (Magyar Zoltán, 2001a. 609–610.); Guszóna (Magyar Zoltán–Varga Norbert, 2007. 260.); Nagyszalánc, Ipolyszakállos (MZA 84848., 89934. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2008, 2011); Nagyborzsöny, Márianosztra (MZA 110168., 110200. – Magyar Zoltán gy., 2017).

AF: Nagykároly (Luby Margit, 1985. 50–51. – 20. század eleje); Matolcs (Uó, 1928. 49.); Tiszaigar (MOA 1577. – Katona Imre gy., 1949); Kispiac (Papp György, 1989. 42.); Salánk (György Horváth László–Lajos Mihály, 1998.); Mohol (MZA 108587. – Boja Patyi Sarolta gy., 2012); Deregyő (MZA 97290. – Magyar Zoltán és Varga Norbert gy., 2013); Újkígyós (Harangozó Imre szerk., 2014. 143. – Harangozó Imre gy.).

ER: Vízakna (Ethnographia, 1890. 411–412.); Lozsád (MNA R/49. IV. 95. – Forrai Ibolya gy., 1968); Buza (Kós Károly, 2000. II. 400.); Máramaros vármegye* (Kónya László szerk., 2003. 163.); Feketelak (Magyar Zoltán, 2012a. 313.); Marosvásárhely, Szőkefalva – 2 (Györfy Eszter, 2012. 123., 210.); Köröstárkány (Magyar Zoltán, 2013a. 111.).

SZ: Gyergyó (Müller, Friedrich, 1885. 190.; Herrmann Antal, 1893. 181.); Gyimes: Bükkhavas pataka (Salamon Anikó, 1987. 174.); Csíkrákos, Fenyőkút, Méréfalva – 3 (MZA 98658., 98637., 98644–98646. – Gagy József gy., 1993–1997); Gyimes: Rána pataka (Harangozó Imre, 2001. 264.); Gyulakuta – 2, Csíkszereda – 2 (Györfy Eszter, 2012. 86–87., 121., 209.); Csíkmenaság (Gyöngyössy Orsolya, 2017. 313.).

MO: Kelgyeszt (Harangozó Imre, 2001a. 289.).

A MAGYAR TÖRTÉNETI MONDÁK KATALÓGUSA a nemzetközi folklorisztika első olyan tudományos monográfiája, amely típus- és motívumindex formájában, hatalmas adatbázis alapján mutatja be egy európai nép folklórjának azt a szegmensét, amely a történelmi és kultúrtörténeti emlékezetre reflektál-népköltészeti (prózaepikai) formában. E kézikönyvsorozat a benne szereplő kulturális örökség révén sok-sok generáció teremtő képzeletvilágát, ezeregyszáz év történelmének lokális és nemzeti hagyományait összegzi és rendszerezi. Olyan szellemi katedrális ez, amely az európai kultúrkör minden bizonnyal tematikailag legváltozatosabb mondavilágát örökíti meg.

A KATALÓGUS ÖTÖDIK KÖTETE a vallásos témájú mondák népes csoportjának tudományos rendszerezése. E lapokon elsősorban a szakrális szférával szorosan összefüggő szöveghagyomány jelenik meg: a nevezetes kegyhelyekről, templomokról szóló mondák, a csodás vagy csodatévő hírű kegyképek, kegyszobrok mondái, az oltáriszentségről szóló, középkori rétegzettségű tradíció. Külön-külön fejezetek tekintik át az út menti keresztekhez fűződő népi elbeszéléseket, a magyar folklórban rendkívül változatos harangmondákat, a magyar ökumené területén található szentkutak narratív tradícióit, a csodás gyógyulásokról beszámoló mirákulumok feljegyzéseit. További tematikus egységek ölelik fel a különféle jelenésekről (főként Mária-jelenésekről) szóló hagyományokat, a népi látomások motívumkincsét és hagyományvilágát, valamint az angyalokkal kapcsolatos folklóradatokat. A kötet utolsó fejezetei a szakrális hagyományokban és néphitben egyaránt fontos szerepet betöltő vallási specialisták regiszterét tartalmazzák: nevezetes szentekről, szerzetesekről és remetékéről, továbbá a szentemberekről, szentasszonyokról, szent életű látókról és gyógyítókról szóló hagyományokat, külön tematikus egységbe szerkesztve pedig a különféle mágikus erejű papokról szóló átmeneti műfajú mondákat.

